നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

മജ്ഝിമനികായേ

മജ്ഝിമപണ്ണാസപാളി

൧. ഗഹപതിവഗ്ഗോ

൧. കന്ദരകസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. അഥ ഖോ പേസ്സോ [പേയോ (കം॰)] ച ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ കന്ദരകോ ച പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ പേസ്സോ ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. കന്ദരകോ പന പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം [സാരാണീയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ കന്ദരകോ പരിബ്ബാജകോ തുണ്ഹീഭൂതം തുണ്ഹീഭൂതം ഭിക്ഖുസങ്ഘം അനുവിലോകേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അച്ഛരിയം , ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ, യാവഞ്ചിദം ഭോതാ ഗോതമേന സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പടിപാദിതോ! യേപി തേ, ഭോ ഗോതമ, അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേപി ഭഗവന്തോ ഏതപരമംയേവ സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പടിപാദേസും - സേയ്യഥാപി ഏതരഹി ഭോതാ ഗോതമേന സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പടിപാദിതോ. യേപി തേ, ഭോ ഗോതമ, ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേപി ഭഗവന്തോ ഏതപരമംയേവ സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പടിപാദേസ്സന്തി - സേയ്യഥാപി ഏതരഹി ഭോതാ ഗോതമേന സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പടിപാദിതോ"തി.

൨. "ഏവമേതം , കന്ദരക, ഏവമേതം, കന്ദരക. യേപി തേ, കന്ദരക, അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേപി ഭഗവന്തോ ഏതപരമംയേവ സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പടിപാദേസും - സേയ്യഥാപി ഏതരഹി മയാ സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പടിപാദിതോ. യേപി തേ, കന്ദരക, ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേപി ഭഗവന്തോ ഏതപരമംയേവ സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പടിപാദേസ്സന്തി - സേയ്യഥാപി ഏതരഹി മയാ സമ്മാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പടിപാദിതോ.

"സന്തി ഹി, കന്ദരക, ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ. സന്തി ഹി, കന്ദരക, ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സേക്ഖാ സന്തതസീലാ സന്തതവുത്തിനോ നിപകാ നിപകവുത്തിനോ; തേ ചതൂസു [നിപകവുത്തിനോ ചതൂസു (സീ॰)] സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ [സുപട്ഠിതചിത്താ (സീ॰ പീ॰ കം॰)]

വിഹരന്തി. കതമേസു ചതൂസു? ഇധ, കന്ദരക, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സ''ന്തി.

൩. ഏവം വുത്തേ, പേസ്സോ ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുപഞ്ഞത്താ ചിമേ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം [സോകപരിദ്ദവാനം (സീ॰ പീ॰)] സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ. മയമ്പി ഹി, ഭന്തേ, ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാലേന കാലം ഇമേസു ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ വിഹരാമ. ഇധ മയം, ഭന്തേ, കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരാമ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ സതിമന്തോ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സിനോ വിഹരാമ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ സതിമന്തോ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സിനോ വിഹരാമ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ സതിമന്തോ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരാമ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ സതിമന്തോ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവഞ്ചിദം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏവം മനുസ്സഗഹനേ ഏവം മനുസ്സകസടേ ഏവം മനുസ്സസാഠേയ്യേ വത്തമാനേ സത്താനം ഹിതാഹിതം ജാനാതി. ഗഹനഞ്ഹേതം, ഭന്തേ, യദിദം മനുസ്സാ; ഉത്താനകഞ്ഹേതം, ഭന്തേ, യദിദം പസവോ. അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, പഹോമി ഹത്ഥിദമ്മം സാരേതും. യാവതകേന അന്തരേന ചമ്പം ഗതാഗതം കരിസ്സതി സബ്ബാനി താനി സാഠേയ്യാനി കൂടേയ്യാനി വങ്കേയ്യാനി ജിമ്ഹേയ്യാനി പാതുകരിസ്സതി. അമ്ഹാകം പന, ഭന്തേ, ദാസാതി വാ പേസ്സാതി വാ കമ്മകരാതി വാ അഞ്ഞഥാവ കായേന സമുദാചരന്തി അഞ്ഞഥാവ വാചായ അഞ്ഞഥാവ നേസം ചിത്തം ഹോതി. അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവഞ്ചിദം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏവം മനുസ്സഗഹനേ ഏവം മനുസ്സകസടേ ഏവം മനുസ്സസാഠേയ്യേ വത്തമാനേ സത്താനം ഹിതാഹിതം ജാനാതി. ഗഹനഞ്ഹേതം, ഭന്തേ, യദിദം മനുസ്സാ; ഉത്താനകഞ്ഹേതം, ഭന്തേ, യദിദം പസവോ''തി.

൪. ''ഏവമേതം, പേസ്സ, ഏവമേതം, പേസ്സ. ഗഹനഞ്ഹേതം , പേസ്സ, യദിദം മനുസ്സാ; ഉത്താനകഞ്ഹേതം, പേസ്സ, യദിദം പസവോ. ചത്താരോമേ, പേസ്സ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, പേസ്സ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ; ഇധ പന, പേസ്സ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ ഹോതി പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ; ഇധ പന, പേസ്സ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ; ഇധ പന, പേസ്സ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ ഹോതി നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ

ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ [സീതിഭൂതോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. ഇമേസം, പേസ്സ, ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം കതമോ തേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം ആരാധേതീ''തി?

''യ്വായം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോപായം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ , അയമ്പി മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോപായം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, അയമ്പി മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോ ച ഖോ അയം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി - അയമേവ [അയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം ആരാധേതീ''തി.

൫. ''കസ്മാ പന തേ, പേസ്സ, ഇമേ തയോ പുഗ്ഗലാ ചിത്തം നാരാധേന്തീ''തി? ''യ്വായം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അത്താനം സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം ആതാപേതി പരിതാപേതി - ഇമിനാ മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോപായം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ പരം സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം ആതാപേതി പരിതാപേതി - ഇമിനാ മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോപായം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അത്താനഞ്ച പരഞ്ച സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം [സുഖകാമേ ദുക്ഖപടിക്കൂലേ (സീ॰ പീ॰)] ആതാപേതി പരിതാപേതി - ഇമിനാ മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോ ച ഖോ അയം, ഭന്തേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ [വിഹരതി. ഇമിനാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വിഹരതി; സോ അത്താനഞ്ച പരഞ്ച സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം നേവ ആതാപേതി ന പരിതാപേതി - ഇമിനാ [വിഹരതി. ഇമിനാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം ആരാധേതി. ഹന്ദ, ച ദാനി മയം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമ; ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ''തി. ''യസ്സദാനി ത്വം, പേസ്സ, കാലം മഞ്ഞസീ''തി. അഥ ഖോ പേസ്സോ ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

൬. അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരപക്കന്തേ പേസ്സേ ഹത്ഥാരോഹപുത്തേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''പണ്ഡിതോ, ഭിക്ഖവേ, പേസ്സോ ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ; മഹാപഞ്ഞോ, ഭിക്ഖവേ, പേസ്സോ ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ. സചേ, ഭിക്ഖവേ,

പേസ്സോ ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ മുഹുത്തം നിസീദേയ്യ യാവസ്സാഹം ഇമേ ചത്താരോ പുഗ്ഗലേ വിത്ഥാരേന വിഭജിസ്സാമി [വിഭജാമി (സീ॰ പീ॰)], മഹതാ അത്ഥേന സംയുത്തോ അഭവിസ്സ. അപി ച, ഭിക്ഖവേ, ഏത്താവതാപി പേസ്സോ ഹത്ഥാരോഹപുത്തോ മഹതാ അത്ഥേന സംയുത്തോ''തി. ''ഏതസ്സ, ഭഗവാ, കാലോ, ഏതസ്സ, സുഗത, കാലോ, യം ഭഗവാ ഇമേ ചത്താരോ പുഗ്ഗലേ വിത്ഥാരേന വിഭജേയ്യ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ''തി. ''തേന ഹി, ഭിക്ഖവേ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൭. ''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അചേലകോ ഹോതി മുത്താചാരോ ഹത്ഥാപലേഖനോ [ഹത്ഥാവലേഖനോ (സ്യാ॰ കം॰)] നഏഹിഭദ്ദന്തികോ നതിട്ഠഭദ്ദന്തികോ [നഏഹിഭദന്തികോ, നതിട്ഠഭദന്തികോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; നാഭിഹടം ന ഉദ്ദിസ്സകതം ന നിമന്തനം സാദിയതി; സോ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ന കളോപിമുഖാ [ഖളോപിമുഖോ (സീ॰)] പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ന ഏളകമന്തരം ന ദണ്ഡമന്തരം ന മുസലമന്തരം ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം ന ഗബ്ഭിനിയാ ന പായമാനായ ന പുരിസന്തരഗതായ ന സങ്കിത്തീസു ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ; ന മച്ഛം ന മംസം ന സുരം ന മേരയം ന ഥുസോദകം പിവതി. സോ ഏകാഗാരികോ വാ ഹോതി ഏകാലോപികോ, ദ്വാഗാരികോ വാ ഹോതി ദ്വാലോപികോ...പേ॰... സത്താഗാരികോ വാ ഹോതി സത്താലോപികോ; ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേതി, ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി...പേ॰... സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി; ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി, ദ്വീഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി...പേ॰... സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി - ഇതി ഏവരൂപം അഡ്ഢമാസികം പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. സോ സാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, സാമാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, നീവാരഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ദദ്ദുലഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ഹടഭക്ഖോ വാ ഹോതി, കണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ആചാമഭക്ഖോ വാ ഹോതി, പിഞ്ഞാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, തിണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ഗോമയഭക്ഖോ വാ ഹോതി; വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ. സോ സാണാനിപി ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി, ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേതി, പംസുകൂലാനിപി ധാരേതി, തിരീടാനിപി ധാരേതി, അജിനമ്പി ധാരേതി, അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേതി, കുസചീരമ്പി ധാരേതി, വാകചീരമ്പി ധാരേതി, ഫലകചീരമ്പി ധാരേതി, കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, വാളകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, ഉലൂകപക്ഖമ്പി ധാരേതി; കേസമസ്സുലോചകോപി ഹോതി, കേസമസ്സുലോചനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ഉബ്ഭട്ഠകോപി ഹോതി ആസനപടിക്ഖിത്തോ, ഉക്കുടികോപി ഹോതി ഉക്കുടികപ്പധാനമനുയുത്തോ, കണ്ടകാപസ്സയികോപി ഹോതി കണ്ടകാപസ്സയേ സേയ്യം കപ്പേതി [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൧൫൫ മഹാസീഹനാദസുത്തേ]; സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി - ഇതി ഏവരൂപം അനേകവിഹിതം കായസ്സ ആതാപനപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

൧. ''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഓരബ്ഭികോ ഹോതി സൂകരികോ സാകുണികോ മാഗവികോ ലുദ്ദോ മച്ഛഘാതകോ ചോരോ ചോരഘാതകോ ഗോഘാതകോ ബന്ധനാഗാരികോ യേ വാ പനഞ്ഞേപി കേചി കുരൂരകമ്മന്താ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

൩. ''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ രാജാ വാ ഹോതി ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ ബ്രാഹ്മണോ വാ മഹാസാലോ. സോ പുരത്ഥിമേന നഗരസ്സ നവം സന്ഥാഗാരം [സന്ധാഗാരം (ടീകാ)] കാരാപേത്വാ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ ഖരാജിനം നിവാസേത്വാ സപ്പിതേലേന കായം അബ്ഭഞ്ജിത്വാ മഗവിസാണേന പിട്ഠിം കണ്ഡുവമാനോ നവം സന്ഥാഗാരം പവിസതി സദ്ധിം മഹേസിയാ ബ്രാഹ്മണേന ച പുരോഹിതേന. സോ തത്ഥ അനന്തരഹിതായ ഭൂമിയാ ഹരിതുപലിത്തായ സേയ്യം കപ്പേതി. ഏകിസ്സായ ഗാവിയാ സരൂപവച്ഛായ യം ഏകസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന രാജാ യാപേതി, യം ദുതിയസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന മഹേസീ യാപേതി, യം തതിയസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന ബ്രാഹ്മണോ പുരോഹിതോ യാപേതി , യം ചതുത്ഥസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന അഗ്ഗിം ജുഹതി, അവസേസേന വച്ഛകോ യാപേതി. സോ ഏവമാഹ - 'ഏത്തകാ ഉസഭാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ വച്ഛതരാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ വച്ഛതരിയോ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ അജാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ ഉരബ്ഭാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, (ഏത്തകാ അസ്സാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ) [( ) നത്ഥി സീ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു], ഏത്തകാ രുക്ഖാ ഛിജ്ജന്തു യൂപത്ഥായ, ഏത്തകാ ദബ്ഭാ ലൂയന്തു ബരിഹിസത്ഥായാ'തി [പരിഹിം സത്ഥായ (ക॰)]. യേപിസ്സ തേ ഹോന്തി ദാസാതി വാ പേസ്സാതി വാ കമ്മകരാതി വാ തേപി ദണ്ഡതജ്ജിതാ ഭയതജ്ജിതാ അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി കരോന്തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

൪. ''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം

ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജാപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ’ന്തി . സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ , മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ, കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി.

൧൧. “സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ഭിക്ഖൂനം സിക്ഖാസാജീവസമാപന്നോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ, ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി. അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ, അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി ആരാചാരീ വിരതോ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ. മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സ. പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഇതോ സുത്വാ ന അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, അമുത്ര വാ സുത്വാ ന ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ - ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ, നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം. സോ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഏകഭത്തികോ ഹോതി രത്തൂപരതോ വിരതോ വികാലഭോജനാ; നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ ഹോതി; മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി; ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ ഹോതി; ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; ഹത്ഥിഗവസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി; ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി; കയവിക്കയാ പടിവിരതോ ഹോതി; തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതോ ഹോതി; ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ [സാവിയോഗാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) സാചി കുടിലപരിയായോ] പടിവിരതോ ഹോതി;

ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ പടിവിരതോ ഹോതി [പസ്സ മം നിം ൧.൨൯൩ ചൂളഹത്ഥിപദോപമേ].

"സോ സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി, സമാദായേവ പക്കമതി. സേയ്യഥാപി നാമ പക്ഖീ സകുണോ യേന യേനേവ ഡേതി, സപത്തഭാരോവ ഡേതി; ഏവമേവ ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി, സമാദായേവ പക്കമതി . സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി.

൧൨. "സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അബ്യാസേകസുഖം പടിസംവേദേതി.

"സോ അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി.

൧൩. "സോ ഇമിനാ ച അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ, (ഇമായ ച അരിയായ സന്തുട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ,) [പസ്സ മം നിം ൧.൨൯൬ ചൂളഹത്ഥിപദോപമേ] ഇമിനാ ച അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി, അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി, ബ്യാപാദപദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ, ബ്യാപാദപദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഥീനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥീനമിദ്ധോ വിഹരതി ആലോകസഞ്ഞീ സതോ സമ്പജാനോ, ഥീനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി;

വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി.

“സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി ; സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

൫൪. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - ‘അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ’തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

൫൫. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ; ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ

ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി.

൭൬. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'ഇമേ ആസവാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'അയം ആസവസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'അയം ആസവനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി . 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ . സോ അത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതീ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

കന്ദരകസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. അട്ഠകനാഗരസുത്തം

൧൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ വേസാലിയം വിഹരതി ബേലുവഗാമകേ [വേളുവഗാമകേ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. തേന ഖോ പന സമയേന ദസമോ ഗഹപതി അട്ഠകനാഗരോ പാടലിപുത്തം അനുപ്പത്തോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ ദസമോ ഗഹപതി അട്ഠകനാഗരോ യേന കുക്കുടാരാമോ യേന അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ദസമോ ഗഹപതി അട്ഠകനാഗരോ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - "കഹം നു ഖോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏതരഹി വിഹരതി? ദസ്സനകാമാ ഹി മയം തം ആയസ്മന്തം ആനന്ദ"ന്തി. "ഏസോ, ഗഹപതി, ആയസ്മാ ആനന്ദോ വേസാലിയം വിഹരതി ബേലുവഗാമകേ"തി. അഥ ഖോ ദസമോ ഗഹപതി അട്ഠകനാഗരോ പാടലിപുത്തേ തം കരണീയം തീരേത്വാ യേന വേസാലീ യേന ബേലുവഗാമകോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൧൮. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ദസമോ ഗഹപതി അട്ഠകനാഗരോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ ആനന്ദ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ഏകധമ്മോ

അക്ഖാതോ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ അവിമുത്തഞ്ചേവ ചിത്തം വിമുച്ചതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി , അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതീ”തി?

“അത്ഥി ഖോ, ഗഹപതി, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ഏകധമ്മോ അക്ഖാതോ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ അവിമുത്തഞ്ചേവ ചിത്തം വിമുച്ചതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതീ”തി.

“കതമോ പന, ഭന്തേ ആനന്ദ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ഏകധമ്മോ അക്ഖാതോ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ അവിമുത്തഞ്ചേവ ചിത്തം വിമുച്ചതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതീ”തി?

൧൯. “ഇധ, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ഇദമ്പി പഠമം ഝാനം അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം. യം ഖോ പന കിഞ്ചി അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം തദനിച്ചം നിരോധധമ്മ’ന്തി പജാനാതി. സോ തത്ഥ ഠിതോ ആസവാനം ഖയം പാപുണാതി. നോ ചേ ആസവാനം ഖയം പാപുണാതി, തേനേവ ധമ്മരാഗേന തായ ധമ്മനന്ദിയാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, ഗഹപതി, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ഏകധമ്മോ അക്ഖാതോ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ അവിമുത്തഞ്ചേവ ചിത്തം വിമുച്ചതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

൨൦. “പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ഇദമ്പി ഖോ ദുതിയം ഝാനം അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം... അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

“പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ...പേ॰... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ഇദമ്പി ഖോ തതിയം ഝാനം അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം...പേ॰... അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

“പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘ഇദമ്പി ഖോ ചതുത്ഥം ഝാനം അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം... അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം [ചതുത്ഥിം (സീ॰ പീ॰)]. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന [അബ്യാപജ്ഝേന (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), അബ്യാപജ്ജേന (ക॰) അങ്ഗുത്തരതികനിപാതടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ] ഫരിത്വാ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘അയമ്പി ഖോ മേത്താചേതോവിമുത്തി അഭിസങ്ഖതാ അഭിസഞ്ചേതയിതാ. യം ഖോ പന കിഞ്ചി അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം തദനിച്ചം നിരോധധമ്മ’ന്തി പജാനാതി. സോ തത്ഥ ഠിതോ...പേ॰... അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘അയമ്പി ഖോ ഉപേക്ഖാചേതോവിമുത്തി അഭിസങ്ഖതാ അഭിസഞ്ചേതയിതാ. യം ഖോ പന കിഞ്ചി അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം തദനിച്ചം നിരോധധമ്മ’ന്ത്ന്തി പജാനാതി. സോ തത്ഥ ഠിതോ... അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘അയമ്പി ഖോ ആകാസാനഞ്ചായതനസമാപത്തി അഭിസങ്ഖതാ അഭിസഞ്ചേതയിതാ. യം ഖോ പന കിഞ്ചി അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം തദനിച്ചം നിരോധധമ്മ’ന്തി പജാനാതി. സോ തത്ഥ ഠിതോ...പേ॰... അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘അയമ്പി ഖോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസമാപത്തി അഭിസങ്ഖതാ അഭിസഞ്ചേതയിതാ. യം ഖോ പന കിഞ്ചി അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം തദനിച്ചം നിരോധധമ്മ’ന്തി പജാനാതി. സോ തത്ഥ ഠിതോ...പേ॰... അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘അയമ്പി ഖോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനസമാപത്തി അഭിസങ്ഖതാ അഭിസഞ്ചേതയിതാ. യം ഖോ പന കിഞ്ചി അഭിസങ്ഖതം അഭിസഞ്ചേതയിതം തദനിച്ചം നിരോധധമ്മ’ന്തി പജാനാതി. സോ തത്ഥ ഠിതോ ആസവാനം ഖയം പാപുണാതി. നോ ചേ ആസവാനം ഖയം പാപുണാതി,

തേനേവ ധമ്മരാഗേന തായ ധമ്മനന്ദിയാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, ഗഹപതി, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ഏകധമ്മോ അക്ഖാതോ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ അവിമുത്തഞ്ചേവ ചിത്തം വിമുച്ചതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതീ"തി.

൨൨. ഏവം വുത്തേ, ദസമോ ഗഹപതി അട്ഠകനാഗരോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ ആനന്ദ, പുരിസോ ഏകംവ നിധിമുഖം ഗവേസന്തോ സകിദേവ ഏകാദസ നിധിമുഖാനി അധിഗച്ഛേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഏകം അമതദ്വാരം ഗവേസന്തോ സകിദേവ [സകിം ദേവ (ക॰)] ഏകാദസ അമതദ്വാരാനി അലത്ഥം ഭാവനായ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, പുരിസസ്സ അഗാരം ഏകാദസദ്വാരം, സോ തസ്മിം അഗാരേ ആദിത്തേ ഏകമേകേനപി ദ്വാരേന സക്കുണേയ്യ അത്താനം സോത്ഥിം കാതും; ഏവമേവ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഇമേസം ഏകാദസന്നം അമതദ്വാരാനം ഏകമേകേനപി അമതദ്വാരേന സക്കുണിസ്സാമി അത്താനം സോത്ഥിം കാതും. ഇമേഹി നാമ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ ആചരിയസ്സ ആചരിയധനം പരിയേസിസ്സന്തി, കിമങ്ഗം [കിം (സീ॰ പീ॰)] പനാഹം ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പൂജം ന കരിസ്സാമീ"തി ! അഥ ഖോ ദസമോ ഗഹപതി അട്ഠകനാഗരോ പാടലിപുത്തകഞ്ച വേസാലികഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘം സന്നിപാതേത്വാ പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി, ഏകമേകഞ്ച ഭിക്ഖും പച്ചേകം ദുസ്സയുഗേന അച്ഛാദേസി, ആയസ്മന്തഞ്ച ആനന്ദം തിചീവരേന അച്ഛാദേസി, ആയസ്മതോ ച ആനന്ദസ്സ പഞ്ചസതവിഹാരം കാരാപേസീതി.

അട്ഠകനാഗരസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. സേഖസുത്തം

൨൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന കാപിലവത്ഥവാനം [കപിലവത്ഥുവാസീനം (ക॰)] സക്യാനം നവം സന്ഥാഗാരം അചിരകാരിതം ഹോതി അനജ്ഝാവുട്ഠം [അനജ്ഝാവുത്ഥം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ കേനചി വാ മനുസ്സഭൂതേന. അഥ ഖോ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "ഇധ, ഭന്തേ, കാപിലവത്ഥവാനം സക്യാനം നവം സന്ഥാഗാരം അചിരകാരിതം [അചിരകാരിതം ഹോതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] അനജ്ഝാവുട്ഠം സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ കേനചി വാ മനുസ്സഭൂതേന. തം, ഭന്തേ, ഭഗവാ പഠമം പരിഭുഞ്ജതു. ഭഗവതാ പഠമം പരിഭുത്തം പച്ഛാ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ പരിഭുഞ്ജിസ്സന്തി. തദസ്സ കാപിലവത്ഥവാനം സക്യാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി . അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ

ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന നവം സന്ഥാഗാരം തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ സബ്ബസന്ഥരിം സന്ഥാഗാരം [സബ്ബസന്ഥരിം സന്ഥതം (കം॰)] സന്ഥരിത്വാ ആസനാനി പഞ്ഞപേത്വാ ഉദകമണികം ഉപട്ഠപേത്വാ തേലപ്പദീപം ആരോപേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "സബ്ബസന്ഥരിം സന്ഥതം, ഭന്തേ, സന്ഥാഗാരം, ആസനാനി പഞ്ഞത്താനി, ഉദകമണികോ ഉപട്ഠാപിതോ, തേലപ്പദീപോ ആരോപിതോ. യസ്സദാനി, ഭന്തേ , ഭഗവാ കാലം മഞ്ഞതീ"തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന സന്ഥാഗാരം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ സന്ഥാഗാരം പവിസിത്വാ മജ്ഝിമം ഥമ്ഭം നിസ്സായ പുരത്ഥാഭിമുഖോ നിസീദി. ഭിക്ഖുസങ്ഘോപി ഖോ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ സന്ഥാഗാരം പവിസിത്വാ പച്ഛിമം ഭിത്തിം നിസ്സായ പുരത്ഥാഭിമുഖോ നിസീദി, ഭഗവന്തംയേവ പുരക്ഖത്വാ. കാപിലവത്ഥവാപി ഖോ സക്യാ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ സന്ഥാഗാരം പവിസിത്വാ പുരത്ഥിമം ഭിത്തിം നിസ്സായ പച്ഛിമാഭിമുഖാ നിസീദിംസു, ഭഗവന്തംയേവ പുരക്ഖത്വാ. അഥ ഖോ ഭഗവാ കാപിലവത്ഥവേ സക്യേ ബഹുദേവ രത്തിം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "പടിഭാതു തം, ആനന്ദ, കാപിലവത്ഥവാനം സക്യാനം സേഖോ പാടിപദോ [പടിപദോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. പിട്ഠി മേ ആഗിലായതി; തമഹം ആയമിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞാപേത്വാ ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേസി, പാദേ പാദം അച്ചാധായ, സതോ സമ്പജാനോ, ഉട്ഠാനസഞ്ഞം മനസി കരിത്വാ.

൨൩. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ മഹാനാമം സക്കം ആമന്തേസി - "ഇധ , മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സീലസമ്പന്നോ ഹോതി, ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി, ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി, സത്തഹി സദ്ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ.

൨൪. "കഥഞ്ച, മഹാനാമ , അരിയസാവകോ സീലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സീലവാ ഹോതി, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സീലസമ്പന്നോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ

ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി . ഏവം ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ആഹാരം ആഹാരേതി - 'നേവ ദവായ ന മദായ ന മണ്ഡനായ ന വിഭൂസനായ; യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ ഠിതിയാ യാപനായ വിഹിംസൂപരതിയാ ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ . ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമി, നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമി, യാത്രാ ച മേ ഭവിസ്സതി അനവജ്ജതാ ച ഫാസുവിഹാരോ ചാ'തി. ഏവം ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ദിവസം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി, രത്തിയാ പഠമം യാമം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി, രത്തിയാ മജ്ഝിമം യാമം ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേതി, പാദേ പാദം അച്ചാധായ, സതോ സമ്പജാനോ, ഉട്ഠാനസഞ്ഞം മനസി കരിത്വാ, രത്തിയാ പച്ഛിമം യാമം പച്ചുട്ഠായ ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി. ഏവം ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി.

൨൫. "കഥഞ്ച, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സത്തഹി സദ്ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സദ്ധോ ഹോതി, സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. ഹിരിമാ ഹോതി, ഹിരീയതി കായദുച്ചരിതേന വചീദുച്ചരിതേന മനോദുച്ചരിതേന, ഹിരീയതി പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം സമാപത്തിയാ. ഓത്തപ്പീ ഹോതി, ഓത്തപ്പതി കായദുച്ചരിതേന വചീദുച്ചരിതേന മനോദുച്ചരിതേന, ഓത്തപ്പതി പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം സമാപത്തിയാ. ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതധരോ സുതസന്നിചയോ. യേ തേ ധമ്മാ ആദികല്യാണാ മജ്ഝേകല്യാണാ പരിയോസാനകല്യാണാ സാത്ഥാ സബ്യഞ്ജനാ കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം അഭിവദന്തി തഥാരൂപാസ്സ ധമ്മാ ബഹുസ്സുതാ [ബഹൂ സുതാ (?)] ഹോന്തി ധാതാ [ധതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വചസാ പരിചിതാ മനസാനുപേക്ഖിതാ ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. സതിമാ ഹോതി, പരമേന സതിനേപക്കേന സമന്നാഗതോ, ചിരകതമ്പി ചിരഭാസിതമ്പി സരിതാ അനുസ്സരിതാ. പഞ്ഞവാ ഹോതി, ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ, അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ. ഏവം ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സത്തഹി സദ്ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി.

൨൬. ''കഥഞ്ച , മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി, സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; പീതിയാ ച വിരാഗാ...പേ॰... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ.

൨൭. ''യതോ ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഏവം സീലസമ്പന്നോ ഹോതി, ഏവം ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി, ഏവം ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി, ഏവം ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി, ഏവം സത്തഹി സദ്ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, ഏവം ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സേഖോ പാടിപദോ അപുച്ചണ്ഡതായ സമാപന്നോ, ഭബ്ബോ അഭിനിബ്ഭിദായ, ഭബ്ബോ സമ്ബോധായ, ഭബ്ബോ അനുത്തരസ്സ യോഗക്ഖേമസ്സ അധിഗമായ. സേയ്യഥാപി, മഹാനാമ, കുക്കുടിയാ അണ്ഡാനി അട്ഠ വാ ദസ വാ ദ്വാദസ വാ താനാസ്സു കുക്കുടിയാ സമ്മാ അധിസയിതാനി സമ്മാ പരിസേദിതാനി സമ്മാ പരിഭാവിതാനി, കിഞ്ചാപി തസ്സാ കുക്കുടിയാ ന ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - 'അഹോ വതിമേ കുക്കുടപോതകാ പാദനഖസിഖായ വാ മുഖതുണ്ഡകേന വാ അണ്ഡകോസം പദാലേത്വാ സോത്ഥിനാ അഭിനിബ്ഭിജ്ജേയ്യു'ന്തി, അഥ ഖോ ഭബ്ബാവ തേ കുക്കുടപോതകാ പാദനഖസിഖായ വാ മുഖതുണ്ഡകേന വാ അണ്ഡകോസം പദാലേത്വാ സോത്ഥിനാ അഭിനിബ്ഭിജ്ജിതും. ഏവമേവ ഖോ, മഹാനാമ, യതോ അരിയസാവകോ ഏവം സീലസമ്പന്നോ ഹോതി, ഏവം ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി, ഏവം ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി, ഏവം ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി, ഏവം സത്തഹി സദ്ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, ഏവം ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സേഖോ പാടിപദോ അപുച്ചണ്ഡതായ സമാപന്നോ , ഭബ്ബോ അഭിനിബ്ഭിദായ, ഭബ്ബോ സമ്ബോധായ, ഭബ്ബോ അനുത്തരസ്സ യോഗക്ഖേമസ്സ അധിഗമായ.

൨൮. ''സ ഖോ സോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഇമംയേവ അനുത്തരം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ആഗമ്മ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, അയമസ്സ പഠമാഭിനിബ്ഭിദാ ഹോതി കുക്കുടച്ഛാപകസ്സേവ അണ്ഡകോസമ്ഹാ.

“സ ഖോ സോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഇമംയേ അനുത്തരം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ആഗമ്മ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ…പേ॰… യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി, അയമസ്സ ദുതിയാഭിനിബ്ഭിദാ ഹോതി കുക്കുടച്ഛാപകസ്സേവ അണ്ഡകോസമ്ഹാ.

“സ ഖോ സോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഇമംയേവ അനുത്തരം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ആഗമ്മ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയമസ്സ തതിയാഭിനിബ്ഭിദാ ഹോതി കുക്കുടച്ഛാപകസ്സേവ അണ്ഡകോസമ്ഹാ.

൨൯. “യമ്പി [യമ്പി ഖോ (ക॰)], മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സീലസമ്പന്നോ ഹോതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം; യമ്പി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം; യമ്പി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം; യമ്പി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം; യമ്പി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ സത്തഹി സദ്ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം; യമ്പി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം.

“യഞ്ച ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ… പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി വിജ്ജായ; യമ്പി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ… പേ॰… യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി വിജ്ജായ. യമ്പി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി വിജ്ജായ.

“അയം വുച്ചതി, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ വിജ്ജാസമ്പന്നോ ഇതിപി ചരണസമ്പന്നോ ഇതിപി വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ ഇതിപി.

൩൦. “ബ്രഹ്മുനാപേസാ, മഹാനാമ, സനങ്കുമാരേന ഗാഥാ ഭാസിതാ -

‘ഖത്തിയോ സേട്ഠോ ജനേതസ്മിം, യേ ഗോത്തപടിസാരിനോ;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ, സോ സേട്ഠോ ദേവമാനുസേ’തി.

“സാ ഖോ പനേസാ, മഹാനാമ, ബ്രഹ്മുനാ സനങ്കുമാരേന ഗാഥാ സുഗീതാ നോ ദുഗ്ഗീതാ, സുഭാസിതാ നോ ദുബ്ഭാസിതാ, അത്ഥസംഹിതാ നോ അനത്ഥസംഹിതാ, അനുമതാ ഭഗവതാ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഉട്ഠഹിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "സാധു സാധു, ആനന്ദ, സാധു ഖോ ത്വം, ആനന്ദ, കാപിലവത്ഥവാനം സക്യാനം സേഖം പാടിപദം അഭാസീ"തി.

ഇദമവോചായസ്മാ ആനന്ദോ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അത്തമനാ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

സേഖസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. പോതലിയസുത്തം

൩൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗുത്തരാപേസു വിഹരതി ആപണം നാമ അങ്ഗുത്തരാപാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ആപണം പിണ്ഡായ പാവിസി. ആപണേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേനഞ്ഞതരോ വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. തം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ [അജ്ഝോഗഹേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), അജ്ഝോഗാഹിത്വാ (പീ॰ ക॰)] അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. പോതലിയോപി ഖോ ഗഹപതി സമ്പന്നനിവാസനപാവുരണോ [പാപുരണോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ഛത്തുപാഹനാഹി [ഛത്തുപാഹനോ (ക॰)] ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന സോ വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ പോതലിയം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച - "സംവിജ്ജന്തി ഖോ, ഗഹപതി, ആസനാനി; സചേ ആകങ്ഖസി നിസീദാ"തി. ഏവം വുത്തേ, പോതലിയോ ഗഹപതി "ഗഹപതിവാദേന മം സമണോ ഗോതമോ സമുദാചരതീ"തി കുപിതോ അനത്തമനോ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ പോതലിയം ഗഹപതിം ഏതദവോച - "സംവിജ്ജന്തി ഖോ, ഗഹപതി, ആസനാനി; സചേ ആകങ്ഖസി നിസീദാ"തി. "ഏവം വുത്തേ, പോതലിയോ ഗഹപതി ഗഹപതിവാദേന മം സമണോ ഗോതമോ സമുദാചരതീ"തി കുപിതോ അനത്തമനോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "തയിദം, ഭോ ഗോതമ, നച്ഛന്നം, തയിദം നപ്പതിരൂപം, യം മം ത്വം ഗഹപതിവാദേന സമുദാചരസീ"തി. "തേ ഹി തേ, ഗഹപതി, ആകാരാ, തേ ലിങ്ഗാ , തേ നിമിത്താ യഥാ തം ഗഹപതിസ്സാ"തി. "തഥാ ഹി പന മേ, ഭോ ഗോതമ, സബ്ബേ കമ്മന്താ പടിക്ഖിത്താ, സബ്ബേ വോഹാരാ സമുച്ഛിന്നാ"തി. "യഥാ കഥം പന തേ, ഗഹപതി, സബ്ബേ കമ്മന്താ പടിക്ഖിത്താ, സബ്ബേ വോഹാരാ സമുച്ഛിന്നാ"തി? "ഇധ മേ, ഭോ ഗോതമ, യം അഹോസി ധനം വാ ധഞ്ഞം വാ രജതം വാ ജാതരൂപം വാ സബ്ബം തം പുത്താനം ദായജ്ജം നിയ്യാതം, തത്ഥാഹം അനോവാദീ അനുപവാദീ ഘാസച്ഛാദനപരമോ വിഹരാമി. ഏവം ഖോ മേ [ഏവഞ്ച മേ (സ്യാ॰), ഏവം മേ (ക॰)], ഭോ ഗോതമ, സബ്ബേ കമ്മന്താ പടിക്ഖിത്താ, സബ്ബേ വോഹാരാ സമുച്ഛിന്നാ"തി. "അഞ്ഞഥാ ഖോ ത്വം, ഗഹപതി, വോഹാരസമുച്ഛേദം വദസി, അഞ്ഞഥാ ച പന അരിയസ്സ വിനയേ വോഹാരസമുച്ഛേദോ ഹോതീ"തി. "യഥാ കഥം പന, ഭന്തേ, അരിയസ്സ വിനയേ വോഹാരസമുച്ഛേദോ ഹോതി? സാധു മേ, ഭന്തേ , ഭഗവാ തഥാ ധമ്മം

ദേസേതു യഥാ അരിയസ്സ വിനയേ വോഹാരസമുച്ഛേദോ ഹോതീ''തി. ''തേന ഹി, ഗഹപതി, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ പോതലിയോ ഗഹപതി ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി.

൩൨. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''അട്ഠ ഖോ ഇമേ, ഗഹപതി, ധമ്മാ അരിയസ്സ വിനയേ വോഹാരസമുച്ഛേദായ സംവത്തന്തി. കതമേ അട്ഠ? അപാണാതിപാതം നിസ്സായ പാണാതിപാതോ പഹാതബ്ബോ; ദിന്നാദാനം നിസ്സായ അദിന്നാദാനം പഹാതബ്ബം; സച്ചവാചം [സച്ചം വാചം (സ്യാ॰)] നിസ്സായ മുസാവാദോ പഹാതബ്ബോ; അപിസുണം വാചം നിസ്സായ പിസുണാ വാചാ പഹാതബ്ബാ; അഗിദ്ധിലോഭം നിസ്സായ ഗിദ്ധിലോഭോ പഹാതബ്ബോ; അനിന്ദാരോസം നിസ്സായ നിന്ദാരോസോ പഹാതബ്ബോ; അക്കോധൂപായാസം നിസ്സായ കോധൂപായാസോ പഹാതബ്ബോ; അനതിമാനം നിസ്സായ അതിമാനോ പഹാതബ്ബോ. ഇമേ ഖോ, ഗഹപതി, അട്ഠ ധമ്മാ സംഖിത്തേന വുത്താ, വിത്ഥാരേന അവിഭത്താ, അരിയസ്സ വിനയേ വോഹാരസമുച്ഛേദായ സംവത്തന്തീ''തി. ''യേ മേ [യേ മേ പന (സ്യാ॰ ക॰)], ഭന്തേ, ഭഗവതാ അട്ഠ ധമ്മാ സംഖിത്തേന വുത്താ, വിത്ഥാരേന അവിഭത്താ, അരിയസ്സ വിനയേ വോഹാരസമുച്ഛേദായ സംവത്തന്തി, സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമേ അട്ഠ ധമ്മേ വിത്ഥാരേന [വിത്ഥാരേത്വാ (ക॰)] വിഭജതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ''തി. ''തേന ഹി, ഗഹപതി, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ പോതലിയോ ഗഹപതി ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൩൩. '''അപാണാതിപാതം നിസ്സായ പാണാതിപാതോ പഹാതബ്ബോ'തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം ? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു പാണാതിപാതീ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ [അഹഞ്ചേ (?)] ഖോ പന പാണാതിപാതീ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ പാണാതിപാതപച്ചയാ, അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ [അനുവിച്ച വിഞ്ഞൂ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഗരഹേയ്യും പാണാതിപാതപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ പാണാതിപാതപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം പാണാതിപാതോ. യേ ച പാണാതിപാതപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, പാണാതിപാതാ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി'. 'അപാണാതിപാതം നിസ്സായ പാണാതിപാതോ പഹാതബ്ബോ'തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൩൪. '''ദിന്നാദാനം നിസ്സായ അദിന്നാദാനം പഹാതബ്ബ'ന്തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം, കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു അദിന്നാദായീ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന അദിന്നാദായീ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ അദിന്നാദാനപച്ചയാ, അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ ഗരഹേയ്യും അദിന്നാദാനപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ അദിന്നാദാനപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം അദിന്നാദാനം. യേ ച അദിന്നാദാനപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ

വിഘാതപരിളാഹാ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി'. 'ദിന്നാദാനം നിസ്സായ അദിന്നാദാനം പഹാതബ്ബ'ന്തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൩൫. "'സച്ചവാചം നിസ്സായ മുസാവാദോ പഹാതബ്ബോ'തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു മുസാവാദീ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന മുസാവാദീ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ മുസാവാദപച്ചയാ, അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ ഗരഹേയ്യും മുസാവാദപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ മുസാവാദപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം മുസാവാദോ . യേ ച മുസാവാദപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, മുസാവാദാ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി'. 'സച്ചവാചം നിസ്സായ മുസാവാദോ പഹാതബ്ബോ'തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൩൬. "'അപിസുണം വാചം നിസ്സായ പിസുണാ വാചാ പഹാതബ്ബാ'തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു പിസുണവാചോ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പിസുണവാചോ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ പിസുണവാചാപച്ചയാ , അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ ഗരഹേയ്യും പിസുണവാചാപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ പിസുണവാചാപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം പിസുണാ വാചാ. യേ ച പിസുണവാചാപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി'. 'അപിസുണം വാചം നിസ്സായ പിസുണാ വാചാ പഹാതബ്ബാ'തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൩൭. "'അഗിദ്ധിലോഭം നിസ്സായ ഗിദ്ധിലോഭോ പഹാതബ്ബോ'തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം, കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു ഗിദ്ധിലോഭീ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ഗിദ്ധിലോഭീ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ ഗിദ്ധിലോഭപച്ചയാ, അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ ഗരഹേയ്യും ഗിദ്ധിലോഭപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ ഗിദ്ധിലോഭപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം ഗിദ്ധിലോഭോ. യേ ച ഗിദ്ധിലോഭപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, ഗിദ്ധിലോഭാ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി'. 'അഗിദ്ധിലോഭം നിസ്സായ ഗിദ്ധിലോഭോ പഹാതബ്ബോ'തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൩൮. "'അനിന്ദാരോസം നിസ്സായ നിന്ദാരോസോ പഹാതബ്ബോ'തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം, കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ

ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു നിന്ദാരോസീ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന നിന്ദാരോസീ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ നിന്ദാരോസപച്ചയാ, അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ ഗരഹേയ്യും നിന്ദാരോസപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ നിന്ദാരോസപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം നിന്ദാരോസോ. യേ ച നിന്ദാരോസപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, അനിന്ദാരോസിസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി’. ‘അനിന്ദാരോസം നിസ്സായ നിന്ദാരോസോ പഹാതബ്ബോ’തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൩൯. “‘അക്കോധൂപായാസം നിസ്സായ കോധൂപായാസോ പഹാതബ്ബോ’തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം, കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു കോധൂപായാസീ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന കോധൂപായാസീ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ കോധൂപായാസപച്ചയാ , അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ ഗരഹേയ്യും കോധൂപായാസപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ കോധൂപായാസപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം കോധൂപായാസോ. യേ ച കോധൂപായാസപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, അക്കോധൂപായാസിസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി’. ‘അക്കോധൂപായാസം നിസ്സായ കോധൂപായാസോ പഹാതബ്ബോ’തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൪൦. “‘അനതിമാനം നിസ്സായ അതിമാനോ പഹാതബ്ബോ’തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം, കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യേസം ഖോ അഹം സംയോജനാനം ഹേതു അതിമാനീ അസ്സം, തേസാഹം സംയോജനാനം പഹാനായ സമുച്ഛേദായ പടിപന്നോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന അതിമാനീ അസ്സം, അത്താപി മം ഉപവദേയ്യ അതിമാനപച്ചയാ, അനുവിച്ചാപി മം വിഞ്ഞൂ ഗരഹേയ്യും അതിമാനപച്ചയാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ അതിമാനപച്ചയാ. ഏതദേവ ഖോ പന സംയോജനം ഏതം നീവരണം യദിദം അതിമാനോ. യേ ച അതിമാനപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, അനതിമാനിസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി’. ‘അനതിമാനം നിസ്സായ അതിമാനോ പഹാതബ്ബോ’തി - ഇതി യന്തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

൪൧. “ഇമേ ഖോ, ഗഹപതി, അട്ഠ ധമ്മാ സംഖിത്തേന വുത്താ, വിത്ഥാരേന വിഭത്താ [അവിഭത്താ (സ്യാ॰ ക॰)], യേ അരിയസ്സ വിനയേ വോഹാരസമുച്ഛേദായ സംവത്തന്തി; ന ത്വേവ താവ അരിയസ്സ വിനയേ സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം വോഹാരസമുച്ഛേദോ ഹോതീ”തി.

“യഥാ കഥം പന, ഭന്തേ, അരിയസ്സ വിനയേ സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം വോഹാരസമുച്ഛേദോ ഹോതി? സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ തഥാ ധമ്മം ദേസേതു യഥാ അരിയസ്സ വിനയേ സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം വോഹാരസമുച്ഛേദോ

ഹോതീ''തി. ''തേന ഹി, ഗഹപതി, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ പോതലിയോ ഗഹപതി ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

കാമാദീനവകഥാ

൪൨. ''സേയ്യഥാപി , ഗഹപതി, കുക്കുരോ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യപരേതോ ഗോഘാതകസൂനം പച്ചുപട്ഠിതോ അസ്സ. തമേനം ദക്ഖോ ഗോഘാതകോ വാ ഗോഘാതകന്തേവാസീ വാ അട്ഠികങ്കലം സുനിക്കന്തം നിക്കന്തം നിമ്മംസം ലോഹിതമക്ഖിതം ഉപസുമ്ഭേയ്യ [ഉപച്ഛുഭേയ്യ (സീ॰ പീ॰), ഉപച്ഛൂഭേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰), ഉപച്ചുമ്ഭേയ്യ (ക॰)]. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, അപി നു ഖോ സോ കുക്കുരോ അമും അട്ഠികങ്കലം സുനിക്കന്തം നിക്കന്തം നിമ്മംസം ലോഹിതമക്ഖിതം പലേഹന്തോ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യം പടിവിനേയ്യാ''തി?

''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''.

''തം കിസ്സ ഹേതു''?

''അദുഞ്ഹി, ഭന്തേ, അട്ഠികങ്കലം സുനിക്കന്തം നിക്കന്തം നിമ്മംസം ലോഹിതമക്ഖിതം. യാവദേവ പന സോ കുക്കുരോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാതി. ഏവമേവ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അട്ഠികങ്കലൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ [ബഹൂപായാസാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ'തി. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ യായം ഉപേക്ഖാ നാനത്താ നാനത്തസിതാ തം അഭിനിവജ്ജേത്വാ, യായം ഉപേക്ഖാ ഏകത്താ ഏകത്തസിതാ യത്ഥ സബ്ബസോ ലോകാമിസൂപാദാനാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി തമേവൂപേക്ഖം ഭാവേതി.

൪൩. ''സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, ഗിജ്ഝോ വാ കങ്കോ വാ കുലലോ വാ മംസപേസിം ആദായ ഉഡ്ഡീയേയ്യ [ഉഡ്ഡയേയ്യ (സ്യാ॰ പീ॰)]. തമേനം ഗിജ്ഝാപി കങ്കാപി കുലലാപി അനുപതിത്വാ അനുപതിത്വാ വിതച്ഛേയ്യും വിസ്സജ്ജേയ്യും [വിരാജേയ്യും (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, സചേ സോ ഗിജ്ഝോ വാ കങ്കോ വാ കുലലോ വാ തം മംസപേസിം ന ഖിപ്പമേവ പടിനിസ്സജ്ജേയ്യ, സോ തതോനിദാനം മരണം വാ നിഗച്ഛേയ്യ മരണമത്തം വാ ദുക്ഖ''ന്തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''ഏവമേവ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'മംസപേസൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ'തി. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ യായം ഉപേക്ഖാ നാനത്താ നാനത്തസിതാ തം അഭിനിവജ്ജേത്വാ യായം ഉപേക്ഖാ ഏകത്താ ഏകത്തസിതാ യത്ഥ സബ്ബസോ ലോകാമിസൂപാദാനാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി തമേവൂപേക്ഖം ഭാവേതി.

൪൪. ''സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, പുരിസോ ആദിത്തം തിണുക്കം ആദായ പടിവാതം ഗച്ഛേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, സചേ സോ പുരിസോ തം ആദിത്തം തിണുക്കം ന ഖിപ്പമേവ പടിനിസ്സജ്ജേയ്യ തസ്സ സാ ആദിത്താ തിണുക്കാ ഹത്ഥം വാ ദഹേയ്യ ബാഹും വാ ദഹേയ്യ അഞ്ഞതരം വാ അഞ്ഞതരം വാ അങ്ഗപച്ചങ്ഗം [ദഹേയ്യ. അഞ്ഞതരം വാ അങ്ഗപച്ചങ്ഗ (സീ॰ പീ॰)] ദഹേയ്യ, സോ തതോനിദാനം മരണം വാ നിഗച്ഛേയ്യ മരണമത്തം വാ ദുക്ഖ''ന്തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''ഏവമേവ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'തിണുക്കൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ എത്ഥ ഭിയ്യോ'തി. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ... പേ॰... തമേവൂപേക്ഖം ഭാവേതി.

൪൫. ''സേയ്യഥാപി , ഗഹപതി, അങ്ഗാരകാസു സാധികപോരിസാ, പൂരാ അങ്ഗാരാനം വീതച്ചികാനം വീതധൂമാനം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ജീവിതുകാമോ അമരിതുകാമോ സുഖകാമോ ദുക്ഖപ്പടിക്കൂലോ. തമേനം ദ്വേ ബലവന്തോ പുരിസാ നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ അങ്ഗാരകാസും ഉപകഡ്ഢേയ്യും. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, അപി നു സോ പുരിസോ ഇതിചിതിചേവ കായം സന്നാമേയ്യാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തം കിസ്സ ഹേതു''?

''വിദിതഞ്ഹി , ഭന്തേ, തസ്സ പുരിസസ്സ ഇമഞ്ചാഹം അങ്ഗാരകാസും പപതിസ്സാമി, തതോനിദാനം മരണം വാ നിഗച്ഛിസ്സാമി മരണമത്തം വാ ദുക്ഖ''ന്തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അങ്ഗാരകാസൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ എത്ഥ ഭിയ്യോ'തി. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ...പേ॰... തമേവൂപേക്ഖം ഭാവേതി.

൪൬. ''സേയ്യഥാപി , ഗഹപതി, പുരിസോ സുപിനകം പസ്സേയ്യ ആരാമരാമണേയ്യകം വനരാമണേയ്യകം ഭൂമിരാമണേയ്യകം പോക്ഖരണിരാമണേയ്യകം. സോ പടിബുദ്ധോ ന കിഞ്ചി പടിപസ്സേയ്യ [പസ്സേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. ഏവമേവ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സുപിനകൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ എത്ഥ ഭിയ്യോ'തി...പേ॰... തമേവൂപേക്ഖം ഭാവേതി.

൪൭. ''സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, പുരിസോ യാചിതകം ഭോഗം യാചിത്വാ യാനം വാ [യാനം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പോരിസേയ്യം [പോരോസേയ്യം (സീ॰ പീ॰ ക॰), ഓരോപേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰)] പവരമണികുണ്ഡലം. സോ തേഹി യാചിതകേഹി ഭോഗേഹി പുരക്ഖതോ പരിവുതോ അന്തരാപണം പടിപജ്ജേയ്യ. തമേനം ജനോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'ഭോഗീ വത, ഭോ, പുരിസോ, ഏവം കിര ഭോഗിനോ ഭോഗാനി ഭുഞ്ജന്തീ'തി. തമേനം സാമികാ

യഥ യഥേവ പസ്സേയ്യും തഥ തഥേവ സാനി ഹരേയ്യും. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, അലം നു ഖോ തസ്സ പുരിസസ്സ അഞ്ഞഥത്തായാ"തി?

"ഏവം, ഭന്തേ".

"തം കിസ്സ ഹേതു"?

"സാമിനോ ഹി, ഭന്തേ, സാനി ഹരന്തീ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യാചിതകൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ'തി...പേ॰... തമേവൂപേക്ഖം ഭാവേതി.

൪൮. "സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ തിബ്ബോ വനസണ്ഡോ. തത്രസ്സ രുക്ഖോ സമ്പന്നഫലോ ച ഉപപന്നഫലോ [ഉപ്പന്നഫലോ (സ്യാ॰)] ച, ന ചസ്സു കാനിചി ഫലാനി ഭൂമിയം പതിതാനി. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഫലത്ഥികോ ഫലഗവേസീ ഫലപരിയേസനം ചരമാനോ. സോ തം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ തം രുക്ഖം പസ്സേയ്യ സമ്പന്നഫലഞ്ച ഉപപന്നഫലഞ്ച. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം ഖോ രുക്ഖോ സമ്പന്നഫലോ ച ഉപപന്നഫലോ ച, നത്ഥി ച കാനിചി ഫലാനി ഭൂമിയം പതിതാനി. ജാനാമി ഖോ പനാഹം രുക്ഖം ആരോഹിതും [ആരുഹിതും (സീ॰)]. യംനൂനാഹം ഇമം രുക്ഖം ആരോഹിത്വാ യാവദത്ഥഞ്ച ഖാദേയ്യം ഉച്ഛങ്ഗഞ്ച പൂരേയ്യ'ന്തി. സോ തം രുക്ഖം ആരോഹിത്വാ യാവദത്ഥഞ്ച ഖാദേയ്യ ഉച്ഛങ്ഗഞ്ച പൂരേയ്യ. അഥ ദുതിയോ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഫലത്ഥികോ ഫലഗവേസീ ഫലപരിയേസനം ചരമാനോ തിണ്ഹം കുഠാരിം [കുധാരിം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ആദായ. സോ തം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ തം രുക്ഖം പസ്സേയ്യ സമ്പന്നഫലഞ്ച ഉപപന്നഫലഞ്ച. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം ഖോ രുക്ഖോ സമ്പന്നഫലോ ച ഉപപന്നഫലോ ച, നത്ഥി ച കാനിചി ഫലാനി ഭൂമിയം പതിതാനി. ന ഖോ പനാഹം ജാനാമി രുക്ഖം ആരോഹിതും. യംനൂനാഹം ഇമം രുക്ഖം മൂലതോ ഛേത്വാ യാവദത്ഥഞ്ച ഖാദേയ്യം ഉച്ഛങ്ഗഞ്ച പൂരേയ്യ'ന്തി. സോ തം രുക്ഖം മൂലതോവ ഛിന്ദേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, അമുകോ [അസു (സീ॰ പീ॰)] യോ സോ പുരിസോ പഠമം രുക്ഖം ആരൂള്ഹോ സചേ സോ ന ഖിപ്പമേവ ഓരോഹേയ്യ തസ്സ സോ രുക്ഖോ പപതന്തോ ഹത്ഥം വാ ഭഞ്ജേയ്യ പാദം വാ ഭഞ്ജേയ്യ അഞ്ഞതരം വാ അഞ്ഞതരം വാ അങ്ഗപച്ചങ്ഗം ഭഞ്ജേയ്യ, സോ തതോനിദാനം മരണം വാ നിഗച്ഛേയ്യ മരണമത്തം വാ ദുക്ഖ"ന്തി?

"ഏവം, ഭന്തേ".

"ഏവമേവ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'രുക്ഖഫലൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ'തി. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ യായം ഉപേക്ഖാ നാനത്താ നാനത്തസിതാ തം അഭിനിവജ്ജേത്വാ യായം ഉപേക്ഖാ ഏകത്താ ഏകത്തസിതാ യത്ഥ സബ്ബസോ ലോകാമിസൂപാദാനാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി തമേവൂപേക്ഖം ഭാവേതി.

൪൯. “സ ഖോ സോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇമംയേവ അനുത്തരം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ആഗമ്മ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

“സ ഖോ സോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇമംയേവ അനുത്തരം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ആഗമ്മ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ...പേ॰... യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി.

“സ ഖോ സോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഇമംയേവ അനുത്തരം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ആഗമ്മ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. എത്താവതാ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസ്സ വിനയേ സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം വോഹാരസമുച്ഛേദോ ഹോതി.

൫൦. “തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, യഥാ അരിയസ്സ വിനയേ സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം വോഹാരസമുച്ഛേദോ ഹോതി, അപി നു ത്വം ഏവരൂപം വോഹാരസമുച്ഛേദം അത്തനി സമനുപസ്സസീ”തി? “കോ ചാഹം, ഭന്തേ, കോ ച അരിയസ്സ വിനയേ സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം വോഹാരസമുച്ഛേദോ! ആരകാ അഹം, ഭന്തേ, അരിയസ്സ വിനയേ സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം വോഹാരസമുച്ഛേദാ. മയഞ്ഹി, ഭന്തേ, പുബ്ബേ അഞ്ഞതിത്ഥിയേ പരിബ്ബാജകേ അനാജാനീയേവ സമാനേ ആജാനീയാതി അമഞ്ഞിമ്ഹ, അനാജാനീയേവ സമാനേ ആജാനീയഭോജനം ഭോജിമ്ഹ, അനാജാനീയേവ സമാനേ ആജാനീയഠാനേ ഠപിമ്ഹ; ഭിക്ഖൂ പന മയം, ഭന്തേ, ആജാനീയേവ സമാനേ അനാജാനീയാതി അമഞ്ഞിമ്ഹ, ആജാനീയേവ സമാനേ അനാജാനീയഭോജനം ഭോജിമ്ഹ, ആജാനീയേവ സമാനേ അനാജാനീയഠാനേ ഠപിമ്ഹ; ഇദാനി പന മയം, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയേ പരിബ്ബാജകേ അനാജാനീയേവ സമാനേ അനാജാനീയാതി ജാനിസ്സാമ, അനാജാനീയേവ സമാനേ അനാജാനീയഭോജനം ഭോജേസ്സാമ, അനാജാനീയേവ സമാനേ അനാജാനീയഠാനേ ഠപേസ്സാമ. ഭിക്ഖൂ പന മയം, ഭന്തേ, ആജാനീയേവ സമാനേ ആജാനീയാതി ജാനിസ്സാമ ആജാനീയേവ സമാനേ ആജാനീയഭോജനം ഭോജേസ്സാമ, ആജാനീയേവ സമാനേ ആജാനീയഠാനേ ഠപേസ്സാമ. അജനേസി വത മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സമണേസു സമണപ്പേമം, സമണേസു സമണപ്പസാദം, സമണേസു സമണഗാരവം. അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

പോതലിയസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. ജീവകസുത്തം

൫൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ജീവകസ്സ കോമാരഭച്ചസ്സ അമ്ബവനേ. അഥ ഖോ ജീവകോ കോമാരഭച്ചോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജീവകോ കോമാരഭച്ചോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "സുതം മേതം, ഭന്തേ - 'സമണം ഗോതമം ഉദ്ദിസ്സ പാണം ആരഭന്തി [ആരമ്ഭന്തി (ക॰)], തം സമണോ ഗോതമോ ജാനം ഉദ്ദിസ്സകതം [ഉദ്ദിസ്സകടം (സീ॰ പീ॰)] മംസം പരിഭുഞ്ജതി പടിച്ചകമ്മ'ന്തി. യേ തേ, ഭന്തേ, ഏവമാഹംസു - 'സമണം ഗോതമം ഉദ്ദിസ്സ പാണം ആരഭന്തി, തം സമണോ ഗോതമോ ജാനം ഉദ്ദിസ്സകതം മംസം പരിഭുഞ്ജതി പടിച്ചകമ്മ'ന്തി, കച്ചി തേ, ഭന്തേ, ഭഗവതോ വുത്തവാദിനോ, ന ച ഭഗവന്തം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരോന്തി, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതീ"തി?

൫൨. "യേ തേ, ജീവക, ഏവമാഹംസു - 'സമണം ഗോതമം ഉദ്ദിസ്സ പാണം ആരഭന്തി, തം സമണോ ഗോതമോ ജാനം ഉദ്ദിസ്സകതം മംസം പരിഭുഞ്ജതി പടിച്ചകമ്മ'ന്തി ന മേ തേ വുത്തവാദിനോ, അബ്ഭാചിക്ഖന്തി ച മം തേ അസതാ അഭൂതേന. തീഹി ഖോ അഹം, ജീവക, ഠാനേഹി മംസം അപരിഭോഗന്തി വദാമി. ദിട്ഠം, സുതം, പരിസങ്കിതം - ഇമേഹി ഖോ അഹം, ജീവക , തീഹി ഠാനേഹി മംസം അപരിഭോഗന്തി വദാമി. തീഹി ഖോ അഹം, ജീവക, ഠാനേഹി മംസം പരിഭോഗന്തി വദാമി. അദിട്ഠം, അസുതം, അപരിസങ്കിതം - ഇമേഹി ഖോ അഹം, ജീവക, തീഹി ഠാനേഹി മംസം പരിഭോഗന്തി വദാമി.

൫൩. "ഇധ, ജീവക, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. തമേനം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ഉപസങ്കമിത്വാ സ്വാതനായ ഭത്തേന നിമന്തേതി. ആകങ്ഖമാനോവ [ആകങ്ഖമാനോ (സ്യാ॰ കം॰)], ജീവക, ഭിക്ഖു അധിവാസേതി . സോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന തസ്സ ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദതി. തമേനം സോ ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന പിണ്ഡപാതേന പരിവിസതി. തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'സാധു വത മായം [മം + അയം = മായം] ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന പിണ്ഡപാതേന പരിവിസേയ്യാതി! അഹോ വത മായം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ആയതിമ്പി ഏവരൂപേന പണീതേന പിണ്ഡപാതേന പരിവിസേയ്യാ'തി - ഏവമ്പിസ്സ ന ഹോതി. സോ തം പിണ്ഡപാതം അഗഥിതോ [അഗധിതോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] അമുച്ഛിതോ അനജ്ഝോപന്നോ [അനജ്ഝാപന്നോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ആദീനവദസ്സാവീ നിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി. തം കിം മഞ്ഞസി, ജീവക , അപി നു സോ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ അത്തബ്യാബാധായ വാ ചേതേതി, പരബ്യാബാധായ വാ ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായ വാ ചേതേതീ"തി?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“നനു സോ, ജീവക, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ അനവജ്ജംയേവ ആഹാരം ആഹാരേതീ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ. സുതം മേതം, ഭന്തേ - ‘ബ്രഹ്മാ മേത്താവിഹാരീ’തി. തം മേ ഇദം, ഭന്തേ, ഭഗവാ സക്ഖിദിട്ഠോ; ഭഗവാ ഹി, ഭന്തേ, മേത്താവിഹാരീ”തി. “യേന ഖോ, ജീവക, രാഗേന യേന ദോസേന യേന മോഹേന ബ്യാപാദവാ അസ്സ സോ രാഗോ സോ ദോസോ സോ മോഹോ തഥാഗതസ്സ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ [അനഭാവകതോ (സീ॰ പീ॰), അനഭാവംഗതോ (സ്യാ॰ കം॰)] ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. സചേ ഖോ തേ, ജീവക, ഇദം സന്ധായ ഭാസിതം അനുജാനാമി തേ ഏത”ന്തി. “ഏതദേവ ഖോ പന മേ, ഭന്തേ, സന്ധായ ഭാസിതം” [ഭാസിതന്തി (സ്യാ॰)].

൫൪. “ഇധ, ജീവക, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. സോ കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ…പേ॰… മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. തമേനം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ഉപസങ്കമിത്വാ സ്വാതനായ ഭത്തേന നിമന്തേതി. ആകങ്ഖമാനോവ, ജീവക, ഭിക്ഖു അധിവാസേതി. സോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദതി. തമേനം സോ ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന പിണ്ഡപാതേന പരിവിസതി. തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - ‘സാധു വത മായം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ പണീതേന പിണ്ഡപാതേന പരിവിസേയ്യാതി! അഹോ വത മായം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ആയതിമ്പി ഏവരൂപേന പണീതേന പിണ്ഡപാതേന പരിവിസേയ്യാ’തി - ഏവമ്പിസ്സ ന ഹോതി. സോ തം പിണ്ഡപാതം അഗഥിതോ അമുച്ഛിതോ അനജ്ഝോപന്നോ ആദീനവദസ്സാവീ നിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി. തം കിം മഞ്ഞസി, ജീവക, അപി നു സോ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ അത്തബ്യാബാധായ വാ ചേതേതി, പരബ്യാബാധായ വാ ചേതേതി, ഉഭയബ്യാബാധായ വാ ചേതേതീ”തി?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“നനു സോ, ജീവക, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ അനവജ്ജംയേവ ആഹാരം ആഹാരേതീ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ. സുതം മേതം, ഭന്തേ - ‘ബ്രഹ്മാ ഉപേക്ഖാവിഹാരീ’തി. തം മേ ഇദം, ഭന്തേ, ഭഗവാ സക്ഖിദിട്ഠോ; ഭഗവാ ഹി, ഭന്തേ, ഉപേക്ഖാവിഹാരീ”തി. “യേന ഖോ, ജീവക, രാഗേന യേന ദോസേന യേന മോഹേന വിഹേസവാ അസ്സ അരതിവാ അസ്സ പടിഘവാ അസ്സ സോ രാഗോ സോ ദോസോ സോ മോഹോ തഥാഗതസ്സ പഹീനോ ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. സചേ ഖോ തേ,

ജീവക, ഇദം സന്ധായ ഭാസിതം, അനുജാനാമി തേ ഏത''ന്തി. ''ഏതദേവ ഖോ പന മേ, ഭന്തേ, സന്ധായ ഭാസിതം''.

൫൬. ''യോ ഖോ, ജീവക, തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ ഉദ്ദിസ്സ പാണം ആരഭതി സോ പഞ്ചഹി ഠാനേഹി ബഹും അപുഞ്ഞം പസവതി. യമ്പി സോ, ഗഹപതി, ഏവമാഹ - 'ഗച്ഛഥ, അമുകം നാമ പാണം ആനേഥാ'തി, ഇമിനാ പഠമേന ഠാനേന ബഹും അപുഞ്ഞം പസവതി. യമ്പി സോ പാണോ ഗലപ്പവേഠകേന [ഗലപ്പവേധകേന (ബഹൂസു)] ആനീയമാനോ ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി, ഇമിനാ ദുതിയേന ഠാനേന ബഹും അപുഞ്ഞം പസവതി. യമ്പി സോ ഏവമാഹ - 'ഗച്ഛഥ ഇമം പാണം ആരഭഥാ'തി, ഇമിനാ തതിയേന ഠാനേന ബഹും അപുഞ്ഞം പസവതി. യമ്പി സോ പാണോ ആരഭിയമാനോ ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി , ഇമിനാ ചതുത്ഥേന ഠാനേന ബഹും അപുഞ്ഞം പസവതി. യമ്പി സോ തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ അകപ്പിയേന ആസാദേതി, ഇമിനാ പഞ്ചമേന ഠാനേന ബഹും അപുഞ്ഞം പസവതി. യോ ഖോ, ജീവക, തഥാഗതം വാ തഥാഗതസാവകം വാ ഉദ്ദിസ്സ പാണം ആരഭതി സോ ഇമേഹി പഞ്ചഹി ഠാനേഹി ബഹും അപുഞ്ഞം പസവതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ജീവകോ കോമാരഭച്ചോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! കപ്പിയം വത, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ ആഹാരം ആഹാരേന്തി ; അനവജ്ജം വത, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ ആഹാരം ആഹാരേന്തി. അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

ജീവകസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. ഉപാലിസുത്തം

൫൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ നാളന്ദായം വിഹരതി പാവാരികമ്ബവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ [നാഥപുത്തോ (സീ॰), നാതപുത്തോ (പീ॰)] നാളന്ദായം പടിവസതി മഹതിയാ നിഗണ്ഠപരിസായ സദ്ധിം. അഥ ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ നാളന്ദായം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന പാവാരികമ്ബവനം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''സംവിജ്ജന്തി ഖോ, തപസ്സി [ദീഘതപസ്സി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ആസനാനി; സചേ ആകങ്ഖസി നിസീദാ''തി. ഏവം വുത്തേ, ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''കതി പന, തപസ്സി, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ കമ്മാനി പഞ്ഞപേതി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ''തി?

''ന ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, ആചിണ്ണം നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ 'കമ്മം, കമ്മ'ന്തി പഞ്ഞപേതും; 'ദണ്ഡം, ദണ്ഡ'ന്തി ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, ആചിണ്ണം നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ പഞ്ഞപേതു''ന്തി.

“കതി പന, തപസ്സി, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ദണ്ഡാനി പഞ്ഞപേതി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ”തി?

“തീണി ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ദണ്ഡാനി പഞ്ഞപേതി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാതി, സേയ്യഥിദം - കായദണ്ഡം, വചീദണ്ഡം, മനോദണ്ഡ”ന്തി.

“കിം പന, തപസ്സി, അഞ്ഞദേവ കായദണ്ഡം, അഞ്ഞം വചീദണ്ഡം, അഞ്ഞം മനോദണ്ഡ”ന്തി?

“അഞ്ഞദേവ , ആവുസോ ഗോതമ, കായദണ്ഡം, അഞ്ഞം വചീദണ്ഡം, അഞ്ഞം മനോദണ്ഡ”ന്തി.

“ഇമേസം പന, തപസ്സി, തിണ്ണം ദണ്ഡാനം ഏവം പടിവിഭത്താനം ഏവം പടിവിസിട്ഠാനം കതമം ദണ്ഡം നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ മഹാസാവജ്ജതരം പഞ്ഞപേതി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ , യദി വാ കായദണ്ഡം, യദി വാ വചീദണ്ഡം, യദി വാ മനോദണ്ഡ”ന്തി?

“ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, തിണ്ണം ദണ്ഡാനം ഏവം പടിവിഭത്താനം ഏവം പടിവിസിട്ഠാനം കായദണ്ഡം നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ മഹാസാവജ്ജതരം പഞ്ഞപേതി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ വചീദണ്ഡം, നോ തഥാ മനോദണ്ഡ”ന്തി.

“കായദണ്ഡന്തി, തപസ്സി, വദേസി”?

“കായദണ്ഡന്തി, ആവുസോ ഗോതമ, വദാമി”.

“കായദണ്ഡന്തി, തപസ്സി, വദേസി”?

“കായദണ്ഡന്തി, ആവുസോ ഗോതമ, വദാമി”.

“കായദണ്ഡന്തി, തപസ്സി, വദേസി”?

“കായദണ്ഡന്തി, ആവുസോ ഗോതമ, വദാമീ”തി.

ഇതിഹ ഭഗവാ ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ഇമസ്മിം കഥാവത്ഥുസ്മിം യാവതതിയകം പതിട്ഠാപേസി.

൬൭. ഏവം വുത്തേ, ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ത്വം പനാവുസോ ഗോതമ, കതി ദണ്ഡാനി പഞ്ഞപേസി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ”തി?

“ന ഖോ, തപസ്സി, ആചിണ്ണം തഥാഗതസ്സ ‘ദണ്ഡം, ദണ്ഡ’ന്തി പഞ്ഞപേതും; ‘കമ്മം, കമ്മ’ന്തി ഖോ, തപസ്സി, ആചിണ്ണം തഥാഗതസ്സ പഞ്ഞപേതു”ന്തി?

“ത്വം പനാവുസോ ഗോതമ, കതി കമ്മാനി പഞ്ഞപേസി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ”തി?

“തീണി ഖോ അഹം, തപസ്സി, കമ്മാനി പഞ്ഞപേമി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, സേയ്യഥിദം - കായകമ്മം, വചീകമ്മം, മനോകമ്മ”ന്തി.

“കിം പനാവുസോ ഗോതമ, അഞ്ഞദേവ കായകമ്മം, അഞ്ഞം വചീകമ്മം, അഞ്ഞം മനോകമ്മ”ന്തി?

“അഞ്ഞദേവ, തപസ്സി, കായകമ്മം, അഞ്ഞം വചീകമ്മം, അഞ്ഞം മനോകമ്മ”ന്തി.

“ഇമേസം പനാവുസോ ഗോതമ, തിണ്ണം കമ്മാനം ഏവം പടിവിഭത്താനം ഏവം പടിവിസിട്ഠാനം കതമം കമ്മം മഹാസാവജ്ജതരം പഞ്ഞപേസി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, യദി വാ കായകമ്മം, യദി വാ വചീകമ്മം, യദി വാ മനോകമ്മ”ന്തി?

“ഇമേസം ഖോ അഹം, തപസ്സി, തിണ്ണം കമ്മാനം ഏവം പടിവിഭത്താനം ഏവം പടിവിസിട്ഠാനം മനോകമ്മം മഹാസാവജ്ജതരം പഞ്ഞപേമി പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ കായകമ്മം, നോ തഥാ വചീകമ്മ”ന്തി.

“മനോകമ്മന്തി, ആവുസോ ഗോതമ, വദേസി”?

“മനോകമ്മന്തി, തപസ്സി, വദാമി”.

“മനോകമ്മന്തി, ആവുസോ ഗോതമ, വദേസി”?

“മനോകമ്മന്തി, തപസ്സി, വദാമി”.

“മനോകമ്മന്തി , ആവുസോ ഗോതമ, വദേസി”?

“മനോകമ്മന്തി, തപസ്സി, വദാമീ”തി.

ഇതിഹ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ ഭഗവന്തം ഇമസ്മിം കഥാവത്ഥുസ്മിം യാവതതിയകം പതിട്ഠാപേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമി.

൫൭. തേന ഖോ പന സമയേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ മഹതിയാ ഗിഹിപരിസായ സദ്ധിം നിസിന്നോ ഹോതി ബാലകിനിയാ പരിസായ ഉപാലിപമുഖായ. അദ്ദസാ ഖോ നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം; ദിസ്വാന ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ഏതദവോച - “ഹന്ദ, കുതോ നു ത്വം, തപസ്സി, ആഗച്ഛസി ദിവാ ദിവസ്സാ”തി? “ഇതോ ഹി ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ആഗച്ഛാമി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സന്തികാ”തി. “അഹു പന തേ, തപസ്സി, സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ”തി ? “അഹു ഖോ മേ, ഭന്തേ, സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ”തി. “യഥാ കഥം പന തേ, തപസ്സി, അഹു സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ”തി? അഥ ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ യാവതകോ അഹോസി ഭഗവതാ സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം നിഗണ്ഠസ്സ

നാടപുത്തസ്സ ആരോചേസി. ഏവം വുത്തേ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ഏതദവോച - "സാധു സാധു, തപസ്സി! യഥാ തം സുതവതാ സാവകേന സമ്മദേവ സത്ഥുസാസനം ആജാനന്തേന ഏവമേവ ദീഘതപസ്സിനാ നിഗണ്ഠേന സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ബ്യാകതം. കിഞ്ഹി സോഭതി ഛവോ മനോദണ്ഡോ ഇമസ്സ ഏവം ഓളാരികസ്സ കായദണ്ഡസ്സ ഉപനിധായ! അഥ ഖോ കായദണ്ഡോവ മഹാസാവജ്ജതരോ പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ വചീദണ്ഡോ, നോ തഥാ മനോദണ്ഡോ"തി.

൬൯. ഏവം വുത്തേ, ഉപാലി ഗഹപതി നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - "സാധു സാധു, ഭന്തേ ദീഘതപസ്സീ [തപസ്സീ (സീ॰ പീ॰)]! യഥാ തം സുതവതാ സാവകേന സമ്മദേവ സത്ഥുസാസനം ആജാനന്തേന ഏവമേവം ഭദന്തേന തപസ്സിനാ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ബ്യാകതം. കിഞ്ഹി സോഭതി ഛവോ മനോദണ്ഡോ ഇമസ്സ ഏവം ഓളാരികസ്സ കായദണ്ഡസ്സ ഉപനിധായ! അഥ ഖോ കായദണ്ഡോവ മഹാസാവജ്ജതരോ പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ വചീദണ്ഡോ, നോ തഥാ മനോദണ്ഡോ. ഹന്ദ ചാഹം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഇമസ്മിം കഥാവത്ഥുസ്മിം വാദം ആരോപേസ്സാമി. സചേ മേ സമണോ ഗോതമോ തഥാ പതിട്ഠഹിസ്സതി യഥാ ഭദന്തേന തപസ്സിനാ പതിട്ഠാപിതം; സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ ദീഘലോമികം ഏളകം ലോമേസു ഗഹേത്വാ ആകഡ്ഢേയ്യ പരികഡ്ഢേയ്യ സമ്പരികഡ്ഢേയ്യ, ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം വാദേന വാദം ആകഡ്ഢിസ്സാമി പരികഡ്ഢിസ്സാമി സമ്പരികഡ്ഢിസ്സാമി . സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ സോണ്ഡികാകമ്മകാരോ മഹന്തം സോണ്ഡികാകിലഞ്ജം ഗമ്ഭീരേ ഉദകരഹദേ പക്ഖിപിത്വാ കണ്ണേ ഗഹേത്വാ ആകഡ്ഢേയ്യ പരികഡ്ഢേയ്യ സമ്പരികഡ്ഢേയ്യ, ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം വാദേന വാദം ആകഡ്ഢിസ്സാമി പരികഡ്ഢിസ്സാമി സമ്പരികഡ്ഢിസ്സാമി. സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ സോണ്ഡികാധുത്തോ വാലം [ഥാലം (ക॰)] കണ്ണേ ഗഹേത്വാ ഓധുനേയ്യ നിദ്ധുനേയ്യ നിപ്ഫോടേയ്യ [നിച്ഛാദേയ്യ (സീ॰ പീ॰ ക॰), നിച്ഛോടേയ്യ (ക॰), നിപ്പോഠേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰)], ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം വാദേന വാദം ഓധുനിസ്സാമി നിദ്ധുനിസ്സാമി നിപ്ഫോടേസ്സാമി . സേയ്യഥാപി നാമ കുഞ്ജരോ സട്ഠിഹായനോ ഗമ്ഭീരം പോക്ഖരണിം ഓഗാഹേത്വാ സാണധോവികം നാമ കീളിതജാതം കീളതി, ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം സാണധോവികം മഞ്ഞേ കീളിതജാതം കീളിസ്സാമി. ഹന്ദ ചാഹം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഇമസ്മിം കഥാവത്ഥുസ്മിം വാദം ആരോപേസ്സാമീ"തി. "ഗച്ഛ ത്വം, ഗഹപതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഇമസ്മിം കഥാവത്ഥുസ്മിം വാദം ആരോപേഹി. അഹം വാ ഹി, ഗഹപതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേയ്യം, ദീഘതപസ്സീ വാ നിഗണ്ഠോ, ത്വം വാ"തി.

൭൦. ഏവം വുത്തേ, ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - "ന ഖോ മേതം, ഭന്തേ, രുച്ചതി യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേയ്യ. സമണോ ഹി, ഭന്തേ, ഗോതമോ മായാവീ ആവട്ടനിം മായം ജാനാതി യായ അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം സാവകേ ആവട്ടേതീ"തി. "അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, തപസ്സി, അനവകാസോ യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യ. ഠാനഞ്ച ഖോ ഏതം വിജ്ജതി യം സമണോ ഗോതമോ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യ. ഗച്ഛ,

ത്വം, ഗഹപതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഇമസ്മിം കഥാവത്ഥുസ്മിം വാദം ആരോപേഹി. അഹം വാ ഹി, ഗഹപതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേയ്യം, ദീഘതപസ്സീ വാ നിഗണ്ഠോ, ത്വം വാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ദീഘതപസ്സീ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ''ന ഖോ മേതം, ഭന്തേ, രുച്ചതി യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേയ്യ. സമണോ ഹി, ഭന്തേ, ഗോതമോ മായാവീ ആവട്ടനിം മായം ജാനാതി യായ അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം സാവകേ ആവട്ടേതീ''തി. ''അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, തപസ്സി , അനവകാസോ യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യ. ഠാനഞ്ച ഖോ ഏതം വിജ്ജതി യം സമണോ ഗോതമോ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യ. ഗച്ഛ ത്വം, ഗഹപതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഇമസ്മിം കഥാവത്ഥുസ്മിം വാദം ആരോപേഹി. അഹം വാ ഹി, ഗഹപതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേയ്യം, ദീഘതപസ്സീ വാ നിഗണ്ഠോ, ത്വം വാ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ഉപാലി ഗഹപതി നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന പാവാരികമ്ബവനം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഉപാലി ഗഹപതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ആഗമാ നു ഖ്വിധ, ഭന്തേ, ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ''തി?

''ആഗമാ ഖ്വിധ, ഗഹപതി, ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ''തി.

''അഹു ഖോ പന തേ, ഭന്തേ, ദീഘതപസ്സിനാ നിഗണ്ഠേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി?

''അഹു ഖോ മേ, ഗഹപതി, ദീഘതപസ്സിനാ നിഗണ്ഠേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി.

''യഥാ കഥം പന തേ, ഭന്തേ, അഹു ദീഘതപസ്സിനാ നിഗണ്ഠേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി?

അഥ ഖോ ഭഗവാ യാവതകോ അഹോസി ദീഘതപസ്സിനാ നിഗണ്ഠേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ ആരോചേസി.

൬൩. ഏവം വുത്തേ, ഉപാലി ഗഹപതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സാധു സാധു, ഭന്തേ തപസ്സീ! യഥാ തം സുതവതാ സാവകേന സമ്മദേവ സത്ഥുസാസനം ആജാനന്തേന ഏവമേവം ദീഘതപസ്സിനാ നിഗണ്ഠേന ഭഗവതോ ബ്യാകതം. കിഞ്ഹി സോഭതി ഛവോ മനോദണ്ഡോ ഇമസ്സ ഏവം ഓളാരികസ്സ കായദണ്ഡസ്സ ഉപനിധായ? അഥ ഖോ കായദണ്ഡോവ മഹാസാവജ്ജതരോ പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ വചീദണ്ഡോ, നോ തഥാ മനോദണ്ഡോ''തി. ''സചേ ഖോ ത്വം, ഗഹപതി, സച്ചേ പതിട്ഠായ മന്തേയ്യാസി സിയാ നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ''തി. ''സച്ചേ അഹം, ഭന്തേ, പതിട്ഠായ മന്തേസ്സാമി; ഹോതു നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ''തി.

൩൨. "തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, ഇധസ്സ നിഗണ്ഠോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ സീതോദകപടിക്ഖിത്തോ ഉണ്ഹോദകപടിസേവീ. സോ സീതോദകം അലഭമാനോ കാലങ്കരേയ്യ. ഇമസ്സ പന, ഗഹപതി, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ കത്ഥൂപപത്തിം പഞ്ഞപേതീ"തി?

"അത്ഥി, ഭന്തേ, മനോസത്താ നാമ ദേവാ തത്ഥ സോ ഉപപജ്ജതി".

"തം കിസ്സ ഹേതു"?

"അസു ഹി, ഭന്തേ , മനോപടിബദ്ധോ കാലങ്കരോതീ"തി.

"മനസി കരോഹി, ഗഹപതി [ഗഹപതി ഗഹപതി മനസി കരോഹി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), ഗഹപതി മനസി കരോഹി (ക॰), ഗഹപതി ഗഹപതി (പീ॰)], മനസി കരിത്വാ ഖോ, ഗഹപതി, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. ഭാസിതാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏസാ വാചാ - 'സച്ചേ അഹം, ഭന്തേ, പതിട്ഠായ മന്തേസ്സാമി, ഹോതു നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ'"തി. "കിഞ്ചാപി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏവമാഹ, അഥ ഖോ കായദണ്ഡോവ മഹാസാവജ്ജതരോ പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ വചീദണ്ഡോ, നോ തഥാ മനോദണ്ഡോ"തി.

൩൩. "തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി , ഇധസ്സ നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ചാതുയാമസംവരസംവുതോ സബ്ബവാരിവാരിതോ സബ്ബവാരിയുത്തോ സബ്ബവാരിധുതോ സബ്ബവാരിഫുടോ. സോ അഭിക്കമന്തോ പടിക്കമന്തോ ബഹൂ ഖുദ്ദകേ പാണേ സങ്ഘാതം ആപാദേതി. ഇമസ്സ പന, ഗഹപതി, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ കം വിപാകം പഞ്ഞപേതീ"തി?

"അസഞ്ചേതനികം, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ നോ മഹാസാവജ്ജം പഞ്ഞപേതീ"തി.

"സചേ പന, ഗഹപതി, ചേതേതീ"തി?

"മഹാസാവജ്ജം, ഭന്തേ, ഹോതീ"തി.

"ചേതനം പന, ഗഹപതി, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ കിസ്മിം പഞ്ഞപേതീ"തി?

"മനോദണ്ഡസ്മിം, ഭന്തേ"തി.

"മനസി കരോഹി, ഗഹപതി , മനസി കരിത്വാ ഖോ, ഗഹപതി, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. ഭാസിതാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏസാ വാചാ - 'സച്ചേ അഹം, ഭന്തേ, പതിട്ഠായ മന്തേസ്സാമി; ഹോതു നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ'"തി. "കിഞ്ചാപി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏവമാഹ, അഥ ഖോ കായദണ്ഡോവ മഹാസാവജ്ജതരോ പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ വചീദണ്ഡോ, നോ തഥാ മനോദണ്ഡോ"തി.

൬൪. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, അയം നാളന്ദാ ഇദ്ധാ ചേവ ഫീതാ ച ബഹുജനാ ആകിണ്ണമനുസ്സാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ, അയം നാളന്ദാ ഇദ്ധാ ചേവ ഫീതാ ച ബഹുജനാ ആകിണ്ണമനുസ്സാ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, ഇധ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉക്ഖിത്താസികോ. സോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം യാവതികാ ഇമിസ്സാ നാളന്ദായ പാണാ തേ ഏകേന ഖണേന ഏകേന മുഹുത്തേന ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, പഹോതി നു ഖോ സോ പുരിസോ യാവതികാ ഇമിസ്സാ നാളന്ദായ പാണാ തേ ഏകേന ഖണേന ഏകേന മുഹുത്തേന ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കാതു''ന്തി?

''ദസപി, ഭന്തേ, പുരിസാ, വീസമ്പി, ഭന്തേ, പുരിസാ, തിംസമ്പി, ഭന്തേ, പുരിസാ, ചത്താരീസമ്പി, ഭന്തേ, പുരിസാ, പഞ്ഞാസമ്പി, ഭന്തേ, പുരിസാ നപ്പഹോന്തി യാവതികാ ഇമിസ്സാ നാളന്ദായ പാണാ തേ ഏകേന ഖണേന ഏകേന മുഹുത്തേന ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കാതും. കിഞ്ഹി സോഭതി ഏകോ ഛവോ പുരിസോ''തി!

''തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി , ഇധ ആഗച്ഛേയ്യ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ. സോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ഇമം നാളന്ദം ഏകേന മനോപദോസേന ഭസ്മം കരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, പഹോതി നു ഖോ സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ഇമം നാളന്ദം ഏകേന മനോപദോസേന ഭസ്മം കാതു''ന്തി ?

''ദസപി, ഭന്തേ, നാളന്ദാ, വീസമ്പി നാളന്ദാ, തിംസമ്പി നാളന്ദാ, ചത്താരീസമ്പി നാളന്ദാ, പഞ്ഞാസമ്പി നാളന്ദാ പഹോതി സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ഏകേന മനോപദോസേന ഭസ്മം കാതും. കിഞ്ഹി സോഭതി ഏകാ ഛവാ നാളന്ദാ''തി!

''മനസി കരോഹി, ഗഹപതി, മനസി കരിത്വാ ഖോ, ഗഹപതി, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. ഭാസിതാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏസാ വാചാ - 'സച്ചേ അഹം, ഭന്തേ, പതിട്ഠായ മന്തേസ്സാമി; ഹോതു നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ'''തി.

''കിഞ്ചാപി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏവമാഹ, അഥ ഖോ കായദണ്ഡോവ മഹാസാവജ്ജതരോ പാപസ്സ കമ്മസ്സ കിരിയായ പാപസ്സ കമ്മസ്സ പവത്തിയാ, നോ തഥാ വചീദണ്ഡോ, നോ തഥാ മനോദണ്ഡോ''തി.

൬൫. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, സുതം തേ ദണ്ഡകീരഞ്ഞം [ദണ്ഡകാരഞ്ഞം (സീ॰ പീ॰)] കാലിങ്ഗാരഞ്ഞം മജ്ഝാരഞ്ഞം [മേജ്ഝാരഞ്ഞം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മാതങ്ഗാരഞ്ഞം അരഞ്ഞം അരഞ്ഞഭൂത''ന്തി?

''ഏവം, ഭന്തേ, സുതം മേ ദണ്ഡകീരഞ്ഞം കാലിങ്ഗാരഞ്ഞം മജ്ഝാരഞ്ഞം മാതങ്ഗാരഞ്ഞം അരഞ്ഞം അരഞ്ഞഭൂത''ന്തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ഗഹപതി, കിന്തി തേ സുതം കേന തം ദണ്ഡകീരഞ്ഞം കാലിങ്ഗാരഞ്ഞം മജ്ഝാരഞ്ഞം മാതങ്ഗാരഞ്ഞം അരഞ്ഞം അരഞ്ഞഭൂത''ന്തി?

''സുതം മേതം, ഭന്തേ, ഇസീനം മനോപദോസേന തം ദണ്ഡകീരഞ്ഞം കാലിങ്ഗാരഞ്ഞം മജ്ഝാരഞ്ഞം മാതങ്ഗാരഞ്ഞം അരഞ്ഞം അരഞ്ഞഭൂത''ന്തി.

''മനസി കരോഹി, ഗഹപതി, മനസി കരിത്വാ ഖോ, ഗഹപതി, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. ഭാസിതാ ഖോ പന തേ, ഗഹപതി, ഏസാ വാചാ - 'സച്ചേ അഹം, ഭന്തേ, പതിട്ഠായ മന്തേസ്സാമി; ഹോതു നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ'''തി.

൬൬. ''പുരിമേനേവാഹം , ഭന്തേ, ഓപമ്മേന ഭഗവതോ അത്തമനോ അഭിരദ്ധോ. അപി ചാഹം ഇമാനി ഭഗവതോ വിചിത്രാനി പഞ്ഹപടിഭാനാനി സോതുകാമോ, ഏവാഹം ഭഗവന്തം പച്ചനീകം കാതബ്ബം അമഞ്ഞിസ്സം. അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

൬൭. ''അനുവിച്ചകാരം ഖോ, ഗഹപതി, കരോഹി, അനുവിച്ചകാരോ തുമ്ഹാദിസാനം ഞാതമനുസ്സാനം സാധു ഹോതീ''തി. ''ഇമിനാപാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ ഭിയ്യോസോമത്തായ അത്തമനോ അഭിരദ്ധോ യം മം ഭഗവാ ഏവമാഹ - 'അനുവിച്ചകാരം ഖോ, ഗഹപതി, കരോഹി, അനുവിച്ചകാരോ തുമ്ഹാദിസാനം ഞാതമനുസ്സാനം സാധു ഹോതീ'തി. മഞ്ഹി, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ സാവകം ലഭിത്വാ കേവലകപ്പം നാളന്ദം പടാകം പരിഹരേയ്യും - 'ഉപാലി അമ്ഹാകം ഗഹപതി സാവകത്തം ഉപഗതോ'തി. അഥ ച പന മം ഭഗവാ ഏവമാഹ - 'അനുവിച്ചകാരം ഖോ, ഗഹപതി, കരോഹി, അനുവിച്ചകാരോ തുമ്ഹാദിസാനം ഞാതമനുസ്സാനം സാധു ഹോതീ'തി. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ദുതിയമ്പി ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

൬൮. ''ദീഘരത്തം ഖോ തേ, ഗഹപതി, നിഗണ്ഠാനം ഓപാനഭൂതം കുലം യേന നേസം ഉപഗതാനം പിണ്ഡകം ദാതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാസീ''തി. ''ഇമിനാപാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ ഭിയ്യോസോമത്തായ അത്തമനോ അഭിരദ്ധോ യം മം ഭഗവാ ഏവമാഹ - 'ദീഘരത്തം ഖോ തേ, ഗഹപതി, നിഗണ്ഠാനം ഓപാനഭൂതം കുലം യേന നേസം ഉപഗതാനം പിണ്ഡകം ദാതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാസീ'തി. സുതം മേതം, ഭന്തേ, സമണോ ഗോതമോ ഏവമാഹ - 'മയ്ഹമേവ ദാനം ദാതബ്ബം, നാഞ്ഞേസം ദാനം ദാതബ്ബം; മയ്ഹമേവ സാവകാനം ദാനം ദാതബ്ബം, നാഞ്ഞേസം സാവകാനം ദാനം ദാതബ്ബം; മയ്ഹമേവ ദിന്നം മഹപ്ഫലം, നാഞ്ഞേസം ദിന്നം മഹപ്ഫലം; മയ്ഹമേവ സാവകാനം ദിന്നം മഹപ്ഫലം,

നാഞ്ഞേസം സാവകാനം ദിന്നം മഹപ്ഫല’ന്തി. അഥ ച പന മം ഭഗവാ നിഗണ്ഠേസുപി ദാനേ സമാദപേതി. അപി ച, ഭന്തേ, മയമേത്ഥ കാലം ജാനിസ്സാമ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, തതിയമ്പി ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി.

൬൯. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ അനുപുബ്ബിം കഥം [ആനുപുബ്ബീകഥം (സീ॰), ആനുപുബ്ബികഥം (പീ॰), അനുപുബ്ബികഥം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] കഥേസി, സേയ്യഥിദം - ദാനകഥം സീലകഥം സഗ്ഗകഥം, കാമാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം പകാസേസി. യദാ ഭഗവാ അഞ്ഞാസി ഉപാലിം ഗഹപതിം കല്ലചിത്തം മുദുചിത്തം വിനീവരണചിത്തം ഉദഗ്ഗചിത്തം പസന്നചിത്തം, അഥ യാ ബുദ്ധാനം സാമുക്കംസികാ ധമ്മദേസനാ തം പകാസേസി - ദുക്ഖം, സമുദയം, നിരോധം, മഗ്ഗം. സേയ്യഥാപി നാമ സുദ്ധം വത്ഥം അപഗതകാളകം സമ്മദേവ രജനം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, ഏവമേവ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ തസ്മിംയേവ ആസനേ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദി - ‘യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം സബ്ബം തം നിരോധധമ്മ’ന്തി. അഥ ഖോ ഉപാലി ഗഹപതി ദിട്ഠധമ്മോ പത്തധമ്മോ വിദിതധമ്മോ പരിയോഗാള്ഹധമ്മോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥുസാസനേ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘ഹന്ദ ച ദാനി മയം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമ, ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ’’തി. ‘‘യസ്സദാനി ത്വം, ഗഹപതി, കാലം മഞ്ഞസീ’’തി.

൭൦. അഥ ഖോ ഉപാലി ഗഹപതി ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന സകം നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ദോവാരികം ആമന്തേസി - ‘‘അജ്ജതഗ്ഗേ, സമ്മ ദോവാരിക, ആവരാമി ദ്വാരം നിഗണ്ഠാനം നിഗണ്ഠീനം, അനാവടം ദ്വാരം ഭഗവതോ ഭിക്ഖൂനം ഭിക്ഖുനീനം ഉപാസകാനം ഉപാസികാനം. സചേ കോചി നിഗണ്ഠോ ആഗച്ഛതി തമേനം ത്വം ഏവം വദേയ്യാസി - ‘തിട്ഠ, ഭന്തേ, മാ പാവിസി. അജ്ജതഗ്ഗേ ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ. ആവടം ദ്വാരം നിഗണ്ഠാനം നിഗണ്ഠീനം, അനാവടം ദ്വാരം ഭഗവതോ ഭിക്ഖൂനം ഭിക്ഖുനീനം ഉപാസകാനം ഉപാസികാനം . സചേ തേ, ഭന്തേ, പിണ്ഡകേന അത്ഥോ, ഏത്ഥേവ തിട്ഠ, ഏത്ഥേവ തേ ആഹരിസ്സന്തീ’’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ദോവാരികോ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ പച്ചസ്സോസി.

൭൧. അസ്സോസി ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ - ‘‘ഉപാലി കിര ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ’’തി. അഥ ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ‘‘സുതം മേതം, ഭന്തേ, ഉപാലി കിര ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ’’തി. ‘‘അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, തപസ്സി , അനവകാസോ യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യ. ഠാനഞ്ച ഖോ ഏതം വിജ്ജതി യം സമണോ ഗോതമോ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യാ’’തി . ദുതിയമ്പി ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ‘‘സുതം മേതം, ഭന്തേ ...പേ॰... ഉപാലിസ്സ

ഗഹപതിസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യാ''തി. ''ഹന്ദാഹം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമി യാവ ജാനാമി യദി വാ ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ യദി വാ നോ''തി. ''ഗച്ഛ ത്വം, തപസ്സി, ജാനാഹി യദി വാ ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ യദി വാ നോ''തി.

൭൮. അഥ ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ യേന ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ദോവാരികോ ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ദീഘതപസ്സിം നിഗണ്ഠം ഏതദവോച - ''തിട്ഠ, ഭന്തേ, മാ പാവിസി. അജ്ജതഗ്ഗേ ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ. ആവടം ദ്വാരം നിഗണ്ഠാനം നിഗണ്ഠീനം, അനാവടം ദ്വാരം ഭഗവതോ ഭിക്ഖൂനം ഭിക്ഖുനീനം ഉപാസകാനം ഉപാസികാനം . സചേ തേ, ഭന്തേ, പിണ്ഡകേന അത്ഥോ, ഏത്ഥേവ തിട്ഠ, ഏത്ഥേവ തേ ആഹരിസ്സന്തീ''തി. ''ന മേ, ആവുസോ, പിണ്ഡകേന അത്ഥോ''തി വത്വാ തതോ പടിനിവത്തിത്വാ യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ''സച്ചംയേവ ഖോ, ഭന്തേ, യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ. ഏതം ഖോ തേ അഹം, ഭന്തേ, നാലത്ഥം ന ഖോ മേ, ഭന്തേ, രുച്ചതി യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേയ്യ. സമണോ ഹി, ഭന്തേ, ഗോതമോ മായാവീ ആവട്ടനിം മായം ജാനാതി യായ അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം സാവകേ ആവട്ടേതീതി. ആവട്ടോ ഖോ തേ, ഭന്തേ, ഉപാലി ഗഹപതി സമണേന ഗോതമേന ആവട്ടനിയാ മായായാ''തി. ''അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, തപസ്സി, അനവകാസോ യം ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യ. ഠാനഞ്ച ഖോ ഏതം വിജ്ജതി യം സമണോ ഗോതമോ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ''സച്ചംയേവ, ഭന്തേ...പേ... ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യാ''തി. തതിയമ്പി ഖോ ദീഘതപസ്സീ നിഗണ്ഠോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ''സച്ചംയേവ ഖോ, ഭന്തേ...പേ... ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ സാവകത്തം ഉപഗച്ഛേയ്യാ''തി. ''ഹന്ദ ചാഹം , തപസ്സി, ഗച്ഛാമി യാവ ചാഹം സാമംയേവ ജാനാമി യദി വാ ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ യദി വാ നോ''തി.

അഥ ഖോ നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ മഹതിയാ നിഗണ്ഠപരിസായ സദ്ധിം യേന ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ദോവാരികോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ''തിട്ഠ, ഭന്തേ, മാ പാവിസി. അജ്ജതഗ്ഗേ ഉപാലി ഗഹപതി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകത്തം ഉപഗതോ. ആവടം ദ്വാരം നിഗണ്ഠാനം നിഗണ്ഠീനം, അനാവടം ദ്വാരം ഭഗവതോ ഭിക്ഖൂനം ഭിക്ഖുനീനം ഉപാസകാനം ഉപാസികാനം. സചേ തേ, ഭന്തേ, പിണ്ഡകേന അത്ഥോ, ഏത്ഥേവ തിട്ഠ, ഏത്ഥേവ തേ ആഹരിസ്സന്തീ''തി. ''തേന ഹി, സമ്മ ദോവാരിക, യേന ഉപാലി ഗഹപതി തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉപാലിം ഗഹപതിം ഏവം വദേഹി - 'നിഗണ്ഠോ, ഭന്തേ, നാടപുത്തോ മഹതിയാ നിഗണ്ഠപരിസായ സദ്ധിം ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ ഠിതോ; സോ തേ ദസ്സനകാമോ'''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ദോവാരികോ നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഉപാലി ഗഹപതി തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉപാലിം ഗഹപതിം ഏതദവോച - ''നിഗണ്ഠോ, ഭന്തേ, നാടപുത്തോ മഹതിയാ നിഗണ്ഠപരിസായ

സദ്ധിം ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ ഠിതോ; സോ തേ ദസ്സനകാമോ’’തി. ‘‘തേന ഹി, സമ്മ ദോവാരിക, മജ്ഝിമായ ദ്വാരസാലായ ആസനാനി പഞ്ഞപേഹീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ദോവാരികോ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ പടിസ്സുത്വാ മജ്ഝിമായ ദ്വാരസാലായ ആസനാനി പഞ്ഞപേത്വാ യേന ഉപാലി ഗഹപതി തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉപാലിം ഗഹപതിം ഏതദവോച - ‘‘പഞ്ഞത്താനി ഖോ, ഭന്തേ, മജ്ഝിമായ ദ്വാരസാലായ ആസനാനി. യസ്സദാനി കാലം മഞ്ഞസീ’’തി.

൭൩. അഥ ഖോ ഉപാലി ഗഹപതി യേന മജ്ഝിമാ ദ്വാരസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ യം തത്ഥ ആസനം അഗ്ഗഞ്ച സേട്ഠഞ്ച ഉത്തമഞ്ച പണീതഞ്ച തത്ഥ സാമം നിസീദിത്വാ ദോവാരികം ആമന്തേസി - ‘‘തേന ഹി, സമ്മ ദോവാരിക, യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏവം വദേഹി - ‘ഉപാലി, ഭന്തേ, ഗഹപതി ഏവമാഹ - പവിസ കിര, ഭന്തേ, സചേ ആകങ്ഖസീ’’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ദോവാരികോ ഉപാലിസ്സ ഗഹപതിസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ‘‘ഉപാലി, ഭന്തേ, ഗഹപതി ഏവമാഹ - ‘പവിസ കിര, ഭന്തേ, സചേ ആകങ്ഖസീ’’’തി. അഥ ഖോ നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ മഹതിയാ നിഗണ്ഠപരിസായ സദ്ധിം യേന മജ്ഝിമാ ദ്വാരസാലാ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ ഉപാലി ഗഹപതി - യം സുദം പുബ്ബേ യതോ പസ്സതി നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം ദിസ്വാന തതോ പച്ചുഗ്ഗന്ത്വാ യം തത്ഥ ആസനം അഗ്ഗഞ്ച സേട്ഠഞ്ച ഉത്തമഞ്ച പണീതഞ്ച തം ഉത്തരാസങ്ഗേന സമ്മജ്ജിത്വാ [പമജ്ജിത്വാ (സീ॰ പീ॰)] പരിഗ്ഗഹേത്വാ നിസീദാപേതി സോ - ദാനി യം തത്ഥ ആസനം അഗ്ഗഞ്ച സേട്ഠഞ്ച ഉത്തമഞ്ച പണീതഞ്ച തത്ഥ സാമം നിസീദിത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ‘‘സംവിജ്ജന്തി ഖോ, ഭന്തേ, ആസനാനി; സചേ ആകങ്ഖസി, നിസീദാ’’തി. ഏവം വുത്തേ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ഉപാലിം ഗഹപതിം ഏതദവോച - ‘‘ഉമ്മത്തോസി ത്വം, ഗഹപതി, ദത്തോസി ത്വം, ഗഹപതി! ‘ഗച്ഛാമഹം, ഭന്തേ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേസ്സാമീ’തി ഗന്ത്വാ മഹതാസി വാദസങ്ഘാടേന പടിമുക്കോ ആഗതോ. സേയ്യഥാപി, ഗഹപതി, പുരിസോ അണ്ഡഹാരകോ ഗന്ത്വാ ഉബ്ഭതേഹി അണ്ഡേഹി ആഗച്ഛേയ്യ, സേയ്യഥാ വാ പന ഗഹപതി പുരിസോ അക്ഖികഹാരകോ ഗന്ത്വാ ഉബ്ഭതേഹി അക്ഖീഹി ആഗച്ഛേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ ത്വം, ഗഹപതി, ‘ഗച്ഛാമഹം, ഭന്തേ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേസ്സാമീ’തി ഗന്ത്വാ മഹതാസി വാദസങ്ഘാടേന പടിമുക്കോ ആഗതോ. ആവട്ടോസി ഖോ ത്വം, ഗഹപതി, സമണേന ഗോതമേന ആവട്ടനിയാ മായായാ’’തി.

൭൪. ‘‘ഭദ്ദികാ, ഭന്തേ, ആവട്ടനീ മായാ; കല്യാണീ, ഭന്തേ, ആവട്ടനീ മായാ; പിയാ മേ, ഭന്തേ, ഞാതിസാലോഹിതാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും; പിയാനമ്പി മേ അസ്സ ഞാതിസാലോഹിതാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ; സബ്ബേ ചേപി, ഭന്തേ, ഖത്തിയാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും; സബ്ബേസാനമ്പിസ്സ ഖത്തിയാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ; സബ്ബേ ചേപി, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണാ...പേ॰... വേസ്സാ...പേ॰... സുദ്ദാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും; സബ്ബേസാനമ്പിസ്സ സുദ്ദാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ; സദേവകോ ചേപി, ഭന്തേ, ലോകോ സമാരകോ സബ്രഹ്മകോ സസ്സമണബ്രാഹ്മണീ പജാ

സദേവമനുസ്സാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും; സദേവകസ്സപിസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാതി. തേന ഹി, ഭന്തേ, ഉപമം തേ കരിസ്സാമി. ഉപമായ പിധേകച്ചേ വിഞ്ഞൂ പുരിസാ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനന്തി.

൭൭. "ഭൂതപുബ്ബം , ഭന്തേ, അഞ്ഞതരസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ജിണ്ണസ്സ വുഡ്ഢസ്സ മഹല്ലകസ്സ ദഹരാ മാണവികാ പജാപതീ അഹോസി ഗബ്ഭിനീ ഉപവിജഞ്ഞാ. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സാ മാണവികാ തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - 'ഗച്ഛ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ആപണാ മക്കടച്ഛാപകം കിണിത്വാ ആനേഹി, യോ മേ കുമാരകസ്സ കീളാപനകോ ഭവിസ്സതീ'തി. ഏവം വുത്തേ, സോ ബ്രാഹ്മണോ തം മാണവികം ഏതദവോച - 'ആഗമേഹി താവ, ഭോതി, യാവ വിജായതി. സചേ ത്വം, ഭോതി, കുമാരകം വിജായിസ്സസി, തസ്സാ തേ അഹം ആപണാ മക്കടച്ഛാപകം കിണിത്വാ ആനേസ്സാമി, യോ തേ കുമാരകസ്സ കീളാപനകോ ഭവിസ്സതി. സചേ പന ത്വം, ഭോതി, കുമാരികം വിജായിസ്സസി, തസ്സാ തേ അഹം ആപണാ മക്കടച്ഛാപികം കിണിത്വാ ആനേസ്സാമി, യാ തേ കുമാരികായ കീളാപനികാ ഭവിസ്സതീ'തി. ദുതിയമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, സാ മാണവികാ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, സാ മാണവികാ തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - 'ഗച്ഛ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ആപണാ മക്കടച്ഛാപകം കിണിത്വാ ആനേഹി, യോ മേ കുമാരകസ്സ കീളാപനകോ ഭവിസ്സതീ'തി. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സോ ബ്രാഹ്മണോ തസ്സാ മാണവികായ സാരത്തോ പടിബദ്ധചിത്തോ ആപണാ മക്കടച്ഛാപകം കിണിത്വാ ആനേത്വാ തം മാണവികം ഏതദവോച - 'അയം തേ, ഭോതി, ആപണാ മക്കടച്ഛാപകോ കിണിത്വാ ആനീതോ, യോ തേ കുമാരകസ്സ കീളാപനകോ ഭവിസ്സതീ'തി. ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, സാ മാണവികാ തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - 'ഗച്ഛ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമം മക്കടച്ഛാപകം ആദായ യേന രത്തപാണി രജതപുത്തോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ രത്തപാണിം രജകപുത്തം ഏവം വദേഹി - ഇച്ഛാമഹം, സമ്മ രത്തപാണി, ഇമം മക്കടച്ഛാപകം പീതാവലേപനം നാമ രങ്ഗജാതം രജിതം ആകോടിതപച്ചാകോടിതം ഉഭതോഭാഗവിമട്ഠ'ന്തി.

"അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സോ ബ്രാഹ്മണോ തസ്സാ മാണവികായ സാരത്തോ പടിബദ്ധചിത്തോ തം മക്കടച്ഛാപകം ആദായ യേന രത്തപാണി രജകപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ രത്തപാണിം രജകപുത്തം ഏതദവോച - 'ഇച്ഛാമഹം, സമ്മ രത്തപാണി, ഇമം മക്കടച്ഛാപകം പീതാവലേപനം നാമ രങ്ഗജാതം രജിതം ആകോടിതപച്ചാകോടിതം ഉഭതോഭാഗവിമട്ഠ'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, രത്തപാണി രജകപുത്തോ തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - 'അയം ഖോ തേ, മക്കടച്ഛാപകോ രങ്ഗക്ഖമോ ഹി ഖോ, നോ ആകോടനക്ഖമോ , നോ വിമജ്ജനക്ഖമോ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, ബാലാനം നിഗണ്ഠാനം വാദോ രങ്ഗക്ഖമോ ഹി ഖോ ബാലാനം നോ പണ്ഡിതാനം, നോ അനുയോഗക്ഖമോ, നോ വിമജ്ജനക്ഖമോ. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സോ ബ്രാഹ്മണോ അപരേന സമയേന നവം ദുസ്സയുഗം ആദായ യേന രത്തപാണി രജകപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ രത്തപാണിം രജകപുത്തം ഏതദവോച - 'ഇച്ഛാമഹം, സമ്മ രത്തപാണി, ഇമം നവം ദുസ്സയുഗം പീതാവലേപനം നാമ രങ്ഗജാതം രജിതം ആകോടിതപച്ചാകോടിതം ഉഭതോഭാഗവിമട്ഠ'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, രത്തപാണി രജകപുത്തോ തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - 'ഇദം ഖോ തേ, ഭന്തേ, നവം ദുസ്സയുഗം

രങ്ഗക്ഖമഞ്ചേവ ആകോടനക്ഖമഞ്ച വിമജ്ജനക്ഖമഞ്ചാ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, തസ്സ ഭഗവതോ വാദോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ രങ്ഗക്ഖമോ ചേവ പണ്ഡിതാനം നോ ബാലാനം, അനുയോഗക്ഖമോ ച വിമജ്ജനക്ഖമോ ചാ''തി.

''സരാജികാ ഖോ, ഗഹപതി, പരിസാ ഏവം ജാനാതി - 'ഉപാലി ഗഹപതി നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ സാവകോ'തി. കസ്സ തം, ഗഹപതി, സാവകം ധാരേമാ''തി? ഏവം വുത്തേ, ഉപാലി ഗഹപതി ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോച - ''തേന ഹി, ഭന്തേ, സുണോഹി യസ്സാഹം സാവകോ''തി -

൭൬. ''ധീരസ്സ വിഗതമോഹസ്സ, പഭിന്നഖീലസ്സ വിജിതവിജയസ്സ;
അനീഘസ്സ സുസമചിത്തസ്സ, വുദ്ധസീലസ്സ സാധുപഞ്ഞസ്സ;
വേസമന്തരസ്സ [വേസ്സന്തരസ്സ (സീ॰ പീ॰)] വിമലസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

''അകഥംകഥിസ്സ തുസിതസ്സ, വന്തലോകാമിസസ്സ മുദിതസ്സ;
കതസമണസ്സ മനുജസ്സ, അന്തിമസാരീരസ്സ നരസ്സ;
അനോപമസ്സ വിരജസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

''അസംസയസ്സ കുസലസ്സ, വേനയികസ്സ സാരഥിവരസ്സ;
അനുത്തരസ്സ രുചിരധമ്മസ്സ, നിക്കങ്ഖസ്സ പഭാസകസ്സ [പഭാസകരസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)];
മാനച്ഛിദസ്സ വീരസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

''നിസഭസ്സ അപ്പമേയ്യസ്സ, ഗമ്ഭീരസ്സ മോനപത്തസ്സ;
ഖേമങ്കരസ്സ വേദസ്സ, ധമ്മട്ഠസ്സ സംവുതത്തസ്സ;
സങ്ഗാതിഗസ്സ മുത്തസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

''നാഗസ്സ പന്തസേനസ്സ, ഖീണസംയോജനസ്സ മുത്തസ്സ;
പടിമന്തകസ്സ [പടിമന്തസ്സ (ക॰)] ധോനസ്സ, പന്നധജസ്സ വീതരാഗസ്സ;
ദന്തസ്സ നിപ്പപഞ്ചസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

''ഇസിസത്തമസ്സ അകുഹസ്സ, തേവിജ്ജസ്സ ബ്രഹ്മപത്തസ്സ;
ന്ഹാതകസ്സ [നഹാതകസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] പദകസ്സ, പസ്സദ്ധസ്സ വിദിതവേദസ്സ;
പുരിന്ദദസ്സ സക്കസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

''അരിയസ്സ ഭാവിതത്തസ്സ, പത്തിപത്തസ്സ വേയ്യാകരണസ്സ;
സതിമതോ വിപസ്സിസ്സ, അനഭിനതസ്സ നോ അപനതസ്സ;
അനേജസ്സ വസിപ്പത്തസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി .

''സമുഗ്ഗതസ്സ [സമ്മഗ്ഗതസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഝായിസ്സ, അനനുഗതന്തരസ്സ സുദ്ധസ്സ;
അസിതസ്സ ഹിതസ്സ [അപ്പഹീനസ്സ (സീ॰ പീ॰), അപ്പഭീതസ്സ (സ്യാ॰)], പവിവിത്തസ്സ അഗ്ഗപ്പത്തസ്സ;

തിണ്ണസ്സ താരയന്തസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

“സന്തസ്സ ഭൂരിപഞ്ഞസ്സ, മഹാപഞ്ഞസ്സ വീതലോഭസ്സ;
തഥാഗതസ്സ സുഗതസ്സ, അപ്പടിപുഗ്ഗലസ്സ അസമസ്സ;
വിസാരദസ്സ നിപുണസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മി.

“തണ്ഹച്ഛിദസ്സ ബുദ്ധസ്സ, വീതധൂമസ്സ അനുപലിത്തസ്സ;
ആഹുനേയ്യസ്സ യക്ഖസ്സ, ഉത്തമപുഗ്ഗലസ്സ അതുലസ്സ;
മഹതോ യസഗ്ഗപത്തസ്സ, ഭഗവതോ തസ്സ സാവകോഹമസ്മീ”തി.

൭൭. “കദാ സഞ്ഞൂള്ഹാ പന തേ, ഗഹപതി, ഇമേ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വണ്ണാ”തി? “സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നാനാപുപ്ഫാനം മഹാപുപ്ഫരാസി , തമേനം ദക്ഖോ മാലാകാരോ വാ മാലാകാരന്തേവാസീ വാ വിചിത്തം മാലം ഗന്ഥേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, സോ ഭഗവാ അനേകവണ്ണോ അനേകസതവണ്ണോ. കോ ഹി, ഭന്തേ, വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ന കരിസ്സതീ”തി? അഥ ഖോ നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ ഭഗവതോ സക്കാരം അസഹമാനസ്സ തത്ഥേവ ഉണ്ഹം ലോഹിതം മുഖതോ ഉഗ്ഗച്ഛീതി [ഉഗ്ഗഞ്ഛി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)].

ഉപാലിസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. കുക്കുരവതികസുത്തം

൭൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോലിയേസു വിഹരതി ഹലിദ്ദവസനം നാമ കോലിയാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ പുണ്ണോ ച കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ അചേലോ ച സേനിയോ കുക്കുരവതികോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. അചേലോ പന സേനിയോ കുക്കുരവതികോ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ കുക്കുരോവ പലികുജ്ജിത്വാ [പലികുണ്ഠിത്വാ (സ്യാ॰ കം॰), പലിഗുണ്ഠിത്വാ (ക॰)] ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അയം , ഭന്തേ, അചേലോ സേനിയോ കുക്കുരവതികോ ദുക്കരകാരകോ ഛമാനിക്ഖിത്തം ഭോജനം ഭുഞ്ജതി. തസ്സ തം കുക്കുരവതം ദീഘരത്തം സമത്തം സമാദിന്നം. തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ”തി? “അലം, പുണ്ണ, തിട്ഠതേതം; മാ മം ഏതം പുച്ഛീ”തി. ദുതിയമ്പി ഖോ പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അയം, ഭന്തേ, അചേലോ സേനിയോ കുക്കുരവതികോ ദുക്കരകാരകോ ഛമാനിക്ഖിത്തം ഭോജനം ഭുഞ്ജതി. തസ്സ തം കുക്കുരവതം ദീഘരത്തം സമത്തം സമാദിന്നം. തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ”തി?

൭൯. “അദ്ധാ ഖോ തേ അഹം, പുണ്ണ, ന ലഭാമി. അലം, പുണ്ണ, തിട്ഠതേതം; മാ മം ഏതം പുച്ഛീതി; അപി ച ത്യാഹം ബ്യാകരിസ്സാമി. ഇധ, പുണ്ണ, ഏകച്ചോ കുക്കുരവതം ഭാവേതി പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, കുക്കുരസീലം ഭാവേതി പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, കുക്കുരചിത്തം ഭാവേതി പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം , കുക്കുരാകപ്പം ഭാവേതി പരിപുണ്ണം

അബ്ബോകിണ്ണം. സോ കുക്കുരവതം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, കുക്കുരസീലം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, കുക്കുരചിത്തം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, കുക്കുരാകപ്പം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ കുക്കുരാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. സചേ ഖോ പനസ്സ ഏവംദിട്ഠി ഹോതി - 'ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ ദേവോ വാ ഭവിസ്സാമി ദേവഞ്ഞതരോ വാ'തി, സാസ്സ [സായം (ക॰)] ഹോതി മിച്ഛാദിട്ഠി. മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ [മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ (സീ॰)] ഖോ അഹം, പുണ്ണ, ദ്വിന്നം ഗതീനം അഞ്ഞതരം ഗതിം വദാമി - നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ. ഇതി ഖോ, പുണ്ണ, സമ്പജ്ജമാനം കുക്കുരവതം കുക്കുരാനം സഹബ്യതം ഉപനേതി, വിപജ്ജമാനം നിരയ''ന്തി. ഏവം വുത്തേ, അചേലോ സേനിയോ കുക്കുരവതികോ പരോദി, അസ്സൂനി പവത്തേസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുണ്ണം കോലിയപുത്തം ഗോവതികം ഏതദവോച - ''ഏതം ഖോ തേ അഹം, പുണ്ണ, നാലത്ഥം. അലം, പുണ്ണ, തിട്ഠതേതം; മാ മം ഏതം പുച്ഛീ''തി. ''നാഹം, ഭന്തേ, ഏതം രോദാമി യം മം ഭഗവാ ഏവമാഹ; അപി ച മേ ഇദം, ഭന്തേ, കുക്കുരവതം ദീഘരത്തം സമത്തം സമാദിന്നം. അയം, ഭന്തേ, പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ. തസ്സ തം ഗോവതം ദീഘരത്തം സമത്തം സമാദിന്നം. തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ''തി? ''അലം, സേനിയ, തിട്ഠതേതം; മാ മം ഏതം പുച്ഛീ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ അചേലോ സേനിയോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ അചേലോ സേനിയോ കുക്കുരവതികോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അയം, ഭന്തേ, പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ. തസ്സ തം ഗോവതം ദീഘരത്തം സമത്തം സമാദിന്നം. തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ''തി?

൮൦. ''അദ്ധാ ഖോ തേ അഹം, സേനിയ, ന ലഭാമി. അലം, സേനിയ, തിട്ഠതേതം; മാ മം ഏതം പുച്ഛീതി; അപി ച ത്യാഹം ബ്യാകരിസ്സാമി. ഇധ, സേനിയ, ഏകച്ചോ ഗോവതം ഭാവേതി പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, ഗോസീലം ഭാവേതി പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, ഗോചിത്തം ഭാവേതി പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, ഗവാകപ്പം [ഗ്വാകപ്പം (ക॰)] ഭാവേതി പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം. സോ ഗോവതം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, ഗോസീലം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, ഗോചിത്തം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം, ഗവാകപ്പം ഭാവേത്വാ പരിപുണ്ണം അബ്ബോകിണ്ണം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഗുന്നം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. സചേ ഖോ പനസ്സ ഏവംദിട്ഠി ഹോതി - 'ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ ദേവോ വാ ഭവിസ്സാമി ദേവഞ്ഞതരോ വാ'തി , സാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാദിട്ഠി. മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ ഖോ അഹം, സേനിയ, ദ്വിന്നം ഗതീനം അഞ്ഞതരം ഗതിം വദാമി - നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ. ഇതി ഖോ, സേനിയ, സമ്പജ്ജമാനം ഗോവതം ഗുന്നം സഹബ്യതം ഉപനേതി, വിപജ്ജമാനം നിരയ''ന്തി. ഏവം വുത്തേ, പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ പരോദി, അസ്സൂനി പവത്തേസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അചേലം സേനിയം കുക്കുരവതികം ഏതദവോച - ''ഏതം ഖോ തേ അഹം, സേനിയ , നാലത്ഥം. അലം, സേനിയ, തിട്ഠതേതം; മാ മം ഏതം പുച്ഛീ''തി. ''നാഹം, ഭന്തേ, ഏതം രോദാമി യം മം ഭഗവാ ഏവമാഹ; അപി ച മേ ഇദം, ഭന്തേ, ഗോവതം ദീഘരത്തം സമത്തം

സമാദിന്നം. ഏവം പസന്നോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി; പഹോതി ഭഗവാ തഥാ ധമ്മം ദേസേതും യഥാ അഹം ചേവിമം ഗോവതം പജഹേയ്യം, അയഞ്ചേവ അചേലോ സേനിയോ കുക്കുരവതികോ തം കുക്കുരവതം പജഹേയ്യാ''തി.

''തേന ഹി, പുണ്ണ, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

വൃഥ. ''ചത്താരിമാനി, പുണ്ണ, കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, പുണ്ണ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം; അത്ഥി, പുണ്ണ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം; അത്ഥി, പുണ്ണ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം; അത്ഥി, പുണ്ണ, കമ്മം അകണ്ഹം അസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം, കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി .

''കതമഞ്ച, പുണ്ണ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം? ഇധ, പുണ്ണ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝം [സബ്യാപജ്ഝം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദേതി ഏകന്തദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി സത്താ നേരയികാ . ഇതി ഖോ, പുണ്ണ, ഭൂതാ ഭൂതസ്സ ഉപപത്തി ഹോതി; യം കരോതി തേന ഉപപജ്ജതി, ഉപപന്നമേനം ഫസ്സാ ഫുസന്തി. ഏവംപാഹം, പുണ്ണ, 'കമ്മദായാദാ സത്താ'തി വദാമി. ഇദം വുച്ചതി, പുണ്ണ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം.

''കതമഞ്ച, പുണ്ണ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം? ഇധ, പുണ്ണ, ഏകച്ചോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം അബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ അബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ അബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദേതി ഏകന്തസുഖം, സേയ്യഥാപി ദേവാ സുഭകിണ്ഹാ. ഇതി ഖോ , പുണ്ണ, ഭൂതാ ഭൂതസ്സ ഉപപത്തി ഹോതി; യം കരോതി തേന ഉപപജ്ജതി, ഉപപന്നമേനം ഫസ്സാ ഫുസന്തി. ഏവംപാഹം, പുണ്ണ, 'കമ്മദായാദാ സത്താ'തി വദാമി. ഇദം വുച്ചതി, പുണ്ണ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം.

''കതമഞ്ച, പുണ്ണ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം? ഇധ, പുണ്ണ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം

അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാപി അബ്യാബജ്ഝാപി ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹിപി അബ്യാബജ്ഝേഹിപി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വേദനം വേദേതി വോകിണ്ണസുഖദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി മനുസ്സാ ഏകച്ചേ ച ദേവാ ഏകച്ചേ ച വിനിപാതികാ. ഇതി ഖോ, പുണ്ണ, ഭൂതാ ഭൂതസ്സ ഉപപത്തി ഹോതി; യം കരോതി തേന ഉപപജ്ജതി. ഉപപന്നമേനം ഫസ്സാ ഫുസന്തി. ഏവംപാഹം, പുണ്ണ, 'കമ്മദായാദാ സത്താ'തി വദാമി. ഇദം വുച്ചതി, പുണ്ണ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം.

"കതമഞ്ച , പുണ്ണ, കമ്മം അകണ്ഹം അസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം, കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി? തത്ര, പുണ്ണ, യമിദം കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ, യമിദം [യമ്പിദം (സീ॰ പീ॰)] കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ, യമിദം [യമ്പിദം (സീ॰ പീ॰)] കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ - ഇദം വുച്ചതി, പുണ്ണ, കമ്മം അകണ്ഹം അസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം, കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതീതി. ഇമാനി ഖോ, പുണ്ണ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ"തി.

൮൨. ഏവം വുത്തേ, പുണ്ണോ കോലിയപുത്തോ ഗോവതികോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത"ന്തി. അചേലോ പന സേനിയോ കുക്കുരവതികോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ...പേ॰... പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ"ന്തി. "യോ ഖോ, സേനിയ , അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖതി പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖതി ഉപസമ്പദം സോ ചത്താരോ മാസേ പരിവസതി. ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി, ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ. അപി ച മേത്ഥ പുഗ്ഗലവേമത്തതാ വിദിതാ"തി.

"സചേ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബാ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖന്താ പബ്ബജ്ജം ആകങ്ഖന്താ ഉപസമ്പദം തേ ചത്താരോ മാസേ പരിവസന്തി ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ, അഹം ചത്താരി വസ്സാനി പരിവസിസ്സാമി. ചതുന്നം വസ്സാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തു, ഉപസമ്പാദേന്തു ഭിക്ഖുഭാവായാ"തി. അലത്ഥ ഖോ അചേലോ സേനിയോ കുക്കുരവതികോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ സേനിയോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം

ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ സേനിയോ അരഹതം അഹോസീതി.

കുക്കുരവതികസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. അഭയരാജകുമാരസുത്തം

൮൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അഭയം രാജകുമാരം നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ഏതദവോച - “ഏഹി ത്വം, രാജകുമാര, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേഹി. ഏവം തേ കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛിസ്സതി - ‘അഭയേന രാജകുമാരേന സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏവം മഹിദ്ധികസ്സ ഏവം മഹാനുഭാവസ്സ വാദോ ആരോപിതോ’”തി. “യഥാ കഥം പനാഹം, ഭന്തേ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏവം മഹിദ്ധികസ്സ ഏവം മഹാനുഭാവസ്സ വാദം ആരോപേസ്സാമീ”തി? “ഏഹി ത്വം, രാജകുമാര, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണം ഗോതമം ഏവം വദേഹി - ‘ഭാസേയ്യ നു ഖോ, ഭന്തേ, തഥാഗതോ തം വാചം യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ’തി? സചേ തേ സമണോ ഗോതമോ ഏവം പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരോതി - ‘ഭാസേയ്യ, രാജകുമാര, തഥാഗതോ തം വാചം യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ’തി, തമേനം ത്വം ഏവം വദേയ്യാസി - ‘അഥ കിഞ്ചരഹി തേ, ഭന്തേ, പുഥുജ്ജനേന നാനാകരണം? പുഥുജ്ജനോപി ഹി തം വാചം ഭാസേയ്യ യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ’തി. സചേ പന തേ സമണോ ഗോതമോ ഏവം പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരോതി - ‘ന, രാജകുമാര, തഥാഗതോ തം വാചം ഭാസേയ്യ യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ’തി, തമേനം ത്വം ഏവം വദേയ്യാസി - ‘അഥ കിഞ്ചരഹി തേ, ഭന്തേ, ദേവദത്തോ ബ്യാകതോ - “ആപായികോ ദേവദത്തോ, നേരയികോ ദേവദത്തോ, കപ്പട്ഠോ ദേവദത്തോ, അതേകിച്ഛോ ദേവദത്തോ”തി? തായ ച പന തേ വാചായ ദേവദത്തോ കുപിതോ അഹോസി അനത്തമനോ’തി. ഇമം ഖോ തേ, രാജകുമാര, സമണോ ഗോതമോ ഉഭതോകോടികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ നേവ സക്ഖിതി ഉഗ്ഗിലിതും ന സക്ഖിതി ഓഗിലിതും. സേയ്യഥാപി നാമ പുരിസസ്സ അയോസിങ്ഘാടകം കണ്ഠേ വിലഗ്ഗം, സോ നേവ സക്കുണേയ്യ ഉഗ്ഗിലിതും ന സക്കുണേയ്യ ഓഗിലിതും; ഏവമേവ ഖോ തേ, രാജകുമാര, സമണോ ഗോതമോ ഇമം ഉഭതോകോടികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ നേവ സക്ഖിതി ഉഗ്ഗിലിതും ന സക്ഖിതി ഓഗിലിതു”ന്തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൮൪. ഏകമന്തം നിസിന്നസ്സ ഖോ അഭയസ്സ രാജകുമാരസ്സ സൂരിയം [സുരിയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉല്ലോകേത്വാ ഏതദഹോസി - “അകാലോ ഖോ അജ്ജ ഭഗവതോ വാദം ആരോപേതും . സ്വേ ദാനാഹം സകേ നിവേസനേ

ഭഗവതോ വാദം ആരോപേസ്സാമീ''തി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അധിവാസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സ്വാതനായ അത്തചതുത്ഥോ ഭത്ത''ന്തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന അഭയസ്സ രാജകുമാരസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൮൫. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഭാസേയ്യ നു ഖോ, ഭന്തേ, തഥാഗതോ തം വാചം യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ''തി? ''ന ഖ്വേത്ഥ, രാജകുമാര, ഏകംസേനാ''തി. ''എത്ഥ, ഭന്തേ, അനസ്സും നിഗണ്ഠാ''തി. ''കിം പന ത്വം, രാജകുമാര, ഏവം വദേസി - 'എത്ഥ , ഭന്തേ, അനസ്സും നിഗണ്ഠാ'''തി? ''ഇധാഹം, ഭന്തേ, യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ മം, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ഏതദവോച - 'ഏഹി ത്വം, രാജകുമാര, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേഹി. ഏവം തേ കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛിസ്സതി - അഭയേന രാജകുമാരേന സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏവം മഹിദ്ധികസ്സ ഏവം മഹാനുഭാവസ്സ വാദോ ആരോപിതോ'തി. ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോചം - 'യഥാ കഥം പനാഹം , ഭന്തേ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏവം മഹിദ്ധികസ്സ ഏവം മഹാനുഭാവസ്സ വാദം ആരോപേസ്സാമീ'തി? 'ഏഹി ത്വം, രാജകുമാര, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണം ഗോതമം ഏവം വദേഹി - ഭാസേയ്യ നു ഖോ, ഭന്തേ, തഥാഗതോ തം വാചം യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാതി? സചേ തേ സമണോ ഗോതമോ ഏവം പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരോതി - ഭാസേയ്യ, രാജകുമാര, തഥാഗതോ തം വാചം യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാതി, തമേനം ത്വം ഏവം വദേയ്യാസി - അഥ കിഞ്ചരഹി തേ, ഭന്തേ, പുഥുജ്ജനേന നാനാകരണം? പുഥുജ്ജനോപി ഹി തം വാചം ഭാസേയ്യ യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാതി. സചേ പന തേ സമണോ ഗോതമോ ഏവം പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരോതി - ന, രാജകുമാര, തഥാഗതോ തം വാചം ഭാസേയ്യ യാ സാ വാചാ പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാതി, തമേനം ത്വം ഏവം വദേയ്യാസി - അഥ കിഞ്ചരഹി തേ, ഭന്തേ, ദേവദത്തോ ബ്യാകതോ - ആപായികോ ദേവദത്തോ, നേരയികോ ദേവദത്തോ, കപ്പട്ഠോ ദേവദത്തോ, അതേകിച്ഛോ ദേവദത്തോതി? തായ ച പന തേ വാചായ ദേവദത്തോ കുപിതോ അഹോസി അനത്തമനോതി. ഇമം ഖോ തേ, രാജകുമാര, സമണോ ഗോതമോ ഉഭതോകോടികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ നേവ സക്ഖിതി ഉഗ്ഗിലിതും ന സക്ഖിതി ഓഗിലിതും. സേയ്യഥാപി നാമ പുരിസസ്സ അയോസിങ്ഘാടകം കണ്ഠേ വിലഗ്ഗം, സോ നേവ സക്കുണേയ്യ ഉഗ്ഗിലിതും ന സക്കുണേയ്യ ഓഗിലിതും; ഏവമേവ ഖോ തേ, രാജകുമാര, സമണോ ഗോതമോ ഇമം

ഉഭതോകോടികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ നേവ സക്ഖിതി ഉഗ്ഗിലിതും ന സക്ഖിതി ഓഗിലിതു''ന്തി.

൮൬. തേന ഖോ പന സമയേന ദഹരോ കുമാരോ മന്ദോ ഉത്താനസേയ്യകോ അഭയസ്സ രാജകുമാരസ്സ അങ്കേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ അഭയം രാജകുമാരം ഏതദവോച - ''തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, സചായം കുമാരോ തുയ്ഹം വാ പമാദമന്വായ ധാതിയാ വാ പമാദമന്വായ കട്ഠം വാ കഠലം [കഥലം (ക॰)] വാ മുഖേ ആഹരേയ്യ, കിന്തി നം കരേയ്യാസീ''തി? ''ആഹരേയ്യസ്സാഹം, ഭന്തേ. സചേ, ഭന്തേ, ന സക്കുണേയ്യം ആദികേനേവ ആഹത്തും [ആഹരിതും (സ്യാ॰ കം॰)], വാമേന ഹത്ഥേന സീസം പരിഗ്ഗഹേത്വാ [പഗ്ഗഹേത്വാ (സീ॰)] ദക്ഖിണേന ഹത്ഥേന വങ്കങ്ഗുലിം കരിത്വാ സലോഹിതമ്പി ആഹരേയ്യം. തം കിസ്സ ഹേതു? അത്ഥി മേ, ഭന്തേ, കുമാരേ അനുകമ്പാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, രാജകുമാര, യം തഥാഗതോ വാചം ജാനാതി അഭൂതം അതച്ഛം അനത്ഥസംഹിതം സാ ച പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ, ന തം തഥാഗതോ വാചം ഭാസതി. യമ്പി തഥാഗതോ വാചം ജാനാതി ഭൂതം തച്ഛം അനത്ഥസംഹിതം സാ ച പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ, തമ്പി തഥാഗതോ വാചം ന ഭാസതി. യഞ്ച ഖോ തഥാഗതോ വാചം ജാനാതി ഭൂതം തച്ഛം അത്ഥസംഹിതം സാ ച പരേസം അപ്പിയാ അമനാപാ, തത്ര കാലഞ്ഞൂ തഥാഗതോ ഹോതി തസ്സാ വാചായ വേയ്യാകരണായ. യം തഥാഗതോ വാചം ജാനാതി അഭൂതം അതച്ഛം അനത്ഥസംഹിതം സാ ച പരേസം പിയാ മനാപാ, ന തം തഥാഗതോ വാചം ഭാസതി. യമ്പി തഥാഗതോ വാചം ജാനാതി ഭൂതം തച്ഛം അനത്ഥസംഹിതം സാ ച പരേസം പിയാ മനാപാ തമ്പി തഥാഗതോ വാചം ന ഭാസതി. യഞ്ച തഥാഗതോ വാചം ജാനാതി ഭൂതം തച്ഛം അത്ഥസംഹിതം സാ ച പരേസം പിയാ മനാപാ, തത്ര കാലഞ്ഞൂ തഥാഗതോ ഹോതി തസ്സാ വാചായ വേയ്യാകരണായ. തം കിസ്സ ഹേതു? അത്ഥി, രാജകുമാര, തഥാഗതസ്സ സത്തേസു അനുകമ്പാ''തി.

൮൭. ''യേമേ, ഭന്തേ, ഖത്തിയപണ്ഡിതാപി ബ്രാഹ്മണപണ്ഡിതാപി ഗഹപതിപണ്ഡിതാപി സമണപണ്ഡിതാപി പഞ്ഹം അഭിസങ്ഖരിത്വാ തഥാഗതം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛന്തി, പുബ്ബേവ നു ഖോ, ഏതം, ഭന്തേ , ഭഗവതോ ചേതസോ പരിവിതക്കിതം ഹോതി 'യേ മം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം പുച്ഛിസ്സന്തി തേസാഹം ഏവം പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സാമീ'തി, ഉദാഹു ഠാനസോവേതം തഥാഗതം പടിഭാതീ''തി?

''തേന ഹി, രാജകുമാര, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി, യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, കുസലോ ത്വം രഥസ്സ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാന''ന്തി?

''ഏവം, ഭന്തേ, കുസലോ അഹം രഥസ്സ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാന''ന്തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, യേ തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'കിം നാമിദം രഥസ്സ അങ്ഗപച്ചങ്ഗ'ന്തി? പുബ്ബേവ നു ഖോ തേ ഏതം ചേതസോ പരിവിതക്കിതം അസ്സ 'യേ മം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം പുച്ഛിസ്സന്തി തേസാഹം ഏവം പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സാമീ'തി, ഉദാഹു ഠാനസോവേതം പടിഭാസേയ്യാ''തി?

''അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, രഥികോ സഞ്ഞാതോ കുസലോ രഥസ്സ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനം. സബ്ബാനി മേ രഥസ്സ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനി സുവിദിതാനി. ഠാനസോവേതം മം പടിഭാസേയ്യാ''തി .

''ഏവമേവ ഖോ, രാജകുമാര, യേ തേ ഖത്തിയപണ്ഡിതാപി ബ്രാഹ്മണപണ്ഡിതാപി ഗഹപതിപണ്ഡിതാപി സമണപണ്ഡിതാപി പഞ്ഹം അഭിസങ്ഖരിത്വാ തഥാഗതം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛന്തി, ഠാനസോവേതം തഥാഗതം പടിഭാതി. തം കിസ്സ ഹേതു? സാ ഹി, രാജകുമാര, തഥാഗതസ്സ ധമ്മധാതു സുപ്പടിവിദ്ധാ യസ്സാ ധമ്മധാതുയാ സുപ്പടിവിദ്ധത്താ ഠാനസോവേതം തഥാഗതം പടിഭാതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, അഭയോ രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ...പേ॰... അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

അഭയരാജകുമാരസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. ബഹുവേദനീയസുത്തം

൮൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി യേനായസ്മാ ഉദായീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ഉദായിം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ആയസ്മന്തം ഉദായിം ഏതദവോച - ''കതി നു ഖോ, ഭന്തേ ഉദായി, വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ''തി? ''തിസ്സോ ഖോ, ഥപതി [ഗഹപതി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ. സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ - ഇമാ ഖോ, ഥപതി, തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ''തി. ഏവം വുത്തേ, പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ആയസ്മന്തം ഉദായിം ഏതദവോച - ''ന ഖോ, ഭന്തേ ഉദായി, തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ; ദ്വേ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ - സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ. യായം, ഭന്തേ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ സന്തസ്മിം ഏസാ പണീതേ സുഖേ വുത്താ ഭഗവതാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ പഞ്ചകങ്ഗം ഥപതിം ഏതദവോച - ''ന ഖോ, ഗഹപതി, ദ്വേ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ; തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ. സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ - ഇമാ ഖോ, ഥപതി, തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ആയസ്മന്തം ഉദായിം ഏതദവോച - ''ന ഖോ, ഭന്തേ ഉദായി, തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ; ദ്വേ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ - സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ. യായം, ഭന്തേ , അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ സന്തസ്മിം ഏസാ പണീതേ സുഖേ വുത്താ ഭഗവതാ''തി. തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ പഞ്ചകങ്ഗം ഥപതിം ഏതദവോച - ''ന ഖോ, ഥപതി, ദ്വേ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ; തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ. സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ - ഇമാ ഖോ, ഥപതി, തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ''തി. തതിയമ്പി ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ആയസ്മന്തം ഉദായിം ഏതദവോച - ''ന ഖോ, ഭന്തേ ഉദായി, തിസ്സോ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ, ദ്വേ വേദനാ വുത്താ ഭഗവതാ - സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ. യായം, ഭന്തേ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ സന്തസ്മിം ഏസാ പണീതേ

സുഖേ വുത്താ ഭഗവതാ”തി. നേവ ഖോ സക്ഖി ആയസ്മാ ഉദായീ പഞ്ചകങ്ഗം ഥപതിം സഞ്ഞാപേതും ന പനാസക്ഖി പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ആയസ്മന്തം ഉദായിം സഞ്ഞാപേതും.

൮൯. അസ്സോസി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആയസ്മതോ ഉദായിസ്സ പഞ്ചകങ്ഗേന ഥപതിനാ സദ്ധിം ഇമം കഥാസല്ലാപം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യാവതകോ അഹോസി ആയസ്മതോ ഉദായിസ്സ പഞ്ചകങ്ഗേന ഥപതിനാ സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം ഭഗവതോ ആരോചേസി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - “സന്തഞ്ഞേവ ഖോ, ആനന്ദ, പരിയായം പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ഉദായിസ്സ നാബ്ഭനുമോദി, സന്തഞ്ഞേവ ച പന പരിയായം ഉദായീ പഞ്ചകങ്ഗസ്സ ഥപതിസ്സ നാബ്ഭനുമോദി. ദ്വേപാനന്ദ, വേദനാ വുത്താ മയാ പരിയായേന , തിസ്സോപി വേദനാ വുത്താ മയാ പരിയായേന, പഞ്ചപി വേദനാ വുത്താ മയാ പരിയായേന, ഛപി വേദനാ വുത്താ മയാ പരിയായേന, അട്ഠാരസപി വേദനാ വുത്താ മയാ പരിയായേന, ഛത്തിംസപി വേദനാ വുത്താ മയാ പരിയായേന, അട്ഠസതമ്പി വേദനാ വുത്താ മയാ പരിയായേന. ഏവം പരിയായദേസിതോ ഖോ, ആനന്ദ, മയാ ധമ്മോ. ഏവം പരിയായദേസിതേ ഖോ, ആനന്ദ, മയാ ധമ്മേ യേ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഭാസിതം സുലപിതം ന സമനുജാനിസ്സന്തി ന സമനുമഞ്ഞിസ്സന്തി ന സമനുമോദിസ്സന്തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം - ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരിസ്സന്തി. ഏവം പരിയായദേസിതോ ഖോ, ആനന്ദ, മയാ ധമ്മോ. ഏവം പരിയായദേസിതേ ഖോ, ആനന്ദ, മയാ ധമ്മേ യേ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഭാസിതം സുലപിതം സമനുജാനിസ്സന്തി സമനുമഞ്ഞിസ്സന്തി സമനുമോദിസ്സന്തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം - സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരിസ്സന്തി”.

൯൦. “പഞ്ച ഖോ ഇമേ, ആനന്ദ, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ...പേ॰... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ...പേ॰... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ - ഇമേ ഖോ, ആനന്ദ, പഞ്ച കാമഗുണാ. യം ഖോ, ആനന്ദ, ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖം സോമനസ്സം ഇദം വുച്ചതി കാമസുഖം.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ഏതപരമം സത്താ സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേന്തീ’തി, ഇദമസ്സ നാനുജാനാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അത്ഥാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച. കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി . ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ഏതപരമം സത്താ സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേന്തീ’തി, ഇദമസ്സ നാനുജാനാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അത്ഥാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച. കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ...പേ॰.... കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ...പേ॰... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ...പേ॰.... കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ...പേ॰.... കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ, പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ, നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ...പേ॰.... കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ...പേ॰.... കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ...പേ॰.... കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

“യോ ഖോ, ആനന്ദ, ഏവം വദേയ്യ - ‘ഏതപരമം സത്താ സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേന്തീ’തി, ഇദമസ്സ നാനുജാനാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അത്ഥാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതമ്ഹാ സുഖാ അഞ്ഞം സുഖം അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

൯൧. ''ഠാനം ഖോ പനേതം, ആനന്ദ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം വദേയ്യും - 'സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമണോ ഗോതമോ ആഹ; തഞ്ച സുഖസ്മിം പഞ്ഞപേതി. തയിദം കിംസു, തയിദം കഥംസൂ'തി? ഏവംവാദിനോ, ആനന്ദ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവമസ്സു വചനീയാ - 'ന ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവാ സുഖംയേവ വേദനം സന്ധായ സുഖസ്മിം പഞ്ഞപേതി; അപി ച, ആവുസോ, യത്ഥ യത്ഥ സുഖം ഉപലബ്ഭതി യഹിം യഹിം തം തം തഥാഗതോ സുഖസ്മിം പഞ്ഞപേതീ'''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ബഹുവേദനീയസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. അപണ്ണകസുത്തം

൯൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന സാലാ നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു ഭോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം സാലം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി. അഥ ഖോ സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു; സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതോ സന്തികേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു.

൯൩. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ സാലേയ്യകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഭഗവാ ഏതദവോച - ''അത്ഥി പന വോ, ഗഹപതയോ, കോചി മനാപോ സത്ഥാ യസ്മിം വോ ആകാരവതീ സദ്ധാ പടിലദ്ധാ''തി? ''നത്ഥി ഖോ നോ, ഭന്തേ, കോചി മനാപോ സത്ഥാ യസ്മിം നോ ആകാരവതീ സദ്ധാ പടിലദ്ധാ''തി.

“മനാപം വോ, ഗഹപതയോ, സത്ഥാരം അലഭന്തേഹി അയം അപണ്ണകോ ധമ്മോ സമാദായ വത്തിതബ്ബോ. അപണ്ണകോ ഹി, ഗഹപതയോ, ധമ്മോ സമത്തോ സമാദിന്നോ, സോ വോ ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. കതമോ ച, ഗഹപതയോ, അപണ്ണകോ ധമ്മോ”?

൯൪. “സന്തി , ഗഹപതയോ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം, നത്ഥി ഹുതം; നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം [സുകടദുക്കടാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, നത്ഥി അയം ലോകോ, നത്ഥി പരോ ലോകോ; നത്ഥി മാതാ, നത്ഥി പിതാ; നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ; നത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ [സമഗ്ഗതാ (ക॰)] സമ്മാ പടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി. തേസംയേവ ഖോ, ഗഹപതയോ, സമണബ്രാഹ്മണാനം ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ. തേ ഏവമാഹംസു - ‘അത്ഥി ദിന്നം, അത്ഥി യിട്ഠം, അത്ഥി ഹുതം; അത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ; അത്ഥി അയം ലോകോ, അത്ഥി പരോ ലോകോ; അത്ഥി മാതാ, അത്ഥി പിതാ; അത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ; അത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ സമ്മാ പടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഗഹപതയോ - ‘നനുമേ സമണബ്രാഹ്മണാ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ’”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”.

൯൫. “തത്ര, ഗഹപതയോ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം…പേ॰… യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം? യമിദം [യദിദം (ക॰)] കായസുചരിതം, വചീസുചരിതം, മനോസുചരിതം - ഇമേ തയോ കുസലേ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ [അഭിനിബ്ബജ്ജേത്വാ (സ്യാ॰ കം॰), അഭിനിബ്ബിജ്ജിത്വാ (ക॰)] യമിദം [യദിദം (ക॰)] കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം, മനോദുച്ചരിതം - ഇമേ തയോ അകുസലേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ പസ്സന്തി അകുസലാനം ധമ്മാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, കുസലാനം ധമ്മാനം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം വോദാനപക്ഖം. സന്തംയേവ പന പരം ലോകം ‘നത്ഥി പരോ ലോകോ’ തിസ്സ ദിട്ഠി ഹോതി; സാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാദിട്ഠി. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘നത്ഥി പരോ ലോകോ’തി സങ്കപ്പേതി; സ്വാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാസങ്കപ്പോ. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘നത്ഥി പരോ ലോകോ’തി വാചം ഭാസതി; സാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാവാചാ. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘നത്ഥി പരോ ലോകോ’തി ആഹ; യേ തേ അരഹന്തോ പരലോകവിദുനോ തേസമയം പച്ചനീകം കരോതി. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘നത്ഥി പരോ ലോകോ’തി പരം സഞ്ഞാപേതി [പഞ്ഞാപേതി (ക॰)]; സാസ്സ ഹോതി അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി [അസ്സദ്ധമ്മപഞ്ഞത്തി (ക॰)]. തായ ച പന അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തിയാ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി. ഇതി പുബ്ബേവ ഖോ പനസ്സ സുസീല്യം പഹീനം ഹോതി, ദുസ്സീല്യം പച്ചുപട്ഠിതം - അയഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠി മിച്ഛാസങ്കപ്പോ മിച്ഛാവാചാ അരിയാനം പച്ചനീകതാ അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി അത്തുക്കംസനാ പരവമ്ഭനാ. ഏവമസ്സിമേ [ഏവം’സി’മേ’ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അനേകേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി മിച്ഛാദിട്ഠിപച്ചയാ.

“തത്ര , ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘സചേ ഖോ നത്ഥി പരോ ലോകോ ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സോത്ഥിമത്താനം കരിസ്സതി; സചേ ഖോ അത്ഥി പരോ ലോകോ ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതി. കാമം ഖോ പന മാഹു പരോ ലോകോ, ഹോതു നേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം; അഥ ച പനായം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം ഗാരയ്ഹോ - ദുസ്സീലോ പുരിസപുഗ്ഗലോ മിച്ഛാദിട്ഠി നത്ഥികവാദോ’തി. സചേ ഖോ അത്ഥേവ പരോ ലോകോ, ഏവം ഇമസ്സ ഭോതോ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉഭയത്ഥ കലിഗ്ഗഹോ - യഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം ഗാരയ്ഹോ, യഞ്ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതി. ഏവമസ്സായം അപണ്ണകോ ധമ്മോ ദുസ്സമത്തോ സമാദിന്നോ, ഏകംസം ഫരിത്വാ തിട്ഠതി, രിഞ്ചതി കുസലം ഠാനം.

൯൬. “തത്ര , ഗഹപതയോ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘അത്ഥി ദിന്നം…പേ॰… യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം? യമിദം കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം, മനോദുച്ചരിതം - ഇമേ തയോ അകുസലേ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ യമിദം കായസുചരിതം, വചീസുചരിതം, മനോസുചരിതം - ഇമേ തയോ കുസലേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? പസ്സന്തി ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലാനം ധമ്മാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, കുസലാനം ധമ്മാനം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം വോദാനപക്ഖം. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’ തിസ്സ ദിട്ഠി ഹോതി; സാസ്സ ഹോതി സമ്മാദിട്ഠി. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’തി സങ്കപ്പേതി; സ്വാസ്സ ഹോതി സമ്മാസങ്കപ്പോ. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’തി വാചം ഭാസതി; സാസ്സ ഹോതി സമ്മാവാചാ. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’തി ആഹ; യേ തേ അരഹന്തോ പരലോകവിദുനോ തേസമയം ന പച്ചനീകം കരോതി. സന്തംയേവ ഖോ പന പരം ലോകം ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’തി പരം സഞ്ഞാപേതി; സാസ്സ ഹോതി സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി. തായ ച പന സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തിയാ നേവത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. ഇതി പുബ്ബേവ ഖോ പനസ്സ ദുസ്സില്യം പഹീനം ഹോതി, സുസീല്യം പച്ചുപട്ഠിതം - അയഞ്ച സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ അരിയാനം അപച്ചനീകതാ സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി അനത്തുക്കംസനാ അപരവമ്ഭനാ. ഏവമസ്സിമേ അനേകേ കുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി സമ്മാദിട്ഠിപച്ചയാ.

“തത്ര, ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘സചേ ഖോ അത്ഥി പരോ ലോകോ , ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതി. കാമം ഖോ പന മാഹു പരോ ലോകോ, ഹോതു നേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം; അഥ ച പനായം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം പാസംസോ - സീലവാ പുരിസപുഗ്ഗലോ സമ്മാദിട്ഠി അത്ഥികവാദോ’തി. സചേ ഖോ അത്ഥേവ പരോ ലോകോ, ഏവം ഇമസ്സ ഭോതോ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉഭയത്ഥ കടഗ്ഗഹോ - യഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം പാസംസോ, യഞ്ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതി.

ഏവമസ്സായം അപണ്ണകോ ധമ്മോ സുസമത്തോ സമാദിന്നോ, ഉഭയംസം ഫരിത്വാ തിട്ഠതി, രിഞ്ചതി അകുസലം ഠാനം.

൯൭. ''സന്തി, ഗഹപതയോ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'കരോതോ കാരയതോ, ഛിന്ദതോ ഛേദാപയതോ, പചതോ പാചാപയതോ, സോചയതോ സോചാപയതോ, കിലമതോ കിലമാപയതോ, ഫന്ദതോ ഫന്ദാപയതോ, പാണമതിപാതയതോ [പാണമതിമാപയതോ (സീ॰ പീ॰), പാണമതിപാതാപയതോ (സ്യാ॰ കം॰), പാണമതിപാപയതോ (ക॰)], അദിന്നം ആദിയതോ, സന്ധിം ഛിന്ദതോ, നില്ലോപം ഹരതോ, ഏകാഗാരികം കരോതോ, പരിപന്ഥേ തിട്ഠതോ, പരദാരം ഗച്ഛതോ, മുസാ ഭണതോ; കരോതോ ന കരീയതി പാപം. ഖുരപരിയന്തേന ചേപി ചക്കേന യോ ഇമിസ്സാ പഥവിയാ പാണേ ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരേയ്യ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ദക്ഖിണഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ഹനന്തോ ഘാതേന്തോ, ഛിന്ദന്തോ ഛേദാപേന്തോ, പചന്തോ പാചേന്തോ; നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ഉത്തരഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ദദന്തോ ദാപേന്തോ, യജന്തോ യജാപേന്തോ; നത്ഥി തതോനിദാനം പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ. ദാനേന ദമേന സംയമേന സച്ചവജ്ജേന [സച്ചവാചേന (ക॰)] നത്ഥി പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ'തി. തേസംയേവ ഖോ, ഗഹപതയോ, സമണബ്രാഹ്മണാനം ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ തേ ഏവമാഹംസു - 'കരോതോ കാരയതോ, ഛിന്ദതോ ഛേദാപയതോ, പചതോ പാചാപയതോ, സോചയതോ സോചാപയതോ, കിലമതോ കിലമാപയതോ, ഫന്ദതോ ഫന്ദാപയതോ, പാണമതിപാതയതോ, അദിന്നം ആദിയതോ, സന്ധിം ഛിന്ദതോ, നില്ലോപം ഹരതോ, ഏകാഗാരികം കരോതോ, പരിപന്ഥേ തിട്ഠതോ, പരദാരം ഗച്ഛതോ, മുസാ ഭണതോ; കരോതോ കരീയതി പാപം. ഖുരപരിയന്തേന ചേപി ചക്കേന യോ ഇമിസ്സാ പഥവിയാ പാണേ ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരേയ്യ, അത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, അത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ദക്ഖിണഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ഹനന്തോ ഘാതേന്തോ, ഛിന്ദന്തോ ഛേദാപേന്തോ, പചന്തോ പാചേന്തോ; അത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, അത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ഉത്തരഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ദദന്തോ ദാപേന്തോ, യജന്തോ യജാപേന്തോ; അത്ഥി തതോനിദാനം പുഞ്ഞം, അത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ. ദാനേന ദമേന സംയമേന സച്ചവജ്ജേന അത്ഥി പുഞ്ഞം, അത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ'തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഗഹപതയോ, നനുമേ സമണബ്രാഹ്മണാ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ''തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''.

൯൮. ''തത്ര, ഗഹപതയോ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'കരോതോ കാരയതോ, ഛിന്ദതോ ഛേദാപയതോ, പചതോ പാചാപയതോ, സോചയതോ സോചാപയതോ, കിലമതോ കിലമാപയതോ, ഫന്ദതോ ഫന്ദാപയതോ, പാണമതിപാതയതോ, അദിന്നം ആദിയതോ, സന്ധിം ഛിന്ദതോ, നില്ലോപം ഹരതോ, ഏകാഗാരികം കരോതോ, പരിപന്ഥേ തിട്ഠതോ, പരദാരം ഗച്ഛതോ, മുസാ ഭണതോ; കരോതോ ന കരീയതി പാപം. ഖുരപരിയന്തേന ചേപി ചക്കേന യോ ഇമിസ്സാ പഥവിയാ പാണേ ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരേയ്യ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ദക്ഖിണഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ഹനന്തോ ഘാതേന്തോ...പേ॰... ദാനേന ദമേന സംയമേന സച്ചവജ്ജേന നത്ഥി പുഞ്ഞം, നത്ഥി

പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ'തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം? യമിദം കായസുചരിതം, വചീസുചരിതം, മനോസുചരിതം - ഇമേ തയോ കുസലേ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ യമിദം കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം, മനോദുച്ചരിതം - ഇമേ തയോ അകുസലേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ പസ്സന്തി അകുസലാനം ധമ്മാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, കുസലാനം ധമ്മാനം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം വോദാനപക്ഖം. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'നത്ഥി കിരിയാ' തിസ്സ ദിട്ഠി ഹോതി; സാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാദിട്ഠി. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'നത്ഥി കിരിയാ'തി സങ്കപ്പേതി; സ്വാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാസങ്കപ്പോ. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'നത്ഥി കിരിയാ'തി വാചം ഭാസതി; സാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാവാചാ. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'നത്ഥി കിരിയാ'തി ആഹ, യേ തേ അരഹന്തോ കിരിയവാദാ തേസമയം പച്ചനീകം കരോതി. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'നത്ഥി കിരിയാ'തി പരം സഞ്ഞാപേതി; സാസ്സ ഹോതി അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി. തായ ച പന അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തിയാ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി. ഇതി പുബ്ബേവ ഖോ പനസ്സ സുസീല്യം പഹീനം ഹോതി, ദുസ്സീല്യം പച്ചുപട്ഠിതം - അയഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠി മിച്ഛാസങ്കപ്പോ മിച്ഛാവാചാ അരിയാനം പച്ചനീകതാ അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി അത്തുക്കംസനാ പരവമ്ഭനാ. ഏവമസ്സിമേ അനേകേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി മിച്ഛാദിട്ഠിപച്ചയാ.

"തത്ര, ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സചേ ഖോ നത്ഥി കിരിയാ, ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സോത്ഥിമത്താനം കരിസ്സതി; സചേ ഖോ അത്ഥി കിരിയാ ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതി. കാമം ഖോ പന മാഹു കിരിയാ, ഹോതു നേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം; അഥ ച പനായം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം ഗാരയ്ഹോ - ദുസ്സീലോ പുരിസപുഗ്ഗലോ മിച്ഛാദിട്ഠി അകിരിയവാദോ'തി. സചേ ഖോ അത്ഥേവ കിരിയാ, ഏവം ഇമസ്സ ഭോതോ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉഭയത്ഥ കലിഗ്ഗഹോ - യഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം ഗാരയ്ഹോ, യഞ്ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതി. ഏവമസ്സായം അപണ്ണകോ ധമ്മോ ദുസ്സമത്തോ സമാദിന്നോ, ഏകംസം ഫരിത്വാ തിട്ഠതി, രിഞ്ചതി കുസലം ഠാനം.

൯൯. "തത്ര, ഗഹപതയോ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'കരോതോ കാരയതോ, ഛിന്ദതോ ഛേദാപയതോ, പചതോ പാചാപയതോ, സോചയതോ സോചാപയതോ, കിലമതോ കിലമാപയതോ, ഫന്ദതോ ഫന്ദാപയതോ, പാണമതിപാതയതോ, അദിന്നം ആദിയതോ, സന്ധിം ഛിന്ദതോ, നില്ലോപം ഹരതോ, ഏകാഗാരികം കരോതോ, പരിപന്ഥേ തിട്ഠതോ, പരദാരം ഗച്ഛതോ, മുസാ ഭണതോ; കരോതോ കരീയതി പാപം. ഖുരപരിയന്തേന ചേപി ചക്കേന യോ ഇമിസ്സാ പഥവിയാ പാണേ ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരേയ്യ, അത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, അത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ദക്ഖിണഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ഹനന്തോ ഘാതേന്തോ, ഛിന്ദന്തോ ഛേദാപേന്തോ, പചന്തോ പാചേന്തോ, അത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, അത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ഉത്തരഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം

ഗച്ഛേയ്യ ദദന്തോ ദാപേന്തോ, യജന്തോ യജാപേന്തോ, അത്ഥി തതോനിദാനം പുഞ്ഞം, അത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ. ദാനേന ദമേന സംയമേന സച്ചവജ്ജേന അത്ഥി പുഞ്ഞം, അത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ'തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം? യമിദം കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം , മനോദുച്ചരിതം - ഇമേ തയോ അകുസലേ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ യമിദം കായസുചരിതം, വചീസുചരിതം, മനോസുചരിതം - ഇമേ തയോ കുസലേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? പസ്സന്തി ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലാനം ധമ്മാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, കുസലാനം ധമ്മാനം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം വോദാനപക്ഖം. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'അത്ഥി കിരിയാ' തിസ്സ ദിട്ഠി ഹോതി; സാസ്സ ഹോതി സമ്മാദിട്ഠി. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'അത്ഥി കിരിയാ'തി സങ്കപ്പേതി; സ്വാസ്സ ഹോതി സമ്മാസങ്കപ്പോ. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'അത്ഥി കിരിയാ'തി വാചം ഭാസതി; സാസ്സ ഹോതി സമ്മാവാചാ. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'അത്ഥി കിരിയാ'തി ആഹ; യേ തേ അരഹന്തോ കിരിയവാദാ തേസമയം ന പച്ചനീകം കരോതി. സന്തംയേവ ഖോ പന കിരിയം 'അത്ഥി കിരിയാ'തി പരം സഞ്ഞാപേതി; സാസ്സ ഹോതി സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി. തായ ച പന സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തിയാ നേവത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. ഇതി പുബ്ബേവ ഖോ പനസ്സ ദുസ്സീല്യം പഹീനം ഹോതി, സുസീല്യം പച്ചുപട്ഠിതം - അയഞ്ച സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ അരിയാനം അപച്ചനീകതാ സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി അനത്തുക്കംസനാ അപരവമ്ഭനാ. ഏവമസ്സിമേ അനേകേ കുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി സമ്മാദിട്ഠിപച്ചയാ.

"തത്ര, ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സചേ ഖോ അത്ഥി കിരിയാ, ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതി. കാമം ഖോ പന മാഹു കിരിയാ, ഹോതു നേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം; അഥ ച പനായം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം പാസംസോ - സീലവാ പുരിസപുഗ്ഗലോ സമ്മാദിട്ഠി കിരിയവാദോ'തി. സചേ ഖോ അത്ഥേവ കിരിയാ, ഏവം ഇമസ്സ ഭോതോ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉഭയത്ഥ കടഗ്ഗഹോ - യഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം പാസംസോ, യഞ്ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതി. ഏവമസ്സായം അപണ്ണകോ ധമ്മോ സുസമത്തോ സമാദിന്നോ, ഉഭയംസം ഫരിത്വാ തിട്ഠതി, രിഞ്ചതി അകുസലം ഠാനം.

൱൦൦. "സന്തി , ഗഹപതയോ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം സംകിലേസായ; അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ സംകിലിസ്സന്തി. നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ; അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി. നത്ഥി ബലം, നത്ഥി വീരിയം [വിരിയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], നത്ഥി പുരിസഥാമോ, നത്ഥി പുരിസപരക്കമോ; സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ സബ്ബേ ഭൂതാ സബ്ബേ ജീവാ അവസാ അബലാ അവീരിയാ നിയതിസംഗതിഭാവപരിണതാ ഛസ്വേവാഭിജാതീസു സുഖദുക്ഖം പടിസംവേദേന്തീ'തി. തേസംയേവ ഖോ, ഗഹപതയോ, സമണബ്രാഹ്മണാനം ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ. തേ ഏവമാഹംസു - 'അത്ഥി ഹേതു, അത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം സംകിലേസായ; സഹേതൂ സപ്പച്ചയാ സത്താ സംകിലിസ്സന്തി. അത്ഥി

ഹേതു, അത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ; സഹേതൂ സപ്പച്ചയാ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി. അത്ഥി ബലം, അത്ഥി വീരിയം, അത്ഥി പുരിസഥാമോ, അത്ഥി പുരിസപരക്കമോ; ന സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ സബ്ബേ ഭൂതാ സബ്ബേ ജീവാ അവസാ അബലാ അവീരിയാ [അത്ഥി പുരിസപരക്കമോ, സബ്ബേ സത്താ... സവസാ സബലാ സവീരിയാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] നിയതിസംഗതിഭാവപരിണതാ ഛസ്വേവാഭിജാതീസു സുഖദുക്ഖം പടിസംവേദേന്തീ'തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഗഹപതയോ, നനുമേ സമണബ്രാഹ്മണാ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ'തി? 'ഏവം, ഭന്തേ'.

൱൦൲. "തത്ര , ഗഹപതയോ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം സംകിലേസായ; അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ സംകിലിസ്സന്തി. നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ; അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി. നത്ഥി ബലം, നത്ഥി വീരിയം, നത്ഥി പുരിസഥാമോ, നത്ഥി പുരിസപരക്കമോ; സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ സബ്ബേ ഭൂതാ സബ്ബേ ജീവാ അവസാ അബലാ അവീരിയാ നിയതിസംഗതിഭാവപരിണതാ ഛസ്വേവാഭിജാതീസു സുഖദുക്ഖം പടിസംവേദേന്തീ'തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം? യമിദം കായസുചരിതം, വചീസുചരിതം, മനോസുചരിതം - ഇമേ തയോ കുസലേ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ യമിദം കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം, മനോദുച്ചരിതം - ഇമേ തയോ അകുസലേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ പസ്സന്തി അകുസലാനം ധമ്മാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, കുസലാനം ധമ്മാനം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം വോദാനപക്ഖം. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'നത്ഥി ഹേതൂ' തിസ്സ ദിട്ഠി ഹോതി; സാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാദിട്ഠി. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'നത്ഥി ഹേതൂ'തി സങ്കപ്പേതി ; സ്വാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാസങ്കപ്പോ. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'നത്ഥി ഹേതൂ'തി വാചം ഭാസതി; സാസ്സ ഹോതി മിച്ഛാവാചാ. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'നത്ഥി ഹേതൂ'തി ആഹ; യേ തേ അരഹന്തോ ഹേതുവാദാ തേസമയം പച്ചനീകം കരോതി. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'നത്ഥി ഹേതൂ'തി പരം സഞ്ഞാപേതി; സാസ്സ ഹോതി അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി. തായ ച പന അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തിയാ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി. ഇതി പുബ്ബേവ ഖോ പനസ്സ സുസീല്യം പഹീനം ഹോതി, ദുസ്സീല്യം പച്ചുപട്ഠിതം - അയഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠി മിച്ഛാസങ്കപ്പോ മിച്ഛാവാചാ അരിയാനം പച്ചനീകതാ അസദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി അത്താനുക്കംസനാ പരവമ്ഭനാ. ഏവമസ്സിമേ അനേകേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി മിച്ഛാദിട്ഠിപച്ചയാ.

"തത്ര, ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സചേ ഖോ നത്ഥി ഹേതു, ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സോത്ഥിമത്താനം കരിസ്സതി; സചേ ഖോ അത്ഥി ഹേതു, ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതി. കാമം ഖോ പന മാഹു ഹേതു, ഹോതു നേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം; അഥ ച പനായം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം ഗാരയ്ഹോ - ദുസ്സീലോ പുരിസപുഗ്ഗലോ മിച്ഛാദിട്ഠി അഹേതുകവാദോ'തി. സചേ ഖോ അത്ഥേവ ഹേതു, ഏവം ഇമസ്സ ഭോതോ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉഭയത്ഥ കലിഗ്ഗഹോ - യഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം ഗാരയ്ഹോ, യഞ്ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ

അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതി. ഏവമസ്സായം അപണ്ണകോ ധമ്മോ ദുസ്സമത്തോ സമാദിന്നോ, ഏകംസം ഫരിത്വാ തിട്ഠതി, രിഞ്ചതി കുസലം ഠാനം.

൧൦൨. "തത്ര, ഗഹപതയോ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'അത്ഥി ഹേതു, അത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം സംകിലേസായ; സഹേതൂ സപ്പച്ചയാ സത്താ സംകിലിസ്സന്തി. അത്ഥി ഹേതു, അത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ; സഹേതൂ സപ്പച്ചയാ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി. അത്ഥി ബലം, അത്ഥി വീരിയം, അത്ഥി പുരിസഥാമോ, അത്ഥി പുരിസപരക്കമോ; ന സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ സബ്ബേ ഭൂതാ സബ്ബേ ജീവാ അവസാ അബലാ അവീരിയാ നിയതിസംഗതിഭാവപരിണതാ ഛസ്വേവാഭിജാതീസു സുഖദുക്ഖം പടിസംവേദേന്തീ'തി തേസമേതം പാടികങ്ഖം? യമിദം കായദുച്ചരിതം, വചീദുച്ചരിതം, മനോദുച്ചരിതം - ഇമേ തയോ അകുസലേ ധമ്മേ അഭിനിവജ്ജേത്വാ യമിദം കായസുചരിതം, വചീസുചരിതം, മനോസുചരിതം - ഇമേ തയോ കുസലേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? പസ്സന്തി ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലാനം ധമ്മാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, കുസലാനം ധമ്മാനം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം വോദാനപക്ഖം. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'അത്ഥി ഹേതൂ' തിസ്സ ദിട്ഠി ഹോതി; സാസ്സ ഹോതി സമ്മാദിട്ഠി. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'അത്ഥി ഹേതൂ'തി സങ്കപ്പേതി; സ്വാസ്സ ഹോതി സമ്മാസങ്കപ്പോ. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'അത്ഥി ഹേതൂ'തി വാചം ഭാസതി; സാസ്സ ഹോതി സമ്മാവാചാ. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'അത്ഥി ഹേതൂ'തി ആഹ, യേ തേ അരഹന്തോ ഹേതുവാദാ തേസമയം ന പച്ചനീകം കരോതി. സന്തംയേവ ഖോ പന ഹേതും 'അത്ഥി ഹേതൂ'തി പരം സഞ്ഞാപേതി; സാസ്സ ഹോതി സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി. തായ ച പന സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തിയാ നേവത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. ഇതി പുബ്ബേവ ഖോ പനസ്സ ദുസ്സീല്യം പഹീനം ഹോതി, സുസീല്യം പച്ചുപട്ഠിതം - അയഞ്ച സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ അരിയാനം അപച്ചനീകതാ സദ്ധമ്മസഞ്ഞത്തി അനത്തുക്കംസനാ അപരവമ്ഭനാ. ഏവമസ്സിമേ അനേകേ കുസലാ ധമ്മാ സമ്ഭവന്തി സമ്മാദിട്ഠിപച്ചയാ.

"തത്ര, ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സചേ ഖോ അത്ഥി ഹേതു, ഏവമയം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതി. കാമം ഖോ പന മാഹു ഹേതു, ഹോതു നേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം; അഥ ച പനായം ഭവം പുരിസപുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം പാസംസോ - സീലവാ പുരിസപുഗ്ഗലോ സമ്മാദിട്ഠി ഹേതുവാദോ'തി. സചേ ഖോ അത്ഥി ഹേതു , ഏവം ഇമസ്സ ഭോതോ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉഭയത്ഥ കടഗ്ഗഹോ - യഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ വിഞ്ഞൂനം പാസംസോ, യഞ്ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതി. ഏവമസ്സായം അപണ്ണകോ ധമ്മോ സുസമത്തോ സമാദിന്നോ, ഉഭയംസം ഫരിത്വാ തിട്ഠതി, രിഞ്ചതി അകുസലം ഠാനം.

൧൦൩. "സന്തി, ഗഹപതയോ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി സബ്ബസോ ആരുപ്പാ'തി. തേസംയേവ ഖോ, ഗഹപതയോ, സമണബ്രാഹ്മണാനം ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ. തേ ഏവമാഹംസു - 'അത്ഥി സബ്ബസോ ആരുപ്പാ'തി. തം

കിം മഞ്ഞഥ, ഗഹപതയോ, നനുമേ സമണബ്രാഹ്മണാ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ''തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. ''തത്ര , ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി സബ്ബസോ ആരുപ്പാ'തി, ഇദം മേ അദിട്ഠം; യേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'അത്ഥി സബ്ബസോ ആരുപ്പാ'തി, ഇദം മേ അവിദിതം. അഹഞ്ചേവ [അഹഞ്ചേ (?)] ഖോ പന അജാനന്തോ അപസ്സന്തോ ഏകംസേന ആദായ വോഹരേയ്യം - ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞന്തി, ന മേതം അസ്സ പതിരൂപം. യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി സബ്ബസോ ആരുപ്പാ'തി, സചേ തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം, ഠാനമേതം വിജ്ജതി - യേ തേ ദേവാ രൂപിനോ മനോമയാ, അപണ്ണകം മേ തത്രൂപപത്തി ഭവിസ്സതി. യേ പന തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'അത്ഥി സബ്ബസോ ആരുപ്പാ'തി, സചേ തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം, ഠാനമേതം വിജ്ജതി - യേ തേ ദേവാ അരൂപിനോ സഞ്ഞാമയാ, അപണ്ണകം മേ തത്രൂപപത്തി ഭവിസ്സതി. ദിസ്സന്തി ഖോ പന രൂപാധികരണം [രൂപകാരണാ (ക॰)] ദണ്ഡാദാന-സത്ഥാദാന-കലഹ-വിഗ്ഗഹ-വിവാദ-തുവംതുവം-പേസുഞ്ഞ-മുസാവാദാ. 'നത്ഥി ഖോ പനേതം സബ്ബസോ അരൂപേ'''തി. സോ ഇതി പടിസങ്ഖായ രൂപാനംയേവ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

൧൦൮. ''സന്തി, ഗഹപതയോ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി സബ്ബസോ ഭവനിരോധോ'തി. തേസംയേവ ഖോ, ഗഹപതയോ, സമണബ്രാഹ്മണാനം ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ. തേ ഏവമാഹംസു - 'അത്ഥി സബ്ബസോ ഭവനിരോധോ'തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഗഹപതയോ, നനുമേ സമണബ്രാഹ്മണാ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ''തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. ''തത്ര, ഗഹപതയോ, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി സബ്ബസോ ഭവനിരോധോ'തി, ഇദം മേ അദിട്ഠം; യേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'അത്ഥി സബ്ബസോ ഭവനിരോധോ'തി, ഇദം മേ അവിദിതം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന അജാനന്തോ അപസ്സന്തോ ഏകംസേന ആദായ വോഹരേയ്യം - ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞന്തി, ന മേതം അസ്സ പതിരൂപം. യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി സബ്ബസോ ഭവനിരോധോ'തി, സചേ തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം, ഠാനമേതം വിജ്ജതി - യേ തേ ദേവാ അരൂപിനോ സഞ്ഞാമയാ അപണ്ണകം മേ തത്രൂപപത്തി ഭവിസ്സതി. യേ പന തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'അത്ഥി സബ്ബസോ ഭവനിരോധോ'തി, സചേ തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സച്ചം വചനം, ഠാനമേതം വിജ്ജതി - യം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായിസ്സാമി . യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി സബ്ബസോ ഭവനിരോധോ'തി, തേസമയം ദിട്ഠി സാരാഗായ [സരാഗായ (സ്യാ॰ ക॰)] സന്തികേ, സംയോഗായ സന്തികേ, അഭിനന്ദനായ സന്തികേ, അജ്ഝോസാനായ സന്തികേ, ഉപാദാനായ സന്തികേ. യേ പന തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'അത്ഥി സബ്ബസോ

ഭവനിരോധോ'തി, തേസമയം ദിട്ഠി അസാരാഗായ സന്തികേ, അസംയോഗായ സന്തികേ, അനഭിനന്ദനായ സന്തികേ, അനജ്ഝോസാനായ സന്തികേ, അനുപാദാനായ സന്തികേ'''തി. സോ ഇതി പടിസങ്ഖായ ഭവാനംയേവ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

൧൦൯. ''ചത്താരോമേ, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ ഹോതി പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ ഹോതി നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ; സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി.

൧൩൦. ''കതമോ ച, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അചേലകോ ഹോതി മുത്താചാരോ ഹത്ഥാപലേഖനോ...പേ॰... [വിത്ഥാരോ മ॰ നി॰ ൨.൩-൭ കന്ദരകസുത്തേ] ഇതി ഏവരൂപം അനേകവിഹിതം കായസ്സ ആതാപനപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

''കതമോ ച, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഓരബ്ഭികോ ഹോതി സൂകരികോ...പേ॰... യേ വാ പനഞ്ഞേപി കേചി കുരൂരകമ്മന്താ. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

''കതമോ ച, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ രാജാ വാ ഹോതി ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ...പേ॰... തേപി ദണ്ഡതജ്ജിതാ ഭയതജ്ജിതാ അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി കരോന്തി. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

''കതമോ ച, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ; സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ...പേ॰... സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ

പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ...പേ॰... യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതയോ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ; സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതേ''തി.

അപണ്ണകസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

ഗഹപതിവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കന്ദരനാഗരസേഖവതോ ച, പോതലിയോ പുന ജീവകഭച്ചോ;
ഉപാലിദമഥോ കുക്കുരഅഭയോ, ബഹുവേദനീയാപണ്ണകതോ ദസമോ.

൨. ഭിക്ഖുവഗ്ഗോ

൧. അമ്ബലട്ഠികരാഹുലോവാദസുത്തം

൧൦൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ രാഹുലോ അമ്ബലട്ഠികായം വിഹരതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന അമ്ബലട്ഠികാ യേനായസ്മാ രാഹുലോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ രാഹുലോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ആസനം പഞ്ഞാപേസി, ഉദകഞ്ച പാദാനം. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. നിസജ്ജ പാദേ പക്ഖാലേസി. ആയസ്മാപി ഖോ രാഹുലോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൧൦൮. അഥ ഖോ ഭഗവാ പരിത്തം ഉദകാവസേസം ഉദകാധാനേ ഠപേത്വാ ആയസ്മന്തം രാഹുലം ആമന്തേസി - "പസ്സസി നോ ത്വം, രാഹുല, ഇമം പരിത്തം ഉദകാവസേസം ഉദകാധാനേ ഠപിത"ന്തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "ഏവം പരിത്തകം ഖോ, രാഹുല, തേസം സാമഞ്ഞം യേസം നത്ഥി സമ്പജാനമുസാവാദേ ലജ്ജാ"തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പരിത്തം ഉദകാവസേസം ഛഡ്ഡേത്വാ ആയസ്മന്തം രാഹുലം ആമന്തേസി - "പസ്സസി നോ ത്വം, രാഹുല, പരിത്തം ഉദകാവസേസം ഛഡ്ഡിത"ന്തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "ഏവം ഛഡ്ഡിതം ഖോ, രാഹുല, തേസം സാമഞ്ഞം യേസം നത്ഥി സമ്പജാനമുസാവാദേ ലജ്ജാ"തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തം ഉദകാധാനം നിക്കുജ്ജിത്വാ ആയസ്മന്തം രാഹുലം ആമന്തേസി - "പസ്സസി നോ ത്വം, രാഹുല, ഇമം ഉദകാധാനം നിക്കുജ്ജിത"ന്തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "ഏവം നിക്കുജ്ജിതം ഖോ, രാഹുല, തേസം സാമഞ്ഞം യേസം നത്ഥി സമ്പജാനമുസാവാദേ ലജ്ജാ"തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തം ഉദകാധാനം ഉക്കുജ്ജിത്വാ ആയസ്മന്തം രാഹുലം ആമന്തേസി - "പസ്സസി നോ ത്വം, രാഹുല, ഇമം ഉദകാധാനം രിത്തം തുച്ഛ"ന്തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "ഏവം രിത്തം തുച്ഛം ഖോ, രാഹുല, തേസം സാമഞ്ഞം യേസം നത്ഥി സമ്പജാനമുസാവാദേ ലജ്ജാതി. സേയ്യഥാപി, രാഹുല, രഞ്ഞോ നാഗോ ഈസാദന്തോ ഉരൂള്ഹവാ [ഉബ്ബൂള്ഹവാ (സീ॰ പീ॰)] അഭിജാതോ സങ്ഗാമാവചരോ സങ്ഗാമഗതോ പുരിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി, പച്ഛിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി, പുരിമേനപി കായേന കമ്മം കരോതി, പച്ഛിമേനപി കായേന കമ്മം കരോതി, സീസേനപി കമ്മം കരോതി, കണ്ണേഹിപി കമ്മം കരോതി, ദന്തേഹിപി കമ്മം കരോതി, നങ്ഗുട്ഠേനപി കമ്മം കരോതി; രക്ഖതേവ സോണ്ഡം. തത്ഥ ഹത്ഥാരോഹസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അയം ഖോ രഞ്ഞോ നാഗോ ഈസാദന്തോ ഉരൂള്ഹവാ അഭിജാതോ സങ്ഗാമാവചരോ സങ്ഗാമഗതോ പുരിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി, പച്ഛിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി...പേ॰... നങ്ഗുട്ഠേനപി കമ്മം കരോതി; രക്ഖതേവ സോണ്ഡം . അപരിച്ചത്തം ഖോ രഞ്ഞോ നാഗസ്സ ജീവിത'ന്തി. യതോ ഖോ, രാഹുല, രഞ്ഞോ നാഗോ ഈസാദന്തോ ഉരൂള്ഹവാ അഭിജാതോ സങ്ഗാമാവചരോ സങ്ഗാമഗതോ പുരിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി, പച്ഛിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി...പേ॰... നങ്ഗുട്ഠേനപി കമ്മം കരോതി, സോണ്ഡായപി കമ്മം കരോതി, തത്ഥ ഹത്ഥാരോഹസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അയം ഖോ രഞ്ഞോ നാഗോ ഈസാദന്തോ ഉരൂള്ഹവാ അഭിജാതോ സങ്ഗാമാവചരോ സങ്ഗാമഗതോ പുരിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി,

പച്ഛിമേഹിപി പാദേഹി കമ്മം കരോതി, പുരിമേനപി കായേന കമ്മം കരോതി, പച്ഛിമേനപി കായേന കമ്മം കരോതി, സീസേനപി കമ്മം കരോതി, കണ്ണേഹിപി കമ്മം കരോതി, ദന്തേഹിപി കമ്മം കരോതി, നങ്ഗുട്ഠേനപി കമ്മം കരോതി, സോണ്ഡായപി കമ്മം കരോതി. പരിച്ചത്തം ഖോ രഞ്ഞോ നാഗസ്സ ജീവിതം. നത്ഥി ദാനി കിഞ്ചി രഞ്ഞോ നാഗസ്സ അകരണീയ'ന്തി. ഏവമേവ ഖോ, രാഹുല, യസ്സ കസ്സചി സമ്പജാനമുസാവാദേ നത്ഥി ലജ്ജാ, നാഹം തസ്സ കിഞ്ചി പാപം അകരണീയന്തി വദാമി. തസ്മാതിഹ തേ, രാഹുല, 'ഹസ്സാപി ന മുസാ ഭണിസ്സാമീ'തി - ഏവഞ്ഹി തേ, രാഹുല, സിക്ഖിതബ്ബം.

൧൦൯. "തം കിം മഞ്ഞസി, രാഹുല, കിമത്ഥിയോ ആദാസോ"തി? "പച്ചവേക്ഖണത്ഥോ, ഭന്തേ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ കായേന കമ്മം കത്തബ്ബം, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ വാചായ കമ്മം കത്തബ്ബം, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ മനസാ കമ്മം കത്തബ്ബം. യദേവ ത്വം, രാഹുല, കായേന കമ്മം കത്തുകാമോ അഹോസി, തദേവ തേ കായകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'യം നു ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ കായകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - അകുസലം ഇദം കായകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം [ദുക്ഖുന്ദ്രയം, ദുക്ഖുദയം (ക॰)] ദുക്ഖവിപാക'ന്തി? സചേ ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - 'യം ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ കായകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - അകുസലം ഇദം കായകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക'ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, കായേന കമ്മം സസക്കം ന കരണീയം [സംസക്കം ന ച കരണീയം (ക॰)]. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - 'യം ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ കായകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - കുസലം ഇദം കായകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക'ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, കായേന കമ്മം കരണീയം.

"കരോന്തേനപി തേ, രാഹുല, കായേന കമ്മം തദേവ തേ കായകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'യം നു ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം കരോമി ഇദം മേ കായകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം കായകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക'ന്തി? സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - 'യം ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം കരോമി ഇദം മേ കായകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം കായകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക'ന്തി, പടിസംഹരേയ്യാസി ത്വം, രാഹുല, ഏവരൂപം കായകമ്മം. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - 'യം ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം കരോമി ഇദം മേ കായകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - കുസലം ഇദം കായകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക'ന്തി, അനുപദജ്ജേയ്യാസി ത്വം, രാഹുല, ഏവരൂപം കായകമ്മം.

“കത്വാപി തേ, രാഹുല, കായേന കമ്മം തദേവ തേ കായകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘യം നു ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ കായകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി [സംവത്തി (പീ॰)], പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം കായകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി? സചേ ഖോ ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം അകാസിം, ഇദം മേ കായകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം കായകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, കായകമ്മം സത്ഥരി വാ വിഞ്ഞൂസു വാ സബ്രഹ്മചാരീസു ദേസേതബ്ബം, വിവരിതബ്ബം, ഉത്താനീകാതബ്ബം; ദേസേത്വാ വിവരിത്വാ ഉത്താനീകത്വാ ആയതിം സംവരം ആപജ്ജിതബ്ബം . സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം കായേന കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ കായകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - കുസലം ഇദം കായകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക’ന്തി, തേനേവ ത്വം, രാഹുല, പീതിപാമോജ്ജേന വിഹരേയ്യാസി അഹോരത്താനുസിക്ഖീ കുസലേസു ധമ്മേസു.

൧൪൭. “യദേവ ത്വം, രാഹുല, വാചായ കമ്മം കത്തുകാമോ അഹോസി, തദേവ തേ വചീകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘യം നു ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ വചീകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - അകുസലം ഇദം വചീകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി? സചേ ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ വചീകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - അകുസലം ഇദം വചീകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, വാചായ കമ്മം സസക്കം ന കരണീയം. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ വചീകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - കുസലം ഇദം വചീകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക’ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, വാചായ കമ്മം കരണീയം.

“കരോന്തേനപി, രാഹുല, വാചായ കമ്മം തദേവ തേ വചീകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘യം നു ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം കരോമി ഇദം മേ വചീകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം വചീകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി? സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം കരോമി ഇദം മേ വചീകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം വചീകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി, പടിസംഹരേയ്യാസി ത്വം, രാഹുല, ഏവരൂപം വചീകമ്മം. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി

- ‘യം ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം കരോമി ഇദം മേ വചീകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - കുസലം ഇദം വചീകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക’ന്തി, അനുപദജ്ജേയ്യാസി, ത്വം രാഹുല, ഏവരൂപം വചീകമ്മം.

“കത്വാപി തേ, രാഹുല, വാചായ കമ്മം തദേവ തേ വചീകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘യം നു ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ വചീകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി [സംവത്തി (സീ॰ പീ॰)], പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം വചീകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി? സചേ ഖോ ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ വചീകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം വചീകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, വചീകമ്മം സത്ഥരി വാ വിഞ്ഞൂസു വാ സബ്രഹ്മചാരീസു ദേസേതബ്ബം, വിവരിതബ്ബം, ഉത്താനീകത്തബ്ബം ; ദേസേത്വാ വിവരിത്വാ ഉത്താനീകത്വാ ആയതിം സംവരം ആപജ്ജിതബ്ബം. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം വാചായ കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ വചീകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - കുസലം ഇദം വചീകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക’ന്തി, തേനേവ ത്വം, രാഹുല, പീതിപാമോജ്ജേന വിഹരേയ്യാസി അഹോരത്താനുസിക്ഖീ കുസലേസു ധമ്മേസു.

൧൧൧. “യദേവ ത്വം, രാഹുല, മനസാ കമ്മം കത്തുകാമോ അഹോസി, തദേവ തേ മനോകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘യം നു ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ മനോകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - അകുസലം ഇദം മനോകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി? സചേ ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ മനോകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - അകുസലം ഇദം മനോകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, മനസാ കമ്മം സസക്കം ന കരണീയം. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം കത്തുകാമോ ഇദം മേ മനോകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തേയ്യ - കുസലം ഇദം മനോകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക’ന്തി, ഏവരൂപം തേ, രാഹുല, മനസാ കമ്മം കരണീയം.

“കരോന്തേനപി തേ, രാഹുല, മനസാ കമ്മം തദേവ തേ മനോകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘യം നു ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം കരോമി ഇദം മേ മനോകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം മനോകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി? സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ

ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം കരോമി ഇദം മേ മനോകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം മനോകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി, പടിസംഹരേയ്യാസി ത്വം, രാഹുല, ഏവരൂപം മനോകമ്മം. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം കരോമി ഇദം മേ മനോകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - കുസലം ഇദം മനോകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക’ന്തി, അനുപദജ്ജേയ്യാസി ത്വം, രാഹുല, ഏവരൂപം മനോകമ്മം.

“കത്വാപി തേ, രാഹുല, മനസാ കമ്മം തദേവ തേ മനോകമ്മം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘യം നു ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ മനോകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി [സംവത്തി (സീ॰ പീ॰)], പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം മനോകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി? സചേ ഖോ ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ മനോകമ്മം അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - അകുസലം ഇദം മനോകമ്മം ദുക്ഖുദ്രയം ദുക്ഖവിപാക’ന്തി, ഏവരൂപം പന [ഏവരൂപേ (സീ॰ പീ॰), ഏവരൂപേ പന (സ്യാ॰ കം॰)] തേ, രാഹുല, മനോകമ്മം [മനോകമ്മേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അട്ടീയിതബ്ബം ഹരായിതബ്ബം ജിഗുച്ഛിതബ്ബം; അട്ടീയിത്വാ ഹരായിത്വാ ജിഗുച്ഛിത്വാ ആയതിം സംവരം ആപജ്ജിതബ്ബം. സചേ പന ത്വം, രാഹുല, പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനേയ്യാസി - ‘യം ഖോ അഹം ഇദം മനസാ കമ്മം അകാസിം ഇദം മേ മനോകമ്മം നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി - കുസലം ഇദം മനോകമ്മം സുഖുദ്രയം സുഖവിപാക’ന്തി, തേനേവ ത്വം, രാഹുല, പീതിപാമോജ്ജേന വിഹരേയ്യാസി അഹോരത്താനുസിക്ഖീ കുസലേസു ധമ്മേസു.

൧൧൮. “യേ ഹി കേചി, രാഹുല, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായകമ്മം പരിസോധേസും, വചീകമ്മം പരിസോധേസും, മനോകമ്മം പരിസോധേസും, സബ്ബേ തേ ഏവമേവം പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ കായകമ്മം പരിസോധേസും, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ വചീകമ്മം പരിസോധേസും, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ മനോകമ്മം പരിസോധേസും. യേപി ഹി കേചി, രാഹുല, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായകമ്മം പരിസോധേസ്സന്തി, വചീകമ്മം പരിസോധേസ്സന്തി, മനോകമ്മം പരിസോധേസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ഏവമേവം പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ കായകമ്മം പരിസോധേസ്സന്തി, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ വചീകമ്മം പരിസോധേസ്സന്തി , പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ മനോകമ്മം പരിസോധേസ്സന്തി. യേപി ഹി കേചി, രാഹുല, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായകമ്മം പരിസോധേന്തി, വചീകമ്മം പരിസോധേന്തി, മനോകമ്മം പരിസോധേന്തി, സബ്ബേ തേ ഏവമേവം പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ കായകമ്മം പരിസോധേന്തി, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ വചീകമ്മം പരിസോധേന്തി, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ മനോകമ്മം പരിസോധേന്തി. തസ്മാതിഹ, രാഹുല,

‘പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ കായകമ്മം പരിസോധേസ്സാമി, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ വചീകമ്മം പരിസോധേസ്സാമി, പച്ചവേക്ഖിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ മനോകമ്മം പരിസോധേസ്സാമീ’തി - ഏവഞ്ഹി തേ, രാഹുല, സിക്ഖിതബ്ബ”ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ രാഹുലോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

അമ്ബലട്ഠികരാഹുലോവാദസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. മഹാരാഹുലോവാദസുത്തം

൧൧൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. ആയസ്മാപി ഖോ രാഹുലോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധി. അഥ ഖോ ഭഗവാ അപലോകേത്വാ ആയസ്മന്തം രാഹുലം ആമന്തേസി - “യം കിഞ്ചി, രാഹുല, രൂപം - അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ - സബ്ബം രൂപം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബ”ന്തി. “രൂപമേവ നു ഖോ, ഭഗവാ, രൂപമേവ നു ഖോ, സുഗതാ”തി? “രൂപമ്പി, രാഹുല, വേദനാപി, രാഹുല, സഞ്ഞാപി, രാഹുല, സങ്ഖാരാപി, രാഹുല, വിഞ്ഞാണമ്പി, രാഹുലാ”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രാഹുലോ “കോ നജ്ജ [കോ നുജ്ജ (സ്യാ॰ കം॰)] ഭഗവതാ സമ്മുഖാ ഓവാദേന ഓവദിതോ ഗാമം പിണ്ഡായ പവിസിസ്സതീ”തി തതോ പടിനിവത്തിത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ നിസീദി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം രാഹുലം അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ . ദിസ്വാന ആയസ്മന്തം രാഹുലം ആമന്തേസി - “ആനാപാനസ്സതിം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. ആനാപാനസ്സതി, രാഹുല, ഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ”തി.

൧൧൪. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രാഹുലോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ രാഹുലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കഥം ഭാവിതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ആനാപാനസ്സതി, കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ”തി? “യം കിഞ്ചി, രാഹുല, അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം കക്ഖളം ഖരിഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - കേസാ ലോമാ നഖാ ദന്താ തചോ മംസം ന്ഹാരു [നഹാരു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അട്ഠി അട്ഠിമിഞ്ജം വക്കം ഹദയം യകനം കിലോമകം പിഹകം പപ്ഫാസം അന്തം അന്തഗുണം ഉദരിയം കരീസം, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം കക്ഖളം ഖരിഗതം ഉപാദിന്നം - അയം വുച്ചതി, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ പഥവീധാതു [പഠവീധാതു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ പഥവീധാതു യാ ച ബാഹിരാ

പഥവീധാതു, പഥവീധാതുരേവേസാ. തം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ പഥവീധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, പഥവീധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി’’.

൧൧൫. ‘‘കതമാ ച, രാഹുല, ആപോധാതു? ആപോധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ച, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ ആപോധാതു ? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം ആപോ ആപോഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - പിത്തം സേമ്ഹം പുബ്ബോ ലോഹിതം സേദോ മേദോ അസ്സു വസാ ഖേളോ സിങ്ഘാണികാ ലസികാ മുത്തം, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം ആപോ ആപോഗതം ഉപാദിന്നം - അയം വുച്ചതി, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ ആപോധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ ആപോധാതു യാ ച ബാഹിരാ ആപോധാതു ആപോധാതുരേവേസാ. തം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ ആപോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, ആപോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

൧൧൬. ‘‘കതമാ ച, രാഹുല, തേജോധാതു? തേജോധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ച, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ തേജോധാതു? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം തേജോ തേജോഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - യേന ച സന്തപ്പതി യേന ച ജീരീയതി യേന ച പരിഡയ്ഹതി യേന ച അസിതപീതഖായിതസായിതം സമ്മാ പരിണാമം ഗച്ഛതി, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം തേജോ തേജോഗതം ഉപാദിന്നം - അയം വുച്ചതി, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ തേജോധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ തേജോധാതു യാ ച ബാഹിരാ തേജോധാതു തേജോധാതുരേവേസാ. തം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ തേജോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, തേജോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

൧൧൭. ‘‘കതമാ ച, രാഹുല, വായോധാതു? വായോധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ച, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ വായോധാതു? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം വായോ വായോഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - ഉദ്ധങ്ഗമാ വാതാ, അധോഗമാ വാതാ, കുച്ഛിസയാ വാതാ, കോട്ഠാസയാ [കോട്ഠസയാ (സീ॰ പീ॰)] വാതാ , അങ്ഗമങ്ഗാനുസാരിനോ വാതാ, അസ്സാസോ പസ്സാസോ, ഇതി യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം വായോ വായോഗതം ഉപാദിന്നം - അയം വുച്ചതി, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ വായോധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ വായോധാതു യാ ച ബാഹിരാ വായോധാതു വായോധാതുരേവേസാ. തം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി , ന മേസോ അത്താ’തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ വായോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, വായോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

൧൧൮. ‘‘കതമാ ച, രാഹുല, ആകാസധാതു? ആകാസധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ച, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ ആകാസധാതു? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം ആകാസം ആകാസഗതം ഉപാദിന്നം,

സേയ്യഥിദം - കണ്ണച്ഛിദ്ദം നാസച്ഛിദ്ദം മുഖദ്വാരം, യേന ച അസിതപീതഖായിതസായിതം അജ്ഝോഹരതി, യത്ഥ ച അസിതപീതഖായിതസായിതം സന്തിട്ഠതി, യേന ച അസിതപീതഖായിതസായിതം അധോഭാഗം [അധോഭാഗാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നിക്ഖമതി, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം ആകാസം ആകാസഗതം, അഘം അഘഗതം, വിവരം വിവരഗതം, അസമ്ഫുട്ഠം, മംസലോഹിതേഹി ഉപാദിന്നം [ആകാസഗതം ഉപാദിന്നം (സീ॰ പീ॰)] - അയം വുച്ചതി, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ ആകാസധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ ആകാസധാതു യാ ച ബാഹിരാ ആകാസധാതു ആകാസധാതുരേവേസാ. തം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ ആകാസധാതുയാ ചിത്തം നിബ്ബിന്ദതി, ആകാസധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

൧൨൦. ''പഥവീസമം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. പഥവീസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി. സേയ്യഥാപി, രാഹുല, പഥവിയാ സുചിമ്പി നിക്ഖിപന്തി, അസുചിമ്പി നിക്ഖിപന്തി, ഗൂഥഗതമ്പി നിക്ഖിപന്തി, മുത്തഗതമ്പി നിക്ഖിപന്തി, ഖേളഗതമ്പി നിക്ഖിപന്തി, പുബ്ബഗതമ്പി നിക്ഖിപന്തി, ലോഹിതഗതമ്പി നിക്ഖിപന്തി, ന ച തേന പഥവീ അട്ടീയതി വാ ഹരായതി വാ ജിഗുച്ഛതി വാ; ഏവമേവ ഖോ ത്വം, രാഹുല, പഥവീസമം ഭാവനം ഭാവേഹി. പഥവീസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി.

''ആപോസമം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. ആപോസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി. സേയ്യഥാപി, രാഹുല, ആപസ്മിം സുചിമ്പി ധോവന്തി, അസുചിമ്പി ധോവന്തി, ഗൂഥഗതമ്പി ധോവന്തി, മുത്തഗതമ്പി ധോവന്തി, ഖേളഗതമ്പി ധോവന്തി, പുബ്ബഗതമ്പി ധോവന്തി, ലോഹിതഗതമ്പി ധോവന്തി, ന ച തേന ആപോ അട്ടീയതി വാ ഹരായതി വാ ജിഗുച്ഛതി വാ; ഏവമേവ ഖോ ത്വം, രാഹുല, ആപോസമം ഭാവനം ഭാവേഹി. ആപോസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി.

''തേജോസമം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. തേജോസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി. സേയ്യഥാപി, രാഹുല, തേജോ സുചിമ്പി ദഹതി, അസുചിമ്പി ദഹതി, ഗൂഥഗതമ്പി ദഹതി, മുത്തഗതമ്പി ദഹതി, ഖേളഗതമ്പി ദഹതി, പുബ്ബഗതമ്പി ദഹതി, ലോഹിതഗതമ്പി ദഹതി, ന ച തേന തേജോ അട്ടീയതി വാ ഹരായതി വാ ജിഗുച്ഛതി വാ; ഏവമേവ ഖോ ത്വം, രാഹുല, തേജോസമം ഭാവനം ഭാവേഹി. തേജോസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി.

''വായോസമം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. വായോസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി. സേയ്യഥാപി, രാഹുല, വായോ സുചിമ്പി ഉപവായതി,

അസുചിമ്പി ഉപവായതി, ഗൂഥഗതമ്പി ഉപവായതി, മുത്തഗതമ്പി ഉപവായതി, ഖേളഗതമ്പി ഉപവായതി, പുബ്ബഗതമ്പി ഉപവായതി, ലോഹിതഗതമ്പി ഉപവായതി, ന ച തേന വായോ അട്ടീയതി വാ ഹരായതി വാ ജിഗുച്ഛതി വാ; ഏവമേവ ഖോ ത്വം, രാഹുല, വായോസമം ഭാവനം ഭാവേഹി. വായോസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി.

"ആകാസസമം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. ആകാസസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി. സേയ്യഥാപി, രാഹുല, ആകാസോ ന കത്ഥചി പതിട്ഠിതോ; ഏവമേവ ഖോ ത്വം, രാഹുല, ആകാസസമം ഭാവനം ഭാവേഹി. ആകാസസമഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ ഉപ്പന്നാ മനാപാമനാപാ ഫസ്സാ ചിത്തം ന പരിയാദായ ഠസ്സന്തി.

൧൨൦. "മേത്തം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. മേത്തഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ യോ ബ്യാപാദോ സോ പഹീയിസ്സതി. കരുണം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. കരുണഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ യാ വിഹേസാ സാ പഹീയിസ്സതി. മുദിതം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. മുദിതഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ യാ അരതി സാ പഹീയിസ്സതി. ഉപേക്ഖം , രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. ഉപേക്ഖഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ യോ പടിഘോ സോ പഹീയിസ്സതി. അസുഭം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. അസുഭഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ യോ രാഗോ സോ പഹീയിസ്സതി. അനിച്ചസഞ്ഞം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. അനിച്ചസഞ്ഞഞ്ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവയതോ യോ അസ്മിമാനോ സോ പഹീയിസ്സതി.

൧൨൧. "ആനാപാനസ്സതിം, രാഹുല, ഭാവനം ഭാവേഹി. ആനാപാനസ്സതി ഹി തേ, രാഹുല, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, രാഹുല, ആനാപാനസ്സതി, കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ ? ഇധ, രാഹുല, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി സതോവ [സതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പസ്സസതി.

"ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി; രസ്സം വാ അസ്സസന്തോ 'രസ്സം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ പസ്സസന്തോ 'രസ്സം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി. 'സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി.

"'പീതിപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പീതിപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സുഖപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സുഖപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി

സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി.

"'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി ; 'അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സമാദഹം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സമാദഹം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'വിമോചയം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'വിമോചയം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി.

"'അനിച്ചാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'അനിച്ചാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'വിരാഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'വിരാഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'നിരോധാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'നിരോധാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി.

"ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, രാഹുല, ആനാപാനസ്സതി, ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. ഏവം ഭാവിതായ, രാഹുല, ആനാപാനസ്സതിയാ, ഏവം ബഹുലീകതായ യേപി തേ ചരിമകാ അസ്സാസാ തേപി വിദിതാവ നിരുജ്ഝന്തി നോ അവിദിതാ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ രാഹുലോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മഹാരാഹുലോവാദസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. ചൂളമാലുക്യസുത്തം

൧൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മാലുക്യപുത്തസ്സ [മാലുങ്ക്യപുത്തസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - "യാനിമാനി ദിട്ഠിഗതാനി ഭഗവതാ അബ്യാകതാനി ഠപിതാനി പടിക്ഖിത്താനി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തിപി, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തിപി, 'അന്തവാ ലോകോ'തിപി, 'അനന്തവാ ലോകോ'തിപി, 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തിപി, 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തിപി, 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തിപി, 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തിപി, 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തിപി, 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തിപി - താനി മേ ഭഗവാ ന ബ്യാകരോതി. യാനി മേ ഭഗവാ ന ബ്യാകരോതി തം മേ ന രുച്ചതി, തം മേ നക്ഖമതി. സോഹം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പുച്ഛിസ്സാമി. സചേ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി വാ...പേ॰... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ - ഏവാഹം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി; നോ ചേ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ 'അസസ്സതോ

ലോകോ'തി വാ...പേ॰... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ - ഏവാഹം സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സാമീ"തി.

൧൨൬. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

൧൨൭. "ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - യാനിമാനി ദിട്ഠിഗതാനി ഭഗവതാ അബ്യാകതാനി ഠപിതാനി പടിക്ഖിത്താനി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തിപി, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തിപി...പേ॰... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തിപി - താനി മേ ഭഗവാ ന ബ്യാകരോതി. യാനി മേ ഭഗവാ ന ബ്യാകരോതി തം മേ ന രുച്ചതി, തം മേ നക്ഖമതി. സോഹം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പുച്ഛിസ്സാമി. സചേ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി വാ...പേ॰... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ - ഏവാഹം ഭഗവതി, ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി. നോ ചേ മേ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി വാ...പേ॰... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ - ഏവാഹം സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സാമീതി. സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി, 'സസ്സതോ ലോകോ'തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു; സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു. നോ ചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, അജാനതോ ഖോ പന അപസ്സതോ ഏതദേവ ഉജുകം ഹോതി യദിദം - 'ന ജാനാമി, ന പസ്സാമീ'തി. സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'അന്തവാ ലോകോ'തി, 'അനന്തവാ ലോകോ'തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു; സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'അനന്തവാ ലോകോ'തി, 'അനന്തവാ ലോകോ'തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു. നോ ചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'അന്തവാ ലോകോ'തി വാ, 'അനന്തവാ ലോകോ'തി വാ, അജാനതോ ഖോ പന അപസ്സതോ ഏതദേവ ഉജുകം ഹോതി യദിദം - 'ന ജാനാമി, ന പസ്സാമീ'തി. സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി, 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു; സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി, 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു. നോ ചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ, 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാ, അജാനതോ ഖോ പന അപസ്സതോ ഏതദേവ ഉജുകം ഹോതി യദിദം - 'ന ജാനാമി, ന പസ്സാമീ'തി. സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു; സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു. നോ ചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, അജാനതോ ഖോ പന അപസ്സതോ ഏതദേവ ഉജുകം ഹോതി യദിദം - 'ന ജാനാമി ന പസ്സാമീ'തി. സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു; സചേ ഭഗവാ ജാനാതി - 'നേവ

ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി മേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതു. നോ ചേ ഭഗവാ ജാനാതി - ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, അജാനതോ ഖോ പന അപസ്സതോ ഏതദേവ ഉജ്ജുകം ഹോതി യദിദം - ‘ന ജാനാമി, ന പസ്സാമീ’”തി.

൧൨൭. “കിം നു [കിം നു ഖോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] താഹം, മാലുക്യപുത്ത, ഏവം അവചം - ‘ഏഹി ത്വം, മാലുക്യപുത്ത, മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചര, അഹം തേ ബ്യാകരിസ്സാമി - ‘സസ്സതോ ലോകോ’തി വാ, ‘അസസ്സതോ ലോകോ’തി വാ, ‘അന്തവാ ലോകോ’തി വാ, ‘അനന്തവാ ലോകോ’തി വാ, ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ, ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ, ‘ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “ത്വം വാ പന മം ഏവം അവച - അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി , ഭഗവാ മേ ബ്യാകരിസ്സതി - ‘സസ്സതോ ലോകോ’തി വാ, ‘അസസ്സതോ ലോകോ’തി വാ, ‘അന്തവാ ലോകോ’തി വാ, ‘അനന്തവാ ലോകോ’തി വാ, ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ, ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ, ‘ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “ഇതി കിര, മാലുക്യപുത്ത, നേവാഹം തം വദാമി - ഏഹി ത്വം, മാലുക്യപുത്ത, മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചര, അഹം തേ ബ്യാകരിസ്സാമി - ‘സസ്സതോ ലോകോ’തി വാ, ‘അസസ്സതോ ലോകോ’തി വാ... പേ॰... ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി വാ’തി; നപി കിര മം ത്വം വദേസി - അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി, ഭഗവാ മേ ബ്യാകരിസ്സതി - ‘സസ്സതോ ലോകോ’തി വാ ‘അസസ്സതോ ലോകോ’തി വാ...പേ॰... ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ”തി. ഏവം സന്തേ, മോഘപുരിസ, കോ സന്തോ കം പച്ചാചിക്ഖസി?

൧൨൮. “യോ ഖോ, മാലുക്യപുത്ത, ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി യാവ മേ ഭഗവാ ന ബ്യാകരിസ്സതി - “സസ്സതോ ലോകോ”തി വാ, “അസസ്സതോ ലോകോ”തി വാ...പേ॰... “നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ”തി വാതി, അബ്യാകതമേവ തം, മാലുക്യപുത്ത, തഥാഗതേന അസ്സ, അഥ സോ പുഗ്ഗലോ കാലം കരേയ്യ. സേയ്യഥാപി, മാലുക്യപുത്ത, പുരിസോ സല്ലേന വിദ്ധോ അസ്സ സവിസേന ഗാള്ഹപലേപനേന. തസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ഭിസക്കം സല്ലകത്തം ഉപട്ഠപേയ്യും. സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം പുരിസം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, ഖത്തിയോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ വേസ്സോ വാ സുദ്ദോ വാ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം പുരിസം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഇതി വാ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം പുരിസം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, ദീഘോ വാ രസ്സോ വാ മജ്ഝിമോ വാ’തി; സോ

ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം പുരിസം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, കാളോ വാ സാമോ വാ മങ്ഗുരച്ഛവീ വാ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം പുരിസം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, അമുകസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ നഗരേ വാ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം ധനും ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, യദി വാ ചാപോ യദി വാ കോദണ്ഡോ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം ജിയം ജാനാമി യായമ്ഹി വിദ്ധോ , യദി വാ അക്കസ്സ യദി വാ സണ്ഹസ്സ [സണ്ഠസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യദി വാ ന്ഹാരുസ്സ യദി വാ മരുവായ യദി വാ ഖീരപണ്ണിനോ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം കണ്ഡം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, യദി വാ ഗച്ഛം യദി വാ രോപിമ’ന്തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം കണ്ഡം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, യസ്സ പത്തേഹി വാജിതം [വാഖിത്തം (ക॰)] യദി വാ ഗിജ്ഝസ്സ യദി വാ കങ്കസ്സ യദി വാ കുലലസ്സ യദി വാ മോരസ്സ യദി വാ സിഥിലഹനുനോ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം കണ്ഡം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, യസ്സ ന്ഹാരുനാ പരിക്ഖിത്തം യദി വാ ഗവസ്സ യദി വാ മഹിംസസ്സ യദി വാ ഭേരവസ്സ [രോരുവസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യദി വാ സേമ്ഹാരസ്സാ’തി; സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഇമം സല്ലം ആഹരിസ്സാമി യാവ ന തം സല്ലം ജാനാമി യേനമ്ഹി വിദ്ധോ, യദി വാ സല്ലം യദി വാ ഖുരപ്പം യദി വാ വേകണ്ഡം യദി വാ നാരാചം യദി വാ വച്ഛദന്തം യദി വാ കരവീരപത്ത’ന്തി - അഞ്ഞാതമേവ തം, മാലുക്യപുത്ത, തേന പുരിസേന അസ്സ, അഥ സോ പുരിസോ കാലം കരേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, മാലുക്യപുത്ത, യോ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന താവാഹം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി യാവ മേ ഭഗവാ ന ബ്യാകരിസ്സതി - “സസ്സതോ ലോകോ”തി വാ “അസസ്സതോ ലോകോ”തി വാ…പേ॰… “നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ”തി വാതി - അബ്യാകതമേവ തം, മാലുക്യപുത്ത, തഥാഗതേന അസ്സ, അഥ സോ പുഗ്ഗലോ കാലങ്കരേയ്യ.

൧൨൭. “‘സസ്സതോ ലോകോ’തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി , ഏവം ‘നോ അസസ്സതോ ലോകോ’തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവമ്പി ‘നോ സസ്സതോ ലോകോ’തി വാ, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി, ‘അസസ്സതോ ലോകോ’തി വാ ദിട്ഠിയാ സതി അത്ഥേവ ജാതി, അത്ഥി ജരാ, അത്ഥി മരണം, സന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ; യേസാഹം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിഘാതം പഞ്ഞപേമി . ‘അന്തവാ ലോകോ’തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവം ‘നോ അനന്തവാ ലോകോ’തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവമ്പി ‘നോ അന്തവാ ലോകോ’തി വാ, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി, ‘അനന്തവാ ലോകോ’തി വാ ദിട്ഠിയാ സതി അത്ഥേവ ജാതി, അത്ഥി ജരാ, അത്ഥി മരണം, സന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ; യേസാഹം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിഘാതം പഞ്ഞപേമി. ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവം ‘നോ അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി,

ഏവമ്പി 'നോ തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി, 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാ ദിട്ഠിയാ സതി അത്ഥേവ ജാതി...പേ॰... നിഘാതം പഞ്ഞപേമി. 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവം 'നോ ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവമ്പി 'നോ ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി, 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ ദിട്ഠിയാ സതി അത്ഥേവ ജാതി...പേ॰... യേസാഹം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിഘാതം പഞ്ഞപേമി. 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവം 'നോ നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി ബ്രഹ്മചരിയവാസോ അഭവിസ്സാതി, ഏവമ്പി 'നോ ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി, മാലുക്യപുത്ത, ദിട്ഠിയാ സതി, 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ ദിട്ഠിയാ സതി അത്ഥേവ ജാതി...പേ॰... യേസാഹം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിഘാതം പഞ്ഞപേമി.

൧൨൮. "തസ്മാതിഹ, മാലുക്യപുത്ത, അബ്യാകതഞ്ച മേ അബ്യാകതതോ ധാരേഥ; ബ്യാകതഞ്ച മേ ബ്യാകതതോ ധാരേഥ. കിഞ്ച, മാലുക്യപുത്ത, മയാ അബ്യാകതം? 'സസ്സതോ ലോകോ'തി മാലുക്യപുത്ത, മയാ അബ്യാകതം; 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി - മയാ അബ്യാകതം; 'അന്തവാ ലോകോ'തി - മയാ അബ്യാകതം; 'അനന്തവാ ലോകോ'തി - മയാ അബ്യാകതം; 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി - മയാ അബ്യാകതം; 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി - മയാ അബ്യാകതം; 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി - മയാ അബ്യാകതം; 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി - മയാ അബ്യാകതം; 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി - മയാ അബ്യാകതം; 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി - മയാ അബ്യാകതം. കസ്മാ ചേതം, മാലുക്യപുത്ത, മയാ അബ്യാകതം? ന ഹേതം, മാലുക്യപുത്ത, അത്ഥസംഹിതം ന ആദിബ്രഹ്മചരിയകം ന [നേതം (സീ॰)] നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. തസ്മാ തം മയാ അബ്യാകതം. കിഞ്ച, മാലുക്യപുത്ത, മയാ ബ്യാകതം? 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി, മാലുക്യപുത്ത, മയാ ബ്യാകതം; 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി - മയാ ബ്യാകതം; 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി - മയാ ബ്യാകതം; 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി - മയാ ബ്യാകതം. കസ്മാ ചേതം, മാലുക്യപുത്ത, മയാ ബ്യാകതം? ഏതഞ്ഹി, മാലുക്യപുത്ത, അത്ഥസംഹിതം ഏതം ആദിബ്രഹ്മചരിയകം നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. തസ്മാ തം മയാ ബ്യാകതം. തസ്മാതിഹ, മാലുക്യപുത്ത , അബ്യാകതഞ്ച മേ അബ്യാകതതോ ധാരേഥ; ബ്യാകതഞ്ച മേ ബ്യാകതതോ ധാരേഥാ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ചൂളമാലുക്യസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. മഹാമാലുക്യസുത്തം

൧൨൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ധാരേഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ദേസിതാനി പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനീ''തി?

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹം ഖോ, ഭന്തേ, ധാരേമി ഭഗവതാ ദേസിതാനി പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനീ''തി. ''യഥാ കഥം പന ത്വം, മാലുക്യപുത്ത, ധാരേസി മയാ ദേസിതാനി പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനീ''തി? ''സക്കായദിട്ഠിം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം ദേസിതം ധാരേമി; വിചികിച്ഛം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം ദേസിതം ധാരേമി; സീലബ്ബതപരാമാസം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം ദേസിതം ധാരേമി; കാമച്ഛന്ദം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം ദേസിതം ധാരേമി; ബ്യാപാദം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം ദേസിതം ധാരേമി. ഏവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ധാരേമി ഭഗവതാ ദേസിതാനി പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനീ''തി.

''കസ്സ ഖോ നാമ ത്വം, മാലുക്യപുത്ത, ഇമാനി ഏവം പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ദേസിതാനി ധാരേസി? നനു, മാലുക്യപുത്ത , അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഇമിനാ തരുണൂപമേന ഉപാരമ്ഭേന ഉപാരമ്ഭിസ്സന്തി? ദഹരസ്സ ഹി, മാലുക്യപുത്ത, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ സക്കായോതിപി ന ഹോതി, കുതോ പനസ്സ ഉപ്പജ്ജിസ്സതി സക്കായദിട്ഠി? അനുസേത്വേവസ്സ [അനുസേതി ത്വേവസ്സ (സീ॰ പീ॰)] സക്കായദിട്ഠാനുസയോ. ദഹരസ്സ ഹി, മാലുക്യപുത്ത, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ ധമ്മാതിപി ന ഹോതി, കുതോ പനസ്സ ഉപ്പജ്ജിസ്സതി ധമ്മേസു വിചികിച്ഛാ? അനുസേത്വേവസ്സ വിചികിച്ഛാനുസയോ. ദഹരസ്സ ഹി, മാലുക്യപുത്ത, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ സീലാതിപി ന ഹോതി, കുതോ പനസ്സ ഉപ്പജ്ജിസ്സതി സീലേസു സീലബ്ബതപരാമാസോ? അനുസേത്വേവസ്സ സീലബ്ബതപരാമാസാനുസയോ . ദഹരസ്സ ഹി, മാലുക്യപുത്ത, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ കാമാതിപി ന ഹോതി, കുതോ പനസ്സ ഉപ്പജ്ജിസ്സതി കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ? അനുസേത്വേവസ്സ കാമരാഗാനുസയോ. ദഹരസ്സ ഹി, മാലുക്യപുത്ത, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ സത്താതിപി ന ഹോതി, കുതോ പനസ്സ ഉപ്പജ്ജിസ്സതി സത്തേസു ബ്യാപാദോ? അനുസേത്വേവസ്സ ബ്യാപാദാനുസയോ. നനു, മാലുക്യപുത്ത, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഇമിനാ തരുണൂപമേന ഉപാരമ്ഭേന ഉപാരമ്ഭിസ്സന്തീ''തി? ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഏതസ്സ, ഭഗവാ, കാലോ, ഏതസ്സ, സുഗത, കാലോ യം ഭഗവാ പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ദേസേയ്യ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ''തി. ''തേന ഹാനന്ദ, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൧൩൦. ''ഇധാനന്ദ , അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ അരിയാനം അദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ അകോവിദോ അരിയധമ്മേ അവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം

അദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ അകോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ അവിനീതോ സക്കായദിട്ഠിപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി സക്കായദിട്ഠിപരേതേന; ഉപ്പന്നായ ച സക്കായദിട്ഠിയാ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ സാ സക്കായദിട്ഠി ഥാമഗതാ അപ്പടിവിനീതാ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം. വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി വിചികിച്ഛാപരേതേന; ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ സാ വിചികിച്ഛാ ഥാമഗതാ അപ്പടിവിനീതാ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം. സീലബ്ബതപരാമാസപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി സീലബ്ബതപരാമാസപരേതേന; ഉപ്പന്നസ്സ ച സീലബ്ബതപരാമാസസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ സോ സീലബ്ബതപരാമാസോ ഥാമഗതോ അപ്പടിവിനീതോ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം. കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി കാമരാഗപരേതേന ; ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ സോ കാമരാഗോ ഥാമഗതോ അപ്പടിവിനീതോ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം. ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ബ്യാപാദപരേതേന; ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ സോ ബ്യാപാദോ ഥാമഗതോ അപ്പടിവിനീതോ ഓരമ്ഭാഗിയം സംയോജനം.

൱൩൭. "സുതവാ ച ഖോ, ആനന്ദ, അരിയസാവകോ അരിയാനം ദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ കോവിദോ അരിയധമ്മേ സുവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം ദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ കോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ സുവിനീതോ ന സക്കായദിട്ഠിപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന സക്കായദിട്ഠിപരേതേന; ഉപ്പന്നായ ച സക്കായദിട്ഠിയാ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ സാ സക്കായദിട്ഠി സാനുസയാ പഹീയതി. ന വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന വിചികിച്ഛാപരേതേന; ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ സാ വിചികിച്ഛാ സാനുസയാ പഹീയതി. ന സീലബ്ബതപരാമാസപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന സീലബ്ബതപരാമാസപരേതേന; ഉപ്പന്നസ്സ ച സീലബ്ബതപരാമാസസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ സോ സീലബ്ബതപരാമാസോ സാനുസയോ പഹീയതി. ന കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന കാമരാഗപരേതേന; ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ സോ കാമരാഗോ സാനുസയോ പഹീയതി . ന ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന ബ്യാപാദപരേതേന; ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ സോ ബ്യാപാദോ സാനുസയോ പഹീയതി.

൱൩൮. "യോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ തം മഗ്ഗം തം പടിപദം അനാഗമ്മ പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ പജഹിസ്സതി വാതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ തചം അച്ഛേത്വാ ഫേഗ്ഗും അച്ഛേത്വാ സാരച്ഛേദോ ഭവിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, യോ മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ തം മഗ്ഗം തം പടിപദം അനാഗമ്മ പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ പജഹിസ്സതി വാതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

"യോ ച ഖോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ തം മഗ്ഗം തം പടിപദം ആഗമ്മ

പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ പജഹിസ്സതി വാതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ തചം ഛേത്വാ ഫേഗ്ഗും ഛേത്വാ സാരച്ഛേദോ ഭവിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, യോ മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ തം മഗ്ഗം തം പടിപദം ആഗമ്മ പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ പജഹിസ്സതി വാതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ഗങ്ഗാ നദീ പൂരാ ഉദകസ്സ സമതിത്തികാ കാകപേയ്യാ. അഥ ദുബ്ബലകോ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ - 'അഹം ഇമിസ്സാ ഗങ്ഗായ നദിയാ തിരിയം ബാഹായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗച്ഛിസ്സാമീ'തി [ഗച്ഛാമീതി (സീ॰ പീ॰)]; സോ ന സക്കുണേയ്യ ഗങ്ഗായ നദിയാ തിരിയം ബാഹായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗന്തും. ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, യേസം കേസഞ്ചി [യസ്സ കസ്സചി (സബ്ബത്ഥ)] സക്കായനിരോധായ ധമ്മേ ദേസിയമാനേ ചിത്തം ന പക്ഖന്ദതി നപ്പസീദതി ന സന്തിട്ഠതി ന വിമുച്ചതി; സേയ്യഥാപി സോ ദുബ്ബലകോ പുരിസോ ഏവമേതേ ദട്ഠബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ഗങ്ഗാ നദീ പൂരാ ഉദകസ്സ സമതിത്തികാ കാകപേയ്യാ. അഥ ബലവാ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ - 'അഹം ഇമിസ്സാ ഗങ്ഗായ നദിയാ തിരിയം ബാഹായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗച്ഛിസ്സാമീ'തി; സോ സക്കുണേയ്യ ഗങ്ഗായ നദിയാ തിരിയം ബാഹായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗന്തും. ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, യേസം കേസഞ്ചി സക്കായനിരോധായ ധമ്മേ ദേസിയമാനേ ചിത്തം പക്ഖന്ദതി പസീദതി സന്തിട്ഠതി വിമുച്ചതി; സേയ്യഥാപി സോ ബലവാ പുരിസോ ഏവമേതേ ദട്ഠബ്ബാ.

൧൩൩. "കതമോ ചാനന്ദ, മഗ്ഗോ, കതമാ പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു ഉപധിവിവേകാ അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനാ സബ്ബസോ കായദുട്ഠുല്ലാനം പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി രൂപഗതം വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം തേ ധമ്മേ അനിച്ചതോ ദുക്ഖതോ രോഗതോ ഗണ്ഡതോ സല്ലതോ അഘതോ ആബാധതോ പരതോ പലോകതോ സുഞ്ഞതോ അനത്തതോ സമനുപസ്സതി. സോ തേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പടിവാപേതി [പടിപാപേതി (സ്യാ॰), പതിട്ഠാപേതി (ക॰)]. സോ തേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പടിവാപേത്വാ അമതായ ധാതുയാ ചിത്തം ഉപസംഹരതി - 'ഏതം സന്തം ഏതം പണീതം യദിദം സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാന'ന്തി. സോ തത്ഥ ഠിതോ ആസവാനം ഖയം പാപുണാതി; നോ ചേ ആസവാനം ഖയം പാപുണാതി തേനേവ ധമ്മരാഗേന തായ ധമ്മനന്ദിയാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി, തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ, അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ.

"പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി... തതിയം ഝാനം... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി രൂപഗതം വേദനാഗതം

സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം... അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം...പേ॰... അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം...പേ॰... അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം...പേ॰... അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായാ”തി.

“ഏസോ ചേ, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ ഏസാ പടിപദാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പഹാനായ, അഥ കിഞ്ചരഹി ഇധേകച്ചേ ഭിക്ഖൂ ചേതോവിമുത്തിനോ ഏകച്ചേ ഭിക്ഖൂ പഞ്ഞാവിമുത്തിനോ”തി? “ഏത്ഥ ഖോ പനേസാഹം [ഏത്ഥ ഖോ തേസാഹം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ആനന്ദ, ഇന്ദ്രിയവേമത്തതം വദാമീ”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മഹാമാലുക്യസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. ഭദ്ദാലിസുത്തം

൧൩൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - “അഹം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകാസനഭോജനം ഭുഞ്ജാമി; ഏകാസനഭോജനം ഖോ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭുഞ്ജമാനോ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനാമി അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. ഏഥ, തുമ്ഹേപി, ഭിക്ഖവേ, ഏകാസനഭോജനം ഭുഞ്ജഥ; ഏകാസനഭോജനം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേപി ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനിസ്സഥ

അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ചാ''തി. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹം ഖോ, ഭന്തേ, ന ഉസ്സഹാമി ഏകാസനഭോജനം ഭുഞ്ജിതും; ഏകാസനഭോജനഞ്ഹി മേ, ഭന്തേ, ഭുഞ്ജതോ സിയാ കുക്കുച്ചം, സിയാ വിപ്പടിസാരോ''തി. ''തേന ഹി ത്വം, ഭദ്ദാലി, യത്ഥ നിമന്തിതോ അസ്സസി തത്ഥ ഏകദേസം ഭുഞ്ജിത്വാ ഏകദേസം നീഹരിത്വാപി ഭുഞ്ജേയ്യാസി. ഏവമ്പി ഖോ ത്വം, ഭദ്ദാലി, ഭുഞ്ജമാനോ ഏകാസനോ യാപേസ്സസീ''തി [ഭുഞ്ജമാനോ യാപേസ്സസീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. ''ഏവമ്പി ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ന ഉസ്സഹാമി ഭുഞ്ജിതും; ഏവമ്പി ഹി മേ, ഭന്തേ, ഭുഞ്ജതോ സിയാ കുക്കുച്ചം, സിയാ വിപ്പടിസാരോ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി ഭഗവതാ സിക്ഖാപദേ പഞ്ഞാപിയമാനേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സിക്ഖം സമാദിയമാനേ അനുസ്സാഹം പവേദേസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി സബ്ബം തം തേമാസം ന ഭഗവതോ സമ്മുഖീഭാവം അദാസി, യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ.

൧൩൫. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ചീവരകമ്മം കരോന്തി - നിട്ഠിതചീവരോ ഭഗവാ തേമാസച്ചയേന ചാരികം പക്കമിസ്സതീതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ഭദ്ദാലിം തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചും - ''ഇദം ഖോ, ആവുസോ ഭദ്ദാലി, ഭഗവതോ ചീവരകമ്മം കരീയതി [കരണീയം (ക॰)]. നിട്ഠിതചീവരോ ഭഗവാ തേമാസച്ചയേന ചാരികം പക്കമിസ്സതി. ഇങ്ഘാവുസോ ഭദ്ദാലി, ഏതം ദോസകം സാധുകം മനസി കരോഹി, മാ തേ പച്ഛാ ദുക്കരതരം അഹോസീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി തേസം ഭിക്ഖൂനം പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അച്ചയോ മം, ഭന്തേ, അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യോഹം ഭഗവതാ സിക്ഖാപദേ പഞ്ഞാപിയമാനേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സിക്ഖം സമാദിയമാനേ അനുസ്സാഹം പവേദേസിം. തസ്സ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ അച്ചയം അച്ചയതോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു ആയതിം സംവരായാ''തി.

''തഗ്ഘ ത്വം, ഭദ്ദാലി, അച്ചയോ അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യം ത്വം മയാ സിക്ഖാപദേ പഞ്ഞാപിയമാനേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സിക്ഖം സമാദിയമാനേ അനുസ്സാഹം പവേദേസി. സമയോപി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി - 'ഭഗവാ ഖോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി, ഭഗവാപി മം ജാനിസ്സതി - ഭദ്ദാലി നാമ ഭിക്ഖു സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ'തി. അയമ്പി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, സമയോ അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി. സമയോപി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി - 'സമ്ബഹുലാ ഖോ ഭിക്ഖു സാവത്ഥിയം വസ്സം ഉപഗതാ, തേപി മം ജാനിസ്സന്തി - ഭദ്ദാലി നാമ ഭിക്ഖു സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ'തി. അയമ്പി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, സമയോ അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി. സമയോപി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി - 'സമ്ബഹുലാ ഖോ ഭിക്ഖുനിയോ സാവത്ഥിയം വസ്സം ഉപഗതാ, താപി മം ജാനിസ്സന്തി - ഭദ്ദാലി നാമ ഭിക്ഖു സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ'തി. അയമ്പി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, സമയോ അപ്പടിവിദ്ധോ

അഹോസി. സമയോപി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി - 'സമ്ബഹുലാ ഖോ ഉപാസകാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി, തേപി മം ജാനിസ്സന്തി - ഭദ്ദാലി നാമ ഭിക്ഖു സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ'തി. അയമ്പി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, സമയോ അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി. സമയോപി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി - 'സമ്ബഹുലാ ഖോ ഉപാസികാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി, താപി മം ജാനിസ്സന്തി - ഭദ്ദാലി നാമ ഭിക്ഖു സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ'തി. അയമ്പി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി , സമയോ അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി. സമയോപി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസി - 'സമ്ബഹുലാ ഖോ നാനാതിത്ഥിയാ സമണബ്രാഹ്മണാ സാവത്ഥിയം വസ്സം ഉപഗതാ, തേപി മം ജാനിസ്സന്തി - ഭദ്ദാലി നാമ ഭിക്ഖു സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകോ ഥേരഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു സാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ'തി. അയമ്പി ഖോ തേ, ഭദ്ദാലി, സമയോ അപ്പടിവിദ്ധോ അഹോസീ''തി.

''അച്ചയോ മം, ഭന്തേ, അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യോഹം ഭഗവതാ സിക്ഖാപദേ പഞ്ഞാപിയമാനേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സിക്ഖം സമാദിയമാനേ അനുസ്സാഹം പവേദേസിം. തസ്സ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ അച്ചയം അച്ചയതോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു ആയതിം സംവരായാ''തി. ''തഗ്ഘ ത്വം, ഭദ്ദാലി, അച്ചയോ അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യം ത്വം മയാ സിക്ഖാപദേ പഞ്ഞാപിയമാനേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സിക്ഖം സമാദിയമാനേ അനുസ്സാഹം പവേദേസി''.

൧൩൬. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ഭദ്ദാലി, ഇധസ്സ ഭിക്ഖു ഉഭതോഭാഗവിമുത്തോ, തമഹം ഏവം വദേയ്യം - 'ഏഹി മേ ത്വം, ഭിക്ഖു, പങ്കേ സങ്കമോ ഹോഹീ'തി, അപി നു ഖോ സോ സങ്കമേയ്യ വാ അഞ്ഞേന വാ കായം സന്നാമേയ്യ, 'നോ'തി വാ വദേയ്യാ''തി?

''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ഭദ്ദാലി, ഇധസ്സ ഭിക്ഖു പഞ്ഞാവിമുത്തോ... കായസക്ഖി... ദിട്ഠിപ്പത്തോ... സദ്ധാവിമുത്തോ... ധമ്മാനുസാരീ... സദ്ധാനുസാരീ, തമഹം ഏവം വദേയ്യം - 'ഏഹി മേ ത്വം, ഭിക്ഖു, പങ്കേ സങ്കമോ ഹോഹീ'തി, അപി നു ഖോ സോ സങ്കമേയ്യ വാ അഞ്ഞേന വാ കായം സന്നാമേയ്യ, 'നോ'തി വാ വദേയ്യാ''തി?

''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ഭദ്ദാലി, അപി നു ത്വം, ഭദ്ദാലി, തസ്മിം സമയേ ഉഭതോഭാഗവിമുത്തോ വാ ഹോസി പഞ്ഞാവിമുത്തോ വാ കായസക്ഖി വാ ദിട്ഠിപ്പത്തോ വാ സദ്ധാവിമുത്തോ വാ ധമ്മാനുസാരീ വാ സദ്ധാനുസാരീ വാ''തി?

''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''.

''നനു ത്വം, ഭദ്ദാലി, തസ്മിം സമയേ രിത്തോ തുച്ഛോ അപരദ്ധോ''തി?

‘‘ഏവം , ഭന്തേ. അച്ചയോ മം, ഭന്തേ, അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യോഹം ഭഗവതാ സിക്ഖാപദേ പഞ്ഞാപിയമാനേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സിക്ഖം സമാദിയമാനേ അനുസ്സാഹം പവേദേസിം. തസ്സ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ അച്ചയം അച്ചയതോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു ആയതിം സംവരായാ’’തി. ‘‘തഗ്ഘ ത്വം, ഭദ്ദാലി, അച്ചയോ അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യം ത്വം മയാ സിക്ഖാപദേ പഞ്ഞാപിയമാനേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ സിക്ഖം സമാദിയമാനേ അനുസ്സാഹം പവേദേസി. യതോ ച ഖോ ത്വം, ഭദ്ദാലി, അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോസി, തം തേ മയം പടിഗ്ഗണ്ഹാമ. വുദ്ധിഹേസാ, ഭദ്ദാലി, അരിയസ്സ വിനയേ യോ അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോതി, ആയതിം സംവരം ആപജ്ജതി’’.

൧൬൭. ‘‘ഇധ, ഭദ്ദാലി, ഏകച്ചോ ഭിക്ഖു സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ ഹോതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘യംനൂനാഹം വിവിത്തം സേനാസനം ഭജേയ്യം അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. അപ്പേവ നാമാഹം ഉത്തരി [ഉത്തരിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികരേയ്യ’ന്തി. സോ വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. തസ്സ തഥാവൂപകട്ഠസ്സ വിഹരതോ സത്ഥാപി ഉപവദതി, അനുവിച്ചപി വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ ഉപവദന്തി, ദേവതാപി ഉപവദന്തി, അത്താപി അത്താനം ഉപവദതി. സോ സത്ഥാരാപി ഉപവദിതോ, അനുവിച്ചപി വിഞ്ഞൂഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി ഉപവദിതോ, ദേവതാഹിപി ഉപവദിതോ, അത്തനാപി അത്താനം ഉപവദിതോ ന ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികരോതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരിസ്സ.

൧൬൮. ‘‘ഇധ പന, ഭദ്ദാലി, ഏകച്ചോ ഭിക്ഖു സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരീ ഹോതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘യംനൂനാഹം വിവിത്തം സേനാസനം ഭജേയ്യം അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. അപ്പേവ നാമാഹം ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികരേയ്യ’ന്തി. സോ വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. തസ്സ തഥാവൂപകട്ഠസ്സ വിഹരതോ സത്ഥാപി ന ഉപവദതി, അനുവിച്ചപി വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ ന ഉപവദന്തി, ദേവതാപി ന ഉപവദന്തി, അത്താപി അത്താനം ന ഉപവദതി. സോ സത്ഥാരാപി അനുപവദിതോ , അനുവിച്ചപി വിഞ്ഞൂഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി അനുപവദിതോ, ദേവതാഹിപി അനുപവദിതോ, അത്തനാപി അത്താനം അനുപവദിതോ ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം സച്ഛികരോതി. സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരിസ്സ.

ഝാനം. “പുന ചപരം, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരിസ്സ.

“പുന ചപരം, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി, സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരിസ്സ.

“പുന ചപരം, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരിസ്സ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ…പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരിസ്സ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ…പേ॰… വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ; ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ…പേ॰… സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന…പേ॰… യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരിസ്സ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ

പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി തം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി യഥാ തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരിസ്സാ’’തി.

൧൪൦. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന മിധേകച്ചം ഭിക്ഖും പസയ്ഹ പസയ്ഹ പസയ്ഹ [പവയ്ഹ പവയ്ഹ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കാരണം കരോന്തി? കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന മിധേകച്ചം ഭിക്ഖും നോ തഥാ പസയ്ഹ പസയ്ഹ കാരണം കരോന്തീ’’തി? ‘‘ഇധ, ഭദ്ദാലി, ഏകച്ചോ ഭിക്ഖു അഭിണ്ഹാപത്തികോ ഹോതി ആപത്തിബഹുലോ. സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, ന സമ്മാ വത്തതി, ന ലോമം പാതേതി, ന നേത്ഥാരം വത്തതി, ‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി നാഹ. തത്ര, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ഹോതി - അയം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അഭിണ്ഹാപത്തികോ ആപത്തിബഹുലോ. സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, ന സമ്മാ വത്തതി, ന ലോമം പാതേതി, ന നേത്ഥാരം വത്തതി, ‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി നാഹ. സാധു വതായസ്മന്തോ ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖഥ യഥാസ്സിദം [യഥയിദം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] അധികരണം ന ഖിപ്പമേവ വൂപസമേയ്യാതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖുനോ ഭിക്ഖൂ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖന്തി യഥാസ്സിദം അധികരണം ന ഖിപ്പമേവ വൂപസമ്മതി.

൧൪൧. ‘‘ഇധ പന, ഭദ്ദാലി, ഏകച്ചോ ഭിക്ഖു അഭിണ്ഹാപത്തികോ ഹോതി ആപത്തിബഹുലോ. സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ നാഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം ന അപനാമേതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, സമ്മാ വത്തതി, ലോമം പാതേതി, നേത്ഥാരം വത്തതി, ‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി ആഹ. തത്ര, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ഹോതി - അയം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അഭിണ്ഹാപത്തികോ ആപത്തിബഹുലോ. സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ നാഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം ന അപനാമേതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, സമ്മാ വത്തതി, ലോമം പാതേതി, നേത്ഥാരം വത്തതി, ‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി ആഹ. സാധു വതായസ്മന്തോ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖഥ യഥാസ്സിദം അധികരണം ഖിപ്പമേവ വൂപസമേയ്യാതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖുനോ ഭിക്ഖൂ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖന്തി യഥാസ്സിദം അധികരണം ഖിപ്പമേവ വൂപസമ്മതി.

൧൪൨. ‘‘ഇധ, ഭദ്ദാലി, ഏകച്ചോ ഭിക്ഖു അധിച്ചാപത്തികോ ഹോതി അനാപത്തിബഹുലോ. സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, ന സമ്മാ വത്തതി, ന ലോമം പാതേതി, ന നേത്ഥാരം വത്തതി,

‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി നാഹ. തത്ര, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ഹോതി - അയം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അധിച്ചാപത്തികോ അനാപത്തിബഹുലോ . സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, ന സമ്മാ വത്തതി, ന ലോമം പാതേതി, ന നേത്ഥാരം വത്തതി, ‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി നാഹ. സാധു വതായസ്മന്തോ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖഥ യഥാസ്സിദം അധികരണം ന ഖിപ്പമേവ വൂപസമേയ്യാതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖുനോ ഭിക്ഖൂ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖന്തി യഥാസ്സിദം അധികരണം ന ഖിപ്പമേവ വൂപസമ്മതി.

൧൮൩. “ഇധ പന, ഭദ്ദാലി, ഏകച്ചോ ഭിക്ഖു അധിച്ചാപത്തികോ ഹോതി അനാപത്തിബഹുലോ. സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ നാഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ന ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, സമ്മാ വത്തതി, ലോമം പാതേതി, നേത്ഥാരം വത്തതി, ‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി ആഹ. തത്ര, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ഹോതി - അയം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അധിച്ചാപത്തികോ അനാപത്തിബഹുലോ. സോ ഭിക്ഖൂഹി വുച്ചമാനോ നാഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ന ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, സമ്മാ വത്തതി, ലോമം പാതേതി, നേത്ഥാരം വത്തതി, ‘യേന സങ്ഘോ അത്തമനോ ഹോതി തം കരോമീ’തി ആഹ. സാധു വതായസ്മന്തോ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖഥ യഥാസ്സിദം അധികരണം ഖിപ്പമേവ വൂപസമേയ്യാതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖുനോ ഭിക്ഖൂ തഥാ തഥാ ഉപപരിക്ഖന്തി യഥാസ്സിദം അധികരണം ഖിപ്പമേവ വൂപസമ്മതി.

൧൮൪. “ഇധ , ഭദ്ദാലി, ഏകച്ചോ ഭിക്ഖു സദ്ധാമത്തകേന വഹതി പേമമത്തകേന. തത്ര, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ഹോതി - ‘അയം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സദ്ധാമത്തകേന വഹതി പേമമത്തകേന. സചേ മയം ഇമം ഭിക്ഖും പസയ്ഹ പസയ്ഹ കാരണം കരിസ്സാമ - മാ യമ്പിസ്സ തം സദ്ധാമത്തകം പേമമത്തകം തമ്ഹാപി പരിഹായീ’തി. സേയ്യഥാപി, ഭദ്ദാലി, പുരിസസ്സ ഏകം ചക്ഖും, തസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ തം ഏകം ചക്ഖും രക്ഖേയ്യും - ‘മാ യമ്പിസ്സ തം ഏകം ചക്ഖും തമ്ഹാപി പരിഹായീ’തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭദ്ദാലി, ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു സദ്ധാമത്തകേന വഹതി പേമമത്തകേന. തത്ര, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ഹോതി - ‘അയം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സദ്ധാമത്തകേന വഹതി പേമമത്തകേന. സചേ മയം ഇമം ഭിക്ഖും പസയ്ഹ പസയ്ഹ കാരണം കരിസ്സാമ - മാ യമ്പിസ്സ തം സദ്ധാമത്തകം പേമമത്തകം തമ്ഹാപി പരിഹായീ’തി. അയം ഖോ, ഭദ്ദാലി, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേന മിധേകച്ചം ഭിക്ഖും പസയ്ഹ പസയ്ഹ കാരണം കരോന്തി. അയം പന, ഭദ്ദാലി, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചം ഭിക്ഖും നോ തഥാ പസയ്ഹ പസയ്ഹ കാരണം കരോന്തീ”തി.

൧൮൫. ““കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന പുബ്ബേ അപ്പതരാനി ചേവ സിക്ഖാപദാനി അഹേസും ബഹുതരാ ച ഭിക്ഖൂ അഞ്ഞായ സണ്ഠഹിംസു? കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന ഏതരഹി ബഹുതരാനി ചേവ സിക്ഖാപദാനി ഹോന്തി അപ്പതരാ ച ഭിക്ഖൂ

അഞ്ഞായ സണ്ഠഹന്തീ’തി? “ഏവമേതം, ഭദ്ദാലി, ഹോതി സത്തേസു ഹായമാനേസു, സദ്ധമ്മേ അന്തരധായമാനേ, ബഹുതരാനി ചേവ സിക്ഖാപദാനി ഹോന്തി അപ്പതരാ ച ഭിക്ഖൂ അഞ്ഞായ സണ്ഠഹന്തീതി. ന താവ, ഭദ്ദാലി, സത്ഥാ സാവകാനം സിക്ഖാപദം പഞ്ഞാപേതി യാവ ന ഇധേകച്ചേ ആസവട്ഠാനീയാ ധമ്മാ സങ്ഘേ പാതുഭവന്തി. യതോ ച ഖോ, ഭദ്ദാലി, ഇധേകച്ചേ ആസവട്ഠാനീയാ ധമ്മാ സങ്ഘേ പാതുഭവന്തി, അഥ സത്ഥാ സാവകാനം സിക്ഖാപദം പഞ്ഞാപേതി തേസംയേവ ആസവട്ഠാനീയാനം ധമ്മാനം പടിഘാതായ. ന താവ, ഭദ്ദാലി, ഇധേകച്ചേ ആസവട്ഠാനീയാ ധമ്മാ സങ്ഘേ പാതുഭവന്തി യാവ ന സങ്ഘോ മഹത്തം പത്തോ ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ഭദ്ദാലി, സങ്ഘോ മഹത്തം പത്തോ ഹോതി, അഥ ഇധേകച്ചേ ആസവട്ഠാനീയാ ധമ്മാ സങ്ഘേ പാതുഭവന്തി. അഥ സത്ഥാ സാവകാനം സിക്ഖാപദം പഞ്ഞാപേതി തേസംയേവ ആസവട്ഠാനീയാനം ധമ്മാനം പടിഘാതായ. ന താവ, ഭദ്ദാലി, ഇധേകച്ചേ ആസവട്ഠാനീയാ ധമ്മാ സങ്ഘേ പാതുഭവന്തി യാവ ന സങ്ഘോ ലാഭഗ്ഗം പത്തോ ഹോതി, യസഗ്ഗം പത്തോ ഹോതി, ബാഹുസച്ചം പത്തോ ഹോതി, രത്തഞ്ഞുതം പത്തോ ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ഭദ്ദാലി, സങ്ഘോ രത്തഞ്ഞുതം പത്തോ ഹോതി, അഥ ഇധേകച്ചേ ആസവട്ഠാനീയാ ധമ്മാ സങ്ഘേ പാതുഭവന്തി, അഥ സത്ഥാ സാവകാനം സിക്ഖാപദം പഞ്ഞാപേതി തേസംയേവ ആസവട്ഠാനീയാനം ധമ്മാനം പടിഘാതായ.

൱൬. “അപ്പകാ ഖോ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദാലി, തേന സമയേന അഹുവത്ഥ യദാ വോ അഹം ആജാനീയസുസൂപമം ധമ്മപരിയായം ദേസേസിം. തം സരസി [സരസി ത്വം (സീ॰ പീ॰), സരസി തം (?)] ഭദ്ദാലീ”തി ?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“തത്ര, ഭദ്ദാലി, കം ഹേതും പച്ചേസീ”തി?

“സോ ഹി നൂനാഹം, ഭന്തേ, ദീഘരത്തം സത്ഥുസാസനേ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ അഹോസി”ന്തി.

“ന ഖോ, ഭദ്ദാലി, ഏസേവ ഹേതു, ഏസ പച്ചയോ. അപി ച മേ ത്വം, ഭദ്ദാലി, ദീഘരത്തം ചേതസാ ചേതോപരിച്ച വിദിതോ - ‘ന ചായം മോഘപുരിസോ മയാ ധമ്മേ ദേസിയമാനേ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസോ [സബ്ബം ചേതസോ (ക॰)] സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതോ ധമ്മം സുണാതീ’തി. അപി ച തേ അഹം, ഭദ്ദാലി, ആജാനീയസുസൂപമം ധമ്മപരിയായം ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി ; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൱൭. “സേയ്യഥാപി, ഭദ്ദാലി, ദക്ഖോ അസ്സദമകോ ഭദ്രം അസ്സാജാനീയം ലഭിത്വാ പഠമേനേവ മുഖാധാനേ കാരണം കാരേതി. തസ്സ മുഖാധാനേ കാരണം കാരിയമാനസ്സ ഹോന്തിയേവ വിസൂകായിതാനി വിസേവിതാനി വിപ്ഫന്ദിതാനി കാനിചി കാനിചി, യഥാ തം അകാരിതപുബ്ബം കാരണം കാരിയമാനസ്സ. സോ അഭിണ്ഹകാരണാ അനുപുബ്ബകാരണാ തസ്മിം ഠാനേ പരിനിബ്ബായതി. യതോ ഖോ, ഭദ്ദാലി, ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ

അഭിണ്ഹകാരണാ അനുപുബ്ബകാരണാ തസ്മിം ഠാനേ പരിനിബ്ബുതോ ഹോതി, തമേനം അസ്സദമകോ ഉത്തരി കാരണം കാരേതി യുഗാധാനേ. തസ്സ യുഗാധാനേ കാരണം കാരിയമാനസ്സ ഹോന്തിയേവ വിസൂകായിതാനി വിസേവിതാനി വിപ്ഫന്ദിതാനി കാനിചി കാനിചി, യഥാ തം അകാരിതപുബ്ബം കാരണം കാരിയമാനസ്സ. സോ അഭിണ്ഹകാരണാ അനുപുബ്ബകാരണാ തസ്മിം ഠാനേ പരിനിബ്ബായതി . യതോ ഖോ, ഭദ്ദാലി, ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ അഭിണ്ഹകാരണാ അനുപുബ്ബകാരണാ തസ്മിം ഠാനേ പരിനിബ്ബുതോ ഹോതി, തമേനം അസ്സദമകോ ഉത്തരി കാരണം കാരേതി അനുക്കമേ മണ്ഡലേ ഖുരകാസേ [ഖുരകായേ (സീ॰ പീ॰)] ധാവേ ദവത്തേ [രവത്ഥേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] രാജഗുണേ രാജവംസേ ഉത്തമേ ജവേ ഉത്തമേ ഹയേ ഉത്തമേ സാഖല്യേ. തസ്സ ഉത്തമേ ജവേ ഉത്തമേ ഹയേ ഉത്തമേ സാഖല്യേ കാരണം കാരിയമാനസ്സ ഹോന്തിയേവ വിസൂകായിതാനി വിസേവിതാനി വിപ്ഫന്ദിതാനി കാനിചി കാനിചി, യഥാ തം അകാരിതപുബ്ബം കാരണം കാരിയമാനസ്സ. സോ അഭിണ്ഹകാരണാ അനുപുബ്ബകാരണാ തസ്മിം ഠാനേ പരിനിബ്ബായതി. യതോ ഖോ, ഭദ്ദാലി, ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ അഭിണ്ഹകാരണാ അനുപുബ്ബകാരണാ തസ്മിം ഠാനേ പരിനിബ്ബുതോ ഹോതി, തമേനം അസ്സദമകോ ഉത്തരി വണ്ണിയഞ്ച പാണിയഞ്ച [വലിയഞ്ച (സീ॰ പീ॰), ബലിയഞ്ച (സ്യാ॰ കം॰)] അനുപ്പവേച്ഛതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭദ്ദാലി, ദസഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭദ്ദാലി, ദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ദസഹി? ഇധ, ഭദ്ദാലി, ഭിക്ഖു അസേഖായ സമ്മാദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാസങ്കപ്പേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖായ സമ്മാവാചായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാകമ്മന്തേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാആജീവേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാവായാമേന സമന്നാഗതോ ഹോതി , അസേഖായ സമ്മാസതിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാസമാധിനാ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാഞാണേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖായ സമ്മാവിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭദ്ദാലി, ദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’’തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ഭദ്ദാലി ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ഭദ്ദാലിസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. ലടുകികോപമസുത്തം

൧൪൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗുത്തരാപേസു വിഹരതി ആപണം നാമ അങ്ഗുത്തരാപാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ആപണം പിണ്ഡായ പാവിസി. ആപണേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ

യേനഞ്ഞതരോ വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. തം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. ആയസ്മാപി ഖോ ഉദായീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ആപണം പിണ്ഡായ പാവിസി. ആപണേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന സോ വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. തം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ഉദായിസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''ബഹൂനം [ബഹുന്നം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) ഏവമീദിസേസു അവിഞ്ഞാണകപ്പകരണേ] വത നോ ഭഗവാ ദുക്ഖധമ്മാനം അപഹത്താ, ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ സുഖധമ്മാനം ഉപഹത്താ; ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ അകുസലാനം ധമ്മാനം അപഹത്താ, ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപഹത്താ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി .

൧൪൯. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ ദുക്ഖധമ്മാനം അപഹത്താ, ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ സുഖധമ്മാനം ഉപഹത്താ; ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ അകുസലാനം ധമ്മാനം അപഹത്താ, ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപഹത്താ'തി. മയഞ്ഹി, ഭന്തേ, പുബ്ബേ സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജാമ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ. അഹു ഖോ സോ, ഭന്തേ, സമയോ യം ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - 'ഇങ്ഘ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏതം ദിവാവികാലഭോജനം പജഹഥാ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, അഹുദേവ അഞ്ഞഥത്തം, അഹുദേവ [അഹു (സീ॰ പീ॰)] ദോമനസ്സം - 'യമ്പി നോ സദ്ധാ ഗഹപതികാ ദിവാ വികാലേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം ദേന്തി തസ്സപി നോ ഭഗവാ പഹാനമാഹ, തസ്സപി നോ സുഗതോ പടിനിസ്സഗ്ഗമാഹാ'തി. തേ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവതി പേമഞ്ച ഗാരവഞ്ച ഹിരിഞ്ച ഓത്തപ്പഞ്ച സമ്പസ്സമാനാ ഏവം തം ദിവാവികാലഭോജനം പജഹിമ്ഹാ. തേ മയം, ഭന്തേ, സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജാമ പാതോ ച. അഹു ഖോ സോ, ഭന്തേ, സമയോ യം ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - 'ഇങ്ഘ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏതം രത്തിംവികാലഭോജനം പജഹഥാ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, അഹുദേവ അഞ്ഞഥത്തം അഹുദേവ ദോമനസ്സം - 'യമ്പി നോ ഇമേസം ദ്വിന്നം ഭത്താനം പണീതസങ്ഖാതതരം തസ്സപി നോ ഭഗവാ പഹാനമാഹ, തസ്സപി നോ സുഗതോ പടിനിസ്സഗ്ഗമാഹാ'തി. ഭൂതപുബ്ബം, ഭന്തേ, അഞ്ഞതരോ പുരിസോ ദിവാ സൂപേയ്യം ലഭിത്വാ ഏവമാഹ - 'ഹന്ദ ച ഇമം നിക്ഖിപഥ, സായം സബ്ബേവ സമഗ്ഗാ ഭുഞ്ജിസ്സാമാ'തി. യാ കാചി, ഭന്തേ, സങ്ഖതിയോ സബ്ബാ താ രത്തിം, അപ്പാ ദിവാ. തേ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവതി പേമഞ്ച ഗാരവഞ്ച ഹിരിഞ്ച ഓത്തപ്പഞ്ച സമ്പസ്സമാനാ ഏവം തം രത്തിംവികാലഭോജനം പജഹിമ്ഹാ. ഭൂതപുബ്ബം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ രത്തന്ധകാരതിമിസായം പിണ്ഡായ ചരന്താ ചന്ദനികമ്പി പവിസന്തി, ഓലിഗല്ലേപി പപതന്തി, കണ്ടകാവാടമ്പി [കണ്ടകവത്തമ്പി (സീ॰ പീ॰), കണ്ടകരാജിമ്പി (സ്യാ॰ കം॰)] ആരോഹന്തി, സുത്തമ്പി ഗാവിം ആരോഹന്തി, മാണവേഹിപി സമാഗച്ഛന്തി കതകമ്മേഹിപി അകതകമ്മേഹിപി, മാതുഗാമോപി തേ [തേന (ക॰)] അസദ്ധമ്മേന നിമന്തേതി.

ഭൂതപുബ്ബാഹം, ഭന്തേ, രത്തന്ധകാരതിമിസായം പിണ്ഡായ ചരാമി. അദ്ദസാ ഖോ മം, ഭന്തേ, അഞ്ഞതരാ ഇത്ഥീ വിജ്ജന്തരികായ ഭാജനം ധോവന്തീ. ദിസ്വാ മം ഭീതാ വിസ്സരമകാസി - 'അഭുമ്മേ [അബ്ഭുമ്മേ (സീ॰ പീ॰)] പിസാചോ വത മ'ന്തി! ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭന്തേ, തം ഇത്ഥിം ഏതദവോചം - 'നാഹം, ഭഗിനി, പിസാചോ; ഭിക്ഖു പിണ്ഡായ ഠിതോ'തി. 'ഭിക്ഖുസ്സ ആതുമാരീ, ഭിക്ഖുസ്സ മാതുമാരീ [ഠിതോ'തി. ഭിക്ഖുസ്സ ആതുമാതുമാരീ (ക॰)]! വരം തേ, ഭിക്ഖു, തിണ്ഹേന ഗോവികന്തനേന കുച്ഛി പരികന്തോ, ന ത്വേവ വരം യം [ന ത്വേവ യാ (സീ॰ പീ॰)] രത്തന്ധകാരതിമിസായം കുച്ഛിഹേതു പിണ്ഡായ ചരസീ'തി [ചരസാതി (സീ॰ പീ॰)]. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, തദനുസ്സരതോ ഏവം ഹോതി - 'ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ ദുക്ഖധമ്മാനം അപഹത്താ, ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ സുഖധമ്മാനം ഉപഹത്താ; ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ അകുസലാനം ധമ്മാനം അപഹത്താ, ബഹൂനം വത നോ ഭഗവാ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപഹത്താ'''തി.

൧൫൦. ''ഏവമേവ പനുദായി, ഇധേകച്ചേ മോഘപുരിസാ 'ഇദം പജഹഥാ'തി മയാ വുച്ചമാനാ തേ ഏവമാഹംസു - 'കിം പനിമസ്സ അപ്പമത്തകസ്സ ഓരമത്തകസ്സ അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി. തേ തഞ്ചേവ നപ്പജഹന്തി, മയി ച അപ്പച്ചയം ഉപട്ഠാപേന്തി. യേ ച ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേസം തം, ഉദായി, ഹോതി ബലവം ബന്ധനം, ദള്ഹം ബന്ധനം, ഥിരം ബന്ധനം, അപൂതികം ബന്ധനം, ഥൂലോ, കലിങ്ഗരോ - സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ലടുകികാ സകുണികാ പൂതിലതായ ബന്ധനേന ബദ്ധാ തത്ഥേവ വധം വാ ബന്ധം വാ മരണം വാ ആഗമേതി. യോ നു ഖോ, ഉദായി, ഏവം വദേയ്യ - 'യേന സാ ലടുകികാ സകുണികാ പൂതിലതായ ബന്ധനേന ബദ്ധാ തത്ഥേവ വധം വാ ബന്ധം വാ മരണം വാ ആഗമേതി, തഞ്ഹി തസ്സാ അബലം ബന്ധനം , ദുബ്ബലം ബന്ധനം, പൂതികം ബന്ധനം, അസാരകം ബന്ധന'ന്തി; സമ്മാ നു ഖോ സോ, ഉദായി, വദമാനോ വദേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ. യേന സാ, ഭന്തേ, ലടുകികാ സകുണികാ പൂതിലതായ ബന്ധനേന ബദ്ധാ തത്ഥേവ വധം വാ ബന്ധം വാ മരണം വാ ആഗമേതി, തഞ്ഹി തസ്സാ ബലവം ബന്ധനം, ദള്ഹം ബന്ധനം, ഥിരം ബന്ധനം അപൂതികം ബന്ധനം, ഥൂലോ, കലിങ്ഗരോ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഇധേകച്ചേ മോഘപുരിസാ 'ഇദം പജഹഥാ'തി മയാ വുച്ചമാനാ തേ ഏവമാഹംസു - 'കിം പനിമസ്സ അപ്പമത്തകസ്സ ഓരമത്തകസ്സ അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി? തേ തഞ്ചേവ നപ്പജഹന്തി, മയി ച അപ്പച്ചയം ഉപട്ഠാപേന്തി. യേ ച ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേസം തം, ഉദായി, ഹോതി ബലവം ബന്ധനം, ദള്ഹം ബന്ധനം, ഥിരം ബന്ധനം, അപൂതികം ബന്ധനം, ഥൂലോ, കലിങ്ഗരോ''.

൧൫൧. ''ഇധ പനുദായി, ഏകച്ചേ കുലപുത്താ 'ഇദം പജഹഥാ'തി മയാ വുച്ചമാനാ തേ ഏവമാഹംസു - 'കിം പനിമസ്സ അപ്പമത്തകസ്സ ഓരമത്തകസ്സ പഹാതബ്ബസ്സ യസ്സ നോ ഭഗവാ പഹാനമാഹ, യസ്സ നോ സുഗതോ പടിനിസ്സഗ്ഗമാഹാ'തി? തേ തഞ്ചേവ പജഹന്തി, മയി ച ന അപ്പച്ചയം ഉപട്ഠാപേന്തി. യേ ച ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേ തം പഹായ അപ്പോസ്സുക്കാ പന്നലോമാ പരദത്തവുത്താ [പരദവുത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മിഗഭൂതേന ചേതസാ വിഹരന്തി. തേസം തം, ഉദായി, ഹോതി അബലം ബന്ധനം, ദുബ്ബലം ബന്ധനം, പൂതികം ബന്ധനം, അസാരകം ബന്ധനം - സേയ്യഥാപി, ഉദായി, രഞ്ഞോ നാഗോ ഈസാദന്തോ ഉരൂള്ഹവാ അഭിജാതോ സങ്ഗാമാവചരോ

ദള്ഹേഹി വരത്തേഹി ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ ഈസകംയേവ കായം സന്നാമേത്വാ താനി ബന്ധനാനി സംഛിന്ദിത്വാ സംപദാലേത്വാ യേന കാമം പക്കമതി. യോ നു ഖോ, ഉദായി, ഏവം വദേയ്യ - 'യേഹി സോ രഞ്ഞോ നാഗോ ഈസാദന്തോ ഉരൂള്ഹവാ അഭിജാതോ സങ്ഗാമാവചരോ ദള്ഹേഹി വരത്തേഹി ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ ഈസകംയേവ കായം സന്നാമേത്വാ താനി ബന്ധനാനി സംഛിന്ദിത്വാ സംപദാലേത്വാ യേന കാമം പക്കമതി, തഞ്ഹി തസ്സ ബലവം ബന്ധനം, ദള്ഹം ബന്ധനം, ഥിരം ബന്ധനം, അപൂതികം ബന്ധനം, ഥൂലോ, കലിങ്ഗരോ'തി; സമ്മാ നു ഖോ സോ, ഉദായി, വദമാനോ വദേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ. യേഹി സോ, ഭന്തേ, രഞ്ഞോ നാഗോ ഈസാദന്തോ ഉരൂള്ഹവാ അഭിജാതോ സങ്ഗാമാവചരോ ദള്ഹേഹി വരത്തേഹി ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ ഈസകംയേവ കായം സന്നാമേത്വാ താനി ബന്ധനാനി സംഛിന്ദിത്വാ സംപദാലേത്വാ യേന കാമം പക്കമതി, തഞ്ഹി തസ്സ അബലം ബന്ധനം...പേ॰... അസാരകം ബന്ധന''ന്തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഇധേകച്ചേ കുലപുത്താ 'ഇദം പജഹഥാ'തി മയാ വുച്ചമാനാ തേ ഏവമാഹംസു - 'കിം പനിമസ്സ അപ്പമത്തകസ്സ ഓരമത്തകസ്സ പഹാതബ്ബസ്സ യസ്സ നോ ഭഗവാ പഹാനമാഹ, യസ്സ നോ സുഗതോ പടിനിസ്സഗ്ഗമാഹാ'തി? തേ തഞ്ചേവ പജഹന്തി, മയി ച ന അപ്പച്ചയം ഉപട്ഠാപേന്തി. യേ ച ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേ തം പഹായ അപ്പോസ്സുക്കാ പന്നലോമാ പരദത്തവുത്താ മിഗഭൂതേന ചേതസാ വിഹരന്തി. തേസം തം, ഉദായി, ഹോതി അബലം ബന്ധനം, ദുബ്ബലം ബന്ധനം, പൂതികം ബന്ധനം, അസാരകം ബന്ധനം''.

൧൫൨. ''സേയ്യഥാപി, ഉദായി, പുരിസോ ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹിയോ; തസ്സ'സ്സ ഏകം അഗാരകം ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗം കാകാതിദായിം [കാകാതിഡായിം (?)] നപരമരൂപം, ഏകാ ഖടോപികാ [കളോപികാ (ക॰)] ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ നപരമരൂപാ, ഏകിസ്സാ കുമ്ഭിയാ ധഞ്ഞസമവാപകം നപരമരൂപം, ഏകാ ജായികാ നപരമരൂപാ. സോ ആരാമഗതം ഭിക്ഖും പസ്സേയ്യ സുധോതഹത്ഥപാദം മനുഞ്ഞം ഭോജനം ഭുത്താവിം സീതായ ഛായായ നിസിന്നം അധിചിത്തേ യുത്തം. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'സുഖം വത, ഭോ, സാമഞ്ഞം, ആരോഗ്യം വത, ഭോ, സാമഞ്ഞം! സോ വതസ്സം [സോ വതസ്സ (ക॰)] യോഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ ന സക്കുണേയ്യ ഏകം അഗാരകം ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗം കാകാതിദായിം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകം ഖടോപികം ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകിസ്സാ കുമ്ഭിയാ ധഞ്ഞസമവാപകം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകം ജായികം നപരമരൂപം പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും. യോ നു ഖോ, ഉദായി, ഏവം വദേയ്യ - 'യേഹി സോ പുരിസോ ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ ന സക്കോതി ഏകം അഗാരകം ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗം കാകാതിദായിം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകം ഖടോപികം ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകിസ്സാ കുമ്ഭിയാ ധഞ്ഞസമവാപകം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകം ജായികം നപരമരൂപം പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും; തഞ്ഹി തസ്സ അബലം ബന്ധനം, ദുബ്ബലം ബന്ധനം, പൂതികം ബന്ധനം, അസാരകം ബന്ധന'ന്തി; സമ്മാ നു ഖോ സോ, ഉദായി, വദമാനോ വദേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ. യേഹി സോ, ഭന്തേ, പുരിസോ ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ, ന സക്കോതി ഏകം അഗാരകം ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗം കാകാതിദായിം നപരമരൂപം

പഹായ, ഏകം ഖടോപികം ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകിസ്സാ കുമ്ഭിയാ ധഞ്ഞസമവാപകം നപരമരൂപം പഹായ, ഏകം ജായികം നപരമരൂപം പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും; തഞ്ഹി തസ്സ ബലവം ബന്ധനം, ദള്ഹം ബന്ധനം, ഥിരം ബന്ധനം, അപൂതികം ബന്ധനം, ഥൂലോ, കലിങ്ഗരോ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഇധേകച്ചേ മോഘപുരിസാ 'ഇദം പജഹഥാ'തി മയാ വുച്ചമാനാ തേ ഏവമാഹംസു - 'കിം പനിമസ്സ അപ്പമത്തകസ്സ ഓരമത്തകസ്സ അധിസല്ലിഖതേവായം സമണോ'തി? തേ തഞ്ചേവ നപ്പജഹന്തി, മയി ച അപ്പച്ചയം ഉപട്ഠാപേന്തി. യേ ച ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേസം തം, ഉദായി, ഹോതി ബലവം ബന്ധനം, ദള്ഹം ബന്ധനം, ഥിരം ബന്ധനം, അപൂതികം ബന്ധനം, ഥൂലോ, കലിങ്ഗരോ''.

൧൫൬. ''സേയ്യഥാപി , ഉദായി, ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ, നേകാനം നിക്ഖഗണാനം ചയോ, നേകാനം ധഞ്ഞഗണാനം ചയോ, നേകാനം ഖേത്തഗണാനം ചയോ, നേകാനം വത്ഥുഗണാനം ചയോ, നേകാനം ഭരിയഗണാനം ചയോ, നേകാനം ദാസഗണാനം ചയോ, നേകാനം ദാസിഗണാനം ചയോ; സോ ആരാമഗതം ഭിക്ഖും പസ്സേയ്യ സുധോതഹത്ഥപാദം മനുഞ്ഞം ഭോജനം ഭുത്താവിം സീതായ ഛായായ നിസിന്നം അധിചിത്തേ യുത്തം. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'സുഖം വത, ഭോ, സാമഞ്ഞം, ആരോഗ്യം വത, ഭോ, സാമഞ്ഞം! സോ വതസ്സം യോഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ സക്കുണേയ്യ നേകാനി നിക്ഖഗണാനി പഹായ, നേകാനി ധഞ്ഞഗണാനി പഹായ, നേകാനി ഖേത്തഗണാനി പഹായ, നേകാനി വത്ഥുഗണാനി പഹായ, നേകാനി ഭരിയഗണാനി പഹായ, നേകാനി ദാസഗണാനി പഹായ, നേകാനി ദാസിഗണാനി പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും. യോ നു ഖോ, ഉദായി, ഏവം വദേയ്യ - 'യേഹി സോ ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ, സക്കോതി നേകാനി നിക്ഖഗണാനി പഹായ, നേകാനി ധഞ്ഞഗണാനി പഹായ, നേകാനി ഖേത്തഗണാനി പഹായ, നേകാനി വത്ഥുഗണാനി പഹായ, നേകാനി ഭരിയഗണാനി പഹായ, നേകാനി ദാസഗണാനി പഹായ, നേകാനി ദാസിഗണാനി പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും, തഞ്ഹി തസ്സ ബലവം ബന്ധനം, ദള്ഹം ബന്ധനം, ഥിരം ബന്ധനം, അപൂതികം ബന്ധനം, ഥൂലോ, കലിങ്ഗരോ'തി; സമ്മാ നു ഖോ സോ, ഉദായി, വദമാനോ വദേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ. യേഹി സോ, ഭന്തേ, ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ, സക്കോതി നേകാനി നിക്ഖഗണാനി പഹായ, നേകാനി ധഞ്ഞഗണാനി പഹായ, നേകാനി ഖേത്തഗണാനി പഹായ, നേകാനി വത്ഥുഗണാനി പഹായ, നേകാനി ഭരിയഗണാനി പഹായ, നേകാനി ദാസഗണാനി പഹായ, നേകാനി ദാസിഗണാനി പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും; തഞ്ഹി തസ്സ അബലം ബന്ധനം, ദുബ്ബലം ബന്ധനം, പൂതികം ബന്ധനം, അസാരകം ബന്ധന''ന്തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഇധേകച്ചേ കുലപുത്താ 'ഇദം പജഹഥാ'തി മയാ വുച്ചമാനാ തേ ഏവമാഹംസു - 'കിം പനിമസ്സ അപ്പമത്തകസ്സ ഓരമത്തകസ്സ പഹാതബ്ബസ്സ യസ്സ നോ ഭഗവാ

പഹാനമാഹ യസ്സ, നോ സുഗതോ പടിനിസ്സഗ്ഗമാഹാ'തി? തേ തഞ്ചേവ പജഹന്തി, മയി ച ന അപ്പച്ചയം ഉപട്ഠാപേന്തി. യേ ച ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാകാമാ തേ തം പഹായ അപ്പോസ്സുക്കാ പന്നലോമാ പരദത്തവുത്താ മിഗഭൂതേന ചേതസാ വിഹരന്തി. തേസം തം, ഉദായി, ഹോതി അബലം ബന്ധനം, ദുബ്ബലം ബന്ധനം, പൂതികം ബന്ധനം, അസാരകം ബന്ധനം''.

൧൫൭. ''ചത്താരോമേ , ഉദായി, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധുദായി, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നോ ഹോതി ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ. തമേനം ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നം ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ ഉപധിപടിസംയുത്താ സരസങ്കപ്പാ സമുദാചരന്തി. സോ തേ അധിവാസേതി, നപ്പജഹതി, ന വിനോദേതി, ന ബ്യന്തീകരോതി, ന അനഭാവം ഗമേതി. ഇമം ഖോ അഹം, ഉദായി, പുഗ്ഗലം 'സംയുത്തോ'തി വദാമി നോ 'വിസംയുത്തോ'. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇന്ദ്രിയവേമത്തതാ ഹി മേ, ഉദായി, ഇമസ്മിം പുഗ്ഗലേ വിദിതാ.

''ഇധ പനുദായി, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നോ ഹോതി ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ. തമേനം ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നം ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ ഉപധിപടിസംയുത്താ സരസങ്കപ്പാ സമുദാചരന്തി. സോ തേ നാധിവാസേതി, പജഹതി, വിനോദേതി, ബ്യന്തീകരോതി, അനഭാവം ഗമേതി. ഇമമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി , പുഗ്ഗലം 'സംയുത്തോ'തി വദാമി നോ 'വിസംയുത്തോ'. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇന്ദ്രിയവേമത്തതാ ഹി മേ, ഉദായി, ഇമസ്മിം പുഗ്ഗലേ വിദിതാ.

''ഇധ പനുദായി, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നോ ഹോതി ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ. തമേനം ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നം ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ കദാചി കരഹചി സതിസമ്മോസാ ഉപധിപടിസംയുത്താ സരസങ്കപ്പാ സമുദാചരന്തി; ദന്ധോ, ഉദായി, സതുപ്പാദോ. അഥ ഖോ നം ഖിപ്പമേവ പജഹതി, വിനോദേതി, ബ്യന്തീകരോതി, അനഭാവം ഗമേതി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, പുരിസോ ദിവസംസന്തത്തേ [ദിവസസന്തത്തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അയോകടാഹേ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി നിപാതേയ്യ; ദന്ധോ, ഉദായി, ഉദകഫുസിതാനം നിപാതോ. അഥ ഖോ നം ഖിപ്പമേവ പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നോ ഹോതി ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ. തമേനം ഉപധിപഹാനായ പടിപന്നം ഉപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ കദാചി കരഹചി സതിസമ്മോസാ ഉപധിപടിസംയുത്താ സരസങ്കപ്പാ സമുദാചരന്തി; ദന്ധോ, ഉദായി, സതുപ്പാദോ. അഥ ഖോ നം ഖിപ്പമേവ പജഹതി, വിനോദേതി, ബ്യന്തീകരോതി, അനഭാവം ഗമേതി. ഇമമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, പുഗ്ഗലം 'സംയുത്തോ'തി വദാമി നോ 'വിസംയുത്തോ'. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇന്ദ്രിയവേമത്തതാ ഹി മേ, ഉദായി, ഇമസ്മിം പുഗ്ഗലേ വിദിതാ.

''ഇധ പനുദായി, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ 'ഉപധി ദുക്ഖസ്സ മൂല'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ നിരുപധി ഹോതി, ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ. ഇമം ഖോ അഹം, ഉദായി, പുഗ്ഗലം 'വിസംയുത്തോ'തി വദാമി നോ 'സംയുത്തോ'തി . തം കിസ്സ ഹേതു? ഇന്ദ്രിയവേമത്തതാ ഹി മേ, ഉദായി, ഇമസ്മിം പുഗ്ഗലേ വിദിതാ. ഇമേ ഖോ, ഉദായി, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം.

൯൭. “പഞ്ച ഖോ ഇമേ, ഉദായി, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ…പേ॰… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ… ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ… കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ. ഇമേ ഖോ, ഉദായി, പഞ്ച കാമഗുണാ. യം ഖോ, ഉദായി, ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖം സോമനസ്സം ഇദം വുച്ചതി കാമസുഖം മിള്ഹസുഖം [മീള്ഹസുഖം (സീ॰ പീ॰)] പുഥുജ്ജനസുഖം അനരിയസുഖം, ന സേവിതബ്ബം, ന ഭാവേതബ്ബം, ന ബഹുലീകാതബ്ബം; ‘ഭായിതബ്ബം ഏതസ്സ സുഖസ്സാ’തി വദാമി.

൯൮. “ഇധുദായി , ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ… ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, പീതിയാ ച വിരാഗാ… തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, സുഖസ്സ ച പഹാനാ… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി നേക്ഖമ്മസുഖം പവിവേകസുഖം ഉപസമസുഖം സമ്ബോധസുഖം, ആസേവിതബ്ബം, ഭാവേതബ്ബം, ബഹുലീകാതബ്ബം; ‘ന ഭായിതബ്ബം ഏതസ്സ സുഖസ്സാ’തി വദാമി.

“ഇധുദായി, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; ഇദം ഖോ അഹം, ഉദായി, ഇഞ്ജിതസ്മിം വദാമി. കിഞ്ച തത്ഥ ഇഞ്ജിതസ്മിം? യദേവ തത്ഥ വിതക്കവിചാരാ അനിരുദ്ധാ ഹോന്തി ഇദം തത്ഥ ഇഞ്ജിതസ്മിം. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ…പേ॰… ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, ഇഞ്ജിതസ്മിം വദാമി. കിഞ്ച തത്ഥ ഇഞ്ജിതസ്മിം? യദേവ തത്ഥ പീതിസുഖം അനിരുദ്ധം ഹോതി ഇദം തത്ഥ ഇഞ്ജിതസ്മിം. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ…പേ॰… തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, ഇഞ്ജിതസ്മിം വദാമി. കിഞ്ച തത്ഥ ഇഞ്ജിതസ്മിം? യദേവ തത്ഥ ഉപേക്ഖാസുഖം അനിരുദ്ധം ഹോതി ഇദം തത്ഥ ഇഞ്ജിതസ്മിം. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; ഇദം ഖോ അഹം, ഉദായി, അനിഞ്ജിതസ്മിം വദാമി.

“ഇധുദായി , ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; ഇദം ഖോ അഹം, ഉദായി, ‘അനല’ന്തി വദാമി, ‘പജഹഥാ’തി വദാമി, ‘സമതിക്കമഥാ’തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ… ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, ‘അനല’ന്തി വദാമി, ‘പജഹഥാ’തി വദാമി, ‘സമതിക്കമഥാ’തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ… തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, ‘അനല’ന്തി വദാമി, ‘പജഹഥാ’തി വദാമി, ‘സമതിക്കമഥാ’തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, ‘അനല’ന്തി വദാമി, ‘പജഹഥാ’തി വദാമി, ‘സമതിക്കമഥാ’തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി,

ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ 'അനന്തോ ആകാസോ'തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, 'അനല'ന്തി വദാമി, 'പജഹഥാ'തി വദാമി, 'സമതിക്കമഥാ'തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'അനന്തം വിഞ്ഞാണ'ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ ; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, 'അനല'ന്തി വദാമി, 'പജഹഥാ'തി വദാമി, 'സമതിക്കമഥാ'തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'നത്ഥി കിഞ്ചീ'തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, 'അനല'ന്തി വദാമി, 'പജഹഥാ'തി വദാമി, 'സമതിക്കമഥാ'തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ; ഇദമ്പി ഖോ അഹം, ഉദായി, 'അനല'ന്തി വദാമി, 'പജഹഥാ'തി വദാമി, 'സമതിക്കമഥാ'തി വദാമി. കോ ച തസ്സ സമതിക്കമോ? ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം തസ്സ സമതിക്കമോ; ഇതി ഖോ അഹം, ഉദായി, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനസ്സപി പഹാനം വദാമി. പസ്സസി നോ ത്വം, ഉദായി, തം സംയോജനം അണും വാ ഥൂലം വാ യസ്സാഹം നോ പഹാനം വദാമീ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ഉദായീ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ലടുകികോപമസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. ചാതുമസുത്തം

൧൫൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ചാതുമായം വിഹരതി ആമലകീവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനപ്പമുഖാനി പഞ്ചമത്താനി ഭിക്ഖുസതാനി ചാതുമം അനുപ്പത്താനി ഹോന്തി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. തേ ച ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ നേവാസികേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം പടിസമ്മോദമാനാ സേനാസനാനി പഞ്ഞാപയമാനാ പത്തചീവരാനി പടിസാമയമാനാ ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ അഹേസും. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''കേ പനേതേ, ആനന്ദ, ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ, കേവട്ടാ മഞ്ഞേ മച്ഛവിലോപേ''തി? ''ഏതാനി, ഭന്തേ, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനപ്പമുഖാനി പഞ്ചമത്താനി ഭിക്ഖുസതാനി ചാതുമം അനുപ്പത്താനി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. തേ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ നേവാസികേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം പടിസമ്മോദമാനാ സേനാസനാനി പഞ്ഞാപയമാനാ പത്തചീവരാനി പടിസാമയമാനാ ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ''തി. ''തേനഹാനന്ദ, മമ വചനേന തേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ'''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ

ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച - "കിം നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ, കേവട്ടാ മഞ്ഞേ മച്ഛവിലോപേ"തി? "ഇമാനി, ഭന്തേ, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനപ്പമുഖാനി പഞ്ചമത്താനി ഭിക്ഖുസതാനി ചാതുമം അനുപ്പത്താനി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. തേമേ ആഗന്തുകാ ഭിക്ഖൂ നേവാസികേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം പടിസമ്മോദമാനാ സേനാസനാനി പഞ്ഞാപയമാനാ പത്തചീവരാനി പടിസാമയമാനാ ഉച്ചാസദ്ദാ മഹാസദ്ദാ"തി. "ഗച്ഛഥ, ഭിക്ഖവേ, പണാമേമി വോ, ന വോ മമ സന്തികേ വത്ഥബ്ബ"ന്തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ പക്കമിംസു.

൧൫൮. തേന ഖോ പന സമയേന ചാതുമേയ്യകാ സക്യാ സന്ധാഗാരേ [സന്ഥാഗാരേ (ക॰)] സന്നിപതിതാ ഹോന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അദ്ദസംസു ഖോ ചാതുമേയ്യകാ സക്യാ തേ ഭിക്ഖൂ ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തേ; ദിസ്വാന യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചും - "ഹന്ദ, കഹം പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഗച്ഛഥാ"തി? "ഭഗവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പണാമിതോ"തി. "തേനഹായസ്മന്തോ മുഹുത്തം നിസീദഥ, അപ്പേവ നാമ മയം സക്കുണേയ്യാമ ഭഗവന്തം പസാദേതു"ന്തി. "ഏവമാവുസോ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ചാതുമേയ്യകാനം സക്യാനം പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ ചാതുമേയ്യകാ സക്യാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ ചാതുമേയ്യകാ സക്യാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "അഭിനന്ദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം; അഭിവദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ , ഭഗവതാ പുബ്ബേ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അനുഗ്ഗഹിതോ, ഏവമേവ ഭഗവാ ഏതരഹി അനുഗ്ഗണ്ഹാതു ഭിക്ഖുസങ്ഘം. സന്തേത്ഥ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം. തേസം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അലഭന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ബീജാനം തരുണാനം ഉദകം അലഭന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം സിയാ വിപരിണാമോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, സന്തേത്ഥ ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം, തേസം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അലഭന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, വച്ഛസ്സ തരുണസ്സ മാതരം അപസ്സന്തസ്സ സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, സന്തേത്ഥ ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം, തേസം ഭഗവന്തം അപസ്സന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ. അഭിനന്ദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം; അഭിവദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ പുബ്ബേ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അനുഗ്ഗഹിതോ; ഏവമേവ ഭഗവാ ഏതരഹി അനുഗ്ഗണ്ഹാതു ഭിക്ഖുസങ്ഘ"ന്തി.

൧൫൯. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഭഗവതോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം [സമ്മിഞ്ജിതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ

അന്തരഹിതോ ഭഗവതോ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിനന്ദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം; അഭിവദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ പുബ്ബേ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അനുഗ്ഗഹിതോ; ഏവമേവ ഭഗവാ ഏതരഹി അനുഗ്ഗണ്ഹാതു ഭിക്ഖുസങ്ഘം. സന്തേത്ഥ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം, തേസം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അലഭന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ബീജാനം തരുണാനം ഉദകം അലഭന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, സന്തേത്ഥ ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം, തേസം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അലഭന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ. സേയ്യഥാപി ഭന്തേ, വച്ഛസ്സ തരുണസ്സ മാതരം അപസ്സന്തസ്സ സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, സന്തേത്ഥ ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം, തേസം ഭഗവന്തം അപസ്സന്താനം സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, സിയാ വിപരിണാമോ. അഭിനന്ദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം; അഭിവദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ പുബ്ബേ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അനുഗ്ഗഹിതോ; ഏവമേവ ഭഗവാ ഏതരഹി അനുഗ്ഗണ്ഹാതു ഭിക്ഖുസങ്ഘ"ന്തി.

൧൬൨. അസക്ഖിംസു ഖോ ചാതുമേയ്യകാ ച സക്യാ ബ്രഹ്മാ ച സഹമ്പതി ഭഗവന്തം പസാദേതും ബീജൂപമേന ച തരുണൂപമേന ച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഉട്ഠേഥാവുസോ, ഗണ്ഹഥ പത്തചീവരം. പസാദിതോ ഭഗവാ ചാതുമേയ്യകേഹി ച സക്യേഹി ബ്രഹ്മുനാ ച സഹമ്പതിനാ ബീജൂപമേന ച തരുണൂപമേന ചാ"തി. "ഏവമാവുസോ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഭഗവാ ഏതദവോച - "കിന്തി തേ, സാരിപുത്ത, അഹോസി മയാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ പണാമിതേ"തി? "ഏവം ഖോ മേ, ഭന്തേ, അഹോസി - 'ഭഗവതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പണാമിതോ. അപ്പോസ്സുക്കോ ദാനി ഭഗവാ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരം അനുയുത്തോ വിഹരിസ്സതി, മയമ്പി ദാനി അപ്പോസ്സുക്കാ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരമനുയുത്താ വിഹരിസ്സാമാ'"തി. "ആഗമേഹി ത്വം, സാരിപുത്ത, ആഗമേഹി ത്വം, സാരിപുത്ത, ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാര"ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ആമന്തേസി - "കിന്തി തേ, മോഗ്ഗല്ലാന, അഹോസി മയാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ പണാമിതേ"തി? "ഏവം ഖോ മേ, ഭന്തേ, അഹോസി - 'ഭഗവതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ പണാമിതോ. അപ്പോസ്സുക്കോ ദാനി ഭഗവാ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരം അനുയുത്തോ വിഹരിസ്സതി, അഹഞ്ച ദാനി ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പരിഹരിസ്സാമാ'"തി. "സാധു സാധു, മോഗ്ഗല്ലാന! അഹം വാ ഹി, മോഗ്ഗല്ലാന , ഭിക്ഖുസങ്ഘം പരിഹരേയ്യം സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ വാ"തി.

൧൬൩. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഭയാനി ഉദകോരോഹന്തേ പാടികങ്ഖിതബ്ബാനി. കതമാനി ചത്താരി?

ഊമിഭയം [ഉമ്മീഭയം (സ്യാ॰ കം॰)], കുമ്ഭീലഭയം, ആവട്ടഭയം, സുസുകാഭയം - ഇമാനി, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനി ഉദകോരോഹന്തേ പാടികങ്ഖിതബ്ബാനി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരിമാനി ഭയാനി ഇധേകച്ചേ പുഗ്ഗലേ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതേ പാടികങ്ഖിതബ്ബാനി. കതമാനി ചത്താരി? ഊമിഭയം, കുമ്ഭീലഭയം, ആവട്ടഭയം, സുസുകാഭയം.

൧൨൨. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഊമിഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. തമേനം തഥാ പബ്ബജിതം സമാനം സബ്രഹ്മചാരീ ഓവദന്തി, അനുസാസന്തി - 'ഏവം തേ അഭിക്കമിതബ്ബം, ഏവം തേ പടിക്കമിതബ്ബം, ഏവം തേ ആലോകിതബ്ബം, ഏവം തേ വിലോകിതബ്ബം, ഏവം തേ സമിഞ്ജിതബ്ബം, ഏവം തേ പസാരിതബ്ബം, ഏവം തേ സങ്ഘാടിപത്തചീവരം ധാരേതബ്ബ'ന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'മയം ഖോ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതാ സമാനാ അഞ്ഞേ ഓവദാമ, അനുസാസാമ [ഓവദാമപി അനുസാസാമപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. ഇമേ പനമ്ഹാകം പുത്തമത്താ മഞ്ഞേ, നത്തമത്താ മഞ്ഞേ, അമ്ഹേ [ഏവം (ക॰)] ഓവദിതബ്ബം അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞന്തീ'തി. സോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഊമിഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. 'ഊമിഭയ'ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കോധുപായാസസ്സേതം അധിവചനം.

൧൨൩. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭീലഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. തമേനം തഥാ പബ്ബജിതം സമാനം സബ്രഹ്മചാരീ ഓവദന്തി അനുസാസന്തി - 'ഇദം തേ ഖാദിതബ്ബം, ഇദം തേ ന ഖാദിതബ്ബം; ഇദം തേ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, ഇദം തേ ന ഭുഞ്ജിതബ്ബം; ഇദം തേ സായിതബ്ബം, ഇദം തേ ന സായിതബ്ബം; ഇദം തേ പാതബ്ബം, ഇദം തേ ന പാതബ്ബം; കപ്പിയം തേ ഖാദിതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന ഖാദിതബ്ബം; കപ്പിയം തേ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന ഭുഞ്ജിതബ്ബം; കപ്പിയം തേ സായിതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന സായിതബ്ബം ; കപ്പിയം തേ പാതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന പാതബ്ബം; കാലേ തേ ഖാദിതബ്ബം, വികാലേ തേ ന ഖാദിതബ്ബം; കാലേ തേ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, വികാലേ തേ ന ഭുഞ്ജിതബ്ബം; കാലേ തേ സായിതബ്ബം, വികാലേ തേ ന സായിതബ്ബം; കാലേ തേ പാതബ്ബം, വികാലേ തേ ന പാതബ്ബ'ന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'മയം ഖോ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതാ സമാനാ യം ഇച്ഛാമ തം ഖാദാമ, യം ന ഇച്ഛാമ ന തം ഖാദാമ; യം ഇച്ഛാമ തം ഭുഞ്ജാമ, യം ന ഇച്ഛാമ ന തം ഭുഞ്ജാമ; യം ഇച്ഛാമ തം സായാമ, യം ന ഇച്ഛാമ ന തം സായാമ; യം ഇച്ഛാമ തം പിവാമ [പിപാമ (സീ॰ പീ॰)], യം ന ഇച്ഛാമ ന തം പിവാമ; കപ്പിയമ്പി ഖാദാമ, അകപ്പിയമ്പി ഖാദാമ; കപ്പിയമ്പി ഭുഞ്ജാമ, അകപ്പിയമ്പി ഭുഞ്ജാമ; കപ്പിയമ്പി സായാമ, അകപ്പിയമ്പി സായാമ; കപ്പിയമ്പി പിവാമ,

അകപ്പിയമ്പി പിവാമ; കാലേപി ഖാദാമ, വികാലേപി ഖാദാമ; കാലേപി ഭുഞ്ജാമ വികാലേപി ഭുഞ്ജാമ; കാലേപി സായാമ, വികാലേപി സായാമ; കാലേപി പിവാമ, വികാലേപി പിവാമ. യമ്പി നോ സദ്ധാ ഗഹപതികാ ദിവാ വികാലേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം ദേന്തി തത്ഥപിമേ മുഖാവരണം മഞ്ഞേ കരോന്തീ'തി. സോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭീലഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. 'കുമ്ഭീലഭയ'ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഓദരികത്തസ്സേതം അധിവചനം.

൧൬൩. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ആവട്ടഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഗാമം വാ നിഗമം വാ പിണ്ഡായ പവിസതി. അരക്ഖിതേനേവ കായേന അരക്ഖിതായ വാചായ അനുപട്ഠിതായ സതിയാ അസംവുതേഹി ഇന്ദ്രിയേഹി സോ തത്ഥ പസ്സതി ഗഹപതിം വാ ഗഹപതിപുത്തം വാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതം സമങ്ഗീഭൂതം പരിചാരയമാനം [പരിചാരിയമാനം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'മയം ഖോ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതാ സമാനാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാ സമങ്ഗീഭൂതാ പരിചാരിമ്ഹാ. സംവിജ്ജന്തി ഖോ പന മേ കുലേ [സംവിജ്ജന്തി ഖോ കുലേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭോഗാ. സക്കാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജിതും പുഞ്ഞാനി ച കാതു'ന്തി. സോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആവട്ടഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. 'ആവട്ടഭയ'ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം.

൧൬൪. "കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, സുസുകാഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഗാമം വാ നിഗമം വാ പിണ്ഡായ പവിസതി. അരക്ഖിതേനേവ കായേന അരക്ഖിതായ വാചായ അനുപട്ഠിതായ സതിയാ അസംവുതേഹി ഇന്ദ്രിയേഹി സോ തത്ഥ പസ്സതി മാതുഗാമം ദുന്നിവത്ഥം വാ ദുപ്പാരുതം വാ. തസ്സ മാതുഗാമം ദിസ്വാ ദുന്നിവത്ഥം വാ ദുപ്പാരുതം വാ രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി. സോ രാഗാനുദ്ധംസേന [അനുദ്ധസ്തേന (സീ॰ പീ॰)] ചിത്തേന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി . അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുസുകാഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. 'സുസുകാഭയ'ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതുഗാമസ്സേതം അധിവചനം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനി, ഇധേകച്ചേ പുഗ്ഗലേ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതേ പാടികങ്ഖിതബ്ബാനീ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ചാതുമസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. നളകപാനസുത്തം

൧൬൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി നളകപാനേ പലാസവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ കുലപുത്താ ഭഗവന്തം ഉദ്ദിസ്സ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ ഹോന്തി - ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ, ആയസ്മാ ച ഭദ്ദിയോ [നന്ദിയോ (സീ॰ പീ॰) വിനയേ ച മ॰ നി॰ ൧ ചൂളഗോസിങ്ഗേ ച], ആയസ്മാ ച കിമിലോ [കിമ്ബിലോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ആയസ്മാ ച ഭഗു, ആയസ്മാ ച കോണ്ഡഞ്ഞോ [കുണ്ഡധാനോ (സീ॰ പീ॰)], ആയസ്മാ ച രേവതോ, ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ, അഞ്ഞേ ച അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ കുലപുത്താ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘപരിവുതോ അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തേ കുലപുത്തേ ആരബ്ഭ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്താ മമം ഉദ്ദിസ്സ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, കച്ചി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അഭിരതാ ബ്രഹ്മചരിയേ''തി? ഏവം വുത്തേ, തേ ഭിക്ഖൂ തുണ്ഹീ അഹേസും. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ തേ കുലപുത്തേ ആരബ്ഭ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്താ മമം ഉദ്ദിസ്സ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, കച്ചി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അഭിരതാ ബ്രഹ്മചരിയേ''തി? ദുതിയമ്പി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തുണ്ഹീ അഹേസും. തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ തേ കുലപുത്തേ ആരബ്ഭ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്താ മമം ഉദ്ദിസ്സ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ , കച്ചി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അഭിരതാ ബ്രഹ്മചരിയേ''തി? തതിയമ്പി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തുണ്ഹീ അഹേസും.

൧൬൭. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''യംനൂനാഹം തേ കുലപുത്തേ പുച്ഛേയ്യ''ന്തി! അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ആമന്തേസി - ''കച്ചി തുമ്ഹേ, അനുരുദ്ധാ, അഭിരതാ ബ്രഹ്മചരിയേ''തി? ''തഗ്ഘ മയം, ഭന്തേ, അഭിരതാ ബ്രഹ്മചരിയേ''തി. ''സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഏതം ഖോ, അനുരുദ്ധാ, തുമ്ഹാകം പതിരൂപം കുലപുത്താനം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാനം യം തുമ്ഹേ അഭിരമേയ്യാഥ ബ്രഹ്മചരിയേ. യേന തുമ്ഹേ അനുരുദ്ധാ, ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതാ പഠമേന വയസാ സുസുകാളകേസാ കാമേ പരിഭുഞ്ജേയ്യാഥ തേന തുമ്ഹേ, അനുരുദ്ധാ, ഭദ്രേനപി യോബ്ബനേന സമന്നാഗതാ പഠമേന വയസാ സുസുകാളകേസാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ. തേ ച ഖോ പന തുമ്ഹേ, അനുരുദ്ധാ, നേവ രാജാഭിനീതാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, ന ചോരാഭിനീതാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, ന ഇണട്ടാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, ന ഭയട്ടാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, നാജീവികാപകതാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ. അപി ച ഖോമ്ഹി ഓതിണ്ണോ ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാതി

- നനു തുമ്ഹേ, അനുരുദ്ധാ, ഏവം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’. ‘‘ഏവം പബ്ബജിതേന ച പന, അനുരുദ്ധാ, കുലപുത്തേന കിമസ്സ കരണീയം? വിവേകം, അനുരുദ്ധാ, കാമേഹി വിവേകം അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം നാധിഗച്ഛതി അഞ്ഞം വാ [അഞ്ഞം ച (ക॰)] തതോ സന്തതരം, തസ്സ അഭിജ്ഝാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി, ബ്യാപാദോപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി, ഥിനമിദ്ധമ്പി [ഥീനമിദ്ധമ്പി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചമ്പി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി, വിചികിച്ഛാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി, അരതീപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി, തന്ദീപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി. വിവേകം, അനുരുദ്ധാ, കാമേഹി വിവേകം അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം നാധിഗച്ഛതി അഞ്ഞം വാ തതോ സന്തതരം’’.

‘‘വിവേകം, അനുരുദ്ധാ, കാമേഹി വിവേകം അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം അധിഗച്ഛതി അഞ്ഞം വാ തതോ സന്തതരം, തസ്സ അഭിജ്ഝാപി ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി, ബ്യാപാദോപി ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി, ഥിനമിദ്ധമ്പി ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചമ്പി ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി, വിചികിച്ഛാപി ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി, അരതീപി ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി, തന്ദീപി ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി. വിവേകം, അനുരുദ്ധാ, കാമേഹി വിവേകം അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം അധിഗച്ഛതി അഞ്ഞം വാ തതോ സന്തതരം.

൧൬൮. ‘‘കിന്തി വോ, അനുരുദ്ധാ, മയി ഹോതി - ‘യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ [പോനോഭവികാ (സീ॰ പീ॰)] സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ, അപ്പഹീനാ തേ തഥാഗതസ്സ; തസ്മാ തഥാഗതോ സങ്ഖായേകം പടിസേവതി, സങ്ഖായേകം അധിവാസേതി, സങ്ഖായേകം പരിവജ്ജേതി, സങ്ഖായേകം വിനോദേതീ’’’തി? ‘‘ന ഖോ നോ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ഏവം ഹോതി - ‘യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ, അപ്പഹീനാ തേ തഥാഗതസ്സ; തസ്മാ തഥാഗതോ സങ്ഖായേകം പടിസേവതി, സങ്ഖായേകം അധിവാസേതി, സങ്ഖായേകം പരിവജ്ജേതി, സങ്ഖായേകം വിനോദേതീ’തി. ഏവം ഖോ നോ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ഹോതി - ‘യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ, പഹീനാ തേ തഥാഗതസ്സ; തസ്മാ തഥാഗതോ സങ്ഖായേകം പടിസേവതി, സങ്ഖായേകം അധിവാസേതി, സങ്ഖായേകം പരിവജ്ജേതി, സങ്ഖായേകം വിനോദേതീ’’’തി. ‘‘സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! തഥാഗതസ്സ, അനുരുദ്ധാ, യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ, പഹീനാ തേ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. സേയ്യഥാപി, അനുരുദ്ധാ, താലോ മത്ഥകച്ഛിന്നോ അഭബ്ബോ പുനവിരൂള്ഹിയാ; ഏവമേവ ഖോ, അനുരുദ്ധാ , തഥാഗതസ്സ യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ, പഹീനാ തേ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ; തസ്മാ തഥാഗതോ സങ്ഖായേകം പടിസേവതി, സങ്ഖായേകം അധിവാസേതി, സങ്ഖായേകം പരിവജ്ജേതി, സങ്ഖായേകം വിനോദേതി’’.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, അനുരുദ്ധാ, കം അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ തഥാഗതോ സാവകേ അബ്ഭതീതേ കാലങ്കതേ ഉപപത്തീസു ബ്യാകരോതി - ‘അസു അമുത്ര ഉപപന്നോ; അസു അമുത്ര ഉപപന്നോ’’’തി? ‘‘ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭഗവംനേത്തികാ ഭഗവംപടിസരണാ. സാധു വത, ഭന്തേ, ഭഗവന്തംയേവ പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ’’തി . ‘‘ന ഖോ, അനുരുദ്ധാ, തഥാഗതോ ജനകുഹനത്ഥം ന ജനലപനത്ഥം ന ലാഭസക്കാരസിലോകാനിസംസത്ഥം ന ‘ഇതി മം ജനോ ജാനാതൂ’തി സാവകേ അബ്ഭതീതേ കാലങ്കതേ ഉപപത്തീസു ബ്യാകരോതി - ‘അസു അമുത്ര ഉപപന്നോ, അസു അമുത്ര ഉപപന്നോ’തി. സന്തി ച ഖോ, അനുരുദ്ധാ, കുലപുത്താ സദ്ധാ ഉളാരവേദാ ഉളാരപാമോജ്ജാ. തേ തം സുത്വാ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരന്തി. തേസം തം, അനുരുദ്ധാ, ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ’’.

൧൬൨. ‘‘ഇധാനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖു സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ [കാലകതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - അഞ്ഞായ സണ്ഠഹീ’തി. സോ ഖോ പനസ്സ ആയസ്മാ സാമം ദിട്ഠോ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതോ വാ - ‘ഏവംസീലോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംപഞ്ഞോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിഹാരീ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിമുത്തോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സോ തസ്സ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തോ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനോ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

‘‘ഇധാനുരുദ്ധാ , ഭിക്ഖു സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ’തി. സോ ഖോ പനസ്സ ആയസ്മാ സാമം ദിട്ഠോ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതോ വാ - ‘ഏവംസീലോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മോ...പേ॰... ഏവംപഞ്ഞോ... ഏവംവിഹാരീ... ഏവംവിമുത്തോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സോ തസ്സ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തോ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനോ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

‘‘ഇധാനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖു സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സതീ’തി. സോ ഖോ പനസ്സ ആയസ്മാ സാമം ദിട്ഠോ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതോ വാ - ‘ഏവംസീലോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മോ...പേ॰... ഏവംപഞ്ഞോ... ഏവംവിഹാരീ... ഏവംവിമുത്തോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സോ തസ്സ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തോ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനോ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

“ഇധാനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖു സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’തി. സോ ഖോ പനസ്സ ആയസ്മാ സാമം ദിട്ഠോ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതോ വാ - ‘ഏവംസീലോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മോ...പേ॰... ഏവംപഞ്ഞോ... ഏവംവിഹാരീ... ഏവംവിമുത്തോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സോ തസ്സ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തോ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനോ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

൧൩൦. “ഇധാനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനീ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമാ ഭിക്ഖുനീ കാലങ്കതാ; സാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ - അഞ്ഞായ സണ്ഠഹീ’തി. സാ ഖോ പനസ്സാ ഭഗിനീ സാമം ദിട്ഠാ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതാ വാ - ‘ഏവംസീലാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി , ഏവംപഞ്ഞാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിഹാരിനീ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിമുത്താ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സാ തസ്സാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തീ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനിയാ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

“ഇധാനുരുദ്ധാ , ഭിക്ഖുനീ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമാ ഭിക്ഖുനീ കാലങ്കതാ; സാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ - പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനീ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ’തി. സാ ഖോ പനസ്സാ ഭഗിനീ സാമം ദിട്ഠാ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതാ വാ - ‘ഏവംസീലാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മാ...പേ॰... ഏവംപഞ്ഞാ... ഏവംവിഹാരിനീ... ഏവംവിമുത്താ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സാ തസ്സാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തീ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനിയാ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

“ഇധാനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനീ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമാ ഭിക്ഖുനീ കാലങ്കതാ; സാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമിനീ സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സതീ’തി. സാ ഖോ പനസ്സാ ഭഗിനീ സാമം ദിട്ഠാ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതാ വാ - ‘ഏവംസീലാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മാ...പേ॰... ഏവംപഞ്ഞാ... ഏവംവിഹാരിനീ... ഏവംവിമുത്താ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സാ തസ്സാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തീ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനിയാ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

“ഇധാനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനീ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമാ ഭിക്ഖുനീ കാലങ്കതാ; സാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ’തി . സാ ഖോ പനസ്സാ ഭഗിനീ സാമം ദിട്ഠാ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതാ വാ - ‘ഏവംസീലാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മാ... ഏവംപഞ്ഞാ... ഏവംവിഹാരിനീ... ഏവംവിമുത്താ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സാ തസ്സാ സദ്ധഞ്ച

സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തീ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഭിക്ഖുനിയാ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

൧൭൧. ''ഇധാനുരുദ്ധാ, ഉപാസകോ സുണാതി - 'ഇത്ഥന്നാമോ ഉപാസകോ കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ'തി. സോ ഖോ പനസ്സ ആയസ്മാ സാമം ദിട്ഠോ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതോ വാ - 'ഏവംസീലോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംപഞ്ഞോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിഹാരീ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിമുത്തോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപീ'തി. സോ തസ്സ സദ്ധഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തോ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഉപാസകസ്സ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

''ഇധാനുരുദ്ധാ, ഉപാസകോ സുണാതി - 'ഇത്ഥന്നാമോ ഉപാസകോ കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സതീ'തി. സോ ഖോ പനസ്സ ആയസ്മാ സാമം ദിട്ഠോ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതോ വാ - 'ഏവംസീലോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മോ... ഏവംപഞ്ഞോ... ഏവംവിഹാരീ... ഏവംവിമുത്തോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപീ'തി. സോ തസ്സ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തോ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഉപാസകസ്സ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

''ഇധാനുരുദ്ധാ, ഉപാസകോ സുണാതി - 'ഇത്ഥന്നാമോ ഉപാസകോ കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'തി. സോ ഖോ പനസ്സ ആയസ്മാ സാമം ദിട്ഠോ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതോ വാ - 'ഏവംസീലോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മോ...പേ॰... ഏവംപഞ്ഞോ... ഏവംവിഹാരീ... ഏവംവിമുത്തോ സോ ആയസ്മാ അഹോസി ഇതിപീ'തി. സോ തസ്സ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തോ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ ഉപാസകസ്സ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

൧൭൨. ''ഇധാനുരുദ്ധാ , ഉപാസികാ സുണാതി - 'ഇത്ഥന്നാമാ ഉപാസികാ കാലങ്കതാ; സാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ - പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനീ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ'തി. സാ ഖോ പനസ്സാ ഭഗിനീ സാമം ദിട്ഠാ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതാ വാ - 'ഏവംസീലാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മാ... ഏവംപഞ്ഞാ... ഏവംവിഹാരിനീ... ഏവംവിമുത്താ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപീ'തി. സാ തസ്സാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തീ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഉപാസികായ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

“ഇധാനുരുദ്ധാ, ഉപാസികാ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമാ ഉപാസികാ കാലങ്കതാ; സാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമിനീ സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സതീ’തി. സാ ഖോ പനസ്സാ ഭഗിനീ സാമം ദിട്ഠാ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതാ വാ - ‘ഏവംസീലാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മാ... ഏവംപഞ്ഞാ... ഏവംവിഹാരിനീ... ഏവംവിമുത്താ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സാ തസ്സാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തീ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഉപാസികായ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

“ഇധാനുരുദ്ധാ, ഉപാസികാ സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമാ ഉപാസികാ കാലങ്കതാ; സാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ - തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ’തി. സാ ഖോ പനസ്സാ ഭഗിനീ സാമം ദിട്ഠാ വാ ഹോതി അനുസ്സവസ്സുതാ വാ - ‘ഏവംസീലാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംധമ്മാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംപഞ്ഞാ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിഹാരിനീ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപി, ഏവംവിമുത്താ സാ ഭഗിനീ അഹോസി ഇതിപീ’തി. സാ തസ്സാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച സുതഞ്ച ചാഗഞ്ച പഞ്ഞഞ്ച അനുസ്സരന്തീ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി. ഏവമ്പി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, ഉപാസികായ ഫാസുവിഹാരോ ഹോതി.

“ഇതി ഖോ, അനുരുദ്ധാ, തഥാഗതോ ന ജനകുഹനത്ഥം ന ജനലപനത്ഥം ന ലാഭസക്കാരസിലോകാനിസംസത്ഥം ന ‘ഇതി മം ജനോ ജാനാതൂ’തി സാവകേ അബ്ഭതീതേ കാലങ്കതേ ഉപപത്തീസു ബ്യാകരോതി - ‘അസു അമുത്ര ഉപപന്നോ, അസു അമുത്ര ഉപപന്നോ’തി. സന്തി ച ഖോ, അനുരുദ്ധാ, കുലപുത്താ സദ്ധാ ഉളാരവേദാ ഉളാരപാമോജ്ജാ. തേ തം സുത്വാ തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരന്തി. തേസം തം, അനുരുദ്ധാ, ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

നളകപാനസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. ഗോലിയാനിസുത്തം

൧൭൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഗോലിയാനി [ഗുലിസ്സാനി (സീ॰ പീ॰), ഗോലിസ്സാനി (സ്യാ॰ കം॰)] നാമ ഭിക്ഖു ആരഞ്ഞികോ [ആരഞ്ഞകോ (സബ്ബത്ഥ)] പദസമാചാരോ [പദരസമാചാരോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സങ്ഘമജ്ഝേ ഓസടോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഗോലിയാനിം ഭിക്ഖും ആരബ്ഭ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന സബ്രഹ്മചാരീസു സഗാരവേന ഭവിതബ്ബം സപ്പതിസ്സേന. സചേ, ആവുസോ,

ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ സബ്രഹ്മചാരീസു അഗാരവോ ഹോതി അപ്പതിസ്സോ, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന, യോ അയമായസ്മാ സബ്രഹ്മചാരീസു അഗാരവോ ഹോതി അപ്പതിസ്സോ’തി - തസ്സ [അപ്പതിസ്സോതിസ്സ (സീ॰ പീ॰)] ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന സബ്രഹ്മചാരീസു സഗാരവേന ഭവിതബ്ബം സപ്പതിസ്സേന.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന ആസനകുസലേന ഭവിതബ്ബം - ‘ഇതി ഥേരേ ച ഭിക്ഖൂ നാനുപഖജ്ജ നിസീദിസ്സാമി നവേ ച ഭിക്ഖൂ ന ആസനേന പടിബാഹിസ്സാമീ’തി. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ ന ആസനകുസലോ ഹോതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന, യോ അയമായസ്മാ ആസനകുസലോ ന ഹോതീ’തി [യോ അയമായസ്മാ ആഭിസമാചാരികമ്പി ധമ്മം ന ജാനാതീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന ആസനകുസലേന ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന ആഭിസമാചാരികോപി ധമ്മോ ജാനിതബ്ബോ. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ ആഭിസമാചാരികമ്പി ധമ്മം ന ജാനാതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ ആഭിസമാചാരികമ്പി ധമ്മം ന ജാനാതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന ആഭിസമാചാരികോപി ധമ്മോ ജാനിതബ്ബോ [അയം ആഭിസമാചാരികതതിയവാരോ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ന ദിസ്സതി].

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന നാതികാലേന ഗാമോ പവിസിതബ്ബോ നാതിദിവാ [ന ദിവാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] പടിക്കമിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ അതികാലേന ഗാമം പവിസതി അതിദിവാ പടിക്കമതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ അതികാലേന ഗാമം പവിസതി അതിദിവാ പടിക്കമതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന നാതികാലേന ഗാമോ പവിസിതബ്ബോ, നാതിദിവാ പടിക്കമിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന ന പുരേഭത്തം പച്ഛാഭത്തം കുലേസു ചാരിത്തം ആപജ്ജിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ പുരേഭത്തം പച്ഛാഭത്തം കുലേസു ചാരിത്തം ആപജ്ജതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘അയം നൂനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന വിഹരതോ വികാലചരിയാ ബഹുലീകതാ, തമേനം സങ്ഘഗതമ്പി

സമുദാചരതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന ന പുരേഭത്തം പച്ഛാഭത്തം കുലേസു ചാരിത്തം ആപജ്ജിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന അനുദ്ധതേന ഭവിതബ്ബം അചപലേന. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ ഉദ്ധതോ ഹോതി ചപലോ, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘ഇദം നൂനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന വിഹരതോ ഉദ്ധച്ചം ചാപല്യം ബഹുലീകതം, തമേനം സങ്ഘഗതമ്പി സമുദാചരതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന അനുദ്ധതേന ഭവിതബ്ബം അചപലേന.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ , ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന അമുഖരേന ഭവിതബ്ബം അവികിണ്ണവാചേന. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ മുഖരോ ഹോതി വികിണ്ണവാചോ, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ മുഖരോ വികിണ്ണവാചോ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന അമുഖരേന ഭവിതബ്ബം അവികിണ്ണവാചേന.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന സുവചേന [സുബ്ബചേന (സീ॰ ക॰)] ഭവിതബ്ബം കല്യാണമിത്തേന. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു സങ്ഘഗതോ സങ്ഘേ വിഹരന്തോ ദുബ്ബചോ ഹോതി പാപമിത്തോ, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ ദുബ്ബചോ പാപമിത്തോ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സങ്ഘഗതേന സങ്ഘേ വിഹരന്തേന സുവചേന ഭവിതബ്ബം കല്യാണമിത്തേന.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരേന ഭവിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരോ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരേന ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനാ ഭവിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞൂ ഹോതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞൂ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനാ ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ ജാഗരിയം അനുയുത്തേന ഭവിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു ജാഗരിയം അനനുയുത്തോ ഹോതി,

തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ ജാഗരിയം അനനുയുത്തോ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ ജാഗരിയം അനുയുത്തേന ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ , ഭിക്ഖുനാ ആരദ്ധവീരിയേന ഭവിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു കുസീതോ ഹോതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ കുസീതോ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ ആരദ്ധവീരിയേന ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ ഉപട്ഠിതസ്സതിനാ ഭവിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു മുട്ഠസ്സതീ ഹോതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ മുട്ഠസ്സതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ ഉപട്ഠിതസ്സതിനാ ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സമാഹിതേന ഭവിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു അസമാഹിതോ ഹോതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ അസമാഹിതോ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ സമാഹിതേന ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ പഞ്ഞവതാ ഭവിതബ്ബം. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ . ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ ദുപ്പഞ്ഞോ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ പഞ്ഞവതാ ഭവിതബ്ബം.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അഭിധമ്മേ അഭിവിനയേ യോഗോ കരണീയോ. സന്താവുസോ, ആരഞ്ഞികം ഭിക്ഖും അഭിധമ്മേ അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുച്ഛിതാരോ. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു അഭിധമ്മേ അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന സമ്പായതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ അഭിധമ്മേ അഭിവിനയേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന സമ്പായതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ അഭിധമ്മേ അഭിവിനയേ യോഗോ കരണീയോ.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ , ഭിക്ഖുനാ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തത്ഥ യോഗോ കരണീയോ. സന്താവുസോ, ആരഞ്ഞികം ഭിക്ഖും യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തത്ഥ പഞ്ഹം പുച്ഛിതാരോ. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന സമ്പായതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന

സമ്പായതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തത്ഥ യോഗോ കരണീയോ.

“ആരഞ്ഞികേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മേ യോഗോ കരണീയോ. സന്താവുസോ, ആരഞ്ഞികം ഭിക്ഖും ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മേ പഞ്ഹം പുച്ഛിതാരോ. സചേ, ആവുസോ, ആരഞ്ഞികോ ഭിക്ഖു ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന സമ്പായതി, തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. ‘കിം പനിമസ്സായസ്മതോ ആരഞ്ഞികസ്സ ഏകസ്സാരഞ്ഞേ സേരിവിഹാരേന യോ അയമായസ്മാ യസ്സത്ഥായ പബ്ബജിതോ തമത്ഥം ന ജാനാതീ’തി - തസ്സ ഭവന്തി വത്താരോ. തസ്മാ ആരഞ്ഞികേന ഭിക്ഖുനാ ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മേ യോഗോ കരണീയോ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ [മഹാമോഗ്ഗലാനോ (ക॰)] ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - “ആരഞ്ഞികേനേവ നു ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഇമേ ധമ്മാ സമാദായ വത്തിതബ്ബാ ഉദാഹു ഗാമന്തവിഹാരിനാപീ”തി ? “ആരഞ്ഞികേനാപി ഖോ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖുനാ ഇമേ ധമ്മാ സമാദായ വത്തിതബ്ബാ പഗേവ ഗാമന്തവിഹാരിനാ”തി.

ഗോലിയാനിസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. കീടാഗിരിസുത്തം

൧൭൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കാസീസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “അഹം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ [രത്തിഭോജനം (ക॰)] ഭുഞ്ജാമി. അഞ്ഞത്ര ഖോ പനാഹം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനോ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനാമി അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. ഏഥ, തുമ്ഹേപി, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജഥ. അഞ്ഞത്ര ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേപി രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനിസ്സഥ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ചാ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ ഭഗവാ കാസീസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന കീടാഗിരി നാമ കാസീനം നിഗമോ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ കീടാഗിരിസ്മിം വിഹരതി കാസീനം നിഗമേ.

൧൭൫. തേന ഖോ പന സമയേന അസ്സജിപുനബ്ബസുകാ നാമ ഭിക്ഖൂ കീടാഗിരിസ്മിം ആവാസികാ ഹോന്തി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന അസ്സജിപുനബ്ബസുകാ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അസ്സജിപുനബ്ബസുകേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചും - “ഭഗവാ ഖോ, ആവുസോ, അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജതി ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ച. അഞ്ഞത്ര ഖോ പനാവുസോ, രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനന്തി അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. ഏഥ, തുമ്ഹേപി, ആവുസോ, അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജഥ. അഞ്ഞത്ര ഖോ പനാവുസോ,

തുമ്ഹേപി രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനിസ്സഥ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ചാ''തി . ഏവം വുത്തേ, അസ്സജിപുനബ്ബസുകാ ഭിക്ഖൂ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചും - ''മയം ഖോ, ആവുസോ, സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജാമ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ. തേ മയം സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജമാനാ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനാമ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. തേ മയം കിം സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവിസ്സാമ? സായഞ്ചേവ മയം ഭുഞ്ജിസ്സാമ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ''തി.

യതോ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ നാസക്ഖിംസു അസ്സജിപുനബ്ബസുകേ ഭിക്ഖൂ സഞ്ഞാപേതും, അഥ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ഇധ മയം, ഭന്തേ, യേന അസ്സജിപുനബ്ബസുകാ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമിമ്ഹ; ഉപസങ്കമിത്വാ അസ്സജിപുനബ്ബസുകേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചുമ്ഹ - 'ഭഗവാ ഖോ, ആവുസോ, അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജതി ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ച; അഞ്ഞത്ര ഖോ പനാവുസോ, രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനന്തി അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. ഏഥ, തുമ്ഹേപി, ആവുസോ , അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജഥ. അഞ്ഞത്ര ഖോ പനാവുസോ, തുമ്ഹേപി രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനിസ്സഥ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ചാ'തി. ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, അസ്സജിപുനബ്ബസുകാ ഭിക്ഖൂ അമ്ഹേ ഏതദവോചും - 'മയം ഖോ, ആവുസോ, സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജാമ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ. തേ മയം സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജമാനാ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനാമ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. തേ മയം കിം സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവിസ്സാമ? സായഞ്ചേവ മയം ഭുഞ്ജിസ്സാമ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ'തി. യതോ ഖോ മയം, ഭന്തേ, നാസക്ഖിമ്ഹ അസ്സജിപുനബ്ബസുകേ ഭിക്ഖൂ സഞ്ഞാപേതും, അഥ മയം ഏതമത്ഥം ഭഗവതോ ആരോചേമാ''തി.

൧൭൭. അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, മമ വചനേന അസ്സജിപുനബ്ബസുകേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ'''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന അസ്സജിപുനബ്ബസുകാ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ അസ്സജിപുനബ്ബസുകേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ അസ്സജിപുനബ്ബസുകാ ഭിക്ഖൂ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ അസ്സജിപുനബ്ബസുകേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച - ''സച്ചം കിര, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ തുമ്ഹേ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'ഭഗവാ ഖോ, ആവുസോ, അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജതി ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ച. അഞ്ഞത്ര ഖോ പനാവുസോ, രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനന്തി അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. ഏഥ, തുമ്ഹേപി, ആവുസോ, അഞ്ഞത്രേവ രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജഥ. അഞ്ഞത്ര ഖോ പനാവുസോ, തുമ്ഹേപി രത്തിഭോജനാ ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച

സഞ്ജാനിസ്സഥ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ചാ’തി. ഏവം വുത്തേ കിര [കിം നു (കം॰)], ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേ തേ ഭിക്ഖൂ ഏവം അവചുത്ഥ - ‘മയം ഖോ പനാവുസോ, സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജാമ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ. തേ മയം സായഞ്ചേവ ഭുഞ്ജമാനാ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനാമ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. തേ മയം കിം സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവിസ്സാമ? സായഞ്ചേവ മയം ഭുഞ്ജിസ്സാമ പാതോ ച ദിവാ ച വികാലേ’’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’.

൧൭൭. ‘‘കിം നു മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാഥ യം കിഞ്ചായം പുരിസപുഗ്ഗലോ പടിസംവേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ തസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’’തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’. ‘‘നനു മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാഥ ഇധേകച്ചസ്സ യം ഏവരൂപം സുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇധ പനേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം സുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി , കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇധ പനേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇധ പനേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’.

൧൭൮. ‘‘സാധു, ഭിക്ഖവേ! മയാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞാതം അഭവിസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം സുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തീ’തി, ഏവാഹം അജാനന്തോ ‘ഏവരൂപം സുഖം വേദനം പജഹഥാ’തി വദേയ്യം; അപി നു മേ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, പതിരൂപം അഭവിസ്സാ’’തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’. ‘‘യസ്മാ ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം സുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തീ’തി, തസ്മാഹം ‘ഏവരൂപം സുഖം വേദനം പജഹഥാ’തി വദാമി. മയാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞാതം അഭവിസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം സുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’തി, ഏവാഹം അജാനന്തോ ‘ഏവരൂപം സുഖം വേദനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ’തി വദേയ്യം; അപി നു മേ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, പതിരൂപം അഭവിസ്സാ’’തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’. ‘‘യസ്മാ ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം സുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’തി, തസ്മാഹം ‘ഏവരൂപം സുഖം വേദനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ’തി വദാമി.

൧൨൯. ‘‘മയാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞാതം അഭവിസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തീ’തി, ഏവാഹം അജാനന്തോ ‘ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം പജഹഥാ’തി വദേയ്യം; അപി നു മേ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, പതിരൂപം അഭവിസ്സാ’’തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’. ‘‘യസ്മാ ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തീ’തി, തസ്മാഹം ‘ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം പജഹഥാ’തി വദാമി. മയാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞാതം അഭവിസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’തി, ഏവാഹം അജാനന്തോ ‘ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ’തി വദേയ്യം; അപി നു മേ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, പതിരൂപം അഭവിസ്സാ’’തി ? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’. ‘‘യസ്മാ ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’തി, തസ്മാഹം ‘ഏവരൂപം ദുക്ഖം വേദനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ’തി വദാമി.

൧൩൦. ‘‘മയാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞാതം അഭവിസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തീ’തി, ഏവാഹം അജാനന്തോ ‘ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം പജഹഥാ’തി വദേയ്യം; അപി നു മേ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, പതിരൂപം അഭവിസ്സാ’’തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’. ‘‘യസ്മാ ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തീ’തി, തസ്മാഹം ‘ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം പജഹഥാ’തി വദാമി’’. മയാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞാതം അഭവിസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’തി, ഏവാഹം അജാനന്തോ ‘ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ’തി വദേയ്യം; അപി നു മേ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, പതിരൂപം അഭവിസ്സാ’’തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’. ‘‘യസ്മാ ച ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ - ‘ഇധേകച്ചസ്സ ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയതോ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തീ’തി, തസ്മാഹം ‘ഏവരൂപം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ’തി വദാമി.

൧൩൧. ‘‘നാഹം, ഭിക്ഖവേ, സബ്ബേസംയേവ ഭിക്ഖൂനം ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്തി വദാമി; ന പനാഹം, ഭിക്ഖവേ, സബ്ബേസംയേവ ഭിക്ഖൂനം ‘ന അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്തി വദാമി. യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ

പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ, തഥാരൂപാനാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂനം 'ന അപ്പമാദേന കരണീയ'ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? കതം തേസം അപ്പമാദേന. അഭബ്ബാ തേ പമജ്ജിതും. യേ ച ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ സേക്ഖാ അപ്പത്തമാനസാ അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനാ വിഹരന്തി, തഥാരൂപാനാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂനം 'അപ്പമാദേന കരണീയ'ന്ത്ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അപ്പേവ നാമിമേ ആയസ്മന്തോ അനുലോമികാനി സേനാസനാനി പടിസേവമാനാ കല്യാണമിത്തേ ഭജമാനാ ഇന്ദ്രിയാനി സമന്നാനയമാനാ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യുന്തി! ഇമം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ഭിക്ഖൂനം അപ്പമാദഫലം സമ്പസ്സമാനോ 'അപ്പമാദേന കരണീയ'ന്ത്ന്തി വദാമി.

൧൮൨. "സത്തിമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ സത്ത? ഉഭതോഭാഗവിമുത്തോ, പഞ്ഞാവിമുത്തോ, കായസക്ഖി, ദിട്ഠിപ്പത്തോ, സദ്ധാവിമുത്തോ, ധമ്മാനുസാരീ, സദ്ധാനുസാരീ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഉഭതോഭാഗവിമുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തേ കായേന ഫുസിത്വാ [ഫസ്സിത്വാ (സീ॰ പീ॰)] വിഹരതി പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഉഭതോഭാഗവിമുത്തോ ഇമസ്സ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ 'ന അപ്പമാദേന കരണീയ'ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? കതം തസ്സ അപ്പമാദേന. അഭബ്ബോ സോ പമജ്ജിതും.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഞാവിമുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തേ ന കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പഞ്ഞാവിമുത്തോ. ഇമസ്സപി ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ 'ന അപ്പമാദേന കരണീയ'ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? കതം തസ്സ അപ്പമാദേന. അഭബ്ബോ സോ പമജ്ജിതും.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസക്ഖി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ഏകച്ചേ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസക്ഖി. ഇമസ്സ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ 'അപ്പമാദേന കരണീയ'ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അപ്പേവ നാമ അയമായസ്മാ അനുലോമികാനി സേനാസനാനി പടിസേവമാനോ കല്യാണമിത്തേ ഭജമാനോ ഇന്ദ്രിയാനി സമന്നാനയമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാതി! ഇമം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമാദഫലം സമ്പസ്സമാനോ 'അപ്പമാദേന കരണീയ'ന്ത്ന്തി വദാമി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠിപ്പത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തേ ന കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ഏകച്ചേ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി, തഥാഗതപ്പവേദിതാ ചസ്സ ധമ്മാ പഞ്ഞായ വോദിട്ഠാ ഹോന്തി വോചരിതാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠിപ്പത്തോ. ഇമസ്സപി ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അപ്പേവ നാമ അയമായസ്മാ അനുലോമികാനി സേനാസനാനി പടിസേവമാനോ കല്യാണമിത്തേ ഭജമാനോ ഇന്ദ്രിയാനി സമന്നാനയമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാതി! ഇമം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമാദഫലം സമ്പസ്സമാനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്ത്ന്തി വദാമി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തേ ന കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ഏകച്ചേ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി, തഥാഗതേ ചസ്സ സദ്ധാ നിവിട്ഠാ ഹോതി മൂലജാതാ പതിട്ഠിതാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സദ്ധാവിമുത്തോ. ഇമസ്സപി ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്ത്ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അപ്പേവ നാമ അയമായസ്മാ അനുലോമികാനി സേനാസനാനി പടിസേവമാനോ കല്യാണമിത്തേ ഭജമാനോ ഇന്ദ്രിയാനി സമന്നാനയമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാതി! ഇമം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമാദഫലം സമ്പസ്സമാനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്ത്ന്തി വദാമി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ധമ്മാനുസാരീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തേ ന കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ഏകച്ചേ ആസവാ പരിക്ഖീണാ [ദിസ്വാ ആസവാ അപരിക്ഖീണാ (സീ॰ പീ॰)] ഹോന്തി, തഥാഗതപ്പവേദിതാ ചസ്സ ധമ്മാ പഞ്ഞായ മത്തസോ നിജ്ഝാനം ഖമന്തി, അപി ചസ്സ ഇമേ ധമ്മാ ഹോന്തി, സേയ്യഥിദം - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ധമ്മാനുസാരീ. ഇമസ്സപി ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്തി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അപ്പേവ നാമ അയമായസ്മാ അനുലോമികാനി സേനാസനാനി പടിസേവമാനോ കല്യാണമിത്തേ ഭജമാനോ ഇന്ദ്രിയാനി സമന്നാനയമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാതി ! ഇമം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമാദഫലം സമ്പസ്സമാനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്തി വദാമി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സദ്ധാനുസാരീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ തേ ന കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ഏകച്ചേ ആസവാ പരിക്ഖീണാ [ദിസ്വാ ആസവാ അപരിക്ഖീണാ (സീ॰ പീ॰)] ഹോന്തി, തഥാഗതേ ചസ്സ സദ്ധാമത്തം ഹോതി പേമമത്തം, അപി ചസ്സ ഇമേ ധമ്മാ ഹോന്തി, സേയ്യഥിദം - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സദ്ധാനുസാരീ. ഇമസ്സപി ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്ത്ി വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? അപ്പേവ നാമ അയമായസ്മാ അനുലോമികാനി സേനാസനാനി പടിസേവമാനോ കല്യാണമിത്തേ ഭജമാനോ ഇന്ദ്രിയാനി സമന്നാനയമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാതി! ഇമം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപ്പമാദഫലം സമ്പസ്സമാനോ ‘അപ്പമാദേന കരണീയ’ന്ത്ി വദാമി.

൧൮൨. “നാഹം, ഭിക്ഖവേ, ആദികേനേവ അഞ്ഞാരാധനം വദാമി; അപി ച, ഭിക്ഖവേ, അനുപുബ്ബസിക്ഖാ അനുപുബ്ബകിരിയാ അനുപുബ്ബപടിപദാ അഞ്ഞാരാധനാ ഹോതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അനുപുബ്ബസിക്ഖാ അനുപുബ്ബകിരിയാ അനുപുബ്ബപടിപദാ അഞ്ഞാരാധനാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധാജാതോ ഉപസങ്കമതി, ഉപസങ്കമന്തോ പയിരുപാസതി, പയിരുപാസന്തോ സോതം ഓദഹതി, ഓഹിതസോതോ ധമ്മം സുണാതി, സുത്വാ ധമ്മം ധാരേതി, ധതാനം [ധാതാനം (ക॰)] ധമ്മാനം അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതി, അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതോ ധമ്മാ നിജ്ഝാനം ഖമന്തി, ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ സതി ഛന്ദോ ജായതി, ഛന്ദജാതോ ഉസ്സഹതി, ഉസ്സാഹേത്വാ തുലേതി, തുലയിത്വാ പദഹതി, പഹിതത്തോ സമാനോ കായേന ചേവ പരമസച്ചം സച്ഛികരോതി, പഞ്ഞായ ച നം അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. സാപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധാ നാഹോസി; തമ്പി നാമ, ഭിക്ഖവേ, ഉപസങ്കമനം നാഹോസി; സാപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, പയിരുപാസനാ നാഹോസി; തമ്പി നാമ, ഭിക്ഖവേ, സോതാവധാനം നാഹോസി ; തമ്പി നാമ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസ്സവനം നാഹോസി; സാപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മധാരണാ നാഹോസി; സാപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥൂപപരിക്ഖാ നാഹോസി; സാപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തി നാഹോസി; സോപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദോ നാഹോസി; സോപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, ഉസ്സാഹോ നാഹോസി; സാപി നാമ, ഭിക്ഖവേ, തുലനാ നാഹോസി; തമ്പി നാമ, ഭിക്ഖവേ, പധാനം നാഹോസി. വിപ്പടിപന്നാത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപന്നാത്ഥ, ഭിക്ഖവേ. കീവ ദൂരേവിമേ, ഭിക്ഖവേ, മോഘപുരിസാ അപക്കന്താ ഇമമ്ഹാ ധമ്മവിനയാ.

൧൮൩. “അത്ഥി , ഭിക്ഖവേ, ചതുപ്പദം വേയ്യാകരണം യസ്സുദ്ദിട്ഠസ്സ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ പഞ്ഞായത്ഥം ആജാനേയ്യ. ഉദ്ദിസിസ്സാമി വോ [ഉദ്ദിട്ഠസ്സാപി (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ആജാനിസ്സഥ മേ ത”ന്തി? “കേ ച മയം, ഭന്തേ, കേ ച ധമ്മസ്സ അഞ്ഞാതാരോ”തി? യോപി സോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ഥാ ആമിസഗരു ആമിസദായാദോ ആമിസേഹി സംസട്ഠോ വിഹരതി തസ്സ പായം ഏവരൂപീ പണോപണവിയാ ന ഉപേതി - ‘ഏവഞ്ച നോ അസ്സ അഥ നം കരേയ്യാമ, ന ച നോ ഏവമസ്സ ന നം കരേയ്യാമാ’തി, കിം പന, ഭിക്ഖവേ,

യം തഥാഗതോ സബ്ബസോ ആമിസേഹി വിസംസട്ഠോ വിഹരതി. സദ്ധസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സാവകസ്സ സത്ഥുസാസനേ പരിയോഗാഹിയ [പരിയോഗായ (സീ॰ പീ॰ ക॰), പരിയോഗയ്ഹ (സ്യാ॰ കം॰)] വത്തതോ അയമനുധമ്മോ ഹോതി - 'സത്ഥാ ഭഗവാ, സാവകോഹമസ്മി; ജാനാതി ഭഗവാ, നാഹം ജാനാമീ'തി. സദ്ധസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സാവകസ്സ സത്ഥുസാസനേ പരിയോഗാഹിയ വത്തതോ രുള്ഹനീയം [രുമ്ഹനിയം (സീ॰ പീ॰)] സത്ഥുസാസനം ഹോതി ഓജവന്തം. സദ്ധസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സാവകസ്സ സത്ഥുസാസനേ പരിയോഗാഹിയ വത്തതോ അയമനുധമ്മോ ഹോതി - 'കാമം തചോ ച ന്ഹാരു ച അട്ഠി ച അവസിസ്സതു, സരീരേ ഉപസുസ്സതു [ഉപസുസ്സതു സരീരേ (സീ॰), സരീരേ അവസുസ്സതു (ക॰)] മംസലോഹിതം, യം തം പുരിസഥാമേന പുരിസവീരിയേന പുരിസപരക്കമേന പത്തബ്ബം ന തം അപാപുണിത്വാ വീരിയസ്സ സണ്ഠാനം [സന്ഥാനം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഭവിസ്സതീ'തി. സദ്ധസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സാവകസ്സ സത്ഥുസാസനേ പരിയോഗാഹിയ വത്തതോ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

കീടാഗിരിസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

ഭിക്ഖുവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കുഞ്ജര-രാഹുല-സസ്സതലോകോ, മാലുക്യപുത്തോ ച ഭദ്ദാലി-നാമോ;
ഖുദ്ദ-ദിജാഥ-സഹമ്പതിയാചം, നാളക-രഞ്ഞികിടാഗിരിനാമോ.

൩. പരിബ്ബാജകവഗ്ഗോ

൧. തേവിജ്ജവച്ഛസുത്തം

൧൮൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. തേന ഖോ പന സമയേന വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഏകപുണ്ഡരീകേ പരിബ്ബാജകാരാമേ പടിവസതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''അതിപ്പഗോ ഖോ താവ വേസാലിയം പിണ്ഡായ ചരിതും; യംനൂനാഹം യേന ഏകപുണ്ഡരീകോ പരിബ്ബാജകാരാമോ യേന വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ഏകപുണ്ഡരീകോ പരിബ്ബാജകാരാമോ യേന വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഏതു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ. സ്വാഗതം [സാഗതം (സീ॰ പീ॰)], ഭന്തേ, ഭഗവതോ. ചിരസ്സം ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമം പരിയായമകാസി യദിദം ഇധാഗമനായ. നിസീദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇദമാസനം പഞ്ഞത്ത''ന്തി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. വച്ഛഗോത്തോപി ഖോ പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതം മേതം, ഭന്തേ - 'സമണോ ഗോതമോ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ, അപരിസേ+സം ഞാണദസ്സനം പടിജാനാതി, ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിത'ന്തി. യേ തേ, ഭന്തേ, ഏവമാഹംസു - 'സമണോ ഗോതമോ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ, അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനാതി, ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിത'ന്തി, കച്ചി തേ, ഭന്തേ, ഭഗവതോ വുത്തവാദിനോ, ന ച ഭഗവന്തം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരോന്തി, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതീ''തി? ''യേ തേ, വച്ഛ, ഏവമാഹംസു - 'സമണോ ഗോതമോ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ, അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനാതി, ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിത'ന്തി, ന മേ തേ വുത്തവാദിനോ, അബ്ഭാചിക്ഖന്തി ച പന മം അസതാ അഭൂതേനാ''തി.

൧൮൬. ''കഥം ബ്യാകരമാനാ പന മയം, ഭന്തേ, വുത്തവാദിനോ ചേവ ഭഗവതോ അസ്സാമ, ന ച ഭഗവന്തം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖേയ്യാമ, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരേയ്യാമ, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛേയ്യാ''തി?

'''തേവിജ്ജോ സമണോ ഗോതമോ'തി ഖോ, വച്ഛ, ബ്യാകരമാനോ വുത്തവാദീ ചേവ മേ അസ്സ, ന ച മം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖേയ്യ, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരേയ്യ, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛേയ്യ. അഹഞ്ഹി, വച്ഛ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമി അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം

പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. അഹഞ്ഹി, വച്ഛ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ... പേ॰... യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമി. അഹഞ്ഹി, വച്ഛ, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമി.

'''തേവിജ്ജോ സമണോ ഗോതമോ'തി ഖോ, വച്ഛ, ബ്യാകരമാനോ വുത്തവാദീ ചേവ മേ അസ്സ, ന ച മം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖേയ്യ, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരേയ്യ, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛേയ്യാ''തി.

ഏവം വുത്തേ, വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അത്ഥി നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, കോചി ഗിഹീ ഗിഹിസംയോജനം അപ്പഹായ കായസ്സ ഭേദാ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ''തി? ''നത്ഥി ഖോ, വച്ഛ, കോചി ഗിഹീ ഗിഹിസംയോജനം അപ്പഹായ കായസ്സ ഭേദാ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ''തി.

''അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, കോചി ഗിഹീ ഗിഹിസംയോജനം അപ്പഹായ കായസ്സ ഭേദാ സഗ്ഗൂപഗോ''തി? ''ന ഖോ, വച്ഛ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ യേ ഗിഹീ ഗിഹിസംയോജനം അപ്പഹായ കായസ്സ ഭേദാ സഗ്ഗൂപഗാ''തി [''അത്ഥി ഖോ വച്ഛ കോചി ഗിഹീ ഗിഹിസംയോജനം അപ്പഹായ കായസ്സ ഭേദാ സഗ്ഗൂപഗോതി''. (ക॰)].

''അത്ഥി നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, കോചി ആജീവകോ [ആജീവികോ (ക॰)] കായസ്സ ഭേദാ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ''തി? ''നത്ഥി ഖോ, വച്ഛ, കോചി ആജീവകോ കായസ്സ ഭേദാ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ''തി.

''അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, കോചി ആജീവകോ കായസ്സ ഭേദാ സഗ്ഗൂപഗോ''തി? ''ഇതോ ഖോ സോ, വച്ഛ, ഏകനവുതോ കപ്പോ [ഇതോ കോ വച്ഛ ഏകനവുതേ കപ്പേ (ക॰)] യമഹം അനുസ്സരാമി, നാഭിജാനാമി കഞ്ചി ആജീവകം സഗ്ഗൂപഗം അഞ്ഞത്ര ഏകേന; സോപാസി കമ്മവാദീ കിരിയവാദീ''തി. ''ഏവം സന്തേ, ഭോ ഗോതമ, സുഞ്ഞം അദും തിത്ഥായതനം അന്തമസോ സഗ്ഗൂപഗേനപീ''തി? ''ഏവം, വച്ഛ, സുഞ്ഞം അദും തിത്ഥായതനം അന്തമസോ സഗ്ഗൂപഗേനപീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

തേവിജ്ജവച്ഛസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. അഗ്ഗിവച്ഛസുത്തം

൧൮൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം

സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ‘സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി [ഏവംദിട്ഠീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം പന, ഭോ ഗോതമ, ‘അസസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘അസസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ‘അന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘അന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം പന, ഭോ ഗോതമ, ‘അനന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘അനന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ‘തം ജീവം തം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘തം ജീവം തം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം പന, ഭോ ഗോതമ, ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ‘ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം പന, ഭോ ഗോതമ, ‘ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി ? “ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി.

“കിം പന, ഭോ ഗോതമ, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ’ന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ”തി? “ന

ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'''ന്തി.

൧൮൮. '''കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി [മോഘമഞ്ഞന്തീതി വദേസി (സീ॰), മോഘമഞ്ഞന്തി ഇതി വദേസി (?)]. 'കിം പന, ഭോ ഗോതമ, അസസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ , ഏവംദിട്ഠി - അസസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി. 'കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, അന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - അന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി. 'കിം പന, ഭോ ഗോതമ, അനന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - അനന്തവാ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി. 'കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, തം ജീവം തം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - തം ജീവം തം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി. 'കിം പന, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരം, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി. 'കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി.

'''കിം പന, ഭോ ഗോതമ, ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി. 'കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി. 'കിം പന, ഭോ ഗോതമ, നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി - ഏവംദിട്ഠി ഭവം ഗോതമോ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഖോ അഹം, വച്ഛ, ഏവംദിട്ഠി - നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി വദേസി.

"കിം പന ഭോ ഗോതമോ ആദീനവം സമ്പസ്സമാനോ ഏവം ഇമാനി സബ്ബസോ ദിട്ഠിഗതാനി അനുപഗതോ"തി?

൧൮൭. '''സസ്സതോ ലോകോ'തി ഖോ, വച്ഛ, ദിട്ഠിഗതമേതം ദിട്ഠിഗഹനം ദിട്ഠികന്താരോ [ദിട്ഠികന്താരം (സീ॰ പീ॰)] ദിട്ഠിവിസൂകം ദിട്ഠിവിപ്ഫന്ദിതം ദിട്ഠിസംയോജനം സദുക്ഖം സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി . 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി ഖോ, വച്ഛ...പേ॰... 'അന്തവാ ലോകോ'തി ഖോ, വച്ഛ...പേ॰... 'അനന്തവാ ലോകോ'തി ഖോ, വച്ഛ...പേ॰... 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി ഖോ, വച്ഛ...പേ॰... 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി ഖോ, വച്ഛ...പേ॰... 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി ഖോ, വച്ഛ ...പേ॰... 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി ഖോ, വച്ഛ...പേ॰... 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി ഖോ, വച്ഛ...പേ॰... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി ഖോ, വച്ഛ, ദിട്ഠിഗതമേതം ദിട്ഠിഗഹനം ദിട്ഠികന്താരോ ദിട്ഠിവിസൂകം ദിട്ഠിവിപ്ഫന്ദിതം ദിട്ഠിസംയോജനം സദുക്ഖം സവിഘാതം സഉപായാസം സപരിളാഹം, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. ഇമം ഖോ അഹം, വച്ഛ, ആദീനവം സമ്പസ്സമാനോ ഏവം ഇമാനി സബ്ബസോ ദിട്ഠിഗതാനി അനുപഗതോ''തി.

''അത്ഥി പന ഭോതോ ഗോതമസ്സ കിഞ്ചി ദിട്ഠിഗത''ന്തി? ''ദിട്ഠിഗതന്തി ഖോ, വച്ഛ, അപനീതമേതം തഥാഗതസ്സ. ദിട്ഠഞ്ഹേതം, വച്ഛ, തഥാഗതേന - 'ഇതി രൂപം, ഇതി രൂപസ്സ സമുദയോ, ഇതി രൂപസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വേദനാ, ഇതി വേദനായ സമുദയോ, ഇതി വേദനായ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി സഞ്ഞാ, ഇതി സഞ്ഞായ സമുദയോ, ഇതി സഞ്ഞായ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി സങ്ഖാരാ, ഇതി സങ്ഖാരാനം സമുദയോ, ഇതി സങ്ഖാരാനം അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വിഞ്ഞാണം, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ സമുദയോ, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ'തി. തസ്മാ തഥാഗതോ സബ്ബമഞ്ഞിതാനം സബ്ബമഥിതാനം സബ്ബഅഹംകാരമമംകാരമാനാനുസയാനം ഖയാ വിരാഗാ നിരോധാ ചാഗാ പടിനിസ്സഗ്ഗാ അനുപാദാ വിമുത്തോതി വദാമീ''തി.

൧൮൮. ''ഏവം വിമുത്തചിത്തോ പന, ഭോ ഗോതമ, ഭിക്ഖു കുഹിം ഉപപജ്ജതീ''തി? ''ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതി''. ''തേന ഹി, ഭോ ഗോതമ, ന ഉപപജ്ജതീ''തി? ''ന ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതി''. ''തേന ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീ''തി? ''ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതി''. ''തേന ഹി, ഭോ ഗോതമ, നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീ''തി? ''നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതി''.

'''ഏവം വിമുത്തചിത്തോ പന, ഭോ ഗോതമ, ഭിക്ഖു കുഹിം ഉപപജ്ജതീ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതീ'തി വദേസി. 'തേന ഹി, ഭോ ഗോതമ, ന ഉപപജ്ജതീ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ന ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതീ'തി വദേസി. 'തേന ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതീ'തി വദേസി. 'തേന ഹി, ഭോ ഗോതമ, നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീ'തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ 'നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീതി ഖോ, വച്ഛ, ന ഉപേതീ'തി വദേസി. ഏത്ഥാഹം, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞാണമാപാദിം, ഏത്ഥ

സമ്മോഹമാപാദിം. യാപി മേ ഏസാ ഭോതോ ഗോതമസ്സ പുരിമേന കഥാസല്ലാപേന അഹു പസാദമത്താ സാപി മേ ഏതരഹി അന്തരഹിതാ''തി. ''അലഞ്ഹി തേ, വച്ഛ, അഞ്ഞാണായ, അലം സമ്മോഹായ. ഗമ്ഭീരോ ഹായം, വച്ഛ, ധമ്മോ ദുദ്ദസോ ദുരനുബോധോ സന്തോ പണീതോ അതക്കാവചരോ നിപുണോ പണ്ഡിതവേദനീയോ. സോ തയാ ദുജ്ജാനോ അഞ്ഞദിട്ഠികേന അഞ്ഞഖന്തികേന അഞ്ഞരുചികേന അഞ്ഞത്രയോഗേന [അഞ്ഞത്രായോഗേന (ദീ॰ നി॰ ൧.൪൧൩)] അഞ്ഞത്രാചരിയകേന'' [അഞ്ഞഥാചരിയകേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

൧൯൦. ''തേന ഹി, വച്ഛ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി; യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, വച്ഛ, സചേ തേ പുരതോ അഗ്ഗി ജലേയ്യ, ജാനേയ്യാസി ത്വം - 'അയം മേ പുരതോ അഗ്ഗി ജലതീ'''തി? ''സചേ മേ, ഭോ ഗോതമ, പുരതോ അഗ്ഗി ജലേയ്യ, ജാനേയ്യാഹം - 'അയം മേ പുരതോ അഗ്ഗി ജലതീ'''തി.

''സചേ പന തം, വച്ഛ, ഏവം പുച്ഛേയ്യ - 'യോ തേ അയം പുരതോ അഗ്ഗി ജലതി അയം അഗ്ഗി കിം പടിച്ച ജലതീ'തി, ഏവം പുട്ഠോ ത്വം, വച്ഛ, കിന്തി ബ്യാകരേയ്യാസീ''തി? ''സചേ മം, ഭോ ഗോതമ, ഏവം പുച്ഛേയ്യ - 'യോ തേ അയം പുരതോ അഗ്ഗി ജലതി അയം അഗ്ഗി കിം പടിച്ച ജലതീ'തി, ഏവം പുട്ഠോ അഹം, ഭോ ഗോതമ, ഏവം ബ്യാകരേയ്യം - 'യോ മേ അയം പുരതോ അഗ്ഗി ജലതി അയം അഗ്ഗി തിണകട്ഠുപാദാനം പടിച്ച ജലതീ'''തി.

''സചേ തേ, വച്ഛ, പുരതോ സോ അഗ്ഗി നിബ്ബായേയ്യ, ജാനേയ്യാസി ത്വം - 'അയം മേ പുരതോ അഗ്ഗി നിബ്ബുതോ'''തി? ''സചേ മേ, ഭോ ഗോതമ, പുരതോ സോ അഗ്ഗി നിബ്ബായേയ്യ, ജാനേയ്യാഹം - 'അയം മേ പുരതോ അഗ്ഗി നിബ്ബുതോ'''തി.

''സചേ പന തം, വച്ഛ, ഏവം പുച്ഛേയ്യ - 'യോ തേ അയം പുരതോ അഗ്ഗി നിബ്ബുതോ സോ അഗ്ഗി ഇതോ കതമം ദിസം ഗതോ - പുരത്ഥിമം വാ ദക്ഖിണം വാ പച്ഛിമം വാ ഉത്തരം വാ'തി, ഏവം പുട്ഠോ ത്വം, വച്ഛ, കിന്തി ബ്യാകരേയ്യാസീ''തി? ''ന ഉപേതി, ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഹി സോ, ഭോ ഗോതമ, അഗ്ഗി തിണകട്ഠുപാദാനം പടിച്ച അജലി [ജലതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] തസ്സ ച പരിയാദാനാ അഞ്ഞസ്സ ച അനുപഹാരാ അനാഹാരോ നിബ്ബുതോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ''തി.

൧൯൧. ''ഏവമേവ ഖോ, വച്ഛ, യേന രൂപേന തഥാഗതം പഞ്ഞാപയമാനോ പഞ്ഞാപേയ്യ തം രൂപം തഥാഗതസ്സ പഹീനം ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവംകതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം. രൂപസങ്ഖയവിമുത്തോ [രൂപസങ്ഖാവിമുത്തോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) ഏവം വേദനാസങ്ഖയാദീസുപി] ഖോ, വച്ഛ, തഥാഗതോ ഗമ്ഭീരോ അപ്പമേയ്യോ ദുപ്പരിയോഗാള്ഹോ - സേയ്യഥാപി മഹാസമുദ്ദോ. ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി.

''യായ വേദനായ തഥാഗതം പഞ്ഞാപയമാനോ പഞ്ഞാപേയ്യ സാ വേദനാ തഥാഗതസ്സ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം

അനുപ്പാദധമ്മാ. വേദനാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഖോ, വച്ഛ, തഥാഗതോ ഗമ്ഭീരോ അപ്പമേയ്യോ ദുപ്പരിയോഗാള്ഹോ - സേയ്യഥാപി മഹാസമുദ്ദോ. ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി.

"യായ സഞ്ഞായ തഥാഗതം പഞ്ഞാപയമാനോ പഞ്ഞാപേയ്യ സാ സഞ്ഞാ തഥാഗതസ്സ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. സഞ്ഞാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഖോ, വച്ഛ, തഥാഗതോ ഗമ്ഭീരോ അപ്പമേയ്യോ ദുപ്പരിയോഗാള്ഹോ - സേയ്യഥാപി മഹാസമുദ്ദോ. ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി.

"യേഹി സങ്ഖാരേഹി തഥാഗതം പഞ്ഞാപയമാനോ പഞ്ഞാപേയ്യ തേ സങ്ഖാരാ തഥാഗതസ്സ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. സങ്ഖാരസങ്ഖയവിമുത്തോ ഖോ, വച്ഛ, തഥാഗതോ ഗമ്ഭീരോ അപ്പമേയ്യോ ദുപ്പരിയോഗാള്ഹോ - സേയ്യഥാപി മഹാസമുദ്ദോ. ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി , ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി.

"യേന വിഞ്ഞാണേന തഥാഗതം പഞ്ഞാപയമാനോ പഞ്ഞാപേയ്യ തം വിഞ്ഞാണം തഥാഗതസ്സ പഹീനം ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവംകതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം. വിഞ്ഞാണസങ്ഖയവിമുത്തോ ഖോ, വച്ഛ, തഥാഗതോ ഗമ്ഭീരോ അപ്പമേയ്യോ ദുപ്പരിയോഗാള്ഹോ - സേയ്യഥാപി മഹാസമുദ്ദോ. ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, ഉപപജ്ജതി ച ന ച ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി, നേവ ഉപപജ്ജതി ന ന ഉപപജ്ജതീതി ന ഉപേതി".

ഏവം വുത്തേ, വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ മഹാസാലരുക്ഖോ. തസ്സ അനിച്ചതാ സാഖാപലാസാ പലുജ്ജേയ്യും [സാഖാപലാസം പലുജ്ജേയ്യ], തചപപടികാ പലുജ്ജേയ്യും, ഫേഗ്ഗൂ പലുജ്ജേയ്യും [ഫേഗ്ഗു പലുജ്ജേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; സോ അപരേന സമയേന അപഗതസാഖാപലാസോ അപഗതതചപപടികോ അപഗതഫേഗ്ഗുകോ സുദ്ധോ അസ്സ, സാരേ പതിട്ഠിതോ; ഏവമേവ ഭോതോ ഗോതമസ്സ പാവചനം അപഗതസാഖാപലാസം അപഗതതചപപടികം അപഗതഫേഗ്ഗുകം സുദ്ധം, സാരേ പതിട്ഠിതം. അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത"ന്തി.

അഗ്ഗിവച്ഛസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. മഹാവച്ഛസുത്തം

൧൯൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം

നിസിന്നോ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ദീഘരത്താഹം ഭോതാ ഗോതമേന സഹകഥീ. സാധു മേ ഭവം ഗോതമോ സംഖിത്തേന കുസലാകുസലം ദേസേതൂ”തി. “സംഖിത്തേനപി ഖോ തേ അഹം, വച്ഛ, കുസലാകുസലം ദേസേയ്യം, വിത്ഥാരേനപി ഖോ തേ അഹം, വച്ഛ, കുസലാകുസലം ദേസേയ്യം; അപി ച തേ അഹം, വച്ഛ, സംഖിത്തേന കുസലാകുസലം ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭോ”തി ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൧൯൮. “ലോഭോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, അലോഭോ കുസലം; ദോസോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, അദോസോ കുസലം; മോഹോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, അമോഹോ കുസലം. ഇതി ഖോ, വച്ഛ, ഇമേ തയോ ധമ്മാ അകുസലാ, തയോ ധമ്മാ കുസലാ.

“പാണാതിപാതോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, പാണാതിപാതാ വേരമണീ കുസലം; അദിന്നാദാനം ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, അദിന്നാദാനാ വേരമണീ കുസലം; കാമേസുമിച്ഛാചാരോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണീ കുസലം; മുസാവാദോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, മുസാവാദാ വേരമണീ കുസലം; പിസുണാ വാചാ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം , പിസുണായ വാചായ വേരമണീ കുസലം; ഫരുസാ വാചാ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, ഫരുസായ വാചായ വേരമണീ കുസലം; സമ്ഫപ്പലാപോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീ കുസലം; അഭിജ്ഝാ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, അനഭിജ്ഝാ കുസലം; ബ്യാപാദോ ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം, അബ്യാപാദോ കുസലം; മിച്ഛാദിട്ഠി ഖോ, വച്ഛ, അകുസലം സമ്മാദിട്ഠി കുസലം. ഇതി ഖോ, വച്ഛ, ഇമേ ദസ ധമ്മാ അകുസലാ, ദസ ധമ്മാ കുസലാ.

“യതോ ഖോ, വച്ഛ, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ പഹീനാ ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ, സോ ഹോതി ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ”തി.

൧൯൯. “തിട്ഠതു ഭവം ഗോതമോ. അത്ഥി പന തേ ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഏകഭിക്ഖുപി സാവകോ യോ ആസവാനം ഖയാ [സാവകോ ആസവാനം ഖയാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) ഏവമുപരിപി] അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ”തി? “ന ഖോ, വച്ഛ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ യേ ഭിക്ഖൂ മമ സാവകാ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ”തി.

“തിട്ഠതു ഭവം ഗോതമോ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖൂ. അത്ഥി പന ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഏകാ ഭിക്ഖുനീപി സാവികാ യാ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ”തി? “ന ഖോ, വച്ഛ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ

ഖോ ഭിയ്യോവ യാ ഭിക്ഖുനിയോ മമ സാവികാ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ''തി.

''തിട്ഠതു ഭവം ഗോതമോ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖൂ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖുനിയോ. അത്ഥി പന ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഏകുപാസകോപി സാവകോ ഗിഹീ ഓദാതവസനോ ബ്രഹ്മചാരീ യോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ''തി? ''ന ഖോ, വച്ഛ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ യേ ഉപാസകാ മമ സാവകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനോ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ''തി.

''തിട്ഠതു ഭവം ഗോതമോ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖൂ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖുനിയോ, തിട്ഠന്തു ഉപാസകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ. അത്ഥി പന ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഏകുപാസകോപി സാവകോ ഗിഹീ ഓദാതവസനോ കാമഭോഗീ സാസനകരോ ഓവാദപ്പടികരോ യോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥുസാസനേ വിഹരതീ''തി? ''ന ഖോ, വച്ഛ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി , അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ യേ ഉപാസകാ മമ സാവകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ സാസനകരാ ഓവാദപ്പടികരാ തിണ്ണവിചികിച്ഛാ വിഗതകഥംകഥാ വേസാരജ്ജപ്പത്താ അപരപ്പച്ചയാ സത്ഥുസാസനേ വിഹരന്തീ''തി.

''തിട്ഠതു ഭവം ഗോതമോ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖൂ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖുനിയോ, തിട്ഠന്തു ഉപാസകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ, തിട്ഠന്തു ഉപാസകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ. അത്ഥി പന ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഏകുപാസികാപി സാവികാ ഗിഹിനീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനീ യാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനീ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ''തി? ''ന ഖോ, വച്ഛ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ യാ ഉപാസികാ മമ സാവികാ ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനിയോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനിയോ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ''തി.

''തിട്ഠതു ഭവം ഗോതമോ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖൂ, തിട്ഠന്തു ഭിക്ഖുനിയോ, തിട്ഠന്തു ഉപാസകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ, തിട്ഠന്തു ഉപാസകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ, തിട്ഠന്തു ഉപാസികാ ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനിയോ. അത്ഥി പന ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഏകുപാസികാപി സാവികാ ഗിഹിനീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനീ സാസനകരാ ഓവാദപ്പടികരാ യാ തിണ്ണവിചികിച്ഛാ വിഗതകഥംകഥാ വേസാരജ്ജപ്പത്താ അപരപ്പച്ചയാ സത്ഥുസാസനേ വിഹരതീ''തി? ''ന ഖോ, വച്ഛ, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ യാ ഉപാസികാ മമ സാവികാ

ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനിയോ സാസനകരാ ഓവാദപ്പടികരാ തിണ്ണവിച്ഛികിച്ഛാ വിഗതകഥംകഥാ വേസാരജ്ജപ്പത്താ അപരപ്പച്ചയാ സത്ഥുസാസനേ വിഹരന്തീ"തി.

൧൯൩. "സചേ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവംയേവ ഗോതമോ ആരാധകോ അഭവിസ്സ, നോ ച ഖോ ഭിക്ഖൂ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു ; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം അപരിപൂരം അഭവിസ്സ തേനങ്ഗേന. യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം പരിപൂരം തേനങ്ഗേന.

"സചേ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ അഭവിസ്സ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, നോ ച ഖോ ഭിക്ഖുനിയോ ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം അപരിപൂരം അഭവിസ്സ തേനങ്ഗേന. യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം പരിപൂരം തേനങ്ഗേന.

"സചേ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ അഭവിസ്സ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു, നോ ച ഖോ ഉപാസകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം അപരിപൂരം അഭവിസ്സ തേനങ്ഗേന. യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം പരിപൂരം തേനങ്ഗേന.

"സചേ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ അഭവിസ്സ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, നോ ച ഖോ ഉപാസകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം അപരിപൂരം അഭവിസ്സ തേനങ്ഗേന. യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ ആരാധകാ; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം പരിപൂരം തേനങ്ഗേന.

"സചേ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ അഭവിസ്സ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, നോ ച ഖോ ഉപാസികാ ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനിയോ ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം അപരിപൂരം അഭവിസ്സ തേനങ്ഗേന. യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ

ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ ആരാധകാ , ഉപാസികാ ച ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനിയോ ആരാധികാ; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം പരിപൂരം തേനങ്ഗേന.

“സചേ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ അഭവിസ്സ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ ആരാധകാ അഭവിസ്സംസു, ഉപാസികാ ച ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനിയോ ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു, നോ ച ഖോ ഉപാസികാ ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനിയോ ആരാധികാ അഭവിസ്സംസു; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം അപരിപൂരം അഭവിസ്സ തേനങ്ഗേന. യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ധമ്മം ഭവഞ്ചേവ ഗോതമോ ആരാധകോ, ഭിക്ഖൂ ച ആരാധകാ, ഭിക്ഖുനിയോ ച ആരാധികാ, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനോ ആരാധകാ, ഉപാസകാ ച ഗിഹീ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനോ ആരാധകാ, ഉപാസികാ ച ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ ബ്രഹ്മചാരിനിയോ ആരാധികാ, ഉപാസികാ ച ഗിഹിനിയോ ഓദാതവസനാ കാമഭോഗിനിയോ ആരാധികാ; ഏവമിദം ബ്രഹ്മചരിയം പരിപൂരം തേനങ്ഗേന.

൱൯൭. “സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, ഗങ്ഗാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ സമുദ്ദം ആഹച്ച തിട്ഠതി, ഏവമേവായം ഭോതോ ഗോതമസ്സ പരിസാ സഗഹട്ഠപബ്ബജിതാ നിബ്ബാനനിന്നാ നിബ്ബാനപോണാ നിബ്ബാനപബ്ഭാരാ നിബ്ബാനം ആഹച്ച തിട്ഠതി. അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ”ന്തി . “യോ ഖോ, വച്ഛ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖതി പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖതി ഉപസമ്പദം, സോ ചത്താരോ മാസേ പരിവസതി. ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ; അപി ച മേത്ഥ പുഗ്ഗലവേമത്തതാ വിദിതാ”തി. “സചേ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബാ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖന്താ പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖന്താ ഉപസമ്പദം ചത്താരോ മാസേ പരിവസന്തി, ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ; അഹം ചത്താരി വസ്സാനി പരിവസിസ്സാമി. ചതുന്നം വസ്സാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തു ഉപസമ്പാദേന്തു ഭിക്ഖുഭാവായാ”തി. അലത്ഥ ഖോ വച്ഛഗോത്തോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം അലത്ഥ ഉപസമ്പദം.

അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ വച്ഛഗോത്തോ അദ്ധമാസൂപസമ്പന്നോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ വച്ഛഗോത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “യാവതകം, ഭന്തേ, സേഖേന ഞാണേന സേഖായ വിജ്ജായ പത്തബ്ബം, അനുപ്പത്തം തം മയാ; ഉത്തരി ച മേ [ഉത്തരിം മേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേതൂ”തി. “തേന ഹി ത്വം, വച്ഛ, ദ്വേ ധമ്മേ ഉത്തരി ഭാവേഹി - സമഥഞ്ച വിപസ്സനഞ്ച. ഇമേ ഖോ തേ, വച്ഛ, ദ്വേ ധമ്മാ

ഉത്തരി ഭാവിതാ - സമഥോ ച വിപസ്സനാ ച - അനേകധാതുപടിവേധായ സംവത്തിസ്സന്തി.

ഛൾഭിഞ്ഞാ "സോ ത്വം, വച്ഛ, യാവദേവ [യാവദേ (പീ॰)] ആകങ്ഖിസ്സസി - 'അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭവേയ്യം - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ അസ്സം, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ അസ്സം; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛേയ്യം, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരേയ്യം, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛേയ്യം, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമേയ്യം, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസേയ്യം, പരിമജ്ജേയ്യം; യാവബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേയ്യ'ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിസ്സസി, സതി സതിആയതനേ.

"സോ ത്വം, വച്ഛ, യാവദേവ ആകങ്ഖിസ്സസി - 'ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണേയ്യം - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച, യേ ദൂരേ സന്തികേ ചാ'തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിസ്സസി, സതി സതിആയതനേ.

"സോ ത്വം, വച്ഛ, യാവദേവ ആകങ്ഖിസ്സസി - 'പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനേയ്യം - സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതരാഗം വാ ചിത്തം വീതരാഗം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സദോസം വാ ചിത്തം സദോസം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതദോസം വാ ചിത്തം വീതദോസം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സമോഹം വാ ചിത്തം സമോഹം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതമോഹം വാ ചിത്തം വീതമോഹം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സംഖിത്തം വാ ചിത്തം സംഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം വിക്ഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം മഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം അമഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സഉത്തരം വാ ചിത്തം സഉത്തരം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അനുത്തരം വാ ചിത്തം അനുത്തരം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സമാഹിതം വാ ചിത്തം സമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം അസമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; വിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം അവിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യ'ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിസ്സസി, സതി സതിആയതനേ.

"സോ ത്വം, വച്ഛ, യാവദേവ ആകങ്ഖിസ്സസി - 'അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യം, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി; അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ

ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോതി; ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിസ്സസി, സതി സതിആയതനേ.

“സോ ത്വം, വച്ഛ, യാവദേവ ആകങ്ഖിസ്സസി - ‘ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സേയ്യം ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനേയ്യം - ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ; ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാതി; ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സേയ്യം ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിസ്സസി, സതി സതിആയതനേ.

“സോ ത്വം, വച്ഛ, യാവദേവ ആകങ്ഖിസ്സസി - ‘ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, തത്ര തത്രേവ സക്ഖിഭബ്ബതം പാപുണിസ്സസി, സതി സതിആയതനേ”തി.

൧൯൯. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വച്ഛഗോത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വച്ഛഗോത്തോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ വച്ഛഗോത്തോ അരഹതം അഹോസി.

൨൦൦. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഗച്ഛന്തി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ വച്ഛഗോത്തോ തേ ഭിക്ഖൂ ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തേ. ദിസ്വാന യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “ഹന്ദ! കഹം പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഗച്ഛഥാ”തി? “ഭഗവന്തം ഖോ മയം, ആവുസോ, ദസ്സനായ ഗച്ഛാമാ”തി . “തേനഹായസ്മന്തോ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദഥ, ഏവഞ്ച വദേഥ - ‘വച്ഛഗോത്തോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, ഏവഞ്ച വദേതി - പരിചിണ്ണോ മേ ഭഗവാ, പരിചിണ്ണോ മേ സുഗതോ’”തി. “ഏവമാവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ വച്ഛഗോത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം

നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ആയസ്മാ, ഭന്തേ, വച്ഛഗോത്തോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, ഏവഞ്ച വദേതി - 'പരിചിണ്ണോ മേ ഭഗവാ, പരിചിണ്ണോ മേ സുഗതോ'''തി. ''പുബ്ബേവ മേ, ഭിക്ഖവേ, വച്ഛഗോത്തോ ഭിക്ഖു ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ - 'തേവിജ്ജോ വച്ഛഗോത്തോ ഭിക്ഖു മഹിദ്ധികോ മഹാനുഭാവോ'തി. ദേവതാപി മേ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും - 'തേവിജ്ജോ, ഭന്തേ, വച്ഛഗോത്തോ ഭിക്ഖു മഹിദ്ധികോ മഹാനുഭാവോ'''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാവച്ഛസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. ദീഘനഖസുത്തം

൨൦൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ സൂകരഖതായം. അഥ ഖോ ദീഘനഖോ പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ദീഘനഖോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - 'സബ്ബം മേ നക്ഖമതീ'''തി. ''യാപി ഖോ തേ ഏസാ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദിട്ഠി - 'സബ്ബം മേ നക്ഖമതീ'തി, ഏസാപി തേ ദിട്ഠി നക്ഖമതീ''തി? ''ഏസാ ചേ [ഏസാപി (ക॰)] മേ, ഭോ ഗോതമ, ദിട്ഠി ഖമേയ്യ, തംപസ്സ താദിസമേവ, തംപസ്സ താദിസമേവാ''തി. ''അതോ ഖോ തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബഹൂ ഹി ബഹുതരാ ലോകസ്മിം യേ ഏവമാഹംസു - 'തംപസ്സ താദിസമേവ, തംപസ്സ താദിസമേവാ'തി. തേ തഞ്ചേവ ദിട്ഠിം നപ്പജഹന്തി അഞ്ഞഞ്ച ദിട്ഠിം ഉപാദിയന്തി. അതോ ഖോ തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, തനൂ ഹി തനുതരാ ലോകസ്മിം യേ ഏവമാഹംസു - 'തംപസ്സ താദിസമേവ, തംപസ്സ താദിസമേവാ'തി. തേ തഞ്ചേവ ദിട്ഠിം പജഹന്തി അഞ്ഞഞ്ച ദിട്ഠിം ന ഉപാദിയന്തി. സന്തഗ്ഗിവേസ്സന, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'സബ്ബം മേ ഖമതീ'തി; സന്തഗ്ഗിവേസ്സന, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'സബ്ബം മേ നക്ഖമതീ'തി; സന്തഗ്ഗിവേസ്സന , ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'ഏകച്ചം മേ ഖമതി, ഏകച്ചം മേ നക്ഖമതീ'തി. തത്രഗ്ഗിവേസ്സന, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'സബ്ബം മേ ഖമതീ'തി തേസമയം ദിട്ഠി സാരാഗായ സന്തികേ, സഞ്ഞോഗായ സന്തികേ, അഭിനന്ദനായ സന്തികേ അജ്ഝോസാനായ സന്തികേ ഉപാദാനായ സന്തികേ; തത്രഗ്ഗിവേസ്സന യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'സബ്ബം മേ നക്ഖമതീ'തി തേസമയം ദിട്ഠി അസാരാഗായ സന്തികേ, അസഞ്ഞോഗായ സന്തികേ, അനഭിനന്ദനായ സന്തികേ, അനജ്ഝോസാനായ സന്തികേ, അനുപാദാനായ സന്തികേ''തി.

൨൦൨. ഏവം വുത്തേ, ദീഘനഖോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഉക്കംസേതി [ഉക്കംസതി (സീ॰ പീ॰ ക॰)] മേ ഭവം ഗോതമോ ദിട്ഠിഗതം, സമുക്കംസേതി [സമ്പഹംസതി (ക॰)] മേ ഭവം ഗോതമോ ദിട്ഠിഗത''ന്തി.

“തത്രഗ്ഗിവേസ്സന, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘ഏകച്ചം മേ ഖമതി, ഏകച്ചം മേ നക്ഖമതീ’തി. യാ ഹി തേസം ഖമതി സായം ദിട്ഠി സാരാഗായ സന്തികേ, സഞ്ഞോഗായ സന്തികേ, അഭിനന്ദനായ സന്തികേ, അജ്ഝോസാനായ സന്തികേ, ഉപാദാനായ സന്തികേ; യാ ഹി തേസം നക്ഖമതി സായം ദിട്ഠി അസാരാഗായ സന്തികേ, അസഞ്ഞോഗായ സന്തികേ, അനഭിനന്ദനായ സന്തികേ, അനജ്ഝോസാനായ സന്തികേ, അനുപാദാനായ സന്തികേ. തത്രഗ്ഗിവേസ്സന, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘സബ്ബം മേ ഖമതീ’തി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യാ ഖോ മേ അയം ദിട്ഠി - സബ്ബം മേ ഖമതീതി, ഇമഞ്ചേ അഹം ദിട്ഠിം ഥാമസാ പരാമാസാ അഭിനിവിസ്സ വോഹരേയ്യം - ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി; ദ്വീഹി മേ അസ്സ വിഗ്ഗഹോ - യോ ചായം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - സബ്ബം മേ നക്ഖമതീതി, യോ ചായം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - ഏകച്ചം മേ ഖമതി, ഏകച്ചം മേ നക്ഖമതീതി - ഇമേഹി അസ്സ ദ്വീഹി വിഗ്ഗഹോ. ഇതി വിഗ്ഗഹേ സതി വിവാദോ, വിവാദേ സതി വിഘാതോ, വിഘാതേ സതി വിഹേസാ’. ഇതി സോ വിഗ്ഗഹഞ്ച വിവാദഞ്ച വിഘാതഞ്ച വിഹേസഞ്ച അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ തഞ്ചേവ ദിട്ഠിം പജഹതി അഞ്ഞഞ്ച ദിട്ഠിം ന ഉപാദിയതി. ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പഹാനം ഹോതി, ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പടിനിസ്സഗ്ഗോ ഹോതി.

൨൦൩. “തത്രഗ്ഗിവേസ്സന, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘സബ്ബം മേ നക്ഖമതീ’തി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യാ ഖോ മേ അയം ദിട്ഠി - സബ്ബം മേ നക്ഖമതീ’തി, ഇമഞ്ചേ അഹം ദിട്ഠിം ഥാമസാ പരാമാസാ അഭിനിവിസ്സ വോഹരേയ്യം - ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി; ദ്വീഹി മേ അസ്സ വിഗ്ഗഹോ - യോ ചായം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - സബ്ബം മേ ഖമതീതി, യോ ചായം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - ഏകച്ചം മേ ഖമതി ഏകച്ചം മേ നക്ഖമതീതി - ഇമേഹി അസ്സ ദ്വീഹി വിഗ്ഗഹോ. ഇതി വിഗ്ഗഹേ സതി വിവാദോ, വിവാദേ സതി വിഘാതോ, വിഘാതേ സതി വിഹേസാ’. ഇതി സോ വിഗ്ഗഹഞ്ച വിവാദഞ്ച വിഘാതഞ്ച വിഹേസഞ്ച അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ തഞ്ചേവ ദിട്ഠിം പജഹതി അഞ്ഞഞ്ച ദിട്ഠിം ന ഉപാദിയതി. ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പഹാനം ഹോതി, ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പടിനിസ്സഗ്ഗോ ഹോതി.

൨൦൪. “തത്രഗ്ഗിവേസ്സന, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘ഏകച്ചം മേ ഖമതി, ഏകച്ചം മേ നക്ഖമതീ’തി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യാ ഖോ മേ അയം ദിട്ഠി - ഏകച്ചം മേ ഖമതി, ഏകച്ചം മേ നക്ഖമതീതി, ഇമഞ്ചേ അഹം ദിട്ഠിം ഥാമസാ പരാമാസാ അഭിനിവിസ്സ വോഹരേയ്യം - ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞന്തി; ദ്വീഹി മേ അസ്സ വിഗ്ഗഹോ - യോ ചായം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - സബ്ബം മേ ഖമതീതി, യോ ചായം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - സബ്ബം മേ നക്ഖമതീതി - ഇമേഹി അസ്സ ദ്വീഹി വിഗ്ഗഹോ. ഇതി വിഗ്ഗഹേ സതി വിവാദോ, വിവാദേ സതി വിഘാതോ, വിഘാതേ സതി വിഹേസാ’. ഇതി സോ വിഗ്ഗഹഞ്ച വിവാദഞ്ച വിഘാതഞ്ച വിഹേസഞ്ച അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ

തഞ്ചേവ ദിട്ഠിം പജഹതി അഞ്ഞഞ്ച ദിട്ഠിം ന ഉപാദിയതി. ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പഹാനം ഹോതി, ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പടിനിസ്സഗ്ഗോ ഹോതി.

൨൦൫. ''അയം ഖോ പനഗ്ഗിവേസ്സന, കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ [ചാതുമ്മഹാഭൂതികോ (സീ॰ സ്യാ॰)] മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസുപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദനവിദ്ധംസനധമ്മോ, അനിച്ചതോ ദുക്ഖതോ രോഗതോ ഗണ്ഡതോ സല്ലതോ അഘതോ ആബാധതോ പരതോ പലോകതോ സുഞ്ഞതോ അനത്തതോ സമനുപസ്സിതബ്ബോ . തസ്സിമം കായം അനിച്ചതോ ദുക്ഖതോ രോഗതോ ഗണ്ഡതോ സല്ലതോ അഘതോ ആബാധതോ പരതോ പലോകതോ സുഞ്ഞതോ അനത്തതോ സമനുപസ്സതോ യോ കായസ്മിം കായഛന്ദോ കായസ്നേഹോ കായന്വയതാ സാ പഹീയതി.

''തിസ്സോ ഖോ ഇമാ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വേദനാ - സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ. യസ്മിം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സമയേ സുഖം വേദനം വേദേതി , നേവ തസ്മിം സമയേ ദുക്ഖം വേദനം വേദേതി, ന അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദേതി; സുഖംയേവ തസ്മിം സമയേ വേദനം വേദേതി. യസ്മിം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സമയേ ദുക്ഖം വേദനം വേദേതി, നേവ തസ്മിം സമയേ സുഖം വേദനം വേദേതി, ന അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദേതി; ദുക്ഖംയേവ തസ്മിം സമയേ വേദനം വേദേതി. യസ്മിം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സമയേ അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദേതി, നേവ തസ്മിം സമയേ സുഖം വേദനം വേദേതി, ന ദുക്ഖം വേദനം വേദേതി; അദുക്ഖമസുഖംയേവ തസ്മിം സമയേ വേദനം വേദേതി. സുഖാപി ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വേദനാ അനിച്ചാ സങ്ഖതാ പടിച്ചസമുപ്പന്നാ ഖയധമ്മാ വയധമ്മാ വിരാഗധമ്മാ നിരോധധമ്മാ; ദുക്ഖാപി ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വേദനാ അനിച്ചാ സങ്ഖതാ പടിച്ചസമുപ്പന്നാ ഖയധമ്മാ വയധമ്മാ വിരാഗധമ്മാ നിരോധധമ്മാ; അദുക്ഖമസുഖാപി ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വേദനാ അനിച്ചാ സങ്ഖതാ പടിച്ചസമുപ്പന്നാ ഖയധമ്മാ വയധമ്മാ വിരാഗധമ്മാ നിരോധധമ്മാ. ഏവം പസ്സം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സുതവാ അരിയസാവകോ സുഖായപി വേദനായ നിബ്ബിന്ദതി, ദുക്ഖായപി വേദനായ നിബ്ബിന്ദതി, അദുക്ഖമസുഖായപി വേദനായ നിബ്ബിന്ദതി ; നിബ്ബിന്ദം വിരജ്ജതി, വിരാഗാ വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം, വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. ഏ്വം വിമുത്തചിത്തോ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭിക്ഖു ന കേനചി സംവദതി, ന കേനചി വിവദതി, യഞ്ച ലോകേ വുത്തം തേന വോഹരതി, അപരാമസ''ന്തി.

൨൦൬. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവതോ പിട്ഠിതോ ഠിതോ ഹോതി ഭഗവന്തം ബീജയമാനോ [വീജയമാനോ (സീ॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഏതദഹോസി - ''തേസം തേസം കിര നോ ഭഗവാ ധമ്മാനം അഭിഞ്ഞാ പഹാനമാഹ, തേസം തേസം കിര നോ സുഗതോ ധമ്മാനം അഭിഞ്ഞാ പടിനിസ്സഗ്ഗമാഹാ''തി. ഇതി ഹിദം ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചി. ദീഘനഖസ്സ പന പരിബ്ബാജകസ്സ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദി - ''യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം സബ്ബം തം നിരോധധമ്മ''ന്തി. അഥ ഖോ ദീഘനഖോ പരിബ്ബാജകോ ദിട്ഠധമ്മോ പത്തധമ്മോ വിദിതധമ്മോ പരിയോഗാള്ഹധമ്മോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ

സത്ഥുസാസനേ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി - ഏവമേവ ഖോ ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി.

ദീഘനഖസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. മാഗണ്ഡിയസുത്തം

൨൦൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കുരൂസു വിഹരതി കമ്മാസധമ്മം നാമ കുരൂനം നിഗമോ, ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അഗ്യാഗാരേ തിണസന്ഥാരകേ [തിണസന്ഥരകേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ കമ്മാസധമ്മം പിണ്ഡായ പാവിസി. കമ്മാസധമ്മം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന അഞ്ഞതരോ വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. തം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാഗണ്ഡിയോ [മാഗന്ദിയോ (സീ॰ പീ॰)] പരിബ്ബാജകോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അഗ്യാഗാരം തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ മാഗണ്ഡിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അഗ്യാഗാരേ തിണസന്ഥാരകം പഞ്ഞത്തം. ദിസ്വാന ഭാരദ്വാജഗോത്തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ‘‘കസ്സ ന്വയം ഭോതോ ഭാരദ്വാജസ്സ അഗ്യാഗാരേ തിണസന്ഥാരകോ പഞ്ഞത്തോ, സമണസേയ്യാനുരൂപം [സമണസേയ്യാരൂപം (സീ॰ പീ॰)] മഞ്ഞേ’’തി? ‘‘അത്ഥി, ഭോ മാഗണ്ഡിയ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. തസ്സേസാ ഭോതോ ഗോതമസ്സ സേയ്യാ പഞ്ഞത്താ’’തി. ‘‘ദുദ്ദിട്ഠം വത, ഭോ ഭാരദ്വാജ, അദ്ദസാമ; ദുദ്ദിട്ഠം വത, ഭോ ഭാരദ്വാജ, അദ്ദസാമ! യേ മയം തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഭൂനഹുനോ [ഭൂനഹനസ്സ (സ്യാ॰ കം॰)] സേയ്യം അദ്ദസാമാ’’തി. ‘‘രക്ഖസ്സേതം, മാഗണ്ഡിയ, വാചം; രക്ഖസ്സേതം , മാഗണ്ഡിയ, വാചം. ബഹൂ ഹി തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഖത്തിയപണ്ഡിതാപി ബ്രാഹ്മണപണ്ഡിതാപി ഗഹപതിപണ്ഡിതാപി സമണപണ്ഡിതാപി അഭിപ്പസന്നാ വിനീതാ അരിയേ ഞായേ ധമ്മേ കുസലേ’’തി. ‘‘സമ്മുഖാ ചേപി മയം, ഭോ ഭാരദ്വാജ, തം ഭവന്തം ഗോതമം പസ്സേയ്യാമ, സമ്മുഖാപി നം വദേയ്യാമ - ‘ഭൂനഹു [ഭൂനഹനോ (സ്യാ॰ കം॰)] സമണോ ഗോതമോ’തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി നോ സുത്തേ ഓചരതീ’’തി. ‘‘സചേ തം ഭോതോ മാഗണ്ഡിയസ്സ അഗരു ആരോചേയ്യാമി തം [ആരോചേയ്യമേതം (സീ॰ പീ॰), ആരോചേസ്സാമി തസ്സ (സ്യാ॰ കം॰)] സമണസ്സ ഗോതമസ്സാ’’തി. ‘‘അപ്പോസ്സുക്കോ ഭവം ഭാരദ്വാജോ വുത്തോവ നം വദേയ്യാ’’തി.

൨൦൮. അസ്സോസി ഖോ ഭഗവാ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ മാഗണ്ഡിയേന പരിബ്ബാജകേന സദ്ധിം ഇമം കഥാസല്ലാപം. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അഗ്യാഗാരം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ തിണസന്ഥാരകേ. അഥ ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തം ബ്രാഹ്മണം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''അഹു പന തേ, ഭാരദ്വാജ, മാഗണ്ഡിയേന പരിബ്ബാജകേന സദ്ധിം ഇമംയേവ തിണസന്ഥാരകം ആരബ്ഭ കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി? ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഏതദേവ ഖോ പന മയം ഭോതോ ഗോതമസ്സ ആരോചേതുകാമാ. അഥ ച പന ഭവം ഗോതമോ അനക്ഖാതംയേവ അക്ഖാസീ''തി. അയഞ്ച ഹി [അയഞ്ച ഹിദം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭഗവതോ ഭാരദ്വാജഗോത്തേന ബ്രാഹ്മണേന സദ്ധിം അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ ഹോതി. അഥ ഖോ മാഗണ്ഡിയോ പരിബ്ബാജകോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അഗ്യാഗാരം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ മാഗണ്ഡിയം പരിബ്ബാജകം ഭഗവാ ഏതദവോച -

൨൦൯. ''ചക്ഖും ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, രൂപാരാമം രൂപരതം രൂപസമ്മുദിതം. തം തഥാഗതസ്സ ദന്തം ഗുത്തം രക്ഖിതം സംവുതം, തസ്സ ച സംവരായ ധമ്മം ദേസേതി. ഇദം നു തേ ഏതം, മാഗണ്ഡിയ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'ഭൂനഹു സമണോ ഗോതമോ'''തി? ''ഏതദേവ ഖോ പന മേ, ഭോ ഗോതമ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'ഭൂനഹു സമണോ ഗോതമോ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി നോ സുത്തേ ഓചരതീ''തി. ''സോതം ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, സദ്ദാരാമം...പേ॰... ഘാനം.൨൦൨൩ന ഖോ, മാഗണ്ഡിയ ഗന്ധാരാമം... ജിവ്ഹാ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, രസാരാമാ രസരതാ രസസമ്മുദിതാ. സാ തഥാഗതസ്സ ദന്താ ഗുത്താ രക്ഖിതാ സംവുതാ, തസ്സാ ച സംവരായ ധമ്മം ദേസേതി. ഇദം നു തേ ഏതം, മാഗണ്ഡിയ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'ഭൂനഹു സമണോ ഗോതമോ'''തി? ''ഏതദേവ ഖോ പന മേ, ഭോ ഗോതമ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'ഭൂനഹു സമണോ ഗോതമോ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി നോ സുത്തേ ഓചരതീ''തി. ''കായോ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, ഫോട്ഠബ്ബാരാമോ ഫോട്ഠബ്ബരതോ...പേ॰... മനോ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, ധമ്മാരാമോ ധമ്മരതോ ധമ്മസമ്മുദിതോ. സോ തഥാഗതസ്സ ദന്തോ ഗുത്തോ രക്ഖിതോ സംവുതോ, തസ്സ ച സംവരായ ധമ്മം ദേസേതി. ഇദം നു തേ ഏതം, മാഗണ്ഡിയ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'ഭൂനഹു സമണോ ഗോതമോ'''തി? ''ഏതദേവ ഖോ പന മേ, ഭോ ഗോതമ, സന്ധായ ഭാസിതം - 'ഭൂനഹു സമണോ ഗോതമോ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹി നോ സുത്തേ ഓചരതീ''തി.

൨൧൦. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ - 'ഇധേകച്ചോ ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യേഹി രൂപേഹി പരിചാരിതപുബ്ബോ അസ്സ ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി, സോ അപരേന സമയേന

രൂപാനംയേവ സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ രൂപതണ്ഹം പഹായ രൂപപരിളാഹം പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസോ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ വിഹരേയ്യ. ഇമസ്സ പന തേ, മാഗണ്ഡിയ, കിമസ്സ വചനീയ'''ന്തി? ''ന കിഞ്ചി, ഭോ ഗോതമ''. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ - 'ഇധേകച്ചോ സോതവിഞ്ഞേയ്യേഹി സദ്ദേഹി...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഗന്ധേഹി... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യേഹി രസേഹി... കായവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഫോട്ഠബ്ബേഹി പരിചാരിതപുബ്ബോ അസ്സ ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി, സോ അപരേന സമയേന ഫോട്ഠബ്ബാനംയേവ സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ ഫോട്ഠബ്ബതണ്ഹം പഹായ ഫോട്ഠബ്ബപരിളാഹം പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസോ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ വിഹരേയ്യ. ഇമസ്സ പന തേ, മാഗണ്ഡിയ, കിമസ്സ വചനീയ'''ന്തി? ''ന കിഞ്ചി, ഭോ ഗോതമ''.

൨൦൯. ''അഹം ഖോ പന, മാഗണ്ഡിയ, പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതോ സമാനോ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേസിം ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യേഹി രൂപേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി, സോതവിഞ്ഞേയ്യേഹി സദ്ദേഹി...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഗന്ധേഹി... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യേഹി രസേഹി... കായവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഫോട്ഠബ്ബേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി. തസ്സ മയ്ഹം, മാഗണ്ഡിയ, തയോ പാസാദാ അഹേസും - ഏകോ വസ്സികോ, ഏകോ ഹേമന്തികോ, ഏകോ ഗിമ്ഹികോ. സോ ഖോ അഹം, മാഗണ്ഡിയ, വസ്സികേ പാസാദേ വസ്സികേ ചത്താരോ [വസ്സികേ പാസാദേ ചത്താരോ (സ്യാ॰ കം॰)] മാസേ നിപ്പുരിസേഹി തൂരിയേഹി [തുരിയേഹി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പരിചാരയമാനോ [പരിചാരിയമാനോ (സബ്ബത്ഥ)] ന ഹേട്ഠാപാസാദം ഓരോഹാമി. സോ അപരേന സമയേന കാമാനംയേവ സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ കാമതണ്ഹം പഹായ കാമപരിളാഹം പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസോ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ വിഹരാമി. സോ അഞ്ഞേ സത്തേ പസ്സാമി കാമേസു അവീതരാഗേ കാമതണ്ഹാഹി ഖജ്ജമാനേ കാമപരിളാഹേന പരിഡയ്ഹമാനേ കാമേ പടിസേവന്തേ. സോ തേസം ന പിഹേമി, ന തത്ഥ അഭിരമാമി . തം കിസ്സ ഹേതു? യാഹയം, മാഗണ്ഡിയ, രതി, അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി - അപി ദിബ്ബം സുഖം സമധിഗയ്ഹ തിട്ഠതി - തായ രതിയാ രമമാനോ ഹീനസ്സ ന പിഹേമി, ന തത്ഥ അഭിരമാമി.

൨൧൦. ''സേയ്യഥാപി, മാഗണ്ഡിയ, ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേയ്യ ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യേഹി രൂപേഹി...പേ॰... ഫോട്ഠബ്ബേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി. സോ കായേന സുചരിതം ചരിത്വാ വാചായ സുചരിതം ചരിത്വാ മനസാ സുചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യ ദേവാനം താവതിംസാനം സഹബ്യതം. സോ തത്ഥ നന്ദനേ വനേ അച്ഛരാസങ്ഘപരിവുതോ ദിബ്ബേഹി

പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേയ്യ. സോ പസ്സേയ്യ ഗഹപതിം വാ ഗഹപതിപുത്തം വാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതം സമങ്ഗീഭൂതം പരിചാരയമാനം.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ, അപി നു സോ ദേവപുത്തോ നന്ദനേ വനേ അച്ഛരാസങ്ഘപരിവുതോ ദിബ്ബേഹി പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരയമാനോ അമുസ്സ ഗഹപതിസ്സ വാ ഗഹപതിപുത്തസ്സ വാ പിഹേയ്യ, മാനുസകാനം വാ പഞ്ചന്നം കാമഗുണാനം മാനുസകേഹി വാ കാമേഹി ആവട്ടേയ്യാ”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”. തം കിസ്സ ഹേതു? മാനുസകേഹി, ഭോ ഗോതമ, കാമേഹി ദിബ്ബകാമാ അഭിക്കന്തതരാ ച പണീതതരാ ചാ”തി. “ഏവമേവ ഖോ അഹം, മാഗണ്ഡിയ, പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതോ സമാനോ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേസിം ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യേഹി രൂപേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി, സോതവിഞ്ഞേയ്യേഹി സദ്ദേഹി…പേ॰… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഗന്ധേഹി… ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യേഹി രസേഹി… കായവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഫോട്ഠബ്ബേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി. സോ അപരേന സമയേന കാമാനംയേവ സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ കാമതണ്ഹം പഹായ കാമപരിളാഹം പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസോ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ വിഹരാമി. സോ അഞ്ഞേ സത്തേ പസ്സാമി കാമേസു അവീതരാഗേ കാമതണ്ഹാഹി ഖജ്ജമാനേ കാമപരിളാഹേന പരിഡയ്ഹമാനേ കാമേ പടിസേവന്തേ, സോ തേസം ന പിഹേമി, ന തത്ഥ അഭിരമാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? യാഹയം, മാഗണ്ഡിയ, രതി അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി - അപി ദിബ്ബം സുഖം സമധിഗയ്ഹ തിട്ഠതി - തായ രതിയാ രമമാനോ ഹീനസ്സ ന പിഹേമി, ന തത്ഥ അഭിരമാമി.

൨൧൩. “സേയ്യഥാപി , മാഗണ്ഡിയ, കുട്ഠീ പുരിസോ അരുഗത്തോ പക്കഗത്തോ കിമീഹി ഖജ്ജമാനോ നഖേഹി വണമുഖാനി വിപ്പതച്ഛമാനോ അങ്ഗാരകാസുയാ കായം പരിതാപേയ്യ. തസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ഭിസക്കം സല്ലകത്തം ഉപട്ഠാപേയ്യും. തസ്സ സോ ഭിസക്കോ സല്ലകത്തോ ഭേസജ്ജം കരേയ്യ. സോ തം ഭേസജ്ജം ആഗമ്മ കുട്ഠേഹി പരിമുച്ചേയ്യ, അരോഗോ അസ്സ സുഖീ സേരീ സയംവസീ യേന കാമം ഗമോ. സോ അഞ്ഞം കുട്ഠിം പുരിസം പസ്സേയ്യ അരുഗത്തം പക്കഗത്തം കിമീഹി ഖജ്ജമാനം നഖേഹി വണമുഖാനി വിപ്പതച്ഛമാനം അങ്ഗാരകാസുയാ കായം പരിതാപേന്തം.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ, അപി നു സോ പുരിസോ അമുസ്സ കുട്ഠിസ്സ പുരിസസ്സ പിഹേയ്യ അങ്ഗാരകാസുയാ വാ ഭേസജ്ജം പടിസേവനായ വാ”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. തം കിസ്സ ഹേതു? രോഗേ ഹി, ഭോ ഗോതമ, സതി ഭേസജ്ജേന കരണീയം ഹോതി, രോഗേ അസതി ന ഭേസജ്ജേന കരണീയം ഹോതീ”തി. “ഏവമേവ ഖോ അഹം, മാഗണ്ഡിയ, പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതോ സമാനോ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേസിം, ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യേഹി രൂപേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി

മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി, സോതവിഞ്ഞേയ്യേഹി സദ്ദേഹി...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഗന്ധേഹി... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യേഹി രസേഹി... കായവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഫോട്ഠബ്ബേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി. സോ അപരേന സമയേന കാമാനംയേവ സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ കാമതണ്ഹം പഹായ കാമപരിളാഹം പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസോ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ വിഹരാമി. സോ അഞ്ഞേ സത്തേ പസ്സാമി കാമേസു അവീതരാഗേ കാമതണ്ഹാഹി ഖജ്ജമാനേ കാമപരിളാഹേന പരിഡയ്ഹമാനേ കാമേ പടിസേവന്തേ. സോ തേസം ന പിഹേമി, ന തത്ഥ അഭിരമാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? യാഹയം, മാഗണ്ഡിയ, രതി, അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി - അപി ദിബ്ബം സുഖം സമധിഗയ്ഹ തിട്ഠതി - തായ രതിയാ രമമാനോ ഹീനസ്സ ന പിഹേമി, ന തത്ഥ അഭിരമാമി.

൨൧൩. "സേയ്യഥാപി , മാഗണ്ഡിയ, കുട്ഠീ പുരിസോ അരുഗത്തോ പക്കഗത്തോ കിമീഹി ഖജ്ജമാനോ നഖേഹി വണമുഖാനി വിപ്പതച്ഛമാനോ അങ്ഗാരകാസുയാ കായം പരിതാപേയ്യ. തസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ഭിസക്കം സല്ലകത്തം ഉപട്ഠാപേയ്യും. തസ്സ സോ ഭിസക്കോ സല്ലകത്തോ ഭേസജ്ജം കരേയ്യ. സോ തം ഭേസജ്ജം ആഗമ്മ കുട്ഠേഹി പരിമുച്ചേയ്യ, അരോഗോ അസ്സ സുഖീ സേരീ സയംവസീ യേന കാമം ഗമോ. തമേനം ദ്വേ ബലവന്തോ പുരിസാ നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ അങ്ഗാരകാസും ഉപകഡ്ഢേയ്യും.

"തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ, അപി നു സോ പുരിസോ ഇതി ചിതിചേവ കായം സന്നാമേയ്യാ"തി? "ഏവം, ഭോ ഗോതമ". "തം കിസ്സ ഹേതു"? "അസു ഹി, ഭോ ഗോതമ, അഗ്ഗി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ചേവ മഹാഭിതാപോ ച മഹാപരിളാഹോ ചാ"തി. "തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ, ഇദാനേവ നു ഖോ സോ അഗ്ഗി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ചേവ മഹാഭിതാപോ ച മഹാപരിളാഹോ ച ഉദാഹു പുബ്ബേപി സോ അഗ്ഗി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ചേവ മഹാഭിതാപോ ച മഹാപരിളാഹോ ചാ"തി ? "ഇദാനി ചേവ, ഭോ ഗോതമ, സോ അഗ്ഗി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ചേവ മഹാഭിതാപോ ച മഹാപരിളാഹോ ച, പുബ്ബേപി സോ അഗ്ഗി ദുക്ഖസമ്ഫസ്സോ ചേവ മഹാഭിതാപോ ച മഹാപരിളാഹോ ച. അസു ച [അസു ഹി ച (സീ॰ പീ॰)], ഭോ ഗോതമ, കുട്ഠീ പുരിസോ അരുഗത്തോ പക്കഗത്തോ കിമീഹി ഖജ്ജമാനോ നഖേഹി വണമുഖാനി വിപ്പതച്ഛമാനോ ഉപഹതിന്ദ്രിയോ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സേയേവ അഗ്ഗിസ്മിം സുഖമിതി വിപരീതസഞ്ഞം പച്ചലത്ഥാ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, അതീതമ്പി അദ്ധാനം കാമാ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സാ ചേവ മഹാഭിതാപാ ച മഹാപരിളാഹാ ച, അനാഗതമ്പി അദ്ധാനം കാമാ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സാ ചേവ മഹാഭിതാപാ ച മഹാപരിളാഹാ ച, ഏതരഹിപി പച്ചുപ്പന്നം അദ്ധാനം കാമാ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സാ ചേവ മഹാഭിതാപാ ച മഹാപരിളാഹാ ച. ഇമേ ച, മാഗണ്ഡിയ, സത്താ കാമേസു അവീതരാഗാ കാമതണ്ഹാഹി ഖജ്ജമാനാ കാമപരിളാഹേന പരിഡയ്ഹമാനാ ഉപഹതിന്ദ്രിയാ ദുക്ഖസമ്ഫസ്സേസുയേവ കാമേസു സുഖമിതി വിപരീതസഞ്ഞം പച്ചലത്ഥും.

൨൧൭. ‘‘സേയ്യഥാപി, മാഗണ്ഡിയ, കുട്ഠീ പുരിസോ അരുഗത്തോ പക്കഗത്തോ കിമീഹി ഖജ്ജമാനോ നഖേഹി വണമുഖാനി വിപ്പതച്ഛമാനോ അങ്ഗാരകാസുയാ കായം പരിതാപേതി. യഥാ യഥാ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, അസു കുട്ഠീ പുരിസോ അരുഗത്തോ പക്കഗത്തോ കിമീഹി ഖജ്ജമാനോ നഖേഹി വണമുഖാനി വിപ്പതച്ഛമാനോ അങ്ഗാരകാസുയാ കായം പരിതാപേതി തഥാ തഥാ’സ്സ [തഥാ തഥാ തസ്സേവ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] താനി വണമുഖാനി അസുചിതരാനി ചേവ ഹോന്തി ദുഗ്ഗന്ധതരാനി ച പൂതികതരാനി ച , ഹോതി ചേവ കാചി സാതമത്താ അസ്സാദമത്താ - യദിദം വണമുഖാനം കണ്ഡൂവനഹേതു; ഏവമേവ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, സത്താ കാമേസു അവീതരാഗാ കാമതണ്ഹാഹി ഖജ്ജമാനാ കാമപരിളാഹേന ച പരിഡയ്ഹമാനാ കാമേ പടിസേവന്തി. യഥാ യഥാ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, സത്താ കാമേസു അവീതരാഗാ കാമതണ്ഹാഹി ഖജ്ജമാനാ കാമപരിളാഹേന ച പരിഡയ്ഹമാനാ കാമേ പടിസേവന്തി തഥാ തഥാ തേസം തേസം സത്താനം കാമതണ്ഹാ ചേവ പവഡ്ഢതി, കാമപരിളാഹേന ച പരിഡയ്ഹന്തി, ഹോതി ചേവ സാതമത്താ അസ്സാദമത്താ - യദിദം പഞ്ചകാമഗുണേ പടിച്ച.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ, അപി നു തേ ദിട്ഠോ വാ സുതോ വാ രാജാ വാ രാജമഹാമത്തോ വാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരയമാനോ കാമതണ്ഹം അപ്പഹായ കാമപരിളാഹം അപ്പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസോ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ വിഹാസി വാ വിഹരതി വാ വിഹരിസ്സതി വാ’’തി ? ‘‘നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ’’. ‘‘സാധു, മാഗണ്ഡിയ! മയാപി ഖോ ഏതം, മാഗണ്ഡിയ, നേവ ദിട്ഠം ന സുതം രാജാ വാ രാജമഹാമത്തോ വാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരയമാനോ കാമതണ്ഹം അപ്പഹായ കാമപരിളാഹം അപ്പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസോ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ വിഹാസി വാ വിഹരതി വാ വിഹരിസ്സതി വാ. അഥ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ വിഗതപിപാസാ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്താ വിഹാസും വാ വിഹരന്തി വാ വിഹരിസ്സന്തി വാ സബ്ബേ തേ കാമാനംയേവ സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ കാമതണ്ഹം പഹായ കാമപരിളാഹം പടിവിനോദേത്വാ വിഗതപിപാസാ അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്താ വിഹാസും വാ വിഹരന്തി വാ വിഹരിസ്സന്തി വാ’’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

‘‘ആരോഗ്യപരമാ ലാഭാ, നിബ്ബാനം പരമം സുഖം;
അട്ഠങ്ഗികോ ച മഗ്ഗാനം, ഖേമം അമതഗാമിന’’ന്തി.

൨൧൮. ഏവം വുത്തേ, മാഗണ്ഡിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം ഭോതാ ഗോതമേന - ‘ആരോഗ്യപരമാ ലാഭാ, നിബ്ബാനം പരമം സുഖ’ന്തി. മയാപി ഖോ ഏതം, ഭോ ഗോതമ, സുതം പുബ്ബകാനം പരിബ്ബാജകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം - ‘ആരോഗ്യപരമാ ലാഭാ, നിബ്ബാനം പരമം സുഖ’ന്തി; തയിദം, ഭോ ഗോതമ, സമേതീ’’തി. ‘‘യം പന തേ ഏതം, മാഗണ്ഡിയ, സുതം പുബ്ബകാനം പരിബ്ബാജകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം - ‘ആരോഗ്യപരമാ ലാഭാ, നിബ്ബാനം

പരമം സുഖ’ന്തി, കതമം തം ആരോഗ്യം, കതമം തം നിബ്ബാന”ന്തി? ഏവം വുത്തേ, മാഗണ്ഡിയോ പരിബ്ബാജകോ സകാനേവ സുദം ഗത്താനി പാണിനാ അനോമജ്ജതി - “ഇദന്തം, ഭോ ഗോതമ, ആരോഗ്യം, ഇദന്തം നിബ്ബാനം. അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഏതരഹി അരോഗോ സുഖീ, ന മം കിഞ്ചി ആബാധതീ”തി.

൨൧൭. “സേയ്യഥാപി, മാഗണ്ഡിയ, ജച്ചന്ധോ പുരിസോ; സോ ന പസ്സേയ്യ കണ്ഹസുക്കാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ നീലകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ പീതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ലോഹിതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ മഞ്ജിട്ഠകാനി [മഞ്ജേട്ഠികാനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), മഞ്ജേട്ഠകാനി (ക॰)] രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ സമവിസമം, ന പസ്സേയ്യ താരകരൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ചന്ദിമസൂരിയേ. സോ സുണേയ്യ ചക്ഖുമതോ ഭാസമാനസ്സ - ‘ഛേകം വത, ഭോ , ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ’തി! സോ ഓദാതപരിയേസനം ചരേയ്യ. തമേനം അഞ്ഞതരോ പുരിസോ തേലമലികതേന സാഹുളിചീരേന [തേലമസികതേന സാഹുളചീവരേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വഞ്ചേയ്യ - ‘ഇദം തേ, അമ്ഭോ പുരിസ, ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ’തി. സോ തം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, പടിഗ്ഗഹേത്വാ പാരുപേയ്യ, പാരുപേത്വാ അത്തമനോ അത്തമനവാചം നിച്ഛാരേയ്യ - ‘ഛേകം വത, ഭോ, ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ’തി!

“തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ, അപി നു സോ ജച്ചന്ധോ പുരിസോ ജാനന്തോ പസ്സന്തോ അമും തേലമലികതം സാഹുളിചീരം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, പടിഗ്ഗഹേത്വാ പാരുപേയ്യ, പാരുപേത്വാ അത്തമനോ അത്തമനവാചം നിച്ഛാരേയ്യ - ‘ഛേകം വത, ഭോ, ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ’തി ഉദാഹു ചക്ഖുമതോ സദ്ധായാ”തി? “അജാനന്തോ ഹി, ഭോ ഗോതമ, അപസ്സന്തോ സോ ജച്ചന്ധോ പുരിസോ അമും തേലമലികതം സാഹുളിചീരം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, പടിഗ്ഗഹേത്വാ പാരുപേയ്യ, പാരുപേത്വാ അത്തമനോ അത്തമനവാചം നിച്ഛാരേയ്യ - ‘ഛേകം വത, ഭോ, ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ’തി, ചക്ഖുമതോ സദ്ധായാ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ അന്ധാ അചക്ഖുകാ അജാനന്താ ആരോഗ്യം, അപസ്സന്താ നിബ്ബാനം , അഥ ച പനിമം ഗാഥം ഭാസന്തി - ‘ആരോഗ്യപരമാ ലാഭാ, നിബ്ബാനം പരമം സുഖ’ന്തി. പുബ്ബകേഹേസാ, മാഗണ്ഡിയ, അരഹന്തേഹി സമ്മാസമ്ബുദ്ധേഹി ഗാഥാ ഭാസിതാ -

‘ആരോഗ്യപരമാ ലാഭാ, നിബ്ബാനം പരമം സുഖം;
അട്ഠങ്ഗികോ ച മഗ്ഗാനം, ഖേമം അമതഗാമിന’ന്തി.

൨൧൮. “സാ ഏതരഹി അനുപുബ്ബേന പുഥുജ്ജനഗാഥാ [പുഥുജ്ജനഗതാ (സീ॰ പീ॰)]. അയം ഖോ പന, മാഗണ്ഡിയ, കായോ രോഗഭൂതോ ഗണ്ഡഭൂതോ സല്ലഭൂതോ അഘഭൂതോ ആബാധഭൂതോ, സോ ത്വം ഇമം കായം രോഗഭൂതം ഗണ്ഡഭൂതം സല്ലഭൂതം അഘഭൂതം ആബാധഭൂതം - ‘ഇദന്തം, ഭോ ഗോതമ, ആരോഗ്യം, ഇദന്തം നിബ്ബാന’ന്തി വദേസി. തഞ്ഹി തേ, മാഗണ്ഡിയ, അരിയം ചക്ഖും നത്ഥി യേന ത്വം അരിയേന ചക്ഖുനാ ആരോഗ്യം ജാനേയ്യാസി, നിബ്ബാനം പസ്സേയ്യാസീ”തി. “ഏവം പസന്നോ അഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ! പഹോതി മേ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതും യഥാഹം ആരോഗ്യം ജാനേയ്യം, നിബ്ബാനം പസ്സേയ്യ”ന്തി.

൨൧൯. ''സേയ്യഥാപി , മാഗണ്ഡിയ, ജച്ചന്ധോ പുരിസോ; സോ ന പസ്സേയ്യ കണ്ഹസുക്കാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ നീലകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ പീതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ലോഹിതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ മഞ്ജിട്ഠകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ സമവിസമം, ന പസ്സേയ്യ താരകരൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ചന്ദിമസൂരിയേ. തസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ഭിസക്കം സല്ലകത്തം ഉപട്ഠാപേയ്യും. തസ്സ സോ ഭിസക്കോ സല്ലകത്തോ ഭേസജ്ജം കരേയ്യ. സോ തം ഭേസജ്ജം ആഗമ്മ ന ചക്ഖൂനി ഉപ്പാദേയ്യ, ന ചക്ഖൂനി വിസോധേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞസി, മാഗണ്ഡിയ, നനു സോ വേജ്ജോ യാവദേവ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ''തി? ''ഏവം, ഭോ ഗോതമ''. ''ഏവമേവ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, അഹഞ്ചേ തേ ധമ്മം ദേസേയ്യം - 'ഇദന്തം ആരോഗ്യം, ഇദന്തം നിബ്ബാന'ന്തി, സോ ത്വം ആരോഗ്യം ന ജാനേയ്യാസി, നിബ്ബാനം ന പസ്സേയ്യാസി. സോ മമസ്സ കിലമഥോ, സാ മമസ്സ വിഹേസാ''തി. ''ഏവം പസന്നോ അഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ. പഹോതി മേ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതും യഥാഹം ആരോഗ്യം ജാനേയ്യം, നിബ്ബാനം പസ്സേയ്യ''ന്തി.

൨൨൦. ''സേയ്യഥാപി, മാഗണ്ഡിയ, ജച്ചന്ധോ പുരിസോ; സോ ന പസ്സേയ്യ കണ്ഹസുക്കാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ നീലകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ പീതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ലോഹിതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ മഞ്ജിട്ഠകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ സമവിസമം, ന പസ്സേയ്യ താരകരൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ചന്ദിമസൂരിയേ. സോ സുണേയ്യ ചക്ഖുമതോ ഭാസമാനസ്സ - 'ഛേകം വത, ഭോ, ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ'തി! സോ ഓദാതപരിയേസനം ചരേയ്യ. തമേനം അഞ്ഞതരോ പുരിസോ തേലമലികതേന സാഹുളിചീരേന വഞ്ചേയ്യ - 'ഇദം തേ, അമ്ഭോ പുരിസ, ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ'തി. സോ തം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, പടിഗ്ഗഹേത്വാ പാരുപേയ്യ. തസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ഭിസക്കം സല്ലകത്തം ഉപട്ഠാപേയ്യും. തസ്സ സോ ഭിസക്കോ സല്ലകത്തോ ഭേസജ്ജം കരേയ്യ - ഉദ്ധംവിരേചനം അധോവിരേചനം അഞ്ജനം പച്ചഞ്ജനം നത്ഥുകമ്മം. സോ തം ഭേസജ്ജം ആഗമ്മ ചക്ഖൂനി ഉപ്പാദേയ്യ, ചക്ഖൂനി വിസോധേയ്യ. തസ്സ സഹ ചക്ഖുപ്പാദാ യോ അമുസ്മിം തേലമലികതേ സാഹുളിചീരേ ഛന്ദരാഗോ സോ പഹീയേഥ. തഞ്ച നം പുരിസം അമിത്തതോപി ദഹേയ്യ, പച്ചത്ഥികതോപി ദഹേയ്യ, അപി ച ജീവിതാ വോരോപേതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യ - 'ദീഘരത്തം വത, ഭോ, അഹം ഇമിനാ പുരിസേന തേലമലികതേന സാഹുളിചീരേന നികതോ വഞ്ചിതോ പലുദ്ധോ - ഇദം തേ, അമ്ഭോ പുരിസ, ഓദാതം വത്ഥം അഭിരൂപം നിമ്മലം സുചീ'തി. ഏവമേവ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, അഹഞ്ചേ തേ ധമ്മം ദേസേയ്യം - 'ഇദന്തം ആരോഗ്യം, ഇദന്തം നിബ്ബാന'ന്തി. സോ ത്വം ആരോഗ്യം ജാനേയ്യാസി, നിബ്ബാനം പസ്സേയ്യാസി. തസ്സ തേ സഹ ചക്ഖുപ്പാദാ യോ പഞ്ചസുപാദാനക്ഖന്ധേസു ഛന്ദരാഗോ സോ പഹീയേഥ; അപി ച തേ ഏവമസ്സ - 'ദീഘരത്തം വത, ഭോ, അഹം ഇമിനാ ചിത്തേന നികതോ വഞ്ചിതോ പലുദ്ധോ [പലദ്ധോ (സീ॰ പീ॰)]. അഹഞ്ഹി രൂപംയേവ ഉപാദിയമാനോ ഉപാദിയിം, വേദനംയേവ ഉപാദിയമാനോ ഉപാദിയിം, സഞ്ഞംയേവ ഉപാദിയമാനോ ഉപാദിയിം, സങ്ഖാരേയേവ ഉപാദിയമാനോ ഉപാദിയിം, വിഞ്ഞാണംയേവ ഉപാദിയമാനോ ഉപാദിയിം. തസ്സ മേ ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി; ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതീ'''തി. ''ഏവം പസന്നോ അഹം ഭോതോ

ഗോതമസ്സ! പഹോതി മേ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതും യഥാഹം ഇമമ്ഹാ ആസനാ അനന്ധോ വുട്ഠഹേയ്യ"ന്തി.

൨൨൭. "തേന ഹി ത്വം, മാഗണ്ഡിയ, സപ്പുരിസേ ഭജേയ്യാസി. യതോ ഖോ ത്വം, മാഗണ്ഡിയ, സപ്പുരിസേ ഭജിസ്സസി തതോ ത്വം, മാഗണ്ഡിയ, സദ്ധമ്മം സോസ്സസി; യതോ ഖോ ത്വം, മാഗണ്ഡിയ, സദ്ധമ്മം സോസ്സസി തതോ ത്വം, മാഗണ്ഡിയ, ധമ്മാനുധമ്മം പടിപജ്ജിസ്സസി; യതോ ഖോ ത്വം, മാഗണ്ഡിയ, ധമ്മാനുധമ്മം പടിപജ്ജിസ്സസി തതോ ത്വം, മാഗണ്ഡിയ, സാമംയേവ ഞസ്സസി, സാമം ദക്ഖിസ്സസി - ഇമേ രോഗാ ഗണ്ഡാ സല്ലാ; ഇധ രോഗാ ഗണ്ഡാ സല്ലാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി. തസ്സ മേ ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി; ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതീ"തി.

൨൨൮. ഏവം വുത്തേ, മാഗണ്ഡിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച . ലഭേയ്യാഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ"ന്തി. "യോ ഖോ, മാഗണ്ഡിയ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖതി പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖതി ഉപസമ്പദം, സോ ചത്താരോ മാസേ പരിവസതി; ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി , ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ. അപി ച മേത്ഥ പുഗ്ഗലവേമത്തതാ വിദിതാ"തി. "സചേ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബാ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖന്താ പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖന്താ ഉപസമ്പദം ചത്താരോ മാസേ പരിവസന്തി, ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ; അഹം ചത്താരി വസ്സാനി പരിവസിസ്സാമി, ചതുന്നം വസ്സാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തു, ഉപസമ്പാദേന്തു ഭിക്ഖുഭാവായാ"തി . അലത്ഥ ഖോ മാഗണ്ഡിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ മാഗണ്ഡിയോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ മാഗണ്ഡിയോ അരഹതം അഹോസീതി.

മാഗണ്ഡിയസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. സന്ദകസുത്തം

൨൨൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ

പിലക്ഖഗുഹായം പടിവസതി മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി പരിബ്ബാജകസതേഹി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ആയാമാവുസോ, യേന ദേവകതസോബ്ഭോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ഗുഹാദസ്സനായാ’’തി. ‘‘ഏവമാവുസോ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സമ്ബഹുലേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം യേന ദേവകതസോബ്ഭോ തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം നിസിന്നോ ഹോതി ഉന്നാദിനിയാ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദായ അനേകവിഹിതം തിരച്ഛാനകഥം കഥേന്തിയാ, സേയ്യഥിദം - രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം ഭയകഥം യുദ്ധകഥം അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം സൂരകഥം വിസിഖാകഥം കുമ്ഭട്ഠാനകഥം പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ. അദ്ദസാ ഖോ സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന സകം പരിസം സണ്ഠാപേസി - ‘‘അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ഹോന്തു, മാ ഭോന്തോ സദ്ദമകത്ഥ; അയം സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകോ ആഗച്ഛതി സമണോ ആനന്ദോ. യാവതാ ഖോ പന സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകാ കോസമ്ബിയം പടിവസന്തി, അയം തേസം അഞ്ഞതരോ സമണോ ആനന്ദോ. അപ്പസദ്ദകാമാ ഖോ പന തേ ആയസ്മന്തോ അപ്പസദ്ദവിനീതാ അപ്പസദ്ദസ്സ വണ്ണവാദിനോ; അപ്പേവ നാമ അപ്പസദ്ദം പരിസം വിദിത്വാ ഉപസങ്കമിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ’’തി. അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ തുണ്ഹീ അഹേസും.

൨൨൪. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ‘‘ഏതു ഖോ ഭവം ആനന്ദോ, സ്വാഗതം ഭോതോ ആനന്ദസ്സ. ചിരസ്സം ഖോ ഭവം ആനന്ദോ ഇമം പരിയായമകാസി യദിദം ഇധാഗമനായ. നിസീദതു ഭവം ആനന്ദോ, ഇദമാസനം പഞ്ഞത്ത’’ന്തി. നിസീദി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. സന്ദകോപി ഖോ പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സന്ദകം പരിബ്ബാജകം ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏതദവോച - ‘‘കായനുത്ഥ, സന്ദക, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ’’തി? ‘‘തിട്ഠതേസാ, ഭോ ആനന്ദ, കഥാ യായ മയം ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ. നേസാ ഭോതോ ആനന്ദസ്സ കഥാ ദുല്ലഭാ ഭവിസ്സതി പച്ഛാപി സവനായ. സാധു വത ഭവന്തംയേവ ആനന്ദം പടിഭാതു സകേ ആചരിയകേ ധമ്മീകഥാ’’തി. ‘‘തേന ഹി, സന്ദക, സുണാഹി , സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ’’തി. ‘‘ഏവം ഭോ’’തി ഖോ സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസി. ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏതദവോച - ‘‘ചത്താരോമേ , സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന അബ്രഹ്മചരിയവാസാ അക്ഖാതാ ചത്താരി ച അനസ്സാസികാനി ബ്രഹ്മചരിയാനി അക്ഖാതാനി, യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച [വസന്തോ വാ (സീ॰ പീ॰) ഏവമുപരിപി അനാരാധനപക്ഖേ] നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസല’’ന്തി. ‘‘കതമേ പന തേ, ഭോ ആനന്ദ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരോ

അബ്രഹ്മചരിയവാസാ അക്ഖാതാ, യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസല''ന്തി?

൨൨൭. ''ഇധ, സന്ദക, ഏകച്ചോ സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഹോതി ഏവംദിട്ഠി - 'നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം, നത്ഥി ഹുതം, നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, നത്ഥി അയം ലോകോ, നത്ഥി പരോലോകോ, നത്ഥി മാതാ, നത്ഥി പിതാ, നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ, നത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ സമ്മാപടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തി. ചാതുമഹാഭൂതികോ അയം പുരിസോ യദാ കാലങ്കരോതി, പഥവീ പഥവീകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, ആപോ ആപോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, തേജോ തേജോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, വായോ വായോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി , ആകാസം ഇന്ദ്രിയാനി സങ്കമന്തി. ആസന്ദിപഞ്ചമാ പുരിസാ മതം ആദായ ഗച്ഛന്തി, യാവാളാഹനാ പദാനി പഞ്ഞായന്തി. കാപോതകാനി അട്ഠീനി ഭവന്തി. ഭസ്സന്താ ആഹുതിയോ; ദത്തുപഞ്ഞത്തം യദിദം ദാനം. തേസം തുച്ഛാ മുസാ വിലാപോ യേ കേചി അത്ഥികവാദം വദന്തി. ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജന്തി വിനസ്സന്തി ന ഹോന്തി പരം മരണാ'തി.

''തത്ര , സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം, നത്ഥി ഹുതം, നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, നത്ഥി അയം ലോകോ, നത്ഥി പരോലോകോ, നത്ഥി മാതാ, നത്ഥി പിതാ, നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ, നത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ സമ്മാപടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തി. ചാതുമഹാഭൂതികോ അയം പുരിസോ യദാ കാലങ്കരോതി, പഥവീ പഥവീകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, ആപോ ആപോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, തേജോ തേജോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, വായോ വായോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, ആകാസം ഇന്ദ്രിയാനി സങ്കമന്തി. ആസന്ദിപഞ്ചമാ പുരിസാ മതം ആദായ ഗച്ഛന്തി, യാവാളാഹനാ പദാനി പഞ്ഞായന്തി. കാപോതകാനി അട്ഠീനി ഭവന്തി. ഭസ്സന്താ ആഹുതിയോ; ദത്തുപഞ്ഞത്തം യദിദം ദാനം. തേസം തുച്ഛാ മുസാ വിലാപോ യേ കേചി അത്ഥികവാദം വദന്തി. ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജന്തി വിനസ്സന്തി ന ഹോന്തി പരം മരണാ'തി. സചേ ഇമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ സച്ചം വചനം, അകതേന മേ ഏത്ഥ കതം, അവുസിതേന മേ ഏത്ഥ വുസിതം. ഉഭോപി മയം ഏത്ഥ സമസമാ സാമഞ്ഞം പത്താ, യോ ചാഹം ന വദാമി 'ഉഭോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജിസ്സാമ, വിനസ്സിസ്സാമ, ന ഭവിസ്സാമ പരം മരണാ'തി. അതിരേകം ഖോ പനിമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ നഗ്ഗിയം മുണ്ഡിയം ഉക്കുടികപ്പധാനം കേസമസ്സുലോചനം യോഹം പുത്തസമ്ബാധസയനം [പുത്തസമ്ബാധവസനം (സീ॰)] അജ്ഝാവസന്തോ കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തോ മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരേന്തോ ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തോ ഇമിനാ ഭോതാ സത്ഥാരാ സമസമഗതികോ ഭവിസ്സാമി. അഭിസമ്പരായം സോഹം കിം ജാനന്തോ കിം പസ്സന്തോ ഇമസ്മിം സത്ഥരി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി? 'സോ അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അയ'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി [നിബ്ബിജ്ജാപക്കമതി (സീ॰)]. അയം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന പഠമോ

അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അക്ഖാതോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൨൨൫. "പുന ചപരം, സന്ദക, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഹോതി ഏവംദിട്ഠി - 'കരോതോ കാരയതോ ഛിന്ദതോ ഛേദാപയതോ പചതോ പാചാപയതോ സോചയതോ സോചാപയതോ കിലമതോ കിലമാപയതോ ഫന്ദതോ ഫന്ദാപയതോ പാണമതിപാതയതോ അദിന്നം ആദിയതോ സന്ധിം ഛിന്ദതോ നില്ലോപം ഹരതോ ഏകാഗാരികം കരോതോ പരിപന്ഥേ തിട്ഠതോ പരദാരം ഗച്ഛതോ മുസാ ഭണതോ കരോതോ ന കരീയതി പാപം. ഖുരപരിയന്തേന ചേപി ചക്കേന യോ ഇമിസ്സാ പഥവിയാ പാണേ ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരേയ്യ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ദക്ഖിണഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ഹനന്തോ ഘാതേന്തോ ഛിന്ദന്തോ ഛേദാപേന്തോ പചന്തോ പചാപേന്തോ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ഉത്തരഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ദദന്തോ ദാപേന്തോ യജന്തോ യജാപേന്തോ, നത്ഥി തതോനിദാനം പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ. ദാനേന ദമേന സംയമേന സച്ചവജ്ജേന നത്ഥി പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ'തി.

"തത്ര, സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - കരോതോ കാരയതോ ഛിന്ദതോ ഛേദാപയതോ പചതോ പാചാപയതോ സോചതോ സോചാപയതോ കിലമതോ കിലമാപയതോ ഫന്ദതോ ഫന്ദാപയതോ പാണമതിപാതയതോ അദിന്നം ആദിയതോ സന്ധിം ഛിന്ദതോ നില്ലോപം ഹരതോ ഏകാഗാരികം കരോതോ പരിപന്ഥേ തിട്ഠതോ പരദാരം ഗച്ഛതോ മുസാ ഭണതോ കരോതോ ന കരീയതി പാപം ഖുരപരിയന്തേന ചേപി ചക്കേന യോ ഇമിസ്സാ പഥവിയാ പാണേ ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരേയ്യ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ദക്ഖിണഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ഹനന്തോ ഘാതേന്തോ ഛിന്ദന്തോ ഛേദാപേന്തോ പചന്തോ പചാപേന്തോ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ഉത്തരഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ദദന്തോ ദാപേന്തോ യജന്തോ യജാപേന്തോ, നത്ഥി തതോനിദാനം പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ. ദാനേന ദമേന സംയമേന സച്ചവജ്ജേന നത്ഥി പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ'തി. സചേ ഇമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ സച്ചം വചനം, അകതേന മേ ഏത്ഥ കതം, അവുസിതേന മേ ഏത്ഥ വുസിതം. ഉഭോപി മയം ഏത്ഥ സമസമാ സാമഞ്ഞം പത്താ, യോ ചാഹം ന വദാമി 'ഉഭിന്നം കുരുതം ന കരീയതി പാപ'ന്തി. അതിരേകം ഖോ പനിമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ നഗ്ഗിയം മുണ്ഡിയം ഉക്കുടികപ്പധാനം കേസമസ്സുലോചനം യോഹം പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തോ കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തോ മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരേന്തോ ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തോ ഇമിനാ ഭോതാ സത്ഥാരാ സമസമഗതികോ ഭവിസ്സാമി. അഭിസമ്പരായം സോഹം കിം ജാനന്തോ കിം പസ്സന്തോ ഇമസ്മിം സത്ഥരി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി? 'സോ അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അയ'ന്തി ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി. അയം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ദുതിയോ അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അക്ഖാതോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൨൨൩. ''പുന ചപരം, സന്ദക, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഹോതി ഏവംദിട്ഠി - 'നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം സംകിലേസായ; അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ സംകിലിസ്സന്തി; നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ; അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി; നത്ഥി ബലം, നത്ഥി വീരിയം, നത്ഥി പുരിസഥാമോ , നത്ഥി പുരിസപരക്കമോ; സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ സബ്ബേ ഭൂതാ സബ്ബേ ജീവാ അവസാ അബലാ അവീരിയാ നിയതിസങ്ഗതിഭാവപരിണതാ ഛസ്വേവാഭിജാതീസു സുഖദുക്ഖം പടിസംവേദേന്തീ'തി.

''തത്ര, സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം സംകിലേസായ, അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ സംകിലിസ്സന്തി. നത്ഥി ഹേതു നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ, അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി. നത്ഥി ബലം, നത്ഥി വീരിയം, നത്ഥി പുരിസഥാമോ, നത്ഥി പുരിസപരക്കമോ, സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ സബ്ബേ ഭൂതാ സബ്ബേ ജീവാ അവസാ അബലാ അവീരിയാ നിയതിസങ്ഗതിഭാവപരിണതാ ഛസ്വേവാഭിജാതീസു സുഖദുക്ഖം പടിസംവേദേന്തീ'തി. സചേ ഇമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ സച്ചം വചനം, അകതേന മേ ഏത്ഥ കതം, അവുസിതേന മേ ഏത്ഥ വുസിതം. ഉഭോപി മയം ഏത്ഥ സമസമാ സാമഞ്ഞം പത്താ, യോ ചാഹം ന വദാമി 'ഉഭോ അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ വിസുജ്ഝിസ്സാമാ'തി. അതിരേകം ഖോ പനിമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ നഗ്ഗിയം മുണ്ഡിയം ഉക്കുടികപ്പധാനം കേസമസ്സുലോചനം യോഹം പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തോ കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തോ മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരേന്തോ ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തോ ഇമിനാ ഭോതാ സത്ഥാരാ സമസമഗതികോ ഭവിസ്സാമി. അഭിസമ്പരായം സോഹം കിം ജാനന്തോ കിം പസ്സന്തോ ഇമസ്മിം സത്ഥരി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി? 'സോ അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അയ'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി. അയം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന തതിയോ അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അക്ഖാതോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൨൨൪. ''പുന ചപരം, സന്ദക, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഹോതി ഏവംദിട്ഠി - 'സത്തിമേ കായാ അകടാ അകടവിധാ അനിമ്മിതാ അനിമ്മാതാ വഞ്ഝാ കൂടട്ഠാ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതാ, തേ ന ഇഞ്ജന്തി ന വിപരിണമന്തി ന അഞ്ഞമഞ്ഞം ബ്യാബാധേന്തി നാലം അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഖായ വാ ദുക്ഖായ വാ സുഖദുക്ഖായ വാ. കതമേ സത്ത? പഥവീകായോ ആപോകായോ തേജോകായോ വായോകായോ സുഖേ ദുക്ഖേ ജീവേ സത്തമേ - ഇമേ സത്തകായാ അകടാ അകടവിധാ അനിമ്മിതാ അനിമ്മാതാ വഞ്ഝാ കൂടട്ഠാ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതാ. തേ ന ഇഞ്ജന്തി ന വിപരിണമന്തി ന അഞ്ഞമഞ്ഞം ബ്യാബാധേന്തി. നാലം അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഖായ വാ ദുക്ഖായ വാ സുഖദുക്ഖായ വാ. തത്ഥ നത്ഥി ഹന്താ വാ ഘാതേതാ വാ സോതാ വാ സാവേതാ വാ വിഞ്ഞാതാ വാ വിഞ്ഞാപേതാ വാ. യോപി തിണ്ഹേന സത്ഥേന സീസം ഛിന്ദതി, ന കോചി കഞ്ചി [കിഞ്ചി (ക॰)] ജീവിതാ വോരോപേതി. സത്തന്നംത്വേവ കായാനമന്തരേന സത്ഥം വിവരമനുപതതി. ചുദ്ദസ ഖോ പനിമാനി യോനിപമുഖസതസഹസ്സാനി സട്ഠി ച സതാനി ഛ ച

സതാനി പഞ്ച ച കമ്മുനോ സതാനി പഞ്ച ച കമ്മാനി തീണി ച കമ്മാനി, കമ്മേ ച അഡ്ഢകമ്മേ ച, ദ്വട്ഠിപടിപദാ, ദ്വട്ഠന്തരകപ്പാ, ഛളാഭിജാതിയോ, അട്ഠ പുരിസഭൂമിയോ, എകൂനപഞ്ഞാസ ആജീവകസതേ, എകൂനപഞ്ഞാസ പരിബ്ബാജകസതേ, എകൂനപഞ്ഞാസ നാഗാവാസസതേ, വീസേ ഇന്ദ്രിയസതേ, തിംസേ നിരയസതേ, ഛത്തിംസ രജോധാതുയോ, സത്ത സഞ്ഞീഗബ്ഭാ, സത്ത അസഞ്ഞീഗബ്ഭാ, സത്ത നിഗണ്ഠിഗബ്ഭാ, സത്ത ദേവാ, സത്ത മാനുസാ, സത്ത പേസാചാ, സത്ത സരാ, സത്ത പവുടാ, സത്ത പപാതാ, സത്ത പപാതസതാനി, സത്ത സുപിനാ, സത്ത സുപിനസതാനി, ചുല്ലാസീതി [ചൂളാസീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മഹാകപ്പിനോ [മഹാകപ്പുനോ (സീ॰ പീ॰)] സതസഹസ്സാനി, യാനി ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി. തത്ഥ നത്ഥി ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ അപരിപക്കം വാ കമ്മം പരിപാചേസ്സാമി, പരിപക്കം വാ കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തിം കരിസ്സാമീതി. ഹേവം നത്ഥി ദോണമിതേ സുഖദുക്ഖേ പരിയന്തകതേ സംസാരേ, നത്ഥി ഹായനവഡ്ഢനേ, നത്ഥി ഉക്കംസാവകംസേ. സേയ്യഥാപി നാമ സുത്തഗുളേ ഖിത്തേ നിബ്ബേഠിയമാനമേവ പലേതി, ഏവമേവ ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തീ'തി.

"തത്ര, സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - സത്തിമേ കായാ അകടാ അകടവിധാ അനിമ്മിതാ അനിമ്മാതാ വഞ്ഝാ കൂടട്ഠാ എസികട്ഠായിട്ഠിതാ. തേ ന ഇഞ്ജന്തി ന വിപരിണമന്തി ന അഞ്ഞമഞ്ഞം ബ്യാബാധേന്തി. നാലം അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഖായ വാ ദുക്ഖായ വാ സുഖദുക്ഖായ വാ. കതമേ സത്ത ? പഥവീകായോ ആപോകായോ തേജോകായോ വായോകായോ സുഖേ ദുക്ഖേ ജീവേ സത്തമേ - ഇമേ സത്ത കായാ അകടാ അകടവിധാ അനിമ്മിതാ അനിമ്മാതാ വഞ്ഝാ കൂടട്ഠാ എസികട്ഠായിട്ഠിതാ. തേ ന ഇഞ്ജന്തി ന വിപരിണമന്തി ന അഞ്ഞമഞ്ഞം ബ്യാബാധേന്തി. നാലം അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഖായ വാ ദുക്ഖായ വാ സുഖദുക്ഖായ വാ. തത്ഥ നത്ഥി ഹന്താ വാ ഘാതേതാ വാ സോതാ വാ സാവേതാ വാ വിഞ്ഞാതാ വാ വിഞ്ഞാപേതാ വാ. യോപി തിണ്ഹേന സത്ഥേന സീസം ഛിന്ദതി, ന കോചി കഞ്ചി ജീവിതാ വോരോപേതി . സത്തന്നംത്വേവ കായാനമന്തരേന സത്ഥം വിവരമനുപതതി. ചുദ്ദസ ഖോ പനിമാനി യോനിപമുഖസതസഹസ്സാനി സട്ഠി ച സതാനി ഛ ച സതാനി പഞ്ച ച കമ്മുനോ സതാനി പഞ്ച ച കമ്മാനി തീണി ച കമ്മാനി, കമ്മേ ച അഡ്ഢകമ്മേ ച, ദ്വട്ഠിപടിപദാ, ദ്വട്ഠന്തരകപ്പാ, ഛളാഭിജാതിയോ, അട്ഠ പുരിസഭൂമിയോ, എകൂനപഞ്ഞാസ ആജീവകസതേ, എകൂനപഞ്ഞാസ പരിബ്ബാജകസതേ, എകൂനപഞ്ഞാസ നാഗാവാസസതേ, വീസേ ഇന്ദ്രിയസതേ, തിംസേ നിരയസതേ, ഛത്തിംസ രജോധാതുയോ, സത്ത സഞ്ഞീഗബ്ഭാ, സത്ത അസഞ്ഞീഗബ്ഭാ, സത്ത നിഗണ്ഠിഗബ്ഭാ, സത്ത ദേവാ, സത്ത മാനുസാ, സത്ത പേസാചാ, സത്ത സരാ, സത്ത പവുടാ, സത്ത പപാതാ, സത്ത പപാതസതാനി, സത്ത സുപിനാ, സത്ത സുപിനസതാനി, ചുല്ലാസീതി മഹാകപ്പിനോ സതസഹസ്സാനി, യാനി ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി. തത്ഥ നത്ഥി ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ അപരിപക്കം വാ കമ്മം പരിപാചേസ്സാമി, പരിപക്കം വാ കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തിം കരിസ്സാമീതി, ഹേവം നത്ഥി ദോണമിതേ സുഖദുക്ഖേ പരിയന്തകതേ സംസാരേ, നത്ഥി ഹായനവഡ്ഢനേ, നത്ഥി ഉക്കംസാവകംസേ. സേയ്യഥാപി നാമ സുത്തഗുളേ ഖിത്തേ

നിബ്ബേഠിയമാനമേവ പലേതി, ഏവമേവ ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തീ'തി. സചേ പന ഇമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ സച്ചം വചനം, അകതേന മേ ഏത്ഥ കതം, അവുസിതേന മേ ഏത്ഥ വുസിതം. ഉഭോപി മയം ഏത്ഥ സമസമാ സാമഞ്ഞം പത്താ, യോ ചാഹം ന വദാമി. 'ഉഭോ സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമാ'തി. അതിരേകം ഖോ പനിമസ്സ ഭോതോ സത്ഥുനോ നഗ്ഗിയം മുണ്ഡിയം ഉക്കുടികപ്പധാനം കേസമസ്സുലോചനം യോഹം പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തോ കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തോ മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരേന്തോ ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തോ ഇമിനാ ഭോതാ സത്ഥാരാ സമസമഗതികോ ഭവിസ്സാമി. അഭിസമ്പരായം സോഹം കിം ജാനന്തോ കിം പസ്സന്തോ ഇമസ്മിം സത്ഥരി ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമി? 'സോ അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അയ'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി. അയം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചതുത്ഥോ അബ്രഹ്മചരിയവാസോ അക്ഖാതോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

"ഇമേ ഖോ തേ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരോ അബ്രഹ്മചരിയവാസാ അക്ഖാതാ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസല"ന്തി.

"അച്ഛരിയം , ഭോ ആനന്ദ, അബ്ഭുതം, ഭോ ആനന്ദ! യാവഞ്ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരോ അബ്രഹ്മചരിയവാസാവ സമാനാ 'അബ്രഹ്മചരിയവാസാ'തി അക്ഖാതാ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലന്തി. കതമാനി പന താനി, ഭോ ആനന്ദ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരി അനസ്സാസികാനി ബ്രഹ്മചരിയാനി അക്ഖാതാനി യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസല"ന്തി?

൨൨൫. "ഇധ, സന്ദക, ഏകച്ചോ സത്ഥാ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനാതി - 'ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിത'ന്തി. സോ സുഞ്ഞമ്പി അഗാരം പവിസതി, പിണ്ഡമ്പി ന ലഭതി, കുക്കുരോപി ഡംസതി, ചണ്ഡേനപി ഹത്ഥിനാ സമാഗച്ഛതി, ചണ്ഡേനപി അസ്സേന സമാഗച്ഛതി, ചണ്ഡേനപി ഗോണേന സമാഗച്ഛതി, ഇത്ഥിയാപി പുരിസസ്സപി നാമമ്പി ഗോത്തമ്പി പുച്ഛതി, ഗാമസ്സപി നിഗമസ്സപി നാമമ്പി മഗ്ഗമ്പി പുച്ഛതി. സോ 'കിമിദ'ന്തി പുട്ഠോ സമാനോ 'സുഞ്ഞം മേ അഗാരം പവിസിതബ്ബം അഹോസി', തേന പാവിസിം; 'പിണ്ഡമ്പി അലദ്ധബ്ബം അഹോസി', തേന നാലത്ഥം ; 'കുക്കുരേന ഡംസിതബ്ബം അഹോസി', തേനമ്ഹി [തേന (ക॰), തേനാസിം (?)] ദട്ഠോ; 'ചണ്ഡേന ഹത്ഥിനാ സമാഗന്തബ്ബം അഹോസി', തേന സമാഗമിം; 'ചണ്ഡേന അസ്സേന സമാഗന്തബ്ബം അഹോസി', തേന സമാഗമിം; 'ചണ്ഡേന ഗോണേന സമാഗന്തബ്ബം അഹോസി', തേന സമാഗമിം; 'ഇത്ഥിയാപി പുരിസസ്സപി നാമമ്പി ഗോത്തമ്പി പുച്ഛിതബ്ബം അഹോസി', തേന പുച്ഛിം;

'ഗാമസ്സപി നിഗമസ്സപി നാമമ്പി മഗ്ഗമ്പി പുച്ഛിതബ്ബം അഹോസി', തേന പുച്ഛിന്തി. തത്ര, സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനാതി...പേ॰... 'ഗാമസ്സപി നിഗമസ്സപി നാമമ്പി മഗ്ഗമ്പി പുച്ഛിതബ്ബം അഹോസി, തേന പുച്ഛി'ന്തി . സോ 'അനസ്സാസികം ഇദം ബ്രഹ്മചരിയ'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി. ഇദം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന പഠമം അനസ്സാസികം ബ്രഹ്മചരിയം അക്ഖാതം യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൨൩൬. ''പുന ചപരം, സന്ദക, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ അനുസ്സവികോ ഹോതി അനുസ്സവസച്ചോ. സോ അനുസ്സവേന ഇതിഹിതിഹപരമ്പരായ പിടകസമ്പദായ ധമ്മം ദേസേതി. അനുസ്സവികസ്സ ഖോ പന, സന്ദക , സത്ഥുനോ അനുസ്സവസച്ചസ്സ സുസ്സുതമ്പി ഹോതി ദുസ്സുതമ്പി ഹോതി തഥാപി ഹോതി അഞ്ഞഥാപി ഹോതി. തത്ര, സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ അനുസ്സവികോ അനുസ്സവസച്ചോ സോ അനുസ്സവേന ഇതിഹിതിഹപരമ്പരായ പിടകസമ്പദായ ധമ്മം ദേസേതി. അനുസ്സവികസ്സ ഖോ പന സത്ഥുനോ അനുസ്സവസച്ചസ്സ സുസ്സുതമ്പി ഹോതി ദുസ്സുതമ്പി ഹോതി തഥാപി ഹോതി അഞ്ഞഥാപി ഹോതി'. സോ 'അനസ്സാസികം ഇദം ബ്രഹ്മചരിയ'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി. ഇദം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ദുതിയം അനസ്സാസികം ബ്രഹ്മചരിയം അക്ഖാതം യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൨൩൭. ''പുന ചപരം, സന്ദക, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ തക്കീ ഹോതി വീമംസീ. സോ തക്കപരിയാഹതം വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം ധമ്മം ദേസേതി. തക്കിസ്സ ഖോ പന, സന്ദക, സത്ഥുനോ വീമംസിസ്സ സുതക്കിതമ്പി ഹോതി ദുത്തക്കിതമ്പി ഹോതി തഥാപി ഹോതി അഞ്ഞഥാപി ഹോതി. തത്ര, സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ തക്കീ വീമംസീ. സോ തക്കപരിയാഹതം വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം ധമ്മം ദേസേതി. തക്കിസ്സ ഖോ പന സത്ഥുനോ വീമംസിസ്സ സുതക്കിതമ്പി ഹോതി ദുത്തക്കിതമ്പി ഹോതി തഥാപി ഹോതി അഞ്ഞഥാപി ഹോതി'. സോ 'അനസ്സാസികം ഇദം ബ്രഹ്മചരിയ'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി. ഇദം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന തതിയം അനസ്സാസികം ബ്രഹ്മചരിയം അക്ഖാതം യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൨൩൮. ''പുന ചപരം, സന്ദക, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ മന്ദോ ഹോതി മോമൂഹോ. സോ മന്ദത്താ മോമൂഹത്താ തത്ഥ തത്ഥ [തഥാ തഥാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജതി അമരാവിക്ഖേപം - 'ഏവന്തിപി [ഏവമ്പി (സീ॰ പീ॰)] മേ നോ, തഥാതിപി [തഥാപി (സീ॰ പീ॰)] മേ നോ, അഞ്ഞഥാതിപി [അഞ്ഞഥാപി (സീ॰ പീ॰) ( ) സബ്ബത്ഥ നത്ഥി] മേ നോ, നോതിപി മേ നോ, നോ നോതിപി മേ നോ'തി. തത്ര,

സന്ദക, വിഞ്ഞൂ പുരിസോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘അയം ഖോ ഭവം സത്ഥാ മന്ദോ മോമൂഹോ. സോ മന്ദത്താ മോമൂഹത്താ തഥ തഥ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജതി അമരാവിക്ഖേപം - ഏവന്തിപി മേ നോ, തഥാതിപി മേ നോ, അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ, നോതിപി മേ നോ, നോ നോതിപി മേ നോ’തി. സോ ‘അനസ്സാസികം ഇദം ബ്രഹ്മചരിയ’ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ തസ്മാ ബ്രഹ്മചരിയാ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമതി. ഇദം ഖോ, സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചതുത്ഥം അനസ്സാസികം ബ്രഹ്മചരിയം അക്ഖാതം യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

“ഇമാനി ഖോ, (താനി സന്ദക, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരി അനസ്സാസികാനി ബ്രഹ്മചരിയാനി അക്ഖാതാനി യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസല”ന്തി.

“അച്ഛരിയം, ഭോ ആനന്ദ, അബ്ഭുതം, ഭോ ആനന്ദ! യാവഞ്ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരി അനസ്സാസികാനേവ ബ്രഹ്മചരിയാനി അനസ്സാസികാനി ബ്രഹ്മചരിയാനീതി അക്ഖാതാനി യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം ന വസേയ്യ, വസന്തോ ച നാരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം. സോ പന, ഭോ ആനന്ദ, സത്ഥാ കിം വാദീ കിം അക്ഖായീ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസല”ന്തി.

൨൩൩. “ഇധ, സന്ദക, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ…പേ॰… [വിത്ഥാരോ മ॰ നി॰ ൨.൯-൧൦ കന്ദരകസുത്തേ] സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യസ്മിം ഖോ [യസ്മിം ഖോ പന (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], സന്ദക, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരവിസേസം അധിഗച്ഛതി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

“പുന ചപരം, സന്ദക, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ…പേ॰.. ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യസ്മിം ഖോ, സന്ദക, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരവിസേസം അധിഗച്ഛതി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

“പുന ചപരം, സന്ദക, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി…പേ॰… തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യസ്മിം ഖോ, സന്ദക, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരവിസേസം അധിഗച്ഛതി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

‘‘പുന ചപരം, സന്ദക, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യസ്മിം ഖോ, സന്ദക, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരവിസേസം അധിഗച്ഛതി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

‘‘സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ…പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. യസ്മിം ഖോ, സന്ദക, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരവിസേസം അധിഗച്ഛതി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

‘‘സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ…പേ॰… യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. യസ്മിം ഖോ, സന്ദക, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരവിസേസം അധിഗച്ഛതി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസലം.

‘‘സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി. യസ്മിം ഖോ, സന്ദക, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരവിസേസം അധിഗച്ഛതി തത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ സസക്കം ബ്രഹ്മചരിയം വസേയ്യ, വസന്തോ ച ആരാധേയ്യ ഞായം ധമ്മം കുസല’’ന്തി.

൨൩൮. ‘‘യോ പന സോ, ഭോ ആനന്ദ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ പരിഭുഞ്ജേയ്യ സോ കാമേ’’തി? ‘‘യോ സോ, സന്ദക, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ അഭബ്ബോ സോ പഞ്ചട്ഠാനാനി അജ്ഝാചരിതും. അഭബ്ബോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു സഞ്ചിച്ച പാണം ജീവിതാ വോരോപേതും,

അഭബ്ബോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അദിന്നം ഥേയ്യസങ്ഖാതം ആദാതും, അഭബ്ബോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു മേഥുനം ധമ്മം പടിസേവേതും, അഭബ്ബോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു സമ്പജാനമുസാ ഭാസിതും, അഭബ്ബോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു സന്നിധികാരകം കാമേ പരിഭുഞ്ജിതും, സേയ്യഥാപി പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതോ. യോ സോ, സന്ദക, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ അഭബ്ബോ സോ ഇമാനി പഞ്ചട്ഠാനാനി അജ്ഝാചരിതു''ന്തി.

൨൩൭. ''യോ പന സോ, ഭോ ആനന്ദ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ തസ്സ ചരതോ ചേവ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിതം - 'ഖീണാ മേ ആസവാ'''തി? ''തേന ഹി, സന്ദക, ഉപമം തേ കരിസ്സാമി; ഉപമായപിധേകച്ചേ വിഞ്ഞൂ പുരിസാ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനന്തി. സേയ്യഥാപി, സന്ദക, പുരിസസ്സ ഹത്ഥപാദാ ഛിന്നാ; തസ്സ ചരതോ ചേവ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം (ജാനാതി - 'ഛിന്നാ മേ ഹത്ഥപാദാ'തി, ഉദാഹു പച്ചവേക്ഖമാനോ ജാനാതി - 'ഛിന്നാ മേ ഹത്ഥപാദാ'''തി? ''ന ഖോ, ഭോ ആനന്ദ, സോ പുരിസോ സതതം സമിതം ജാനാതി - 'ഛിന്നാ മേ ഹത്ഥപാദാ' തി.) [(ഛിന്നാവ ഹത്ഥപാദാ,) (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അപി ച ഖോ പന നം പച്ചവേക്ഖമാനോ ജാനാതി - 'ഛിന്നാ മേ ഹത്ഥപാദാ'''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, സന്ദക, യോ സോ ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ തസ്സ ചരതോ ചേവ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം (ഞാണദസ്സനം ന പച്ചുപട്ഠിതം - 'ഖീണാ മേ ആസവാ'തി;) [(ഖീണാവ ആസവാ,) (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അപി ച ഖോ പന നം പച്ചവേക്ഖമാനോ ജാനാതി - 'ഖീണാ മേ ആസവാ'''തി.

൨൩൮. ''കീവബഹുകാ പന, ഭോ ആനന്ദ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ നിയ്യാതാരോ''തി? ''ന ഖോ, സന്ദക, ഏകംയേവ സതം ന ദ്വേ സതാനി ന തീണി സതാനി ന ചത്താരി സതാനി ന പഞ്ച സതാനി, അഥ ഖോ ഭിയ്യോവ യേ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ നിയ്യാതാരോ''തി. ''അച്ഛരിയം, ഭോ ആനന്ദ, അബ്ഭുതം, ഭോ ആനന്ദ! ന ച നാമ സധമ്മോക്കംസനാ ഭവിസ്സതി, ന പരധമ്മവമ്ഭനാ, ആയതനേ ച ധമ്മദേസനാ താവ ബഹുകാ ച നിയ്യാതാരോ പഞ്ഞായിസ്സന്തി. ഇമേ പനാജീവകാ പുത്തമതായ പുത്താ അത്താനഞ്ചേവ ഉക്കംസേന്തി, പരേ ച വമ്ഭേന്തി തയോ ചേവ നിയ്യാതാരോ പഞ്ഞപേന്തി, സേയ്യഥിദം - നന്ദം വച്ഛം, കിസം സംകിച്ചം, മക്ഖലിം ഗോസാല''ന്തി. അഥ ഖോ സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ സകം പരിസം ആമന്തേസി - ''ചരന്തു ഭോന്തോ സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയവാസോ. ന ദാനി സുകരം അമ്ഹേഹി ലാഭസക്കാരസിലോകേ പരിച്ചജിതു''ന്തി. ഇതി ഹിദം സന്ദകോ പരിബ്ബാജകോ സകം പരിസം ഉയ്യോജേസി ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയേതി.

സന്ദകസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. മഹാസകുലുദായിസുത്തം

൨൩൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ പരിബ്ബാജകാ മോരനിവാപേ പരിബ്ബാജകാരാമേ പടിവസന്തി, സേയ്യഥിദം - അന്നഭാരോ വരധരോ സകുലുദായീ ച പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞേ ച അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ പരിബ്ബാജകാ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസി. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ‘‘അതിപ്പഗോ ഖോ താവ രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരിതും. യംനൂനാഹം യേന മോരനിവാപോ പരിബ്ബാജകാരാമോ യേന സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമേയ്യ’’ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന മോരനിവാപോ പരിബ്ബാജകാരാമോ തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം നിസിന്നോ ഹോതി ഉന്നാദിനിയാ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദായ അനേകവിഹിതം തിരച്ഛാനകഥം കഥേന്തിയാ, സേയ്യഥിദം - രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം ഭയകഥം യുദ്ധകഥം അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം സൂരകഥം വിസിഖാകഥം കുമ്ഭട്ഠാനകഥം പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ. അദ്ദസാ ഖോ സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന സകം പരിസം സണ്ഠാപേതി - ‘‘അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ഹോന്തു; മാ ഭോന്തോ സദ്ദമകത്ഥ. അയം സമണോ ഗോതമോ ആഗച്ഛതി; അപ്പസദ്ദകാമോ ഖോ പന സോ ആയസ്മാ അപ്പസദ്ദസ്സ വണ്ണവാദീ. അപ്പേവ നാമ അപ്പസദ്ദം പരിസം വിദിത്വാ ഉപസങ്കമിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ’’തി. അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ തുണ്ഹീ അഹേസും. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘ഏതു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ. സ്വാഗതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ. ചിരസ്സം ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമം പരിയായമകാസി യദിദം ഇധാഗമനായ. നിസീദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ; ഇദമാസനം പഞ്ഞത്ത’’ന്തി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. സകുലുദായീപി ഖോ പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സകുലുദായിം പരിബ്ബാജകം ഭഗവാ ഏതദവോച -

൨൩൮. ‘‘കായനുത്ഥ , ഉദായി, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ’’തി? ‘‘തിട്ഠതേസാ, ഭന്തേ, കഥാ യായ മയം ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ. നേസാ, ഭന്തേ, കഥാ ഭഗവതോ ദുല്ലഭാ ഭവിസ്സതി പച്ഛാപി സവനായ. പുരിമാനി, ഭന്തേ, ദിവസാനി പുരിമതരാനി നാനാതിത്ഥിയാനം സമണബ്രാഹ്മണാനം കുതൂഹലസാലായം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - ‘ലാഭാ വത, ഭോ, അങ്ഗമഗധാനം, സുലദ്ധലാഭാ വത, ഭോ, അങ്ഗമഗധാനം! തത്രിമേ [യത്ഥിമേ (സീ॰)] സമണബ്രാഹ്മണാ സങ്ഘിനോ ഗണിനോ ഗണാചരിയാ ഞാതാ യസസ്സിനോ തിത്ഥകരാ സാധുസമ്മതാ ബഹുജനസ്സ രാജഗഹം വസ്സാവാസം ഓസടാ. അയമ്പി ഖോ പൂരണോ കസ്സപോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ; സോപി രാജഗഹം വസ്സാവാസം ഓസടോ. അയമ്പി ഖോ മക്ഖലി ഗോസാലോ…പേ॰… അജിതോ കേസകമ്ബലോ… പകുധോ കച്ചായനോ… സഞ്ജയോ ബേലട്ഠപുത്തോ…

നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ; സോപി രാജഗഹം വസ്സാവാസം ഓസടോ. അയമ്പി ഖോ സമണോ ഗോതമോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ; സോപി രാജഗഹം വസ്സാവാസം ഓസടോ. കോ നു ഖോ ഇമേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം സങ്ഘീനം ഗണീനം ഗണാചരിയാനം ഞാതാനം യസസ്സീനം തിത്ഥകരാനം സാധുസമ്മതാനം ബഹുജനസ്സ സാവകാനം സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ, കഞ്ച പന സാവകാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ [ഗരുകത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തീ'''തി?

൨൩൯. ''തത്രേകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'അയം ഖോ പൂരണോ കസ്സപോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ; സോ ച ഖോ സാവകാനം ന സക്കതോ ന ഗരുകതോ ന മാനിതോ ന പൂജിതോ, ന ച പന പൂരണം കസ്സപം സാവകാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. ഭൂതപുബ്ബം പൂരണോ കസ്സപോ അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേതി. തത്രഞ്ഞതരോ പൂരണസ്സ കസ്സപസ്സ സാവകോ സദ്ദമകാസി - ''മാ ഭോന്തോ പൂരണം കസ്സപം ഏതമത്ഥം പുച്ഛിത്ഥ; നേസോ ഏതം ജാനാതി; മയമേതം ജാനാമ, അമ്ഹേ ഏതമത്ഥം പുച്ഛഥ; മയമേതം ഭവന്താനം ബ്യാകരിസ്സാമാ''തി. ഭൂതപുബ്ബം പൂരണോ കസ്സപോ ബാഹാ പഗ്ഗയ്ഹ കന്ദന്തോ ന ലഭതി - ''അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ഹോന്തു, മാ ഭോന്തോ സദ്ദമകത്ഥ. നേതേ, ഭവന്തേ, പുച്ഛന്തി, അമ്ഹേ ഏതേ പുച്ഛന്തി; മയമേതേസം ബ്യാകരിസ്സാമാ''തി. ബഹൂ ഖോ പന പൂരണസ്സ കസ്സപസ്സ സാവകാ വാദം ആരോപേത്വാ അപക്കന്താ - ''ന ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാസി, അഹം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാമി , കിം ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനിസ്സസി? മിച്ഛാപടിപന്നോ ത്വമസി, അഹമസ്മി സമ്മാപടിപന്നോ, സഹിതം മേ, അസഹിതം തേ, പുരേവചനീയം പച്ഛാ അവച, പച്ഛാവചനീയം പുരേ അവച, അധിചിണ്ണം തേ വിപരാവത്തം, ആരോപിതോ തേ വാദോ, നിഗ്ഗഹിതോസി, ചര വാദപ്പമോക്ഖായ, നിബ്ബേഠേഹി വാ സചേ പഹോസീ''തി. ഇതി പൂരണോ കസ്സപോ സാവകാനം ന സക്കതോ ന ഗരുകതോ ന മാനിതോ ന പൂജിതോ, ന ച പന പൂരണം കസ്സപം സാവകാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. അക്കുട്ഠോ ച പന പൂരണോ കസ്സപോ ധമ്മക്കോസേനാ'''തി.

''ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'അയമ്പി ഖോ മക്ഖലി ഗോസാലോ...പേ॰... അജിതോ കേസകമ്ബലോ... പകുധോ കച്ചായനോ... സഞ്ജയോ ബേലട്ഠപുത്തോ... നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ; സോ ച ഖോ സാവകാനം ന സക്കതോ ന ഗരുകതോ ന മാനിതോ ന പൂജിതോ, ന ച പന നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം സാവകാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. ഭൂതപുബ്ബം നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേതി. തത്രഞ്ഞതരോ നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ സാവകോ സദ്ദമകാസി - മാ ഭോന്തോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതമത്ഥം പുച്ഛിത്ഥ; നേസോ ഏതം ജാനാതി; മയമേതം ജാനാമ, അമ്ഹേ ഏതമത്ഥം പുച്ഛഥ; മയമേതം ഭവന്താനം ബ്യാകരിസ്സാമാതി. ഭൂതപുബ്ബം നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ബാഹാ പഗ്ഗയ്ഹ കന്ദന്തോ ന ലഭതി - ''അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ഹോന്തു, മാ ഭോന്തോ

സദ്ദമകത്ഥ. നേതേ ഭവന്തേ പുച്ഛന്തി, അമ്ഹേ ഏതേ പുച്ഛന്തി; മയമേതേസം ബ്യാകരിസ്സാമാ''തി. ബഹൂ ഖോ പന നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ സാവകാ വാദം ആരോപേത്വാ അപക്കന്താ - ''ന ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാസി, അഹം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാമി. കിം ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനിസ്സസി? മിച്ഛാപടിപന്നോ ത്വമസി. അഹമസ്മി സമ്മാപടിപന്നോ. സഹിതം മേ അസഹിതം തേ, പുരേവചനീയം പച്ഛാ അവച, പച്ഛാവചനീയം പുരേ അവച, അധിചിണ്ണം തേ വിപരാവത്തം, ആരോപിതോ തേ വാദോ, നിഗ്ഗഹിതോസി, ചര വാദപ്പമോക്ഖായ, നിബ്ബേഠേഹി വാ സചേ പഹോസീ''തി. ഇതി നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ സാവകാനം ന സക്കതോ ന ഗരുകതോ ന മാനിതോ ന പൂജിതോ, ന ച പന നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം സാവകാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. അക്കുട്ഠോ ച പന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ ധമ്മക്കോസേനാ'''തി.

൨൪൦. ''ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'അയമ്പി ഖോ സമണോ ഗോതമോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ; സോ ച ഖോ സാവകാനം സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ, സമണഞ്ച പന ഗോതമം സാവകാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. ഭൂതപുബ്ബം സമണോ ഗോതമോ അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേസി. തത്രഞ്ഞതരോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകോ ഉക്കാസി. തമേനാഞ്ഞതരോ സബ്രഹ്മചാരീ ജണ്ണുകേന [ജണ്ണുകേ (സീ॰)] ഘട്ടേസി - ''അപ്പസദ്ദോ ആയസ്മാ ഹോതു, മായസ്മാ സദ്ദമകാസി, സത്ഥാ നോ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേസീ''തി. യസ്മിം സമയേ സമണോ ഗോതമോ അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേതി, നേവ തസ്മിം സമയേ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകാനം ഖിപിതസദ്ദോ വാ ഹോതി ഉക്കാസിതസദ്ദോ വാ. തമേനം മഹാജനകായോ പച്ചാസീസമാനരൂപോ [പച്ചാസിം സമാനരൂപോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി - ''യം നോ ഭഗവാ ധമ്മം ഭാസിസ്സതി തം നോ സോസ്സാമാ''തി. സേയ്യഥാപി നാമ പുരിസോ ചാതുമ്മഹാപഥേ ഖുദ്ദമധും [ഖുദ്ദം മധും (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അനേലകം പീളേയ്യ [ഉപ്പീളേയ്യ (സീ॰)]. തമേനം മഹാജനകായോ പച്ചാസീസമാനരൂപോ പച്ചുപട്ഠിതോ അസ്സ. ഏവമേവ യസ്മിം സമയേ സമണോ ഗോതമോ അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേതി, നേവ തസ്മിം സമയേ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകാനം ഖിപിതസദ്ദോ വാ ഹോതി ഉക്കാസിതസദ്ദോ വാ. തമേനം മഹാജനകായോ പച്ചാസീസമാനരൂപോ പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി - ''യം നോ ഭഗവാ ധമ്മം ഭാസിസ്സതി തം നോ സോസ്സാമാ''തി. യേപി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകാ സബ്രഹ്മചാരീഹി സമ്പയോജേത്വാ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തന്തി തേപി സത്ഥു ചേവ വണ്ണവാദിനോ ഹോന്തി, ധമ്മസ്സ ച വണ്ണവാദിനോ ഹോന്തി, സങ്ഘസ്സ ച വണ്ണവാദിനോ ഹോന്തി, അത്തഗരഹിനോയേവ ഹോന്തി അനഞ്ഞഗരഹിനോ, ''മയമേവമ്ഹാ അലക്ഖികാ മയം അപ്പപുഞ്ഞാ തേ മയം ഏവം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ പബ്ബജിത്വാ നാസക്ഖിമ്ഹാ യാവജീവം പരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു''ന്തി. തേ ആരാമികഭൂതാ വാ ഉപാസകഭൂതാ വാ പഞ്ചസിക്ഖാപദേ സമാദായ വത്തന്തി. ഇതി സമണോ ഗോതമോ സാവകാനം സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ, സമണഞ്ച പന ഗോതമം സാവകാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി'''തി.

൨൪൧. ‘‘കതി പന ത്വം, ഉദായി, മയി ധമ്മേ സമനുപസ്സസി, യേഹി മമം [മമ (സബ്ബത്ഥ)] സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി [ഗരുകരോന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തീ’’തി? ‘‘പഞ്ച ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മേ സമനുപസ്സാമി യേഹി ഭഗവന്തം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. കതമേ പഞ്ച? ഭഗവാ ഹി, ഭന്തേ, അപ്പാഹാരോ, അപ്പാഹാരതായ ച വണ്ണവാദീ. യമ്പി, ഭന്തേ, ഭഗവാ അപ്പാഹാരോ, അപ്പാഹാരതായ ച വണ്ണവാദീ ഇമം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി പഠമം ധമ്മം സമനുപസ്സാമി യേന ഭഗവന്തം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

‘‘പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭഗവാ സന്തുട്ഠോ ഇതരീതരേന ചീവരേന, ഇതരീതരചീവരസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ. യമ്പി, ഭന്തേ, ഭഗവാ സന്തുട്ഠോ ഇതരീതരേന ചീവരേന, ഇതരീതരചീവരസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, ഇമം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി ദുതിയം ധമ്മം സമനുപസ്സാമി യേന ഭഗവന്തം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

‘‘പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭഗവാ സന്തുട്ഠോ ഇതരീതരേന പിണ്ഡപാതേന, ഇതരീതരപിണ്ഡപാതസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ. യമ്പി, ഭന്തേ, ഭഗവാ സന്തുട്ഠോ ഇതരീതരേന പിണ്ഡപാതേന, ഇതരീതരപിണ്ഡപാതസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, ഇമം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി തതിയം ധമ്മം സമനുപസ്സാമി യേന ഭഗവന്തം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

‘‘പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭഗവാ സന്തുട്ഠോ ഇതരീതരേന സേനാസനേന, ഇതരീതരസേനാസനസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ. യമ്പി, ഭന്തേ, ഭഗവാ സന്തുട്ഠോ ഇതരീതരേന സേനാസനേന, ഇതരീതരസേനാസനസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, ഇമം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി ചതുത്ഥം ധമ്മം സമനുപസ്സാമി യേന ഭഗവന്തം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

‘‘പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭഗവാ പവിവിത്തോ, പവിവേകസ്സ ച വണ്ണവാദീ . യമ്പി, ഭന്തേ, ഭഗവാ പവിവിത്തോ, പവിവേകസ്സ ച വണ്ണവാദീ, ഇമം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി പഞ്ചമം ധമ്മം സമനുപസ്സാമി യേന ഭഗവന്തം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

‘‘ഇമേ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി പഞ്ച ധമ്മേ സമനുപസ്സാമി യേഹി ഭഗവന്തം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തീ’’തി.

൨൪൨. ‘‘‘അപ്പാഹാരോ സമണോ ഗോതമോ, അപ്പാഹാരതായ ച വണ്ണവാദീ’തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, സന്തി

ഖോ പന മേ, ഉദായി, സാവകാ കോസകാഹാരാപി അഡ്ഢകോസകാഹാരാപി ബേലുവാഹാരാപി അഡ്ഢബേലുവാഹാരാപി. അഹം ഖോ പന, ഉദായി, അപ്പേകദാ ഇമിനാ പത്തേന സമതിത്തികമ്പി ഭുഞ്ജാമി ഭിയ്യോപി ഭുഞ്ജാമി. 'അപ്പാഹാരോ സമണോ ഗോതമോ, അപ്പാഹാരതായ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, യേ തേ, ഉദായി, മമ സാവകാ കോസകാഹാരാപി അഡ്ഢകോസകാഹാരാപി ബേലുവാഹാരാപി അഡ്ഢബേലുവാഹാരാപി ന മം തേ ഇമിനാ ധമ്മേന സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും.

"'സന്തുട്ഠോ സമണോ ഗോതമോ ഇതരീതരേന ചീവരേന, ഇതരീതരചീവരസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, സന്തി ഖോ പന മേ, ഉദായി, സാവകാ പംസുകൂലികാ ലൂഖചീവരധരാ തേ സുസാനാ വാ സങ്കാരകൂടാ വാ പാപണികാ വാ നന്തകാനി [പാപണികാനി വാ നന്തകാനി വാ (സീ॰)] ഉച്ചിനിത്വാ [ഉച്ഛിന്ദിത്വാ (ക॰)] സങ്ഘാടിം കരിത്വാ ധാരേന്തി. അഹം ഖോ പനുദായി, അപ്പേകദാ ഗഹപതിചീവരാനി ധാരേമി ദള്ഹാനി സത്ഥലൂഖാനി അലാബുലോമസാനി. 'സന്തുട്ഠോ സമണോ ഗോതമോ ഇതരീതരേന ചീവരേന, ഇതരീതരചീവരസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, യേ തേ, ഉദായി, മമ സാവകാ പംസുകൂലികാ ലൂഖചീവരധരാ തേ സുസാനാ വാ സങ്കാരകൂടാ വാ പാപണികാ വാ നന്തകാനി ഉച്ചിനിത്വാ സങ്ഘാടിം കരിത്വാ ധാരേന്തി, ന മം തേ ഇമിനാ ധമ്മേന സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും.

"'സന്തുട്ഠോ സമണോ ഗോതമോ ഇതരീതരേന പിണ്ഡപാതേന, ഇതരീതരപിണ്ഡപാതസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, സന്തി ഖോ പന മേ, ഉദായി, സാവകാ പിണ്ഡപാതികാ സപദാനചാരിനോ ഉഞ്ഛാസകേ വതേ രതാ, തേ അന്തരഘരം പവിട്ഠാ സമാനാ ആസനേനപി നിമന്തിയമാനാ ന സാദിയന്തി. അഹം ഖോ പനുദായി, അപ്പേകദാ നിമന്തനേപി [നിമന്തനസ്സാപി (ക॰)] ഭുഞ്ജാമി സാലീനം ഓദനം വിചിതകാളകം അനേകസൂപം അനേകബ്യഞ്ജനം. 'സന്തുട്ഠോ സമണോ ഗോതമോ ഇതരീതരേന പിണ്ഡപാതേന, ഇതരീതരപിണ്ഡപാതസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, യേ തേ, ഉദായി, മമ സാവകാ പിണ്ഡപാതികാ സപദാനചാരിനോ ഉഞ്ഛാസകേ വതേ രതാ തേ അന്തരഘരം പവിട്ഠാ സമാനാ ആസനേനപി നിമന്തിയമാനാ ന സാദിയന്തി, ന മം തേ ഇമിനാ ധമ്മേന സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും.

'''സന്തുട്ഠോ സമണോ ഗോതമോ ഇതരീതരേന സേനാസനേന, ഇതരീതരസേനാസനസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, സന്തി ഖോ പന മേ, ഉദായി, സാവകാ രുക്ഖമൂലികാ അബ്ഭോകാസികാ, തേ അട്ഠമാസേ ഛന്നം ന ഉപേന്തി. അഹം ഖോ പനുദായി, അപ്പേകദാ കൂടാഗാരേസുപി വിഹരാമി ഉല്ലിത്താവലിത്തേസു നിവാതേസു ഫുസിതഗ്ഗളേസു [ഫുസ്സിതഗ്ഗളേസു (സീ॰ പീ॰)] പിഹിതവാതപാനേസു. 'സന്തുട്ഠോ സമണോ ഗോതമോ ഇതരീതരേന സേനാസനേന, ഇതരീതരസേനാസനസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, യേ തേ, ഉദായി, മമ സാവകാ രുക്ഖമൂലികാ അബ്ഭോകാസികാ തേ അട്ഠമാസേ ഛന്നം ന ഉപേന്തി, ന മം തേ ഇമിനാ ധമ്മേന സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും.

'''പവിവിത്തോ സമണോ ഗോതമോ, പവിവേകസ്സ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, സന്തി ഖോ പന മേ, ഉദായി, സാവകാ ആരഞ്ഞികാ പന്തസേനാസനാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരന്തി, തേ അന്വദ്ധമാസം സങ്ഘമജ്ഝേ ഓസരന്തി പാതിമോക്ഖുദ്ദേസായ. അഹം ഖോ പനുദായി, അപ്പേകദാ ആകിണ്ണോ വിഹരാമി ഭിക്ഖൂഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഉപാസകേഹി ഉപാസികാഹി രഞ്ഞാ രാജമഹാമത്തേഹി തിത്ഥിയേഹി തിത്ഥിയസാവകേഹി. 'പവിവിത്തോ സമണോ ഗോതമോ, പവിവേകസ്സ ച വണ്ണവാദീ'തി, ഇതി ചേ മം, ഉദായി, സാവകാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും, യേ തേ, ഉദായി, മമ സാവകാ ആരഞ്ഞകാ പന്തസേനാസനാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരന്തി തേ അന്വദ്ധമാസം സങ്ഘമജ്ഝേ ഓസരന്തി പാതിമോക്ഖുദ്ദേസായ, ന മം തേ ഇമിനാ ധമ്മേന സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യും.

''ഇതി ഖോ, ഉദായി, ന മമം സാവകാ ഇമേഹി പഞ്ചഹി ധമ്മേഹി സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

൨൪൨. ''അത്ഥി ഖോ, ഉദായി, അഞ്ഞേ ച പഞ്ച ധമ്മാ യേഹി പഞ്ചഹി ധമ്മേഹി മമം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി , സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി. കതമേ പഞ്ച? ഇധുദായി, മമം സാവകാ അധിസീലേ സമ്ഭാവേന്തി - 'സീലവാ സമണോ ഗോതമോ പരമേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ'തി. യമ്പുദായി [യമുദായി (സ്യാ॰ ക॰)], മമം സാവകാ അധിസീലേ സമ്ഭാവേന്തി - 'സീലവാ സമണോ ഗോതമോ പരമേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ'തി, അയം ഖോ, ഉദായി , പഠമോ ധമ്മോ യേന മമം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

൨൪൭. ''പുന ചപരം, ഉദായി, മമം സാവകാ അഭിക്കന്തേ ഞാണദസ്സനേ സമ്ഭാവേന്തി - 'ജാനംയേവാഹ സമണോ ഗോതമോ - ജാനാമീതി, പസ്സംയേവാഹ സമണോ ഗോതമോ - പസ്സാമീതി; അഭിഞ്ഞായ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി നോ അനഭിഞ്ഞായ; സനിദാനം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി നോ അനിദാനം; സപ്പാടിഹാരിയം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി നോ അപ്പാടിഹാരിയ'ന്തി. യമ്പുദായി, മമം സാവകാ അഭിക്കന്തേ ഞാണദസ്സനേ സമ്ഭാവേന്തി - 'ജാനംയേവാഹ സമണോ ഗോതമോ - ജാനാമീതി, പസ്സംയേവാഹ സമണോ ഗോതമോ - പസ്സാമീതി; അഭിഞ്ഞായ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി നോ അനഭിഞ്ഞായ; സനിദാനം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി നോ അനിദാനം; സപ്പാടിഹാരിയം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി നോ അപ്പാടിഹാരിയ'ന്തി, അയം ഖോ, ഉദായി, ദുതിയോ ധമ്മോ യേന മമം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

൨൪൮. ''പുന ചപരം, ഉദായി, മമം സാവകാ അധിപഞ്ഞായ സമ്ഭാവേന്തി - 'പഞ്ഞവാ സമണോ ഗോതമോ പരമേന പഞ്ഞാക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ; തം വത അനാഗതം വാദപഥം ന ദക്ഖതി, ഉപ്പന്നം വാ പരപ്പവാദം ന സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗണ്ഹിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി'. തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, അപി നു മേ സാവകാ ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേയ്യു''ന്തി?

''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''.

''ന ഖോ പനാഹം, ഉദായി, സാവകേസു അനുസാസനിം പച്ചാസീസാമി [പച്ചാസിംസാമി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; അഞ്ഞദത്ഥു മമയേവ സാവകാ അനുസാസനിം പച്ചാസീസന്തി.

''യമ്പുദായി, മമം സാവകാ അധിപഞ്ഞായ സമ്ഭാവേന്തി - 'പഞ്ഞവാ സമണോ ഗോതമോ പരമേന പഞ്ഞാക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ; തം വത അനാഗതം വാദപഥം ന ദക്ഖതി, ഉപ്പന്നം വാ പരപ്പവാദം ന സഹധമ്മേന നിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗണ്ഹിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി'. അയം ഖോ, ഉദായി, തതിയോ ധമ്മോ യേന മമം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

൨൪൯. ''പുന ചപരം, ഉദായി, മമ സാവകാ യേന ദുക്ഖേന ദുക്ഖോതിണ്ണാ ദുക്ഖപരേതാ തേ മം ഉപസങ്കമിത്വാ ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പുച്ഛന്തി, തേസാഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പുട്ഠോ ബ്യാകരോമി, തേസാഹം ചിത്തം ആരാധേമി പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന; തേ മം ദുക്ഖസമുദയം... ദുക്ഖനിരോധം... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം പുച്ഛന്തി, തേസാഹം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം പുട്ഠോ ബ്യാകരോമി , തേസാഹം ചിത്തം ആരാധേമി പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന. യമ്പുദായി, മമ സാവകാ യേന ദുക്ഖേന ദുക്ഖോതിണ്ണാ ദുക്ഖപരേതാ തേ മം ഉപസങ്കമിത്വാ ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പുച്ഛന്തി, തേസാഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പുട്ഠോ ബ്യാകരോമി, തേസാഹം ചിത്തം ആരാധേമി പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന. തേ മം ദുക്ഖസമുദയം ... ദുക്ഖനിരോധം... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം പുച്ഛന്തി. തേസാഹം

ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം പുട്ഠോ ബ്യാകരോമി. തേസാഹം ചിത്തം ആരാധേമി പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന. അയം ഖോ, ഉദായി, ചതുത്ഥോ ധമ്മോ യേന മമം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

൨൪൭. "പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേന്തി. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി... ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

"പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ഭാവേന്തി. ഇധുദായി , ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, വീരിയം ആരഭതി, ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി, പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, വീരിയം ആരഭതി, ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി, പദഹതി; അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, വീരിയം ആരഭതി, ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി, പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, വീരിയം ആരഭതി, ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി, പദഹതി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

"പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദേ ഭാവേന്തി. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, ചിത്തസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീമംസാസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

"പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേന്തി. ഇധുദായി , ഭിക്ഖു സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം; വീരിയിന്ദ്രിയം ഭാവേതി...പേ॰... സതിന്ദ്രിയം ഭാവേതി... സമാധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

"പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ പഞ്ച ബലാനി ഭാവേന്തി. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സദ്ധാബലം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം; വീരിയബലം ഭാവേതി... പേ॰... സതിബലം ഭാവേതി... സമാധിബലം ഭാവേതി... പഞ്ഞാബലം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

‘‘പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ സത്തബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തി. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം; ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പേ॰... വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

‘‘പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തി. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി, സമ്മാസങ്കപ്പം ഭാവേതി, സമ്മാവാചം ഭാവേതി , സമ്മാകമ്മന്തം ഭാവേതി, സമ്മാആജീവം ഭാവേതി, സമ്മാവായാമം ഭാവേതി, സമ്മാസതിം ഭാവേതി, സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൪൭. ‘‘പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ അട്ഠ വിമോക്ഖേ ഭാവേന്തി. രൂപീ രൂപാനി പസ്സതി, അയം പഠമോ വിമോക്ഖോ; അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി, അയം ദുതിയോ വിമോക്ഖോ; സുഭന്തേവ അധിമുത്തോ ഹോതി, അയം തതിയോ വിമോക്ഖോ; സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം ചതുത്ഥോ വിമോക്ഖോ; സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം പഞ്ചമോ വിമോക്ഖോ; സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം ഛട്ഠോ വിമോക്ഖോ; സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം സത്തമോ വിമോക്ഖോ; സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അയം അട്ഠമോ വിമോക്ഖോ. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൪൮. ‘‘പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ അട്ഠ അഭിഭായതനാനി ഭാവേന്തി. അജ്ഝത്തം രൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി പരിത്താനി സുവണ്ണദുബ്ബണ്ണാനി. ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി, പസ്സാമീ’തി ഏവം സഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം പഠമം അഭിഭായതനം.

‘‘അജ്ഝത്തം രൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി അപ്പമാണാനി സുവണ്ണദുബ്ബണ്ണാനി. ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി, പസ്സാമീ’തി ഏവം സഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം ദുതിയം അഭിഭായതനം.

‘‘അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി പരിത്താനി സുവണ്ണദുബ്ബണ്ണാനി. ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി, പസ്സാമീ’തി ഏവം

സഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം തതിയം അഭിഭായതനം.

“അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി അപ്പമാണാനി സുവണ്ണദുബ്ബണ്ണാനി. ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി, പസ്സാമീ’തി ഏവം സഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം ചതുത്ഥം അഭിഭായതനം.

“അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി നീലാനി നീലവണ്ണാനി നീലനിദസ്സനാനി നീലനിഭാസാനി. സേയ്യഥാപി നാമ ഉമാപുപ്ഫം നീലം നീലവണ്ണം നീലനിദസ്സനം നീലനിഭാസം, സേയ്യഥാപി വാ പന തം വത്ഥം ബാരാണസേയ്യകം ഉഭതോഭാഗവിമട്ഠം നീലം നീലവണ്ണം നീലനിദസ്സനം നീലനിഭാസം; ഏവമേവ അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി നീലാനി നീലവണ്ണാനി നീലനിദസ്സനാനി നീലനിഭാസാനി. ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി, പസ്സാമീ’തി ഏവം സഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം പഞ്ചമം അഭിഭായതനം .

“അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി പീതാനി പീതവണ്ണാനി പീതനിദസ്സനാനി പീതനിഭാസാനി. സേയ്യഥാപി നാമ കണികാരപുപ്ഫം പീതം പീതവണ്ണം പീതനിദസ്സനം പീതനിഭാസം, സേയ്യഥാപി വാ പന തം വത്ഥം ബാരാണസേയ്യകം ഉഭതോഭാഗവിമട്ഠം പീതം പീതവണ്ണം പീതനിദസ്സനം പീതനിഭാസം; ഏവമേവ അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി പീതാനി പീതവണ്ണാനി പീതനിദസ്സനാനി പീതനിഭാസാനി. ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി, പസ്സാമീ’തി ഏവം സഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം ഛട്ഠം അഭിഭായതനം.

“അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി ലോഹിതകാനി ലോഹിതകവണ്ണാനി ലോഹിതകനിദസ്സനാനി ലോഹിതകനിഭാസാനി. സേയ്യഥാപി നാമ ബന്ധുജീവകപുപ്ഫം ലോഹിതകം ലോഹിതകവണ്ണം ലോഹിതകനിദസ്സനം ലോഹിതകനിഭാസം, സേയ്യഥാപി വാ പന തം വത്ഥം ബാരാണസേയ്യകം ഉഭതോഭാഗവിമട്ഠം ലോഹിതകം ലോഹിതകവണ്ണം ലോഹിതകനിദസ്സനം ലോഹിതകനിഭാസം; ഏവമേവ അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി ലോഹിതകാനി ലോഹിതകവണ്ണാനി ലോഹിതകനിദസ്സനാനി ലോഹിതകനിഭാസാനി. ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി, പസ്സാമീ’തി ഏവം സഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം സത്തമം അഭിഭായതനം.

“അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി ഓദാതാനി ഓദാതവണ്ണാനി ഓദാതനിദസ്സനാനി ഓദാതനിഭാസാനി. സേയ്യഥാപി നാമ ഓസധിതാരകാ ഓദാതാ ഓദാതവണ്ണാ ഓദാതനിദസ്സനാ ഓദാതനിഭാസാ, സേയ്യഥാപി വാ പന തം വത്ഥം ബാരാണസേയ്യകം ഉഭതോഭാഗവിമട്ഠം ഓദാതം ഓദാതവണ്ണം ഓദാതനിദസ്സനം ഓദാതനിഭാസം; ഏവമേവ അജ്ഝത്തം അരൂപസഞ്ഞീ ഏകോ ബഹിദ്ധാ രൂപാനി പസ്സതി ഓദാതാനി ഓദാതവണ്ണാനി ഓദാതനിദസ്സനാനി ഓദാതനിഭാസാനി . ‘താനി അഭിഭുയ്യ ജാനാമി , പസ്സാമീ’തി ഏവംസഞ്ഞീ ഹോതി. ഇദം അട്ഠമം അഭിഭായതനം. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൦൦. ''പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ദസ കസിണായതനാനി ഭാവേന്തി. പഥവീകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം അദ്വയം അപ്പമാണം; ആപോകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി...പേ॰... തേജോകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി... വായോകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി... നീലകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി... പീതകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി... ലോഹിതകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി... ഓദാതകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി... ആകാസകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി ... വിഞ്ഞാണകസിണമേകോ സഞ്ജാനാതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം അദ്വയം അപ്പമാണം. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൦൧. ''പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ചത്താരി ഝാനാനി ഭാവേന്തി. ഇധുദായി, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ദക്ഖോ ന്ഹാപകോ [നഹാപകോ (സീ॰ പീ॰)] വാ ന്ഹാപകന്തേവാസീ വാ കംസഥാലേ ന്ഹാനീയചുണ്ണാനി [നഹാനീയചുണ്ണാനി (സീ॰ പീ॰)] ആകിരിത്വാ ഉദകേന പരിപ്ഫോസകം പരിപ്ഫോസകം സന്നേയ്യ, സായം ന്ഹാനീയപിണ്ഡി [സാസ്സ നഹാനീയപിണ്ഡീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] സ്നേഹാനുഗതാ സ്നേഹപരേതോ സന്തരബാഹിരാ ഫുടാ സ്നേഹേന ന ച പഗ്ഘരിണീ; ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

''പുന ചപരം, ഉദായി, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി . സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ഉദകരഹദോ ഗമ്ഭീരോ ഉബ്ഭിദോദകോ [ഉബ്ഭിതോദകോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. തസ്സ നേവസ്സ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം , ന പച്ഛിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ഉത്തരായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ദക്ഖിണായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ദേവോ ച ന കാലേന കാലം സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ; അഥ ഖോ തമ്ഹാവ ഉദകരഹദാ സീതാ വാരിധാരാ ഉബ്ഭിജ്ജിത്വാ തമേവ ഉദകരഹദം സീതേന വാരിനാ അഭിസന്ദേയ്യ പരിസന്ദേയ്യ പരിപൂരേയ്യ പരിപ്ഫരേയ്യ, നാസ്സ [ന നേസം (സീ॰)] കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ ഉദകരഹദസ്സ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഉദായി, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ...പേ॰... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ഉപ്പലിനിയം വാ പദുമിനിയം വാ പുണ്ഡരീകിനിയം വാ അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി അന്തോ നിമുഗ്ഗപോസീനി, താനി യാവ ചഗ്ഗാ യാവ ച മൂലാ സീതേന വാരിനാ അഭിസന്നാനി പരിസന്നാനി പരിപൂരാനി പരിപ്ഫുടാനി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതം, ഉപ്പലാനം വാ പദുമാനം വാ പുണ്ഡരീകാനം വാ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ; ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഉദായി, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, പുരിസോ ഓദാതേന വത്ഥേന സസീസം പാരുപിത്വാ നിസിന്നോ അസ്സ, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ ഓദാതേന വത്ഥേന അപ്ഫുടം അസ്സ; ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൫൨. “പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ഏവം പജാനന്തി - ‘അയം ഖോ മേ കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദനവിദ്ധംസനധമ്മോ; ഇദഞ്ച പന മേ വിഞ്ഞാണം ഏത്ഥ സിതം ഏത്ഥ പടിബദ്ധം’. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ സബ്ബാകാരസമ്പന്നോ; തത്രിദം സുത്തം ആവുതം നീലം വാ പീതം വാ ലോഹിതം വാ ഓദാതം വാ പണ്ഡുസുത്തം വാ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഹത്ഥേ കരിത്വാ പച്ചവേക്ഖേയ്യ - ‘അയം ഖോ മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ സബ്ബാകാരസമ്പന്നോ; തത്രിദം സുത്തം ആവുതം നീലം വാ പീതം വാ ലോഹിതം വാ ഓദാതം വാ പണ്ഡുസുത്തം വാ’തി. ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ഏവം പജാനന്തി - ‘അയം ഖോ മേ കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദനവിദ്ധംസനധമ്മോ; ഇദഞ്ച പന മേ വിഞ്ഞാണം ഏത്ഥ സിതം ഏത്ഥ പടിബദ്ധ’ന്തി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൩൬. ''പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ഇമമ്ഹാ കായാ അഞ്ഞം കായം അഭിനിമ്മിനന്തി രൂപിം മനോമയം സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗിം അഹീനിന്ദ്രിയം. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, പുരിസോ മുഞ്ജമ്ഹാ ഈസികം പബ്ബാഹേയ്യ; തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം മുഞ്ജോ, അയം ഈസികാ; അഞ്ഞോ മുഞ്ജോ, അഞ്ഞാ ഈസികാ; മുഞ്ജമ്ഹാത്വേവ ഈസികാ പബ്ബാള്ഹാ'തി. സേയ്യഥാ വാ പനുദായി, പുരിസോ അസിം കോസിയാ പബ്ബാഹേയ്യ; തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം അസി, അയം കോസി; അഞ്ഞോ അസി അഞ്ഞാ കോസി; കോസിയാത്വേവ അസി പബ്ബാള്ഹോ'തി. സേയ്യഥാ വാ, പനുദായി , പുരിസോ അഹിം കരണ്ഡാ ഉദ്ധരേയ്യ; തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം അഹി, അയം കരണ്ഡോ; അഞ്ഞോ അഹി, അഞ്ഞോ കരണ്ഡോ; കരണ്ഡാത്വേവ അഹി ഉബ്ഭതോ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ഇമമ്ഹാ കായാ അഞ്ഞം കായം അഭിനിമ്മിനന്തി രൂപിം മനോമയം സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗിം അഹീനിന്ദ്രിയം. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൪൦. ''പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോന്തി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോന്തി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനാ ഗച്ഛന്തി, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോന്തി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ [അഭിജ്ജമാനാ (കം॰)] ഗച്ഛന്തി, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമന്തി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസന്തി പരിമജ്ജന്തി, യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേന്തി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ദക്ഖോ കുമ്ഭകാരോ വാ കുമ്ഭകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതായ മത്തികായ യം യദേവ ഭാജനവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ; സേയ്യഥാ വാ പനുദായി, ദക്ഖോ ദന്തകാരോ വാ ദന്തകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതസ്മിം ദന്തസ്മിം യം യദേവ ദന്തവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ; സേയ്യഥാ വാ പനുദായി, ദക്ഖോ സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതസ്മിം സുവണ്ണസ്മിം യം യദേവ സുവണ്ണവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോന്തി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോന്തി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനാ ഗച്ഛന്തി, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോന്തി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛന്തി , സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമന്തി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസന്തി പരിമജ്ജന്തി, യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേന്തി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൩൭. "പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണന്തി - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച, യേ ദൂരേ സന്തികേ ച. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ബലവാ സങ്ഖധമോ അപ്പകസിരേനേവ ചാതുദ്ദിസാ വിഞ്ഞാപേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണന്തി - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച, യേ ദൂരേ സന്തികേ ച. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൩൮. "പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനന്തി - സരാഗം വാ ചിത്തം 'സരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, വീതരാഗം വാ ചിത്തം 'വീതരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി; സദോസം വാ ചിത്തം 'സദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, വീതദോസം വാ ചിത്തം 'വീതദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി; സമോഹം വാ ചിത്തം 'സമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, വീതമോഹം വാ ചിത്തം 'വീതമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി; സംഖിത്തം വാ ചിത്തം 'സങ്ഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം 'വിക്ഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി; മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'മഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'അമഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി; സഉത്തരം വാ ചിത്തം 'സഉത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, അനുത്തരം വാ ചിത്തം 'അനുത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി; സമാഹിതം വാ ചിത്തം 'സമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം 'അസമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി; വിമുത്തം വാ ചിത്തം 'വിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം 'അവിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദഹരോ യുവാ മണ്ഡനകജാതികോ ആദാസേ വാ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അച്ഛേ വാ ഉദകപത്തേ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ സകണികം വാ 'സകണിക'ന്തി [സകണികങ്ഗം വാ സകണികങ്ഗന്തി (സീ॰)] ജാനേയ്യ , അകണികം വാ 'അകണിക'ന്തി [അകണികങ്ഗം വാ അകണികങ്ഗന്തി (സീ॰)] ജാനേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനന്തി - സരാഗം വാ ചിത്തം 'സരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി, വീതരാഗം വാ ചിത്തം...പേ॰... സദോസം വാ ചിത്തം... വീതദോസം വാ ചിത്തം... സമോഹം വാ ചിത്തം... വീതമോഹം വാ ചിത്തം... സങ്ഖിത്തം വാ ചിത്തം... വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം... മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം... അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം... സഉത്തരം വാ ചിത്തം... അനുത്തരം വാ ചിത്തം... സമാഹിതം വാ ചിത്തം... അസമാഹിതം വാ ചിത്തം... വിമുത്തം വാ ചിത്തം... അവിമുത്തം വാ ചിത്തം 'അവിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനന്തി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൩൯. "പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരന്തി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി

ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി, അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ'തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, പുരിസോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ, തമ്ഹാപി ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ; സോ തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗച്ഛേയ്യ; തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം അഗച്ഛിം, തത്ര ഏവം അട്ഠാസിം ഏവം നിസീദിം ഏവം അഭാസിം ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം; തമ്ഹാപി ഗാമാ അമും ഗാമം അഗച്ഛിം, തത്രാപി ഏവം അട്ഠാസിം ഏവം നിസീദിം ഏവം അഭാസിം ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം, സോമ്ഹി തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗതോ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരന്തി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരന്തി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൫൫. ''പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സന്തി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനന്തി - 'ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ; ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ'തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സന്തി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനന്തി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, ദ്വേ അഗാരാ സദ്വാരാ [സന്നദ്വാരാ (ക॰)]. തത്ര ചക്ഖുമാ പുരിസോ മജ്ഝേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ മനുസ്സേ ഗേഹം പവിസന്തേപി നിക്ഖമന്തേപി അനുചങ്കമന്തേപി അനുവിചരന്തേപി; ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സന്തി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനന്തി...പേ॰... തത്ര ച പ മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി.

൨൫൯. ''പുന ചപരം, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, പബ്ബതസങ്ഖേപേ ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ, തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ തീരേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ സിപ്പിസമ്ബുകമ്പി [സിപ്പികസമ്ബുകമ്പി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] സക്ഖരകഠലമ്പി മച്ഛഗുമ്ബമ്പി ചരന്തമ്പി തിട്ഠന്തമ്പി. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം ഖോ ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ, തത്രിമേ സിപ്പിസമ്ബുകാപി സക്ഖരകഠലാപി മച്ഛഗുമ്ബാപി ചരന്തിപി തിട്ഠന്തിപീ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഉദായി, അക്ഖാതാ മയാ സാവകാനം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നാ മേ സാവകാ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി. തത്ര ച പന മേ സാവകാ ബഹൂ അഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ വിഹരന്തി. അയം ഖോ, ഉദായി, പഞ്ചമോ ധമ്മോ യേന മമ സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി.

''ഇമേ ഖോ, ഉദായി, പഞ്ച ധമ്മാ യേഹി മമം സാവകാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മഹാസകുലുദായിസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. സമണമുണ്ഡികസുത്തം

൨൬൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഉഗ്ഗാഹമാനോ പരിബ്ബാജകോ സമണമുണ്ഡികാപുത്തോ [സമണമണ്ഡികാപുത്തോ (സീ॰ പീ॰)] സമയപ്പവാദകേ തിന്ദുകാചീരേ ഏകസാലകേ മല്ലികായ ആരാമേ പടിവസതി മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി പരിബ്ബാജകസതേഹി. അഥ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി സാവത്ഥിയാ നിക്ഖമി ദിവാ ദിവസ്സ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. അഥ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗസ്സ ഥപതിസ്സ ഏതദഹോസി - ''അകാലോ ഖോ താവ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ; പടിസല്ലീനോ ഭഗവാ. മനോഭാവനിയാനമ്പി ഭിക്ഖൂനം അസമയോ ദസ്സനായ; പടിസല്ലീനാ മനോഭാവനിയാ ഭിക്ഖൂ. യംനൂനാഹം യേന സമയപ്പവാദകോ തിന്ദുകാചീരോ ഏകസാലകോ മല്ലികായ ആരാമോ യേന ഉഗ്ഗാഹമാനോ പരിബ്ബാജകോ സമണമുണ്ഡികാപുത്തോ തേനുപസങ്കമേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി യേന സമയപ്പവാദകോ തിന്ദുകാചീരോ ഏകസാലകോ മല്ലികായ ആരാമോ യേന ഉഗ്ഗാഹമാനോ പരിബ്ബാജകോ സമണമുണ്ഡികാപുത്തോ തേനുപസങ്കമി.

തേന ഖോ പന സമയേന ഉഗ്ഗാഹമാനോ പരിബ്ബാജകോ സമണമുണ്ഡികാപുത്തോ മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം നിസിന്നോ ഹോതി ഉന്നാദിനിയാ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദായ അനേകവിഹിതം തിരച്ഛാനകഥം കഥേന്തിയാ, സേയ്യഥിദം - രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം

ഭയകഥം യുദ്ധകഥം അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം സൂരകഥം വിസിഖാകഥം കുമ്ഭട്ഠാനകഥം പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ.

അദ്ദസാ ഖോ ഉഗ്ഗാഹമാനോ പരിബ്ബാജകോ സമണമുണ്ഡികാപുത്തോ പഞ്ചകങ്ഗം ഥപതിം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന സകം പരിസം സണ്ഠാപേസി - ''അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ഹോന്തു, മാ ഭോന്തോ സദ്ദമകത്ഥ; അയം സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകോ ആഗച്ഛതി പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി. യാവതാ ഖോ പന സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകാ ഗിഹീ ഓദാതവസനാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി അയം തേസം അഞ്ഞതരോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി. അപ്പസദ്ദകാമാ ഖോ പന തേ ആയസ്മന്തോ അപ്പസദ്ദവിനീതാ അപ്പസദ്ദസ്സ വണ്ണവാദിനോ; അപ്പേവ നാമ അപ്പസദ്ദം പരിസം വിദിത്വാ ഉപസങ്കമിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ''തി. അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ തുണ്ഹീ അഹേസും.

൨൬൨. അഥ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി യേന ഉഗ്ഗാഹമാനോ പരിബ്ബാജകോ സമണമുണ്ഡികാപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉഗ്ഗാഹമാനേന പരിബ്ബാജകേന സമണമുണ്ഡികാപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി . സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ പഞ്ചകങ്ഗം ഥപതിം ഉഗ്ഗാഹമാനോ പരിബ്ബാജകോ സമണമുണ്ഡികാപുത്തോ ഏതദവോച - ''ചതൂഹി ഖോ അഹം, ഗഹപതി, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം പുരിസപുഗ്ഗലം പഞ്ഞപേമി സമ്പന്നകുസലം പരമകുസലം ഉത്തമപത്തിപത്തം സമണം അയോജ്ഝം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഗഹപതി, ന കായേന പാപകമ്മം കരോതി, ന പാപകം വാചം ഭാസതി, ന പാപകം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേതി, ന പാപകം ആജീവം ആജീവതി - ഇമേഹി ഖോ അഹം, ഗഹപതി, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം പുരിസപുഗ്ഗലം പഞ്ഞപേമി സമ്പന്നകുസലം പരമകുസലം ഉത്തമപത്തിപത്തം സമണം അയോജ്ഝ''ന്തി.

അഥ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ഉഗ്ഗാഹമാനസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ സമണമുണ്ഡികാപുത്തസ്സ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദി നപ്പടിക്കോസി. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി - ''ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനിസ്സാമീ''തി. അഥ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി യാവതകോ അഹോസി ഉഗ്ഗാഹമാനേന പരിബ്ബാജകേന സമണമുണ്ഡികാപുത്തേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം ഭഗവതോ ആരോചേസി.

൨൬൩. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ പഞ്ചകങ്ഗം ഥപതിം ഏതദവോച - ''ഏവം സന്തേ ഖോ, ഥപതി, ദഹരോ കുമാരോ മന്ദോ ഉത്താനസേയ്യകോ സമ്പന്നകുസലോ ഭവിസ്സതി പരമകുസലോ ഉത്തമപത്തിപത്തോ സമണോ അയോജ്ഝോ, യഥാ ഉഗ്ഗാഹമാനസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ സമണമുണ്ഡികാപുത്തസ്സ വചനം. ദഹരസ്സ ഹി, ഥപതി, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ കായോതിപി ന ഹോതി, കുതോ പന കായേന പാപകമ്മം കരിസ്സതി, അഞ്ഞത്ര ഫന്ദിതമത്താ! ദഹരസ്സ ഹി, ഥപതി, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ

വാചാതിപി ന ഹോതി, കുതോ പന പാപകം വാചം ഭാസിസ്സതി, അഞ്ഞത്ര രോദിതമത്താ ! ദഹരസ്സ ഹി, ഥപതി, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ സങ്കപ്പോതിപി ന ഹോതി, കുതോ പന പാപകം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പിസ്സതി, അഞ്ഞത്ര വികൂജിതമത്താ [വികുജ്ജിതമത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]! ദഹരസ്സ ഹി, ഥപതി, കുമാരസ്സ മന്ദസ്സ ഉത്താനസേയ്യകസ്സ ആജീവോതിപി ന ഹോതി, കുതോ പന പാപകം ആജീവം ആജീവിസ്സതി, അഞ്ഞത്ര മാതുഥഞ്ഞാ! ഏവം സന്തേ ഖോ, ഥപതി, ദഹരോ കുമാരോ മന്ദോ ഉത്താനസേയ്യകോ സമ്പന്നകുസലോ ഭവിസ്സതി പരമകുസലോ ഉത്തമപത്തിപത്തോ സമണോ അയോജ്ഝോ, യഥാ ഉഗ്ഗാഹമാനസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ സമണമുണ്ഡികാപുത്തസ്സ വചനം.

२६०. "ചതൂഹി ഖോ അഹം, ഥപതി, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം പുരിസപുഗ്ഗലം പഞ്ഞപേമി ന ചേവ സമ്പന്നകുസലം ന പരമകുസലം ന ഉത്തമപത്തിപത്തം സമണം അയോജ്ഝം, അപി ചിമം ദഹരം കുമാരം മന്ദം ഉത്താനസേയ്യകം സമധിഗയ്ഹ തിട്ഠതി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഥപതി, ന കായേന പാപകമ്മം കരോതി, ന പാപകം വാചം ഭാസതി, ന പാപകം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേതി, ന പാപകം ആജീവം ആജീവതി - ഇമേഹി ഖോ അഹം, ഥപതി, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം പുരിസപുഗ്ഗലം പഞ്ഞപേമി ന ചേവ സമ്പന്നകുസലം ന പരമകുസലം ന ഉത്തമപത്തിപത്തം സമണം അയോജ്ഝം, അപി ചിമം ദഹരം കുമാരം മന്ദം ഉത്താനസേയ്യകം സമധിഗയ്ഹ തിട്ഠതി.

"ദസഹി ഖോ അഹം, ഥപതി, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം പുരിസപുഗ്ഗലം പഞ്ഞപേമി സമ്പന്നകുസലം പരമകുസലം ഉത്തമപത്തിപത്തം സമണം അയോജ്ഝം. ഇമേ അകുസലാ സീലാ; തമഹം [കഹം (സീ॰), തഹം (പീ॰)], ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇതോസമുട്ഠാനാ അകുസലാ സീലാ; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇധ അകുസലാ സീലാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഏവം പടിപന്നോ അകുസലാനം സീലാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി.

"ഇമേ കുസലാ സീലാ; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇതോസമുട്ഠാനാ കുസലാ സീലാ; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇധ കുസലാ സീലാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഏവം പടിപന്നോ കുസലാനം സീലാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി.

"ഇമേ അകുസലാ സങ്കപ്പാ; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇതോസമുട്ഠാനാ അകുസലാ സങ്കപ്പാ ; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇധ അകുസലാ സങ്കപ്പാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഏവം പടിപന്നോ അകുസലാനം സങ്കപ്പാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി.

"ഇമേ കുസലാ സങ്കപ്പാ; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇതോസമുട്ഠാനാ കുസലാ സങ്കപ്പാ ; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഇധ കുസലാ സങ്കപ്പാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി; തമഹം, ഥപതി,

വേദിതബ്ബന്തി വദാമി. ഏവം പടിപന്നോ കുസലാനം സങ്കപ്പാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി; തമഹം, ഥപതി, വേദിതബ്ബന്തി വദാമി.

൨൭൮. "കതമേ ച, ഥപതി, അകുസലാ സീലാ? അകുസലം കായകമ്മം, അകുസലം വചീകമ്മം, പാപകോ ആജീവോ - ഇമേ വുച്ചന്തി, ഥപതി, അകുസലാ സീലാ.

"ഇമേ ച, ഥപതി, അകുസലാ സീലാ കിംസമുട്ഠാനാ? സമുട്ഠാനമ്പി നേസം വുത്തം. 'ചിത്തസമുട്ഠാനാ'തിസ്സ വചനീയം. കതമം ചിത്തം? ചിത്തമ്പി ഹി ബഹും അനേകവിധം നാനപ്പകാരകം. യം ചിത്തം സരാഗം സദോസം സമോഹം, ഇതോസമുട്ഠാനാ അകുസലാ സീലാ.

"ഇമേ ച, ഥപതി, അകുസലാ സീലാ കുഹിം അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി? നിരോധോപി നേസം വുത്തോ. ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു കായദുച്ചരിതം പഹായ കായസുചരിതം ഭാവേതി, വചീദുച്ചരിതം പഹായ വചീസുചരിതം ഭാവേതി, മനോദുച്ചരിതം പഹായ മനോസുചരിതം ഭാവേതി, മിച്ഛാജീവം പഹായ സമ്മാജീവേന ജീവിതം കപ്പേതി - ഏത്ഥേതേ അകുസലാ സീലാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി.

"കഥം പടിപന്നോ, ഥപതി, അകുസലാനം സീലാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഏവം പടിപന്നോ ഖോ, ഥപതി, അകുസലാനം സീലാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

൨൭൯. "കതമേ ച, ഥപതി, കുസലാ സീലാ? കുസലം കായകമ്മം, കുസലം വചീകമ്മം, ആജീവപരിസുദ്ധമ്പി ഖോ അഹം, ഥപതി, സീലസ്മിം വദാമി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഥപതി, കുസലാ സീലാ.

"ഇമേ ച, ഥപതി, കുസലാ സീലാ കിംസമുട്ഠാനാ? സമുട്ഠാനമ്പി നേസം വുത്തം. 'ചിത്തസമുട്ഠാനാ'തിസ്സ വചനീയം. കതമം ചിത്തം? ചിത്തമ്പി ഹി ബഹും അനേകവിധം നാനപ്പകാരകം. യം ചിത്തം വീതരാഗം വീതദോസം വീതമോഹം, ഇതോസമുട്ഠാനാ കുസലാ സീലാ.

"ഇമേ ച, ഥപതി, കുസലാ സീലാ കുഹിം അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി? നിരോധോപി നേസം വുത്തോ. ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി നോ ച സീലമയോ, തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം യഥാഭൂതം പജാനാതി; യത്ഥസ്സ തേ കുസലാ സീലാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി.

“കഥം പടിപന്നോ ച, ഥപതി, കുസലാനം സീലാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി ; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ...പേ॰... അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഏവം പടിപന്നോ ഖോ, ഥപതി, കുസലാനം സീലാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

൨൬൬. “കതമേ ച, ഥപതി, അകുസലാ സങ്കപ്പാ? കാമസങ്കപ്പോ, ബ്യാപാദസങ്കപ്പോ, വിഹിംസാസങ്കപ്പോ - ഇമേ വുച്ചന്തി, ഥപതി, അകുസലാ സങ്കപ്പാ.

“ഇമേ ച, ഥപതി, അകുസലാ സങ്കപ്പാ കിംസമുട്ഠാനാ? സമുട്ഠാനമ്പി നേസം വുത്തം. ‘സഞ്ഞാസമുട്ഠാനാ’തിസ്സ വചനീയം. കതമാ സഞ്ഞാ? സഞ്ഞാപി ഹി ബഹൂ അനേകവിധാ നാനപ്പകാരകാ. കാമസഞ്ഞാ, ബ്യാപാദസഞ്ഞാ, വിഹിംസാസഞ്ഞാ - ഇതോസമുട്ഠാനാ അകുസലാ സങ്കപ്പാ.

“ഇമേ ച, ഥപതി, അകുസലാ സങ്കപ്പാ കുഹിം അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി? നിരോധോപി നേസം വുത്തോ. ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; ഏത്ഥേതേ അകുസലാ സങ്കപ്പാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി.

“കഥം പടിപന്നോ ച, ഥപതി, അകുസലാനം സങ്കപ്പാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ...പേ॰... അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഏവം പടിപന്നോ ഖോ, ഥപതി, അകുസലാനം സങ്കപ്പാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

൨൬൭. “കതമേ ച, ഥപതി, കുസലാ സങ്കപ്പാ? നേക്ഖമ്മസങ്കപ്പോ, അബ്യാപാദസങ്കപ്പോ, അവിഹിംസാസങ്കപ്പോ - ഇമേ വുച്ചന്തി, ഥപതി, കുസലാ സങ്കപ്പാ.

“ഇമേ ച, ഥപതി, കുസലാ സങ്കപ്പാ കിംസമുട്ഠാനാ? സമുട്ഠാനമ്പി നേസം വുത്തം. ‘സഞ്ഞാസമുട്ഠാനാ’തിസ്സ വചനീയം. കതമാ സഞ്ഞാ? സഞ്ഞാപി ഹി ബഹൂ അനേകവിധാ നാനപ്പകാരകാ. നേക്ഖമ്മസഞ്ഞാ, അബ്യാപാദസഞ്ഞാ, അവിഹിംസാസഞ്ഞാ - ഇതോസമുട്ഠാനാ കുസലാ സങ്കപ്പാ.

“ഇമേ ച, ഥപതി, കുസലാ സങ്കപ്പാ കുഹിം അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി? നിരോധോപി നേസം വുത്തോ. ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം

വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; ഏത്ഥേതേ കുസലാ സങ്കപ്പാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി.

''കഥം പടിപന്നോ ച, ഥപതി, കുസലാനം സങ്കപ്പാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ...പേ॰... അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഏവം പടിപന്നോ ഖോ, ഥപതി, കുസലാനം സങ്കപ്പാനം നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

൨൭൫. ''കതമേഹി ചാഹം, ഥപതി, ദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം പുരിസപുഗ്ഗലം പഞ്ഞപേമി സമ്പന്നകുസലം പരമകുസലം ഉത്തമപത്തിപത്തം സമണം അയോജ്ഝം? ഇധ, ഥപതി, ഭിക്ഖു അസേഖായ സമ്മാദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാസങ്കപ്പേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖായ സമ്മാവാചായ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാകമ്മന്തേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാആജീവേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാവായാമേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖായ സമ്മാസതിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാസമാധിനാ സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖേന സമ്മാഞാണേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേഖായ സമ്മാവിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ അഹം, ഥപതി, ദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം പുരിസപുഗ്ഗലം പഞ്ഞപേമി സമ്പന്നകുസലം പരമകുസലം ഉത്തമപത്തിപത്തം സമണം അയോജ്ഝ''ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ പഞ്ചകങ്ഗോ ഥപതി ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

സമണമുണ്ഡികസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. ചൂളസകുലുദായിസുത്തം

൨൭൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ മോരനിവാപേ പരിബ്ബാജകാരാമേ പടിവസതി മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസി. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''അതിപ്പഗോ ഖോ താവ രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരിതും. യംനൂനാഹം യേന മോരനിവാപോ പരിബ്ബാജകാരാമോ യേന സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന മോരനിവാപോ പരിബ്ബാജകാരാമോ തേനുപസങ്കമി.

തേന ഖോ പന സമയേന സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം നിസിന്നോ ഹോതി ഉന്നാദിനിയാ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദായ അനേകവിഹിതം തിരച്ഛാനകഥം കഥേന്തിയാ, സേയ്യഥിദം -

രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം ഭയകഥം യുദ്ധകഥം അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം സൂരകഥം വിസിഖാകഥം കുമ്ഭട്ഠാനകഥം പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ. അദ്ദസാ ഖോ സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന സകം പരിസം സണ്ഠാപേസി - "അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ഹോന്തു, മാ ഭോന്തോ സദ്ദമകത്ഥ. അയം സമണോ ഗോതമോ ആഗച്ഛതി; അപ്പസദ്ദകാമോ ഖോ പന സോ ആയസ്മാ അപ്പസദ്ദസ്സ വണ്ണവാദീ. അപ്പേവ നാമ അപ്പസദ്ദം പരിസം വിദിത്വാ ഉപസങ്കമിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ"തി. അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ തുണ്ഹീ അഹേസും .

൨൩൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഏതു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ. സ്വാഗതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ. ചിരസ്സം ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമം പരിയായമകാസി യദിദം ഇധാഗമനായ. നിസീദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ; ഇദമാസനം പഞ്ഞത്ത"ന്തി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. സകുലുദായീപി ഖോ പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സകുലുദായിം പരിബ്ബാജകം ഭഗവാ ഏതദവോച - "കായ നുത്ഥ, ഉദായി, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ"തി? "തിട്ഠതേസാ, ഭന്തേ, കഥാ യായ മയം ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ. നേസാ, ഭന്തേ, കഥാ ഭഗവതോ ദുല്ലഭാ ഭവിസ്സതി പച്ഛാപി സവനായ. യദാഹം, ഭന്തേ, ഇമം പരിസം അനുപസങ്കന്തോ ഹോമി അഥായം പരിസാ അനേകവിഹിതം തിരച്ഛാനകഥം കഥേന്തീ നിസിന്നാ ഹോതി; യദാ ച ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഇമം പരിസം ഉപസങ്കന്തോ ഹോമി അഥായം പരിസാ മമഞ്ഞേവ മുഖം ഉല്ലോകേന്തീ നിസിന്നാ ഹോതി - 'യം നോ സമണോ ഉദായീ ധമ്മം ഭാസിസ്സതി തം [തം നോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സോസ്സാമാ'തി; യദാ പന , ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമം പരിസം ഉപസങ്കന്തോ ഹോതി അഥാഹഞ്ചേവ അയഞ്ച പരിസാ ഭഗവതോ മുഖം ഉല്ലോകേന്താ [ഓലോകേന്തീ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] നിസിന്നാ ഹോമ - 'യം നോ ഭഗവാ ധമ്മം ഭാസിസ്സതി തം സോസ്സാമാ'"തി.

൨൩൧. "തേനഹുദായി, തംയേവേത്ഥ പടിഭാതു യഥാ മം പടിഭാസേയ്യാ"സി. "പുരിമാനി , ഭന്തേ, ദിവസാനി പുരിമതരാനി സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനമാനോ 'ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിത'ന്തി. സോ മയാ [പച്ചുപട്ഠിത"ന്തി മയാ (?)] പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാത്വാകാസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തംയേവ ആരബ്ഭ സതി ഉദപാദി - 'അഹോ നൂന ഭഗവാ, അഹോ നൂന സുഗതോ! യോ ഇമേസം ധമ്മാനം സുകുസലോ'"തി. "കോ പന സോ, ഉദായി, സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനമാനോ 'ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിത'ന്തി, യോ തയാ പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസി കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാത്വാകാസീ"തി? 'നിഗണ്ഠോ, ഭന്തേ, നാടപുത്തോ'തി.

“യോ ഖോ, ഉദായി, അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യ, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ…പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യ, സോ വാ മം പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ, തം വാഹം പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യം; സോ വാ മേ പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യ, തസ്സ വാഹം പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യം.

“യോ [സോ (സീ॰ പീ॰)] ഖോ, ഉദായി, ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സേയ്യ ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനേയ്യ, സോ വാ മം അപരന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ, തം വാഹം അപരന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യം; സോ വാ മേ അപരന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യ, തസ്സ വാഹം അപരന്തം ആരബ്ഭ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യം.

“അപി ച, ഉദായി, തിട്ഠതു പുബ്ബന്തോ, തിട്ഠതു അപരന്തോ. ധമ്മം തേ ദേസേസ്സാമി - ഇമസ്മിം സതി ഇദം ഹോതി, ഇമസ്സുപ്പാദാ ഇദം ഉപ്പജ്ജതി; ഇമസ്മിം അസതി ഇദം ന ഹോതി, ഇമസ്സ നിരോധാ ഇദം നിരുജ്ഝതീ”തി.

“അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, യാവതകമ്പി മേ ഇമിനാ അത്തഭാവേന പച്ചനുഭൂതം തമ്പി നപ്പഹോമി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനുസ്സരിതും, കുതോ പനാഹം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരിസ്സാമി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ…പേ॰… ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരിസ്സാമി, സേയ്യഥാപി ഭഗവാ? അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, ഏതരഹി പംസുപിസാചകമ്പി ന പസ്സാമി, കുതോ പനാഹം ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സിസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനിസ്സാമി, സേയ്യഥാപി ഭഗവാ? യം പന മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏവമാഹ - ‘അപി ച, ഉദായി, തിട്ഠതു പുബ്ബന്തോ, തിട്ഠതു അപരന്തോ; ധമ്മം തേ ദേസേസ്സാമി - ഇമസ്മിം സതി ഇദം ഹോതി, ഇമസ്സുപ്പാദാ ഇദം ഉപ്പജ്ജതി; ഇമസ്മിം അസതി ഇദം ന ഹോതി, ഇമസ്സ നിരോധാ ഇദം നിരുജ്ഝതീ’തി തഞ്ച പന മേ ഭിയ്യോസോമത്തായ ന പക്ഖായതി. അപ്പേവ നാമാഹം, ഭന്തേ, സകേ ആചരിയകേ ഭഗവതോ ചിത്തം ആരാധേയ്യം പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേനാ”തി.

൨൭൨. “കിന്തി പന തേ, ഉദായി, സകേ ആചരിയകേ ഹോതീ”തി? “അമ്ഹാകം, ഭന്തേ, സകേ ആചരിയകേ ഏവം ഹോതി - ‘അയം പരമോ വണ്ണോ, അയം പരമോ വണ്ണോ’”തി.

“യം പന തേ ഏതം, ഉദായി, സകേ ആചരിയകേ ഏവം ഹോതി - ‘അയം പരമോ വണ്ണോ, അയം പരമോ വണ്ണോ’തി, കതമോ സോ പരമോ വണ്ണോ”തി? “യസ്മാ, ഭന്തേ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ”തി.

“കതമോ പന സോ പരമോ വണ്ണോ യസ്മാ വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥീ”തി? “യസ്മാ , ഭന്തേ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ”തി.

“ദീഘാപി ഖോ തേ ഏസാ, ഉദായി, ഫരേയ്യ - ‘യസ്മാ, ഭന്തേ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ’തി വദേസി, തഞ്ച വണ്ണം ന പഞ്ഞപേസി. സേയ്യഥാപി, ഉദായി, പുരിസോ ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹം യാ ഇമസ്മിം ജനപദേ ജനപദകല്യാണീ തം ഇച്ഛാമി, തം കാമേമീ’തി. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ‘അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം - ഖത്തിയീ വാ ബ്രാഹ്മണീ വാ വേസ്സീ വാ സുദ്ദീ വാ”തി? ഇതി പുട്ഠോ ‘നോ’തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ‘അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം - ഏവംനാമാ ഏവംഗോത്താതി വാതി…പേ॰… ദീഘാ വാ രസ്സാ വാ മജ്ഝിമാ വാ കാളീ വാ സാമാ വാ മങ്ഗുരച്ഛവീ വാതി… അമുകസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ നഗരേ വാ’തി? ഇതി പുട്ഠോ ‘നോ’തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ‘അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി, തം ത്വം ഇച്ഛസി കാമേസീ’”തി? ഇതി പുട്ഠോ ‘ആമാ’തി വദേയ്യ.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി - നനു ഏവം സന്തേ, തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ”തി.

“ഏവമേവ ഖോ ത്വം, ഉദായി, ‘യസ്മാ, ഭന്തേ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ’തി വദേസി, തഞ്ച വണ്ണം ന പഞ്ഞപേസീ”തി.

“സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ പണ്ഡുകമ്ബലേ നിക്ഖിത്തോ ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച, ഏവം വണ്ണോ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ”തി.

൨൭൩. “തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യോ വാ മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ പണ്ഡുകമ്ബലേ നിക്ഖിത്തോ ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ കിമി ഖജ്ജോപനകോ - ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി? “യ്വായം, ഭന്തേ, രത്തന്ധകാരതിമിസായ കിമി ഖജ്ജോപനകോ - അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ കിമി ഖജ്ജോപനകോ, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ തേലപ്പദീപോ - ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി? “യ്വായം, ഭന്തേ, രത്തന്ധകാരതിമിസായ തേലപ്പദീപോ - അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ തേലപ്പദീപോ, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ മഹാഅഗ്ഗിക്ഖന്ധോ - ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി? “യ്വായം, ഭന്തേ, രത്തന്ധകാരതിമിസായ മഹാഅഗ്ഗിക്ഖന്ധോ - അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ മഹാഅഗ്ഗിക്ഖന്ധോ, യാ വാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ഓസധിതാരകാ - ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി? “യ്വായം, ഭന്തേ, രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ഓസധിതാരകാ - അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യാ വാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ഓസധിതാരകാ, യോ വാ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ [അഭിദേ (ക॰ സീ॰), അഭിദോസം (ക॰) അഭിദോതി അഭിസദ്ദേന സമാനത്ഥനിപാതപദം (ഛക്കങ്ഗുത്തരടീകാ മഹാവഗ്ഗ അട്ഠമസുത്തവണ്ണനാ)] അഡ്ഢരത്തസമയം ചന്ദോ - ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി? “യ്വായം, ഭന്തേ, തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ അഡ്ഢരത്തസമയം ചന്ദോ - അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യോ വാ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ അഡ്ഢരത്തസമയം ചന്ദോ, യോ വാ വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ മജ്ഝന്ഹികസമയം സൂരിയോ - ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി? “യ്വായം, ഭന്തേ, വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ മജ്ഝന്ഹികസമയം സൂരിയോ - അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ”തി.

“അതോ ഖോ തേ, ഉദായി, ബഹൂ ഹി ബഹുതരാ ദേവാ യേ ഇമേസം ചന്ദിമസൂരിയാനം ആഭാ നാനുഭോന്തി, ത്യാഹം പജാനാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - ‘യസ്മാ വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥീ’തി. അഥ ച പന ത്വം, ഉദായി, ‘യ്വായം വണ്ണോ കിമിനാ ഖജ്ജോപനകേന നിഹീനതരോ [ഹീനതരോ (സീ॰ പീ॰)] ച പതികിട്ഠതരോ ച സോ പരമോ വണ്ണോ’തി വദേസി, തഞ്ച വണ്ണം ന പഞ്ഞപേസീ”തി. “അച്ഛിദം [അച്ഛിര (ക॰), അച്ഛിദ (?)] ഭഗവാ കഥം, അച്ഛിദം സുഗതോ കഥ”ന്തി!

“കിം പന ത്വം, ഉദായി, ഏവം വദേസി - ‘അച്ഛിദം ഭഗവാ കഥം, അച്ഛിദം സുഗതോ കഥം’”തി? “അമ്ഹാകം, ഭന്തേ, സകേ ആചരിയകേ ഏവം ഹോതി - ‘അയം പരമോ വണ്ണോ, അയം പരമോ വണ്ണോ’തി. തേ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സകേ ആചരിയകേ സമനുയുഞ്ജിയമാനാ സമനുഗ്ഗാഹിയമാനാ സമനുഭാസിയമാനാ രിത്താ തുച്ഛാ അപരദ്ധാ”തി.

൨൭൪. ‘‘കിം പനുദായി, അത്ഥി ഏകന്തസുഖോ ലോകോ, അത്ഥി ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി? ‘‘അമ്ഹാകം, ഭന്തേ, സകേ ആചരിയകേ ഏവം ഹോതി - ‘അത്ഥി ഏകന്തസുഖോ ലോകോ, അത്ഥി ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’’തി.

‘‘കതമാ പന സാ, ഉദായി, ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി? ‘‘ഇധ, ഭന്തേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരം പഹായ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, അഞ്ഞതരം വാ പന തപോഗുണം സമാദായ വത്തതി. അയം ഖോ സാ, ഭന്തേ, ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യസ്മിം സമയേ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഏകന്തസുഖീ വാ തസ്മിം സമയേ അത്താ ഹോതി സുഖദുക്ഖീ വാ’’തി? ‘‘സുഖദുക്ഖീ, ഭന്തേ’’.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യസ്മിം സമയേ അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഏകന്തസുഖീ വാ തസ്മിം സമയേ അത്താ ഹോതി സുഖദുക്ഖീ വാ’’തി? ‘‘സുഖദുക്ഖീ, ഭന്തേ’’.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യസ്മിം സമയേ കാമേസുമിച്ഛാചാരം പഹായ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഏകന്തസുഖീ വാ തസ്മിം സമയേ അത്താ ഹോതി സുഖദുക്ഖീ വാ’’തി? ‘‘സുഖദുക്ഖീ, ഭന്തേ’’.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യസ്മിം സമയേ മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഏകന്തസുഖീ വാ തസ്മിം സമയേ അത്താ ഹോതി സുഖദുക്ഖീ വാ’’തി? ‘‘സുഖദുക്ഖീ, ഭന്തേ’’.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, യസ്മിം സമയേ അഞ്ഞതരം തപോഗുണം സമാദായ വത്തതി, ഏകന്തസുഖീ വാ തസ്മിം സമയേ അത്താ ഹോതി സുഖദുക്ഖീ വാ’’തി? ‘‘സുഖദുക്ഖീ, ഭന്തേ’’.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ഉദായി, അപി നു ഖോ വോകിണ്ണസുഖദുക്ഖം പടിപദം ആഗമ്മ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയാ ഹോതീ’’തി [സച്ഛികിരിയായാതി (ക॰)]? ‘‘അച്ഛിദം ഭഗവാ കഥം, അച്ഛിദം സുഗതോ കഥ’’ന്തി!

‘‘കിം പന ത്വം, ഉദായി, വദേസി - ‘അച്ഛിദം ഭഗവാ കഥം, അച്ഛിദം സുഗതോ കഥം’’’തി? ‘‘അമ്ഹാകം, ഭന്തേ, സകേ ആചരിയകേ ഏവം ഹോതി - ‘അത്ഥി ഏകന്തസുഖോ ലോകോ, അത്ഥി ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’തി. തേ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സകേ ആചരിയകേ സമനുയുഞ്ജിയമാനാ സമനുഗ്ഗാഹിയമാനാ സമനുഭാസിയമാനാ രിത്താ തുച്ഛാ അപരദ്ധാ’’തി [അപരദ്ധാ (സീ॰), അപരദ്ധാപി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

൨൭൪. ‘‘കിം പന, ഭന്തേ, അത്ഥി ഏകന്തസുഖോ ലോകോ, അത്ഥി ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി? ‘‘അത്ഥി ഖോ, ഉദായി, ഏകന്തസുഖോ ലോകോ, അത്ഥി ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി.

‘‘കതമാ പന സാ, ഭന്തേ, ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി? ‘‘ഇധുദായി, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ… ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; പീതിയാ ച വിരാഗാ… തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി - അയം ഖോ സാ, ഉദായി, ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി.

‘‘ന [കിം നു (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഖോ സാ, ഭന്തേ, ആകാരവതീ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായ, സച്ഛികതോ ഹിസ്സ, ഭന്തേ, ഏത്താവതാ ഏകന്തസുഖോ ലോകോ ഹോതീ’’തി. ‘‘ന ഖ്വാസ്സ, ഉദായി, ഏത്താവതാ ഏകന്തസുഖോ ലോകോ സച്ഛികതോ ഹോതി; ആകാരവതീത്വേവ സാ പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’’തി.

ഏവം വുത്തേ, സകുലുദായിസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ പരിസാ ഉന്നാദിനീ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദാ അഹോസി - ‘‘ഏത്ഥ മയം അനസ്സാമ സാചരിയകാ, ഏത്ഥ മയം അനസ്സാമ [പനസ്സാമ (സീ॰)] സാചരിയകാ! ന മയം ഇതോ ഭിയ്യോ ഉത്തരിതരം പജാനാമാ’’തി.

അഥ ഖോ സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ തേ പരിബ്ബാജകേ അപ്പസദ്ദേ കത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘കിത്താവതാ പനാസ്സ, ഭന്തേ, ഏകന്തസുഖോ ലോകോ സച്ഛികതോ ഹോതീ’’തി? ‘‘ഇധുദായി, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം… ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യാ താ ദേവതാ ഏകന്തസുഖം ലോകം ഉപപന്നാ താഹി ദേവതാഹി സദ്ധിം സന്തിട്ഠതി സല്ലപതി സാകച്ഛം സമാപജ്ജതി. ഏത്താവതാ ഖ്വാസ്സ, ഉദായി, ഏകന്തസുഖോ ലോകോ സച്ഛികതോ ഹോതീ’’തി.

൨൭൫. ‘‘ഏതസ്സ നൂന, ഭന്തേ, ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ’’തി? ‘‘ന ഖോ, ഉദായി, ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി. അത്ഥി ഖോ, ഉദായി , അഞ്ഞേവ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച യേസം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ’’തി.

‘‘കതമേ പന തേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച യേസം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ’’തി? ‘‘ഇധുദായി, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ…പേ॰… സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ഉദായി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി’’.

"പുന ചപരം, ഉദായി, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം... തതിയം ഝാനം... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ഉദായി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. അയമ്പി ഖോ, ഉദായി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ...പേ॰... യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. അയമ്പി ഖോ, ഉദായി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി . സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി... 'ഇമേ ആസവാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവസമുദയോ'തി... 'അയം ആസവനിരോധോ'തി... 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. അയമ്പി ഖോ, ഉദായി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി. ഇമേ ഖോ, ഉദായി, ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച യേസം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ"തി.

൨൭൭. ഏവം വുത്തേ, സകുലുദായീ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ , അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി; ഏവമേവം ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ"ന്തി.

ഏവം വുത്തേ, സകുലുദായിസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ പരിസാ സകുലുദായിം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോചും - ''മാ ഭവം, ഉദായി, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരി; മാ ഭവം, ഉദായി, ആചരിയോ ഹുത്വാ അന്തേവാസീവാസം വസി. സേയ്യഥാപി നാമ ഉദകമണികോ [മണികോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഹുത്വാ ഉദഞ്ചനികോ [ഉദ്ദേകനികോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അസ്സ, ഏവം സമ്പദമിദം [ഏവം സമ്പദമേതം (സീ॰ പീ॰)] ഭോതോ ഉദായിസ്സ ഭവിസ്സതി. മാ ഭവം, ഉദായി, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരി; മാ ഭവം, ഉദായി, ആചരിയോ ഹുത്വാ അന്തേവാസീവാസം വസീ''തി. ഇതി ഹിദം സകുലുദായിസ്സ പരിബ്ബാജകസ്സ പരിസാ സകുലുദായിം പരിബ്ബാജകം അന്തരായമകാസി ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയേതി.

ചൂളസകുലുദായിസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. വേഖനസസുത്തം

൨൭൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ വേഖനസോ [വേഖനസ്സോ (സീ॰ പീ॰)] പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ വേഖനസോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഉദാനം ഉദാനേസി - ''അയം പരമോ വണ്ണോ, അയം പരമോ വണ്ണോ''തി.

''കിം പന ത്വം, കച്ചാന, ഏവം വദേസി - 'അയം പരമോ വണ്ണോ, അയം പരമോ വണ്ണോ'തി? കതമോ, കച്ചാന, സോ പരമോ വണ്ണോ''തി?

''യസ്മാ, ഭോ ഗോതമ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ''തി.

''കതമോ പന സോ, കച്ചാന, വണ്ണോ യസ്മാ വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥീ''തി?

''യസ്മാ, ഭോ ഗോതമ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ''തി.

''ദീഘാപി ഖോ തേ ഏസാ, കച്ചാന, ഫരേയ്യ - 'യസ്മാ, ഭോ ഗോതമ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ'തി വദേസി, തഞ്ച വണ്ണം ന പഞ്ഞപേസി. സേയ്യഥാപി, കച്ചാന, പുരിസോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം യാ ഇമസ്മിം ജനപദേ ജനപദകല്യാണീ, തം ഇച്ഛാമി തം കാമേമീ'തി. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം - ഖത്തിയീ വാ ബ്രാഹ്മണീ വാ വേസ്സീ വാ സുദ്ദീ വാ'തി? ഇതി പുട്ഠോ 'നോ'തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം 'ഏവംനാമാ ഏവംഗോത്താതി വാതി...പേ॰... ദീഘാ വാ രസ്സാ വാ മജ്ഝിമാ വാ കാളീ വാ സാമാ വാ മങ്ഗുരച്ഛവീ വാതി... അമുകസ്മിം ഗാമേ വാ

നിഗമേ വാ നഗരേ വാ'തി? ഇതി പുട്ഠോ 'നോ'തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി, തം ത്വം ഇച്ഛസി കാമേസീ'"തി? ഇതി പുട്ഠോ 'ആമാ'തി വദേയ്യ.

"തം കിം മഞ്ഞസി, കച്ചാന, നനു ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി? "അദ്ധാ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി. "ഏവമേവ ഖോ ത്വം, കച്ചാന, 'യസ്മാ, ഭോ ഗോതമ, വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥി സോ പരമോ വണ്ണോ'തി വദേസി; തഞ്ച വണ്ണം ന പഞ്ഞപേസീ"തി. "സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ പണ്ഡുകമ്ബലേ നിക്ഖിത്തോ ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച, ഏവം വണ്ണോ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ"തി.

൨൭൯. "തം കിം മഞ്ഞസി, കച്ചാന, യോ വാ മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ പണ്ഡുകമ്ബലേ നിക്ഖിത്തോ ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ കിമി ഖജ്ജോപനകോ ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി? "യ്വായം, ഭോ ഗോതമ, രത്തന്ധകാരതിമിസായ കിമി ഖജ്ജോപനകോ, അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, കച്ചാന, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ കിമി ഖജ്ജോപനകോ, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ തേലപ്പദീപോ, ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി? "യ്വായം, ഭോ ഗോതമ, രത്തന്ധകാരതിമിസായ തേലപ്പദീപോ, അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, കച്ചാന, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ തേലപ്പദീപോ, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ മഹാഅഗ്ഗിക്ഖന്ധോ, ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി? "യ്വായം, ഭോ ഗോതമ, രത്തന്ധകാരതിമിസായ മഹാഅഗ്ഗിക്ഖന്ധോ, അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, കച്ചാന, യോ വാ രത്തന്ധകാരതിമിസായ മഹാഅഗ്ഗിക്ഖന്ധോ, യാ വാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ഓസധിതാരകാ, ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി? "യ്വായം, ഭോ ഗോതമ, രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ഓസധിതാരകാ, അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി. "തം കിം മഞ്ഞസി, കച്ചാന, യാ വാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ഓസധിതാരകാ, യോ വാ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ അഡ്ഢരത്തസമയം ചന്ദോ, ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ"തി? "യ്വായം, ഭോ ഗോതമ, തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ അഡ്ഢരത്തസമയം ചന്ദോ, അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം

അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, കച്ചാന, യോ വാ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ അഡ്ഢരത്തസമയം ചന്ദോ, യോ വാ വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ മജ്ഝന്ഹികസമയം സൂരിയോ, ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം കതമോ വണ്ണോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ''തി? ''യ്വായം, ഭോ ഗോതമ, വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ അഭിദോ മജ്ഝന്ഹികസമയം സൂരിയോ - അയം ഇമേസം ഉഭിന്നം വണ്ണാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ''തി. ''അതോ ഖോ തേ, കച്ചാന, ബഹൂ ഹി ബഹുതരാ ദേവാ യേ ഇമേസം ചന്ദിമസൂരിയാനം ആഭാ നാനുഭോന്തി, ത്യാഹം പജാനാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - 'യസ്മാ വണ്ണാ അഞ്ഞോ വണ്ണോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച നത്ഥീ'തി. അഥ ച പന ത്വം, കച്ചാന, 'യ്വായം വണ്ണോ കിമിനാ ഖജ്ജോപനകേന നിഹീനതരോ ച പതികിട്ഠതരോ ച സോ പരമോ വണ്ണോ'തി വദേസി; തഞ്ച വണ്ണം ന പഞ്ഞപേസി''.

൨൮൦. ''പഞ്ച ഖോ ഇമേ, കച്ചാന, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ - ഇമേ ഖോ, കച്ചാന, പഞ്ച കാമഗുണാ. യം ഖോ, കച്ചാന, ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖം സോമനസ്സം ഇദം വുച്ചതി കാമസുഖം. ഇതി കാമേഹി കാമസുഖം, കാമസുഖാ കാമഗ്ഗസുഖം തത്ഥ അഗ്ഗമക്ഖായതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, വേഖനസോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം ഭോതാ ഗോതമേന - 'കാമേഹി കാമസുഖം, കാമസുഖാ കാമഗ്ഗസുഖം തത്ഥ അഗ്ഗമക്ഖായതീ'തി. ('കാമേഹി, ഭോ ഗോതമ, കാമസുഖം, കാമസുഖാ കാമഗ്ഗസുഖം, തത്ഥ അഗ്ഗമക്ഖായതീ'തി) [( ) സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] - ''ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം, കച്ചാന, തയാ അഞ്ഞദിട്ഠികേന അഞ്ഞഖന്തികേന അഞ്ഞരുചികേന അഞ്ഞത്രയോഗേന അഞ്ഞത്രാചരിയകേന - കാമാ [കാമം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ കാമസുഖം വാ കാമഗ്ഗസുഖം വാ. യേ ഖോ തേ, കച്ചാന, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ തേ ഖോ ഏതം ജാനേയ്യും - കാമാ വാ കാമസുഖം വാ കാമഗ്ഗസുഖം വാ''തി.

൨൮൧. ഏവം വുത്തേ, വേഖനസോ പരിബ്ബാജകോ കുപിതോ അനത്തമനോ ഭഗവന്തംയേവ ഖുംസേന്തോ ഭഗവന്തംയേവ വമ്ഭേന്തോ ഭഗവന്തംയേവ വദമാനോ ''സമണോ [സമണോ ച (സീ॰ പീ॰)] ഗോതമോ പാപിതോ ഭവിസ്സതീ''തി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഏവമേവ പനിധേകച്ചേ [പനിധേകേ (സീ॰ പീ॰), പനിമേകേ (ഉപരിസുഭസുത്തേ)] സമണബ്രാഹ്മണാ അജാനന്താ പുബ്ബന്തം, അപസ്സന്താ അപരന്തം അഥ ച പന 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി - പജാനാമാ'തി - പടിജാനന്തി [ഇത്ഥത്തായാതി പടിജാനന്തി (പീ॰)]. തേസമിദം

ഭാസിതം ഹസ്സകംയേവ സമ്പജ്ജതി, നാമകംയേവ സമ്പജ്ജതി, രിത്തകംയേവ സമ്പജ്ജതി, തുച്ഛകംയേവ സമ്പജ്ജതീ''തി. ''യേ ഖോ തേ, കച്ചാന, സമണബ്രാഹ്മണാ അജാനന്താ പുബ്ബന്തം , അപസ്സന്താ അപരന്തം, 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി - പജാനാമാ'തി - പടിജാനന്തി; തേസം സോയേവ [തേസം തേസായം (സീ॰), തേസംയേവ സോ (?)] സഹധമ്മികോ നിഗ്ഗഹോ ഹോതി. അപി ച, കച്ചാന, തിട്ഠതു പുബ്ബന്തോ, തിട്ഠതു അപരന്തോ. ഏതു വിഞ്ഞൂ പുരിസോ അസഠോ അമായാവീ ഉജുജാതികോ, അഹമനുസാസാമി അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനോ [യഥാനുസിട്ഠം പടിപജ്ജമാനോ (?)] നചിരസ്സേവ സാമഞ്ഞേവ ഞസ്സതി സാമം ദക്ഖിതി - ഏവം കിര സമ്മാ [ഏവം കിരായസ്മാ (സ്യാ॰ കം॰)] ബന്ധനാ വിപ്പമോക്ഖോ ഹോതി, യദിദം അവിജ്ജാ ബന്ധനാ. സേയ്യഥാപി, കച്ചാന, ദഹരോ കുമാരോ മന്ദോ ഉത്താനസേയ്യകോ കണ്ഠപഞ്ചമേഹി ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ അസ്സ സുത്തബന്ധനേഹി; തസ്സ വുദ്ധിമന്വായ ഇന്ദ്രിയാനം പരിപാകമന്വായ താനി ബന്ധനാനി മുച്ചേയ്യും; സോ മോക്ഖോമ്ഹീതി ഖോ ജാനേയ്യ നോ ച ബന്ധനം . ഏവമേവ ഖോ, കച്ചാന, ഏതു വിഞ്ഞൂ പുരിസോ അസഠോ അമായാവീ ഉജുജാതികോ, അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി; യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനോ നചിരസ്സേവ സാമഞ്ഞേ ഞസ്സതി , സാമം ദക്ഖിതി - 'ഏവം കിര സമ്മാ ബന്ധനാ വിപ്പമോക്ഖോ ഹോതി, യദിദം അവിജ്ജാ ബന്ധനാ'''തി.

ഏവം വുത്തേ, വേഖനസോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

വേഖനസസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

പരിബ്ബാജകവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പുണ്ഡരീ-അഗ്ഗിസഹ-കഥിനാമോ, ദീഘനഖോ പുന ഭാരദ്വാജഗോത്തോ;
സന്ദകഉദായിമുണ്ഡികപുത്തോ, മണികോ തഥാകച്ചാനോ വരവഗ്ഗോ.

൪. രാജവഗ്ഗോ

൧. ഘടികാരസുത്തം

൨൮൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ അഞ്ഞതരസ്മിം പദേസേ സിതം പാത്വാകാസി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഏതദഹോസി - ‘‘കോ നു ഖോ ഹേതു, കോ പച്ചയോ ഭഗവതോ സിതസ്സ പാതുകമ്മായ? ന അകാരണേന [ന അകാരണേ (സീ॰)] തഥാഗതാ സിതം പാതുകരോന്തീ’’തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏകംസം ചീവരം [ഉത്തരാസങ്ഗ (സ്യാ॰ കം॰)] കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ ഭഗവതോ സിതസ്സ പാതുകമ്മായ? ന അകാരണേന തഥാഗതാ സിതം പാതുകരോന്തീ’’തി. ‘‘ഭൂതപുബ്ബം, ആനന്ദ, ഇമസ്മിം പദേസേ വേഗളിങ്ഗം [വേഹലിങ്ഗം (സീ॰), വേഭലിഗം (സ്യാ॰ കം॰), വേഭലിങ്ഗം (പീ॰)] നാമ ഗാമനിഗമോ അഹോസി ഇദ്ധോ ചേവ ഫീതോ ച ബഹുജനോ ആകിണ്ണമനുസ്സോ. വേഗളിങ്ഗം ഖോ, ആനന്ദ, ഗാമനിഗമം കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഉപനിസ്സായ വിഹാസി. ഇധ സുദം, ആനന്ദ, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ ആരാമോ അഹോസി. ഇധ സുദം, ആനന്ദ, കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ നിസിന്നകോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഓവദതീ’’തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞപേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘തേന ഹി, ഭന്തേ, ഭഗവാ നിസീദതു ഏത്ഥ. അയം ഭൂമിപദേസോ ദ്വീഹി അരഹന്തേഹി സമ്മാസമ്ബുദ്ധേഹി പരിഭുത്തോ ഭവിസ്സതീ’’തി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി -

‘‘ഭൂതപുബ്ബം, ആനന്ദ, ഇമസ്മിം പദേസേ വേഗളിങ്ഗം നാമ ഗാമനിഗമോ അഹോസി ഇദ്ധോ ചേവ ഫീതോ ച ബഹുജനോ ആകിണ്ണമനുസ്സോ. വേഗളിങ്ഗം ഖോ, ആനന്ദ, ഗാമനിഗമം കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഉപനിസ്സായ വിഹാസി. ഇധ സുദം, ആനന്ദ, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ ആരാമോ അഹോസി. ഇധ സുദം, ആനന്ദ, കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ നിസിന്നകോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഓവദതി.

൨൮൩. ‘‘വേഗളിങ്ഗേ ഖോ, ആനന്ദ, ഗാമനിഗമേ ഘടികാരോ [ഘടീകാരോ (സീ॰ പീ॰)] നാമ കുമ്ഭകാരോ കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ ഉപട്ഠാകോ അഹോസി അഗ്ഗുപട്ഠാകോ. ഘടികാരസ്സ ഖോ, ആനന്ദ, കുമ്ഭകാരസ്സ ജോതിപാലോ നാമ മാണവോ സഹായോ അഹോസി പിയസഹായോ. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലം മാണവം ആമന്തേസി - ‘ആയാമ, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമ. സാധുസമ്മതഞ്ഹി മേ തസ്സ ഭഗവതോ ദസ്സനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ’തി. ഏവം വുത്തേ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഏതദവോച - ‘അലം, സമ്മ ഘടികാര. കിം പന തേന മുണ്ഡകേന സമണകേന ദിട്ഠേനാ’തി? ദുതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ…പേ॰… തതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ

കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലം മാണവം ഏതദവോച - ‘ആയാമ, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമ. സാധുസമ്മതഞ്ഹി മേ തസ്സ ഭഗവതോ ദസ്സനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ’തി. തതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഏതദവോച - ‘അലം, സമ്മ ഘടികാര. കിം പന തേന മുണ്ഡകേന സമണകേന ദിട്ഠേനാ’തി? ‘തേന ഹി, സമ്മ ജോതിപാല, സോത്തിസിനാനിം [സോത്തിം സിനാനിം (സീ॰ പീ॰), സോത്തിസിനാനം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ആദായ [ആഹര (ക॰)] നദിം ഗമിസ്സാമ സിനായിതു’ന്തി. ‘ഏവം സമ്മാ’തി ഖോ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ ച കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലോ ച മാണവോ സോത്തിസിനാനിം ആദായ നദിം അഗമംസു സിനായിതും’.

൨൮൫. “അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലം മാണവം ആമന്തേസി - ‘അയം, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അവിദൂരേ ആരാമോ. ആയാമ, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമ. സാധുസമ്മതഞ്ഹി മേ തസ്സ ഭഗവതോ ദസ്സനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ’തി. ഏവം വുത്തേ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഏതദവോച - ‘അലം, സമ്മ ഘടികാര. കിം പന തേന മുണ്ഡകേന സമണകേന ദിട്ഠേനാ’തി? ദുതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലം മാണവം ഏതദവോച - ‘അയം, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അവിദൂരേ ആരാമോ. ആയാമ, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമ. സാധുസമ്മതഞ്ഹി മേ തസ്സ ഭഗവതോ ദസ്സനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ’തി. തതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഏതദവോച - ‘അലം, സമ്മ ഘടികാര. കിം പന തേന മുണ്ഡകേന സമണകേന ദിട്ഠേനാ’തി? അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലം മാണവം ഓവട്ടികായം പരാമസിത്വാ ഏതദവോച - ‘അയം, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അവിദൂരേ ആരാമോ. ആയാമ, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമ. സാധുസമ്മതഞ്ഹി മേ തസ്സ ഭഗവതോ ദസ്സനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ’തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ ഓവട്ടികം വിനിവട്ടേത്വാ [വിനിവേഠേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഏതദവോച - ‘അലം, സമ്മ ഘടികാര. കിം പന തേന മുണ്ഡകേന സമണകേന ദിട്ഠേനാ’തി? അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലം മാണവം സീസംന്ഹാതം [സസീസം നഹാതം (സീ॰), സീസന്ഹാതം (സ്യാ॰ കം॰)] കേസേസു പരാമസിത്വാ ഏതദവോച - ‘അയം, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അവിദൂരേ ആരാമോ. ആയാമ, സമ്മ ജോതിപാല, കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമ . സാധുസമ്മതഞ്ഹി മേ തസ്സ ഭഗവതോ ദസ്സനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ’തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ജോതിപാലസ്സ മാണവസ്സ ഏതദഹോസി - ‘അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! യത്ര ഹി നാമായം ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ ഇത്തരജച്ചോ സമാനോ അമ്ഹാകം സീസംന്ഹാതാനം കേസേസു പരാമസിതബ്ബം മഞ്ഞിസ്സതി; ന വതിദം കിര

ഓരകം മഞ്ഞേ ഭവിസ്സതീ’തി; ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഏതദവോച - ‘യാവതാദോഹിപി [യാവേതദോഹിപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സമ്മ ഘടികാരാ’തി? ‘യാവതാദോഹിപി, സമ്മ ജോതിപാല. തഥാ ഹി പന മേ സാധുസമ്മതം തസ്സ ഭഗവതോ ദസ്സനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ’തി. ‘തേന ഹി, സമ്മ ഘടികാര, മുഞ്ച; ഗമിസ്സാമാ’തി.

൨൮൫. ‘‘അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ ച കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലോ ച മാണവോ യേന കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ജോതിപാലോ പന മാണവോ കസ്സപേന ഭഗവതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഏതദവോച - ‘അയം മേ, ഭന്തേ, ജോതിപാലോ മാണവോ സഹായോ പിയസഹായോ. ഇമസ്സ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേതൂ’തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഘടികാരഞ്ച കുമ്ഭകാരം ജോതിപാലഞ്ച മാണവം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ ച കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലോ ച മാണവോ കസ്സപേന ഭഗവതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതാ സമാദപിതാ സമുത്തേജിതാ സമ്പഹംസിതാ കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കമിംസു.

൨൮൬. ‘‘അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഏതദവോച - ‘ഇമം നു ത്വം, സമ്മ ഘടികാര, ധമ്മം സുണന്തോ അഥ ച പന അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം ന പബ്ബജിസ്സസീ’തി? ‘നനു മം, സമ്മ ജോതിപാല, ജാനാസി, അന്ധേ ജിണ്ണേ മാതാപിതരോ പോസേമീ’തി? ‘തേന ഹി, സമ്മ ഘടികാര, അഹം അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിസ്സാമീ’തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ ച കുമ്ഭകാരോ ജോതിപാലോ ച മാണവോ യേന കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ തേനുപസങ്കമിംസു ; ഉപസങ്കമിത്വാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ, ആനന്ദ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഏതദവോച - ‘അയം മേ, ഭന്തേ, ജോതിപാലോ മാണവോ സഹായോ പിയസഹായോ. ഇമം ഭഗവാ പബ്ബാജേതൂ’തി. അലത്ഥ ഖോ, ആനന്ദ, ജോതിപാലോ മാണവോ കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം.

൨൮൭. ‘‘അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അചിരൂപസമ്പന്നേ ജോതിപാലേ മാണവേ അഡ്ഢമാസുപസമ്പന്നേ വേഗളിങ്ഗേ യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന ബാരാണസീ തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ബാരാണസീ തദവസരി. തത്ര സുദം, ആനന്ദ, കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ . അസ്സോസി ഖോ, ആനന്ദ, കികീ

കാസിരാജാ - ‘കസ്സപോ കിര ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ബാരാണസിം അനുപ്പത്തോ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ’തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി യോജാപേത്വാ ഭദ്രം [ഭദ്രം ഭദ്രം (കം॰)] യാനം അഭിരുഹിത്വാ ഭദ്രേഹി ഭദ്രേഹി യാനേഹി ബാരാണസിയാ നിയ്യാസി മഹച്ചരാജാനുഭാവേന [മഹച്ചാ രാജാനുഭാവേന (സീ॰), മഹതാ രാജാനുഭാവേന (പീ॰)] കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ദസ്സനായ. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ യേന കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ, ആനന്ദ, കികിം കാസിരാജാനം കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ കസ്സപേന ഭഗവതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഏതദവോച - ‘അധിവാസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ’തി. അധിവാസേസി ഖോ, ആനന്ദ, കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ പണ്ഡുപുടകസ്സ [പണ്ഡുമുടീകസ്സ (സീ॰ പീ॰), പണ്ഡുമുദികസ്സ (സ്യാ॰ കം॰)] സാലിനോ വിഗതകാളകം അനേകസൂപം അനേകബ്യഞ്ജനം, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ കാലം ആരോചാപേസി - ‘കാലോ, ഭന്തേ, നിട്ഠിതം ഭത്ത’ന്തി.

൨൮൭. ‘‘അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന കികിസ്സ കാസിരഞ്ഞോ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഏതദവോച - ‘അധിവാസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ബാരാണസിയം വസ്സാവാസം; ഏവരൂപം സങ്ഘസ്സ ഉപട്ഠാനം ഭവിസ്സതീ’തി. ‘അലം, മഹാരാജ. അധിവുത്ഥോ മേ വസ്സാവാസോ’തി. ദുതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ... തതിയമ്പി ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഏതദവോച - ‘അധിവാസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ബാരാണസിയം വസ്സാവാസം; ഏവരൂപം സങ്ഘസ്സ ഉപട്ഠാനം ഭവിസ്സതീ’തി. ‘അലം, മഹാരാജ. അധിവുത്ഥോ മേ വസ്സാവാസോ’തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികിസ്സ കാസിരഞ്ഞോ ‘ന മേ കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അധിവാസേതി ബാരാണസിയം വസ്സാവാസ’ന്തി അഹുദേവ അഞ്ഞഥത്തം ,

അഹു ദോമനസ്സം. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ കസ്സപം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഏതദവോച - 'അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, അഞ്ഞോ കോചി മയാ ഉപട്ഠാകതരോ'തി?

"'അത്ഥി, മഹാരാജ, വേഗളിങ്ഗം നാമ ഗാമനിഗമോ. തത്ഥ ഘടികാരോ നാമ കുമ്ഭകാരോ; സോ മേ ഉപട്ഠാകോ അഗ്ഗുപട്ഠാകോ. തുയ്ഹം ഖോ പന, മഹാരാജ, ന മേ കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അധിവാസേതി ബാരാണസിയം വസ്സാവാസന്തി അത്ഥേവ [അത്ഥി (സീ॰ പീ॰)] അഞ്ഞഥത്തം, അത്ഥി ദോമനസ്സം. തയിദം ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ [ഘടികാരേ കുമ്ഭകാരേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നത്ഥി ച ന ച ഭവിസ്സതി. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ, ധമ്മം സരണം ഗതോ, സങ്ഘം സരണം ഗതോ. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ, മുസാവാദാ പടിവിരതോ, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ ദുക്ഖേ നിക്കങ്ഖോ, ദുക്ഖസമുദയേ നിക്കങ്ഖോ, ദുക്ഖനിരോധേ നിക്കങ്ഖോ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ നിക്കങ്ഖോ. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ ഏകഭത്തികോ ബ്രഹ്മചാരീ സീലവാ കല്യാണധമ്മോ. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ നിക്ഖിത്തമണിസുവണ്ണോ അപേതജാതരൂപരജതോ . ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ പന്നമുസലോ ന സഹത്ഥാ പഥവിം ഖണതി [കുമ്ഭകാരോ ന മുസലേന ന സഹത്ഥാ പഠവിം ഖണതി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), കുമ്ഭകാരോ ന മുസലേന സഹത്ഥാ പഥവിഞ്ച ഖണതി (ക॰)]. യം ഹോതി കൂലപലുഗ്ഗം വാ മൂസികുക്കരോ [മൂസികുക്കുരോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ തം കാജേന ആഹരിത്വാ ഭാജനം കരിത്വാ ഏവമാഹ - "ഏത്ഥ യോ ഇച്ഛതി തണ്ഡുലപടിഭസ്താനി [തണ്ഡുല പടിവത്താനി (സീ॰ പീ॰)] വാ മുഗ്ഗപടിഭസ്താനി വാ കളായപടിഭസ്താനി വാ നിക്ഖിപിത്വാ യം ഇച്ഛതി തം ഹരതൂ"തി. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ അന്ധേ ജിണ്ണേ മാതാപിതരോ പോസേതി. ഘടികാരോ ഖോ, മഹാരാജ, കുമ്ഭകാരോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ.

൨൮൫. "'ഏകമിദാഹം , മഹാരാജ, സമയം വേഗളിങ്ഗേ നാമ ഗാമനിഗമേ വിഹരാമി. അഥ ഖ്വാഹം, മഹാരാജ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ മാതാപിതരോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ മാതാപിതരോ ഏതദവോചം - "ഹന്ദ, കോ നു ഖോ അയം ഭഗ്ഗവോ ഗതോ"തി? "നിക്ഖന്തോ ഖോ തേ, ഭന്തേ, ഉപട്ഠാകോ അന്തോകുമ്ഭിയാ ഓദനം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജാ"തി. അഥ ഖ്വാഹം, മഹാരാജ, കുമ്ഭിയാ ഓദനം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം [പക്കാമിം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ യേന മാതാപിതരോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മാതാപിതരോ

ഏതദവോച - ''കോ കുമ്ഭിയാ ഓദനം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കന്തോ''തി? ''കസ്സപോ, താത, ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ കുമ്ഭിയാ ഓദനം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കന്തോ''തി? അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ ഏതദഹോസി - ''ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഏവം അഭിവിസ്സത്ഥോ''തി. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം അഡ്ഢമാസം പീതിസുഖം ന വിജഹതി [ന വിജഹി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സത്താഹം മാതാപിതൂനം.

൨൯൧. '''ഏകമിദാഹം, മഹാരാജ, സമയം തത്ഥേവ വേഗളിങ്ഗേ നാമ ഗാമനിഗമേ വിഹരാമി. അഥ ഖ്വാഹം, മഹാരാജ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ മാതാപിതരോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ മാതാപിതരോ ഏതദവോചം - ''ഹന്ദ, കോ നു ഖോ അയം ഭഗ്ഗവോ ഗതോ''തി? ''നിക്ഖന്തോ ഖോ തേ, ഭന്തേ, ഉപട്ഠാകോ അന്തോ കളോപിയാ കുമ്മാസം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജാ''തി. അഥ ഖ്വാഹം, മഹാരാജ, കളോപിയാ കുമ്മാസം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ യേന മാതാപിതരോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മാതാപിതരോ ഏതദവോച - ''കോ കളോപിയാ കുമ്മാസം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കന്തോ''തി? ''കസ്സപോ, താത, ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ കളോപിയാ കുമ്മാസം ഗഹേത്വാ പരിയോഗാ സൂപം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കന്തോ''തി. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ ഏതദഹോസി - ''ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഏവം അഭിവിസ്സത്ഥോ''തി. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം അഡ്ഢമാസം പീതിസുഖം ന വിജഹതി, സത്താഹം മാതാപിതൂനം.

൨൯൨. '''ഏകമിദാഹം, മഹാരാജ, സമയം തത്ഥേവ വേഗളിങ്ഗേ നാമ ഗാമനിഗമേ വിഹരാമി. തേന ഖോ പന സമയേന കുടി [ഗന്ധകുടി (സീ॰)] ഓവസ്സതി. അഥ ഖ്വാഹം, മഹാരാജ, ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസിം - ''ഗച്ഛഥ, ഭിക്ഖവേ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ നിവേസനേ തിണം ജാനാഥാ''തി. ഏവം വുത്തേ, മഹാരാജ, തേ ഭിക്ഖൂ മം ഏതദവോചും - ''നത്ഥി ഖോ, ഭന്തേ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ നിവേസനേ തിണം, അത്ഥി ച ഖ്വാസ്സ ആവേസനേ [ആവേസനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തിണച്ഛദന'' [നവച്ഛദനം (സീ॰)] ന്തി. ''ഗച്ഛഥ, ഭിക്ഖവേ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ ആവേസനം ഉത്തിണം കരോഥാ''തി. അഥ ഖോ തേ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖൂ ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ ആവേസനം ഉത്തിണമകംസു. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ മാതാപിതരോ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചും - ''കേ ആവേസനം ഉത്തിണം കരോന്തീ''തി? ''ഭിക്ഖൂ, ഭഗിനി, കസ്സപസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ കുടി ഓവസ്സതീ''തി. ''ഹരഥ, ഭന്തേ, ഹരഥ, ഭദ്രമുഖാ''തി. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ യേന മാതാപിതരോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മാതാപിതരോ ഏതദവോച - ''കേ ആവേസനം

ഉത്തിണമകംസൂ''തി? ''ഭിക്ഖൂ, താത, കസ്സപസ്സ കിര ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ കുടി ഓവസ്സതീ''തി. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ എതദഹോസി - ''ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ കസ്സപോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഏവം അഭിവിസ്സത്ഥോ''തി. അഥ ഖോ, മഹാരാജ ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം അഡ്ഢമാസം പീതിസുഖം ന വിജഹതി, സത്താഹം മാതാപിതൂനം. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ആവേസനം സബ്ബന്തം തേമാസം ആകാസച്ഛദനം അട്ഠാസി, ന ദേവോതിവസ്സി [ന ചാതിവസ്സി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. ഏവരൂപോ ച, മഹാരാജ, ഘടികാരോ കുമ്ഭകാരോ'തി. 'ലാഭാ, ഭന്തേ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ, സുലദ്ധാ, ഭന്തേ, ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ യസ്സ ഭഗവാ ഏവം അഭിവിസ്സത്ഥോ'''തി.

൨൯൨. ''അഥ ഖോ, ആനന്ദ, കികീ കാസിരാജാ ഘടികാരസ്സ കുമ്ഭകാരസ്സ പഞ്ചമത്താനി തണ്ഡുലവാഹസതാനി പാഹേസി പണ്ഡുപുടകസ്സ സാലിനോ തദുപിയഞ്ച സൂപേയ്യം. അഥ ഖോ തേ, ആനന്ദ, രാജപുരിസാ ഘടികാരം കുമ്ഭകാരം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'ഇമാനി ഖോ, ഭന്തേ, പഞ്ചമത്താനി തണ്ഡുലവാഹസതാനി കികിനാ കാസിരാജേന പഹിതാനി പണ്ഡുപുടകസ്സ സാലിനോ തദുപിയഞ്ച സൂപേയ്യം. താനി, ഭന്തേ, പടിഗ്ഗണ്ഹഥാ'തി [പതിഗ്ഗണ്ഹാതൂതി (സീ॰ പീ॰), പടിഗ്ഗണ്ഹാതൂതി (സ്യാ॰ കം॰)]. 'രാജാ ഖോ ബഹുകിച്ചോ ബഹുകരണീയോ. അലം മേ! രഞ്ഞോവ ഹോതൂ'തി. സിയാ ഖോ പന തേ, ആനന്ദ, ഏവമസ്സ - 'അഞ്ഞോ നൂന തേന സമയേന ജോതിപാലോ മാണവോ അഹോസീ'തി. ന ഖോ പനേതം, ആനന്ദ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. അഹം തേന സമയേന ജോതിപാലോ മാണവോ അഹോസി''ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ഘടികാരസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. രട്ഠപാലസുത്തം

൨൯൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കുരൂസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന ഥുല്ലകോട്ഠികം [ഥൂലകോട്ഠികം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നാമ കുരൂനം നിഗമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ ഥുല്ലകോട്ഠികാ [ഥൂലകോട്ഠിതകാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കുരൂസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം ഥുല്ലകോട്ഠികം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം

ഹോതീ"തി. അഥ ഖോ ഥുല്ലകോട്ഠികാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതോ സന്തികേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ ഥുല്ലകോട്ഠികേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി.

൨൯൪. തേന ഖോ പന സമയേന രട്ഠപാലോ നാമ കുലപുത്തോ തസ്മിംയേവ ഥുല്ലകോട്ഠികേ അഗ്ഗകുലസ്സ [അഗ്ഗകുലികസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പുത്തോ തിസ്സം പരിസായം നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ ഏതദഹോസി - "യഥാ യഥാ ഖ്വാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി [യഥാ യഥാ ഖോ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേതി (സീ॰)], നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ ഥുല്ലകോട്ഠികാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതാ സമാദപിതാ സമുത്തേജിതാ സമ്പഹംസിതാ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കമിംസു. അഥ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ അചിരപക്കന്തേസു ഥുല്ലകോട്ഠികേസു ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "യഥാ യഥാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി, നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. ഇച്ഛാമഹം, ഭന്തേ, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും. ലഭേയ്യാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദം. പബ്ബാജേതു മം ഭഗവാ"തി [ഏത്ഥ "ലഭേയ്യാഹം...പേ॰... ഉപസമ്പദം"തി വാക്യദ്വയം സബ്ബേസുപി മൂലപോത്ഥകേസു ദിസ്സതി, പാരാജികപാളിയം പന സുദിന്നഭാണവാരേ ഏതം നത്ഥി. "പബ്ബാജേതു മം ഭഗവാ"തി ഇദം പന വാക്യം മരമ്മപോത്ഥകേ യേവ ദിസ്സതി, പാരാജികപാളിയഞ്ച തദേവ അത്ഥി]. "അനുഞ്ഞാതോസി പന ത്വം, രട്ഠപാല, മാതാപിതൂഹി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ"തി? "ന ഖോഹം, ഭന്തേ, അനുഞ്ഞാതോ മാതാപിതൂഹി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ"തി. "ന ഖോ, രട്ഠപാല, തഥാഗതാ അനനുഞ്ഞാതം മാതാപിതൂഹി പുത്തം പബ്ബാജേന്തീ"തി. "സ്വാഹം, ഭന്തേ, തഥാ കരിസ്സാമി യഥാ മം മാതാപിതരോ അനുജാനിസ്സന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ"തി.

൨൯൫. അഥ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന മാതാപിതരോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മാതാപിതരോ ഏതദവോച - "അമ്മതാതാ, യഥാ യഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി, നയിദം സുകരം അഗാരം

അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. ഇച്ഛാമഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും. അനുജാനാഥ മം അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ മാതാപിതരോ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും - ''ത്വം ഖോസി, താത രട്ഠപാല, അമ്ഹാകം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ സുഖേധിതോ സുഖപരിഭതോ [സുഖപരിഹതോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) (ഏഹി ത്വം താത രട്ഠപാല ഭുഞ്ജ ച പിവ ച പരിചാരേ ഹി ച, ഭുഞ്ജന്തോ പിവന്തോ പരിചാരേന്തോ കാമേ പരിഭുഞ്ജന്തോ പുഞ്ഞാനി കരോന്തോ അഭിരമസ്സു, ന തം മയം അനുജാനാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ,) സബ്ബത്ഥ ദിസ്സതി, സുദിന്നകണ്ഡേ പന നത്ഥി, അട്ഠകഥാസുപി ന ദസ്സിതം]. ന ത്വം, താത രട്ഠപാല , കസ്സചി ദുക്ഖസ്സ ജാനാസി. മരണേനപി തേ മയം അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സാമ. കിം പന മയം തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ''തി? ദുതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ മാതാപിതരോ ഏതദവോച - ''അമ്മതാതാ, യഥാ യഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി, നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. ഇച്ഛാമഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതും. അനുജാനാഥ മം അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ''തി. തതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ മാതാപിതരോ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും - ''ത്വം ഖോസി, താത രട്ഠപാല, അമ്ഹാകം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ സുഖേധിതോ സുഖപരിഭതോ. ന ത്വം, താത രട്ഠപാല, കസ്സചി ദുക്ഖസ്സ ജാനാസി. മരണേനപി തേ മയം അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സാമ. കിം പന മയം തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ''തി?

൨൯൭. അഥ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ - ''ന മം മാതാപിതരോ അനുജാനന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ''തി തത്ഥേവ അനന്തരഹിതായ ഭൂമിയാ നിപജ്ജി - ''ഇധേവ മേ മരണം ഭവിസ്സതി പബ്ബജ്ജാ വാ''തി. അഥ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ ഏകമ്പി ഭത്തം ന ഭുഞ്ജി, ദ്വേപി ഭത്താനി ന ഭുഞ്ജി, തീണിപി ഭത്താനി ന ഭുഞ്ജി, ചത്താരിപി ഭത്താനി ന ഭുഞ്ജി, പഞ്ചപി ഭത്താനി ന ഭുഞ്ജി, ഛപി ഭത്താനി ന ഭുഞ്ജി, സത്തപി ഭത്താനി ന ഭുഞ്ജി. അഥ ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ മാതാപിതരോ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും - ''ത്വം ഖോസി, താത രട്ഠപാല, അമ്ഹാകം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ സുഖേധിതോ സുഖപരിഭതോ. ന ത്വം, താത രട്ഠപാല, കസ്സചി, ദുക്ഖസ്സ ജാനാസി [''മരണേനപി തേ...പേ॰... പബ്ബജ്ജായാ''തി വാക്യദ്വയം സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ദുതിയട്ഠാനേ യേവ ദിസ്സതി, പാരാജികപാളിയം പന പഠമട്ഠാനേ യേവ ദിസ്സതി. തസ്മാ ഇധ ദുതിയട്ഠാനേ പുനാഗതം അധികം വിയ ദിസ്സതി]. മരണേനപി തേ മയം അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സാമ. കിം പന മയം തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. ഉട്ഠേഹി, താത രട്ഠപാല, ഭുഞ്ജ ച പിവ ച പരിചാരേഹി ച; ഭുഞ്ജന്തോ പിവന്തോ പരിചാരേന്തോ കാമേ പരിഭുഞ്ജന്തോ പുഞ്ഞാനി കരോന്തോ അഭിരമസ്സു. ന തം മയം അനുജാനാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ

[“മരണേനപി തേ...പേ॰... പബ്ബജായാ”തി വാക്യദ്വയം സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ദുതിയട്ഠാനേ യേവ ദിസ്സതി, പാരാജികപാളിയം പന പഠമട്ഠാനേ യേവ ദിസ്സതി. തസ്മാ ഇധ ദുതിയട്ഠാനേ പുനാഗതം അധികം വിയ ദിസ്സതി]. മരണേനപി തേ മയം അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സാമ. കിം പന മയം തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ”തി? ഏവം വുത്തേ, രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ മാതാപിതരോ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും...പേ॰... ദുതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി. തതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ മാതാപിതരോ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും - “ത്വം ഖോസി, താത രട്ഠപാല, അമ്ഹാകം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ സുഖേധിതോ സുഖപരിഭതോ. ന ത്വം, താത രട്ഠപാല, കസ്സചി ദുക്ഖസ്സ ജാനാസി. മരണേനപി തേ മയം അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സാമ, കിം പന മയം തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. ഉട്ഠേഹി, താത രട്ഠപാല, ഭുഞ്ജ ച പിവ ച പരിചാരേഹി ച; ഭുഞ്ജന്തോ പിവന്തോ പരിചാരേന്തോ കാമേ പരിഭുഞ്ജന്തോ പുഞ്ഞാനി കരോന്തോ അഭിരമസ്സു. ന തം മയം അനുജാനാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. മരണേനപി തേ മയം അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സാമ . കിം പന മയം തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സാമ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ”തി? തതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

൨൯൭. അഥ ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ സഹായകാ യേന രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും - “ത്വം ഖോസി [ത്വം ഖോ (സീ॰ പീ॰)], സമ്മ രട്ഠപാല, മാതാപിതൂനം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ സുഖേധിതോ സുഖപരിഭതോ. ന ത്വം, സമ്മ രട്ഠപാല, കസ്സചി ദുക്ഖസ്സ ജാനാസി. മരണേനപി തേ മാതാപിതരോ അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സന്തി. കിം പന തേ തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. ഉട്ഠേഹി, സമ്മ രട്ഠപാല, ഭുഞ്ജ ച പിവ ച പരിചാരേഹി ച; ഭുഞ്ജന്തോ പിവന്തോ പരിചാരേന്തോ കാമേ പരിഭുഞ്ജന്തോ പുഞ്ഞാനി കരോന്തോ അഭിരമസ്സു. ന തം മാതാപിതരോ അനുജാനിസ്സന്തി [അനുജാനന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. മരണേനപി തേ മാതാപിതരോ അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സന്തി. കിം പന തേ തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ”തി? ഏവം വുത്തേ, രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ... തതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ സഹായകാ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും - “ത്വം ഖോസി, സമ്മ രട്ഠപാല, മാതാപിതൂനം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ സുഖേധിതോ സുഖപരിഭതോ, ന ത്വം, സമ്മ രട്ഠപാല, കസ്സചി ദുക്ഖസ്സ ജാനാസി, മരണേനപി തേ മാതാപിതരോ അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സന്തി. കിം പന തേ തം ജീവന്തം അനുജാനിസ്സന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ? ഉട്ഠേഹി, സമ്മ രട്ഠപാല, ഭുഞ്ജ ച പിവ ച പരിചാരേഹി ച, ഭുഞ്ജന്തോ പിവന്തോ പരിചാരേന്തോ കാമേ പരിഭുഞ്ജന്തോ പുഞ്ഞാനി കരോന്തോ അഭിരമസ്സു. ന തം മാതാപിതരോ അനുജാനിസ്സന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ, മരണേനപി തേ മാതാപിതരോ അകാമകാ വിനാ ഭവിസ്സന്തി. കിം പന തേ തം ജീവന്തം

അനുജാനിസ്സന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ’’തി? തതിയമ്പി ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

൨൯൭. അഥ ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ സഹായകാ യേന രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ മാതാപിതരോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ മാതാപിതരോ ഏതദവോചും - ‘‘അമ്മതാതാ, ഏസോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തത്ഥേവ അനന്തരഹിതായ ഭൂമിയാ നിപന്നോ - ‘ഇധേവ മേ മരണം ഭവിസ്സതി പബ്ബജ്ജാ വാ’തി. സചേ തുമ്ഹേ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം നാനുജാനിസ്സഥ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ, തത്ഥേവ [തത്ഥേവസ്സ (സീ॰)] മരണം ആഗമിസ്സതി. സചേ പന തുമ്ഹേ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം അനുജാനിസ്സഥ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ, പബ്ബജിതമ്പി നം ദക്ഖിസ്സഥ. സചേ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ നാഭിരമിസ്സതി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ, കാ തസ്സ [കാ ചസ്സ (സീ॰)] അഞ്ഞാ ഗതി ഭവിസ്സതി? ഇധേവ പച്ചാഗമിസ്സതി. അനുജാനാഥ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായാ’’തി. ‘‘അനുജാനാമ, താതാ, രട്ഠപാലം കുലപുത്തം അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. പബ്ബജിതേന ച പന [പന തേ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] മാതാപിതരോ ഉദ്ദസ്സേതബ്ബാ’’തി. അഥ ഖോ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ സഹായകാ യേന രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ രട്ഠപാലം കുലപുത്തം ഏതദവോചും - ‘‘ഉട്ഠേഹി, സമ്മ രട്ഠപാല [‘‘ത്വം ഖോസി സമ്മ രട്ഠപാല മാതാപിതൂനം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ സുഖേധിതോ സുഖപരിഹതോ, ന ത്വം സമ്മ രട്ഠപാല കസ്സചി ദുക്ഖസ്സ ജാനാസി, ഉട്ഠേഹി സമ്മ രട്ഠപാല ഭുഞ്ജ ച പിവ ച പരിചാരേഹി ച, ഭുഞ്ജന്തോ പിവന്തോ പരിചാരേന്തോ കാമേ പരിഭുഞ്ജന്തോ പുഞ്ഞാനി കരോന്തോ അഭിരമസ്സു, (സീ॰ പീ॰ ക॰)], അനുഞ്ഞാതോസി മാതാപിതൂഹി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. പബ്ബജിതേന ച പന തേ മാതാപിതരോ ഉദ്ദസ്സേതബ്ബാ’’തി.

൨൯൮. അഥ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ ഉട്ഠഹിത്വാ ബലം ഗാഹേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അനുഞ്ഞാതോ അഹം, ഭന്തേ, മാതാപിതൂഹി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. പബ്ബാജേതു മം ഭഗവാ’’തി. അലത്ഥ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരൂപസമ്പന്നേ ആയസ്മന്തേ രട്ഠപാലേ അഡ്ഢമാസൂപസമ്പന്നേ ഥുല്ലകോട്ഠികേ യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന സാവത്ഥി തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന സാവത്ഥി തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ രട്ഠപാലോ അരഹതം അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഇച്ഛാമഹം, ഭന്തേ, മാതാപിതരോ ഉദ്ദസ്സേതും, സചേ മം ഭഗവാ അനുജാനാതീ”തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച [ചേതോപരിവിതക്കം (സീ॰ പീ॰)] മനസാകാസി. യഥാ [യദാ (സീ॰ പീ॰)] ഭഗവാ അഞ്ഞാസി - “അഭബ്ബോ ഖോ രട്ഠപാലോ കുലപുത്തോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിതു”ന്തി, അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ഏതദവോച - “യസ്സദാനി ത്വം, രട്ഠപാല, കാലം മഞ്ഞസീ”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഥുല്ലകോട്ഠികം തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ഥുല്ലകോട്ഠികോ തദവസരി. തത്ര സുദം ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ ഥുല്ലകോട്ഠികേ വിഹരതി രഞ്ഞോ കോരബ്യസ്സ മിഗചീരേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഥുല്ലകോട്ഠികം പിണ്ഡായ പാവിസി. ഥുല്ലകോട്ഠികേ സപദാനം പിണ്ഡായ ചരമാനോ യേന സകപിതു നിവേസനം തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ മജ്ഝിമായ ദ്വാരസാലായ ഉല്ലിഖാപേതി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഏതദവോച - “ഇമേഹി മുണ്ഡകേഹി സമണകേഹി അമ്ഹാകം ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ പബ്ബാജിതോ”തി . അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ സകപിതു നിവേസനേ നേവ ദാനം അലത്ഥ ന പച്ചക്ഖാനം; അഞ്ഞദത്ഥു അക്കോസമേവ അലത്ഥ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ ഞാതിദാസീ ആഭിദോസികം കുമ്മാസം ഛഡ്ഡേതുകാമാ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ തം ഞാതിദാസിം ഏതദവോച - “സചേതം, ഭഗിനി, ഛഡ്ഡനീയധമ്മം, ഇധ മേ പത്തേ ആകിരാ”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ ഞാതിദാസീ തം ആഭിദോസികം കുമ്മാസം ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പത്തേ ആകിരന്തീ ഹത്ഥാനഞ്ച പാദാനഞ്ച സരസ്സ ച നിമിത്തം അഗ്ഗഹേസി.

൩൦൦. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ ഞാതിദാസീ യേനായസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ മാതാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ മാതരം ഏതദവോച - “യഗ്ഘേയ്യേ, ജാനേയ്യാസി - ‘അയ്യപുത്തോ രട്ഠപാലോ അനുപ്പത്തോ’”തി. “സചേ, ജേ, സച്ചം ഭണസി, അദാസിം തം കരോമീ”തി [സച്ചം വദസി, അദാസീ ഭവസീതി (സീ॰ പീ॰), സച്ചം വദസി, അദാസീ ഭവിസ്സസി (ക॰)]. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ മാതാ യേനായസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതരം ഏതദവോച - “യഗ്ഘേ, ഗഹപതി, ജാനേയ്യാസി - ‘രട്ഠപാലോ കിര കുലപുത്തോ അനുപ്പത്തോ’”തി? തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ തം ആഭിദോസികം കുമ്മാസം അഞ്ഞതരം കുട്ടമൂലം [കുഡ്ഡം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നിസ്സായ പരിഭുഞ്ജതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ യേനായസ്മാ രട്ഠപാലോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ഏതദവോച - “അത്ഥി നാമ, താത രട്ഠപാല, ആഭിദോസികം കുമ്മാസം പരിഭുഞ്ജിസ്സസി? നനു, താത രട്ഠപാല, സകം ഗേഹം ഗന്തബ്ബ”ന്തി? “കുതോ നോ, ഗഹപതി, അമ്ഹാകം ഗേഹം അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം

പബ്ബജിതാനം? അനഗാരാ മയം, ഗഹപതി. അഗമമ്ഹ ഖോ തേ, ഗഹപതി, ഗേഹം, തത്ഥ നേവ ദാനം അലത്ഥമ്ഹ ന പച്ചക്ഖാനം; അഞ്ഞദത്ഥു അക്കോസമേവ അലത്ഥമ്ഹാ''തി. ''ഏഹി, താത രട്ഠപാല, ഘരം ഗമിസ്സാമാ''തി. ''അലം, ഗഹപതി, കതം മേ അജ്ജ ഭത്തകിച്ചം''. ''തേന ഹി, താത രട്ഠപാല, അധിവാസേഹി സ്വാതനായ ഭത്ത''ന്തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ അധിവാസനം വിദിത്വാ യേന സകം നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മഹന്തം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണസ്സ പുഞ്ജം കാരാപേത്വാ കിലഞ്ജേഹി പടിച്ഛാദേത്വാ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പുരാണദുതിയികാ ആമന്തേസി - ''ഏഥ തുമ്ഹേ, വധുയോ, യേന അലങ്കാരേന അലങ്കതാ പുബ്ബേ രട്ഠപാലസ്സ കുലപുത്തസ്സ പിയാ ഹോഥ മനാപാ തേന അലങ്കാരേന അലങ്കരോഥാ''തി.

൩൦൧. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ കാലം ആരോചേസി - ''കാലോ, താത രട്ഠപാല, നിട്ഠിതം ഭത്ത''ന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന സകപിതു നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ തം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണസ്സ പുഞ്ജം വിവരാപേത്വാ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ഏതദവോച - ''ഇദം തേ, താത രട്ഠപാല, മാതു മത്തികം ധനം, അഞ്ഞം പേത്തികം, അഞ്ഞം പിതാമഹം. സക്കാ, താത രട്ഠപാല, ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജിതും പുഞ്ഞാനി ച കാതും. ഏഹി ത്വം, താത രട്ഠപാല [രട്ഠപാല സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ (സബ്ബത്ഥ)] , ഹീനായാവത്തിത്വാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജസ്സു പുഞ്ഞാനി ച കരോഹീ''തി. ''സചേ മേ ത്വം, ഗഹപതി, വചനം കരേയ്യാസി, ഇമം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണസ്സ പുഞ്ജം സകടേ ആരോപേത്വാ നിബ്ബാഹാപേത്വാ മജ്ഝേഗങ്ഗായ നദിയാ സോതേ ഓപിലാപേയ്യാസി. തം കിസ്സ ഹേതു? യേ ഉപ്പജ്ജിസ്സന്തി ഹി തേ, ഗഹപതി, തതോനിദാനം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പുരാണദുതിയികാ പച്ചേകം പാദേസു ഗഹേത്വാ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ഏതദവോചും - ''കീദിസാ നാമ താ, അയ്യപുത്ത, അച്ഛരായോ യാസം ത്വം ഹേതു ബ്രഹ്മചരിയം ചരസീ''തി? ''ന ഖോ മയം, ഭഗിനീ, അച്ഛരാനം ഹേതു ബ്രഹ്മചരിയം ചരാമാ''തി. ''ഭഗിനിവാദേന നോ അയ്യപുത്തോ രട്ഠപാലോ സമുദാചരതീ''തി താ തത്ഥേവ മുച്ഛിതാ പപതിംസു. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ പിതരം ഏതദവോച - ''സചേ, ഗഹപതി, ഭോജനം ദാതബ്ബം, ദേഥ; മാ നോ വിഹേഠേഥാ''തി. ''ഭുഞ്ജ, താത രട്ഠപാല, നിട്ഠിതം ഭത്ത''ന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ രട്ഠപാലസ്സ പിതാ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി.

൩൦൨. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ ഭുത്താവീ ഓനീതപത്തപാണീ ഠിതകോവ ഇമാ ഗാഥാ അഭാസി -

''പസ്സ ചിത്തീകതം ബിമ്ബം, അരുകായം സമുസ്സിതം;
ആതുരം ബഹുസങ്കപ്പം, യസ്സ നത്ഥി ധുവം ഠിതി.

‘‘പസ്സ ചിത്തീകതം രൂപം, മണിനാ കുണ്ഡലേന ച;
അട്ഠി തചേന ഓനദ്ധം, സഹ വത്ഥേഭി സോഭതി.

‘‘അലത്തകകതാ പാദാ, മുഖം ചുണ്ണകമക്ഖിതം;
അലം ബാലസ്സ മോഹായ, നോ ച പാരഗവേസിനോ.

‘‘അട്ഠാപദകതാ കേസാ, നേത്താ അഞ്ജനമക്ഖിതാ;
അലം ബാലസ്സ മോഹായ, നോ ച പാരഗവേസിനോ.

‘‘അഞ്ജനീവ നവാ [അഞ്ജനീവണ്ണവാ (ക॰)] ചിത്താ, പൂതികായോ അലങ്കതോ;
അലം ബാലസ്സ മോഹായ, നോ ച പാരഗവേസിനോ.

‘‘ഓദഹി മിഗവോ പാസം, നാസദാ വാകരം മിഗോ;
ഭുത്വാ നിവാപം ഗച്ഛാമ [ഗച്ഛാമി (സ്യാ॰ ക॰)], കന്ദന്തേ മിഗബന്ധകേ’’തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ ഠിതകോവ ഇമാ ഗാഥാ ഭാസിത്വാ യേന രഞ്ഞോ കോരബ്യസ്സ മിഗചീരം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി.

൩൦൩. അഥ ഖോ രാജാ കോരബ്യോ മിഗവം ആമന്തേസി – ‘‘സോധേഹി, സമ്മ മിഗവ, മിഗചീരം ഉയ്യാനഭൂമിം; ഗച്ഛാമ സുഭൂമിം ദസ്സനായാ’’തി. ‘‘ഏവം, ദേവാ’’തി ഖോ മിഗവോ രഞ്ഞോ കോരബ്യസ്സ പടിസ്സുത്വാ മിഗചീരം സോധേന്തോ അദ്ദസ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസിന്നം. ദിസ്വാന യേന രാജാ കോരബ്യോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ രാജാനം കോരബ്യം ഏതദവോച – ‘‘സുദ്ധം ഖോ തേ, ദേവ, മിഗചീരം. അത്ഥി ചേത്ഥ രട്ഠപാലോ നാമ കുലപുത്തോ ഇമസ്മിംയേവ ഥുല്ലകോട്ഠികേ അഗ്ഗകുലസ്സ പുത്തോ യസ്സ ത്വം അഭിണ്ഹം കിത്തയമാനോ അഹോസി, സോ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസിന്നോ’’തി. ‘‘തേന ഹി, സമ്മ മിഗവ, അലം ദാനജ്ജ ഉയ്യാനഭൂമിയാ. തമേവ ദാനി മയം ഭവന്തം രട്ഠപാലം പയിരുപാസിസ്സാമാ’’തി. അഥ ഖോ രാജാ കോരബ്യോ ‘‘യം തത്ഥ ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയത്തം തം സബ്ബം വിസ്സജ്ജേഥാ’’തി വത്വാ ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി യോജാപേത്വാ ഭദ്രം യാനം അഭിരുഹിത്വാ ഭദ്രേഹി ഭദ്രേഹി യാനേഹി ഥുല്ലകോട്ഠികമ്ഹാ നിയ്യാസി മഹച്ചരാജാനുഭാവേന [മഹച്ചാ രാജാനുഭാവേന (സീ॰)] ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ദസ്സനായ. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ ഉസ്സടായ ഉസ്സടായ പരിസായ യേനായസ്മാ രട്ഠപാലോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ രട്ഠപാലേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ രാജാ കോരബ്യോ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ഏതദവോച – ‘‘ഇധ ഭവം രട്ഠപാല ഹത്ഥത്ഥരേ [കട്ഠത്ഥരേ (സ്യാ॰ കം॰)] നിസീദതൂ’’തി. ‘‘അലം, മഹാരാജ, നിസീദ ത്വം; നിസിന്നോ അഹം സകേ ആസനേ’’തി. നിസീദി രാജാ കോരബ്യോ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. നിസജ്ജ ഖോ രാജാ കോരബ്യോ ആയസ്മന്തം രട്ഠപാലം ഏതദവോച –

൩൦൪. ''ചത്താരിമാനി, ഭോ രട്ഠപാല, പാരിജുഞ്ഞാനി യേഹി പാരിജുഞ്ഞേഹി സമന്നാഗതാ ഇധേകച്ചേ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി. കതമാനി ചത്താരി? ജരാപാരിജുഞ്ഞം, ബ്യാധിപാരിജുഞ്ഞം, ഭോഗപാരിജുഞ്ഞം, ഞാതിപാരിജുഞ്ഞം. കതമഞ്ച, ഭോ രട്ഠപാല, ജരാപാരിജുഞ്ഞം? ഇധ, ഭോ രട്ഠപാല , ഏകച്ചോ ജിണ്ണോ ഹോതി വുഡ്ഢോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അഹം ഖോമ്ഹി ഏതരഹി ജിണ്ണോ വുഡ്ഢോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. ന ഖോ പന മയാ സുകരം അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും [ഫാതികത്തും (സീ॰)]. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ തേന ജരാപാരിജുഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭോ രട്ഠപാല, ജരാപാരിജുഞ്ഞം. ഭവം ഖോ പന രട്ഠപാലോ ഏതരഹി ദഹരോ യുവാ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ. തം ഭോതോ രട്ഠപാലസ്സ ജരാപാരിജുഞ്ഞം നത്ഥി. കിം ഭവം രട്ഠപാലോ ഞത്വാ വാ ദിസ്വാ വാ സുത്വാ വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ?

''കതമഞ്ച, ഭോ രട്ഠപാല, ബ്യാധിപാരിജുഞ്ഞം? ഇധ, ഭോ രട്ഠപാല, ഏകച്ചോ ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അഹം ഖോമ്ഹി ഏതരഹി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. ന ഖോ പന മയാ സുകരം അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും . യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ തേന ബ്യാധിപാരിജുഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭോ രട്ഠപാല, ബ്യാധിപാരിജുഞ്ഞം. ഭവം ഖോ പന രട്ഠപാലോ ഏതരഹി അപ്പാബാധോ അപ്പാതങ്കോ സമവേപാകിനിയാ ഗഹണിയാ സമന്നാഗതോ നാതിസീതായ നാച്ചുണ്ഹായ. തം ഭോതോ രട്ഠപാലസ്സ ബ്യാധിപാരിജുഞ്ഞം നത്ഥി. കിം ഭവം രട്ഠപാലോ ഞത്വാ വാ ദിസ്വാ വാ സുത്വാ വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ?

''കതമഞ്ച , ഭോ രട്ഠപാല, ഭോഗപാരിജുഞ്ഞം? ഇധ, ഭോ രട്ഠപാല, ഏകച്ചോ അഡ്ഢോ ഹോതി മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ. തസ്സ തേ ഭോഗാ അനുപുബ്ബേന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ അഡ്ഢോ അഹോസിം മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ. തസ്സ മേ തേ ഭോഗാ അനുപുബ്ബേന പരിക്ഖയം ഗതാ. ന ഖോ പന മയാ സുകരം അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ തേന ഭോഗപാരിജുഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭോ രട്ഠപാല, ഭോഗപാരിജുഞ്ഞം. ഭവം ഖോ പന രട്ഠപാലോ ഇമസ്മിംയേവ ഥുല്ലകോട്ഠികേ അഗ്ഗകുലസ്സ പുത്തോ. തം ഭോതോ രട്ഠപാലസ്സ

ഭോഗപാരിജുഞ്ഞം നത്ഥി. കിം ഭവം രട്ഠപാലോ ഞത്വാ വാ ദിസ്വാ വാ സുത്വാ വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ?

“കതമഞ്ച , ഭോ രട്ഠപാല, ഞാതിപാരിജുഞ്ഞം? ഇധ, ഭോ രട്ഠപാല, ഏകച്ചസ്സ ബഹൂ ഹോന്തി മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ. തസ്സ തേ ഞാതകാ അനുപുബ്ബേന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘മമം ഖോ പുബ്ബേ ബഹൂ അഹേസും മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ. തസ്സ മേ തേ അനുപുബ്ബേന പരിക്ഖയം ഗതാ. ന ഖോ പന മയാ സുകരം അനധിഗതം വാ ഭോഗം അധിഗന്തും അധിഗതം വാ ഭോഗം ഫാതിം കാതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ’ന്തി. സോ തേന ഞാതിപാരിജുഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭോ രട്ഠപാല, ഞാതിപാരിജുഞ്ഞം. ഭോതോ ഖോ പന രട്ഠപാലസ്സ ഇമസ്മിംയേവ ഥുല്ലകോട്ഠികേ ബഹൂ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ. തം ഭോതോ രട്ഠപാലസ്സ ഞാതിപാരിജുഞ്ഞം നത്ഥി. കിം ഭവം രട്ഠപാലോ ഞത്വാ വാ ദിസ്വാ വാ സുത്വാ വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ?

“ഇമാനി ഖോ, ഭോ രട്ഠപാല, ചത്താരി പാരിജുഞ്ഞാനി, യേഹി പാരിജുഞ്ഞേഹി സമന്നാഗതാ ഇധേകച്ചേ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി. താനി ഭോതോ രട്ഠപാലസ്സ നത്ഥി. കിം ഭവം രട്ഠപാലോ ഞത്വാ വാ ദിസ്വാ വാ സുത്വാ വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ”തി?

൩൦൪. “അത്ഥി ഖോ, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരോ ധമ്മുദ്ദേസാ ഉദ്ദിട്ഠാ, യേ അഹം [യമഹം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഞത്വാ ച ദിസ്വാ ച സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. കതമേ ചത്താരോ? ‘ഉപനിയ്യതി ലോകോ അദ്ധുവോ’തി ഖോ, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന പഠമോ ധമ്മുദ്ദേസോ ഉദ്ദിട്ഠോ, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. ‘അതാണോ ലോകോ അനഭിസ്സരോ’തി ഖോ, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ദുതിയോ ധമ്മുദ്ദേസോ ഉദ്ദിട്ഠോ, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. ‘അസ്സകോ ലോകോ, സബ്ബം പഹായ ഗമനീയ’ന്തി ഖോ, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന തതിയോ ധമ്മുദ്ദേസോ ഉദ്ദിട്ഠോ, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. ‘ഊനോ ലോകോ അതിത്തോ തണ്ഹാദാസോ’തി ഖോ, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചതുത്ഥോ ധമ്മുദ്ദേസോ ഉദ്ദിട്ഠോ, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. ഇമേ ഖോ, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരോ ധമ്മുദ്ദേസാ ഉദ്ദിട്ഠാ, യേ അഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ”തി.

൩൦൫. “‘ഉപനിയ്യതി ലോകോ അദ്ധുവോ’തി - ഭവം രട്ഠപാലോ ആഹ. ഇമസ്സ , ഭോ രട്ഠപാല, ഭാസിതസ്സ കഥം അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ”തി? “തം കിം

മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ത്വം വീസതിവസ്സുദ്ദേസികോപി പണ്ണവീസതിവസ്സുദ്ദേസികോപി ഹത്ഥിസ്മിമ്പി കതാവീ അസ്സസ്മിമ്പി കതാവീ രഥസ്മിമ്പി കതാവീ ധനുസ്മിമ്പി കതാവീ ഥരുസ്മിമ്പി കതാവീ ഊരുബലീ ബാഹുബലീ അലമത്തോ സങ്ഗാമാവചരോ"തി? "അഹോസിം അഹം, ഭോ രട്ഠപാല, വീസതിവസ്സുദ്ദേസികോപി പണ്ണവീസതിവസ്സുദ്ദേസികോപി ഹത്ഥിസ്മിമ്പി കതാവീ അസ്സസ്മിമ്പി കതാവീ രഥസ്മിമ്പി കതാവീ ധനുസ്മിമ്പി കതാവീ ഥരുസ്മിമ്പി കതാവീ ഊരുബലീ ബാഹുബലീ അലമത്തോ സങ്ഗാമാവചരോ. അപ്പേകദാഹം, ഭോ രട്ഠപാല, ഇദ്ധിമാവ മഞ്ഞേ ന [ഇദ്ധിമാ മഞ്ഞേ ന (സ്യാ॰ കം॰), ഇദ്ധിമാ ച മഞ്ഞേ (സീ॰), ന വിയ മഞ്ഞേ (ക॰)] അത്തനോ ബലേന സമസമം സമനുപസ്സാമീ"തി. "തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഏവമേവ ത്വം ഏതരഹി ഊരുബലീ ബാഹുബലീ അലമത്തോ സങ്ഗാമാവചരോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ രട്ഠപാല. ഏതരഹി ജിണ്ണോ വുഡ്ഢോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ ആസീതികോ മേ വയോ വത്തതി. അപ്പേകദാഹം, ഭോ രട്ഠപാല, 'ഇധ പാദം കരിസ്സാമീ'തി അഞ്ഞേനേവ പാദം കരോമീ"തി. "ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - 'ഉപനിയ്യതി ലോകോ അദ്ധുവോ'തി, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ"തി. "അച്ഛരിയം, ഭോ രട്ഠപാല, അബ്ഭുതം, ഭോ രട്ഠപാല! യാവ സുഭാസിതം ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന - 'ഉപനിയ്യതി ലോകോ അദ്ധുവോ'തി. ഉപനിയ്യതി ഹി , ഭോ രട്ഠപാല, ലോകോ അദ്ധുവോ.

"സംവിജ്ജന്തേ ഖോ, ഭോ രട്ഠപാല, ഇമസ്മിം രാജകുലേ ഹത്ഥികായാപി അസ്സകായാപി രഥകായാപി പത്തികായാപി, അമ്ഹാകം ആപദാസു പരിയോധായ വത്തിസ്സന്തി. 'അതാണോ ലോകോ അനഭിസ്സരോ'തി - ഭവം രട്ഠപാലോ ആഹ. ഇമസ്സ പന, ഭോ രട്ഠപാല, ഭാസിതസ്സ കഥം അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ"തി? "തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, അത്ഥി തേ കോചി അനുസായികോ ആബാധോ"തി? "അത്ഥി മേ, ഭോ രട്ഠപാല, അനുസായികോ ആബാധോ. അപ്പേകദാ മം, ഭോ രട്ഠപാല, മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ പരിവാരേത്വാ ഠിതാ ഹോന്തി - 'ഇദാനി രാജാ കോരബ്യോ കാലം കരിസ്സതി, ഇദാനി രാജാ കോരബ്യോ കാലം കരിസ്സതീ'"തി. "തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ലഭസി ത്വം തേ മിത്താമച്ചേ ഞാതിസാലോഹിതേ - 'ആയന്തു മേ ഭോന്തോ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ, സബ്ബേവ സന്താ ഇമം വേദനം സംവിഭജഥ, യഥാഹം ലഹുകതരികം വേദനം വേദിയേയ്യ'ന്തി - ഉദാഹു ത്വംയേവ തം വേദനം വേദിയസീ"തി? "നാഹം, ഭോ രട്ഠപാല, ലഭാമി തേ മിത്താമച്ചേ ഞാതിസാലോഹിതേ - 'ആയന്തു മേ ഭോന്തോ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ, സബ്ബേവ സന്താ ഇമം വേദനം സംവിഭജഥ, യഥാഹം ലഹുകതരികം വേദനം വേദിയേയ്യ'ന്തി. അഥ ഖോ അഹമേവ തം വേദനം വേദിയാമീ"തി. "ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - 'അതാണോ ലോകോ അനഭിസ്സരോ'തി, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ"തി. "അച്ഛരിയം, ഭോ രട്ഠപാല, അബ്ഭുതം, ഭോ രട്ഠപാല! യാവ സുഭാസിതം ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന - 'അതാണോ ലോകോ അനഭിസ്സരോ'തി. അതാണോ ഹി, ഭോ രട്ഠപാല, ലോകോ അനഭിസ്സരോ.

“സംവിജ്ജതി ഖോ, ഭോ രട്ഠപാല, ഇമസ്മിം രാജകുലേ പഹൂതം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണം ഭൂമിഗതഞ്ച വേഹാസഗതഞ്ച. ‘അസ്സകോ ലോകോ, സബ്ബം പഹായ ഗമനീയ’ന്തി - ഭവം രട്ഠപാലോ ആഹ. ഇമസ്സ പന, ഭോ രട്ഠപാല, ഭാസിതസ്സ കഥം അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ”തി? “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യഥാ ത്വം ഏതരഹി പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേസി, ലച്ഛസി ത്വം പരത്ഥാപി - ‘ഏവമേവാഹം ഇമേഹേവ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേമീ’തി, ഉദാഹു അഞ്ഞേ ഇമം ഭോഗം പടിപജ്ജിസ്സന്തി, ത്വം പന യഥാകമ്മം ഗമിസ്സസീ”തി? “യഥാഹം, ഭോ രട്ഠപാല, ഏതരഹി പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേമി, നാഹം ലച്ഛാമി പരത്ഥാപി - ‘ഏവമേവ ഇമേഹേവ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേമീ’തി. അഥ ഖോ അഞ്ഞേ ഇമം ഭോഗം പടിപജ്ജിസ്സന്തി; അഹം പന യഥാകമ്മം ഗമിസ്സാമീ”തി. “ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - ‘അസ്സകോ ലോകോ, സബ്ബം പഹായ ഗമനീയ’ന്തി, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ ച സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ”തി. “അച്ഛരിയം, ഭോ രട്ഠപാല, അബ്ഭുതം, ഭോ രട്ഠപാല! യാവ സുഭാസിതം ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന - ‘അസ്സകോ ലോകോ , സബ്ബം പഹായ ഗമനീയ’ന്തി . അസ്സകോ ഹി, ഭോ രട്ഠപാല, ലോകോ സബ്ബം പഹായ ഗമനീയം.

“‘ഊനോ ലോകോ അതിത്തോ തണ്ഹാദാസോ’തി - ഭവം രട്ഠപാലോ ആഹ. ഇമസ്സ, ഭോ രട്ഠപാല, ഭാസിതസ്സ കഥം അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ”തി? “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഫീതം കുരും അജ്ഝാവസസീ”തി? “ഏവം, ഭോ രട്ഠപാല, ഫീതം കുരും അജ്ഝാവസാമീ”തി. “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പുരത്ഥിമായ ദിസായ സദ്ധായികോ പച്ചയികോ. സോ തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘യഗ്ഘേ, മഹാരാജ, ജാനേയ്യാസി, അഹം ആഗച്ഛാമി പുരത്ഥിമായ ദിസായ? തത്ഥദ്ദസം മഹന്തം ജനപദം ഇദ്ധഞ്ചേവ ഫീതഞ്ച ബഹുജനം ആകിണ്ണമനുസ്സം. ബഹൂ തത്ഥ ഹത്ഥികായാ അസ്സകായാ രഥകായാ പത്തികായാ; ബഹു തത്ഥ ധനധഞ്ഞം [ദന്താജിനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; ബഹു തത്ഥ ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണം അകതഞ്ചേവ കതഞ്ച; ബഹു തത്ഥ ഇത്ഥിപരിഗ്ഗഹോ. സക്കാ ച താവതകേനേവ ബലമത്തേന [ബലത്ഥേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ബഹലത്ഥേന (ക॰)] അഭിവിജിനിതും. അഭിവിജിന, മഹാരാജാ’തി, കിന്തി നം കരേയ്യാസീ”തി? “തമ്പി മയം, ഭോ രട്ഠപാല, അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസേയ്യാമാ”തി. “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പച്ഛിമായ ദിസായ... ഉത്തരായ ദിസായ... ദക്ഖിണായ ദിസായ... പരസമുദ്ദതോ സദ്ധായികോ പച്ചയികോ. സോ തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘യഗ്ഘേ, മഹാരാജ, ജാനേയ്യാസി, അഹം ആഗച്ഛാമി പരസമുദ്ദതോ? തത്ഥദ്ദസം മഹന്തം ജനപദം ഇദ്ധഞ്ചേവ ഫീതഞ്ച ബഹുജനം ആകിണ്ണമനുസ്സം. ബഹൂ തത്ഥ ഹത്ഥികായാ അസ്സകായാ രഥകായാ പത്തികായാ; ബഹു തത്ഥ ധനധഞ്ഞം; ബഹു തത്ഥ ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണം അകതഞ്ചേവ കതഞ്ച; ബഹു തത്ഥ ഇത്ഥിപരിഗ്ഗഹോ. സക്കാ ച താവതകേനേവ ബലമത്തേന അഭിവിജിനിതും. അഭിവിജിന, മഹാരാജാ’തി, കിന്തി നം കരേയ്യാസീ”തി? “തമ്പി മയം, ഭോ രട്ഠപാല, അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസേയ്യാമാ”തി. “ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - ‘ഊനോ ലോകോ

അതിത്തോ തണ്ഹാദാസോ’തി, യമഹം ഞത്വാ ച ദിസ്വാ സുത്വാ ച അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ’’തി. ‘‘അച്ഛരിയം, ഭോ രട്ഠപാല, അബ്ഭുതം, ഭോ രട്ഠപാല! യാവ സുഭാസിതം ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന - ‘ഊനോ ലോകോ അതിത്തോ തണ്ഹാദാസോ’തി. ഊനോ ഹി, ഭോ രട്ഠപാല, ലോകോ അതിത്തോ തണ്ഹാദാസോ’’തി.

ഇദമവോച ആയസ്മാ രട്ഠപാലോ. ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

൩൦൭. ‘‘പസ്സാമി ലോകേ സധനേ മനുസ്സേ,

ലദ്ധാന വിത്തം ന ദദന്തി മോഹാ;
ലുദ്ധാ ധനം [ലദ്ധാ ധനം (ക॰)] സന്നിചയം കരോന്തി,
ഭിയ്യോവ കാമേ അഭിപത്ഥയന്തി.

‘‘രാജാ പസയ്ഹാ പഥവിം വിജിത്വാ,
സസാഗരന്തം മഹിമാവസന്തോ [മഹിയാ വസന്തോ (സീ॰ ക॰)];
ഓരം സമുദ്ദസ്സ അതിത്തരൂപോ,
പാരം സമുദ്ദസ്സപി പത്ഥയേഥ.

‘‘രാജാ ച അഞ്ഞേ ച ബഹൂ മനുസ്സാ,
അവീതതണ്ഹാ [അതിത്തതണ്ഹാ (ക॰)] മരണം ഉപേന്തി;
ഊനാവ ഹുത്വാന ജഹന്തി ദേഹം,
കാമേഹി ലോകമ്ഹി ന ഹത്ഥി തിത്തി.

‘‘കന്ദന്തി നം ഞാതീ പകിരിയ കേസേ,
അഹോവതാ നോ അമരാതി ചാഹു;
വത്ഥേന നം പാരുതം നീഹരിത്വാ,
ചിതം സമാദായ [സമാധായ (സീ॰)] തതോഡഹന്തി.

‘‘സോ ഡയ്ഹതി സൂലേഹി തുജ്ജമാനോ,
ഏകേന വത്ഥേന പഹായ ഭോഗേ;
ന മീയമാനസ്സ ഭവന്തി താണാ,
ഞാതീധ മിത്താ അഥ വാ സഹായാ.

‘‘ദായാദകാ തസ്സ ധനം ഹരന്തി,
സത്തോ പന ഗച്ഛതി യേന കമ്മം;
ന മീയമാനം ധനമന്വേതി കിഞ്ചി,
പുത്താ ച ദാരാ ച ധനഞ്ച രട്ഠം.

‘‘ന ദീഘമായും ലഭതേ ധനേന, ന ചാപി വിത്തേന ജരം വിഹന്തി;
അപ്പം ഹിദം ജീവിതമാഹു ധീരാ, അസസ്സതം വിപ്പരിണാമധമ്മം.

‘‘അഡ്ഢാ ദലിദ്ദാ ച ഫുസന്തി ഫസ്സം,
ബാലോ ച ധീരോ ച തഥേവ ഫുട്ഠോ;
ബാലോ ച ബാല്യാ വധിതോവ സേതി,
ധീരോ ച [ധീരോവ (ക॰)] ന വേധതി ഫസ്സഫുട്ഠോ.

“തസ്മാ ഹി പഞ്ഞാവ ധനേന സേയ്യോ,
യായ വോസാനമിധാധിഗച്ഛതി;
അബ്യോസിതത്താ [അസോസിതത്താ (സീ॰ പീ॰)] ഹി ഭവാഭവേസു,
പാപാനി കമ്മാനി കരോന്തി മോഹാ.

“ഉപേതി ഗബ്ഭഞ്ച പരഞ്ച ലോകം,
സംസാരമാപജ്ജ പരമ്പരായ;
തസ്സപ്പപഞ്ഞോ അഭിസദ്ദഹന്തോ,
ഉപേതി ഗബ്ഭഞ്ച പരഞ്ച ലോകം.

“ചോരോ യഥാ സന്ധിമുഖേ ഗഹിതോ,
സകമ്മുനാ ഹഞ്ഞതി പാപധമ്മോ;
ഏവം പജാ പേച്ച പരമ്ഹി ലോകേ,
സകമ്മുനാ ഹഞ്ഞതി പാപധമ്മോ.

“കാമാഹി ചിത്രാ മധുരാ മനോരമാ,
വിരൂപരൂപേന മഥേന്തി ചിത്തം;
ആദീനവം കാമഗുണേസു ദിസ്വാ,
തസ്മാ അഹം പബ്ബജിതോമ്ഹി രാജ.

“ദുമപ്ഫലാനേവ പതന്തി മാണവാ,
ദഹരാ ച വുഡ്ഢാ ച സരീരഭേദാ;
ഏതമ്പി ദിസ്വാ [ഏവമ്പി ദിസ്വാ (സീ॰), ഏതം വിദിത്വാ (സ്യാ॰ കം॰)] പബ്ബജിതോമ്ഹി രാജ,
അപണ്ണകം സാമഞ്ഞമേവ സേയ്യോ”തി.

രട്ഠപാലസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. മഘദേവസുത്തം

൩൦൮. ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ഭഗവാ മിഥിലായം വിഹരതി മഘദേവഅമ്ബവനേ [മഖാദേവഅമ്ബവനേ (സീ॰ പീ॰), മഗ്ഘദേവഅമ്ബവനേ (ക॰)]. അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരസ്മിം പദേസേ സിതം പാത്വാകാസി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഏതദഹോസി – “കോ നു ഖോ ഹേതു, കോ പച്ചയോ ഭഗവതോ സിതസ്സ പാതുകമ്മായ? ന അകാരണേന തഥാഗതാ സിതം പാതുകരോന്തീ”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏകംസം ചീവരം കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച – “കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ ഭഗവതോ സിതസ്സ പാതുകമ്മായ? ന അകാരണേന തഥാഗതാ സിതം പാതുകരോന്തീ”തി. “ഭൂതപുബ്ബം, ആനന്ദ, ഇമിസ്സായേവ മിഥിലായം രാജാ അഹോസി മഘദേവോ നാമ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മേ ഠിതോ മഹാരാജാ; ധമ്മം ചരതി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു നേഗമേസു ചേവ ജാനപദേസു ച; ഉപോസഥഞ്ച ഉപവസതി ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം അട്ഠമിഞ്ച പക്ഖസ്സ. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, രാജാ മഘദേവോ ബഹൂനം വസ്സാനം ബഹൂനം വസ്സസതാനം ബഹൂനം വസ്സസഹസ്സാനം അച്ചയേന കപ്പകം ആമന്തേസി – ‘യദാ മേ, സമ്മ കപ്പക, പസ്സേയ്യാസി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി, അഥ മേ ആരോചേയ്യാസീ’തി. ‘ഏവം, ദേവാ’തി

ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പച്ചസ്സോസി. അദ്ദസാ ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ ബഹൂനം വസ്സാനം ബഹൂനം വസ്സസതാനം ബഹൂനം വസ്സസഹസ്സാനം അച്ചയേന രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി. ദിസ്വാന രാജാനം മഘദേവം ഏതദവോച - ‘പാതുഭൂതാ ഖോ ദേവസ്സ ദേവദൂതാ, ദിസ്സന്തി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനീ’തി. ‘തേന ഹി, സമ്മ കപ്പക, താനി പലിതാനി സാധുകം സണ്ഡാസേന ഉദ്ധരിത്വാ മമ അഞ്ജലിസ്മിം പതിട്ഠാപേഹീ’തി. ‘ഏവം, ദേവാ’തി ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പടിസ്സുത്വാ താനി പലിതാനി സാധുകം സണ്ഡാസേന ഉദ്ധരിത്വാ രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ അഞ്ജലിസ്മിം പതിട്ഠാപേസി.

൩൬൮. “അഥ ഖോ, ആനന്ദ, രാജാ മഘദേവോ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം ആമന്താപേത്വാ ഏതദവോച - ‘പാതുഭൂതാ ഖോ മേ, താത കുമാര, ദേവദൂതാ; ദിസ്സന്തി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി; ഭുത്താ ഖോ പന മേ മാനുസകാ കാമാ; സമയോ ദിബ്ബേ കാമേ പരിയേസിതും. ഏഹി ത്വം, താത കുമാര, ഇമം രജ്ജം പടിപജ്ജ. അഹം പന കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിസ്സാമി. തേന ഹി, താത കുമാര, യദാ ത്വമ്പി പസ്സേയ്യാസി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി, അഥ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം സാധുകം രജ്ജേ സമനുസാസിത്വാ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യാസി. യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാസി, മാ ഖോ മേ ത്വം അന്തിമപുരിസോ അഹോസി. യസ്മിം ഖോ, താത കുമാര, പുരിസയുഗേ വത്തമാനേ ഏവരൂപസ്സ കല്യാണസ്സ വത്തസ്സ സമുച്ഛേദോ ഹോതി സോ തേസം അന്തിമപുരിസോ ഹോതി. തം താഹം, താത കുമാര, ഏവം വദാമി - യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാസി, മാ ഖോ മേ ത്വം അന്തിമപുരിസോ അഹോസീ’തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, രാജാ മഘദേവോ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം സാധുകം രജ്ജേ സമനുസാസിത്വാ ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജി. സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹാസി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന [അബ്യാപജ്ഝേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), അബ്യാപജ്ജേന (ക॰)] ഫരിത്വാ വിഹാസി. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹാസി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹാസി.

“രാജാ ഖോ പനാനന്ദ, മഘദേവോ ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി കുമാരകീളിതം കീളി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഓപരജ്ജം കാരേസി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി രജ്ജം കാരേസി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ

ബ്രഹ്മചരിയമചരി. സോ ചത്താരോ ബ്രഹ്മവിഹാരേ ഭാവേത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മലോകൂപഗോ അഹോസി.

൩൭൦. ''അഥ ഖോ രഞ്ഞോ, ആനന്ദ, മഘദേവസ്സ പുത്തോ ബഹൂനം വസ്സാനം ബഹൂനം വസ്സസതാനം ബഹൂനം വസ്സസഹസ്സാനം അച്ചയേന കപ്പകം ആമന്തേസി - 'യദാ മേ, സമ്മ കപ്പക, പസ്സേയ്യാസി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി, അഥ ഖോ ആരോചേയ്യാസീ'തി. 'ഏവം, ദേവാ'തി ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസി. അദ്ദസാ ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ ബഹൂനം വസ്സാനം ബഹൂനം വസ്സസതാനം ബഹൂനം വസ്സസഹസ്സാനം അച്ചയേന രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പുത്തസ്സ സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി. ദിസ്വാന രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പുത്തം ഏതദവോച - 'പാതുഭൂതാ ഖോ ദേവസ്സ ദേവദൂതാ; ദിസ്സന്തി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനീ'തി. 'തേന ഹി, സമ്മ കപ്പക, താനി പലിതാനി സാധുകം സണ്ഡാസേന ഉദ്ധരിത്വാ മമ അഞ്ജലിസ്മിം പതിട്ഠാപേഹീ'തി. 'ഏവം, ദേവാ'തി ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പുത്തസ്സ പടിസ്സുത്വാ താനി പലിതാനി സാധുകം സണ്ഡാസേന ഉദ്ധരിത്വാ രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പുത്തസ്സ അഞ്ജലിസ്മിം പതിട്ഠാപേസി.

''അഥ ഖോ, ആനന്ദ, രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പുത്തോ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം ആമന്താപേത്വാ ഏതദവോച - 'പാതുഭൂതാ ഖോ, മേ, താത കുമാര, ദേവദൂതാ; ദിസ്സന്തി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി; ഭുത്താ ഖോ പന മേ മാനുസകാ കാമാ; സമയോ ദിബ്ബേ കാമേ പരിയേസിതും. ഏഹി ത്വം, താത കുമാര, ഇമം രജ്ജം പടിപജ്ജ. അഹം പന കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിസ്സാമി. തേന ഹി, താത കുമാര, യദാ ത്വമ്പി പസ്സേയ്യാസി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി, അഥ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം സാധുകം രജ്ജേ സമനുസാസിത്വാ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യാസി. യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാസി, മാ ഖോ മേ ത്വം അന്തിമപുരിസോ അഹോസി. യസ്മിം ഖോ, താത കുമാര, പുരിസയുഗേ വത്തമാനേ ഏവരൂപസ്സ കല്യാണസ്സ വത്തസ്സ സമുച്ഛേദോ ഹോതി സോ തേസം അന്തിമപുരിസോ ഹോതി. തം താഹം, താത കുമാര, ഏവം വദാമി - യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാസി, മാ ഖോ മേ ത്വം അന്തിമപുരിസോ അഹോസീ'തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, രഞ്ഞോ മഘദേവസ്സ പുത്തോ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം സാധുകം രജ്ജേ സമനുസാസിത്വാ ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജി. സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹാസി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹാസി. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...
ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹാസി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹാസി.

രഞ്ഞോ ഖോ പനാനന്ദ, മഘദേവസ്സ പുത്തോ ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി കുമാരകീളിതം കീളി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഓപരജ്ജം കാരേസി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി രജ്ജം കാരേസി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ബ്രഹ്മചരിയമചരി. സോ ചത്താരോ ബ്രഹ്മവിഹാരേ ഭാവേത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മലോകൂപഗോ അഹോസി.

൩൬൭. ''രഞ്ഞോ ഖോ പനാനന്ദ, മഘദേവസ്സ പുത്തപപുത്തകാ തസ്സ പരമ്പരാ ചതുരാസീതിരാജസഹസ്സാനി [ചതുരാസീതിഖത്തിയസഹസ്സാനി (സീ॰ പീ॰), ചതുരാസീതിസഹസ്സാനി (സ്യാ॰ കം॰)] ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിംസു. തേ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരിംസു, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിംസു. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ… മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ… ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരിംസു, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിംസു. ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി കുമാരകീളിതം കീളിംസു, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഓപരജ്ജം കാരേസും, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി രജ്ജം കാരേസും, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ ബ്രഹ്മചരിയമചരിംസു. തേ ചത്താരോ ബ്രഹ്മവിഹാരേ ഭാവേത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മലോകൂപഗാ അഹേസും. നിമി തേസം രാജാ [രാജാനം (സീ॰ പീ॰)] പച്ഛിമകോ അഹോസി ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മേ ഠിതോ മഹാരാജാ; ധമ്മം ചരതി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു നേഗമേസു ചേവ ജാനപദേസു ച; ഉപോസഥഞ്ച ഉപവസതി ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം അട്ഠമിഞ്ച പക്ഖസ്സ.

൩൬൮. ''ഭൂതപുബ്ബം, ആനന്ദ, ദേവാനം താവതിംസാനം സുധമ്മായം സഭായം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി – 'ലാഭാ വത, ഭോ, വിദേഹാനം, സുലദ്ധം വത, ഭോ, വിദേഹാനം, യേസം നിമി രാജാ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മേ ഠിതോ മഹാരാജാ; ധമ്മം ചരതി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു നേഗമേസു ചേവ ജാനപദേസു ച; ഉപോസഥഞ്ച ഉപവസതി ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം അട്ഠമിഞ്ച പക്ഖസ്സാ'തി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ദേവേ താവതിംസേ ആമന്തേസി – 'ഇച്ഛേയ്യാഥ നോ തുമ്ഹേ, മാരിസാ, നിമിം രാജാനം ദട്ഠു'ന്തി? 'ഇച്ഛാമ മയം, മാരിസ, നിമിം രാജാനം ദട്ഠു'ന്തി. തേന ഖോ പന, ആനന്ദ, സമയേന നിമി രാജാ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ സീസംന്ഹാതോ [സസീസം നഹാതോ (സീ॰), സീസന്ഹാതോ (സ്യാ॰ കം॰)] ഉപോസഥികോ ഉപരിപാസാദവരഗതോ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ – സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ

ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ദേവേസു താവതിംസേസു അന്തരഹിതോ നിമിസ്സ രഞ്ഞോ പമുഖേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ നിമിം രാജാനം ഏതദവോച - 'ലാഭാ തേ, മഹാരാജ, സുലദ്ധം തേ, മഹാരാജ. ദേവാ, മഹാരാജ, താവതിംസാ സുധമ്മായം സഭായം കിത്തയമാനരൂപാ സന്നിസിന്നാ - "ലാഭാ വത, ഭോ, വിദേഹാനം, സുലദ്ധം വത, ഭോ, വിദേഹാനം, യേസം നിമി രാജാ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മേ ഠിതോ മഹാരാജാ; ധമ്മം ചരതി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു നേഗമേസു ചേവ ജാനപദേസു ച; ഉപോസഥഞ്ച ഉപവസതി ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം അട്ഠമിഞ്ച പക്ഖസ്സാ"തി. ദേവാ തേ, മഹാരാജ, താവതിംസാ ദസ്സനകാമാ. തസ്സ തേ അഹം, മഹാരാജ, സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം പഹിണിസ്സാമി; അഭിരുഹേയ്യാസി, മഹാരാജ, ദിബ്ബം യാനം അവികമ്പമാനോ'തി. അധിവാസേസി ഖോ, ആനന്ദ, നിമി രാജാ തുണ്ഹീഭാവേന.

൩൬൯. "അഥ ഖോ, ആനന്ദ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ നിമിസ്സ രഞ്ഞോ അധിവാസനം വിദിത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - നിമിസ്സ രഞ്ഞോ പമുഖേ അന്തരഹിതോ ദേവേസു താവതിംസേസു പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ മാതലിം സങ്ഗാഹകം ആമന്തേസി - 'ഏഹി ത്വം, സമ്മ മാതലി, സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം യോജേത്വാ നിമിം രാജാനം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേഹി - അയം തേ, മഹാരാജ, സഹസ്സയുത്തോ ആജഞ്ഞരഥോ സക്കേന ദേവാനമിന്ദേന പേസിതോ; അഭിരുഹേയ്യാസി, മഹാരാജ, ദിബ്ബം യാനം അവികമ്പമാനോ'തി. 'ഏവം, ഭദ്ദന്തവാ'തി ഖോ, ആനന്ദ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം യോജേത്വാ നിമിം രാജാനം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോച - 'അയം തേ, മഹാരാജ, സഹസ്സയുത്തോ ആജഞ്ഞരഥോ സക്കേന ദേവാനമിന്ദേന പേസിതോ; അഭിരുഹ, മഹാരാജ, ദിബ്ബം യാനം അവികമ്പമാനോ. അപി ച, മഹാരാജ, കതമേന തം നേമി, യേന വാ പാപകമ്മാ പാപകാനം കമ്മാനം വിപാകം പടിസംവേദേന്തി, യേന വാ കല്യാണകമ്മാ കല്യാണകമ്മാനം വിപാകം പടിസംവേദേന്തീ'തി? 'ഉഭയേനേവ മം, മാതലി, നേഹീ'തി. സമ്പവേസേസി [സമ്പാപേസി (സീ॰ പീ॰)] ഖോ, ആനന്ദ, മാതലി, സങ്ഗാഹകോ നിമിം രാജാനം സുധമ്മം സഭം. അദ്ദസാ ഖോ, ആനന്ദ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ നിമിം രാജാനം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന നിമിം രാജാനം ഏതദവോച - 'ഏഹി ഖോ, മഹാരാജ. സ്വാഗതം, മഹാരാജ. ദേവാ തേ ദസ്സനകാമാ, മഹാരാജ, താവതിംസാ സുധമ്മായം സഭായം കിത്തയമാനരൂപാ സന്നിസിന്നാ - "ലാഭാ വത, ഭോ, വിദേഹാനം, സുലദ്ധം വത, ഭോ, വിദേഹാനം, യേസം നിമി രാജാ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ധമ്മേ ഠിതോ മഹാരാജാ; ധമ്മം ചരതി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു നേഗമേസു ചേവ ജാനപദേസു ച; ഉപോസഥഞ്ച ഉപവസതി ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം അട്ഠമിഞ്ച പക്ഖസ്സാ"തി. ദേവാ തേ, മഹാരാജ, താവതിംസാ ദസ്സനകാമാ . അഭിരമ, മഹാരാജ, ദേവേസു ദേവാനുഭാവേനാ'തി. 'അലം, മാരിസ, തത്ഥേവ മം മിഥിലം പടിനേതു. തഥാഹം ധമ്മം ചരിസ്സാമി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു നേഗമേസു ചേവ ജാനപദേസു ച; ഉപോസഥഞ്ച ഉപവസാമി ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം അട്ഠമിഞ്ച പക്ഖസ്സാ'തി.

൩൧൪. "അഥ ഖോ, ആനന്ദ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ മാതലിം സങ്ഗാഹകം ആമന്തേസി - 'ഏഹി ത്വം, സമ്മ മാതലി, സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം യോജേത്വാ നിമിം രാജാനം തഥേവ മിഥിലം പടിനേഹീ'തി. 'ഏവം, ഭദ്ദന്തവാ'തി ഖോ, ആനന്ദ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം യോജേത്വാ നിമിം രാജാനം തഥേവ മിഥിലം പടിനേസി. തത്ര സുദം, ആനന്ദ, നിമി രാജാ ധമ്മം ചരതി ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു നേഗമേസു ചേവ ജാനപദേസു ച, ഉപോസഥഞ്ച ഉപവസതി ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം അട്ഠമിഞ്ച പക്ഖസ്സാതി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, നിമി രാജാ ബഹൂനം വസ്സാനം ബഹൂനം വസ്സസതാനം ബഹൂനം വസ്സസഹസ്സാനം അച്ചയേന കപ്പകം ആമന്തേസി - 'യദാ മേ, സമ്മ കപ്പക, പസ്സേയ്യാസി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി, അഥ മേ ആരോചേയ്യാസീ'തി. 'ഏവം, ദേവാ'തി ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ നിമിസ്സ രഞ്ഞോ പച്ചസ്സോസി. അദ്ദസാ ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ ബഹൂനം വസ്സാനം ബഹൂനം വസ്സസതാനം ബഹൂനം വസ്സസഹസ്സാനം അച്ചയേന നിമിസ്സ രഞ്ഞോ സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി. ദിസ്വാന നിമിം രാജാനം ഏതദവോച - 'പാതുഭൂതാ ഖോ ദേവസ്സ ദേവദൂതാ; ദിസ്സന്തി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനീ'തി. 'തേന ഹി, സമ്മ കപ്പക, താനി പലിതാനി സാധുകം സണ്ഡാസേന ഉദ്ധരിത്വാ മമ അഞ്ജലിസ്മിം പതിട്ഠാപേഹീ'തി. 'ഏവം, ദേവാ'തി ഖോ, ആനന്ദ, കപ്പകോ നിമിസ്സ രഞ്ഞോ പടിസ്സുത്വാ താനി പലിതാനി സാധുകം സണ്ഡാസേന ഉദ്ധരിത്വാ നിമിസ്സ രഞ്ഞോ അഞ്ജലിസ്മിം പതിട്ഠാപേസി. അഥ ഖോ, ആനന്ദ, നിമി രാജാ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം ആമന്താപേത്വാ ഏതദവോച - 'പാതുഭൂതാ ഖോ മേ, താത കുമാര, ദേവദൂതാ; ദിസ്സന്തി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി; ഭുത്താ ഖോ പന മേ മാനുസകാ കാമാ; സമയോ ദിബ്ബേ കാമേ പരിയേസിതും. ഏഹി ത്വം, താത കുമാര, ഇമം രജ്ജം പടിപജ്ജ. അഹം പന കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിസ്സാമി. തേന ഹി, താത കുമാര, യദാ ത്വമ്പി പസ്സേയ്യാസി സിരസ്മിം പലിതാനി ജാതാനി, അഥ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം സാധുകം രജ്ജേ സമനുസാസിത്വാ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യാസി. യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാസി, മാ ഖോ മേ ത്വം അന്തിമപുരിസോ അഹോസി. യസ്മിം ഖോ, താത കുമാര, പുരിസയുഗേ വത്തമാനേ ഏവരൂപസ്സ കല്യാണസ്സ വത്തസ്സ സമുച്ഛേദോ ഹോതി സോ തേസം അന്തിമപുരിസോ ഹോതി. തം താഹം, താത കുമാര, ഏവം വദാമി - 'യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാസി, മാ ഖോ മേ ത്വം അന്തിമപുരിസോ അഹോസീ'തി.

൩൧൫. "അഥ ഖോ, ആനന്ദ, നിമി രാജാ കപ്പകസ്സ ഗാമവരം ദത്വാ ജേട്ഠപുത്തം കുമാരം സാധുകം രജ്ജേ സമനുസാസിത്വാ ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജി. സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹാസി, തഥാ ദുതിയം , തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹാസി. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം

ദിസം ഫരിത്വാ വിഹാസി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹാസി. നിമി ഖോ, പനാനന്ദ, രാജാ ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി കുമാരകീളിതം കീളി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഓപരജ്ജം കാരേസി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി രജ്ജം കാരേസി, ചതുരാസീതിവസ്സസഹസ്സാനി ഇമസ്മിംയേവ മഘദേവഅമ്ബവനേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ബ്രഹ്മചരിയമചരി. സോ ചത്താരോ ബ്രഹ്മവിഹാരേ ഭാവേത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മലോകൂപഗോ അഹോസി. നിമിസ്സ ഖോ പനാനനന്ദ , രഞ്ഞോ കളാരജനകോ നാമ പുത്തോ അഹോസി. ന സോ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജി. സോ തം കല്യാണം വത്തം സമുച്ഛിന്ദി. സോ തേസം അന്തിമപുരിസോ അഹോസി.

൩൭൩. ''സിയാ ഖോ പന തേ, ആനന്ദ, ഏവമസ്സ - 'അഞ്ഞോ നൂന തേന സമയേന രാജാ മഘദേവോ അഹോസി, യേന തം കല്യാണം വത്തം നിഹിത'ന്തി [യോ തം കല്യാണം വത്തം നിഹിനീതി (സീ॰)]. ന ഖോ പനേതം, ആനന്ദ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. അഹം തേന സമയേന രാജാ മഘദേവോ അഹോസിം. (അഹം തം കല്യാണം വത്തം നിഹിനിം,) [( ) നത്ഥി (ക॰)] മയാ തം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം; പച്ഛിമാ ജനതാ അനുപ്പവത്തേസി. തം ഖോ പനാനന്ദ, കല്യാണം വത്തം ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ ബ്രഹ്മലോകൂപപത്തിയാ. ഇദം ഖോ പനാനന്ദ, ഏതരഹി മയാ കല്യാണം വത്തം നിഹിതം ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. കതമഞ്ചാനന്ദ, ഏതരഹി മയാ കല്യാണം വത്തം നിഹിതം ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചാ, സമ്മാകമ്മന്തോ, സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ , സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധി. ഇദം ഖോ, ആനന്ദ, ഏതരഹി മയാ കല്യാണം വത്തം നിഹിതം ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. തം വോ അഹം, ആനന്ദ, ഏവം വദാമി - 'യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാഥ, മാ ഖോ മേ തുമ്ഹേ അന്തിമപുരിസാ അഹുവത്ഥ'. യസ്മിം ഖോ, ആനന്ദ, പുരിസയുഗേ വത്തമാനേ ഏവരൂപസ്സ കല്യാണസ്സ വത്തസ്സ സമുച്ഛേദോ ഹോതി സോ തേസം അന്തിമപുരിസോ ഹോതി. തം വോ അഹം, ആനന്ദ, ഏവം വദാമി - 'യേന മേ ഇദം കല്യാണം വത്തം നിഹിതം അനുപ്പവത്തേയ്യാഥ, മാ ഖോ മേ തുമ്ഹേ അന്തിമപുരിസാ അഹുവത്ഥാ'''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മഘദേവസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. മധുരസുത്തം

൩൧൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ മധുരായം വിഹരതി ഗുന്ദാവനേ. അസ്സോസി ഖോ രാജാ മാധുരോ അവന്തിപുത്തോ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, കച്ചാനോ മധുരായം [മഥുരായം (ടീകാ)] വിഹരതി ഗുന്ദാവനേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം കച്ചാനം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ ബഹുസ്സുതോ ചിത്തകഥീ കല്യാണപടിഭാനോ വുദ്ധോ ചേവ അരഹാ ച'. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി. അഥ ഖോ രാജാ മാധുരോ അവന്തിപുത്തോ ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി യോജാപേത്വാ ഭദ്രം യാനം അഭിരുഹിത്വാ ഭദ്രേഹി ഭദ്രേഹി യാനേഹി മധുരായ നിയ്യാസി മഹച്ചരാജാനുഭാവേന ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ദസ്സനായ. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ മഹാകച്ചാനേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ മാധുരോ അവന്തിപുത്തോ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതദവോച - ''ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ കച്ചാന, ഏവമാഹംസു - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുക്കോ വണ്ണോ, കണ്ഹോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണാവ സുജ്ഝന്തി, നോ അബ്രാഹ്മണാ; ബ്രാഹ്മണാവ ബ്രഹ്മുനോ പുത്താ ഓരസാ മുഖതോ ജാതാ ബ്രഹ്മജാ ബ്രഹ്മനിമ്മിതാ ബ്രഹ്മദായാദാ'തി. ഇധ ഭവം കച്ചാനോ കിമക്ഖായീ''തി? ''ഘോസോയേവ ഖോ ഏസോ, മഹാരാജ, ലോകസ്മിം - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുക്കോ വണ്ണോ, കണ്ഹോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണാവ സുജ്ഝന്തി, നോ അബ്രാഹ്മണാ; ബ്രാഹ്മണാവ ബ്രഹ്മുനോ പുത്താ ഓരസാ മുഖതോ ജാതാ ബ്രഹ്മജാ ബ്രഹ്മനിമ്മിതാ ബ്രഹ്മദായാദാ'തി. തദമിനാപേതം, മഹാരാജ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ ഘോസോയേവേസോ ലോകസ്മിം - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി.

൩൧൮. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഖത്തിയസ്സ ചേപി ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ... ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ... വേസ്സോപിസ്സാസ്സ... സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി? ''ഖത്തിയസ്സ ചേപി, ഭോ കച്ചാന, ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ... ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ... വേസ്സോപിസ്സാസ്സ... സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ബ്രാഹ്മണസ്സ ചേപി ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ... വേസ്സോപിസ്സാസ്സ... സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ ... ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി? ''ബ്രാഹ്മണസ്സ ചേപി, ഭോ കച്ചാന, ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ

ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ... വേസ്സോപിസ്സാസ്സ... സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ ... ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, വേസ്സസ്സ ചേപി ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ വേസ്സോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ... സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ... ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ... ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി? ''വേസ്സസ്സ ചേപി, ഭോ കച്ചാന, ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ വേസ്സോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ... സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ... ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ... ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, സുദ്ദസ്സ ചേപി ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ... ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ... ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ... വേസ്സോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി? ''സുദ്ദസ്സ ചേപി, ഭോ കച്ചാന, ഇജ്ഝേയ്യ ധനേന വാ ധഞ്ഞേന വാ രജതേന വാ ജാതരൂപേന വാ സുദ്ദോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീതി... ഖത്തിയോപിസ്സാസ്സ... ബ്രാഹ്മണോപിസ്സാസ്സ... വേസ്സോപിസ്സാസ്സ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിംകാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യദി ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി നോ വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭോ കച്ചാന, ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി. നേസം [നാസം (സീ॰), നാഹം (സ്യാ॰ കം॰)] ഏത്ഥ കിഞ്ചി നാനാകരണം സമനുപസ്സാമീ''തി. ''ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ ഘോസോയേവേസോ ലോകസ്മിം - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി.

൩൧൯. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധസ്സ ഖത്തിയോ പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ പിസുണവാചോ ഫരുസവാചോ സമ്ഫപ്പലാപീ അഭിജ്ഝാലു ബ്യാപന്നചിത്തോ മിച്ഛാദിട്ഠി [മിച്ഛാദിട്ഠീ (സബ്ബത്ഥ)] കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ നോ വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ''തി? ''ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ കച്ചാന, പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ പിസുണവാചോ ഫരുസവാചോ സമ്ഫപ്പലാപീ അഭിജ്ഝാലു ബ്യാപന്നചിത്തോ മിച്ഛാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഏവം മേ ഏത്ഥ ഹോതി, ഏവഞ്ച പന മേ ഏതം അരഹതം സുത''ന്തി.

''സാധു സാധു, മഹാരാജ! സാധു ഖോ തേ ഏതം, മഹാരാജ, ഏവം ഹോതി, സാധു ച പന തേ ഏതം അരഹതം സുതം. തം കിം മഞ്ഞസി,

മഹാരാജ, ഇധസ്സ ബ്രാഹ്മണോ…പേ॰… ഇധസ്സ വേസ്സോ…പേ॰… ഇധസ്സ സുദ്ദോ പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ…പേ॰… മിച്ഛാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ നോ വാ? കഥം വാ തേ എത്ഥ ഹോതീ''തി? ''സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ കച്ചാന, പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ…പേ॰… മിച്ഛാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഏവം മേ എത്ഥ ഹോതി, ഏവഞ്ച പന മേ എതം അരഹതം സുത''ന്തി.

''സാധു സാധു, മഹാരാജ! സാധു ഖോ തേ എതം, മഹാരാജ, ഏവം ഹോതി, സാധു ച പന തേ എതം അരഹതം സുതം. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യദി ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി നോ വാ? കഥം വാ തേ എത്ഥ ഹോതീ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭോ കച്ചാന, ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി. നേസം എത്ഥ കിഞ്ചി നാനാകരണം സമനുപസ്സാമീ''തി. ''ഇമിനാപി ഖോ എതം, മഹാരാജ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ ഘോസോ യേവേസോ ലോകസ്മിം - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ…പേ॰… ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി.

൩൨൦. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധസ്സ ഖത്തിയോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ, മുസാവാദാ പടിവിരതോ, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ, അനഭിജ്ഝാലു അബ്യാപന്നചിത്തോ സമ്മാദിട്ഠി [സമ്മാദിട്ഠീ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യ നോ വാ? കഥം വാ തേ എത്ഥ ഹോതീ''തി? ''ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ കച്ചാന, പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ, മുസാവാദാ പടിവിരതോ, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ, അനഭിജ്ഝാലു അബ്യാപന്നചിത്തോ സമ്മാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഏവം മേ എത്ഥ ഹോതി, ഏവഞ്ച പന മേ എതം അരഹതം സുത''ന്തി.

''സാധു സാധു, മഹാരാജ! സാധു ഖോ തേ എതം, മഹാരാജ, ഏവം ഹോതി, സാധു ച പന തേ എതം അരഹതം സുതം. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധസ്സ ബ്രാഹ്മണോ, ഇധസ്സ വേസ്സോ, ഇധസ്സ സുദ്ദോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ…പേ॰… സമ്മാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യ നോ വാ? കഥം വാ തേ എത്ഥ ഹോതീ''തി? ''സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ കച്ചാന, പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ…പേ॰… സമ്മാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യ. ഏവം മേ എത്ഥ ഹോതി, ഏവഞ്ച പന മേ എതം അരഹതം സുത''ന്തി.

''സാധു സാധു, മഹാരാജ! സാധു ഖോ തേ എതം, മഹാരാജ, ഏവം ഹോതി, സാധു ച പന തേ എതം അരഹതം സുതം. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യദി ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി നോ

വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭോ കച്ചാന, ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി. നേസം ഏത്ഥ കിഞ്ചി നാനാകരണം സമനുപസ്സാമീ”തി . “ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ ഘോസോ യേവേസോ ലോകസ്മിം - ‘ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ…പേ॰… ബ്രഹ്മദായാദാ’”തി.

൩൨൯. “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ ഖത്തിയോ സന്ധിം വാ ഛിന്ദേയ്യ, നില്ലോപം വാ ഹരേയ്യ, ഏകാഗാരികം വാ കരേയ്യ, പരിപന്ഥേ വാ തിട്ഠേയ്യ, പരദാരം വാ ഗച്ഛേയ്യ, തഞ്ചേ തേ പുരിസാ ഗഹേത്വാ ദസ്സേയ്യും - ‘അയം തേ, ദേവ, ചോരോ ആഗുചാരീ. ഇമസ്സ യം ഇച്ഛസി തം ദണ്ഡം പണേഹീ’തി. കിന്തി നം കരേയ്യാസീ”തി? “ഘാതേയ്യാമ വാ, ഭോ കച്ചാന, ജാപേയ്യാമ വാ പബ്ബാജേയ്യാമ വാ യഥാപച്ചയം വാ കരേയ്യാമ. തം കിസ്സ ഹേതു? യാ ഹിസ്സ , ഭോ കച്ചാന, പുബ്ബേ ‘ഖത്തിയോ’തി സമഞ്ഞാ സാസ്സ അന്തരഹിതാ; ചോരോത്വേവ സങ്ഖ്യം [സങ്ഖം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഗച്ഛതീ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ ബ്രാഹ്മണോ, ഇധ വേസ്സോ, ഇധ സുദ്ദോ സന്ധിം വാ ഛിന്ദേയ്യ, നില്ലോപം വാ ഹരേയ്യ, ഏകാഗാരികം വാ കരേയ്യ, പരിപന്ഥേ വാ തിട്ഠേയ്യ, പരദാരം വാ ഗച്ഛേയ്യ, തഞ്ചേ തേ പുരിസാ ഗഹേത്വാ ദസ്സേയ്യും - ‘അയം തേ, ദേവ, ചോരോ ആഗുചാരീ. ഇമസ്സ യം ഇച്ഛസി തം ദണ്ഡം പണേഹീ’തി. കിന്തി നം കരേയ്യാസീ”തി? “ഘാതേയ്യാമ വാ, ഭോ കച്ചാന, ജാപേയ്യാമ വാ പബ്ബാജേയ്യാമ വാ യഥാപച്ചയം വാ കരേയ്യാമ. തം കിസ്സ ഹേതു? യാ ഹിസ്സ, ഭോ കച്ചാന, പുബ്ബേ ‘സുദ്ദോ’തി സമഞ്ഞാ സാസ്സ അന്തരഹിതാ; ചോരോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യദി ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി നോ വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭോ കച്ചാന, ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി. നേസം ഏത്ഥ കിഞ്ചി നാനാകരണം സമനുപസ്സാമീ”തി. “ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ ഘോസോ യേവേസോ ലോകസ്മിം - ‘ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ…പേ॰… ബ്രഹ്മദായാദാ’”തി.

൩൨൨. “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ ഖത്തിയോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ അസ്സ വിരതോ പാണാതിപാതാ, വിരതോ അദിന്നാദാനാ, വിരതോ മുസാവാദാ, രത്തൂപരതോ, ഏകഭത്തികോ, ബ്രഹ്മചാരീ, സീലവാ, കല്യാണധമ്മോ? കിന്തി നം കരേയ്യാസീ”തി? “അഭിവാദേയ്യാമ വാ [പി (ദീ॰ നി॰ ൧.൧൮൪, ൧൮൭ സാമഞ്ഞഫലേ)], ഭോ കച്ചാന, പച്ചുട്ഠേയ്യാമ വാ ആസനേന വാ നിമന്തേയ്യാമ അഭിനിമന്തേയ്യാമ വാ നം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേഹി ധമ്മികം വാ അസ്സ രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹേയ്യാമ. തം കിസ്സ ഹേതു? യാ ഹിസ്സ, ഭോ കച്ചാന, പുബ്ബേ ‘ഖത്തിയോ’തി സമഞ്ഞാ സാസ്സ അന്തരഹിതാ; സമണോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ ബ്രാഹ്മണോ, ഇധ വേസ്സോ, ഇധ സുദ്ദോ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ അസ്സ വിരതോ പാണാതിപാതാ, വിരതോ അദിന്നാദാനാ വിരതോ മുസാവാദാ, രത്തൂപരതോ, ഏകഭത്തികോ, ബ്രഹ്മചാരീ, സീലവാ, കല്യാണധമ്മോ? കിന്തി നം കരേയ്യാസീ”തി? “അഭിവാദേയ്യാമ വാ, ഭോ കച്ചാന, പച്ചുട്ഠേയ്യാമ വാ ആസനേന വാ നിമന്തേയ്യാമ അഭിനിമന്തേയ്യാമ വാ നം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേഹി ധമ്മികം വാ അസ്സ രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹേയ്യാമ. തം കിസ്സ ഹേതു? യാ ഹിസ്സ, ഭോ കച്ചാന, പുബ്ബേ ‘സുദ്ദോ’തി സമഞ്ഞാ സാസ്സ അന്തരഹിതാ; സമണോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യദി ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി നോ വാ? കഥം വാ തേ ഏത്ഥ ഹോതീ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭോ കച്ചാന, ഏവം സന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ വണ്ണാ സമസമാ ഹോന്തി. നേസം ഏത്ഥ കിഞ്ചി നാനാകരണം സമനുപസ്സാമീ”തി. “ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ ഘോസോയേവേസോ ലോകസ്മിം - ‘ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുക്കോ വണ്ണോ, കണ്ഹോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണാവ സുജ്ഝന്തി, നോ അബ്രാഹ്മണാ; ബ്രാഹ്മണാവ ബ്രഹ്മുനോ പുത്താ ഓരസാ മുഖതോ ജാതാ ബ്രഹ്മജാ ബ്രഹ്മനിമ്മിതാ ബ്രഹ്മദായാദാ’”തി.

൩൨൩. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാധുരോ അവന്തിപുത്തോ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ കച്ചാന, അഭിക്കന്തം, ഭോ കച്ചാന! സേയ്യഥാപി, ഭോ കച്ചാന, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി; ഏവമേവം ഭോതാ കച്ചാനേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം കച്ചാനം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച . ഉപാസകം മം ഭവം കച്ചാനോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി. “മാ ഖോ മം ത്വം, മഹാരാജ, സരണം അഗമാസി. തമേവ ത്വം [തമേതം ത്വം (സ്യാ॰ കം॰), തമേതം (ക॰)] ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛ യമഹം സരണം ഗതോ”തി. “കഹം പന, ഭോ കച്ചാന, ഏതരഹി സോ ഭഗവാ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ”തി? “പരിനിബ്ബുതോ ഖോ, മഹാരാജ, ഏതരഹി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ”തി. “സചേപി മയം, ഭോ കച്ചാന, സുണേയ്യാമ തം ഭഗവന്തം ദസസു യോജനേസു, ദസപി മയം യോജനാനി ഗച്ഛേയ്യാമ തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം. സചേപി മയം, ഭോ കച്ചാന, സുണേയ്യാമ തം ഭഗവന്തം വീസതിയാ യോജനേസു, തിംസായ യോജനേസു, ചത്താരീസായ യോജനേസു, പഞ്ഞാസായ യോജനേസു, പഞ്ഞാസമ്പി മയം യോജനാനി ഗച്ഛേയ്യാമ തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം. യോജനസതേ ചേപി മയം ഭോ കച്ചാന, സുണേയ്യാമ തം ഭഗവന്തം, യോജനസതമ്പി മയം ഗച്ഛേയ്യാമ തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം. യതോ ച, ഭോ കച്ചാന, പരിനിബ്ബുതോ സോ ഭഗവാ, പരിനിബ്ബുതമ്പി മയം ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച.

ഉപാസകം മം ഭവം കച്ചാനോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

മധുരസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. ബോധിരാജകുമാരസുത്തം

൩൨൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന ബോധിസ്സ രാജകുമാരസ്സ കോകനദോ [കോകനുദോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] നാമ പാസാദോ അചിരകാരിതോ ഹോതി അനജ്ഝാവുട്ഠോ സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ കേനചി വാ മനുസ്സഭൂതേന. അഥ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ സഞ്ജികാപുത്തം മാണവം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദ, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - 'ബോധി, ഭന്തേ, രാജകുമാരോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'അധിവാസേതു കിര, ഭന്തേ, ഭഗവാ ബോധിസ്സ രാജകുമാരസ്സ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ'''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സഞ്ജികാപുത്തോ മാണവോ ബോധിസ്സ രാജകുമാരസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സഞ്ജികാപുത്തോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ബോധി ഖോ [ബോധി ഭോ ഗോതമ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] രാജകുമാരോ ഭോതോ ഗോതമസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി. ഏവഞ്ച വദേതി - 'അധിവാസേതു കിര ഭവം ഗോതമോ ബോധിസ്സ രാജകുമാരസ്സ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ'''തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ സഞ്ജികാപുത്തോ മാണവോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ യേന ബോധി രാജകുമാരോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ബോധിം രാജകുമാരം ഏതദവോച - ''അവോചുമ്ഹ ഭോതോ വചനേന തം ഭവന്തം ഗോതമം - 'ബോധി ഖോ രാജകുമാരോ ഭോതോ ഗോതമസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി. ഏവഞ്ച വദേതി - അധിവാസേതു കിര ഭവം ഗോതമോ ബോധിസ്സ രാജകുമാരസ്സ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ'തി. അധിവുട്ഠഞ്ച പന സമണേന ഗോതമേനാ''തി.

൩൨൫. അഥ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ, കോകനദഞ്ച പാസാദം ഓദാതേഹി ദുസ്സേഹി സന്ഥരാപേത്വാ യാവ പച്ഛിമസോപാനകളേവരാ [കളേബരാ (സീ॰)], സഞ്ജികാപുത്തം മാണവം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചേഹി - 'കാലോ, ഭന്തേ, നിട്ഠിതം ഭത്ത'''ന്തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സഞ്ജികാപുത്തോ മാണവോ ബോധിസ്സ രാജകുമാരസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചേസി - ''കാലോ, ഭോ ഗോതമ,

നിട്ഠിതം ഭത്ത’’ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ബോധിസ്സ രാജകുമാരസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന ബോധി രാജകുമാരോ ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ ഠിതോ ഹോതി ഭഗവന്തം ആഗമയമാനോ. അദ്ദസാ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന പച്ചുഗ്ഗന്ത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പുരക്ഖത്വാ യേന കോകനദോ പാസാദോ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പച്ഛിമം സോപാനകളേവരം നിസ്സായ അട്ഠാസി. അഥ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിരുഹതു [അഭിരൂഹതു (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) അക്കമതു (ചൂളവ॰ ൨൬൮)], ഭന്തേ, ഭഗവാ ദുസ്സാനി, അഭിരുഹതു സുഗതോ ദുസ്സാനി; യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ’’തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ…പേ॰… തതിയമ്പി ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിരുഹതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ. ദുസ്സാനി, അഭിരുഹതു സുഗതോ ദുസ്സാനി; യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ’’തി.

൩൨൬. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അപലോകേസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ബോധിം രാജകുമാരം ഏതദവോച - ‘‘സംഹരതു, രാജകുമാര, ദുസ്സാനി; ന ഭഗവാ ചേലപടികം [ചേലപത്തികം (സീ॰ പീ॰)] അക്കമിസ്സതി. പച്ഛിമം ജനതം തഥാഗതോ അനുകമ്പതീ’’തി [അപലോകേതീതി (സബ്ബത്ഥ)]. അഥ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ ദുസ്സാനി സംഹരാപേത്വാ ഉപരികോകനദപാസാദേ [ഉപരികോകനദേ പാസാദേ (സീ॰ പീ॰ വിനയേച), ഉപരികോകനദേ (സ്യാ॰ കം॰)] ആസനാനി പഞ്ഞപേസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ കോകനദം പാസാദം അഭിരുഹിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. അഥ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘മയ്ഹം ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - ‘ന ഖോ സുഖേന സുഖം അധിഗന്തബ്ബം, ദുക്ഖേന ഖോ സുഖം അധിഗന്തബ്ബ’’’ന്തി.

൩൨൭. ‘‘മയ്ഹമ്പി ഖോ, രാജകുമാര, പുബ്ബേവ സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ സുഖേന സുഖം അധിഗന്തബ്ബം, ദുക്ഖേന ഖോ സുഖം അധിഗന്തബ്ബ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, അപരേന സമയേന ദഹരോവ സമാനോ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ അകാമകാനം മാതാപിതൂനം അസ്സുമുഖാനം രുദന്താനം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിം. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കിംകുസലഗവേസീ [കിംകുസലംഗവേസീ (ക॰)] അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - ‘ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ കാലാമ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു’ന്തി. ഏവം വുത്തേ, രാജകുമാര, ആളാരോ കാലാമോ മം ഏതദവോച - ‘വിഹരതായസ്മാ, താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ

ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന ഞാണവാദഞ്ച വദാമി, ഥേരവാദഞ്ച ജാനാമി പസ്സാമീതി ച പടിജാനാമി, അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി; അദ്ധാ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹരതീ'തി.

"അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'കിത്താവതാ നോ, ആവുസോ കാലാമ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ'തി [ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]? ഏവം വുത്തേ, രാജകുമാര, ആളാരോ കാലാമോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി വീരിയം...പേ॰... സതി... സമാധി... പഞ്ഞാ, മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ. യംനൂനാഹം യം ധമ്മം ആളാരോ കാലാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ കാലാമ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ'തി? 'ഏത്താവതാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമീ'തി. 'അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ'തി. 'ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ . ഇതി യാഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി, തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി. യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി, തമഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി. ഇതി യാഹം ധമ്മം ജാനാമി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി; യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി തമഹം ധമ്മം ജാനാമി. ഇതി യാദിസോ അഹം, താദിസോ തുവം; യാദിസോ തുവം താദിസോ അഹം. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, ഉഭോവ സന്താ ഇമം ഗണം പരിഹരാമാ'തി. ഇതി ഖോ, രാജകുമാര, ആളാരോ കാലാമോ ആചരിയോ മേ സമാനോ (അത്തനോ) [( ) നത്ഥി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അന്തേവാസിം മം സമാനം അത്തനാ [അത്തനോ (സീ॰ പീ॰)] സമസമം ഠപേസി, ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ'തി . സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൩൨൭. “സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ഉദകോ [ഉദ്ദകോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - ‘ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ [ആവുസോ രാമ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰) പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൨൭൮ പാസരാസിസുത്തേ], ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു’ന്തി. ഏവം വുത്തേ, രാജകുമാര, ഉദകോ രാമപുത്തോ മം ഏതദവോച - ‘വിഹരതായസ്മാ, താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ’തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന ഞാണവാദഞ്ച വദാമി, ഥേരവാദഞ്ച ജാനാമി പസ്സാമീതി ച പടിജാനാമി, അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ രാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസി; അദ്ധാ രാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹാസീ’തി. അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - ‘കിത്താവതാ നോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ’തി? ഏവം വുത്തേ, രാജകുമാര, ഉദകോ രാമപുത്തോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി വീരിയം...പേ॰... സതി... സമാധി... പഞ്ഞാ, മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ. യംനൂനാഹം യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

“അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - ‘ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ’തി? ‘ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ’തി. ‘അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ’തി. ‘ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി. യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി തം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി; യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി തം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി. ഇതി യാദിസോ രാമോ അഹോസി താദിസോ തുവം, യാദിസോ തുവം താദിസോ രാമോ അഹോസി. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, തുവം ഇമം ഗണം പരിഹരാ’തി. ഇതി ഖോ, രാജകുമാര, ഉദകോ രാമപുത്തോ സബ്രഹ്മചാരീ മേ സമാനോ ആചരിയട്ഠാനേ മം ഠപേസി,

ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ'തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൩൨൬. "സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ, മഗധേസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ, യേന ഉരുവേലാ സേനാനിഗമോ തദവസരിം. തത്ഥദ്ദസം രമണീയം ഭൂമിഭാഗം, പാസാദികഞ്ച വനസണ്ഡം, നദിഞ്ച സന്ദന്തിം സേതകം സുപതിത്ഥം, രമണീയം സമന്താ ച ഗോചരഗാമം. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'രമണീയോ വത, ഭോ, ഭൂമിഭാഗോ, പാസാദികോ ച വനസണ്ഡോ, നദീ ച സന്ദന്തി സേതകാ സുപതിത്ഥാ , രമണീയാ സമന്താ [സാമന്താ (?) പുരിമപിട്ഠേപി] ച ഗോചരഗാമോ. അലം വതിദം കുലപുത്തസ്സ പധാനത്ഥികസ്സ പധാനായാ'തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, തത്ഥേവ നിസീദിം - 'അലമിദം പധാനായാ'തി. അപിസ്സു മം, രാജകുമാര, തിസ്സോ ഉപമാ പടിഭംസു അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

"സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ഉദകേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, അപി നു സോ പുരിസോ അമും അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ഉദകേ നിക്ഖിത്തം ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ [അഭിമത്ഥന്തോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ഭന്തേ. തം കിസ്സ ഹേതു? അദുഞ്ഹി, ഭന്തേ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം തഞ്ച പന ഉദകേ നിക്ഖിത്തം, യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, രാജകുമാര, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി അവൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ സോ ച അജ്ഝത്തം ന സുപ്പഹീനോ ഹോതി, ന സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ. ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, രാജകുമാര, പഠമാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

൩൨൭. "അപരാപി ഖോ മം, രാജകുമാര, ദുതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, അപി നു സോ പുരിസോ അമും അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ , തേജോ

പാതുകരേയ്യാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭന്തേ. തം കിസ്സ ഹേതു? അദുഞ്ഹി, ഭന്തേ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം കിഞ്ചാപി ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം, യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, രാജകുമാര, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി വൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ സോ ച അജ്ഝത്തം ന സുപ്പഹീനോ ഹോതി, ന സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ. ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, രാജകുമാര, ദുതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

൩൩൪. ''അപരാപി ഖോ മം, രാജകുമാര, തതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, അപി നു സോ പുരിസോ അമും സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യാ''തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. തം കിസ്സ ഹേതു? അദുഞ്ഹി, ഭന്തേ, സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം, തഞ്ച പന ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്ത''ന്തി. ''ഏവമേവ ഖോ, രാജകുമാര, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി വൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ സോ ച അജ്ഝത്തം സുപ്പഹീനോ ഹോതി സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ. ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, രാജകുമാര, തതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. ഇമാ ഖോ മം, രാജകുമാര, തിസ്സോ ഉപമാ പടിഭംസു അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

൩൩൫. ''തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം ദന്തേഭിദന്തമാധായ [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൨൨൦ വിതക്കസണ്ഠാനസുത്തേ], ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹേയ്യം അഭിനിപ്പീളേയ്യം അഭിസന്താപേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ദന്തേഭിദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹാമി അഭിനിപ്പീളേമി അഭിസന്താപേമി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ദന്തേഭിദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചന്തി. സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, ബലവാ പുരിസോ ദുബ്ബലതരം പുരിസം സീസേ വാ ഗഹേത്വാ ഖന്ധേ വാ ഗഹേത്വാ അഭിനിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ അഭിനിപ്പീളേയ്യ

അഭിസന്താപേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, രാജകുമാര, ദന്തേഭിദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, രാജകുമാര, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

൩൩൩. "തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു കണ്ണസോതേഹി വാതാനം നിക്ഖമന്താനം അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ കമ്മാരഗഗ്ഗരിയാ ധമമാനായ അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി, ഏവമേവ ഖോ മേ, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു കണ്ണസോതേഹി വാതാനം നിക്ഖമന്താനം അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, രാജകുമാര, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

"തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി ഊഹനന്തി [ഊഹന്തി (സീ॰), ഓഹനന്തി (സ്യാ॰ കം॰), ഉഹനന്തി (ക॰)]. സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, ബലവാ പുരിസോ തിണ്ഹേന സിഖരേന മുദ്ധനി അഭിമത്ഥേയ്യ [മുദ്ധാനം അഭിമന്ഥേയ്യ (സീ॰ പീ॰), മുദ്ധാനം അഭിമത്ഥേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰)], ഏവമേവ ഖോ മേ, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി ഊഹനന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, രാജകുമാര, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

"തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ ഹോന്തി. സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, ബലവാ പുരിസോ ദള്ഹേന വരത്തക്ഖണ്ഡേന [വരത്തകബന്ധനേന (സീ॰)] സീസേ സീസവേഠം ദദേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ ഹോന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, രാജകുമാര, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

“തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, ദക്ഖോ ഗോഘാതകോ വാ ഗോഘാതകന്തേവാസീ വാ തിണ്ഹേന ഗോവികന്തനേന കുച്ഛിം പരികന്തേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ മേ, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ , വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, രാജകുമാര, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

“തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി, രാജകുമാര, ദ്വേ ബലവന്തോ പുരിസാ ദുബ്ബലതരം പുരിസം നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ അങ്ഗാരകാസുയാ സന്താപേയ്യും സമ്പരിതാപേയ്യും, ഏവമേവ ഖോ മേ, രാജകുമാര, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ ഹോതി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, രാജകുമാര, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

“അപിസ്സു മം, രാജകുമാര, ദേവതാ ദിസ്വാ ഏവമാഹംസു - ‘കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ’തി. ഏകച്ചാ ദേവതാ ഏവമാഹംസു - ‘ന കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ, അപി ച കാലങ്കരോതീ’തി. ഏകച്ചാ ദേവതാ ഏവമാഹംസു - ‘ന കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ, നാപി കാലങ്കരോതി . അരഹം സമണോ ഗോതമോ. വിഹാരോത്വേവ സോ [വിഹാരോത്വേവേസോ (സീ॰)] അരഹതോ ഏവരൂപോ ഹോതീ’തി [വിഹാരോത്വേവേസോ അരഹതോ”തി (?)].

൩൩൮. “തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജേയ്യ’ന്തി. അഥ ഖോ മം, രാജകുമാര, ദേവതാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - ‘മാ ഖോ ത്വം, മാരിസ, സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജി. സചേ ഖോ ത്വം, മാരിസ, സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജിസ്സസി, തസ്സ തേ മയം ദിബ്ബം ഓജം ലോമകൂപേഹി അജ്ഝോഹാരേസ്സാമ [അജ്ഝോഹരിസ്സാമ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], തായ ത്വം യാപേസ്സസീ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘അഹഞ്ചേവ ഖോ പന സബ്ബസോ അജജ്ജിതം [അജദ്ധുകം (സീ॰ പീ॰), ജദ്ധുകം (സ്യാ॰ കം॰)] പടിജാനേയ്യം. ഇമാ ച മേ ദേവതാ ദിബ്ബം ഓജം ലോമകൂപേഹി അജ്ഝോഹാരേയ്യും [അജ്ഝോഹരേയ്യും (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], തായ ചാഹം യാപേയ്യം, തം മമസ്സ മുസാ’തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, താ ദേവതാ പച്ചാചിക്ഖാമി. ‘ഹല’ന്തി വദാമി.

“തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരേയ്യം പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം യദി വാ കുലത്ഥയൂസം യദി വാ കളായയൂസം യദി വാ ഹരേണുകയൂസ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരേസിം പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം യദി വാ കുലത്ഥയൂസം യദി വാ കളായയൂസം യദി വാ ഹരേണുകയൂസം. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരയതോ പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം യദി വാ കുലത്ഥയൂസം യദി വാ കളായയൂസം യദി വാ ഹരേണുകയൂസം, അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ ആസീതികപബ്ബാനി വാ കാളപബ്ബാനി വാ, ഏവമേവസ്സു മേ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനി ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഓട്ഠപദം, ഏവമേവസ്സു മേ ആനിസദം ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ വട്ടനാവളീ, ഏവമേവസ്സു മേ പിട്ഠികണ്ടകോ ഉണ്ണതാവനതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ജരസാലായ ഗോപാനസിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ ഫാസുളിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഗമ്ഭീരേ ഉദപാനേ ഉദകതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ അക്ഖികൂപേസു അക്ഖിതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ തിത്തകാലാബു ആമകച്ഛിന്നോ വാതാതപേന സംഫുടിതോ [സമ്ഫുസിതോ (സ്യാ॰ കം॰), സംപുടീതോ (ക॰) സംഫുടിതോതി ഏത്ഥ സങ്കുചിതോതി അത്ഥോ] ഹോതി സമ്മിലാതോ, ഏവമേവസ്സു മേ സീസച്ഛവി സംഫുടിതാ ഹോതി സമ്മിലാതാ തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ‘ഉദരച്ഛവിം പരിമസിസ്സാമീ’തി പിട്ഠികണ്ടകംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി, ‘പിട്ഠികണ്ടകം പരിമസിസ്സാമീ’തി ഉദരച്ഛവിംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി. യാവസ്സു മേ, രാജകുമാര, ഉദരച്ഛവി പിട്ഠികണ്ടകം അല്ലീനാ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ‘വച്ചം വാ മുത്തം വാ കരിസ്സാമീ’തി തത്ഥേവ അവകുജ്ജോ പപതാമി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ഇമമേവ കായം അസ്സാസേന്തോ പാണിനാ ഗത്താനി അനുമജ്ജാമി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, പാണിനാ ഗത്താനി അനുമജ്ജതോ പൂതിമൂലാനി ലോമാനി കായസ്മാ പപതന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. അപിസ്സു മം, രാജകുമാര, മനുസ്സാ ദിസ്വാ ഏവമാഹംസു - ‘കാളോ സമണോ ഗോതമോ’തി, ഏകച്ചേ മനുസ്സാ ഏവമാഹംസു - ‘ന കാളോ സമണോ ഗോതമോ, സാമോ സമണോ ഗോതമോ’തി. ഏകച്ചേ മനുസ്സാ ഏവമാഹംസു - ‘ന കാളോ സമണോ ഗോതമോ, നപി സാമോ, മങ്ഗുരച്ഛവി സമണോ ഗോതമോ’തി. യാവസ്സു മേ, രാജകുമാര, താവ പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ ഉപഹതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ.

൩൩൪. “തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ [തിപ്പാ (സീ॰ പീ॰)] ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയിംസു, ഏതാവപരമം നയിതോ ഭിയ്യോ. യേപി ഹി കേചി അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയിസ്സന്തി, ഏതാവപരമം നയിതോ ഭിയ്യോ. യേപി ഹി കേചി ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി,

ഏതാവപരമം നയിതോ ഭിയ്യോ. ന ഖോ പനാഹം ഇമായ കടുകായ ദുക്കരകാരികായ അധിഗച്ഛാമി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം; സിയാ നു ഖോ അഞ്ഞോ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം പിതു സക്കസ്സ കമ്മന്തേ സീതായ ജമ്ബുച്ഛായായ നിസിന്നോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതാ; സിയാ നു ഖോ ഏസോ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, സതാനുസാരി വിഞ്ഞാണം അഹോസി - ‘ഏസേവ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘കിം നു ഖോ അഹം തസ്സ സുഖസ്സ ഭായാമി യം തം സുഖം അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ അഹം തസ്സ സുഖസ്സ ഭായാമി യം തം സുഖം അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ’തി.

“തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ തം സുകരം സുഖം അധിഗന്തും ഏവം അധിമത്തകസിമാനം പത്തകായേന. യംനൂനാഹം ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേയ്യം ഓദനകുമ്മാസ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേസിം ഓദനകുമ്മാസം. തേന ഖോ പന മം, രാജകുമാര, സമയേന പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോന്തി - ‘യം ഖോ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം അധിഗമിസ്സതി തം നോ ആരോചേസ്സതീ’തി. യതോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേസിം ഓദനകുമ്മാസം, അഥ മേ തേ പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമിംസു - ‘ബാഹുല്ലികോ [ബാഹുലികോ (സീ॰ പീ॰) സാരത്ഥടീകായ സംഘഭേദസിക്ഖാപദവണ്ണനായ സമേതി] സമണോ ഗോതമോ പധാനവിബ്ഭന്തോ, ആവത്തോ ബാഹുല്ലായാ’തി.

൩൩൩. “സോ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേത്വാ ബലം ഗഹേത്വാ വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ... ദുതിയം ഝാനം... തതിയം ഝാനം... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. അയം ഖോ മേ, രാജകുമാര, രത്തിയാ പഠമേ യാമേ പഠമാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ - യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ

ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമി ...പേ॰... അയം ഖോ മേ, രാജകുമാര, രത്തിയാ മജ്ഝിമേ യാമേ ദുതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ - യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം; ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം...പേ॰... ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. തസ്സ മേ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം അഹോസി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി അബ്ഭഞ്ഞാസിം. അയം ഖോ മേ, രാജകുമാര, രത്തിയാ പച്ഛിമേ യാമേ തതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ - യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

൩൩൭. “തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, ഏതദഹോസി - ‘അധിഗതോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ ഗമ്ഭീരോ ദുദ്ദസോ ദുരനുബോധോ സന്തോ പണീതോ അതക്കാവചരോ നിപുണോ പണ്ഡിതവേദനീയോ. ആലയരാമാ ഖോ പനായം പജാ ആലയരതാ ആലയസമ്മുദിതാ. ആലയരാമായ ഖോ പന പജായ ആലയരതായ ആലയസമ്മുദിതായ ദുദ്ദസം ഇദം ഠാനം യദിദം - ഇദപ്പച്ചയതാപടിച്ചസമുപ്പാദോ. ഇദമ്പി ഖോ ഠാനം ദുദ്ദസം - യദിദം സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാനം . അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ധമ്മം ദേസേയ്യം, പരേ ച മേ ന ആജാനേയ്യും, സോ മമസ്സ കിലമഥോ, സാ മമസ്സ വിഹേസാ’തി. അപിസ്സു മം, രാജകുമാര, ഇമാ അനച്ഛരിയാ ഗാഥായോ പടിഭംസു പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ -

‘കിച്ഛേന മേ അധിഗതം, ഹലം ദാനി പകാസിതും;
രാഗദോസപരേതേഹി, നായം ധമ്മോ സുസമ്ബുധോ.

‘പടിസോതഗാമിം നിപുണം, ഗമ്ഭീരം ദുദ്ദസം അണും;
രാഗരത്താ ന ദക്ഖന്തി, തമോഖന്ധേന ആവുടാ’ [ആവടാ (സീ॰), ആവുതാ (സ്യാ॰ കം॰)] തി.

“ഇതിഹ മേ, രാജകുമാര, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അപ്പോസ്സുക്കതായ ചിത്തം നമതി നോ ധമ്മദേസനായ.

൩൩൮. “അഥ ഖോ, രാജകുമാര, ബ്രഹ്മുനോ സഹമ്പതിസ്സ മമ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ ഏതദഹോസി - ‘നസ്സതി വത, ഭോ, ലോകോ; വിനസ്സതി വത, ഭോ, ലോകോ. യത്ര ഹി നാമ തഥാഗതസ്സ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അപ്പോസ്സുക്കതായ ചിത്തം നമതി [നമിസ്സതി (?)] നോ ധമ്മദേസനായാ’തി. അഥ ഖോ, രാജകുമാര, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി - സേയ്യഥാപി

നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ മമ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ, രാജകുമാര, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേനാഹം തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ മം ഏതദവോച - 'ദേസേതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധമ്മം, ദേസേതു സുഗതോ ധമ്മം. സന്തി സത്താ അപ്പരജക്ഖജാതികാ അസ്സവനതായ ധമ്മസ്സ പരിഹായന്തി; ഭവിസ്സന്തി ധമ്മസ്സ അഞ്ഞാതാരോ'തി . ഇദമവോച, രാജകുമാര, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി; ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

'പാതുരഹോസി മഗധേസു പുബ്ബേ,
ധമ്മോ അസുദ്ധോ സമലേഹി ചിന്തിതോ;
അപാപുരേതം [അവാപുരേതം (സീ॰)] അമതസ്സ ദ്വാരം,
സുണന്തു ധമ്മം വിമലേനാനുബുദ്ധം.

'സേലേ യഥാ പബ്ബതമുദ്ധനിട്ഠിതോ,
യഥാപി പസ്സേ ജനതം സമന്തതോ;
തഥൂപമം ധമ്മമയം സുമേധ,
പാസാദമാരുയ്ഹ സമന്തചക്ഖു.

'സോകാവതിണ്ണം [സോകാവകിണ്ണം (സ്യാ॰)] ജനതമപേതസോകോ,
അവേക്ഖസ്സു ജാതിജരാഭിഭൂതം;
ഉട്ഠേഹി വീര, വിജിതസങ്ഗാമ,
സത്ഥവാഹ അണണ [അനണ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], വിചര ലോകേ;
ദേസസ്സു [ദേസേതു (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഭഗവാ ധമ്മം,
അഞ്ഞാതാരോ ഭവിസ്സന്തീ'തി.

൩൩൯. "അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, ബ്രഹ്മുനോ ച അജ്ഝേസനം വിദിത്വാ സത്തേസു ച കാരുഞ്ഞതം പടിച്ച ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേസിം. അദ്ദസം ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേന്തോ സത്തേ അപ്പരജക്ഖേ മഹാരജക്ഖേ തിക്ഖിന്ദ്രിയേ മുദിന്ദ്രിയേ സ്വാകാരേ ദ്വാകാരേ സുവിഞ്ഞാപയേ ദുവിഞ്ഞാപയേ അപ്പേകച്ചേ പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ [ദസ്സാവിനോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] വിഹരന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ന പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ. സേയ്യഥാപി നാമ ഉപ്പലിനിയം വാ പദുമിനിയം വാ പുണ്ഡരീകിനിയം വാ അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി അന്തോനിമുഗ്ഗപോസീനി, അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി സമോദകം ഠിതാനി, അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാ അച്ചുഗ്ഗമ്മ ഠിതാനി [തിട്ഠന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അനുപലിത്താനി ഉദകേന, ഏവമേവ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേന്തോ അദ്ദസം സത്തേ അപ്പരജക്ഖേ മഹാരജക്ഖേ തിക്ഖിന്ദ്രിയേ മുദിന്ദ്രിയേ സ്വാകാരേ ദ്വാകാരേ സുവിഞ്ഞാപയേ ദുവിഞ്ഞാപയേ, അപ്പേകച്ചേ പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ന

പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ. അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, ബ്രഹ്മാനം സഹമ്പതിം ഗാഥായ പച്ചഭാസിം -

‘അപാരുതാ തേസം അമതസ്സ ദ്വാരാ,
യേ സോതവന്തോ പമുഞ്ചന്തു സദ്ധം;
വിഹിംസസഞ്ഞീ പഗുണം ന ഭാസിം,
ധമ്മം പണീതം മനുജേസു ബ്രഹ്മേ’തി.

൩൪൦. “അഥ ഖോ, രാജകുമാര, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ‘കതാവകാസോ ഖോമ്ഹി ഭഗവതാ ധമ്മദേസനായാ’തി മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

“തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘കസ്സ നു ഖോ അഹം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം? കോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘അയം ഖോ ആളാരോ കാലാമോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ ദീഘരത്തം അപ്പരജക്ഖജാതികോ. യംനൂനാഹം ആളാരസ്സ കാലാമസ്സ പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം; സോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ’തി. അഥ ഖോ മം, രാജകുമാര, ദേവതാ ഉപസങ്കമിത്വാ എതദവോച - ‘സത്താഹകാലങ്കതോ, ഭന്തേ, ആളാരോ കാലാമോ’തി. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - ‘സത്താഹകാലങ്കതോ ആളാരോ കാലാമോ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘മഹാജാനിയോ ഖോ ആളാരോ കാലാമോ. സചേ ഹി സോ ഇമം ധമ്മം സുണേയ്യ, ഖിപ്പമേവ ആജാനേയ്യാ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘കസ്സ നു ഖോ അഹം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം? കോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘അയം ഖോ ഉദകോ രാമപുത്തോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ ദീഘരത്തം അപ്പരജക്ഖജാതികോ. യംനൂനാഹം ഉദകസ്സ രാമപുത്തസ്സ പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം; സോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ’തി. അഥ ഖോ മം, രാജകുമാര, ദേവതാ ഉപസങ്കമിത്വാ എതദവോച - ‘അഭിദോസകാലങ്കതോ, ഭന്തേ, ഉദകോ രാമപുത്തോ’തി. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - ‘അഭിദോസകാലങ്കതോ ഉദകോ രാമപുത്തോ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘മഹാജാനിയോ ഖോ ഉദകോ രാമപുത്തോ. സചേ ഹി സോ ഇമം ധമ്മം സുണേയ്യ, ഖിപ്പമേവ ആജാനേയ്യാ’തി.

൩൪൧. “തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘കസ്സ നു ഖോ അഹം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം? കോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘ബഹുകാരാ ഖോ മേ പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ യേ മം പധാനപഹിതത്തം ഉപട്ഠഹിംസു. യംനൂനാഹം പഞ്ചവഗ്ഗിയാനം ഭിക്ഖൂനം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യ’ന്തി. തസ്സ മയ്ഹം, രാജകുമാര, എതദഹോസി - ‘കഹം നു ഖോ എതരഹി പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തീ’തി. അദ്ദസം ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ബാരാണസിയം വിഹരന്തേ ഇസിപതനേ മിഗദായേ. അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, ഉരുവേലായം യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന ബാരാണസീ തേന ചാരികം പക്കമിം.

“അദ്ദസാ ഖോ മം, രാജകുമാര, ഉപകോ ആജീവകോ അന്തരാ ച ഗയം അന്തരാ ച ബോധിം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നം . ദിസ്വാന മം ഏതദവോച - ‘വിപ്പസന്നാനി ഖോ തേ, ആവുസോ, ഇന്ദ്രിയാനി, പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ. കംസി ത്വം, ആവുസോ, ഉദ്ദിസ്സ പബ്ബജിതോ? കോ വാ തേ സത്ഥാ? കസ്സ വാ ത്വം ധമ്മം രോചേസീ’തി? ഏവം വുത്തേ, അഹം, രാജകുമാര, ഉപകം ആജീവകം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസിം -

‘സബ്ബാഭിഭൂ സബ്ബവിദൂഹമസ്മി,
സബ്ബേസു ധമ്മേസു അനൂപലിത്തോ;
സബ്ബഞ്ജഹോ തണ്ഹാക്ഖയേ വിമുത്തോ,
സയം അഭിഞ്ഞായ കമുദ്ദിസേയ്യം.

‘ന മേ ആചരിയോ അത്ഥി, സദിസോ മേ ന വിജ്ജതി;
സദേവകസ്മിം ലോകസ്മിം, നത്ഥി മേ പടിപുഗ്ഗലോ.

‘അഹഞ്ഹി അരഹാ ലോകേ, അഹം സത്ഥാ അനുത്തരോ;
ഏകോമ്ഹി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, സീതിഭൂതോസ്മി നിബ്ബുതോ.

‘ധമ്മചക്കം പവത്തേതും, ഗച്ഛാമി കാസിനം പുരം;
അന്ധീഭൂതസ്മിം [അന്ധഭൂതസ്മിം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ലോകസ്മിം,
ആഹഞ്ഛം [ആഹഞ്ഞിം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] അമതദുന്ദുഭി’ന്തി.

‘യഥാ ഖോ ത്വം, ആവുസോ, പടിജാനാസി അരഹസി അനന്തജിനോ’തി.

‘മാദിസാ വേ ജിനാ ഹോന്തി, യേ പത്താ ആസവക്ഖയം;
ജിതാ മേ പാപകാ ധമ്മാ, തസ്മാഹമുപക [തസ്മാഹം ഉപകാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ജിനോ’തി.

“ഏവം വുത്തേ, രാജകുമാര, ഉപകോ ആജീവകോ ‘ഹുപേയ്യപാവുസോ’തി [ഹുവേയ്യപാവുസോ (സീ॰ പീ॰), ഹുവേയ്യാവുസോ (സ്യാ॰ കം॰)] വത്വാ സീസം ഓകമ്പേത്വാ ഉമ്മഗ്ഗം ഗഹേത്വാ പക്കാമി.

൩൪൨. “അഥ ഖ്വാഹം, രാജകുമാര, അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ബാരാണസീ ഇസിപതനം മിഗദായോ യേന പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമിം. അദ്ദസംസു ഖോ മം, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന അഞ്ഞമഞ്ഞം സണ്ഠപേസും - ‘അയം ഖോ, ആവുസോ, സമണോ ഗോതമോ ആഗച്ഛതി ബാഹുല്ലികോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ. സോ നേവ അഭിവാദേതബ്ബോ, ന പച്ചുട്ഠാതബ്ബോ, നാസ്സ പത്തചീവരം പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം; അപി ച ഖോ ആസനം ഠപേതബ്ബം - സചേ സോ ആകങ്ഖിസ്സതി നിസീദിസ്സതീ’തി. യഥാ യഥാ ഖോ അഹം, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഉപസങ്കമിം [ഉപസങ്കമാമി (സീ॰ പീ॰)], തഥാ തഥാ പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ നാസക്ഖിംസു സകായ കതികായ സണ്ഠാതും. അപ്പേകച്ചേ മം പച്ചുഗ്ഗന്ത്വാ പത്തചീവരം പടിഗ്ഗഹേസും. അപ്പേകച്ചേ ആസനം പഞ്ഞപേസും. അപ്പേകച്ചേ പാദോദകം ഉപട്ഠപേസും. അപി ച ഖോ മം നാമേന ച ആവുസോവാദേന ച സമുദാചരന്തി. ഏവം വുത്തേ, അഹം, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - ‘മാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതം

നാമേന ച ആവുസോവാദേന ച സമുദാചരഥ [സമുദാചരിത്ഥ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; അരഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഓദഹഥ, ഭിക്ഖവേ, സോതം. അമതമധിഗതം. അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി. ഏവം വുത്തേ, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മം ഏതദവോചും - 'തായപി ഖോ ത്വം, ആവുസോ ഗോതമ, ഇരിയായ [ചരിയായ (സ്യാ॰ കം॰)] തായ പടിപദായ തായ ദുക്കരകാരികായ നാജ്ഝഗമാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം; കിം പന ത്വം ഏതരഹി ബാഹുല്ലികോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ അധിഗമിസ്സസി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസ'ന്തി? ഏവം വുത്തേ, അഹം, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - 'ന, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ബാഹുല്ലികോ ന പധാനവിബ്ഭന്തോ ന ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ. അരഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഓദഹഥ, ഭിക്ഖവേ, സോതം. അമതമധിഗതം. അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി. ദുതിയമ്പി ഖോ, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മം ഏതദവോചും - 'തായപി ഖോ ത്വം, ആവുസോ ഗോതമ, ഇരിയായ തായ പടിപദായ തായ ദുക്കരകാരികായ നാജ്ഝഗമാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം; കിം പന ത്വം ഏതരഹി ബാഹുല്ലികോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ അധിഗമിസ്സസി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസ'ന്തി? ദുതിയമ്പി ഖോ അഹം, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - 'ന, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ബാഹുല്ലികോ ന പധാനവിബ്ഭന്തോ ന ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ. അരഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഓദഹഥ, ഭിക്ഖവേ, സോതം. അമതമധിഗതം. അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി . തതിയമ്പി ഖോ, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മം ഏതദവോചും - 'തായപി ഖോ ത്വം, ആവുസോ ഗോതമ, ഇരിയായ തായ പടിപദായ തായ ദുക്കരകാരികായ നാജ്ഝഗമാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം; കിം പന ത്വം ഏതരഹി ബാഹുല്ലികോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ അധിഗമിസ്സസി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസ'ന്തി? ഏവം വുത്തേ , അഹം, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - 'അഭിജാനാഥ മേ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഇതോ പുബ്ബേ ഏവരൂപം പഭാവിതമേത'ന്തി [ഭാസിതമേതന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ വിനയേപി)]? 'നോ ഹേതം, ഭന്തേ'. 'അരഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഓദഹഥ, ഭിക്ഖവേ, സോതം. അമതമധിഗതം. അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം

പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി.

"അസക്ഖിം ഖോ അഹം, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ സഞ്ഞാപേതും. ദ്വേപി സുദം, രാജകുമാര, ഭിക്ഖൂ ഓവദാമി. തയോ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരന്തി. യം തയോ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ ആഹരന്തി, തേന ഛബ്ബഗ്ഗിയാ [ഛബ്ബഗ്ഗാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), ഛബ്ബഗ്ഗോ (പീ॰)] യാപേമ. തയോപി സുദം, രാജകുമാര, ഭിക്ഖൂ ഓവദാമി, ദ്വേ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരന്തി. യം ദ്വേ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ ആഹരന്തി തേന ഛബ്ബഗ്ഗിയാ യാപേമ.

൩൪൩. "അഥ ഖോ, രാജകുമാര, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മയാ ഏവം ഓവദിയമാനാ ഏവം അനുസാസിയമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിംസൂ"തി. ഏവം വുത്തേ, ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കീവ ചിരേന നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം [നായകം (?)] ലഭമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ"തി? "തേന ഹി, രാജകുമാര, തംയേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ, തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, കുസലോ ത്വം ഹത്ഥാരൂള്ഹേ [ഹത്ഥാരൂയ്ഹേ (സീ॰ പീ॰)] അങ്കുസഗയ്ഹേ [അങ്കുസഗണ്ഹേ (സ്യാ॰ കം॰)] സിപ്പേ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ, കുസലോ അഹം ഹത്ഥാരൂള്ഹേ അങ്കുസഗയ്ഹേ സിപ്പേ"തി . "തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, ഇധ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ - 'ബോധി രാജകുമാരോ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം ജാനാതി; തസ്സാഹം സന്തികേ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം സിക്ഖിസ്സാമീ'തി. സോ ചസ്സ അസ്സദ്ധോ; യാവതകം സദ്ധേന പത്തബ്ബം തം ന സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ ബഹ്വാബാധോ; യാവതകം അപ്പാബാധേന പത്തബ്ബം തം ന സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ സഠോ മായാവീ; യാവതകം അസഠേന അമായാവിനാ പത്തബ്ബം തം ന സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ കുസീതോ; യാവതകം ആരദ്ധവീരിയേന പത്തബ്ബം തം ന സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ ദുപ്പഞ്ഞോ; യാവതകം പഞ്ഞവതാ പത്തബ്ബം തം ന സമ്പാപുണേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, അപി നു സോ പുരിസോ തവ സന്തികേ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം സിക്ഖേയ്യാ"തി? "ഏകമേകേനാപി, ഭന്തേ, അങ്ഗേന സമന്നാഗതോ സോ പുരിസോ ന മമ സന്തികേ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം സിക്ഖേയ്യ, കോ പന വാദോ പഞ്ചഹങ്ഗേഹീ"തി!

൩൪൪. "തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, ഇധ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ - 'ബോധി രാജകുമാരോ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം ജാനാതി; തസ്സാഹം സന്തികേ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം സിക്ഖിസ്സാമീ'തി. സോ ചസ്സ സദ്ധോ; യാവതകം സദ്ധേന പത്തബ്ബം തം സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ അപ്പാബാധോ; യാവതകം അപ്പാബാധേന പത്തബ്ബം തം സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ അസഠോ അമായാവീ; യാവതകം അസഠേന അമായാവിനാ പത്തബ്ബം തം സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ ആരദ്ധവീരിയോ; യാവതകം

ആരദ്ധവീരിയേന പത്തബ്ബം തം സമ്പാപുണേയ്യ. സോ ചസ്സ പഞ്ഞവാ; യാവതകം പഞ്ഞവതാ പത്തബ്ബം തം സമ്പാപുണേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞസി, രാജകുമാര, അപി നു സോ പുരിസോ തവ സന്തികേ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം സിക്ഖേയ്യാ''തി? ''ഏകമേകേനാപി, ഭന്തേ, അങ്ഗേന സമന്നാഗതോ സോ പുരിസോ മമ സന്തികേ ഹത്ഥാരൂള്ഹം അങ്കുസഗയ്ഹം സിപ്പം സിക്ഖേയ്യ, കോ പന വാദോ പഞ്ചഹങ്ഗേഹീ''തി! ''ഏവമേവ ഖോ, രാജകുമാര, പഞ്ചിമാനി പധാനിയങ്ഗാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, രാജകുമാര, ഭിക്ഖു സദ്ധോ ഹോതി; സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി; അപ്പാബാധോ ഹോതി അപ്പാതങ്കോ സമവേപാകിനിയാ ഗഹണിയാ സമന്നാഗതോ നാതിസീതായ നാച്ചുണ്ഹായ മജ്ഝിമായ പധാനക്ഖമായ; അസഠോ ഹോതി അമായാവീ യഥാഭൂതം അത്താനം ആവികത്താ സത്ഥരി വാ വിഞ്ഞൂസു വാ സബ്രഹ്മചാരീസു ; ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു; പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ. ഇമാനി ഖോ, രാജകുമാര, പഞ്ച പധാനിയങ്ഗാനി.

൩൪൭. ''ഇമേഹി , രാജകുമാര, പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം ലഭമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ സത്ത വസ്സാനി. തിട്ഠന്തു, രാജകുമാര, സത്ത വസ്സാനി. ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം ലഭമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ ഛബ്ബസ്സാനി... പഞ്ച വസ്സാനി... ചത്താരി വസ്സാനി... തീണി വസ്സാനി... ദ്വേ വസ്സാനി... ഏകം വസ്സം. തിട്ഠതു, രാജകുമാര, ഏകം വസ്സം. ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം ലഭമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ സത്ത മാസാനി. തിട്ഠന്തു, രാജകുമാര, സത്ത മാസാനി. ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം ലഭമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ ഛ മാസാനി... പഞ്ച മാസാനി... ചത്താരി മാസാനി... തീണി മാസാനി... ദ്വേ മാസാനി... ഏകം മാസം... അഡ്ഢമാസം. തിട്ഠതു, രാജകുമാര, അഡ്ഢമാസോ. ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം ലഭമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ സത്ത രത്തിന്ദിവാനി. തിട്ഠന്തു, രാജകുമാര, സത്ത

രത്തിന്ദിവാനി. ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം ലഭമാനോ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ ഛ രത്തിന്ദിവാനി... പഞ്ച രത്തിന്ദിവാനി... ചത്താരി രത്തിന്ദിവാനി... തീണി രത്തിന്ദിവാനി... ദ്വേ രത്തിന്ദിവാനി... ഏകം രത്തിന്ദിവം. തിട്ഠതു, രാജകുമാര, ഏകോ രത്തിന്ദിവോ. ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു തഥാഗതം വിനായകം ലഭമാനോ സായമനുസിട്ഠോ പാതോ വിസേസം അധിഗമിസ്സതി, പാതമനുസിട്ഠോ സായം വിസേസം അധിഗമിസ്സതീ''തി. ഏവം വുത്തേ, ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹോ ബുദ്ധോ, അഹോ ധമ്മോ, അഹോ ധമ്മസ്സ സ്വാക്ഖാതതാ! യത്ര ഹി നാമ സായമനുസിട്ഠോ പാതോ വിസേസം അധിഗമിസ്സതി, പാതമനുസിട്ഠോ സായം വിസേസം അധിഗമിസ്സതീ''തി!

൩൪൬. ഏവം വുത്തേ, സഞ്ജികാപുത്തോ മാണവോ ബോധിം രാജകുമാരം ഏതദവോച - ''ഏവമേവ പനായം ഭവം ബോധി - 'അഹോ ബുദ്ധോ, അഹോ ധമ്മോ, അഹോ ധമ്മസ്സ സ്വാക്ഖാതതാ'തി ച വദേതി [വദേസി (സീ॰), പവേദേതി (സ്യാ॰ കം॰)]; അഥ ച പന ന തം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛതി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ചാ''തി. ''മാ ഹേവം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, അവച; മാ ഹേവം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, അവച. സമ്മുഖാ മേതം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, അയ്യായ സുതം, സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം''. ''ഏകമിദം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. അഥ ഖോ മേ അയ്യാ കുച്ഛിമതീ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ മേ അയ്യാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - 'യോ മേ അയം, ഭന്തേ, കുച്ഛിഗതോ കുമാരകോ വാ കുമാരികാ വാ സോ ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛതി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം തം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത'ന്തി. ഏകമിദം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, സമയം ഭഗവാ ഇധേവ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ. അഥ ഖോ മം ധാതി അങ്കേന ഹരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ മം ധാതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - 'അയം , ഭന്തേ, ബോധി രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛതി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം തം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത'ന്തി. ഏസാഹം, സമ്മ സഞ്ജികാപുത്ത, തതിയകമ്പി ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

ബോധിരാജകുമാരസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. അങ്ഗുലിമാലസുത്തം

൩൪൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ വിജിതേ ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ നാമ ഹോതി ലുദ്ദോ ലോഹിതപാണി ഹതപഹതേ നിവിട്ഠോ അദയാപന്നോ പാണഭൂതേസു.

തേന ഗാമാപി അഗാമാ കതാ, നിഗമാപി അനിഗമാ കതാ, ജനപദാപി അജനപദാ കതാ. സോ മനുസ്സേ വധിത്വാ വധിത്വാ അങ്ഗുലീനം മാലം ധാരേതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ തേനദ്ധാനമഗ്ഗം പടിപജ്ജി. അദ്ദസാസും ഖോ ഗോപാലകാ പസുപാലകാ കസ്സകാ പഥാവിനോ ഭഗവന്തം യേന ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ തേനദ്ധാനമഗ്ഗപടിപന്നം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''മാ, സമണ, ഏതം മഗ്ഗം പടിപജ്ജി. ഏതസ്മിം, സമണ, മഗ്ഗേ ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ നാമ ലുദ്ദോ ലോഹിതപാണി ഹതപഹതേ നിവിട്ഠോ അദയാപന്നോ പാണഭൂതേസു. തേന ഗാമാപി അഗാമാ കതാ, നിഗമാപി അനിഗമാ കതാ, ജനപദാപി അജനപദാ കതാ. സോ മനുസ്സേ വധിത്വാ വധിത്വാ അങ്ഗുലീനം മാലം ധാരേതി. ഏതഞ്ഹി, സമണ, മഗ്ഗം ദസപി പുരിസാ വീസമ്പി പുരിസാ തിംസമ്പി പുരിസാ ചത്താരീസമ്പി പുരിസാ പഞ്ഞാസമ്പി പുരിസാ സങ്കരിത്വാ സങ്കരിത്വാ [സംഹരിത്വാ സംഹരിത്വാ (സീ॰ പീ॰), സങ്ഗരിത്വാ (സ്യാ॰ കം॰)] പടിപജ്ജന്തി. തേപി ചോരസ്സ അങ്ഗുലിമാലസ്സ ഹത്ഥത്ഥം ഗച്ഛന്തീ''തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ തുണ്ഹീഭൂതോ അഗമാസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഗോപാലകാ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഗോപാലകാ പസുപാലകാ കസ്സകാ പഥാവിനോ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''മാ, സമണ, ഏതം മഗ്ഗം പടിപജ്ജി, ഏതസ്മിം സമണ മഗ്ഗേ ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ നാമ ലുദ്ദോ ലോഹിതപാണി ഹതപഹതേ നിവിട്ഠോ അദയാപന്നോ പാണഭൂതേസു, തേന ഗാമാപി അഗാമാ കതാ, നിഗമാപി അനിഗമാ കതാ, ജനപദാപി അജനപദാ കതാ. സോ മനുസ്സേ വധിത്വാ വധിത്വാ അങ്ഗുലീനം മാലം ധാരേതി. ഏതഞ്ഹി സമണ മഗ്ഗം ദസപി പുരിസാ വീസമ്പി പുരിസാ തിംസമ്പി പുരിസാ ചത്താരീസമ്പി പുരിസാ പഞ്ഞാസമ്പി പുരിസാ സങ്കരിത്വാ സങ്കരിത്വാ പടിപജ്ജന്തി. തേപി ചോരസ്സ അങ്ഗുലിമാലസ്സ ഹത്ഥത്ഥം ഗച്ഛന്തീ''തി.

൩൪൯. അഥ ഖോ ഭഗവാ തുണ്ഹീഭൂതോ അഗമാസി. അദ്ദസാ ഖോ ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - ''അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! ഇമഞ്ഹി മഗ്ഗം ദസപി പുരിസാ വീസമ്പി പുരിസാ തിംസമ്പി പുരിസാ ചത്താരീസമ്പി പുരിസാ പഞ്ഞാസമ്പി പുരിസാ സങ്കരിത്വാ സങ്കരിത്വാ പടിപജ്ജന്തി. തേപി മമ ഹത്ഥത്ഥം ഗച്ഛന്തി. അഥ ച പനായം സമണോ ഏകോ അദുതിയോ പസയ്ഹ മഞ്ഞേ ആഗച്ഛതി. യംനൂനാഹം ഇമം സമണം ജീവിതാ വോരോപേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ അസിചമ്മം ഗഹേത്വാ ധനുകലാപം സന്നയ്ഹിത്വാ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി [അഭിസങ്ഖാരേസി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] യഥാ ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ ഭഗവന്തം പകതിയാ ഗച്ഛന്തം സബ്ബഥാമേന ഗച്ഛന്തോ ന സക്കോതി സമ്പാപുണിതും. അഥ ഖോ ചോരസ്സ അങ്ഗുലിമാലസ്സ ഏതദഹോസി - ''അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! അഹഞ്ഹി പുബ്ബേ ഹത്ഥിമ്പി ധാവന്തം അനുപതിത്വാ ഗണ്ഹാമി, അസ്സമ്പി ധാവന്തം അനുപതിത്വാ ഗണ്ഹാമി, രഥമ്പി ധാവന്തം അനുപതിത്വാ ഗണ്ഹാമി, മിഗമ്പി ധാവന്തം അനുപതിത്വാ ഗണ്ഹാമി; അഥ ച പനാഹം ഇമം സമണം പകതിയാ ഗച്ഛന്തം സബ്ബഥാമേന ഗച്ഛന്തോ ന സക്കോമി

സമ്പാപുണിതു''ന്തി! ഠിതോവ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''തിട്ഠ, തിട്ഠ, സമണാ''തി. ''ഠിതോ അഹം, അങ്ഗുലിമാല, ത്വഞ്ച തിട്ഠാ''തി. അഥ ഖോ ചോരസ്സ അങ്ഗുലിമാലസ്സ ഏതദഹോസി - ''ഇമേ ഖോ സമണാ സക്യപുത്തിയാ സച്ചവാദിനോ സച്ചപടിഞ്ഞാ. അഥ പനായം സമണോ ഗച്ഛം യേവാഹ - 'ഠിതോ അഹം, അങ്ഗുലിമാല, ത്വഞ്ച തിട്ഠാ'തി. യംനൂനാഹം ഇമം സമണം പുച്ഛേയ്യ''ന്തി.

൩൪൯. അഥ ഖോ ചോരോ അങ്ഗുലിമാലോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''ഗച്ഛം വദേസി സമണ ഠിതോമ്ഹി,
മമഞ്ച ബ്രൂസി ഠിതമട്ഠിതോതി;
പുച്ഛാമി തം സമണ ഏതമത്ഥം,
കഥം ഠിതോ ത്വം അഹമട്ഠിതോമ്ഹീ''തി.

''ഠിതോ അഹം അങ്ഗുലിമാല സബ്ബദാ,
സബ്ബേസു ഭൂതേസു നിധായ ദണ്ഡം;
തുവഞ്ച പാണേസു അസഞ്ഞതോസി,
തസ്മാ ഠിതോഹം തുവമട്ഠിതോസീ''തി.

''ചിരസ്സം വത മേ മഹിതോ മഹേസീ,
മഹാവനം പാപുണി സച്ചവാദീ [മഹാവനം സമണോയം പച്ചുപാദി (സീ॰), മഹാവനം സമണ പച്ചുപാദി (സ്യാ॰ കം॰)];
സോഹം ചരിസ്സാമി പഹായ പാപം [സോഹം ചിരസ്സാപി പഹാസ്സം പാപം (സീ॰), സോഹം ചരിസ്സാമി പജഹിസ്സം പാപം (സ്യാ॰ കം॰)],
സുത്വാന ഗാഥം തവ ധമ്മയുത്തം''.

ഇത്വേവ ചോരോ അസിമാവുധഞ്ച,
സോബ്ഭേ പപാതേ നരകേ അകിരി;
അവന്ദി ചോരോ സുഗതസ്സ പാദേ,
തത്ഥേവ നം പബ്ബജ്ജം അയാചി.

ബുദ്ധോ ച ഖോ കാരുണികോ മഹേസി,
യോ സത്ഥാ ലോകസ്സ സദേവകസ്സ;
'തമേഹി ഭിക്ഖൂ'തി തദാ അവോച,
ഏസേവ തസ്സ അഹു ഭിക്ഖുഭാവോതി.

൩൫൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതാ അങ്ഗുലിമാലേന പച്ഛാസമണേന യേന സാവത്ഥി തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന സാവത്ഥി തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ അന്തേപുരദ്വാരേ മഹാജനകായോ സന്നിപതിത്വാ ഉച്ചാസദ്ദോ മഹാസദ്ദോ ഹോതി - ''ചോരോ തേ, ദേവ, വിജിതേ അങ്ഗുലിമാലോ നാമ ലുദ്ദോ ലോഹിതപാണി ഹതപഹതേ നിവിട്ഠോ അദയാപന്നോ പാണഭൂതേസു. തേന ഗാമാപി അഗാമാ കതാ, നിഗമാപി

അനിഗമാ കതാ, ജനപദാപി അജനപദാ കതാ. സോ മനുസ്സേ വധിത്വാ വധിത്വാ അങ്ഗുലീനം മാലം ധാരേതി. തം ദേവോ പടിസേധേതൂ''തി.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ പഞ്ചമത്തേഹി അസ്സസതേഹി സാവത്ഥിയാ നിക്ഖമി ദിവാ ദിവസ്സ. യേന ആരാമോ തേന പാവിസി. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''കിം നു തേ, മഹാരാജ, രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ കുപിതോ വേസാലികാ വാ ലിച്ഛവീ അഞ്ഞേ വാ പടിരാജാനോ''തി? ''ന ഖോ മേ, ഭന്തേ, രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ കുപിതോ, നാപി വേസാലികാ ലിച്ഛവീ, നാപി അഞ്ഞേ പടിരാജാനോ. ചോരോ മേ, ഭന്തേ, വിജിതേ അങ്ഗുലിമാലോ നാമ ലുദ്ദോ ലോഹിതപാണി ഹതപഹതേ നിവിട്ഠോ അദയാപന്നോ പാണഭൂതേസു. തേന ഗാമാപി അഗാമാ കതാ, നിഗമാപി അനിഗമാ കതാ, ജനപദാപി അജനപദാ കതാ. സോ മനുസ്സേ വധിത്വാ വധിത്വാ അങ്ഗുലീനം മാലം ധാരേതി. താഹം, ഭന്തേ, പടിസേധിസ്സാമീ''തി. ''സചേ പന ത്വം, മഹാരാജ, അങ്ഗുലിമാലം പസ്സേയ്യാസി കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതം, വിരതം പാണാതിപാതാ, വിരതം അദിന്നാദാനാ, വിരതം മുസാവാദാ, ഏകഭത്തികം, ബ്രഹ്മചാരിം, സീലവന്തം, കല്യാണധമ്മം, കിന്തി നം കരേയ്യാസീ''തി? ''അഭിവാദേയ്യാമ വാ, ഭന്തേ, പച്ചുട്ഠേയ്യാമ വാ ആസനേന വാ നിമന്തേയ്യാമ, അഭിനിമന്തേയ്യാമ വാ നം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേഹി, ധമ്മികം വാ അസ്സ രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹേയ്യാമ. കുതോ പനസ്സ, ഭന്തേ, ദുസ്സീലസ്സ പാപധമ്മസ്സ ഏവരൂപോ സീലസംയമോ ഭവിസ്സതീ''തി?

തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ദക്ഖിണം ബാഹും പഗ്ഗഹേത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഏതദവോച - ''ഏസോ, മഹാരാജ, അങ്ഗുലിമാലോ''തി. അഥ ഖോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ അഹുദേവ ഭയം, അഹു ഛമ്ഭിതത്തം, അഹു ലോമഹംസോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭീതം സംവിഗ്ഗം ലോമഹട്ഠജാതം വിദിത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഏതദവോച - ''മാ ഭായി, മഹാരാജ, നത്ഥി തേ ഇതോ ഭയ''ന്തി. അഥ ഖോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ യം അഹോസി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ സോ പടിപ്പസ്സമ്ഭി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേനായസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം അങ്ഗുലിമാലം ഏതദവോച - ''അയ്യോ നോ, ഭന്തേ, അങ്ഗുലിമാലോ''തി? ''ഏവം, മഹാരാജാ''തി. ''കഥംഗോത്തോ അയ്യസ്സ പിതാ, കഥംഗോത്താ മാതാ''തി? ''ഗഗ്ഗോ ഖോ, മഹാരാജ, പിതാ, മന്താണീ മാതാ''തി. ''അഭിരമതു, ഭന്തേ, അയ്യോ ഗഗ്ഗോ മന്താണിപുത്തോ. അഹമയ്യസ്സ ഗഗ്ഗസ്സ മന്താണിപുത്തസ്സ ഉസ്സുക്കം കരിസ്സാമി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാന''ന്തി.

൩൫൨. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ ആരഞ്ഞികോ ഹോതി പിണ്ഡപാതികോ പംസുകൂലികോ തേചീവരികോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഏതദവോച -

“അലം, മഹാരാജ, പരിപുണ്ണം മേ ചീവര”ന്തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവഞ്ചിദം, ഭന്തേ, ഭഗവാ അദന്താനം ദമേതാ, അസന്താനം സമേതാ, അപരിനിബ്ബുതാനം പരിനിബ്ബാപേതാ. യഞ്ഹി മയം, ഭന്തേ, നാസക്ഖിമ്ഹാ ദണ്ഡേനപി സത്ഥേനപി ദമേതും സോ ഭഗവതാ അദണ്ഡേന അസത്ഥേനേവ [അസത്ഥേന (സ്യാ॰ കം॰)] ദന്തോ. ഹന്ദ ച ദാനി [ഹന്ദ ദാനി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മയം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമ; ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ”തി. “യസ്സദാനി, മഹാരാജ, കാലം മഞ്ഞസീ”തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ സാവത്ഥിയം സപദാനം പിണ്ഡായ ചരമാനോ അഞ്ഞതരം ഇത്ഥിം മൂള്ഹഗബ്ഭം വിഘാതഗബ്ഭം [വിസാതഗബ്ഭം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)]. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - “കിലിസ്സന്തി വത, ഭോ, സത്താ; കിലിസ്സന്തി വത, ഭോ, സത്താ”തി! അഥ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഇധാഹം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിം. അദ്ദസം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയം സപദാനം പിണ്ഡായ ചരമാനോ അഞ്ഞതരം ഇത്ഥിം മൂള്ഹഗബ്ഭം വിഘാതഗബ്ഭം”. ദിസ്വാന മയ്ഹം ഏതദഹോസി - “കിലിസ്സന്തി വത , ഭോ, സത്താ; കിലിസ്സന്തി വത, ഭോ, സത്താ”തി!

“തേന ഹി ത്വം, അങ്ഗുലിമാല, യേന സാ ഇത്ഥീ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഇത്ഥിം ഏവം വദേഹി - ‘യതോഹം, ഭഗിനി, ജാതോ [ഭഗിനി ജാതിയാ ജാതോ (സീ॰)] നാഭിജാനാമി സഞ്ചിച്ച പാണം ജീവിതാ വോരോപേതാ, തേന സച്ചേന സോത്ഥി തേ ഹോതു, സോത്ഥി ഗബ്ഭസ്സാ’”തി.

“സോ ഹി നൂന മേ, ഭന്തേ, സമ്പജാനമുസാവാദോ ഭവിസ്സതി. മയാ ഹി, ഭന്തേ, ബഹൂ സഞ്ചിച്ച പാണാ ജീവിതാ വോരോപിതാ”തി. “തേന ഹി ത്വം, അങ്ഗുലിമാല, യേന സാ ഇത്ഥീ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഇത്ഥിം ഏവം വദേഹി - ‘യതോഹം, ഭഗിനി, അരിയായ ജാതിയാ ജാതോ, നാഭിജാനാമി സഞ്ചിച്ച പാണം ജീവിതാ വോരോപേതാ, തേന സച്ചേന സോത്ഥി തേ ഹോതു, സോത്ഥി ഗബ്ഭസ്സാ’”തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന സാ ഇത്ഥീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഇത്ഥിം ഏതദവോച - “യതോഹം, ഭഗിനി, അരിയായ ജാതിയാ ജാതോ, നാഭിജാനാമി സഞ്ചിച്ച പാണം ജീവിതാ വോരോപേതാ, തേന സച്ചേന സോത്ഥി തേ ഹോതു, സോത്ഥി ഗബ്ഭസ്സാ”തി. അഥ ഖ്വാസ്സാ ഇത്ഥിയാ സോത്ഥി അഹോസി, സോത്ഥി ഗബ്ഭസ്സ.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. 'ഖീണാ ജാതി വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ അരഹതം അഹോസി.

൩൫൨. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞേനപി ലേഡ്ഡു ഖിത്തോ ആയസ്മതോ അങ്ഗുലിമാലസ്സ കായേ നിപതതി, അഞ്ഞേനപി ദണ്ഡോ ഖിത്തോ ആയസ്മതോ അങ്ഗുലിമാലസ്സ കായേ നിപതതി, അഞ്ഞേനപി സക്ഖരാ ഖിത്താ ആയസ്മതോ അങ്ഗുലിമാലസ്സ കായേ നിപതതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ ഭിന്നേന സീസേന, ലോഹിതേന ഗളന്തേന, ഭിന്നേന പത്തേന, വിപ്ഫാലിതായ സങ്ഘാടിയാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം അങ്ഗുലിമാലം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ആയസ്മന്തം അങ്ഗുലിമാലം ഏതദവോച - "അധിവാസേഹി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, അധിവാസേഹി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ. യസ്സ ഖോ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മസ്സ വിപാകേന ബഹൂനി വസ്സാനി ബഹൂനി വസ്സസതാനി ബഹൂനി വസ്സസഹസ്സാനി നിരയേ പച്ചേയ്യാസി തസ്സ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മസ്സ വിപാകം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടിസംവേദേസീ"തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അങ്ഗുലിമാലോ രഹോഗതോ പടിസല്ലീനോ വിമുത്തിസുഖം പടിസംവേദി; തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

> "യോ പുബ്ബേവ [യോ ച പുബ്ബേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പമജ്ജിത്വാ,
> പച്ഛാ സോ നപ്പമജ്ജതി;
> സോമം [സോ ഇമം (സീ॰)] ലോകം പഭാസേതി, അബ്ഭാ മുത്തോവ ചന്ദിമാ.
>
> "യസ്സ പാപം കതം കമ്മം, കുസലേന പിധീയതി [പിഥീയതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
> സോമം ലോകം പഭാസേതി, അബ്ഭാ മുത്തോവ ചന്ദിമാ.
>
> "യോ ഹവേ ദഹരോ ഭിക്ഖു, യുഞ്ജതി ബുദ്ധസാസനേ;
> സോമം ലോകം പഭാസേതി, അബ്ഭാ മുത്തോവ ചന്ദിമാ.
>
> "ദിസാ ഹി മേ ധമ്മകഥം സുണന്തു,
> ദിസാ ഹി മേ യുഞ്ജന്തു ബുദ്ധസാസനേ;
> ദിസാ ഹി മേ തേ മനുജാ ഭജന്തു,
> യേ ധമ്മമേവാദപയന്തി സന്തോ.
>
> "ദിസാ ഹി മേ ഖന്തിവാദാനം, അവിരോധപ്പസംസീനം;
> സുണന്തു ധമ്മം കാലേന, തഞ്ച അനുവിധീയന്തു.

“ന ഹി ജാതു സോ മമം ഹിംസേ, അഞ്ഞം വാ പന കിഞ്ചി നം [കഞ്ചി നം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), കഞ്ചനം (?)];
പപ്പുയ്യ പരമം സന്തിം, രക്ഖേയ്യ തസഥാവരേ.

“ഉദകഞ്ഹി നയന്തി നേത്തികാ, ഉസുകാരാ നമയന്തി [ദമയന്തി (ക॰)] തേജനം;
ദാരും നമയന്തി തച്ഛകാ, അത്താനം ദമയന്തി പണ്ഡിതാ.

“ദണ്ഡേനേകേ ദമയന്തി, അങ്കുസേഹി കസാഹി ച;
അദണ്ഡേന അസത്ഥേന, അഹം ദന്തോമ്ഹി താദിനാ.

“അഹിംസകോതി മേ നാമം, ഹിംസകസ്സ പുരേ സതോ;
അജ്ജാഹം സച്ചനാമോമ്ഹി, ന നം ഹിംസാമി കിഞ്ചി നം [കഞ്ചി നം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), കഞ്ചനം (?)].

“ചോരോ അഹം പുരേ ആസിം, അങ്ഗുലിമാലോതി വിസ്സുതോ;
വുയ്ഹമാനോ മഹോഘേന, ബുദ്ധം സരണമാഗമം.

“ലോഹിതപാണി പുരേ ആസിം, അങ്ഗുലിമാലോതി വിസ്സുതോ;
സരണഗമനം പസ്സ, ഭവനേത്തി സമൂഹതാ.

“താദിസം കമ്മം കത്വാന, ബഹും ദുഗ്ഗതിഗാമിനം;
ഫുട്ഠോ കമ്മവിപാകേന, അണണോ ഭുഞ്ജാമി ഭോജനം.

“പമാദമനുയുഞ്ജന്തി, ബാലാ ദുമ്മേധിനോ ജനാ;
അപ്പമാദഞ്ച മേധാവീ, ധനം സേട്ഠംവ രക്ഖതി.

“മാ പമാദമനുയുഞ്ജേഥ, മാ കാമരതി സന്ഥവം;
അപ്പമത്തോ ഹി ഝായന്തോ, പപ്പോതി വിപുലം [പരമം (ക॰)] സുഖം.

“സ്വാഗതം [സാഗതം (സീ॰ പീ॰)] നാപഗതം [നാമ സഗതം (ക॰)], നയിദം ദുമ്മന്തിതം മമ;
സംവിഭത്തേസു [സുവിഭത്തേസു (സ്യാ॰ കം॰), സവിഭത്തേസു (സീ॰ ക॰), പടിഭത്തേസു (പീ॰)] ധമ്മേസു, യം സേട്ഠം തദുപാഗമം.

“സ്വാഗതം നാപഗതം, നയിദം ദുമ്മന്തിതം മമ;
തിസ്സോ വിജ്ജാ അനുപ്പത്താ, കതം ബുദ്ധസ്സ സാസന”ന്ത്തി.

അങ്ഗുലിമാലസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. പിയജാതികസുത്തം

൩൫൩. ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരസ്സ ഗഹപതിസ്സ ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ കാലങ്കതോ ഹോതി. തസ്സ കാലംകിരിയായ നേവ കമ്മന്താ പടിഭന്തി ന ഭത്തം പടിഭാതി. സോ ആളാഹനം ഗന്ത്വാ കന്ദതി – “കഹം, ഏകപുത്തക, കഹം, ഏകപുത്തകാ”തി!

അഥ ഖോ സോ ഗഹപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ തം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച - "ന ഖോ തേ, ഗഹപതി, സകേ ചിത്തേ ഠിതസ്സ ഇന്ദ്രിയാനി, അത്ഥി തേ ഇന്ദ്രിയാനം അഞ്ഞഥത്ത"ന്തി. "കിഞ്ഹി മേ, ഭന്തേ, ഇന്ദ്രിയാനം നാഞ്ഞഥത്തം ഭവിസ്സതി; മയ്ഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, ഏകപുത്തോ പിയോ മനാപോ കാലങ്കതോ. തസ്സ കാലംകിരിയായ നേവ കമ്മന്താ പടിഭന്തി, ന ഭത്തം പടിഭാതി. സോഹം ആളാഹനം ഗന്ത്വാ കന്ദാമി - 'കഹം, ഏകപുത്തക, കഹം, ഏകപുത്തകാ'"തി! "ഏവമേതം, ഗഹപതി, ഏവമേതം, ഗഹപതി [ഏവമേതം ഗഹപതി (പീ॰ സകിദേവ), ഏവമേവ (സീ॰ സകിദേവ)]! പിയജാതികാ ഹി, ഗഹപതി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ"തി. "കസ്സ ഖോ [കിസ്സ നു ഖോ (സീ॰)] നാമേതം, ഭന്തേ, ഏവം ഭവിസ്സതി - 'പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'തി? പിയജാതികാ ഹി ഖോ, ഭന്തേ, ആനന്ദസോമനസ്സാ പിയപ്പഭവികാ"തി. അഥ ഖോ സോ ഗഹപതി ഭഗവതോ ഭാസിതം അനഭിനന്ദിത്വാ പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി.

൩൫൪. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അക്ഖധുത്താ ഭഗവതോ അവിദൂരേ അക്ഖേഹി ദിബ്ബന്തി. അഥ ഖോ സോ ഗഹപതി യേന തേ അക്ഖധുത്താ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ അക്ഖധുത്തേ ഏതദവോച - "ഇധാഹം, ഭോന്തോ, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണം ഗോതമം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ മം, ഭോന്തോ, സമണോ ഗോതമോ ഏതദവോച - 'ന ഖോ തേ, ഗഹപതി, സകേ ചിത്തേ ഠിതസ്സ ഇന്ദ്രിയാനി, അത്ഥി തേ ഇന്ദ്രിയാനം അഞ്ഞഥത്ത'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭോന്തോ, സമണം ഗോതമം ഏതദവോചം - 'കിഞ്ഹി മേ, ഭന്തേ, ഇന്ദ്രിയാനം നാഞ്ഞഥത്തം ഭവിസ്സതി; മയ്ഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, ഏകപുത്തകോ പിയോ മനാപോ കാലങ്കതോ. തസ്സ കാലംകിരിയായ നേവ കമ്മന്താ പടിഭന്തി, ന ഭത്തം പടിഭാതി . സോഹം ആളാഹനം ഗന്ത്വാ കന്ദാമി - കഹം, ഏകപുത്തക, കഹം, ഏകപുത്തകാ'തി! 'ഏവമേതം, ഗഹപതി, ഏവമേതം, ഗഹപതി! പിയജാതികാ ഹി, ഗഹപതി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'തി. 'കസ്സ ഖോ നാമേതം, ഭന്തേ, ഏവം ഭവിസ്സതി - പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ? പിയജാതികാ ഹി ഖോ, ഭന്തേ, ആനന്ദസോമനസ്സാ പിയപ്പഭവികാ'തി. അഥ ഖ്വാഹം, ഭോന്തോ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഭാസിതം അനഭിനന്ദിത്വാ പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമി"ന്തി. "ഏവമേതം, ഗഹപതി, ഏവമേതം, ഗഹപതി! പിയജാതികാ ഹി, ഗഹപതി, ആനന്ദസോമനസ്സാ പിയപ്പഭവികാ"തി . അഥ ഖോ സോ ഗഹപതി "സമേതി മേ അക്ഖധുത്തേഹീ"തി പക്കാമി. അഥ ഖോ ഇദം കഥാവത്ഥു അനുപുബ്ബേന രാജന്തേപുരം പാവിസി.

൩൫൫. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ മല്ലികം ദേവിം ആമന്തേസി - "ഇദം തേ, മല്ലികേ, സമണേന ഗോതമേന ഭാസിതം - 'പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'"തി. "സചേതം, മഹാരാജ, ഭഗവതാ ഭാസിതം, ഏവമേത"ന്തി. "ഏവമേവ പനായം മല്ലികാ യഞ്ഞദേവ സമണോ ഗോതമോ ഭാസതി തം തദേവസ്സ അബ്ഭനുമോദതി". "സചേതം, മഹാരാജ, ഭഗവതാ ഭാസിതം ഏവമേതന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ,

യഞ്ഞദേവ ആചരിയോ അന്തേവാസിസ്സ ഭാസതി തം തദേവസ്സ അന്തേവാസീ അബ്ഭനുമോദതി - 'ഏവമേതം, ആചരിയ, ഏവമേതം, ആചരിയാ'''തി. ''ഏവമേവ ഖോ ത്വം, മല്ലികേ, യഞ്ഞദേവ സമണോ ഗോതമോ ഭാസതി തം തദേവസ്സ അബ്ഭനുമോദസി''. ''സചേതം, മഹാരാജ , ഭഗവതാ ഭാസിതം ഏവമേത''ന്തി. ''ചരപി, രേ മല്ലികേ, വിനസ്സാ''തി. അഥ ഖോ മല്ലികാ ദേവീ നാളിജങ്ഘം ബ്രാഹ്മണം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - 'മല്ലികാ, ഭന്തേ, ദേവീ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'ഭാസിതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഏസാ വാചാ - പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'തി . യഥാ തേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതി തം സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ മമ ആരോചേയ്യാസി. ന ഹി തഥാഗതാ വിതഥം ഭണന്തീ''തി. ''ഏവം, ഭോതീ''തി ഖോ നാളിജങ്ഘോ ബ്രാഹ്മണോ മല്ലികായ ദേവിയാ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ നാളിജങ്ഘോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''മല്ലികാ, ഭോ ഗോതമ, ദേവീ ഭോതോ ഗോതമസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി; അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി; ഏവഞ്ച വദേതി - 'ഭാസിതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഏസാ വാചാ - പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'''തി.

൩൭൬. ''ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ! പിയജാതികാ ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാതി. തദമിനാപേതം, ബ്രാഹ്മണ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ. ഭൂതപുബ്ബം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ അഞ്ഞതരിസ്സാ ഇത്ഥിയാ മാതാ കാലമകാസി. സാ തസ്സാ കാലകിരിയായ ഉമ്മത്തികാ ഖിത്തചിത്താ രഥികായ രഥികം [രഥിയായ രഥിയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമാഹ - 'അപി മേ മാതരം അദ്ദസ്സഥ [അദ്ദസഥ (സീ॰ പീ॰)], അപി മേ മാതരം അദ്ദസ്സഥാ'തി? ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാതി.

''ഭൂതപുബ്ബം , ബ്രാഹ്മണ, ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ അഞ്ഞതരിസ്സാ ഇത്ഥിയാ പിതാ കാലമകാസി... ഭാതാ കാലമകാസി... ഭഗിനീ കാലമകാസി... പുത്തോ കാലമകാസി... ധീതാ കാലമകാസി... സാമികോ കാലമകാസി. സാ തസ്സ കാലകിരിയായ ഉമ്മത്തികാ ഖിത്തചിത്താ രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമാഹ - 'അപി മേ സാമികം അദ്ദസ്സഥ, അപി മേ സാമികം അദ്ദസ്സഥാ'തി? ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാതി.

“ഭൂതപുബ്ബം , ബ്രാഹ്മണ, ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ അഞ്ഞതരസ്സ പുരിസസ്സ മാതാ കാലമകാസി. സോ തസ്സാ കാലകിരിയായ ഉമ്മത്തകോ ഖിത്തചിത്തോ രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമാഹ - ‘അപി മേ മാതരം അദ്ദസ്സഥ, അപി മേ മാതരം അദ്ദസ്സഥാ’തി ? ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ , പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാതി.

“ഭൂതപുബ്ബം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ അഞ്ഞതരസ്സ പുരിസസ്സ പിതാ കാലമകാസി... ഭാതാ കാലമകാസി... ഭഗിനീ കാലമകാസി... പുത്തോ കാലമകാസി... ധീതാ കാലമകാസി... പജാപതി കാലമകാസി. സോ തസ്സാ കാലകിരിയായ ഉമ്മത്തകോ ഖിത്തചിത്തോ രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമാഹ - ‘അപി മേ പജാപതിം അദ്ദസ്സഥ, അപി മേ പജാപതിം അദ്ദസ്സഥാ’തി? ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാതി.

“ഭൂതപുബ്ബം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ അഞ്ഞതരാ ഇത്ഥീ ഞാതികുലം അഗമാസി. തസ്സാ തേ ഞാതകാ സാമികം [സാമികാ (സീ॰)] അച്ഛിന്ദിത്വാ അഞ്ഞസ്സ ദാതുകാമാ. സാ ച തം ന ഇച്ഛതി. അഥ ഖോ സാ ഇത്ഥീ സാമികം ഏതദവോച - ‘ഇമേ, മം [മമ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], അയ്യപുത്ത, ഞാതകാ ത്വം [തയാ (സീ॰), തം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അച്ഛിന്ദിത്വാ അഞ്ഞസ്സ ദാതുകാമാ. അഹഞ്ച തം ന ഇച്ഛാമീ’തി. അഥ ഖോ സോ പുരിസോ തം ഇത്ഥിം ദ്വിധാ ഛേത്വാ അത്താനം ഉപ്ഫാലേസി [ഉപ്പാടേസി (സീ॰ പീ॰), ഓഫാരേസി (ക॰)] - ‘ഉഭോ പേച്ച ഭവിസ്സാമാ’തി. ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ”തി.

൩൭൭. അഥ ഖോ നാളിജങ്ഘോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ യേന മല്ലികാ ദേവീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ യാവതകോ അഹോസി ഭഗവതാ സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം മല്ലികായ ദേവിയാ ആരോചേസി. അഥ ഖോ മല്ലികാ ദേവീ യേന രാജാ പസേനദി കോസലോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഏതദവോച - “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, പിയാ തേ വജിരീ കുമാരീ”തി? “ഏവം, മല്ലികേ, പിയാ മേ വജിരീ കുമാരീ”തി. “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, വജിരിയാ തേ കുമാരിയാ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ”തി? “വജിരിയാ മേ, മല്ലികേ, കുമാരിയാ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ജീവിതസ്സപി സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, കിം പന മേ ന ഉപ്പജ്ജിസ്സന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ”തി? “ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - ‘പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ’തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, പിയാ തേ വാസഭാ ഖത്തിയാ”തി? “ഏവം, മല്ലികേ, പിയാ മേ വാസഭാ ഖത്തിയാ”തി. “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ,

വാസഭായ തേ ഖത്തിയായ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''വാസഭായ മേ, മല്ലികേ, ഖത്തിയായ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ജീവിതസ്സപി സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, കിം പന മേ ന ഉപ്പജ്ജിസ്സന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - 'പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, പിയോ തേ വിടടൂഭോ [വിഡൂഡഭോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സേനാപതീ''തി? ''ഏവം , മല്ലികേ, പിയോ മേ വിടടൂഭോ സേനാപതീ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, വിടടൂഭസ്സ തേ സേനാപതിസ്സ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''വിടടൂഭസ്സ മേ, മല്ലികേ, സേനാപതിസ്സ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ജീവിതസ്സപി സിയാ അഞ്ഞഥത്തം , കിം പന മേ ന ഉപ്പജ്ജിസ്സന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - 'പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, പിയാ തേ അഹ''ന്തി? ''ഏവം, മല്ലികേ, പിയാ മേസി ത്വ''ന്തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, മയ്ഹം തേ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''തുയ്ഹഞ്ഹി മേ, മല്ലികേ, വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ജീവിതസ്സപി സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, കിം പന മേ ന ഉപ്പജ്ജിസ്സന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - 'പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, പിയാ തേ കാസികോസലാ''തി? ''ഏവം, മല്ലികേ, പിയാ മേ കാസികോസലാ. കാസികോസലാനം, മല്ലികേ, ആനുഭാവേന കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോമ, മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരേമാ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, കാസികോസലാനം തേ വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''കാസികോസലാനഞ്ഹി, മല്ലികേ , വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ജീവിതസ്സപി സിയാ അഞ്ഞഥത്തം, കിം പന മേ ന ഉപ്പജ്ജിസ്സന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ''തി? ''ഇദം ഖോ തം, മഹാരാജ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സന്ധായ ഭാസിതം - 'പിയജാതികാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ പിയപ്പഭവികാ'''തി.

''അച്ഛരിയം, മല്ലികേ, അബ്ഭുതം, മല്ലികേ! യാവഞ്ച സോ ഭഗവാ പഞ്ഞായ അതിവിജ്ഝ മഞ്ഞേ [പടിവിജ്ഝ പഞ്ഞായ (ക॰)] പസ്സതി. ഏഹി, മല്ലികേ, ആചമേഹീ''തി [ആചാമേഹീതി (സീ॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ തിക്ഖത്തും ഉദാനം ഉദാനേസി - ''നമോ തസ്സ

ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ, നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ, നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ''തി.

പിയജാതികസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. ബാഹിതികസുത്തം

൩൫൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന പുബ്ബാരാമോ മിഗാരമാതുപാസാദോ തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. തേന ഖോ പന സമയേന രാജാ പസേനദി കോസലോ ഏകപുണ്ഡരീകം നാഗം അഭിരുഹിത്വാ സാവത്ഥിയാ നിയ്യാതി ദിവാ ദിവസ്സ. അദ്ദസാ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന സിരിവഡ്ഢം മഹാമത്തം ആമന്തേസി - ''ആയസ്മാ നോ ഏസോ, സമ്മ സിരിവഡ്ഢ, ആനന്ദോ''തി . ''ഏവം, മഹാരാജ, ആയസ്മാ ഏസോ ആനന്ദോ''തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി - 'രാജാ, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'സചേ കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ന കിഞ്ചി അച്ചായികം കരണീയം, ആഗമേതു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ മുഹുത്തം അനുകമ്പം ഉപാദായാ'''തി. ''ഏവം, ദേവാ''തി ഖോ സോ പുരിസോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സോ പുരിസോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''രാജാ, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി; ഏവഞ്ച വദേതി - 'സചേ കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ന കിഞ്ചി അച്ചായികം കരണീയം, ആഗമേതു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ മുഹുത്തം അനുകമ്പം ഉപാദായാ'''തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യാവതികാ നാഗസ്സ ഭൂമി നാഗേന ഗന്ത്വാ നാഗാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''സചേ, ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ന കിഞ്ചി അച്ചായികം കരണീയം , സാധു, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന അചിരവതിയാ നദിയാ തീരം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ''തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തുണ്ഹീഭാവേന.

൩൫൯. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന അചിരവതിയാ നദിയാ തീരം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യാവതികാ നാഗസ്സ ഭൂമി നാഗേന ഗന്ത്വാ നാഗാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ

ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - “ഇധ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഹത്ഥത്ഥരേ നിസീദതൂ”തി. “അലം, മഹാരാജ. നിസീദ ത്വം; നിസിന്നോ അഹം സകേ ആസനേ”തി. നിസീദി ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. നിസജ്ജ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - “കിം നു ഖോ, ഭന്തേ ആനന്ദ, സോ ഭഗവാ തഥാരൂപം കായസമാചാരം സമാചരേയ്യ, യ്വാസ്സ കായസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹീ”തി [ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി (സബ്ബത്ഥ) അട്ഠകഥാ ടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ]? “ന ഖോ, മഹാരാജ, സോ ഭഗവാ തഥാരൂപം കായസമാചാരം സമാചരേയ്യ, യ്വാസ്സ കായസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ”തി.

“കിം പന, ഭന്തേ ആനന്ദ, സോ ഭഗവാ തഥാരൂപം വചീസമാചാരം…പേ॰… മനോസമാചാരം സമാചരേയ്യ, യ്വാസ്സ മനോസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹീ”തി [ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീതി (സബ്ബത്ഥ) അട്ഠകഥാ ടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ]? “ന ഖോ, മഹാരാജ, സോ ഭഗവാ തഥാരൂപം മനോസമാചാരം സമാചരേയ്യ, യ്വാസ്സ മനോസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ”തി.

“അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യഞ്ഹി മയം, ഭന്തേ, നാസക്ഖിമ്ഹാ പഞ്ഹേന പരിപൂരേതും തം, ഭന്തേ, ആയസ്മതാ ആനന്ദേന പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന പരിപൂരിതം. യേ തേ, ഭന്തേ, ബാലാ അബ്യത്താ അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ പരേസം വണ്ണം വാ അവണ്ണം വാ ഭാസന്തി, ന മയം തം സാരതോ പച്ചാഗച്ഛാമ; യേ പന [യേ ച ഖോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തേ, ഭന്തേ , പണ്ഡിതാ വിയത്താ [ബ്യത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മേധാവിനോ അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ പരേസം വണ്ണം വാ അവണ്ണം വാ ഭാസന്തി, മയം തം സാരതോ പച്ചാഗച്ഛാമ”.

൩൫൦. “കതമോ പന, ഭന്തേ ആനന്ദ, കായസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ”തി? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ അകുസലോ”.

“കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ അകുസലോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ സാവജ്ജോ”.

“കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ സാവജ്ജോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ സബ്യാബജ്ഝോ” [സബ്യാപജ്ഝോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സബ്യാപജ്ജോ (ക॰)].

“കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ സബ്യാബജ്ഝോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ ദുക്ഖവിപാകോ”.

“കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ ദുക്ഖവിപാകോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി തസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി; ഏവരൂപോ

ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ''തി.

''കതമോ പന, ഭന്തേ ആനന്ദ, വചീസമാചാരോ...പേ॰... മനോസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ''തി? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ അകുസലോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ അകുസലോ''? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ സാവജ്ജോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ സാവജ്ജോ''? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ സബ്യാബജ്ഝോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ സബ്യാബജ്ഝോ''? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ ദുക്ഖവിപാകോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ ദുക്ഖവിപാകോ''? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി തസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി; ഏവരൂപോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ ഓപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ''തി.

''കിം നു ഖോ, ഭന്തേ ആനന്ദ, സോ ഭഗവാ സബ്ബേസംയേവ അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനം വണ്ണേതീ''തി? ''സബ്ബാകുസലധമ്മപഹീനോ ഖോ, മഹാരാജ, തഥാഗതോ കുസലധമ്മസമന്നാഗതോ''തി.

൩൬൫. ''കതമോ പന, ഭന്തേ ആനന്ദ, കായസമാചാരോ അനോപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ''തി? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ കുസലോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ കുസലോ''? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ അനവജ്ജോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ അനവജ്ജോ''? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ അബ്യാബജ്ഝോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ അബ്യാബജ്ഝോ''? ''യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ സുഖവിപാകോ''.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, കായസമാചാരോ സുഖവിപാകോ''?

''യോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി തസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി; ഏവരൂപോ ഖോ, മഹാരാജ, കായസമാചാരോ അനോപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ''തി.

“കതമോ പന, ഭന്തേ ആനന്ദ, വചീസമാചാരോ...പേ॰... മനോസമാചാരോ അനോപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ”തി? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ കുസലോ”.

“കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ കുസലോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ അനവജ്ജോ”.

“കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ അനവജ്ജോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ അബ്യാബജ്ഝോ”.

“കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ അബ്യാബജ്ഝോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ സുഖവിപാകോ”.

“കതമോ പന, ഭന്തേ, മനോസമാചാരോ സുഖവിപാകോ”? “യോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ നേവത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി. തസ്സ അകുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, കുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി. ഏവരൂപോ ഖോ, മഹാരാജ, മനോസമാചാരോ അനോപാരമ്ഭോ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ”തി.

“കിം പന, ഭന്തേ ആനന്ദ, സോ ഭഗവാ സബ്ബേസംയേവ കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദം വണ്ണേതീ”തി? “സബ്ബാകുസലധമ്മപഹീനോ ഖോ, മഹാരാജ, തഥാഗതോ കുസലധമ്മസമന്നാഗതോ”തി.

൩൬൨. “അച്ഛരിയം , ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം [സുഭാസിതമിദം (സീ॰)], ഭന്തേ, ആയസ്മതാ ആനന്ദേന. ഇമിനാ ച മയം, ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ സുഭാസിതേന അത്തമനാഭിരദ്ധാ. ഏവം അത്തമനാഭിരദ്ധാ ച മയം , ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ സുഭാസിതേന. സചേ, ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഹത്ഥിരതനം കപ്പേയ്യ, ഹത്ഥിരതനമ്പി മയം ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ദദേയ്യാമ. സചേ, ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ അസ്സരതനം കപ്പേയ്യ, അസ്സരതനമ്പി മയം ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ദദേയ്യാമ. സചേ, ഭന്തേ, ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഗാമവരം കപ്പേയ്യ, ഗാമവരമ്പി മയം ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ദദേയ്യാമ. അപി ച, ഭന്തേ, മയമ്പേതം [മയമേവ തം (സീ॰), മയമ്പനേതം (സ്യാ॰ കം॰)] ജാനാമ - ‘നേതം ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ കപ്പതീ’തി. അയം മേ, ഭന്തേ, ബാഹിതികാ രഞ്ഞാ മാഗധേന അജാതസത്തുനാ വേദേഹിപുത്തേന വത്ഥനാളിയാ [ഛത്തനാളിയാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പക്ഖിപിത്വാ പഹിതാ സോളസസമാ ആയാമേന, അട്ഠസമാ വിത്ഥാരേന . തം, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ”തി. “അലം, മഹാരാജ, പരിപുണ്ണം മേ തിചീവര”ന്തി.

“അയം , ഭന്തേ, അചിരവതീ നദീ ദിട്ഠാ ആയസ്മതാ ചേവ ആനന്ദേന അമ്ഹേഹി ച. യദാ ഉപരിപബ്ബതേ മഹാമേഘോ അഭിപ്പവുട്ഠോ ഹോതി, അഥായം അചിരവതീ നദീ ഉഭതോ കൂലാനി സംവിസ്സന്ദന്തീ ഗച്ഛതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഇമായ ബാഹിതികായ അത്തനോ തിചീവരം കരിസ്സതി. യം പനായസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പുരാണം തിചീവരം തം സബ്രഹ്മചാരീഹി സംവിഭജിസ്സതി. ഏവായം അമ്ഹാകം ദക്ഖിണാ

സംവിസ്സന്ദന്തീ മഞ്ഞേ ഗമിസ്സതി. പടിഗ്ഗണ്ഹാതു, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ബാഹിതിക''ന്തി. പടിഗ്ഗഹേസി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ബാഹിതികം.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''ഹന്ദ ച ദാനി മയം, ഭന്തേ ആനന്ദ, ഗച്ഛാമ; ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ''തി. ''യസ്സദാനി ത്വം, മഹാരാജ, കാലം മഞ്ഞസീ''തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

൩൬൫. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അചിരപക്കന്തസ്സ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യാവതകോ അഹോസി രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം ഭഗവതോ ആരോചേസി. തഞ്ച ബാഹിതികം ഭഗവതോ പാദാസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ലാഭാ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ, സുലദ്ധലാഭാ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ; യം രാജാ പസേനദി കോസലോ ലഭതി ആനന്ദം ദസ്സനായ, ലഭതി പയിരുപാസനായാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ബാഹിതികസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. ധമ്മചേതിയസുത്തം

൩൬൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി മേദാളുപം [മേതളൂപം (സീ॰), മേദളുമ്പം (പീ॰)] നാമ സക്യാനം നിഗമോ. തേന ഖോ പന സമയേന രാജാ പസേനദി കോസലോ നഗരകം അനുപ്പത്തോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ദീഘം കാരായനം ആമന്തേസി - ''യോജേഹി, സമ്മ കാരായന, ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി, ഉയ്യാനഭൂമിം ഗച്ഛാമ സുഭൂമിം ദസ്സനായാ''തി [സുഭൂമിദസ്സനായാതി (ദീ॰ നി॰ വ.൮൩)]. ''ഏവം, ദേവാ''തി ഖോ ദീഘോ കാരായനോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി യോജാപേത്വാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിവേദേസി - ''യുത്താനി ഖോ തേ, ദേവ, ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി. യസ്സദാനി കാലം മഞ്ഞസീ''തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭദ്രം യാനം അഭിരുഹിത്വാ ഭദ്രേഹി ഭദ്രേഹി യാനേഹി നഗരകമ്ഹാ നിയ്യാസി മഹച്ചാ രാജാനുഭാവേന. യേന ആരാമോ തേന പായാസി. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ ആരാമം പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ആരാമേ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ രുക്ഖമൂലാനി പാസാദികാനി പസാദനീയാനി അപ്പസദ്ദാനി അപ്പനിഗ്ഘോസാനി വിജനവാതാനി മനുസ്സരാഹസ്സേയ്യകാനി [മനുസ്സരാഹസേയ്യകാനി (സീ॰ പീ॰)] പടിസല്ലാനസാരുപ്പാനി. ദിസ്വാന ഭഗവന്തംയേവ ആരബ്ഭ സതി ഉദപാദി - ''ഇമാനി ഖോ താനി രുക്ഖമൂലാനി പാസാദികാനി പസാദനീയാനി

അപ്പസദ്ദാനി അപ്പനിഗ്ഘോസാനി വിജനവാതാനി മനുസ്സരാഹസ്സേയ്യകാനി പടിസല്ലാനസാരുപ്പാനി, യത്ഥ സുദം മയം തം ഭഗവന്തം പയിരുപാസാമ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ''ന്തി.

൩൬൭. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ദീഘം കാരായനം ആമന്തേസി - ''ഇമാനി ഖോ, സമ്മ കാരായന, താനി രുക്ഖമൂലാനി പാസാദികാനി പസാദനീയാനി അപ്പസദ്ദാനി അപ്പനിഗ്ഘോസാനി വിജനവാതാനി മനുസ്സരാഹസ്സേയ്യകാനി പടിസല്ലാനസാരുപ്പാനി, യത്ഥ സുദം മയം തം ഭഗവന്തം പയിരുപാസാമ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം. കഹം നു ഖോ, സമ്മ കാരായന, ഏതരഹി സോ ഭഗവാ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ''തി? ''അത്ഥി, മഹാരാജ, മേദാളുപം നാമ സക്യാനം നിഗമോ. തത്ഥ സോ ഭഗവാ ഏതരഹി വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ''തി. ''കീവദൂരേ [കീവദൂരോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പന, സമ്മ കാരായന , നഗരകമ്ഹാ മേദാളുപം നാമ സക്യാനം നിഗമോ ഹോതീ''തി? ''ന ദൂരേ, മഹാരാജ; തീണി യോജനാനി; സക്കാ ദിവസാവസേസേന ഗന്തു''ന്തി. ''തേന ഹി, സമ്മ കാരായന, യോജേഹി ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി, ഗമിസ്സാമ മയം തം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ''ന്തി. ''ഏവം, ദേവാ''തി ഖോ ദീഘോ കാരായനോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി യോജാപേത്വാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിവേദേസി - ''യുത്താനി ഖോ തേ, ദേവ, ഭദ്രാനി ഭദ്രാനി യാനാനി. യസ്സദാനി കാലം മഞ്ഞസീ''തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭദ്രം യാനം അഭിരുഹിത്വാ ഭദ്രേഹി ഭദ്രേഹി യാനേഹി നഗരകമ്ഹാ യേന മേദാളുപം നാമ സക്യാനം നിഗമോ തേന പായാസി. തേനേവ ദിവസാവസേസേന മേദാളുപം നാമ സക്യാനം നിഗമം സമ്പാപുണി. യേന ആരാമോ തേന പായാസി. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ ആരാമം പാവിസി.

൩൬൮. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമന്തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''കഹം നു ഖോ, ഭന്തേ, ഏതരഹി സോ ഭഗവാ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ? ദസ്സനകാമാ ഹി മയം തം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ''ന്തി. ''ഏസോ, മഹാരാജ, വിഹാരോ സംവുതദ്വാരോ. തേന അപ്പസദ്ദോ ഉപസങ്കമിത്വാ അതരമാനോ ആളിന്ദം പവിസിത്വാ ഉക്കാസിത്വാ അഗ്ഗളം ആകോടേഹി. വിവരിസ്സതി ഭഗവാ തേ ദ്വാര''ന്തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ തത്ഥേവ ഖഗ്ഗഞ്ച ഉണ്ഹീസഞ്ച ദീഘസ്സ കാരായനസ്സ പാദാസി. അഥ ഖോ ദീഘസ്സ കാരായനസ്സ ഏതദഹോസി - ''രഹായതി ഖോ ദാനി രാജാ [മഹാരാജാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ഇധേവ [തേനിധേവ (സീ॰)] ദാനി മയാ ഠാതബ്ബ''ന്തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന സോ വിഹാരോ സംവുതദ്വാരോ തേന അപ്പസദ്ദോ ഉപസങ്കമിത്വാ അതരമാനോ ആളിന്ദം പവിസിത്വാ ഉക്കാസിത്വാ അഗ്ഗളം ആകോടേസി. വിവരി ഭഗവാ ദ്വാരം. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ വിഹാരം പവിസിത്വാ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവതോ പാദാനി മുഖേന ച പരിചുമ്ബതി, പാണീഹി ച പരിസമ്ബാഹതി, നാമഞ്ച സാവേതി - ''രാജാഹം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ; രാജാഹം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ''തി.

൩൬൭. ''കിം പന ത്വം, മഹാരാജ, അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ ഇമസ്മിം സരീരേ ഏവരൂപം പരമനിപച്ചകാരം കരോസി, മിത്തൂപഹാരം [ചിത്തൂപഹാരം (സീ॰)] ഉപദംസേസീ''തി? ''അത്ഥി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ - 'ഹോതി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി. ഇധാഹം, ഭന്തേ, പസ്സാമി ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണേ പരിയന്തകതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തേ ദസപി വസ്സാനി, വീസമ്പി വസ്സാനി, തിംസമ്പി വസ്സാനി, ചത്താരീസമ്പി വസ്സാനി. തേ അപരേന സമയേന സുന്ഹാതാ സുവിലിത്താ കപ്പിതകേസമസ്സൂ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാ സമങ്ഗീഭൂതാ പരിചാരേന്തി. ഇധ പനാഹം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ പസ്സാമി യാവജീവം ആപാണകോടികം പരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തേ. ന ഖോ പനാഹം, ഭന്തേ, ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞം ഏവം പരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം സമനുപസ്സാമി. അയമ്പി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ ഹോതി - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ''തി.

൩൬൮. ''പുന ചപരം, ഭന്തേ, രാജാനോപി രാജൂഹി വിവദന്തി, ഖത്തിയാപി ഖത്തിയേഹി വിവദന്തി, ബ്രാഹ്മണാപി ബ്രാഹ്മണേഹി വിവദന്തി, ഗഹപതയോപി ഗഹപതീഹി വിവദന്തി, മാതാപി പുത്തേന വിവദതി, പുത്തോപി മാതരാ വിവദതി, പിതാപി പുത്തേന വിവദതി, പുത്തോപി പിതരാ വിവദതി, ഭാതാപി ഭഗിനിയാ വിവദതി , ഭഗിനീപി ഭാതരാ വിവദതി, സഹായോപി സഹായേന വിവദതി. ഇധ പനാഹം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ പസ്സാമി സമഗ്ഗേ സമ്മോദമാനേ അവിവദമാനേ ഖീരോദകീഭൂതേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്തേ വിഹരന്തേ. ന ഖോ പനാഹം, ഭന്തേ, ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞം ഏവം സമഗ്ഗം പരിസം സമനുപസ്സാമി. അയമ്പി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ ഹോതി - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി.

൩൬൯. ''പുന ചപരാഹം, ഭന്തേ, ആരാമേന ആരാമം, ഉയ്യാനേന ഉയ്യാനം അനുചങ്കമാമി അനുവിചരാമി. സോഹം തത്ഥ പസ്സാമി ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണേ കിസേ ലൂഖേ ദുബ്ബണ്ണേ ഉപ്പണ്ഡുപ്പണ്ഡുകജാതേ ധമനിസന്ഥതഗത്തേ, ന വിയ മഞ്ഞേ ചക്ഖും ബന്ധന്തേ ജനസ്സ ദസ്സനായ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അദ്ധാ ഇമേ ആയസ്മന്തോ അനഭിരതാ വാ ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി, അത്ഥി വാ തേസം കിഞ്ചി പാപം കമ്മം കതം പടിച്ഛന്നം; തഥാ ഹി ഇമേ ആയസ്മന്തോ കിസാ ലൂഖാ ദുബ്ബണ്ണാ ഉപ്പണ്ഡുപ്പണ്ഡുകജാതാ ധമനിസന്ഥതഗത്താ, ന വിയ മഞ്ഞേ ചക്ഖും ബന്ധന്തി ജനസ്സ ദസ്സനായാ'തി. ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - 'കിം നു ഖോ തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ കിസാ ലൂഖാ ദുബ്ബണ്ണാ ഉപ്പണ്ഡുപ്പണ്ഡുകജാതാ ധമനിസന്ഥതഗത്താ, ന വിയ മഞ്ഞേ ചക്ഖും ബന്ധഥ ജനസ്സ ദസ്സനായാ'തി? തേ ഏവമാഹംസു - 'ബന്ധുകരോഗോ നോ [പണ്ഡുകരോഗിനോ (ക॰)], മഹാരാജാ'തി. ഇധ പനാഹം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ പസ്സാമി ഹട്ഠപഹട്ഠേ ഉദഗ്ഗുദഗ്ഗേ അഭിരതരൂപേ പീണിന്ദ്രിയേ [പീണിതിന്ദ്രിയേ (സീ॰ പീ॰)] അപ്പോസ്സുക്കേ പന്നലോമേ പരദത്തവുത്തേ മിഗഭൂതേന ചേതസാ വിഹരന്തേ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അദ്ധാ ഇമേ ആയസ്മന്തോ തസ്സ ഭഗവതോ സാസനേ ഉളാരം പുബ്ബേനാപരം വിസേസം ജാനന്തി; തഥാ ഹി ഇമേ ആയസ്മന്തോ ഹട്ഠപഹട്ഠാ ഉദഗ്ഗുദഗ്ഗാ അഭിരതരൂപാ പീണിന്ദ്രിയാ

അപ്പോസ്സുക്കാ പന്നലോമാ പരദത്തവുത്താ മിഗഭൂതേന ചേതസാ വിഹരന്തീ’തി. അയമ്പി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ ഹോതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

൩൭൦. “പുന ചപരാഹം, ഭന്തേ, രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ; പഹോമി ഘാതേതായം വാ ഘാതേതും, ജാപേതായം വാ ജാപേതും, പബ്ബാജേതായം വാ പബ്ബാജേതും . തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, അഡ്ഡകരണേ നിസിന്നസ്സ അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേന്തി. സോഹം ന ലഭാമി - ‘മാ മേ ഭോന്തോ അഡ്ഡകരണേ നിസിന്നസ്സ അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേഥ [ഓപാതേന്തു (സീ॰) ഉപരിസേലസുത്തേ പന “ഓപാതേഥാ”തിയേവ ദിസ്സതി], കഥാപരിയോസാനം മേ ഭോന്തോ ആഗമേന്തൂ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേന്തി. ഇധ പനാഹം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ പസ്സാമി; യസ്മിം സമയേ ഭഗവാ അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേതി, നേവ തസ്മിം സമയേ ഭഗവതോ സാവകാനം ഖിപിതസദ്ദോ വാ ഹോതി ഉക്കാസിതസദ്ദോ വാ. ഭൂതപുബ്ബം, ഭന്തേ, ഭഗവാ അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേതി. തത്രഞ്ഞതരോ ഭഗവതോ സാവകോ ഉക്കാസി. തമേനം അഞ്ഞതരോ സബ്രഹ്മചാരീ ജണ്ണുകേന ഘട്ടേസി - ‘അപ്പസദ്ദോ ആയസ്മാ ഹോതു, മായസ്മാ സദ്ദമകാസി; സത്ഥാ നോ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേതീ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - ‘അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! അദണ്ഡേന വത കിര, ഭോ, അസത്ഥേന ഏവം സുവിനീതാ പരിസാ ഭവിസ്സതീ’തി! ന ഖോ പനാഹം, ഭന്തേ, ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞം ഏവം സുവിനീതം പരിസം സമനുപസ്സാമി. അയമ്പി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ ഹോതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

൩൭൧. “പുന ചപരാഹം, ഭന്തേ, പസ്സാമി ഇധേകച്ചേ ഖത്തിയപണ്ഡിതേ നിപുണേ കതപരപ്പവാദേ വാലവേധിരൂപേ. തേ ഭിന്ദന്താ [വോഭിന്ദന്താ (സീ॰)] മഞ്ഞേ ചരന്തി പഞ്ഞാഗതേന ദിട്ഠിഗതാനി. തേ സുണന്തി - ‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസരിസ്സതീ’തി. തേ പഞ്ഹം അഭിസങ്ഖരോന്തി - ‘ഇമം മയം പഞ്ഹം സമണം ഗോതമം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛിസ്സാമ. ഏവം ചേ നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവമസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമ; ഏവം ചേപി നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവമ്പിസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമാ’തി. തേ സുണന്തി - ‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസടോ’തി. തേ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമന്തി. തേ ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി . തേ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതാ സമാദപിതാ സമുത്തേജിതാ സമ്പഹംസിതാ ന ചേവ ഭഗവന്തം പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി, കുതോ വാദം ആരോപേസ്സന്തി? അഞ്ഞദത്ഥു ഭഗവതോ സാവകാ സമ്പജ്ജന്തി. അയമ്പി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ ഹോതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

൩൭൨. “പുന ചപരാഹം, ഭന്തേ, പസ്സാമി ഇധേകച്ചേ ബ്രാഹ്മണപണ്ഡിതേ… പേ॰… ഗഹപതിപണ്ഡിതേ…പേ॰… സമണപണ്ഡിതേ നിപുണേ കതപരപ്പവാദേ

വാലവേധിരൂപേ. തേ ഭിന്ദന്താ മഞ്ഞേ ചരന്തി പഞ്ഞാഗതേന ദിട്ഠിഗതാനി. തേ സുണന്തി - ‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസരിസ്സതീ’തി. തേ പഞ്ഹം അഭിസങ്ഖരോന്തി - ‘ഇമം മയം പഞ്ഹം സമണം ഗോതമം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛിസ്സാമ. ഏവം ചേ നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവമസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമ; ഏവം ചേപി നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവമ്പിസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമാ’തി. തേ സുണന്തി - ‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസടോ’തി. തേ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമന്തി. തേ ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതാ സമാദപിതാ സമുത്തേജിതാ സമ്പഹംസിതാ ന ചേവ ഭഗവന്തം പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി, കുതോ വാദം ആരോപേസ്സന്തി? അഞ്ഞദത്ഥു ഭഗവന്തംയേവ ഓകാസം യാചന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. തേ ഭഗവാ പബ്ബാജേതി. തേ തഥാപബ്ബജിതാ സമാനാ ഏകാ വൂപകട്ഠാ അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരന്താ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി. തേ ഏവമാഹംസു - ‘മനം വത, ഭോ, അനസ്സാമ; മനം വത, ഭോ, പനസ്സാമ’. മയഞ്ഹി പുബ്ബേ അസ്സമണാവ സമാനാ സമണാമ്ഹാതി പടിജാനിമ്ഹാ, അബ്രാഹ്മണാവ സമാനാ ബ്രാഹ്മണാമ്ഹാതി പടിജാനിമ്ഹാ, അനരഹന്തോവ സമാനാ അരഹന്താമ്ഹാതി പടിജാനിമ്ഹാ. ‘ഇദാനി ഖോമ്ഹ സമണാ, ഇദാനി ഖോമ്ഹ ബ്രാഹ്മണാ, ഇദാനി ഖോമ്ഹ അരഹന്തോ’തി. അയമ്പി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ ഹോതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

൩൭൩. “പുന ചപരാഹം, ഭന്തേ, ഇമേ ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ മമഭത്താ മമയാനാ, അഹം നേസം ജീവികായ [ജീവിതസ്സ (സീ॰), ജീവികം (സീ॰ അട്ഠ॰), ജീവിതം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ദാതാ, യസസ്സ ആഹത്താ; അഥ ച പന നോ തഥാ മയി നിപച്ചകാരം കരോന്തി യഥാ ഭഗവതി. ഭൂതപുബ്ബാഹം, ഭന്തേ, സേനം അബ്ഭുയ്യാതോ സമാനോ ഇമേ ച ഇസിദത്തപുരാണേ ഥപതയോ വീമംസമാനോ അഞ്ഞതരസ്മിം സമ്ബാധേ ആവസഥേ വാസം ഉപഗച്ഛിം. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, ഇമേ ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ ബഹുദേവ രത്തിം ധമ്മിയാ കഥായ വീതിനാമേത്വാ, യതോ അഹോസി ഭഗവാ [അസ്സോസും ഖോ ഭഗവന്തം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തതോ സീസം കത്വാ മം പാദതോ കരിത്വാ നിപജ്ജിംസു. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - ‘അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! ഇമേ ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ മമഭത്താ മമയാനാ, അഹം നേസം ജീവികായ ദാതാ, യസസ്സ ആഹത്താ; അഥ ച പന നോ തഥാ മയി നിപച്ചകാരം കരോന്തി യഥാ ഭഗവതി. അദ്ധാ ഇമേ ആയസ്മന്തോ തസ്സ ഭഗവതോ സാസനേ ഉളാരം പുബ്ബേനാപരം വിസേസം ജാനന്തീ’തി. അയമ്പി ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി ധമ്മന്വയോ ഹോതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

൩൭൪. “പുന ചപരം, ഭന്തേ, ഭഗവാപി ഖത്തിയോ, അഹമ്പി ഖത്തിയോ; ഭഗവാപി കോസലോ, അഹമ്പി കോസലോ; ഭഗവാപി ആസീതികോ, അഹമ്പി ആസീതികോ. യമ്പി, ഭന്തേ, ഭഗവാപി ഖത്തിയോ അഹമ്പി ഖത്തിയോ,

ഭഗവാപി കോസലോ അഹമ്പി കോസലോ, ഭഗവാപി ആസീതികോ അഹമ്പി ആസീതികോ; ഇമിനാവാരഹാമേവാഹം [ഇമിനാപാഹം (കം॰)], ഭന്തേ, ഭഗവതി പരമനിപച്ചകാരം കാതും, മിത്തൂപഹാരം ഉപദംസേതും. ഹന്ദ, ച ദാനി മയം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമ; ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ"തി. "യസ്സദാനി ത്വം, മഹാരാജ, കാലം മഞ്ഞസീ"തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരപക്കന്തസ്സ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഏസോ, ഭിക്ഖവേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ ധമ്മചേതിയാനി ഭാസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കന്തോ. ഉഗ്ഗണ്ഹഥ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മചേതിയാനി; പരിയാപുണാഥ, ഭിക്ഖവേ , ധമ്മചേതിയാനി; ധാരേഥ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മചേതിയാനി. അത്ഥസംഹിതാനി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മചേതിയാനി ആദിബ്രഹ്മചരിയകാനീ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ധമ്മചേതിയസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. കണ്ണകത്ഥലസുത്തം

൩൭൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുഞ്ഞായം [ഉജുഞ്ഞായം (സീ॰ പീ॰), ഉദഞ്ഞായം (സ്യാ॰ കം॰)] വിഹരതി കണ്ണകത്ഥലേ മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന രാജാ പസേനദി കോസലോ ഉരുഞ്ഞം അനുപ്പത്തോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - 'രാജാ, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'അജ്ജ കിര, ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ പച്ഛാഭത്തം ഭുത്തപാതരാസോ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ'"തി. "ഏവം, ദേവാ"തി ഖോ സോ പുരിസോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ പുരിസോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "രാജാ, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി; ഏവഞ്ച വദേതി - 'അജ്ജ കിര ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ പച്ഛാഭത്തം ഭുത്തപാതരാസോ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ'"തി. അസ്സോസും ഖോ സോമാ ച ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ - "അജ്ജ കിര രാജാ പസേനദി കോസലോ പച്ഛാഭത്തം ഭുത്തപാതരാസോ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ"തി. അഥ ഖോ സോമാ ച ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭത്താഭിഹാരേ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - "തേന ഹി, മഹാരാജ, അമ്ഹാകമ്പി വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - 'സോമാ ച, ഭന്തേ, ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ

ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'''തി.

൩൭൫. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ പച്ഛാഭത്തം ഭുത്തപാതരാസോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സോമാ ച, ഭന്തേ, ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി [വന്ദന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ''തി [പുച്ഛന്തീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. ''കിം പന, മഹാരാജ, സോമാ ച ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ അഞ്ഞം ദൂതം നാലത്ഥു''ന്തി? ''അസ്സോസും ഖോ, ഭന്തേ, സോമാ ച ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ - 'അജ്ജ കിര രാജാ പസേനദി കോസലോ പച്ഛാഭത്തം ഭുത്തപാതരാസോ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ'തി. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സോമാ ച ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ മം ഭത്താഭിഹാരേ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'തേന ഹി, മഹാരാജ, അമ്ഹാകമ്പി വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - സോമാ ച ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'''തി. ''സുഖിനിയോ ഹോന്തു താ, മഹാരാജ, സോമാ ച ഭഗിനീ സകുലാ ച ഭഗിനീ''തി.

൩൭൬. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതം മേതം, ഭന്തേ, സമണോ ഗോതമോ ഏവമാഹ - 'നത്ഥി സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനിസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ'തി. യേ തേ, ഭന്തേ, ഏവമാഹംസു - 'സമണോ ഗോതമോ ഏവമാഹ - നത്ഥി സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനിസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ'തി; കച്ചി തേ, ഭന്തേ, ഭഗവതോ വുത്തവാദിനോ, ന ച ഭഗവന്തം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരോന്തി, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതീ''തി? ''യേ തേ, മഹാരാജ, ഏവമാഹംസു - 'സമണോ ഗോതമോ ഏവമാഹ - നത്ഥി സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനിസ്സതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ'തി; ന മേ തേ വുത്തവാദിനോ, അബ്ഭാചിക്ഖന്തി ച പന മം തേ അസതാ അഭൂതേനാ''തി.

൩൭൭. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ വിടടൂഭം സേനാപതിം ആമന്തേസി - ''കോ നു ഖോ, സേനാപതി, ഇമം കഥാവത്ഥും രാജന്തേപുരേ അബ്ഭുദാഹാസീ''തി? ''സഞ്ജയോ, മഹാരാജ, ബ്രാഹ്മണോ ആകാസഗോത്തോ''തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം , അമ്ഭോ പുരിസ, മമ വചനേന സഞ്ജയം ബ്രാഹ്മണം ആകാസഗോത്തം ആമന്തേഹി - 'രാജാ തം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ ആമന്തേതീ'''തി. ''ഏവം, ദേവാ''തി ഖോ സോ പുരിസോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന സഞ്ജയോ ബ്രാഹ്മണോ ആകാസഗോത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സഞ്ജയം ബ്രാഹ്മണം

ആകാസഗോത്തം ഏതദവോച - ''രാജാ തം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ ആമന്തേതീ''തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സിയാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ അഞ്ഞദേവ കിഞ്ചി സന്ധായ ഭാസിതം, തഞ്ച ജനോ അഞ്ഞഥാപി പച്ചാഗച്ഛേയ്യ [പച്ചാഗച്ഛേയ്യാതി, അഭിജാനാമി മഹാരാജ വാചം ഭാസിതാതി (സീ॰)]. യഥാ കഥം പന, ഭന്തേ, ഭഗവാ അഭിജാനാതി വാചം ഭാസിതാ''തി? ''ഏവം ഖോ അഹം, മഹാരാജ, അഭിജാനാമി വാചം ഭാസിതാ - 'നത്ഥി സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ സകിദേവ സബ്ബം ഞസ്സതി, സബ്ബം ദക്ഖിതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ'''തി. ''ഹേതുരൂപം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഹ; സഹേതുരൂപം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഹ - 'നത്ഥി സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ സകിദേവ സബ്ബം ഞസ്സതി, സബ്ബം ദക്ഖിതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ'''തി. ''ചത്താരോമേ, ഭന്തേ, വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ, സുദ്ദാ. ഇമേസം നു ഖോ, ഭന്തേ, ചതുന്നം വണ്ണാനം സിയാ വിസേസോ സിയാ നാനാകരണ''ന്തി? ''ചത്താരോമേ, മഹാരാജ, വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ, സുദ്ദാ. ഇമേസം ഖോ, മഹാരാജ, ചതുന്നം വണ്ണാനം ദ്വേ വണ്ണാ അഗ്ഗമക്ഖായന്തി - ഖത്തിയാ ച ബ്രാഹ്മണാ ച - യദിദം അഭിവാദനപച്ചുട്ഠാനഅഞ്ജലികമ്മസാമീചികമ്മാനീ''തി [സാമിചികമ്മാനന്തി (സീ॰)]. ''നാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം ദിട്ഠധമ്മികം പുച്ഛാമി; സമ്പരായികാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം പുച്ഛാമി. ചത്താരോമേ, ഭന്തേ, വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ, സുദ്ദാ. ഇമേസം നു ഖോ, ഭന്തേ, ചതുന്നം വണ്ണാനം സിയാ വിസേസോ സിയാ നാനാകരണ''ന്തി?

൩൭൯. ''പഞ്ചിമാനി, മഹാരാജ, പധാനിയങ്ഗാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സദ്ധോ ഹോതി, സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി; അപ്പാബാധോ ഹോതി അപ്പാതങ്കോ സമവേപാകിനിയാ ഗഹണിയാ സമന്നാഗതോ നാതിസീതായ നാച്ചുണ്ഹായ മജ്ഝിമായ പധാനക്ഖമായ; അസഠോ ഹോതി അമായാവീ യഥാഭൂതം അത്താനം ആവികത്താ സത്ഥരി വാ വിഞ്ഞൂസു വാ സബ്രഹ്മചാരീസു; ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു; പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ - ഇമാനി ഖോ, മഹാരാജ, പഞ്ച പധാനിയങ്ഗാനി. ചത്താരോമേ, മഹാരാജ, വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ, സുദ്ദാ. തേ ചസ്സു ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതാ ; ഏത്ഥ പന നേസം അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ''തി. ''ചത്താരോമേ, ഭന്തേ, വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ, സുദ്ദാ . തേ ചസ്സു ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതാ; ഏത്ഥ പന നേസം, ഭന്തേ, സിയാ വിസേസോ സിയാ നാനാകരണ''ന്തി? ''ഏത്ഥ ഖോ നേസാഹം, മഹാരാജ, പധാനവേമത്തതം വദാമി. സേയ്യഥാപിസ്സു, മഹാരാജ, ദ്വേ ഹത്ഥിദമ്മാ വാ അസ്സദമ്മാ വാ ഗോദമ്മാ വാ സുദന്താ സുവിനീതാ, ദ്വേ ഹത്ഥിദമ്മാ വാ അസ്സദമ്മാ വാ ഗോദമ്മാ വാ അദന്താ അവിനീതാ. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യേ തേ ദ്വേ ഹത്ഥിദമ്മാ വാ അസ്സദമ്മാ വാ ഗോദമ്മാ വാ സുദന്താ സുവിനീതാ, അപി നു തേ ദന്താവ ദന്തകാരണം ഗച്ഛേയ്യും, ദന്താവ ദന്തഭൂമിം സമ്പാപുണേയ്യു''ന്തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. ''യേ പന തേ ദ്വേ ഹത്ഥിദമ്മാ

വാ അസ്സദമ്മാ വാ ഗോദമ്മാ വാ അദന്താ അവിനീതാ, അപി നു തേ അദന്താവ ദന്തകാരണം ഗച്ഛേയ്യും, അദന്താവ ദന്തഭൂമിം സമ്പാപുണേയ്യും, സേയ്യഥാപി തേ ദ്വേ ഹത്ഥിദമ്മാ വാ അസ്സദമ്മാ വാ ഗോദമ്മാ വാ സുദന്താ സുവിനീതാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, യം തം സദ്ധേന പത്തബ്ബം അപ്പാബാധേന അസഠേന അമായാവിനാ ആരദ്ധവീരിയേന പഞ്ഞവതാ തം വത [തം തഥാ സോ (ക॰)] അസ്സദ്ധോ ബഹ്വാബാധോ സഠോ മായാവീ കുസീതോ ദുപ്പഞ്ഞോ പാപുണിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ''തി.

൩൭൪. ''ഹേതുരൂപം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഹ; സഹേതുരൂപം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഹ. ചത്താരോമേ, ഭന്തേ, വണ്ണാ - ഖത്തിയാ, ബ്രാഹ്മണാ, വേസ്സാ , സുദ്ദാ. തേ ചസ്സു ഇമേഹി പഞ്ചഹി പധാനിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതാ തേ ചസ്സു സമ്മപ്പധാനാ; ഏത്ഥ പന നേസം, ഭന്തേ, സിയാ വിസേസോ സിയാ നാനാകരണ''ന്തി? ''ഏത്ഥ ഖോ [ഏത്ഥ ഖോ പന (സീ॰)] നേസാഹം, മഹാരാജ, ന കിഞ്ചി നാനാകരണം വദാമി - യദിദം വിമുത്തിയാ വിമുത്തിം. സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ സുക്ഖം സാകകട്ഠം ആദായ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യ ; അഥാപരോ പുരിസോ സുക്ഖം സാലകട്ഠം ആദായ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യ; അഥാപരോ പുരിസോ സുക്ഖം അമ്ബകട്ഠം ആദായ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യ; അഥാപരോ പുരിസോ സുക്ഖം ഉദുമ്ബരകട്ഠം ആദായ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, സിയാ നു ഖോ തേസം അഗ്ഗീനം നാനാദാരുതോ അഭിനിബ്ബത്താനം കിഞ്ചി നാനാകരണം അച്ചിയാ വാ അച്ചിം, വണ്ണേന വാ വണ്ണം, ആഭായ വാ ആഭ''ന്തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, യം തം തേജം വീരിയാ നിമ്മഥിതം പധാനാഭിനിബ്ബത്തം [വിരിയം നിപ്ഫരതി, തം പച്ഛാഭിനിബ്ബത്തം (സീ॰)], നാഹം തത്ഥ കിഞ്ചി നാനാകരണം വദാമി - യദിദം വിമുത്തിയാ വിമുത്തി''ന്തി. ''ഹേതുരൂപം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഹ; സഹേതുരൂപം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഹ. കിം പന, ഭന്തേ, അത്ഥി ദേവാ''തി? ''കിം പന ത്വം, മഹാരാജ, ഏവം വദേസി - 'കിം പന, ഭന്തേ, അത്ഥി ദേവാ'''തി? ''യദി വാ തേ, ഭന്തേ, ദേവാ ആഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം യദി വാ അനാഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം''? ''യേ തേ, മഹാരാജ, ദേവാ സബ്യാബജ്ഝാ തേ ദേവാ ആഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം, യേ തേ ദേവാ അബ്യാബജ്ഝാ തേ ദേവാ അനാഗന്താരോ ഇത്ഥത്ത''ന്തി.

൩൭൫. ഏവം വുത്തേ, വിടൂടഭോ സേനാപതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''യേ തേ, ഭന്തേ, ദേവാ സബ്യാബജ്ഝാ ആഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം തേ ദേവാ, യേ തേ ദേവാ അബ്യാബജ്ഝാ അനാഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം തേ ദേവേ തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേസ്സന്തി വാ പബ്ബാജേസ്സന്തി വാ''തി?

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഏതദഹോസി - ''അയം ഖോ വിടടൂഭോ സേനാപതി രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പുത്തോ; അഹം ഭഗവതോ പുത്തോ. അയം ഖോ കാലോ യം പുത്തോ പുത്തേന മന്തേയ്യാ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ വിടടൂഭം സേനാപതിം ആമന്തേസി - ''തേന ഹി, സേനാപതി, തം യേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി; യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, സേനാപതി, യാവതാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ വിജിതം യത്ഥ ച രാജാ പസേനദി കോസലോ ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേതി, പഹോതി തത്ഥ രാജാ പസേനദി കോസലോ സമണം വാ

ബ്രാഹ്മണം വാ പുഞ്ഞവന്തം വാ അപുഞ്ഞവന്തം വാ ബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ അബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേതും വാ പബ്ബാജേതും വാ''തി? ''യാവതാ, ഭോ, രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ വിജിതം യത്ഥ ച രാജാ പസേനദി കോസലോ ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേതി, പഹോതി തത്ഥ രാജാ പസേനദി കോസലോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പുഞ്ഞവന്തം വാ അപുഞ്ഞവന്തം വാ ബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ അബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേതും വാ പബ്ബാജേതും വാ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, സേനാപതി, യാവതാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ അവിജിതം യത്ഥ ച രാജാ പസേനദി കോസലോ ന ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേതി, തത്ഥ പഹോതി രാജാ പസേനദി കോസലോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പുഞ്ഞവന്തം വാ അപുഞ്ഞവന്തം വാ ബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ അബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേതും വാ പബ്ബാജേതും വാ''തി? ''യാവതാ, ഭോ, രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ അവിജിതം യത്ഥ ച രാജാ പസേനദി കോസലോ ന ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേതി, ന തത്ഥ പഹോതി രാജാ പസേനദി കോസലോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പുഞ്ഞവന്തം വാ അപുഞ്ഞവന്തം വാ ബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ അബ്രഹ്മചരിയവന്തം വാ തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേതും വാ പബ്ബാജേതും വാ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, സേനാപതി, സുതാ തേ ദേവാ താവതിംസാ''തി? ''ഏവം, ഭോ. സുതാ മേ ദേവാ താവതിംസാ. ഇധാപി ഭോതാ രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന സുതാ ദേവാ താവതിംസാ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, സേനാപതി, പഹോതി രാജാ പസേനദി കോസലോ ദേവേ താവതിംസേ തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേതും വാ പബ്ബാജേതും വാ''തി? ''ദസ്സനമ്പി, ഭോ, രാജാ പസേനദി കോസലോ ദേവേ താവതിംസേ നപ്പഹോതി, കുതോ പന തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേസ്സതി വാ പബ്ബാജേസ്സതി വാ''തി? ''ഏവമേവ ഖോ, സേനാപതി, യേ തേ ദേവാ സബ്യാബജ്ഝാ ആഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം തേ ദേവാ, യേ തേ ദേവാ അബ്യാബജ്ഝാ അനാഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം തേ ദേവേ ദസ്സനായപി നപ്പഹോന്തി; കുതോ പന തമ്ഹാ ഠാനാ ചാവേസ്സന്തി വാ പബ്ബാജേസ്സന്തി വാ''തി?

൩൭൫. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കോനാമോ അയം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖൂ''തി? ''ആനന്ദോ നാമ, മഹാരാജാ''തി. ''ആനന്ദോ വത, ഭോ, ആനന്ദരൂപോ വത, ഭോ! ഹേതുരൂപം, ഭന്തേ , ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആഹ; സഹേതുരൂപം, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആഹ. കിം പന, ഭന്തേ, അത്ഥി ബ്രഹ്മാ''തി? ''കിം പന ത്വം, മഹാരാജ, ഏവം വദേസി - 'കിം പന, ഭന്തേ, അത്ഥി ബ്രഹ്മാ'''തി? ''യദി വാ സോ, ഭന്തേ, ബ്രഹ്മാ ആഗന്താ ഇത്ഥത്തം, യദി വാ അനാഗന്താ ഇത്ഥത്ത''ന്തി? ''യോ സോ, മഹാരാജ, ബ്രഹ്മാ സബ്യാബജ്ഝോ സോ ബ്രഹ്മാ ആഗന്താ ഇത്ഥത്തം, യോ സോ ബ്രഹ്മാ അബ്യാബജ്ഝോ സോ ബ്രഹ്മാ അനാഗന്താ ഇത്ഥത്ത''ന്തി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ പുരിസോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഏതദവോച - ''സഞ്ജയോ, മഹാരാജ, ബ്രാഹ്മണോ ആകാസഗോത്തോ ആഗതോ''തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ സഞ്ജയം ബ്രാഹ്മണം ആകാസഗോത്തം ഏതദവോച - ''കോ നു ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഇമം കഥാവത്ഥും രാജന്തേപുരേ അബ്ഭുദാഹാസീ''തി? ''വിടടൂഭോ, മഹാരാജ, സേനാപതീ''തി. വിടടൂഭോ സേനാപതി ഏവമാഹ - ''സഞ്ജയോ, മഹാരാജ, ബ്രാഹ്മണോ

ആകാസഗോത്തോ’’തി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ പുരിസോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഏതദവോച - ‘‘യാനകാലോ, മഹാരാജാ’’തി.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘സബ്ബഞ്ഞുതം മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം അപുച്ഛിമ്ഹാ, സബ്ബഞ്ഞുതം ഭഗവാ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച, തേന ചമ്ഹാ അത്തമനാ. ചാതുവണ്ണിസുദ്ധിം മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം അപുച്ഛിമ്ഹാ, ചാതുവണ്ണിസുദ്ധിം ഭഗവാ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച, തേന ചമ്ഹാ അത്തമനാ. അധിദേവേ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം അപുച്ഛിമ്ഹാ, അധിദേവേ ഭഗവാ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച, തേന ചമ്ഹാ അത്തമനാ. അധിബ്രഹ്മാനം മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം അപുച്ഛിമ്ഹാ, അധിബ്രഹ്മാനം ഭഗവാ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച, തേന ചമ്ഹാ അത്തമനാ. യം യദേവ ച മയം ഭഗവന്തം അപുച്ഛിമ്ഹാ തം തദേവ ഭഗവാ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച, തേന ചമ്ഹാ അത്തമനാ. ഹന്ദ, ച ദാനി മയം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമ; ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ’’തി. ‘‘യസ്സദാനി ത്വം, മഹാരാജ, കാലം മഞ്ഞസീ’’തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമീതി.

കണ്ണകത്ഥലസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

രാജവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഘടികാരോ രട്ഠപാലോ, മഘദേവോ മധുരിയം;
ബോധി അങ്ഗുലിമാലോ ച, പിയജാതം ബാഹിതികം;
ധമ്മചേതിയസുത്തഞ്ച, ദസമം കണ്ണകത്ഥലം.

൫. ബ്രാഹ്മണവഗ്ഗോ

൧. ബ്രഹ്മായുസുത്തം

൩൮൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വിദേഹേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി. തേന ഖോ പന സമയേന ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ മിഥിലായം പടിവസതി ജിണ്ണോ വുഡ്ഢോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ, വീസവസ്സസതികോ ജാതിയാ, തിണ്ണം വേദാനം [ബേദാനം (ക॰)] പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ. അസ്സോസി ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ - ''സമണോ ഖലു ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ വിദേഹേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ'''തി.

൩൮൪. തേന ഖോ പന സമയേന ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഉത്തരോ നാമ മാണവോ അന്തേവാസീ ഹോതി തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഉത്തരം മാണവം ആമന്തേസി - ''അയം, താത ഉത്തര, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ വിദേഹേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ...പേ॰... സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ'തി. ഏഹി ത്വം, താത ഉത്തര, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണം ഗോതമം ജാനാഹി യദി വാ തം ഭവന്തം ഗോതമം തഥാ സന്തംയേവ സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ, യദി വാ നോ തഥാ; യദി വാ സോ ഭവം ഗോതമോ താദിസോ, യദി വാ ന താദിസോ. തഥാ മയം തം ഭവന്തം ഗോതമം വേദിസ്സാമാ''തി. ''യഥാ കഥം പനാഹം, ഭോ, തം ഭവന്തം ഗോതമം ജാനിസ്സാമി യദി വാ തം ഭവന്തം ഗോതമം തഥാ സന്തംയേവ സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ, യദി വാ നോ തഥാ; യദി വാ സോ ഭവം ഗോതമോ താദിസോ, യദി വാ ന താദിസോ''തി. ''ആഗതാനി ഖോ, താത ഉത്തര, അമ്ഹാകം മന്തേസു ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഹി സമന്നാഗതസ്സ മഹാപുരിസസ്സ ദ്വേയേവ ഗതിയോ ഭവന്തി അനഞ്ഞാ . സചേ അഗാരം അജ്ഝാവസതി, രാജാ ഹോതി ചക്കവത്തീ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ചാതുരന്തോ വിജിതാവീ ജനപദത്ഥാവരിയപ്പത്തോ സത്തരതനസമന്നാഗതോ. തസ്സിമാനി സത്ത

രതനാനി ഭവന്തി, സേയ്യഥിദം - ചക്കരതനം, ഹത്ഥിരതനം, അസ്സരതനം, മണിരതനം, ഇത്ഥിരതനം, ഗഹപതിരതനം, പരിണായകരതനമേവ സത്തമം. പരോസഹസ്സം ഖോ പനസ്സ പുത്താ ഭവന്തി സൂരാ വീരങ്ഗരൂപാ പരസേനപ്പമദ്ദനാ. സോ ഇമം പഥവിം സാഗരപരിയന്തം അദണ്ഡേന അസത്ഥേന ധമ്മേന [ധമ്മേന സമേന (ക॰)] അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസതി. സചേ ഖോ പന അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി, അരഹം ഹോതി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ലോകേ വിവട്ടച്ഛദോ. അഹം ഖോ പന, താത ഉത്തര, മന്താനം ദാതാ; ത്വം മന്താനം പടിഗ്ഗഹേതാ''തി.

൩൮൬. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ ഉത്തരോ മാണവോ ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ വിദേഹേസു യേന ഭഗവാ തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഉത്തരോ മാണവോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി സമന്നേസി. അദ്ദസാ ഖോ ഉത്തരോ മാണവോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ച. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''പസ്സതി ഖോ മേ അയം ഉത്തരോ മാണവോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി , യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ചാ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി യഥാ അദ്ദസ ഉത്തരോ മാണവോ ഭഗവതോ കോസോഹിതം വത്ഥഗുയ്ഹം. അഥ ഖോ ഭഗവാ ജിവ്ഹം നിന്നാമേത്വാ ഉഭോപി കണ്ണസോതാനി അനുമസി പടിമസി [പരിമസി (സീ॰ ക॰)]; ഉഭോപി നാസികസോതാനി [നാസികാസോതാനി (സീ॰)] അനുമസി പടിമസി; കേവലമ്പി നലാടമണ്ഡലം ജിവ്ഹായ ഛാദേസി. അഥ ഖോ ഉത്തരസ്സ മാണവസ്സ ഏതദഹോസി - ''സമന്നാഗതോ ഖോ സമണോ ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി. യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം അനുബന്ധേയ്യം, ഇരിയാപഥമസ്സ പസ്സേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ഉത്തരോ മാണവോ സത്തമാസാനി ഭഗവന്തം അനുബന്ധി ഛായാവ അനപായിനീ [അനുപായിനീ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)].

൩൮൭. അഥ ഖോ ഉത്തരോ മാണവോ സത്തന്നം മാസാനം അച്ചയേന വിദേഹേസു യേന മിഥിലാ തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന മിഥിലാ യേന ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ഉത്തരം മാണവം ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഏതദവോച - ''കച്ചി, താത ഉത്തര, തം ഭവന്തം ഗോതമം തഥാ സന്തംയേവ സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ , നോ അഞ്ഞഥാ? കച്ചി പന സോ ഭവം ഗോതമോ താദിസോ, നോ അഞ്ഞാദിസോ''തി? ''തഥാ സന്തംയേവ, ഭോ, തം ഭവന്തം ഗോതമം സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ, നോ അഞ്ഞഥാ; താദിസോവ [താദിസോവ ഭോ (സീ॰ പീ॰), താദിസോ ച ഖോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] സോ ഭവം ഗോതമോ, നോ

അഞ്ഞാദിസോ. സമന്നാഗതോ ച [സമന്നാഗതോ ച ഭോ (സബ്ബത്ഥ)] സോ ഭവം ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി.

“സുപ്പതിട്ഠിതപാദോ ഖോ പന ഭവം ഗോതമോ; ഇദമ്പി തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ മഹാപുരിസസ്സ മഹാപുരിസലക്ഖണം ഭവതി.

“ഹേട്ഠാ ഖോ പന തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ പാദതലേസു ചക്കാനി ജാതാനി സഹസ്സാരാനി സനേമികാനി സനാഭികാനി സബ്ബാകാരപരിപൂരാനി...

“ആയതപണ്ഹി ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“ദീഘങ്ഗുലി ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“മുദുതലുനഹത്ഥപാദോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“ജാലഹത്ഥപാദോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“ഉസ്സങ്ഖപാദോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“ഏണിജങ്ഘോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“ഠിതകോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ അനോനമന്തോ ഉഭോഹി പാണിതലേഹി ജണ്ണുകാനി പരിമസതി പരിമജ്ജതി...

“കോസോഹിതവത്ഥഗുയ്ഹോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“സുവണ്ണവണ്ണോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ കഞ്ചനസന്നിഭത്തചോ...

“സുഖുമച്ഛവി ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ. സുഖുമത്താ ഛവിയാ രജോജല്ലം കായേ ന ഉപലിമ്പതി...

“ഏകേകലോമോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ; ഏകേകാനി ലോമാനി ലോമകൂപേസു ജാതാനി...

“ഉദ്ധഗ്ഗലോമോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ; ഉദ്ധഗ്ഗാനി ലോമാനി ജാതാനി നീലാനി അഞ്ജനവണ്ണാനി കുണ്ഡലാവട്ടാനി ദക്ഖിണാവട്ടകജാതാനി...

“ബ്രഹ്മുജുഗത്തോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“സത്തുസ്സദോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“സീഹപുബ്ബദ്ധകായോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“ചിതന്തരംസോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

“നിഗ്രോധപരിമണ്ഡലോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ; യാവതക്വസ്സ കായോ താവതക്വസ്സ ബ്യാമോ, യാവതക്വസ്സ ബ്യാമോ താവതക്വസ്സ കായോ...

“സമവട്ടക്ഖന്ധോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘രസഗ്ഗസഗ്ഗീ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘സീഹഹനു ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘ചത്താലീസദന്തോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘സമദന്തോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘അവിരളദന്തോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘സുസുക്കദാഠോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘പഹൂതജിവ്ഹോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘ബ്രഹ്മസ്സരോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ കരവികഭാണീ...

‘‘അഭിനീലനേത്തോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘ഗോപഖുമോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ...

‘‘ഉണ്ണാ ഖോ പനസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഭമുകന്തരേ ജാതാ ഓദാതാ മുദുതൂലസന്നിഭാ...

‘‘ഉണ്ഹീസസീസോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ; ഇദമ്പി തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ മഹാപുരിസസ്സ മഹാപുരിസലക്ഖണം ഭവതി.

‘‘ഇമേഹി ഖോ, ഭോ, സോ ഭവം ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി സമന്നാഗതോ.

൩൯൭. ‘‘ഗച്ഛന്തോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ ദക്ഖിണേനേവ പാദേന പഠമം പക്കമതി. സോ നാതിദൂരേ പാദം ഉദ്ധരതി, നാച്ചാസന്നേ പാദം നിക്ഖിപതി; സോ നാതിസീഘം ഗച്ഛതി, നാതിസണികം ഗച്ഛതി; ന ച അദ്ദുവേന അദ്ദുവം സങ്ഘട്ടേന്തോ ഗച്ഛതി, ന ച ഗോപ്ഫകേന ഗോപ്ഫകം സങ്ഘട്ടേന്തോ ഗച്ഛതി. സോ ഗച്ഛന്തോ ന സത്ഥിം ഉന്നാമേതി, ന സത്ഥിം ഓനാമേതി; ന സത്ഥിം സന്നാമേതി, ന സത്ഥിം വിനാമേതി. ഗച്ഛതോ ഖോ പന തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ അധരകായോവ [അഡ്ഢകായോവ (ക॰), ആരദ്ധകായോവ (സ്യാ॰ കം॰)] ഇഞ്ജതി, ന ച കായബലേന ഗച്ഛതി. അപലോകേന്തോ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ സബ്ബകായേനേവ അപലോകേതി; സോ ന ഉദ്ധം ഉല്ലോകേതി, ന അധോ ഓലോകേതി; ന ച വിപേക്ഖമാനോ ഗച്ഛതി, യുഗമത്തഞ്ച പേക്ഖതി; തതോ ചസ്സ ഉത്തരി അനാവടം ഞാണദസ്സനം ഭവതി. സോ അന്തരഘരം പവിസന്തോ ന കായം ഉന്നാമേതി , ന കായം ഓനാമേതി; ന കായം സന്നാമേതി, ന കായം വിനാമേതി. സോ നാതിദൂരേ നാച്ചാസന്നേ ആസനസ്സ പരിവത്തതി, ന ച പാണിനാ ആലമ്ബിത്വാ ആസനേ നിസീദതി, ന ച ആസനസ്മിം കായം പക്ഖിപതി. സോ അന്തരഘരേ നിസിന്നോ സമാനോ ന ഹത്ഥകുക്കുച്ചം ആപജ്ജതി, ന പാദകുക്കുച്ചം ആപജ്ജതി; ന അദ്ദുവേന അദ്ദുവം ആരോപേത്വാ നിസീദതി; ന ച ഗോപ്ഫകേന ഗോപ്ഫകം ആരോപേത്വാ

നിസീദതി; ന ച പാണിനാ ഹനുകം ഉപദഹിത്വാ [ഉപാദിയിത്വാ (സീ॰ പീ॰)] നിസീദതി. സോ അന്തരഘരേ നിസിന്നോ സമാനോ ന ഛമ്ഭതി ന കമ്പതി ന വേധതി ന പരിതസ്സതി. സോ അഛമ്ഭീ അകമ്പീ അവേധീ അപരിതസ്സീ വിഗതലോമഹംസോ. വിവേകവത്തോ ച സോ ഭവം ഗോതമോ അന്തരഘരേ നിസിന്നോ ഹോതി. സോ പത്തോദകം പടിഗ്ഗണ്ഹന്തോ ന പത്തം ഉന്നാമേതി, ന പത്തം ഓനാമേതി; ന പത്തം സന്നാമേതി, ന പത്തം വിനാമേതി. സോ പത്തോദകം പടിഗ്ഗണ്ഹാതി നാതിഥോകം നാതിബഹും. സോ ന ഖുലുഖുലുകാരകം [ബുലുബുലുകാരകം (സീ॰)] പത്തം ധോവതി, ന സമ്പരിവത്തകം പത്തം ധോവതി, ന പത്തം ഭൂമിയം നിക്ഖിപിത്വാ ഹത്ഥേ ധോവതി; ഹത്ഥേസു ധോതേസു പത്തോ ധോതോ ഹോതി, പത്തേ ധോതേ ഹത്ഥാ ധോതാ ഹോന്തി. സോ പത്തോദകം ഛഡ്ഡേതി നാതിദൂരേ നാച്ചാസന്നേ, ന ച വിച്ഛഡ്ഡയമാനോ. സോ ഓദനം പടിഗ്ഗണ്ഹന്തോ ന പത്തം ഉന്നാമേതി, ന പത്തം ഓനാമേതി; ന പത്തം സന്നാമേതി, ന പത്തം വിനാമേതി. സോ ഓദനം പടിഗ്ഗണ്ഹാതി നാതിഥോകം നാതിബഹും. ബ്യഞ്ജനം ഖോ പന ഭവം ഗോതമോ ബ്യഞ്ജനമത്തായ ആഹാരേതി, ന ച ബ്യഞ്ജനേന ആലോപം അതിനാമേതി. ദ്വത്തിക്ഖത്തും ഖോ ഭവം ഗോതമോ മുഖേ ആലോപം സമ്പരിവത്തേത്വാ അജ്ഝോഹരതി; ന ചസ്സ കാചി ഓദനമിഞ്ജാ അസമ്ഭിന്നാ കായം പവിസതി, ന ചസ്സ കാചി ഓദനമിഞ്ജാ മുഖേ അവസിട്ഠാ ഹോതി; അഥാപരം ആലോപം ഉപനാമേതി. രസപടിസംവേദീ ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ ആഹാരം ആഹാരേതി, നോ ച രസരാഗപടിസംവേദീ.

‘‘അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതം [അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതോ (ക॰)] ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ ആഹാരം ആഹാരേതി - നേവ ദവായ, ന മദായ ന മണ്ഡനായ ന വിഭൂസനായ, യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ ഠിതിയാ യാപനായ, വിഹിംസൂപരതിയാ ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ - ‘ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമി നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമി, യാത്രാ ച മേ ഭവിസ്സതി അനവജ്ജതാ ച ഫാസുവിഹാരോ ചാ’തി . സോ ഭുത്താവീ പത്തോദകം പടിഗ്ഗണ്ഹന്തോ ന പത്തം ഉന്നാമേതി, ന പത്തം ഓനാമേതി; ന പത്തം സന്നാമേതി, ന പത്തം വിനാമേതി. സോ പത്തോദകം പടിഗ്ഗണ്ഹാതി നാതിഥോകം നാതിബഹും. സോ ന ഖുലുഖുലുകാരകം പത്തം ധോവതി, ന സമ്പരിവത്തകം പത്തം ധോവതി, ന പത്തം ഭൂമിയം നിക്ഖിപിത്വാ ഹത്ഥേ ധോവതി; ഹത്ഥേസു ധോതേസു പത്തോ ധോതോ ഹോതി, പത്തേ ധോതേ ഹത്ഥാ ധോതാ ഹോന്തി. സോ പത്തോദകം ഛഡ്ഡേതി നാതിദൂരേ നാച്ചാസന്നേ, ന ച വിച്ഛഡ്ഡയമാനോ. സോ ഭുത്താവീ ന പത്തം ഭൂമിയം നിക്ഖിപതി നാതിദൂരേ നാച്ചാസന്നേ, ന ച അനത്ഥികോ പത്തേന ഹോതി, ന ച അതിവേലാനുരക്ഖീ പത്തസ്മിം. സോ ഭുത്താവീ മുഹുത്തം തുണ്ഹീ നിസീദതി, ന ച അനുമോദനസ്സ കാലമതിനാമേതി. സോ ഭുത്താവീ അനുമോദതി, ന തം ഭത്തം ഗരഹതി, ന അഞ്ഞം ഭത്തം പടികങ്ഖതി; അഞ്ഞദത്ഥു ധമ്മിയാ കഥായ തം പരിസം സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. സോ തം പരിസം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമതി. സോ നാതിസീഘം ഗച്ഛതി, നാതിസണികം ഗച്ഛതി, ന ച മുച്ചിതുകാമോ ഗച്ഛതി; ന ച തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ കായേ ചീവരം അച്ചുക്കട്ഠം ഹോതി ന ച അച്ചോക്കട്ഠം, ന ച കായസ്മിം അല്ലീനം ന ച കായസ്മാ അപകട്ഠം; ന ച തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ കായമ്ഹാ വാതോ ചീവരം അപവഹതി; ന ച തസ്സ

ഭോതോ ഗോതമസ്സ കായേ രജോജല്ലം ഉപലിമ്പതി . സോ ആരാമഗതോ നിസീദതി പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. നിസജ്ജ പാദേ പക്ഖാലേതി; ന ച സോ ഭവം ഗോതമോ പാദമണ്ഡനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. സോ പാദേ പക്ഖാലേത്വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ നേവ അത്തബ്യാബാധായ ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായ ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായ ചേതേതി; അത്തഹിതപരഹിതഉഭയഹിതസബ്ബലോകഹിതമേവ സോ ഭവം ഗോതമോ ചിന്തേന്തോ നിസിന്നോ ഹോതി. സോ ആരാമഗതോ പരിസതി ധമ്മം ദേസേതി, ന തം പരിസം ഉസ്സാദേതി, ന തം പരിസം അപസാദേതി; അഞ്ഞദത്ഥു ധമ്മിയാ കഥായ തം പരിസം സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി.

"അട്ഠങ്ഗസമന്നാഗതോ ഖോ പനസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ മുഖതോ ഘോസോ നിച്ഛരതി - വിസ്സട്ഠോ ച, വിഞ്ഞേയ്യോ ച, മഞ്ജു ച, സവനീയോ ച, ബിന്ദു ച, അവിസാരീ ച, ഗമ്ഭീരോ ച, നിന്നാദീ ച. യഥാപരിസം ഖോ പന സോ ഭവം ഗോതമോ സരേന വിഞ്ഞാപേതി, ന ചസ്സ ബഹിദ്ധാ പരിസായ ഘോസോ നിച്ഛരതി. തേ തേന ഭോതാ ഗോതമേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതാ സമാദപിതാ സമുത്തേജിതാ സമ്പഹംസിതാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമന്തി അവലോകയമാനായേവ [അപലോകയമാനായേവ (സീ॰ ക॰)] അവിജഹിതത്താ [അവിജഹന്താഭാവേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. അദ്ദസാമ ഖോ മയം, ഭോ, തം ഭവന്തം ഗോതമം ഗച്ഛന്തം, അദ്ദസാമ ഠിതം, അദ്ദസാമ അന്തരഘരം പവിസന്തം, അദ്ദസാമ അന്തരഘരേ നിസിന്നം തുണ്ഹീഭൂതം, അദ്ദസാമ അന്തരഘരേ ഭുഞ്ജന്തം, അദ്ദസാമ ഭുത്താവിം നിസിന്നം തുണ്ഹീഭൂതം, അദ്ദസാമ ഭുത്താവിം അനുമോദന്തം, അദ്ദസാമ ആരാമം ഗച്ഛന്തം, അദ്ദസാമ ആരാമഗതം നിസിന്നം തുണ്ഹീഭൂതം, അദ്ദസാമ ആരാമഗതം പരിസതി ധമ്മം ദേസേന്തം. ഏദിസോ ച ഏദിസോ ച സോ ഭവം ഗോതമോ, തതോ ച ഭിയ്യോ"തി.

൩൯൯. ഏവം വുത്തേ, ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ തിക്ഖത്തും ഉദാനം ഉദാനേതി -

"നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ.

"നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ.

"നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ"തി.

"അപ്പേവ നാമ മയം കദാചി കരഹചി തേന ഭോതാ ഗോതമേന സമാഗച്ഛേയ്യാമ? അപ്പേവ നാമ സിയാ കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ"തി!

൪൦൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ വിദേഹേസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന മിഥിലാ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ മിഥിലായം വിഹരതി മഘദേവമ്ബവനേ. അസ്സോസും ഖോ മിഥിലേയ്യകാ [മേഥിലേയ്യകാ (സീ॰ പീ॰)] ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - "സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ വിദേഹേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി മിഥിലം

അനുപ്പത്തോ, മിഥിലായം വിഹരതി മഘദേവമ്ബവനേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി . സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ'''തി.

അഥ ഖോ മിഥിലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതോ സന്തികേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു.

൩൮൦. അസ്സോസി ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ മിഥിലം അനുപ്പത്തോ, മിഥിലായം വിഹരതി മഘദേവമ്ബവനേ''തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ സമ്ബഹുലേഹി സാവകേഹി സദ്ധിം യേന മഘദേവമ്ബവനം തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായുനോ ബ്രാഹ്മണസ്സ അവിദൂരേ അമ്ബവനസ്സ ഏതദഹോസി - ''ന ഖോ മേതം പതിരൂപം യോഹം പുബ്ബേ അപ്പടിസംവിദിതോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ അഞ്ഞതരം മാണവകം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, മാണവക, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന സമണം ഗോതമം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - 'ബ്രഹ്മായു, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഭവന്തം ഗോതമം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'ബ്രഹ്മായു, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ജിണ്ണോ വുഡ്ഢോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ, വീസവസ്സസതികോ ജാതിയാ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ. യാവതാ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ മിഥിലായം പടിവസന്തി, ബ്രഹ്മായു തേസം ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗമക്ഖായതി - യദിദം ഭോഗേഹി; ബ്രഹ്മായു തേസം ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗമക്ഖായതി - യദിദം മന്തേഹി; ബ്രഹ്മായു തേസം ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗമക്ഖായതി - യദിദം ആയുനാ ചേവ യസസാ ച. സോ ഭോതോ ഗോതമസ്സ ദസ്സനകാമോ'''തി.

''ഏവം , ഭോ''തി ഖോ സോ മാണവകോ ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സോ മാണവകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ബ്രഹ്മായു, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഭവന്തം ഗോതമം അപ്പാബാധം

അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി; ഏവഞ്ച വദേതി - ‘ബ്രഹ്മായു, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ജിണ്ണോ വുഡ്ഢോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ, വീസവസ്സസതികോ ജാതിയാ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ. യാവതാ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ മിഥിലായം പടിവസന്തി, ബ്രഹ്മായു തേസം ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗമക്ഖായതി - യദിദം ഭോഗേഹി; ബ്രഹ്മായു തേസം ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗമക്ഖായതി - യദിദം മന്തേഹി; ബ്രഹ്മായു തേസം ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗമക്ഖായതി - യദിദം ആയുനാ ചേവ യസസാ ച. സോ ഭോതോ ഗോതമസ്സ ദസ്സനകാമോ’”തി. “യസ്സദാനി, മാണവ, ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ കാലം മഞ്ഞതീ”തി. അഥ ഖോ സോ മാണവകോ യേന ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - “കതാവകാസോ ഖോമ്ഹി ഭവതാ സമണേന ഗോതമേന. യസ്സദാനി ഭവം കാലം മഞ്ഞതീ”തി.

൩൯൫. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ സാ പരിസാ ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഓരമിയ [ഓരമത്ഥ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഓരമഥ, ഓരമതി (ക॰), അഥ നം (സീ॰), ഓരമിയാതി പന ത്വാപച്ചയന്തതഥസംവണ്ണനാനുരൂപം വിസോധിതപദം] ഓകാസമകാസി യഥാ തം ഞാതസ്സ യസസ്സിനോ. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ തം പരിസം ഏതദവോച - “അലം, ഭോ! നിസീദഥ തുമ്ഹേ സകേ ആസനേ. ഇധാഹം സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സന്തികേ നിസീദിസ്സാമീ”തി.

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി സമന്നേസി. അദ്ദസാ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ച. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“യേ മേ ദ്വത്തിംസാതി സുതാ, മഹാപുരിസലക്ഖണാ;
ദുവേ തേസം ന പസ്സാമി, ഭോതോ കായസ്മിം ഗോതമ.

“കച്ചി കോസോഹിതം ഭോതോ, വത്ഥഗുയ്ഹം നരുത്തമ;
നാരീസമാനസവ്ഹയാ, കച്ചി ജിവ്ഹാ ന ദസ്സകാ [നാരീസഹനാമ സവ്ഹയാ, കച്ചി ജിവ്ഹാ നരസ്സികാ; (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

“കച്ചി പഹൂതജിവ്ഹോസി, യഥാ തം ജാനിയാമസേ;
നിന്നാമയേതം പഹൂതം, കങ്ഖം വിനയ നോ ഇസേ.

“ദിട്ഠധമ്മഹിതത്ഥായ, സമ്പരായസുഖായ ച;
കതാവകാസാ പുച്ഛാമ, യം കിഞ്ചി അഭിപത്ഥിത”ന്തി.

൩൯൨. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - "പസ്സതി ഖോ മേ അയം ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ചാ"തി . അഥ ഖോ ഭഗവാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി യഥാ അദ്ദസ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കോസോഹിതം വത്ഥഗുയ്ഹം. അഥ ഖോ ഭഗവാ ജിവ്ഹം നിന്നാമേത്വാ ഉഭോപി കണ്ണസോതാനി അനുമസി പടിമസി; ഉഭോപി നാസികസോതാനി അനുമസി പടിമസി; കേവലമ്പി നലാടമണ്ഡലം ജിവ്ഹായ ഛാദേസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

"യേ തേ ദ്വത്തിംസാതി സുതാ, മഹാപുരിസലക്ഖണാ;
സബ്ബേ തേ മമ കായസ്മിം, മാ തേ [മാ വോ (ക॰)] കങ്ഖാഹു ബ്രാഹ്മണ.

"അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിഞ്ഞാതം, ഭാവേതബ്ബഞ്ച ഭാവിതം;
പഹാതബ്ബം പഹീനം മേ, തസ്മാ ബുദ്ധോസ്മി ബ്രാഹ്മണ.

"ദിട്ഠധമ്മഹിതത്ഥായ , സമ്പരായസുഖായ ച;
കതാവകാസോ പുച്ഛസ്സു, യം കിഞ്ചി അഭിപത്ഥിത"ന്തി.

൩൯൩. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - "കതാവകാസോ ഖോമ്ഹി സമണേന ഗോതമേന. കിം നു ഖോ അഹം സമണം ഗോതമം പുച്ഛേയ്യം - 'ദിട്ഠധമ്മികം വാ അത്ഥം സമ്പരായികം വാ'"തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - "കുസലോ ഖോ അഹം ദിട്ഠധമ്മികാനം അത്ഥാനം. അഞ്ഞേപി മം ദിട്ഠധമ്മികം അത്ഥം പുച്ഛന്തി. യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം സമ്പരായികംയേവ അത്ഥം പുച്ഛേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

"കഥം ഖോ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, കഥം ഭവതി വേദഗൂ;
തേവിജ്ജോ ഭോ കഥം ഹോതി, സോത്ഥിയോ കിന്തി വുച്ചതി.

"അരഹം ഭോ കഥം ഹോതി, കഥം ഭവതി കേവലീ;
മുനി ച ഭോ കഥം ഹോതി, ബുദ്ധോ കിന്തി പവുച്ചതീ"തി.

൩൯൪. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

"പുബ്ബേനിവാസം യോ വേദി, സഗ്ഗാപായഞ്ച പസ്സതി;
അഥോ ജാതിക്ഖയം പത്തോ, അഭിഞ്ഞാ വോസിതോ മുനി.

"ചിത്തം വിസുദ്ധം ജാനാതി, മുത്തം രാഗേഹി സബ്ബസോ;
പഹീനജാതിമരണോ, ബ്രഹ്മചരിയസ്സ കേവലീ;
പാരഗൂ സബ്ബധമ്മാനം, ബുദ്ധോ താദീ പവുച്ചതീ"തി.

ഏവം വുത്തേ, ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവതോ പാദാനി മുഖേന ച പരിചുമ്ബതി, പാണീഹി ച പരിസമ്ബാഹതി, നാമഞ്ച

സാവേതി - ‘‘ബ്രഹ്മായു അഹം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ; ബ്രഹ്മായു അഹം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ’’തി. അഥ ഖോ സാ പരിസാ അച്ഛരിയബ്ഭുതചിത്തജാതാ അഹോസി - ‘‘അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! യത്ര ഹി നാമായം ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഞാതോ യസസ്സീ ഏവരൂപം പരമനിപച്ചകാരം കരിസ്സതീ’’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ‘‘അലം, ബ്രാഹ്മണ, ഉട്ഠഹ നിസീദ ത്വം സകേ ആസനേ യതോ തേ മയി ചിത്തം പസന്ന’’ന്തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഉട്ഠഹിത്വാ സകേ ആസനേ നിസീദി.

൩൯൭. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അനുപുബ്ബിം കഥം കഥേസി, സേയ്യഥിദം - ദാനകഥം, സീലകഥം, സഗ്ഗകഥം; കാമാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം പകാസേസി. യദാ ഭഗവാ അഞ്ഞാസി ബ്രഹ്മായും ബ്രാഹ്മണം കല്ലചിത്തം മുദുചിത്തം വിനീവരണചിത്തം ഉദഗ്ഗചിത്തം പസന്നചിത്തം, അഥ യാ ബുദ്ധാനം സാമുക്കംസികാ ധമ്മദേസനാ തം പകാസേസി - ദുക്ഖം, സമുദയം, നിരോധം, മഗ്ഗം. സേയ്യഥാപി നാമ സുദ്ധം വത്ഥം അപഗതകാളകം സമ്മദേവ രജനം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, ഏവമേവ ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ തസ്മിംയേവ ആസനേ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദി - ‘‘യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം സബ്ബം തം നിരോധധമ്മ’’ന്തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ദിട്ഠധമ്മോ പത്തധമ്മോ വിദിതധമ്മോ പരിയോഗാള്ഹധമ്മോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥുസാസനേ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി - ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതം. അധിവാസേതു ച മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ’’തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി . അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചാപേസി - ‘‘കാലോ, ഭോ ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത’’ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ബ്രഹ്മായുസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ സത്താഹം ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ സത്താഹസ്സ അച്ചയേന വിദേഹേസു ചാരികം പക്കാമി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ കാലമകാസി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘ബ്രഹ്മായു, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ കാലങ്കതോ. തസ്സ

കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ''തി? ''പണ്ഡിതോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മായു ബ്രാഹ്മണോ പച്ചപാദി ധമ്മസ്സാനുധമ്മം, ന ച മം ധമ്മാധികരണം വിഹേസേസി. ബ്രഹ്മായു, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി, തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ, അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ബ്രഹ്മായുസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. സേലസുത്തം

൩൯൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗുത്തരാപേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി യേന ആപണം നാമ അങ്ഗുത്തരാപാനം നിഗമോ തദവസരി. അസ്സോസി ഖോ കേണിയോ ജടിലോ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ അങ്ഗുത്തരാപേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ആപണം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ'''തി.

അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ കേണിയം ജടിലം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി . അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അധിവാസേതു മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ കേണിയം ജടിലം ഏതദവോച - ''മഹാ ഖോ, കേണിയ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി, ത്വഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിഞ്ചാപി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, മഹാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി, അഹഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ; അധിവാസേതു മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ കേണിയം ജടിലം ഏതദവോച - ''മഹാ ഖോ, കേണിയ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി, ത്വഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ''തി. തതിയമ്പി ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിഞ്ചാപി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, മഹാ

ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഡ്ഢതേളസാനി ഭിക്ഖുസതാനി, അഹഞ്ച ബ്രാഹ്മണേസു അഭിപ്പസന്നോ; അധിവാസേതു മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി . അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ യേന സകോ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മിത്താമച്ചേ ഞാതിസാലോഹിതേ ആമന്തേസി - ''സുണന്തു മേ ഭോന്തോ, മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ; സമണോ മേ ഗോതമോ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. യേന മേ കായവേയ്യാവടികം [കായവേയാവട്ടികം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), കായവേയ്യാവതികം (ക॰)] കരേയ്യാഥാ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ പടിസ്സുത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഉദ്ധനാനി ഖണന്തി, അപ്പേകച്ചേ കട്ഠാനി ഫാലേന്തി, അപ്പേകച്ചേ ഭാജനാനി ധോവന്തി, അപ്പേകച്ചേ ഉദകമണികം പതിട്ഠാപേന്തി, അപ്പേകച്ചേ ആസനാനി പഞ്ഞപേന്തി. കേണിയോ പന ജടിലോ സാമംയേവ മണ്ഡലമാലം പടിയാദേതി.

൩൯൭. തേന ഖോ പന സമയേന സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ആപണേ പടിവസതി തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം , പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ, തീണി ച മാണവകസതാനി മന്തേ വാചേതി. തേന ഖോ പന സമയേന കേണിയോ ജടിലോ സേലേ ബ്രാഹ്മണേ അഭിപ്പസന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ തീഹി മാണവകസതേഹി പരിവുതോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ അസ്സമേ അപ്പേകച്ചേ ഉദ്ധനാനി ഖണന്തേ, അപ്പേകച്ചേ കട്ഠാനി ഫാലേന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ഭാജനാനി ധോവന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ഉദകമണികം പതിട്ഠാപേന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ആസനാനി പഞ്ഞപേന്തേ, കേണിയം പന ജടിലം സാമംയേവ മണ്ഡലമാലം പടിയാദേന്തം. ദിസ്വാന കേണിയം ജടിലം ഏതദവോച - ''കിം നു ഭോതോ കേണിയസ്സ ആവാഹോ വാ ഭവിസ്സതി വിവാഹോ വാ ഭവിസ്സതി മഹായഞ്ഞോ വാ പച്ചുപട്ഠിതോ, രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ സദ്ധിം ബലകായേനാ''തി? ''ന മേ, ഭോ സേല, ആവാഹോ ഭവിസ്സതി നപി വിവാഹോ ഭവിസ്സതി നപി രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ സദ്ധിം ബലകായേന; അപി ച ഖോ മേ മഹായഞ്ഞോ പച്ചുപട്ഠിതോ. അത്ഥി, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ അങ്ഗുത്തരാപേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ആപണം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. സോ മേ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി.

''ബുദ്ധോതി - ഭോ കേണിയ, വദേസി''?

''ബുദ്ധോതി - ഭോ സേല, വദാമി''.

“ബുദ്ധോതി - ഭോ കേണിയ, വദേസി”?

“ബുദ്ധോതി - ഭോ സേല, വദാമീ”തി.

ന൯വ്വ. അഥ ഖോ സേലസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - “ഘോസോപി ഖോ ഏസോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം - യദിദം ‘ബുദ്ധോ’തി [യദിദം ബുദ്ധോ ബുദ്ധോതി (കം॰)]. ആഗതാനി ഖോ പനമ്ഹാകം മന്തേസു ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഹി സമന്നാഗതസ്സ മഹാപുരിസസ്സ ദ്വേയേവ ഗതിയോ ഭവന്തി അനഞ്ഞാ. സചേ അഗാരം അജ്ഝാവസതി, രാജാ ഹോതി ചക്കവത്തീ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ചാതുരന്തോ വിജിതാവീ ജനപദത്ഥാവരിയപ്പത്തോ സത്തരതനസമന്നാഗതോ. തസ്സിമാനി സത്ത രതനാനി ഭവന്തി, സേയ്യഥിദം - ചക്കരതനം, ഹത്ഥിരതനം, അസ്സരതനം, മണിരതനം, ഇത്ഥിരതനം, ഗഹപതിരതനം, പരിണായകരതനമേവ സത്തമം. പരോസഹസ്സം ഖോ പനസ്സ പുത്താ ഭവന്തി സൂരാ വീരങ്ഗരൂപാ പരസേനപ്പമദ്ദനാ. സോ ഇമം പഥവിം സാഗരപരിയന്തം അദണ്ഡേന അസത്ഥേന ധമ്മേന അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസതി. സചേ പന അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി, അരഹം ഹോതി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ലോകേ വിവട്ടച്ഛദോ”.

“കഹം പന, ഭോ കേണിയ, ഏതരഹി സോ ഭവം ഗോതമോ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ”തി? ഏവം വുത്തേ, കേണിയോ ജടിലോ ദക്ഖിണം ബാഹും പഗ്ഗഹേത്വാ സേലം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - “യേനേസാ, ഭോ സേല, നീലവനരാജീ”തി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ തീഹി മാണവകസതേഹി സദ്ധിം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ തേ മാണവകേ ആമന്തേസി - “അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ആഗച്ഛന്തു പദേ പദം [പാദേ പാദം (സീ॰)] നിക്ഖിപന്താ; ദുരാസദാ [ദൂരസദ്ദാ (കം॰)] ഹി തേ ഭഗവന്തോ സീഹാവ ഏകചരാ. യദാ ചാഹം, ഭോ, സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം മന്തേയ്യം, മാ മേ ഭോന്തോ അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേഥ. കഥാപരിയോസാനം മേ ഭവന്തോ ആഗമേന്തൂ”തി. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി സമന്നേസി.

അദ്ദസാ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ച. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - “പസ്സതി ഖോ മേ അയം സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ, പഹൂതജിവ്ഹതായ ചാ”തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി, യഥാ അദ്ദസ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ കോസോഹിതം വത്ഥഗുയ്ഹം. അഥ ഖോ ഭഗവാ ജിവ്ഹം നിന്നാമേത്വാ ഉഭോപി കണ്ണസോതാനി അനുമസി പടിമസി; ഉഭോപി നാസികസോതാനി അനുമസി പടിമസി; കേവലമ്പി നലാടമണ്ഡലം ജിവ്ഹായ ഛാദേസി. അഥ ഖോ സേലസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - “സമന്നാഗതോ

ഖോ സമണോ ഗോതമോ ദത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി പരിപുണ്ണേഹി, നോ അപരിപുണ്ണേഹി; നോ ച ഖോ നം ജാനാമി ബുദ്ധോ വാ നോ വാ. സുതം ഖോ പന മേതം ബ്രാഹ്മണാനം വുദ്ധാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം - 'യേ തേ ഭവന്തി അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേ സകേ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ അത്താനം പാതുകരോന്തീ'തി. യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവേയ്യ''ന്തി.

൩൯൯. അഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

''പരിപുണ്ണകായോ സുരുചി, സുജാതോ ചാരുദസ്സനോ;
സുവണ്ണവണ്ണോസി ഭഗവാ, സുസുക്കദാഠോസി വീരിയവാ [വിരിയവാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

''നരസ്സ ഹി സുജാതസ്സ, യേ ഭവന്തി വിയഞ്ജനാ;
സബ്ബേ തേ തവ കായസ്മിം, മഹാപുരിസലക്ഖണാ.

''പസന്നനേത്തോ സുമുഖോ, ബ്രഹാ [ബ്രഹ്മാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഉജു പതാപവാ;
മജ്ഝേ സമണസങ്ഘസ്സ, ആദിച്ചോവ വിരോചസി.

''കല്യാണദസ്സനോ ഭിക്ഖു, കഞ്ചനസന്നിഭത്തചോ;
കിം തേ സമണഭാവേന, ഏവം ഉത്തമവണ്ണിനോ.

''രാജാ അരഹസി ഭവിതും, ചക്കവത്തീ രഥേസഭോ;
ചാതുരന്തോ വിജിതാവീ, ജമ്ബുസണ്ഡസ്സ [ജമ്ബുമണ്ഡസ്സ (ക॰)] ഇസ്സരോ.

''ഖത്തിയാ ഭോഗിരാജാനോ, അനുയന്താ [അനുയുത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭവന്തു തേ;
രാജാഭിരാജാ മനുജിന്ദോ, രജ്ജം കാരേഹി ഗോതമ''.

''രാജാഹമസ്മി സേലാതി, ധമ്മരാജാ അനുത്തരോ;
ധമ്മേന ചക്കം വത്തേമി, ചക്കം അപ്പടിവത്തിയം''.

''സമ്ബുദ്ധോ പടിജാനാസി, ധമ്മരാജാ അനുത്തരോ;
'ധമ്മേന ചക്കം വത്തേമി', ഇതി ഭാസസി ഗോതമ.

''കോ നു സേനാപതി ഭോതോ, സാവകോ സത്ഥുരന്വയോ;
കോ തേ തമനുവത്തേതി, ധമ്മചക്കം പവത്തിതം''.

''മയാ പവത്തിതം ചക്കം, (സേലാതി ഭഗവാ) ധമ്മചക്കം അനുത്തരം;
സാരിപുത്തോ അനുവത്തേതി, അനുജാതോ തഥാഗതം.

''അഭിഞ്ഞേയ്യം അഭിഞ്ഞാതം, ഭാവേതബ്ബഞ്ച ഭാവിതം;
പഹാതബ്ബം പഹീനം മേ, തസ്മാ ബുദ്ധോസ്മി ബ്രാഹ്മണ.

“വിനയസ്സു മയി കങ്ഖം, അധിമുച്ചസ്സു ബ്രാഹ്മണ;
ദുല്ലഭം ദസ്സനം ഹോതി, സമ്ബുദ്ധാനം അഭിണ്ഹസോ.

“യേസം വേ ദുല്ലഭോ ലോകേ, പാതുഭാവോ അഭിണ്ഹസോ;
സോഹം ബ്രാഹ്മണ സമ്ബുദ്ധോ, സല്ലകത്തോ അനുത്തരോ.

“ബ്രഹ്മഭൂതോ അതിതുലോ, മാരസേനപ്പമദ്ദനോ;
സബ്ബാമിത്തേ വസീ കത്വാ, മോദാമി അകുതോഭയോ”.

“ഇമം ഭോന്തോ നിസാമേഥ, യഥാ ഭാസതി ചക്ഖുമാ;
സല്ലകത്തോ മഹാവീരോ, സീഹോവ നദതീ വനേ.

“ബ്രഹ്മഭൂതം അതിതുലം, മാരസേനപ്പമദ്ദനം;
കോ ദിസ്വാ നപ്പസീദേയ്യ, അപി കണ്ഹാഭിജാതികോ.

“യോ മം ഇച്ഛതി അന്വേതു, യോ വാ നിച്ഛതി ഗച്ഛതു;
ഇധാഹം പബ്ബജിസ്സാമി, വരപഞ്ഞസ്സ സന്തികേ”.

“ഏതഞ്ചേ [ഏവഞ്ചേ (സ്യാ॰ കം॰)] രുച്ചതി ഭോതോ,
സമ്മാസമ്ബുദ്ധസാസനം [സമ്മാസമ്ബുദ്ധസാസനേ (കത്ഥചി സുത്തനിപാതേ)];
മയമ്പി പബ്ബജിസ്സാമ, വരപഞ്ഞസ്സ സന്തികേ”.

“ബ്രാഹ്മണാ തിസതാ ഇമേ, യാചന്തി പഞ്ജലീകതാ;
ബ്രഹ്മചരിയം ചരിസ്സാമ, ഭഗവാ തവ സന്തികേ”.

“സ്വാക്ഖാതം ബ്രഹ്മചരിയം, (സേലാതി ഭഗവാ) സന്ദിട്ഠികമകാലികം;
യത്ഥ അമോഘാ പബ്ബജ്ജാ, അപ്പമത്തസ്സ സിക്ഖതോ”തി.

അലത്ഥ ഖോ സേലോ ബ്രാഹ്മണോ സപരിസോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം.

൪൦൦. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ അസ്സമേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചാപേസി - “കാലോ, ഭോ ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത”ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന കേണിയസ്സ ജടിലസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി, സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ കേണിയോ ജടിലോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ കേണിയം ജടിലം ഭഗവാ ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദി -

“അഗ്ഗിഹുത്തമുഖാ യഞ്ഞാ, സാവിത്തീ ഛന്ദസോ മുഖം;
രാജാ മുഖം മനുസ്സാനം, നദീനം സാഗരോ മുഖം.

“നക്ഖത്താനം മുഖം ചന്ദോ, ആദിച്ചോ തപതം മുഖം;
പുഞ്ഞം ആകങ്ഖമാനാനം, സങ്ഘോ വേ യജതം മുഖ”ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ കേണിയം ജടിലം ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സേലോ സപരിസോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ സേലോ സപരിസോ അരഹതം അഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സേലോ സപരിസോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകംസം ചീവരം കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“യം തം സരണമാഗമ്മ, ഇതോ അട്ഠമി ചക്ഖുമാ;
സത്തരത്തേന [അനുത്തരേന (ക॰)] ഭഗവാ, ദന്തമ്ഹ തവ സാസനേ.

“തുവം ബുദ്ധോ തുവം സത്ഥാ, തുവം മാരാഭിഭൂ മുനി;
തുവം അനുസയേ ഛേത്വാ, തിണ്ണോ താരേസിമം പജം.

“ഉപധീ തേ സമതിക്കന്താ, ആസവാ തേ പദാലിതാ;
സീഹോവ അനുപാദാനോ, പഹീനഭയഭേരവോ.

“ഭിക്ഖവോ തിസതാ ഇമേ, തിട്ഠന്തി പഞ്ജലീകതാ;
പാദേ വീര പസാരേഹി, നാഗാ വന്ദന്തു സത്ഥുനോ”തി.

സേലസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. അസ്സലായനസുത്തം

൪൦൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന നാനാവേരജ്ജകാനം ബ്രാഹ്മണാനം പഞ്ചമത്താനി ബ്രാഹ്മണസതാനി സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ തേസം ബ്രാഹ്മണാനം ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ സമണോ ഗോതമോ ചാതുവണ്ണിം സുദ്ധിം പഞ്ഞപേതി. കോ നു ഖോ പഹോതി സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു”ന്തി? തേന ഖോ പന സമയേന അസ്സലായനോ നാമ മാണവോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി ദഹരോ, വുത്തസിരോ, സോളസവസ്സുദ്ദേസികോ ജാതിയാ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ. അഥ ഖോ തേസം ബ്രാഹ്മണാനം ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ അസ്സലായനോ മാണവോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി ദഹരോ, വുത്തസിരോ, സോളസവസ്സുദ്ദേസികോ

ജാതിയാ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ...പേ॰... അനവയോ. സോ ഖോ പഹോതി സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു''ന്തി.

അഥ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ യേന അസ്സലായനോ മാണവോ തേനുപങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അസ്സലായനം മാണവം ഏതദവോചും - ''അയം, ഭോ അസ്സലായന , സമണോ ഗോതമോ ചാതുവണ്ണിം സുദ്ധിം പഞ്ഞപേതി. ഏതു ഭവം അസ്സലായനോ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതൂ''തി [പടിമന്തേതുന്തി (പീ॰ ക॰)].

ഏവം വുത്തേ, അസ്സലായനോ മാണവോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ധമ്മവാദീ; ധമ്മവാദിനോ ച പന ദുപ്പടിമന്തിയാ ഭവന്തി. നാഹം സക്കോമി സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു''ന്തി. ദുതിയമ്പി ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ അസ്സലായനം മാണവം ഏതദവോചും - ''അയം, ഭോ അസ്സലായന, സമണോ ഗോതമോ ചാതുവണ്ണിം സുദ്ധിം പഞ്ഞപേതി. ഏതു ഭവം അസ്സലായനോ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു [പടിമന്തേതും (സീ॰ പീ॰ ക॰)]. ചരിതം ഖോ പന ഭോതാ അസ്സലായനേന പരിബ്ബാജക''ന്തി. ദുതിയമ്പി ഖോ അസ്സലായനോ മാണവോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ധമ്മവാദീ; ധമ്മവാദിനോ ച പന ദുപ്പടിമന്തിയാ ഭവന്തി . നാഹം സക്കോമി സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു''ന്തി. തതിയമ്പി ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ അസ്സലായനം മാണവം ഏതദവോചും - ''അയം, ഭോ അസ്സലായന, സമണോ ഗോതമോ ചാതുവണ്ണിം സുദ്ധിം പഞ്ഞപേതി. ഏതു ഭവം അസ്സലായനോ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു [പടിമന്തേതും (സീ॰ പീ॰ ക॰)]. ചരിതം ഖോ പന ഭോതാ അസ്സലായനേന പരിബ്ബാജകം. മാ ഭവം അസ്സലായനോ അയുദ്ധപരാജിതം പരാജയീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, അസ്സലായനോ മാണവോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച - ''അദ്ധാ ഖോ അഹം ഭവന്തോ ന ലഭാമി. സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ധമ്മവാദീ; ധമ്മവാദിനോ ച പന ദുപ്പടിമന്തിയാ ഭവന്തി. നാഹം സക്കോമി സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതുന്തി. അപി ചാഹം ഭവന്താനം വചനേന ഗമിസ്സാമീ''തി.

൪൦൨. അഥ ഖോ അസ്സലായനോ മാണവോ മഹതാ ബ്രാഹ്മണഗണേന സദ്ധിം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അസ്സലായനോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ഏവമാഹംസു - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുക്കോ വണ്ണോ, കണ്ഹോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുജ്ഝന്തി, നോ അബ്രാഹ്മണാ; ബ്രാഹ്മണാവ ബ്രഹ്മുനോ പുത്താ ഓരസാ മുഖതോ ജാതാ ബ്രഹ്മജാ ബ്രഹ്മനിമ്മിതാ ബ്രഹ്മദായാദാ'തി. ഇധ ഭവം ഗോതമോ കിമാഹാ''തി? ''ദിസ്സന്തി [ദിസ്സന്തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഖോ പന, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണാനം ബ്രാഹ്മണിയോ ഉതുനിയോപി ഗബ്ഭിനിയോപി വിജായമാനാപി പായമാനാപി. തേ ച ബ്രാഹ്മണിയോനിജാവ സമാനാ ഏവമാഹംസു - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ

വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുക്കോ വണ്ണോ, കണ്ഹോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണാവ സുജ്ഝന്തി, നോ അബ്രാഹ്മണാ; ബ്രാഹ്മണാവ ബ്രഹ്മുനോ പുത്താ ഓരസാ മുഖതോ ജാതാ ബ്രഹ്മജാ ബ്രഹ്മനിമ്മിതാ ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി. ''കിഞ്ചാപി ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ, അഥ ഖോ ഏത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമേതം മഞ്ഞന്തി - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി.

ൎ൦൩. ''തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, സുതം തേ - 'യോനകമ്ബോജേസു അഞ്ഞേസു ച പച്ചന്തിമേസു ജനപദേസു ദ്വേവ വണ്ണാ - അയ്യോ ചേവ ദാസോ ച; അയ്യോ ഹുത്വാ ദാസോ ഹോതി, ദാസോ ഹുത്വാ അയ്യോ ഹോതീ'''തി ? ''ഏവം, ഭോ, സുതം തം മേ - 'യോനകമ്ബോജേസു അഞ്ഞേസു ച പച്ചന്തിമേസു ജനപദേസു ദ്വേവ വണ്ണാ - അയ്യോ ചേവ ദാസോ ച; അയ്യോ ഹുത്വാ ദാസോ ഹോതി, ദാസോ ഹുത്വാ അയ്യോ ഹോതീ'''തി. ''ഏത്ഥ, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണാനം കിം ബലം, കോ അസ്സാസോ യദേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ... പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി? ''കിഞ്ചാപി ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ, അഥ ഖോ ഏത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമേതം മഞ്ഞന്തി - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി.

ൎ൦ൎ. ''തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ഖത്തിയോവ നു ഖോ പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ പിസുണവാചോ ഫരുസവാചോ സമ്ഫപ്പലാപീ അഭിജ്ഝാലു ബ്യാപന്നചിത്തോ മിച്ഛാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ, നോ ബ്രാഹ്മണോ? വേസ്സോവ നു ഖോ...പേ॰... സുദ്ദോവ നു ഖോ പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ പിസുണവാചോ ഫരുസവാചോ സമ്ഫപ്പലാപീ അഭിജ്ഝാലു ബ്യാപന്നചിത്തോ മിച്ഛാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ, നോ ബ്രാഹ്മണോ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ പിസുണവാചോ ഫരുസവാചോ സമ്ഫപ്പലാപീ അഭിജ്ഝാലു ബ്യാപന്നചിത്തോ മിച്ഛാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ. ബ്രാഹ്മണോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... വേസ്സോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... സബ്ബേപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ വണ്ണാ പാണാതിപാതിനോ അദിന്നാദായിനോ കാമേസുമിച്ഛാചാരിനോ മുസാവാദിനോ പിസുണവാചാ ഫരുസവാചാ സമ്ഫപ്പലാപിനോ അഭിജ്ഝാലൂ ബ്യാപന്നചിത്താ മിച്ഛാദിട്ഠീ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യു''ന്തി. ''ഏത്ഥ, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണാനം കിം ബലം, കോ അസ്സാസോ യദേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി? ''കിഞ്ചാപി ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ, അഥ ഖോ ഏത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമേതം മഞ്ഞന്തി - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'''തി.

൪൦൫. "തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണോവ നു ഖോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ മുസാവാദാ പടിവിരതോ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ അനഭിജ്ഝാലു അബ്യാപന്നചിത്തോ സമ്മാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യ, നോ [നോ ച (ക॰)] ഖത്തിയോ നോ വേസ്സോ, നോ സുദ്ദോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ! ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ മുസാവാദാ പടിവിരതോ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ അനഭിജ്ഝാലു അബ്യാപന്നചിത്തോ സമ്മാദിട്ഠി കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യ. ബ്രാഹ്മണോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... വേസ്സോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... സബ്ബേപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ വണ്ണാ പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതാ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതാ മുസാവാദാ പടിവിരതാ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതാ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതാ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതാ അനഭിജ്ഝാലൂ അബ്യാപന്നചിത്താ സമ്മാദിട്ഠീ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യു"ന്തി. "ഏത്ഥ, അസ്സലായന , ബ്രാഹ്മണാനം കിം ബലം, കോ അസ്സാസോ യദേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ... പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'"തി? "കിഞ്ചാപി ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ, അഥ ഖ്വേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമേതം മഞ്ഞന്തി - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'"തി.

൪൦൬. "തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണോവ നു ഖോ പഹോതി അസ്മിം പദേസേ അവേരം അബ്യാബജ്ഝം മേത്തചിത്തം ഭാവേതും, നോ ഖത്തിയോ, നോ വേസ്സോ നോ സുദ്ദോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ! ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, പഹോതി അസ്മിം പദേസേ അവേരം അബ്യാബജ്ഝം മേത്തചിത്തം ഭാവേതും; ബ്രാഹ്മണോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... വേസ്സോപി ഹി , ഭോ ഗോതമ... സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... സബ്ബേപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ വണ്ണാ പഹോന്തി അസ്മിം പദേസേ അവേരം അബ്യാബജ്ഝം മേത്തചിത്തം ഭാവേതു"ന്തി. "ഏത്ഥ, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണാനം കിം ബലം, കോ അസ്സാസോ യദേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'"തി? "കിഞ്ചാപി ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ, അഥ ഖ്വേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമേതം മഞ്ഞന്തി - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'"തി.

൪൦൭. "തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണോവ നു ഖോ പഹോതി സോത്തിസിനാനിം ആദായ നദിം ഗന്ത്വാ രജോജല്ലം പവാഹേതും, നോ ഖത്തിയോ, നോ വേസ്സോ, നോ സുദ്ദോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ! ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, പഹോതി സോത്തിസിനാനിം ആദായ നദിം ഗന്ത്വാ രജോജല്ലം പവാഹേതും, ബ്രാഹ്മണോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... വേസ്സോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... സബ്ബേപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ വണ്ണാ പഹോന്തി സോത്തിസിനാനിം ആദായ നദിം ഗന്ത്വാ

രജോജല്ലം പവാഹേതു’’ന്തി. ‘‘ഏത്ഥ, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണാനം കിം ബലം, കോ അസ്സാസോ യദേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - ‘ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ…പേ॰… ബ്രഹ്മദായാദാ’’’തി? ‘‘കിഞ്ചാപി ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ, അഥ ഖ്വേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമേതം മഞ്ഞന്തി - ‘ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ…പേ॰… ബ്രഹ്മദായാദാ’’’തി.

ർംവ്വ. ‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ഇധ രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ നാനാജച്ചാനം പുരിസാനം പുരിസസതം സന്നിപാതേയ്യ - ‘ആയന്തു ഭോന്തോ യേ തത്ഥ ഖത്തിയകുലാ ബ്രാഹ്മണകുലാ രാജഞ്ഞകുലാ ഉപ്പന്നാ, സാകസ്സ വാ സാലസ്സ വാ [ഉപ്പന്നാ സാലസ്സ വാ (സീ॰ പീ॰)] സലളസ്സ വാ ചന്ദനസ്സ വാ പദുമകസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ, അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേന്തു, തേജോ പാതുകരോന്തു. ആയന്തു പന ഭോന്തോ യേ തത്ഥ ചണ്ഡാലകുലാ നേസാദകുലാ വേനകുലാ [വേണകുലാ (സീ॰ പീ॰), വേണുകുലാ (സ്യാ॰ കം॰)] രഥകാരകുലാ പുക്കുസകുലാ ഉപ്പന്നാ, സാപാനദോണിയാ വാ സൂകരദോണിയാ വാ രജകദോണിയാ വാ ഏരണ്ഡകട്ഠസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ, അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേന്തു, തേജോ പാതുകരോന്തൂ’തി.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, യോ ഏവം നു ഖോ സോ [യോ ച നു ഖോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഖത്തിയകുലാ ബ്രാഹ്മണകുലാ രാജഞ്ഞകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാകസ്സ വാ സാലസ്സ വാ സലളസ്സ വാ ചന്ദനസ്സ വാ പദുമകസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ, തേജോ പാതുകതോ, സോ ഏവ നു ഖ്വാസ്സ അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ [ച (സീ॰ പീ॰)] വണ്ണവാ [വണ്ണിമാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ച പഭസ്സരോ ച, തേന ച സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതും; യോ പന സോ ചണ്ഡാലകുലാ നേസാദകുലാ വേനകുലാ രഥകാരകുലാ പുക്കുസകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാപാനദോണിയാ വാ സൂകരദോണിയാ വാ രജകദോണിയാ വാ ഏരണ്ഡകട്ഠസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ, തേജോ പാതുകതോ സ്വാസ്സ അഗ്ഗി ന ചേവ അച്ചിമാ ന ച വണ്ണവാ ന ച പഭസ്സരോ, ന ച തേന സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതു’’ന്തി? ‘‘നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ! യോപി ഹി സോ [യോ സോ (സീ॰ പീ॰)], ഭോ ഗോതമ, ഖത്തിയകുലാ ബ്രാഹ്മണകുലാ രാജഞ്ഞകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാകസ്സ വാ സാലസ്സ വാ സലളസ്സ വാ ചന്ദനസ്സ വാ പദുമകസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ, തേജോ പാതുകതോ സ്വാസ്സ [സോ ചസ്സ (സീ॰ പീ॰), സോപിസ്സ (സ്യാ॰ കം॰)] അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ച, തേന ച സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതും; യോപി സോ ചണ്ഡാലകുലാ നേസാദകുലാ വേനകുലാ രഥകാരകുലാ പുക്കുസകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാപാനദോണിയാ വാ സൂകരദോണിയാ വാ രജകദോണിയാ വാ ഏരണ്ഡകട്ഠസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ, തേജോ പാതുകതോ, സ്വാസ്സ അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ച, തേന ച സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതും. സബ്ബോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ച, സബ്ബേനപി സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതു’’ന്തി. ‘‘ഏത്ഥ, അസ്സലായന, ബ്രാഹ്മണാനം കിം ബലം, കോ അസ്സാസോ യദേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - ‘ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുക്കോ വണ്ണോ, കണ്ഹോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണാവ സുജ്ഝന്തി, നോ അബ്രാഹ്മണാ; ബ്രാഹ്മണാവ

ബ്രഹ്മുനോ പുത്താ ഓരസാ മുഖതോ ജാതാ ബ്രഹ്മജാ ബ്രഹ്മനിമ്മിതാ ബ്രഹ്മദായാദാ'"തി? "കിഞ്ചാപി ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ, അഥ ഖോത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമേതം മഞ്ഞന്തി - 'ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ...പേ॰... ബ്രഹ്മദായാദാ'"തി.

൪൦൯. "തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ഇധ ഖത്തിയകുമാരോ ബ്രാഹ്മണകഞ്ഞായ സദ്ധിം സംവാസം കപ്പേയ്യ, തേസം സംവാസമന്വായ പുത്തോ ജായേഥ; യോ സോ ഖത്തിയകുമാരേന ബ്രാഹ്മണകഞ്ഞായ പുത്തോ ഉപ്പന്നോ, സിയാ സോ മാതുപി സദിസോ പിതുപി സദിസോ, 'ഖത്തിയോ'തിപി വത്തബ്ബോ 'ബ്രാഹ്മണോ'തിപി വത്തബ്ബോ"തി? "യോ സോ, ഭോ ഗോതമ, ഖത്തിയകുമാരേന ബ്രാഹ്മണകഞ്ഞായ പുത്തോ ഉപ്പന്നോ, സിയാ സോ മാതുപി സദിസോ പിതുപി സദിസോ, 'ഖത്തിയോ'തിപി വത്തബ്ബോ 'ബ്രാഹ്മണോ'തിപി വത്തബ്ബോ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ഇധ ബ്രാഹ്മണകുമാരോ ഖത്തിയകഞ്ഞായ സദ്ധിം സംവാസം കപ്പേയ്യ, തേസം സംവാസമന്വായ പുത്തോ ജായേഥ; യോ സോ ബ്രാഹ്മണകുമാരേന ഖത്തിയകഞ്ഞായ പുത്തോ ഉപ്പന്നോ, സിയാ സോ മാതുപി സദിസോ പിതുപി സദിസോ, 'ഖത്തിയോ'തിപി വത്തബ്ബോ 'ബ്രാഹ്മണോ'തിപി വത്തബ്ബോ"തി? "യോ സോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണകുമാരേന ഖത്തിയകഞ്ഞായ പുത്തോ ഉപ്പന്നോ, സിയാ സോ മാതുപി സദിസോ പിതുപി സദിസോ, 'ഖത്തിയോ'തിപി വത്തബ്ബോ 'ബ്രാഹ്മണോ'തിപി വത്തബ്ബോ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന ഇധ വളവം ഗദ്രഭേന സമ്പയോജേയ്യും [സംയോജേയ്യ (ക॰)], തേസം സമ്പയോഗമന്വായ കിസോരോ ജായേഥ; യോ സോ വളവായ ഗദ്രഭേന കിസോരോ ഉപ്പന്നോ, സിയാ സോ മാതുപി സദിസോ പിതുപി സദിസോ, 'അസ്സോ'തിപി വത്തബ്ബോ 'ഗദ്രഭോ'തിപി വത്തബ്ബോ"തി? "കുണ്ഡഞ്ഹി സോ [വേകുരഞ്ജായ ഹി സോ (സീ॰ പീ॰), സോ കുമാരണ്ഡുപി സോ (സ്യാ॰ കം॰), വേകുലജോ ഹി സോ (?)], ഭോ ഗോതമ, അസ്സതരോ ഹോതി. ഇദം ഹിസ്സ , ഭോ ഗോതമ, നാനാകരണം പസ്സാമി; അമുത്ര ച പനേസാനം ന കിഞ്ചി നാനാകരണം പസ്സാമീ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ഇധാസ്സു ദ്വേ മാണവകാ ഭാതരോ സഉദരിയാ, ഏകോ അജ്ഝായകോ ഉപനീതോ ഏകോ അനജ്ഝായകോ അനുപനീതോ. കമേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ പഠമം ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ വാ യഞ്ഞേ വാ പാഹുനേ വാ"തി? "യോ സോ, ഭോ ഗോതമ, മാണവകോ അജ്ഝായകോ ഉപനീതോ തമേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ പഠമം ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ വാ യഞ്ഞേ വാ പാഹുനേ വാ. കിഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, അനജ്ഝായകേ അനുപനീതേ ദിന്നം മഹപ്ഫലം ഭവിസ്സതീ"തി?

"തം കിം മഞ്ഞസി, അസ്സലായന, ഇധാസ്സു ദ്വേ മാണവകാ ഭാതരോ സഉദരിയാ, ഏകോ അജ്ഝായകോ ഉപനീതോ ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ, ഏകോ അനജ്ഝായകോ അനുപനീതോ സീലവാ കല്യാണധമ്മോ. കമേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ പഠമം ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ വാ യഞ്ഞേ വാ പാഹുനേ വാ"തി? "യോ സോ, ഭോ ഗോതമ, മാണവകോ അനജ്ഝായകോ അനുപനീതോ സീലവാ കല്യാണധമ്മോ തമേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ പഠമം ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ

വാ യഞ്ഞേ വാ പാഹുനേ വാ. കിഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ദുസ്സീലേ പാപധമ്മേ ദിന്നം മഹപ്ഫലം ഭവിസ്സതീ”തി?

“പുബ്ബേ ഖോ ത്വം, അസ്സലായന, ജാതിം അഗമാസി; ജാതിം ഗന്ത്വാ മന്തേ അഗമാസി; മന്തേ ഗന്ത്വാ തപേ അഗമാസി; തപേ ഗന്ത്വാ [മന്തേ ഗന്ത്വാ തമേതം ത്വം (സീ॰ പീ॰), മന്തേ ഗന്ത്വാ തമേവ ഠപേത്വാ (സ്യാ॰ കം॰)] ചാതുവണ്ണിം സുദ്ധിം പച്ചാഗതോ, യമഹം പഞ്ഞപേമീ”തി. ഏവം വുത്തേ, അസ്സലായനോ മാണവോ തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദി.

൪൨൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ അസ്സലായനം മാണവം തുണ്ഹീഭൂതം മങ്കുഭൂതം പത്തക്ഖന്ധം അധോമുഖം പജ്ഝായന്തം അപ്പടിഭാനം വിദിത്വാ അസ്സലായനം മാണവം ഏതദവോച - “ഭൂതപുബ്ബം, അസ്സലായന, സത്തന്നം ബ്രാഹ്മണിസീനം അരഞ്ഞായതനേ പണ്ണകുടീസു സമ്മന്താനം [വസന്താനം (സീ॰)] ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം ഹോതി - ‘ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ…പേ॰… ബ്രഹ്മദായാദാ’തി. അസ്സോസി ഖോ , അസ്സലായന, അസിതോ ദേവലോ ഇസി - ‘സത്തന്നം കിര ബ്രാഹ്മണിസീനം അരഞ്ഞായതനേ പണ്ണകുടീസു സമ്മന്താനം ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ…പേ॰… ബ്രഹ്മദായാദാ’തി. അഥ ഖോ, അസ്സലായന, അസിതോ ദേവലോ ഇസി കേസമസ്സും കപ്പേത്വാ മഞ്ജിട്ഠവണ്ണാനി ദുസ്സാനി നിവാസേത്വാ പടലിയോ [അടലിയോ (സീ॰ പീ॰), അഗലിയോ (സ്യാ॰ കം॰)] ഉപാഹനാ ആരുഹിത്വാ ജാതരൂപമയം ദണ്ഡം ഗഹേത്വാ സത്തന്നം ബ്രാഹ്മണിസീനം പത്ഥണ്ഡിലേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ, അസ്സലായന, അസിതോ ദേവലോ ഇസി സത്തന്നം ബ്രാഹ്മണിസീനം പത്ഥണ്ഡിലേ ചങ്കമമാനോ ഏവമാഹ - ‘ഹന്ദ, കോ നു ഖോ ഇമേ ഭവന്തോ ബ്രാഹ്മണിസയോ ഗതാ [ഗന്താ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]; ഹന്ദ, കോ നു ഖോ ഇമേ ഭവന്തോ ബ്രാഹ്മണിസയോ ഗതാ’തി? അഥ ഖോ, അസ്സലായന, സത്തന്നം ബ്രാഹ്മണിസീനം ഏതദഹോസി - ‘കോ നായം ഗാമണ്ഡലരൂപോ വിയ സത്തന്നം ബ്രാഹ്മണിസീനം പത്ഥണ്ഡിലേ ചങ്കമമാനോ ഏവമാഹ - ‘ഹന്ദ, കോ നു ഖോ ഇമേ ഭവന്തോ ബ്രാഹ്മണിസയോ ഗതാ; ഹന്ദ, കോ നു ഖോ ഇമേ ഭവന്തോ ബ്രാഹ്മണിസയോ ഗതാതി? ഹന്ദ, നം അഭിസപാമാ’തി. അഥ ഖോ, അസ്സലായന, സത്ത ബ്രാഹ്മണിസയോ അസിതം ദേവലം ഇസിം അഭിസപിംസു - ‘ഭസ്മാ, വസല [വസലീ (പീ॰), വസലി (ക॰), ചപലീ (സ്യാ॰ കം॰)], ഹോഹി; ഭസ്മാ, വസല, ഹോഹീ’തി [ഭസ്മാ വസല ഹോഹീതി അഭിസപവചനം സീ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു സകിദേവ ആഗതം]. യഥാ യഥാ ഖോ, അസ്സലായന, സത്ത ബ്രാഹ്മണിസയോ അസിതം ദേവലം ഇസിം അഭിസപിംസു തഥാ തഥാ അസിതോ ദേവലോ ഇസി അഭിരൂപതരോ ചേവ ഹോതി ദസ്സനീയതരോ ച പാസാദികതരോ ച. അഥ ഖോ, അസ്സലായന, സത്തന്നം ബ്രാഹ്മണിസീനം ഏതദഹോസി - ‘മോഘം വത നോ തപോ, അഫലം ബ്രഹ്മചരിയം. മയഞ്ഹി പുബ്ബേ യം അഭിസപാമ - ഭസ്മാ, വസല, ഹോഹി; ഭസ്മാ, വസല, ഹോഹീതി ഭസ്മാവ ഭവതി ഏകച്ചോ. ഇമം പന മയം യഥാ യഥാ അഭിസപാമ തഥാ തഥാ അഭിരൂപതരോ ചേവ ഹോതി ദസ്സനീയതരോ ച പാസാദികതരോ ചാ’തി. ‘ന ഭവന്താനം മോഘം തപോ, നാഫലം ബ്രഹ്മചരിയം. ഇങ്ഘ ഭവന്തോ, യോ മയി മനോപദോസോ തം പജഹഥാ’തി. ‘യോ ഭവതി മനോപദോസോ തം പജഹാമ. കോ നു ഭവം ഹോതീ’തി? ‘സുതോ നു ഭവതം

- അസിതോ ദേവലോ ഇസീ'തി? 'ഏവം, ഭോ'. 'സോ ഖ്വാഹം, ഭോ, ഹോമീ'തി. അഥ ഖോ, അസ്സലായന, സത്ത ബ്രാഹ്മണിസയോ അസിതം ദേവലം ഇസിം അഭിവാദേതും ഉപക്കമിംസു.

ർ൧൧. ''അഥ ഖോ, അസ്സലായന, അസിതോ ദേവലോ ഇസി സത്ത ബ്രാഹ്മണിസയോ ഏതദവോച - 'സുതം മേതം, ഭോ, സത്തന്നം കിര ബ്രാഹ്മണിസീനം അരഞ്ഞായതനേ പണ്ണകുടീസു സമ്മന്താനം ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - ബ്രാഹ്മണോവ സേട്ഠോ വണ്ണോ, ഹീനോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണോവ സുക്കോ വണ്ണോ , കണ്ഹോ അഞ്ഞോ വണ്ണോ; ബ്രാഹ്മണാവ സുജ്ഝന്തി, നോ അബ്രാഹ്മണാ; ബ്രാഹ്മണാവ ബ്രഹ്മുനോ പുത്താ ഓരസാ മുഖതോ ജാതാ ബ്രഹ്മജാ ബ്രഹ്മനിമ്മിതാ ബ്രഹ്മദായാദാ'തി. 'ഏവം, ഭോ'.

'''ജാനന്തി പന ഭോന്തോ - യാ ജനികാ മാതാ [ജനിമാതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബ്രാഹ്മണംയേവ അഗമാസി, നോ അബ്രാഹ്മണ'ന്തി? 'നോ ഹിദം, ഭോ'.

'''ജാനന്തി പന ഭോന്തോ - യാ ജനികാമാതു [ജനിമാതു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മാതാ യാവ സത്തമാ മാതുമാതാമഹയുഗാ ബ്രാഹ്മണംയേവ അഗമാസി, നോ അബ്രാഹ്മണ'ന്തി? 'നോ ഹിദം, ഭോ'.

'''ജാനന്തി പന ഭോന്തോ - യോ ജനകോ പിതാ [ജനിപിതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബ്രാഹ്മണിംയേവ അഗമാസി, നോ അബ്രാഹ്മണി'ന്തി? 'നോ ഹിദം, ഭോ'.

'''ജാനന്തി പന ഭോന്തോ - യോ ജനകപിതു [ജനിപിതു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പിതാ യാവ സത്തമാ പിതുപിതാമഹയുഗാ ബ്രാഹ്മണിംയേവ അഗമാസി, നോ അബ്രാഹ്മണി'ന്തി? 'നോ ഹിദം, ഭോ'.

'''ജാനന്തി പന ഭോന്തോ - യഥാ ഗബ്ഭസ്സ അവക്കന്തി ഹോതീ'തി [ന മയം ജാനാമ ഭോ യഥാ ഗബ്ഭസ്സ അവക്കന്തി ഹോതീതി. യഥാ കഥം പന ഭോ ഗബ്ഭസ്സ അവക്കന്തി ഹോതീതി. (ക॰)]? 'ജാനാമ മയം, ഭോ - യഥാ ഗബ്ഭസ്സ അവക്കന്തി ഹോതി [ന മയം ജാനാമ ഭോ യഥാ ഗബ്ഭസ്സ അവക്കന്തി ഹോതീതി. യഥാ കഥം പന ഭോ ഗബ്ഭസ്സ അവക്കന്തി ഹോതീതി. (ക॰)]. ഇധ മാതാപിതരോ ച സന്നിപതിതാ ഹോന്തി, മാതാ ച ഉതുനീ ഹോതി, ഗന്ധബ്ബോ ച പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി; ഏവം തിണ്ണം സന്നിപാതാ ഗബ്ഭസ്സ അവക്കന്തി ഹോതീ'തി.

'''ജാനന്തി പന ഭോന്തോ - തഗ്ഘ [യഗ്ഘേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സോ ഗന്ധബ്ബോ ഖത്തിയോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ വേസ്സോ വാ സുദ്ദോ വാ'തി? 'ന മയം, ഭോ, ജാനാമ - തഗ്ഘ സോ ഗന്ധബ്ബോ ഖത്തിയോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ വേസ്സോ വാ സുദ്ദോ വാ'തി. 'ഏവം സന്തേ, ഭോ, ജാനാഥ - കേ തുമ്ഹേ ഹോഥാ'തി? 'ഏവം സന്തേ, ഭോ , ന മയം ജാനാമ - കേ മയം ഹോമാ'തി. തേ ഹി നാമ, അസ്സലായന, സത്ത ബ്രാഹ്മണിസയോ അസിതേന ദേവലേന ഇസിനാ സകേ ജാതിവാദേ സമനുയുഞ്ജീയമാനാ സമനുഗ്ഗാഹീയമാനാ സമനുഭാസീയമാനാ ന സമ്പായിസ്സന്തി; കിം പന ത്വം ഏതരഹി മയാ സകസ്മിം ജാതിവാദേ സമനുയുഞ്ജീയമാനോ സമനുഗ്ഗാഹീയമാനോ

സമനുഭാസീയമാനോ സമ്പായിസ്സസി, യേസം ത്വം സാചരിയകോ ന പുണ്ണോ ദബ്ബിഗാഹോ''തി.

ഏവം വുത്തേ, അസ്സലായനോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

അസ്സലായനസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. ഘോടമുഖസുത്തം

൪൧൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ഉദേനോ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഖേമിയമ്ബവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ ബാരാണസിം അനുപ്പത്തോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന ഖേമിയമ്ബവനം തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ഉദേനോ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമതി. അഥ ഖോ ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ യേനായസ്മാ ഉദേനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ഉദേനേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ആയസ്മന്തം ഉദേനം ചങ്കമന്തം അനുചങ്കമമാനോ ഏവമാഹ - ''അമ്ഭോ സമണ, 'നത്ഥി ധമ്മികോ പരിബ്ബജോ' [പരിബ്ബാജോ (സീ॰ പീ॰)] - ഏവം മേ ഏത്ഥ ഹോതി. തഞ്ച ഖോ ഭവന്തരൂപാനം വാ അദസ്സനാ, യോ വാ പനേത്ഥ ധമ്മോ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ഉദേനോ ചങ്കമാ ഓരോഹിത്വാ വിഹാരം പവിസിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. ഘോടമുഖോപി ഖോ ബ്രാഹ്മണോ ചങ്കമാ ഓരോഹിത്വാ വിഹാരം പവിസിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ ഘോടമുഖം ബ്രാഹ്മണം ആയസ്മാ ഉദേനോ ഏതദവോച - ''സംവിജ്ജന്തി [സംവിജ്ജന്തേ (ബഹൂസു)] ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ആസനാനി. സചേ ആകങ്ഖസി, നിസീദാ''തി. ''ഏതദേവ ഖോ പന മയം ഭോതോ ഉദേനസ്സ ആഗമയമാനാ (ന) നിസീദാമ. കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ പുബ്ബേ അനിമന്തിതോ ആസനേ നിസീദിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ''തി? അഥ ഖോ ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം ഉദേനം ഏതദവോച - ''അമ്ഭോ സമണ, 'നത്ഥി ധമ്മികോ പരിബ്ബജോ' - ഏവം മേ ഏത്ഥ ഹോതി. തഞ്ച ഖോ ഭവന്തരൂപാനം വാ അദസ്സനാ, യോ വാ പനേത്ഥ ധമ്മോ''തി. ''സചേ ഖോ പന മേ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, അനുഞ്ഞേയ്യം അനുജാനേയ്യാസി, പടിക്കോസിതബ്ബഞ്ച പടിക്കോസേയ്യാസി; യസ്സ ച പന മേ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ന ജാനേയ്യാസി, മമംയേവ തത്ഥ ഉത്തരി പടിപുച്ഛേയ്യാസി - 'ഇദം, ഭോ ഉദേന, കഥം, ഇമസ്സ ക്വത്ഥോ'തി? ഏവം കത്വാ സിയാ നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ''തി. ''അനുഞ്ഞേയ്യം ഖ്വാഹം ഭോതോ ഉദേനസ്സ അനുജാനിസ്സാമി, പടിക്കോസിതബ്ബഞ്ച പടിക്കോസിസ്സാമി; യസ്സ ച പനാഹം ഭോതോ ഉദേനസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ന ജാനിസ്സാമി, ഭവന്തംയേവ തത്ഥ ഉദേനം ഉത്തരി പടിപുച്ഛിസ്സാമി - 'ഇദം, ഭോ ഉദേന, കഥം, ഇമസ്സ ക്വത്ഥോ'തി? ഏവം കത്വാ ഹോതു നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ''തി.

೧೮೯. "ചത്താരോമേ, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ ഹോതി പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ , ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ ഹോതി നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. ഇമേസം, ബ്രാഹ്മണ, ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം കതമോ തേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം ആരാധേതീ"തി?

"യ്വായം, ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ അയം മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി; യോപായം, ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ അയമ്പി മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി; യോപായം, ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ അയമ്പി മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി; യോ ച ഖോ അയം, ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. അയമേവ മേ പുഗ്ഗലോ ചിത്തം ആരാധേതീ"തി.

"കസ്മാ പന തേ, ബ്രാഹ്മണ, ഇമേ തയോ പുഗ്ഗലാ ചിത്തം നാരാധേന്തീ"തി? "യ്വായം, ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അത്താനം സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം ആതാപേതി പരിതാപേതി; ഇമിനാ മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോപായം , ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ പരം സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം ആതാപേതി പരിതാപേതി; ഇമിനാ മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോപായം, ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അത്താനഞ്ച പരഞ്ച സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം ആതാപേതി പരിതാപേതി; ഇമിനാ മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം നാരാധേതി. യോ ച ഖോ അയം, ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി, സോ അത്താനഞ്ച പരഞ്ച സുഖകാമം ദുക്ഖപടിക്കൂലം നേവ ആതാപേതി ന പരിതാപേതി; ഇമിനാ മേ അയം പുഗ്ഗലോ ചിത്തം ആരാധേതീ"തി.

ർ൧ർ. "ദ്വേമാ, ബ്രാഹ്മണ, പരിസാ. കതമാ ദ്വേ? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചാ പരിസാ സാരത്തരത്താ മണികുണ്ഡലേസു പുത്തഭരിയം പരിയേസതി, ദാസിദാസം പരിയേസതി, ഖേത്തവത്ഥും പരിയേസതി, ജാതരൂപരജതം പരിയേസതി.

"ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചാ പരിസാ അസാരത്തരത്താ മണികുണ്ഡലേസു പുത്തഭരിയം പഹായ, ദാസിദാസം പഹായ, ഖേത്തവത്ഥും പഹായ, ജാതരൂപരജതം പഹായ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ. സ്വായം, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. ഇധ കതമം ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലം കതമായ പരിസായ ബഹുലം സമനുപസ്സസി - യാ ചായം പരിസാ സാരത്തരത്താ മണികുണ്ഡലേസു പുത്തഭരിയം പരിയേസതി ദാസിദാസം പരിയേസതി ഖേത്തവത്ഥും പരിയേസതി ജാതരൂപരജതം പരിയേസതി, യാ ചായം പരിസാ അസാരത്തരത്താ മണികുണ്ഡലേസു പുത്തഭരിയം പഹായ ദാസിദാസം പഹായ ഖേത്തവത്ഥും പഹായ ജാതരൂപരജതം പഹായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ"തി?

"യ്വായം , ഭോ ഉദേന, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി; ഇമാഹം പുഗ്ഗലം യായം പരിസാ അസാരത്തരത്താ മണികുണ്ഡലേസു പുത്തഭരിയം പഹായ ദാസിദാസം പഹായ ഖേത്തവത്ഥും പഹായ ജാതരൂപരജതം പഹായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ ഇമിസ്സം പരിസായം ബഹുലം സമനുപസ്സാമീ"തി.

"ഇദാനേവ ഖോ പന തേ, ബ്രാഹ്മണ, ഭാസിതം - 'മയം ഏവം ആജാനാമ - അമ്ഭോ സമണ, നത്ഥി ധമ്മികോ പരിബ്ബജോ, ഏവം മേ ഏത്ഥ ഹോതി. തഞ്ച ഖോ ഭവന്തരൂപാനം വാ അദസ്സനാ, യോ വാ പനേത്ഥ ധമ്മോ'"തി. "അദ്ധാ മേസാ, ഭോ ഉദേന, സാനുഗ്ഗഹാ വാചാ ഭാസിതാ. 'അത്ഥി ധമ്മികോ പരിബ്ബജോ' - ഏവം മേ ഏത്ഥ ഹോതി. ഏവഞ്ച പന മം ഭവം ഉദേനോ ധാരേതു. യേ ച മേ ഭോതാ ഉദേനേന ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സംഖിത്തേന വുത്താ വിത്ഥാരേന അവിഭത്താ, സാധു മേ ഭവം, ഉദേനോ ഇമേ ചത്താരോ പുഗ്ഗലേ വിത്ഥാരേന വിഭജതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ"തി. "തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭോ"തി ഖോ ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മതോ ഉദേനസ്സ പച്ചസ്സോസി. ആയസ്മാ ഉദേനോ ഏതദവോച -

ർ൧൪. "കതമോ ച, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അചേലകോ ഹോതി മുത്താചാരോ ഹത്ഥാപലേഖനോ നഏഹിഭദ്ദന്തികോ നതിട്ഠഭദ്ദന്തികോ, നാഭിഹടം ന ഉദ്ദിസ്സകതം ന നിമന്തനം സാദിയതി. സോ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന കളോപിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന ഏളകമന്തരം, ന ദണ്ഡമന്തരം, ന മുസലമന്തരം, ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം, ന

ഗബ്ഭിനിയാ, ന പായമാനായ , ന പുരിസന്തരഗതായ, ന സങ്കിത്തീസു, ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി, ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ, ന മച്ഛം ന മംസം, ന സുരം ന മേരയം ന ഥുസോദകം പിവതി. സോ ഏകാഗാരികോ വാ ഹോതി ഏകാലോപികോ, ദ്വാഗാരികോ വാ ഹോതി ദ്വാലോപികോ…പേ॰… സത്താഗാരികോ വാ ഹോതി സത്താലോപികോ; ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേതി, ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി…പേ॰… സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി; ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി, ദ്വീഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി…പേ॰… സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി - ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികം പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. സോ സാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, സാമാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, നീവാരഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ദദ്ദുലഭക്ഖോ വാ ഹോതി , ഹടഭക്ഖോ വാ ഹോതി, കണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ആചാമഭക്ഖോ വാ ഹോതി, പിഞ്ഞാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, തിണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ഗോമയഭക്ഖോ വാ ഹോതി, വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ. സോ സാണാനിപി ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി, ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേതി, പംസുകൂലാനിപി ധാരേതി, തിരീടാനിപി ധാരേതി, അജിനമ്പി ധാരേതി, അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേതി, കുസചീരമ്പി ധാരേതി, വാകചീരമ്പി ധാരേതി, ഫലകചീരമ്പി ധാരേതി, കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, വാളകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, ഉലൂകപക്ഖമ്പി ധാരേതി; കേസമസ്സുലോചകോപി ഹോതി കേസമസ്സുലോചനാനുയോഗമനുയുത്തോ , ഉബ്ഭട്ഠകോപി ഹോതി ആസനപടിക്ഖിത്തോ, ഉക്കുടികോപി ഹോതി ഉക്കുടികപ്പധാനമനുയുത്തോ, കണ്ടകാപസ്സയികോപി ഹോതി കണ്ടകാപസ്സയേ സേയ്യം കപ്പേതി; സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി - ഇതി ഏവരൂപം അനേകവിഹിതം കായസ്സ ആതാപനപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

൪൬൫. ''കതമോ ച, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഓരബ്ഭികോ ഹോതി സൂകരികോ സാകുണികോ മാഗവികോ ലുദ്ദോ മച്ഛഘാതകോ ചോരോ ചോരഘാതകോ ഗോഘാതകോ ബന്ധനാഗാരികോ - യേ വാ പനഞ്ഞേപി കേചി കുരൂരകമ്മന്താ. അയം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

൪൬൬. ''കതമോ ച, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ രാജാ വാ ഹോതി ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ, ബ്രാഹ്മണോ വാ മഹാസാലോ. സോ പുരത്ഥിമേന നഗരസ്സ നവം സന്ഥാഗാരം കാരാപേത്വാ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ ഖരാജിനം നിവാസേത്വാ സപ്പിതേലേന കായം അബ്ഭഞ്ജിത്വാ മഗവിസാണേന പിട്ഠിം കണ്ഡുവമാനോ നവം സന്ഥാഗാരം പവിസതി സദ്ധിം മഹേസിയാ ബ്രാഹ്മണേന ച പുരോഹിതേന. സോ തത്ഥ അനന്തരഹിതായ ഭൂമിയാ ഹരിതുപലിത്തായ സേയ്യം കപ്പേതി. ഏകിസ്സായ ഗാവിയാ സരൂപവച്ഛായ യം ഏകസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന രാജാ യാപേതി, യം ദുതിയസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന മഹേസീ യാപേതി, യം

തതിയസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന ബ്രാഹ്മണോ പുരോഹിതോ യാപേതി, യം ചതുത്ഥസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന അഗ്ഗിം ജുഹതി, അവസേസേന വച്ഛകോ യാപേതി. സോ ഏവമാഹ - 'എത്തകാ ഉസഭാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, എത്തകാ വച്ഛതരാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, എത്തകാ വച്ഛതരിയോ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, എത്തകാ അജാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ', എത്തകാ ഉരബ്ഭാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, എത്തകാ അസ്സാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, എത്തകാ രുക്ഖാ ഛിജ്ജന്തു യൂപത്ഥായ, എത്തകാ ദബ്ഭാ ലൂയന്തു ബരിഹിസത്ഥായാ'തി. യേപിസ്സ തേ ഹോന്തി 'ദാസാ'തി വാ 'പേസ്സാ'തി വാ 'കമ്മകരാ'തി വാ തേപി ദണ്ഡതജ്ജിതാ ഭയതജ്ജിതാ അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി കരോന്തി. അയം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ , പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

ർ൧൮. "കതമോ ച, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ; സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജോപഥോ അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ഭിക്ഖൂനം സിക്ഖാസാജീവസമാപന്നോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി.

"അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ. അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി.

"അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി ആരാചാരീ വിരതോ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ.

“മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സ.

“പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി; ഇതോ സുത്വാ ന അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, അമുത്ര വാ സുത്വാ ന ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ. ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ, സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

“ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി. യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

“സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ, നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം.

“സോ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ ഹോതി . ഏകഭത്തികോ ഹോതി രത്തൂപരതോ വിരതോ വികാലഭോജനാ. നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ ഹോതി. മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഹത്ഥിഗവസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. കയവിക്കയാ പടിവിരതോ ഹോതി. തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ പടിവിരതോ ഹോതി.

“സോ സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന, കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി സമാദായേവ പക്കമതി. സേയ്യഥാപി നാമ പക്ഖീ സകുണോ യേന യേനേവ ഡേതി സപത്തഭാരോവ ഡേതി, ഏവമേവ ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന, കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി സമാദായേവ പക്കമതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി.

ർഫൻ. “സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...

ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായന ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ . യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അബ്യാസേകസുഖം പടിസംവേദേതി.

“സോ അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി.

“സോ ഇമിനാ ച അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ, (ഇമായ ച അരിയായ സന്തുട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ,) [പസ്സ മം॰ നി॰ ൧.൨൯൬] ഇമിനാ ച അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ, ഉജും കായം പണിധായ, പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി, അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി; ബ്യാപാദപദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ, ബ്യാപാദപദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഥിനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥിനമിദ്ധോ വിഹരതി ആലോകസഞ്ഞീ സതോ സമ്പജാനോ, ഥിനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി; വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി.

“സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി , യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ, അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

൪൨൦. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ

പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി, അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ; സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ; സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ'തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - 'ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ...പേ°... അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ , തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ...പേ°... അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ'തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; 'ഇമേ ആസവാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി.

"അയം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ന പരന്തപോ ന

പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതീ''തി.

൪൨൧. ഏവം വുത്തേ, ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം ഉദേനം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഉദേന, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഉദേന! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഉദേന, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി - ഏവമേവം ഭോതാ ഉദേനേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഉദേനം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഉദേനോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ''മാ ഖോ മം ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, സരണം അഗമാസി. തമേവ ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാഹി യമഹം സരണം ഗതോ''തി. ''കഹം പന, ഭോ ഉദേന, ഏതരഹി സോ ഭവം ഗോതമോ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ''തി? ''പരിനിബ്ബുതോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഏതരഹി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ''തി.

''സചേപി [സചേ ഹി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മയം, ഭോ ഉദേന, സുണേയ്യാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസസു യോജനേസു, ദസപി മയം യോജനാനി ഗച്ഛേയ്യാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം. സചേപി [സചേ (സീ॰ പീ॰), സചേ ഹി (സ്യാ॰ കം॰)] മയം, ഭോ ഉദേന, സുണേയ്യാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം വീസതിയാ യോജനേസു... തിംസായ യോജനേസു... ചത്താരീസായ യോജനേസു... പഞ്ഞാസായ യോജനേസു, പഞ്ഞാസമ്പി മയം യോജനാനി ഗച്ഛേയ്യാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം. യോജനസതേ ചേപി [യോജനസതേപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മയം , ഭോ ഉദേന, സുണേയ്യാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം, യോജനസതമ്പി മയം ഗച്ഛേയ്യാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം.

''യതോ ച ഖോ, ഭോ ഉദേന, പരിനിബ്ബുതോ സോ ഭവം ഗോതമോ, പരിനിബ്ബുതമ്പി മയം തം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഉദേനോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതം. അത്ഥി ച മേ, ഭോ ഉദേന, അങ്ഗരാജാ ദേവസികം നിച്ചഭിക്ഖം ദദാതി , തതോ അഹം ഭോതോ ഉദേനസ്സ ഏകം നിച്ചഭിക്ഖം ദദാമീ''തി. ''കിം പന തേ, ബ്രാഹ്മണ, അങ്ഗരാജാ ദേവസികം നിച്ചഭിക്ഖം ദദാതീ''തി? ''പഞ്ച, ഭോ ഉദേന, കഹാപണസതാനീ''തി. ''ന ഖോ നോ, ബ്രാഹ്മണ, കപ്പതി ജാതരൂപരജതം പടിഗ്ഗഹേതു''ന്തി. ''സചേ തം ഭോതോ ഉദേനസ്സ ന കപ്പതി വിഹാരം ഭോതോ ഉദേനസ്സ കാരാപേസ്സാമീ''തി. ''സചേ ഖോ മേ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, വിഹാരം, കാരാപേതുകാമോ, പാടലിപുത്തേ സങ്ഘസ്സ ഉപട്ഠാനസാലം കാരാപേഹീ''തി. ''ഇമിനാപാഹം ഭോതോ ഉദേനസ്സ ഭിയ്യോസോമത്തായ അത്തമനോ അഭിരദ്ധോ യം മം ഭവം ഉദേനോ സങ്ഘേ ദാനേ സമാദപേതി. ഏസാഹം, ഭോ ഉദേന, ഏതിസ്സാ ച നിച്ചഭിക്ഖായ അപരായ ച നിച്ചഭിക്ഖായ പാടലിപുത്തേ സങ്ഘസ്സ ഉപട്ഠാനസാലം കാരാപേസ്സാമീ''തി. അഥ ഖോ ഘോടമുഖോ ബ്രാഹ്മണോ ഏതിസ്സാ ച നിച്ചഭിക്ഖായ അപരായ ച നിച്ചഭിക്ഖായ പാടലിപുത്തേ സങ്ഘസ്സ ഉപട്ഠാനസാലം കാരാപേസി. സാ ഏതരഹി 'ഘോടമുഖീ'തി വുച്ചതീതി.

ഘോടമുഖസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. ചങ്കീസുത്തം

൪൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന ഓപാസാദം നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ ഓപാസാദേ വിഹരതി ഉത്തരേന ഓപാസാദം ദേവവനേ സാലവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ ഓപാസാദം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം. അസ്സോസും ഖോ ഓപാസാദകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം ഓപാസാദം അനുപ്പത്തോ, ഓപാസാദേ വിഹരതി ഉത്തരേന ഓപാസാദം ദേവവനേ സാലവനേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

൪൨൩. അഥ ഖോ ഓപാസാദകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഓപാസാദാ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ ഗണീഭൂതാ ഉത്തരേനമുഖാ ഗച്ഛന്തി യേന ദേവവനം സാലവനം. തേന ഖോ പന സമയേന ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ ഉപരിപാസാദേ ദിവാസേയ്യം ഉപഗതോ. അദ്ദസാ ഖോ ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ ഓപാസാദകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഓപാസാദാ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ ഗണീഭൂതേ ഉത്തരേന മുഖം യേന ദേവവനം സാലവനം തേനുപസങ്കമന്തേ. ദിസ്വാ ഖത്തം ആമന്തേസി - ''കിം നു ഖോ, ഭോ ഖത്തേ, ഓപാസാദകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഓപാസാദാ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ ഗണീഭൂതാ ഉത്തരേനമുഖാ ഗച്ഛന്തി യേന ദേവവനം സാലവന''ന്തി? ''അത്ഥി, ഭോ ചങ്കീ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം ഓപാസാദം അനുപ്പത്തോ, ഓപാസാദേ വിഹരതി ഉത്തരേന ഓപാസാദം ദേവവനേ സാലവനേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. തമേതേ ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഗച്ഛന്തീ''തി. ''തേന ഹി, ഭോ ഖത്തേ, യേന ഓപാസാദകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഓപാസാദകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഏവം വദേഹി - 'ചങ്കീ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ആഗമേന്തു കിര ഭോന്തോ, ചങ്കീപി ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ'''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സോ ഖത്തോ ചങ്കിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഓപാസാദകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ

ഓപാസാദകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഏതദവോച - ''ചങ്കീ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - 'ആഗമേന്തു കിര ഭോന്തോ, ചങ്കീപി ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ'''തി.

൪൨൪. തേന ഖോ പന സമയേന നാനാവേരജ്ജകാനം ബ്രാഹ്മണാനം പഞ്ചമത്താനി ബ്രാഹ്മണസതാനി ഓപാസാദേ പടിവസന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അസ്സോസും ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ - ''ചങ്കീ കിര ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ''തി. അഥ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ യേന ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ചങ്കിം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചും - ''സച്ചം കിര ഭവം ചങ്കീ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ''തി? ''ഏവം ഖോ മേ, ഭോ, ഹോതി - 'അഹം സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമീ'''തി. ''മാ ഭവം ചങ്കീ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമി. ന അരഹതി ഭവം ചങ്കീ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; സമണോത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം ചങ്കിം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. യമ്പി ഭവം ചങ്കീ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം ചങ്കീ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; സമണോത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം ചങ്കിം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ...പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ... പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ [ബ്രഹ്മവച്ചസീ (സീ० പീ०)] അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ...പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ സീലവാ വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ...പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ കല്യാണവാചോ കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ...പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ ബഹൂനം ആചരിയപാചരിയോ, തീണി മാണവകസതാനി മന്തേ വാചേതി...പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ...പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ...പേ०... ഭവഞ്ഹി ചങ്കീ ഓപാസാദം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം. യമ്പി ഭവം ചങ്കീ ഓപാസാദം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം ചങ്കീ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; സമണോത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം ചങ്കിം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു''ന്തി.

൪൨൫. ഏവം വുത്തേ, ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച - ''തേന ഹി, ഭോ, മമപി സുണാഥ, യഥാ മയമേവ അരഹാമ തം സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; നത്വേവ അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ

അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. യമ്പി, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; അഥ ഖോ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും [ഏത്ഥ ദീ॰ നി॰ ഫ.നം॰ര് അഞ്ഞമ്പി ഗുണപദം ദിസ്സതി]. സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ പഹൂതം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണം ഓഹായ പബ്ബജിതോ ഭൂമിഗതഞ്ച വേഹാസട്ഠഞ്ച...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ദഹരോവ സമാനോ യുവാ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അകാമകാനം മാതാപിതൂനം അസ്സുമുഖാനം രുദന്താനം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സീലവാ അരിയസീലീ കുസലസീലീ കുസലേന സീലേന സമന്നാഗതോ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ കല്യാണവാചോ കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ബഹൂനം ആചരിയപാചരിയോ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഖീണകാമരാഗോ വിഗതചാപല്ലോ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ കമ്മവാദീ കിരിയവാദീ അപാപപുരേക്ഖാരോ ബ്രഹ്മഞ്ഞായ പജായ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഉച്ചാ കുലാ പബ്ബജിതോ അസമ്ഭിന്നാ ഖത്തിയകുലാ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അഡ്ഢാ കുലാ പബ്ബജിതോ മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ...പേ॰... സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം തിരോരട്ഠാ തിരോജനപദാ സംപുച്ഛിതും ആഗച്ഛന്തി...പേ॰... സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം അനേകാനി ദേവതാസഹസ്സാനി പാണേഹി സരണം ഗതാനി...പേ॰... സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി സമന്നാഗതോ...പേ॰... [ഏത്ഥാപി ദീ॰ നി॰ ഫ.നം॰ര് അഞ്ഞാനിപി ഗുണപദാനം ദിസ്സന്തി] സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സപുത്തദാരോ പാണേഹി സരണം ഗതോ...പേ॰... സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം രാജാ പസേനദി കോസലോ സപുത്തദാരോ പാണേഹി സരണം ഗതോ...പേ॰... സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി സപുത്തദാരോ പാണേഹി സരണം ഗതോ...പേ॰... സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഓപാസാദം അനുപ്പത്തോ ഓപാസാദേ വിഹരതി ഉത്തരേന ഓപാസാദം ദേവവനേ സാലവനേ. യേ ഖോ തേ സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അമ്ഹാകം ഗാമക്ഖേത്തം ആഗച്ഛന്തി, അതിഥീ നോ തേ ഹോന്തി. അതിഥീ ഖോ പനമ്ഹേഹി സക്കാതബ്ബാ ഗരുകാതബ്ബാ മാനേതബ്ബാ പൂജേതബ്ബാ. യമ്പി സമണോ ഗോതമോ ഓപാസാദം അനുപ്പത്തോ ഓപാസാദേ

വിഹരതി ഉത്തരേന ഓപാസാദം ദേവവനേ സാലവനേ, അതിഥിമ്ഹാകം സമണോ ഗോതമോ. അതിഥി ഖോ പനമ്ഹേഹി സക്കാതബ്ബോ ഗരുകാതബ്ബോ മാനേതബ്ബോ പൂജേതബ്ബോ. ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; അഥ ഖോ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. ഏത്തകേ ഖോ അഹം, ഭോ, തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ വണ്ണേ പരിയാപുണാമി, നോ ച ഖോ സോ ഭവം ഗോതമോ ഏത്തകവണ്ണോ; അപരിമാണവണ്ണോ ഹി സോ ഭവം ഗോതമോ. ഏകമേകേനപി തേന [ഏകമേകേനപി ഭോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അങ്ഗേന സമന്നാഗതോ ന അരഹതി, സോ, ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; അഥ ഖോ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതുന്തി. തേന ഹി, ഭോ, സബ്ബേവ മയം സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമാ''തി.

൪൨൬. അഥ ഖോ ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ മഹതാ ബ്രാഹ്മണഗണേന സദ്ധിം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ വുദ്ധേഹി വുദ്ധേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി സദ്ധിം കിഞ്ചി കിഞ്ചി കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി. തേന ഖോ പന സമയേന കാപടികോ [കാപഠികോ (സീ॰ പീ॰), കാപദികോ (സ്യാ॰ കം॰)] നാമ മാണവോ ദഹരോ വുത്തസിരോ സോളസവസ്സുദ്ദേസികോ ജാതിയാ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം, പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ തസ്സം പരിസായം നിസിന്നോ ഹോതി. സോ വുദ്ധാനം വുദ്ധാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഭഗവതാ സദ്ധിം മന്തയമാനാനം അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ കാപടികം മാണവം അപസാദേതി - ''മായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ വുദ്ധാനം വുദ്ധാനം ബ്രാഹ്മണാനം മന്തയമാനാനം അന്തരന്തരാ കഥം ഓപാതേതു. കഥാപരിയോസാനം ആയസ്മാ ഭാരദ്വാജോ ആഗമേതൂ''തി. ഏവം വുത്തേ, ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''മാ ഭവം ഗോതമോ കാപടികം മാണവം അപസാദേസി. കുലപുത്തോ ച കാപടികോ മാണവോ, ബഹുസ്സുതോ ച കാപടികോ മാണവോ, പണ്ഡിതോ ച കാപടികോ മാണവോ, കല്യാണവാക്കരണോ ച കാപടികോ മാണവോ, പഹോതി ച കാപടികോ മാണവോ ഭോതാ ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു''ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''അദ്ധാ ഖോ കാപടികസ്സ [ഏതദഹോസി ''കാപടികസ്സ (കം॰)] മാണവസ്സ തേവിജ്ജകേ പാവചനേ കഥാ [കഥം (സീ॰ കം॰), കഥം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭവിസ്സതി. തഥാ ഹി നം ബ്രാഹ്മണാ സംപുരേക്ഖരോന്തീ''തി. അഥ ഖോ കാപടികസ്സ മാണവസ്സ ഏതദഹോസി - ''യദാ മേ സമണോ ഗോതമോ ചക്ഖും ഉപസംഹരിസ്സതി, അഥാഹം സമണം ഗോതമം പഞ്ഹം പുച്ഛിസ്സാമീ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ കാപടികസ്സ മാണവസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ യേന കാപടികോ മാണവോ തേന ചക്ഖൂനി ഉപസംഹാസി.

൪൨൭. അഥ ഖോ കാപടികസ്സ മാണവസ്സ ഏതദഹോസി - ''സമന്നാഹരതി ഖോ മം സമണോ ഗോതമോ. യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ കാപടികോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“യദിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാനം പോരാണം മന്തപദം ഇതിഹിതിഹപരമ്പരായ പിടകസമ്പദായ, തത്ഥ ച ബ്രാഹ്മണാ ഏകംസേന നിട്ഠം ഗച്ഛന്തി - ‘ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ’ന്തി. ഇധ ഭവം ഗോതമോ കിമാഹാ”തി? “കിം പന, ഭാരദ്വാജ, അത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകബ്രാഹ്മണോപി യോ ഏവമാഹ - ‘അഹമേതം ജാനാമി, അഹമേതം പസ്സാമി. ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”. “കിം പന, ഭാരദ്വാജ, അത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയോപി , ഏകാചരിയപാചരിയോപി, യാവ സത്തമാ ആചരിയമഹയുഗാപി, യോ ഏവമാഹ - ‘അഹമേതം ജാനാമി, അഹമേതം പസ്സാമി. ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”. “കിം പന, ഭാരദ്വാജ, യേപി തേ ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ യേസമിദം ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം തദനുഗായന്തി തദനുഭാസന്തി ഭാസിതമനുഭാസന്തി വാചിതമനുവാചേന്തി സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, തേപി ഏവമാഹംസു - ‘മയമേതം ജാനാമ, മയമേതം പസ്സാമ. ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ’”ന്തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”.

“ഇതി കിര, ഭാരദ്വാജ, നത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകബ്രാഹ്മണോപി യോ ഏവമാഹ - ‘അഹമേതം ജാനാമി, അഹമേതം പസ്സാമി. ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ’ന്തി; നത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയോപി ഏകാചരിയപാചരിയോപി, യാവ സത്തമാ ആചരിയമഹയുഗാപി, യോ ഏവമാഹ - ‘അഹമേതം ജാനാമി, അഹമേതം പസ്സാമി. ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ’ന്തി; യേപി തേ ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ യേസമിദം ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം തദനുഗായന്തി തദനുഭാസന്തി ഭാസിതമനുഭാസന്തി വാചിതമനുവാചേന്തി സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, തേപി ന ഏവമാഹംസു - ‘മയമേതം ജാനാമ, മയമേതം പസ്സാമ. ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ’ന്തി.

৪২৭. “സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, അന്ധവേണി പരമ്പരാസംസത്താ പുരിമോപി ന പസ്സതി മജ്ഝിമോപി ന പസ്സതി പച്ഛിമോപി ന പസ്സതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, അന്ധവേണൂപമം മഞ്ഞേ ബ്രാഹ്മണാനം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതി - പുരിമോപി ന പസ്സതി മജ്ഝിമോപി ന പസ്സതി പച്ഛിമോപി ന പസ്സതി. തം കിം മഞ്ഞസി, ഭാരദ്വാജ , നനു ഏവം സന്തേ ബ്രാഹ്മണാനം അമൂലികാ സദ്ധാ സമ്പജ്ജതീ”തി? “ന ഖ്വേത്ഥ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ സദ്ധായേവ പയിരുപാസന്തി, അനുസ്സവാപേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ പയിരുപാസന്തീ”തി. “പുബ്ബേവ ഖോ ത്വം, ഭാരദ്വാജ, സദ്ധം അഗമാസി, അനുസ്സവം ഇദാനി വദേസി. പഞ്ച ഖോ ഇമേ, ഭാരദ്വാജ, ധമ്മാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദ്വേധാ വിപാകാ. കതമേ പഞ്ച? സദ്ധാ, രുചി, അനുസ്സവോ, ആകാരപരിവിതക്കോ, ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തി - ഇമേ ഖോ, ഭാരദ്വാജ , പഞ്ച ധമ്മാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദ്വേധാ വിപാകാ. അപി ച, ഭാരദ്വാജ, സുസദ്ദഹിതംയേവ ഹോതി, തഞ്ച ഹോതി രിത്തം തുച്ഛം മുസാ; നോ ചേപി സുസദ്ദഹിതം ഹോതി, തഞ്ച ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം അനഞ്ഞഥാ. അപി ച, ഭാരദ്വാജ , സുരുചിതംയേവ

ഹോതി...പേ॰... സ്വാനുസ്സുതംയേവ ഹോതി...പേ॰... സുപരിവിതക്കിതംയേവ ഹോതി...പേ॰... സുനിജ്ഝായിതംയേവ ഹോതി, തഞ്ച ഹോതി രിത്തം തുച്ഛം മുസാ; നോ ചേപി സുനിജ്ഝായിതം ഹോതി, തഞ്ച ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം അനഞ്ഞഥാ. സച്ചമനുരക്ഖതാ, ഭാരദ്വാജ, വിഞ്ഞുനാ പുരിസേന നാലമേത്ഥ ഏകംസേന നിട്ഠം ഗന്തും - 'ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ''’ന്തി.

൪൨൯. ''കിത്താവതാ പന, ഭോ ഗോതമ, സച്ചാനുരക്ഖണാ ഹോതി, കിത്താവതാ സച്ചമനുരക്ഖതി? സച്ചാനുരക്ഖണം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ''തി. ''സദ്ധാ ചേപി, ഭാരദ്വാജ, പുരിസസ്സ ഹോതി; 'ഏവം മേ സദ്ധാ'തി - ഇതി വദം സച്ചമനുരക്ഖതി [ഏവമേവ സിജ്ഝതീതി ഇതി വാ, തം സച്ചമനുരക്ഖതി (ക॰)], നത്വേവ താവ ഏകംസേന നിട്ഠം ഗച്ഛതി - 'ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ'ന്തി ( ) [(ഏത്താവതാ ഖോ ഭാരദ്വാജ സച്ചാനുരക്ഖണാ ഹോതി, ഏത്താവതാ സച്ചമനുരക്ഖതി, ഏത്താവതാ ച മയം സച്ചാനുരക്ഖണം പഞ്ഞാപേമ, ന ത്വേവ താവ സച്ചാനുബോധോ ഹോതി) (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. രുചി ചേപി, ഭാരദ്വാജ, പുരിസസ്സ ഹോതി... പേ॰... അനുസ്സവോ ചേപി, ഭാരദ്വാജ, പുരിസസ്സ ഹോതി...പേ॰... ആകാരപരിവിതക്കോ ചേപി, ഭാരദ്വാജ, പുരിസസ്സ ഹോതി...പേ॰... ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തി ചേപി, ഭാരദ്വാജ, പുരിസസ്സ ഹോതി; 'ഏവം മേ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തീ'തി - ഇതി വദം സച്ചമനുരക്ഖതി, നത്വേവ താവ ഏകംസേന നിട്ഠം ഗച്ഛതി - 'ഇദമേവ സച്ചം, മോഘമഞ്ഞ'ന്തി. ഏത്താവതാ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, സച്ചാനുരക്ഖണാ ഹോതി, ഏത്താവതാ സച്ചമനുരക്ഖതി, ഏത്താവതാ ച മയം സച്ചാനുരക്ഖണം പഞ്ഞപേമ; ന ത്വേവ താവ സച്ചാനുബോധോ ഹോതീ''തി.

൪൩൦. ''ഏത്താവതാ, ഭോ ഗോതമ, സച്ചാനുരക്ഖണാ ഹോതി, ഏത്താവതാ സച്ചമനുരക്ഖതി, ഏത്താവതാ ച മയം സച്ചാനുരക്ഖണം പേക്ഖാമ. കിത്താവതാ പന, ഭോ ഗോതമ, സച്ചാനുബോധോ ഹോതി, കിത്താവതാ സച്ചമനുബുജ്ഝതി? സച്ചാനുബോധം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ''തി. ''ഇധ [ഇധ കിര (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭാരദ്വാജ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തമേനം ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ ഉപസങ്കമിത്വാ തീസു ധമ്മേസു സമന്നേസതി - ലോഭനീയേസു ധമ്മേസു, ദോസനീയേസു ധമ്മേസു, മോഹനീയേസു ധമ്മേസു. അത്ഥി നു ഖോ ഇമസ്സായസ്മതോ തഥാരൂപാ ലോഭനീയാ ധമ്മാ യഥാരൂപേഹി ലോഭനീയേഹി ധമ്മേഹി പരിയാദിന്നചിത്തോ അജാനം വാ വദേയ്യ - ജാനാമീതി, അപസ്സം വാ വദേയ്യ - പസ്സാമീതി, പരം വാ തദത്ഥായ സമാദപേയ്യ യം പരേസം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാതി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'നത്ഥി ഖോ ഇമസ്സായസ്മതോ തഥാരൂപാ ലോഭനീയാ ധമ്മാ യഥാരൂപേഹി ലോഭനീയേഹി ധമ്മേഹി പരിയാദിന്നചിത്തോ അജാനം വാ വദേയ്യ - ജാനാമീതി, അപസ്സം വാ വദേയ്യ - പസ്സാമീതി, പരം വാ തദത്ഥായ സമാദപേയ്യ യം പരേസം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ [ദുക്ഖായാതി (സബ്ബത്ഥ)]. തഥാരൂപോ [തഥാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഖോ പനിമസ്സായസ്മതോ കായസമാചാരോ തഥാരൂപോ [തഥാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വചീസമാചാരോ യഥാ തം അലുദ്ധസ്സ. യം ഖോ പന അയമായസ്മാ ധമ്മം ദേസേതി, ഗമ്ഭീരോ സോ ധമ്മോ ദുദ്ദസോ ദുരനുബോധോ സന്തോ പണീതോ

അതക്കാവചരോ നിപുണോ പണ്ഡിതവേദനീയോ; ന സോ ധമ്മോ സുദേസിയോ ലുദ്ധേനാ’”തി.

൪൩൭. “യതോ നം സമന്നേസമാനോ വിസുദ്ധം ലോഭനീയേഹി ധമ്മേഹി സമനുപസ്സതി തതോ നം ഉത്തരി സമന്നേസതി ദോസനീയേസു ധമ്മേസു. അത്ഥി നു ഖോ ഇമസ്സായസ്മതോ തഥാരൂപാ ദോസനീയാ ധമ്മാ യഥാരൂപേഹി ദോസനീയേഹി ധമ്മേഹി പരിയാദിന്നചിത്തോ അജാനം വാ വദേയ്യ - ജാനാമീതി, അപസ്സം വാ വദേയ്യ - പസ്സാമീതി, പരം വാ തദത്ഥായ സമാദപേയ്യ യം പരേസം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാതി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘നത്ഥി ഖോ ഇമസ്സായസ്മതോ തഥാരൂപാ ദോസനീയാ ധമ്മാ യഥാരൂപേഹി ദോസനീയേഹി ധമ്മേഹി പരിയാദിന്നചിത്തോ അജാനം വാ വദേയ്യ - ജാനാമീതി, അപസ്സം വാ വദേയ്യ - പസ്സാമീതി, പരം വാ തദത്ഥായ സമാദപേയ്യ യം പരേസം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ. തഥാരൂപോ ഖോ പനിമസ്സായസ്മതോ കായസമാചാരോ തഥാരൂപോ വചീസമാചാരോ യഥാ തം അദുട്ഠസ്സ. യം ഖോ പന അയമായസ്മാ ധമ്മം ദേസേതി, ഗമ്ഭീരോ സോ ധമ്മോ ദുദ്ദസോ ദുരനുബോധോ സന്തോ പണീതോ അതക്കാവചരോ നിപുണോ പണ്ഡിതവേദനീയോ; ന സോ ധമ്മോ സുദേസിയോ ദുട്ഠേനാ’”തി.

൪൩൮. “യതോ നം സമന്നേസമാനോ വിസുദ്ധം ദോസനീയേഹി ധമ്മേഹി സമനുപസ്സതി , തതോ നം ഉത്തരി സമന്നേസതി മോഹനീയേസു ധമ്മേസു. അത്ഥി നു ഖോ ഇമസ്സായസ്മതോ തഥാരൂപാ മോഹനീയാ ധമ്മാ യഥാരൂപേഹി മോഹനീയേഹി ധമ്മേഹി പരിയാദിന്നചിത്തോ അജാനം വാ വദേയ്യ - ജാനാമീതി, അപസ്സം വാ വദേയ്യ - പസ്സാമീതി, പരം വാ തദത്ഥായ സമാദപേയ്യ യം പരേസം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാതി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘നത്ഥി ഖോ ഇമസ്സായസ്മതോ തഥാരൂപാ മോഹനീയാ ധമ്മാ യഥാരൂപേഹി മോഹനീയേഹി ധമ്മേഹി പരിയാദിന്നചിത്തോ അജാനം വാ വദേയ്യ - ജാനാമീതി, അപസ്സം വാ വദേയ്യ - പസ്സാമീതി, പരം വാ തദത്ഥായ സമാദപേയ്യ യം പരേസം അസ്സ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ. തഥാരൂപോ ഖോ പനിമസ്സായസ്മതോ കായസമാചാരോ തഥാരൂപോ വചീസമാചാരോ യഥാ തം അമൂള്ഹസ്സ. യം ഖോ പന അയമായസ്മാ ധമ്മം ദേസേതി, ഗമ്ഭീരോ സോ ധമ്മോ ദുദ്ദസോ ദുരനുബോധോ സന്തോ പണീതോ അതക്കാവചരോ നിപുണോ പണ്ഡിതവേദനീയോ; ന സോ ധമ്മോ സുദേസിയോ മൂള്ഹേനാ’”തി.

“യതോ നം സമന്നേസമാനോ വിസുദ്ധം മോഹനീയേഹി ധമ്മേഹി സമനുപസ്സതി ; അഥ തമ്ഹി സദ്ധം നിവേസേതി, സദ്ധാജാതോ ഉപസങ്കമതി, ഉപസങ്കമന്തോ പയിരുപാസതി, പയിരുപാസന്തോ സോതം ഓദഹതി, ഓഹിതസോതോ ധമ്മം സുണാതി, സുത്വാ ധമ്മം ധാരേതി, ധതാനം [ധാരിതാനം (ക॰)] ധമ്മാനം അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതി, അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതോ ധമ്മാ നിജ്ഝാനം ഖമന്തി, ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ സതി ഛന്ദോ ജായതി, ഛന്ദജാതോ ഉസ്സഹതി, ഉസ്സഹിത്വാ തുലേതി, തുലയിത്വാ പദഹതി, പഹിതത്തോ സമാനോ കായേന ചേവ പരമസച്ചം സച്ഛികരോതി പഞ്ഞായ ച നം അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. ഏത്താവതാ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, സച്ചാനുബോധോ

ഹോതി, എത്താവതാ സച്ചമനുബുജ്ഝതി, എത്താവതാ ച മയം സച്ചാനുബോധം പഞ്ഞപേമ; ന ത്വേവ താവ സച്ചാനുപ്പത്തി ഹോതീ"തി.

ർ൩൩. "എത്താവത്താ, ഭോ ഗോതമ, സച്ചാനുബോധോ ഹോതി, എത്താവതാ സച്ചമനുബുജ്ഝതി, എത്താവതാ ച മയം സച്ചാനുബോധം പേക്ഖാമ. കിത്താവതാ പന, ഭോ ഗോതമ, സച്ചാനുപ്പത്തി ഹോതി, കിത്താവതാ സച്ചമനുപാപുണാതി? സച്ചാനുപ്പത്തിം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ"തി. "തേസംയേ , ഭാരദ്വാജ, ധമ്മാനം ആസേവനാ ഭാവനാ ബഹുലീകമ്മം സച്ചാനുപ്പത്തി ഹോതി. എത്താവതാ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, സച്ചാനുപ്പത്തി ഹോതി, എത്താവതാ സച്ചമനുപാപുണാതി, എത്താവതാ ച മയം സച്ചാനുപ്പത്തിം പഞ്ഞപേമാ"തി.

ർ൩ർ. "എത്താവതാ, ഭോ ഗോതമ, സച്ചാനുപ്പത്തി ഹോതി, എത്താവതാ സച്ചമനുപാപുണാതി, എത്താവതാ ച മയം സച്ചാനുപ്പത്തിം പേക്ഖാമ. സച്ചാനുപ്പത്തിയാ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? സച്ചാനുപ്പത്തിയാ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ"തി. "സച്ചാനുപ്പത്തിയാ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, പധാനം ബഹുകാരം. നോ ചേതം പദഹേയ്യ, നയിദം സച്ചമനുപാപുണേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ പദഹതി തസ്മാ സച്ചമനുപാപുണാതി. തസ്മാ സച്ചാനുപ്പത്തിയാ പധാനം ബഹുകാര"ന്തി.

"പധാനസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? പധാനസ്സ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ"തി. "പധാനസ്സ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, തുലനാ ബഹുകാരാ. നോ ചേതം തുലേയ്യ, നയിദം പദഹേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ തുലേതി തസ്മാ പദഹതി. തസ്മാ പധാനസ്സ തുലനാ ബഹുകാരാ"തി.

"തുലനായ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? തുലനായ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ"തി. "തുലനായ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ഉസ്സാഹോ ബഹുകാരോ. നോ ചേതം ഉസ്സഹേയ്യ, നയിദം തുലേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ ഉസ്സഹതി തസ്മാ തുലേതി. തസ്മാ തുലനായ ഉസ്സാഹോ ബഹുകാരോ"തി.

"ഉസ്സാഹസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? ഉസ്സാഹസ്സ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ"തി. "ഉസ്സാഹസ്സ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ഛന്ദോ ബഹുകാരോ. നോ ചേതം ഛന്ദോ ജായേഥ, നയിദം ഉസ്സഹേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ ഛന്ദോ ജായതി തസ്മാ ഉസ്സഹതി. തസ്മാ ഉസ്സാഹസ്സ ഛന്ദോ ബഹുകാരോ"തി.

"ഛന്ദസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ ? ഛന്ദസ്സ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ"തി. "ഛന്ദസ്സ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തി ബഹുകാരാ. നോ ചേതേ ധമ്മാ നിജ്ഝാനം ഖമേയ്യും, നയിദം ഛന്ദോ ജായേഥ. യസ്മാ ച ഖോ ധമ്മാ നിജ്ഝാനം ഖമന്തി തസ്മാ ഛന്ദോ ജായതി. തസ്മാ ഛന്ദസ്സ ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തി ബഹുകാരാ"തി.

“ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ”തി. “ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, അത്ഥൂപപരിക്ഖാ ബഹുകാരാ. നോ ചേതം അത്ഥം ഉപപരിക്ഖേയ്യ, നയിദം ധമ്മാ നിജ്ഝാനം ഖമേയ്യും. യസ്മാ ച ഖോ അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതി തസ്മാ ധമ്മാ നിജ്ഝാനം ഖമന്തി. തസ്മാ ധമ്മനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ അത്ഥൂപപരിക്ഖാ ബഹുകാരാ”തി.

“അത്ഥൂപപരിക്ഖായ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? അത്ഥൂപപരിക്ഖായ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ”തി. “അത്ഥൂപപരിക്ഖായ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ധമ്മധാരണാ ബഹുകാരാ. നോ ചേതം ധമ്മം ധാരേയ്യ, നയിദം അത്ഥം ഉപപരിക്ഖേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ ധമ്മം ധാരേതി തസ്മാ അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതി. തസ്മാ അത്ഥൂപപരിക്ഖായ ധമ്മധാരണാ ബഹുകാരാ”തി.

“ധമ്മധാരണായ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? ധമ്മധാരണായ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ”തി. “ധമ്മധാരണായ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ധമ്മസ്സവനം ബഹുകാരം. നോ ചേതം ധമ്മം സുണേയ്യ, നയിദം ധമ്മം ധാരേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ ധമ്മം സുണാതി തസ്മാ ധമ്മം ധാരേതി. തസ്മാ ധമ്മധാരണായ ധമ്മസ്സവനം ബഹുകാര”ന്തി.

“ധമ്മസ്സവനസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? ധമ്മസ്സവനസ്സ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ”തി . “ധമ്മസ്സവനസ്സ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, സോതാവധാനം ബഹുകാരം . നോ ചേതം സോതം ഓദഹേയ്യ, നയിദം ധമ്മം സുണേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ സോതം ഓദഹതി തസ്മാ ധമ്മം സുണാതി. തസ്മാ ധമ്മസ്സവനസ്സ സോതാവധാനം ബഹുകാര”ന്തി.

“സോതാവധാനസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? സോതാവധാനസ്സ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ”തി. “സോതാവധാനസ്സ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, പയിരുപാസനാ ബഹുകാരാ. നോ ചേതം പയിരുപാസേയ്യ, നയിദം സോതം ഓദഹേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ പയിരുപാസതി തസ്മാ സോതം ഓദഹതി. തസ്മാ സോതാവധാനസ്സ പയിരുപാസനാ ബഹുകാരാ”തി.

“പയിരുപാസനായ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? പയിരുപാസനായ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ”തി. “പയിരുപാസനായ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ഉപസങ്കമനം ബഹുകാരം. നോ ചേതം ഉപസങ്കമേയ്യ, നയിദം പയിരുപാസേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ ഉപസങ്കമതി തസ്മാ പയിരുപാസതി. തസ്മാ പയിരുപാസനായ ഉപസങ്കമനം ബഹുകാര”ന്തി.

“ഉപസങ്കമനസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കതമോ ധമ്മോ ബഹുകാരോ? ഉപസങ്കമനസ്സ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമാ”തി. “ഉപസങ്കമനസ്സ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, സദ്ധാ ബഹുകാരാ. നോ ചേതം സദ്ധാ ജായേഥ, നയിദം ഉപസങ്കമേയ്യ. യസ്മാ ച ഖോ സദ്ധാ ജായതി തസ്മാ ഉപസങ്കമതി. തസ്മാ ഉപസങ്കമനസ്സ സദ്ധാ ബഹുകാരാ”തി.

൪൩൭. ''സച്ചാനുരക്ഖണം മയം ഭവന്തം ഗോതമം അപുച്ഛിമ്ഹ, സച്ചാനുരക്ഖണം ഭവം ഗോതമോ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച തേന ചമ്ഹ അത്തമനാ. സച്ചാനുബോധം മയം ഭവന്തം ഗോതമം അപുച്ഛിമ്ഹ, സച്ചാനുബോധം ഭവം ഗോതമോ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച തേന ചമ്ഹ അത്തമനാ. സച്ചാനുപ്പത്തിം മയം ഭവന്തം ഗോതമം അപുച്ഛിമ്ഹ, സച്ചാനുപ്പത്തിം ഭവം ഗോതമോ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച തേന ചമ്ഹ അത്തമനാ . സച്ചാനുപ്പത്തിയാ ബഹുകാരം ധമ്മം മയം ഭവന്തം ഗോതമം അപുച്ഛിമ്ഹ, സച്ചാനുപ്പത്തിയാ ബഹുകാരം ധമ്മം ഭവം ഗോതമോ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച തേന ചമ്ഹ അത്തമനാ. യംയദേവ ച മയം ഭവന്തം ഗോതമം അപുച്ഛിമ്ഹ തംതദേവ ഭവം ഗോതമോ ബ്യാകാസി; തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച തേന ചമ്ഹ അത്തമനാ. മയഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, പുബ്ബേ ഏവം ജാനാമ - 'കേ ച മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കണ്ഹാ ബന്ധുപാദാപച്ചാ, കേ ച ധമ്മസ്സ അഞ്ഞാതാരോ'തി? അജനേസി വത മേ ഭവം ഗോതമോ സമണേസു സമണപേമം, സമണേസു സമണപസാദം, സമണേസു സമണഗാരവം. അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

ചങ്കീസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. ഏസുകാരീസുത്തം

൪൩൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഏസുകാരീ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഏസുകാരീ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ചതസ്സോ പാരിചരിയാ പഞ്ഞപേന്തി - ബ്രാഹ്മണസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി, ഖത്തിയസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി, വേസ്സസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി, സുദ്ദസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി. തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി - 'ബ്രാഹ്മണോ വാ ബ്രാഹ്മണം പരിചരേയ്യ, ഖത്തിയോ വാ ബ്രാഹ്മണം പരിചരേയ്യ, വേസ്സോ വാ ബ്രാഹ്മണം പരിചരേയ്യ, സുദ്ദോ വാ ബ്രാഹ്മണം പരിചരേയ്യാ'തി. ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി. തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ഖത്തിയസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി - 'ഖത്തിയോ വാ ഖത്തിയം പരിചരേയ്യ, വേസ്സോ വാ ഖത്തിയം പരിചരേയ്യ, സുദ്ദോ വാ ഖത്തിയം പരിചരേയ്യാ'തി. ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ഖത്തിയസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി. തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ വേസ്സസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി - 'വേസ്സോ വാ വേസ്സം പരിചരേയ്യ, സുദ്ദോ വാ വേസ്സം പരിചരേയ്യാ'തി. ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ വേസ്സസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി . തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ സുദ്ദസ്സ പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി - 'സുദ്ദോവ സുദ്ദം പരിചരേയ്യ. കോ പനഞ്ഞോ സുദ്ദം പരിചരിസ്സതീ'തി? ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ സുദ്ദസ്സ

പാരിചരിയം പഞ്ഞപേന്തി. ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ഇമാ ചതസ്സോ പാരിചരിയാ പഞ്ഞപേന്തി. ഇധ ഭവം ഗോതമോ കിമാഹാ''തി?

൪൩൭. ''കിം പന, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബോ ലോകോ ബ്രാഹ്മണാനം ഏതദബ്ഭനുജാനാതി - 'ഇമാ ചതസ്സോ പാരിചരിയാ പഞ്ഞപേന്തൂ'''തി [പഞ്ഞപേന്തീതി (സീ॰ ക॰)]? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''. ''സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ ദലിദ്ദോ [ദളിദ്ദോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അസ്സകോ അനാള്ഹിയോ. തസ്സ അകാമസ്സ ബിലം ഓലഗ്ഗേയ്യും - 'ഇദം തേ, അമ്ഭോ പുരിസ, മംസം ഖാദിതബ്ബം, മൂലഞ്ച അനുപ്പദാതബ്ബ'ന്തി. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണാ അപ്പടിഞ്ഞായ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം, അഥ ച പനിമാ ചതസ്സോ പാരിചരിയാ പഞ്ഞപേന്തി. നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'സബ്ബം പരിചരിതബ്ബ'ന്തി വദാമി; നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'സബ്ബം ന പരിചരിതബ്ബ'ന്തി വദാമി. യം ഹിസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു പാപിയോ അസ്സ ന സേയ്യോ, നാഹം തം 'പരിചരിതബ്ബ'ന്തി വദാമി; യഞ്ച ഖ്വാസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു സേയ്യോ അസ്സ ന പാപിയോ തമഹം 'പരിചരിതബ്ബ'ന്തി വദാമി. ഖത്തിയം ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'യം വാ തേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു പാപിയോ അസ്സ ന സേയ്യോ, യം വാ തേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു സേയ്യോ അസ്സ ന പാപിയോ; കമേത്ഥ പരിചരേയ്യാസീ'തി, ഖത്തിയോപി ഹി, ബ്രാഹ്മണ , സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ഏവം ബ്യാകരേയ്യ - 'യഞ്ഹി മേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു പാപിയോ അസ്സ ന സേയ്യോ, നാഹം തം പരിചരേയ്യം; യഞ്ച ഖോ മേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു സേയ്യോ അസ്സ ന പാപിയോ തമഹം പരിചരേയ്യ'ന്തി. ബ്രാഹ്മണം ചേപി, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰... വേസ്സം ചേപി, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰... സുദ്ദം ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'യം വാ തേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു പാപിയോ അസ്സ ന സേയ്യോ, യം വാ തേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു സേയ്യോ അസ്സ ന പാപിയോ; കമേത്ഥ പരിചരേയ്യാസീ'തി, സുദ്ദോപി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ഏവം ബ്യാകരേയ്യ - 'യഞ്ഹി മേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു പാപിയോ അസ്സ ന സേയ്യോ, നാഹം തം പരിചരേയ്യം; യഞ്ച ഖോ മേ പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു സേയ്യോ അസ്സ ന പാപിയോ തമഹം പരിചരേയ്യ'ന്തി. നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'ഉച്ചാകുലീനതാ സേയ്യംസോ'തി വദാമി, ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'ഉച്ചാകുലീനതാ പാപിയംസോ'തി വദാമി; നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'ഉളാരവണ്ണതാ സേയ്യംസോ'തി വദാമി, ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'ഉളാരവണ്ണതാ പാപിയംസോ'തി വദാമി; നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'ഉളാരഭോഗതാ സേയ്യംസോ'തി വദാമി, ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'ഉളാരഭോഗതാ പാപിയംസോ'തി വദാമി.

൪൩൮. ''ഉച്ചാകുലീനോപി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി, പിസുണാവാചോ ഹോതി, ഫരുസാവാചോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, അഭിജ്ഝാലു ഹോതി , ബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി. തസ്മാ 'ന ഉച്ചാകുലീനതാ സേയ്യംസോ'തി വദാമി. ഉച്ചാകുലീനോപി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി,

സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി. തസ്മാ 'ന ഉച്ചാകുലീനതാ പാപിയംസോ'തി വദാമി.

൪൩൩. "ഉളാരവണ്ണോപി ഹി, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰... ഉളാരഭോഗോപി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി...പേ॰... മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി. തസ്മാ 'ന ഉളാരഭോഗതാ സേയ്യംസോ'തി വദാമി. ഉളാരഭോഗോപി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി. തസ്മാ 'ന ഉളാരഭോഗതാ പാപിയംസോ'തി വദാമി. നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'സബ്ബം പരിചരിതബ്ബ'ന്തി വദാമി, ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, 'സബ്ബം ന പരിചരിതബ്ബ'ന്തി വദാമി. യം ഹിസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു സദ്ധാ വഡ്ഢതി, സീലം വഡ്ഢതി, സുതം വഡ്ഢതി, ചാഗോ വഡ്ഢതി, **പഞ്ഞാ വഡ്ഢതി,** തമഹം 'പരിചരിതബ്ബ'ന്തി (വദാമി. യം ഹിസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, പരിചരതോ പാരിചരിയാഹേതു ന സദ്ധാ വഡ്ഢതി, ന സീലം വഡ്ഢതി, ന സുതം വഡ്ഢതി, ന ചാഗോ വഡ്ഢതി, ന പഞ്ഞാ വഡ്ഢതി, നാഹം തം 'പരിചരിതബ്ബ'ന്തി) [( ) ഏത്ഥന്തരേ പാഠോ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] വദാമീ"തി.

൪൩൪. ഏവം വുത്തേ, ഏസുകാരീ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരി ധനാനി പഞ്ഞപേന്തി - ബ്രാഹ്മണസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി, ഖത്തിയസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി, വേസ്സസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി, സുദ്ദസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി. തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി ഭിക്ഖാചരിയം; ഭിക്ഖാചരിയഞ്ച പന ബ്രാഹ്മണോ സന്ധനം അതിമഞ്ഞമാനോ അകിച്ചകാരീ ഹോതി ഗോപോവ അദിന്നം ആദിയമാനോതി. ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി. തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ഖത്തിയസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി ധനുകലാപം; ധനുകലാപഞ്ച പന ഖത്തിയോ സന്ധനം അതിമഞ്ഞമാനോ അകിച്ചകാരീ ഹോതി ഗോപോവ അദിന്നം ആദിയമാനോതി. ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ഖത്തിയസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി. തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ വേസ്സസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി കസിഗോരക്ഖം; കസിഗോരക്ഖഞ്ച പന വേസ്സോ സന്ധനം അതിമഞ്ഞമാനോ അകിച്ചകാരീ ഹോതി ഗോപോവ അദിന്നം ആദിയമാനോതി. ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ വേസ്സസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി. തത്രിദം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ സുദ്ദസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി അസിതബ്യാഭങ്ഗിം; അസിതബ്യാഭങ്ഗിഞ്ച പന സുദ്ദോ സന്ധനം അതിമഞ്ഞമാനോ അകിച്ചകാരീ ഹോതി ഗോപോവ അദിന്നം ആദിയമാനോതി. ഇദം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ സുദ്ദസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേന്തി. ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ഇമാനി ചത്താരി ധനാനി പഞ്ഞപേന്തി. ഇധ ഭവം ഗോതമോ കിമാഹാ"തി?

൪൩൫. "കിം പന, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബോ ലോകോ ബ്രാഹ്മണാനം ഏതദബ്ഭനുജാനാതി - 'ഇമാനി ചത്താരി ധനാനി പഞ്ഞപേന്തൂ'"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ". "സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ ദലിദ്ദോ അസ്സകോ അനാള്ഹിയോ. തസ്സ അകാമസ്സ ബിലം ഓലഗ്ഗേയ്യും - 'ഇദം തേ, അമ്ഭോ പുരിസ, മംസം ഖാദിതബ്ബം, മൂലഞ്ച അനുപ്പദാതബ്ബ'ന്തി. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണാ അപ്പടിഞ്ഞായ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം, അഥ ച

പനിമാനി ചത്താരി ധനാനി പഞ്ഞപേന്തി. അരിയം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ലോകുത്തരം ധമ്മം പുരിസസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേമി. പോരാണം ഖോ പനസ്സ മാതാപേത്തികം കുലവംസം അനുസ്സരതോ യത്ഥ യത്ഥേവ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി തേന തേനേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഖത്തിയകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'ഖത്തിയോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ബ്രാഹ്മണകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'ബ്രാഹ്മണോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; വേസ്സകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'വേസ്സോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; സുദ്ദകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'സുദ്ദോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, യംയദേവ പച്ചയം പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി തേന തേനേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. കട്ഠഞ്ചേ പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി 'കട്ഠഗ്ഗി'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; സകലികഞ്ചേ പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി 'സകലികഗ്ഗി'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; തിണഞ്ചേ പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി 'തിണഗ്ഗി'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ഗോമയഞ്ചേ പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി 'ഗോമയഗ്ഗി'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, അരിയം ലോകുത്തരം ധമ്മം പുരിസസ്സ സന്ധനം പഞ്ഞപേമി. പോരാണം ഖോ പനസ്സ മാതാപേത്തികം കുലവംസം അനുസ്സരതോ യത്ഥ യത്ഥേവ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി തേന തേനേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

"ഖത്തിയകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'ഖത്തിയോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ബ്രാഹ്മണകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'ബ്രാഹ്മണോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; വേസ്സകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'വേസ്സോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; സുദ്ദകുലേ ചേ അത്തഭാവസ്സ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതി 'സുദ്ദോ'ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

"ഖത്തിയകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, അബ്രഹ്മചരിയാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

"ബ്രാഹ്മണകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി…പേ… സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

"വേസ്സകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി…പേ… സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

"സുദ്ദകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ

പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൪൪൨. ‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണോവ നു ഖോ പഹോതി അസ്മിം പദേസേ അവേരം അബ്യാബജ്ഝം മേത്തചിത്തം ഭാവേതും, നോ ഖത്തിയോ നോ വേസ്സോ നോ സുദ്ദോ’’തി? ‘‘നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, പഹോതി അസ്മിം പദേസേ അവേരം അബ്യാബജ്ഝം മേത്തചിത്തം ഭാവേതും; ബ്രാഹ്മണോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... വേസ്സോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... സബ്ബേപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ വണ്ണാ പഹോന്തി അസ്മിം പദേസേ അവേരം അബ്യാബജ്ഝം മേത്തചിത്തം ഭാവേതു’’ന്തി. ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഖത്തിയകുലാ ചേപി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

‘‘ബ്രാഹ്മണകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ... വേസ്സകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ... സുദ്ദകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൪൪൩. ‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രാഹ്മണോവ നു ഖോ പഹോതി സോത്തിസിനാനിം ആദായ നദിം ഗന്ത്വാ രജോജല്ലം പവാഹേതും, നോ ഖത്തിയോ നോ വേസ്സോ നോ സുദ്ദോ’’തി? ‘‘നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ . ഖത്തിയോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, പഹോതി സോത്തിസിനാനിം ആദായ നദിം ഗന്ത്വാ രജോജല്ലം പവാഹേതും; ബ്രാഹ്മണോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... വേസ്സോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ ... സുദ്ദോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ... സബ്ബേപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ വണ്ണാ പഹോന്തി സോത്തിസിനാനിം ആദായ നദിം ഗന്ത്വാ രജോജല്ലം പവാഹേതു’’ന്തി. ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഖത്തിയകുലാ ചേപി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

‘‘ബ്രാഹ്മണകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ... വേസ്സകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ... സുദ്ദകുലാ ചേപി , ബ്രാഹ്മണ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

൪൪൪. ‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, ഇധ രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ നാനാജച്ചാനം പുരിസാനം പുരിസസതം സന്നിപാതേയ്യ - ‘ആയന്തു ഭോന്തോ യേ തത്ഥ ഖത്തിയകുലാ ബ്രാഹ്മണകുലാ രാജഞ്ഞകുലാ ഉപ്പന്നാ സാകസ്സ വാ സാലസ്സ വാ സലളസ്സ വാ ചന്ദനസ്സ വാ പദുമകസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേന്തു, തേജോ പാതുകരോന്തു; ആയന്തു പന ഭോന്തോ യേ തത്ഥ ചണ്ഡാലകുലാ നേസാദകുലാ വേനകുലാ

രഥകാരകുലാ പുക്കുസകുലാ ഉപ്പന്നാ സാപാനദോണിയാ വാ സൂകരദോണിയാ വാ രജകദോണിയാ വാ ഏരണ്ഡകട്ഠസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേന്തു, തേജോ പാതുകരോന്തൂ'''തി?

''തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, യോ ഏവം നു ഖോ സോ ഖത്തിയകുലാ ബ്രാഹ്മണകുലാ രാജഞ്ഞകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാകസ്സ വാ സാലസ്സ വാ സലളസ്സ വാ ചന്ദനസ്സ വാ പദുമകസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ തേജോ പാതുകതോ സോ ഏവ നു ഖ്വാസ്സ അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ച തേന ച സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതും; യോ പന സോ ചണ്ഡാലകുലാ നേസാദകുലാ വേനകുലാ രഥകാരകുലാ പുക്കുസകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാപാനദോണിയാ വാ സൂകരദോണിയാ വാ രജകദോണിയാ വാ ഏരണ്ഡകട്ഠസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ തേജോ പാതുകതോ സ്വാസ്സ അഗ്ഗി ന ചേവ അച്ചിമാ ന ച വണ്ണവാ ന ച പഭസ്സരോ ന ച തേന സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതു''ന്തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. യോപി ഹി സോ, ഭോ ഗോതമ, ഖത്തിയകുലാ ബ്രാഹ്മണകുലാ രാജഞ്ഞകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാകസ്സ വാ സാലസ്സ വാ സലളസ്സ വാ ചന്ദനസ്സ വാ പദുമകസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ തേജോ പാതുകതോ സ്വാസ്സ അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ച തേന ച സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതും; യോപി സോ ചണ്ഡാലകുലാ നേസാദകുലാ വേനകുലാ രഥകാരകുലാ പുക്കുസകുലാ ഉപ്പന്നേഹി സാപാനദോണിയാ വാ സൂകരദോണിയാ വാ രജകദോണിയാ വാ ഏരണ്ഡകട്ഠസ്സ വാ ഉത്തരാരണിം ആദായ അഗ്ഗി അഭിനിബ്ബത്തോ തേജോ പാതുകതോ സ്വാസ്സ അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ച തേന ച സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതും. സബ്ബോപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ച സബ്ബേനപി സക്കാ അഗ്ഗിനാ അഗ്ഗികരണീയം കാതു''ന്തി.

''ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഖത്തിയകുലാ ചേപി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം. ബ്രാഹ്മണകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ... വേസ്സകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ... സുദ്ദകുലാ ചേപി, ബ്രാഹ്മണ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, അബ്രഹ്മചരിയാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസല''ന്തി.

ഏവം വുത്തേ, ഏസുകാരീ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

ഏസുകാരീസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. ധനഞ്ജാനിസുത്തം

൪൪൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ദക്ഖിണാഗിരിസ്മിം ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു രാജഗഹേ വസ്സംവുട്ഠോ [വസ്സംവുത്ഥോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യേന ദക്ഖിണാഗിരി യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ തം ഭിക്ഖും ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച - "കച്ചാവുസോ, ഭഗവാ അരോഗോ ച ബലവാ ചാ"തി? "അരോഗോ ചാവുസോ, ഭഗവാ ബലവാ ചാ"തി. "കച്ചി പനാവുസോ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അരോഗോ ച ബലവാ ചാ"തി? "ഭിക്ഖുസങ്ഘോപി ഖോ, ആവുസോ, അരോഗോ ച ബലവാ ചാ"തി. "ഏത്ഥ, ആവുസോ, തണ്ഡുലപാലിദ്വാരായ ധനഞ്ജാനി [ധാനഞ്ജാനി (സീ॰ പീ॰)] നാമ ബ്രാഹ്മണോ അത്ഥി. കച്ചാവുസോ , ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ അരോഗോ ച ബലവാ ചാ"തി? "ധനഞ്ജാനിപി ഖോ, ആവുസോ, ബ്രാഹ്മണോ അരോഗോ ച ബലവാ ചാ"തി. "കച്ചി പനാവുസോ, ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ അപ്പമത്തോ"തി? "കുതോ പനാവുസോ, ധനഞ്ജാനിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അപ്പമാദോ? ധനഞ്ജാനി, ആവുസോ, ബ്രാഹ്മണോ രാജാനം നിസ്സായ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ വിലുമ്പതി, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ നിസ്സായ രാജാനം വിലുമ്പതി . യാപിസ്സ ഭരിയാ സദ്ധാ സദ്ധകുലാ ആനീതാ സാപി കാലങ്കതാ; അഞ്ഞാസ്സ ഭരിയാ അസ്സദ്ധാ അസ്സദ്ധകുലാ ആനീതാ". "ദുസ്സുതം വതാവുസോ, അസ്സുമ്ഹ, ദുസ്സുതം വതാവുസോ, അസ്സുമ്ഹ; യേ മയം ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണം പമത്തം അസ്സുമ്ഹ. അപ്പേവ ച നാമ മയം കദാചി കരഹചി ധനഞ്ജാനിനാ ബ്രാഹ്മണേന സദ്ധിം സമാഗച്ഛേയ്യാമ, അപ്പേവ നാമ സിയാ കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ"തി?

൪൪൬. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ദക്ഖിണാഗിരിസ്മിം യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന രാജഗഹം തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന രാജഗഹം തദവസരി. തത്ര സുദം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസി . തേന ഖോ പന സമയേന ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ ബഹിനഗരേ ഗാവോ ഗോട്ഠേ ദുഹാപേതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ രാജഗഹേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - "ഇതോ, ഭോ സാരിപുത്ത, പയോ, പീയതം താവ ഭത്തസ്സ കാലോ ഭവിസ്സതീ"തി. "അലം, ബ്രാഹ്മണ. കതം മേ അജ്ജ ഭത്തകിച്ചം. അമുകസ്മിം മേ രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരോ ഭവിസ്സതി. തത്ഥ ആഗച്ഛേയ്യാസീ"തി. "ഏവം, ഭോ"തി ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ പച്ഛാഭത്തം ഭുത്തപാതരാസോ യേനായസ്മാ

സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച - "കച്ചാസി, ധനഞ്ജാനി, അപ്പമത്തോ"തി? "കുതോ, ഭോ സാരിപുത്ത, അമ്ഹാകം അപ്പമാദോ യേസം നോ മാതാപിതരോ പോസേതബ്ബാ, പുത്തദാരോ പോസേതബ്ബോ, ദാസകമ്മകരാ പോസേതബ്ബാ, മിത്താമച്ചാനം മിത്താമച്ചകരണീയം കാതബ്ബം, ഞാതിസാലോഹിതാനം ഞാതിസാലോഹിതകരണീയം കാതബ്ബം, അതിഥീനം അതിഥികരണീയം കാതബ്ബം, പുബ്ബപേതാനം പുബ്ബപേതകരണീയം കാതബ്ബം, ദേവതാനം ദേവതാകരണീയം കാതബ്ബം, രഞ്ഞോ രാജകരണീയം കാതബ്ബം, അയമ്പി കായോ പീണേതബ്ബോ ബ്രൂഹേതബ്ബോ"തി?

൪൮൭. "തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ മാതാപിതൂനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ മാതാപിതൂനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി , മാതാപിതരോ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും".

"തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ പുത്തദാരസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ പുത്തദാരസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, പുത്തദാരോ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യ 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും".

"തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, ദാസകമ്മകരപോരിസാ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും".

"തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ മിത്താമച്ചാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ മിത്താമച്ചാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, മിത്താമച്ചാ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം

നിരയപാലാ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ ഞാതിസാലോഹിതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ ഞാതിസാലോഹിതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, ഞാതിസാലോഹിതാ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ അതിഥീനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ അതിഥീനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, അതിഥീ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ പുബ്ബപേതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ പുബ്ബപേതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, പുബ്ബപേതാ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ ദേവതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ ദേവതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, ദേവതാ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ രഞ്ഞോ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ രഞ്ഞോ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, രാജാ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യ 'ഏസോ ഖോ അമ്ഹാകം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'''തി? ''നോ

ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, ഇധേകച്ചോ കായസ്സ പീണനാഹേതു ബ്രൂഹനാഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, തമേനം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു നിരയം നിരയപാലാ ഉപകഡ്ഢേയ്യും. ലഭേയ്യ നു ഖോ സോ 'അഹം ഖോ കായസ്സ പീണനാഹേതു ബ്രൂഹനാഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസിം, മാ മം നിരയം നിരയപാലാ'തി, പരേ വാ പനസ്സ ലഭേയ്യും 'ഏസോ ഖോ കായസ്സ പീണനാഹേതു ബ്രൂഹനാഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അഹോസി, മാ നം നിരയം നിരയപാലാ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ സാരിപുത്ത. അഥ ഖോ നം വിക്കന്ദന്തംയേവ നിരയേ നിരയപാലാ പക്ഖിപേയ്യും''.

൪൮൮. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ മാതാപിതൂനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ മാതാപിതൂനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, മാതാപിതൂനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, മാതാപിതൂനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ മാതാപിതരോ ചേവ പോസേതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ പുത്തദാരസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ പുത്തദാരസ്സ ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, പുത്തദാരസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, പുത്തദാരസ്സ ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ യേഹി സക്കാ പുത്തദാരഞ്ചേവ പോസേതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, ദാസകമ്മകരപോരിസസ്സ ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ ദാസകമ്മകരപോരിസേ ചേവ പോസേതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ മിത്താമച്ചാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ മിത്താമച്ചാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ

സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി , ഭോ സാരിപുത്ത, മിത്താമച്ചാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, മിത്താമച്ചാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ മിത്താമച്ചാനഞ്ചേവ മിത്താമച്ചകരണീയം കാതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ ഞാതിസാലോഹിതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ ഞാതിസാലോഹിതാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ഞാതിസാലോഹിതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, ഞാതിസാലോഹിതാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ ഞാതിസാലോഹിതാനഞ്ചേവ ഞാതിസാലോഹിതകരണീയം കാതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ അതിഥീനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ അതിഥീനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, അതിഥീനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, അതിഥീനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ അതിഥീനഞ്ചേവ അതിഥികരണീയം കാതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ പുബ്ബപേതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ പുബ്ബപേതാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, പുബ്ബപേതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, പുബ്ബപേതാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി , ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ പുബ്ബപേതാനഞ്ചേവ പുബ്ബപേതകരണീയം കാതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ ദേവതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ ദേവതാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദേവതാനം ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ

സാരിപുത്ത, ദേവതാനം ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ . അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ ദേവതാനഞ്ചേവ ദേവതാകരണീയം കാതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ രഞ്ഞോ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ രഞ്ഞോ ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, രഞ്ഞോ ഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, രഞ്ഞോ ഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ, യേഹി സക്കാ രഞ്ഞോ ചേവ രാജകരണീയം കാതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതും.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, യോ വാ കായസ്സ പീണനാഹേതു ബ്രൂഹനാഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, യോ വാ കായസ്സ പീണനാഹേതു ബ്രൂഹനാഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ; കതമം സേയ്യോ''തി? ''യോ ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, കായസ്സ പീണനാഹേതു ബ്രൂഹനാഹേതു അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ അസ്സ, ന തം സേയ്യോ; യോ ച ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, കായസ്സ പീണനാഹേതു ബ്രൂഹനാഹേതു ധമ്മചാരീ സമചാരീ അസ്സ, തദേവേത്ഥ സേയ്യോ. അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ധമ്മചരിയാസമചരിയാ സേയ്യോ''തി. ''അത്ഥി ഖോ, ധനഞ്ജാനി, അഞ്ഞേസം ഹേതുകാ ധമ്മികാ കമ്മന്താ , യേഹി സക്കാ കായഞ്ചേവ പീണേതും ബ്രൂഹേതും, ന ച പാപകമ്മം കാതും, പുഞ്ഞഞ്ച പടിപദം പടിപജ്ജിതു''ന്തി.

ർൻ. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ അപരേന സമയേന ആബാധികോ അഹോസി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ , യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി - 'ധനഞ്ജാനി, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ'തി. യേന ചായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി - 'ധനഞ്ജാനി, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ധനഞ്ജാനിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ'''തി. ''ഏവം , ഭന്തേ''തി ഖോ സോ പുരിസോ ധനഞ്ജാനിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ പുരിസോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ധനഞ്ജാനി, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ഭഗവതോ

പാദേ സിരസാ വന്ദതീ''തി. യേന ചായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ പുരിസോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - ''ധനഞ്ജാനി, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, ഏവഞ്ച വദേതി - 'സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ധനഞ്ജാനിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ'''തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ തുണ്ഹീഭാവേന.

൪൯൦. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ധനഞ്ജാനിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ''കച്ചി തേ, ധനഞ്ജാനി, ഖമനീയം, കച്ചി യാപനീയം? കച്ചി ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി? പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി , നോ അഭിക്കമോ''തി? ''ന മേ, ഭോ സാരിപുത്ത, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി. അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ. സേയ്യഥാപി, ഭോ സാരിപുത്ത , ബലവാ പുരിസോ തിണ്ഹേന സിഖരേന മുദ്ധനി [മുദ്ധാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അഭിമത്ഥേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ , ഭോ സാരിപുത്ത, അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി ച ഊഹനന്തി. ന മേ, ഭോ സാരിപുത്ത, ഖമനീയം, ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി. അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ. സേയ്യഥാപി, ഭോ സാരിപുത്ത, ബലവാ പുരിസോ ദള്ഹേന വരത്തക്ഖണ്ഡേന [വരത്തബന്ധനേന (സീ॰ പീ॰)] സീസേ സീസവേഠം ദദേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ. ന മേ, ഭോ സാരിപുത്ത, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി. അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ. സേയ്യഥാപി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദക്ഖോ ഗോഘാതകോ വാ ഗോഘാതകന്തേവാസീ വാ തിണ്ഹേന ഗോവികന്തനേന കുച്ഛിം പരികന്തേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, അധിമത്താ വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. ന മേ, ഭോ സാരിപുത്ത, ഖമനീയം, ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി. അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ. സേയ്യഥാപി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദ്വേ ബലവന്തോ പുരിസാ ദുബ്ബലതരം പുരിസം നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ അങ്ഗാരകാസുയാ സന്താപേയ്യും സമ്പരിതാപേയ്യും; ഏവമേവ ഖോ, ഭോ സാരിപുത്ത, അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ. ന മേ, ഭോ സാരിപുത്ത, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി. അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി , നോ പടിക്കമോ''തി.

൪൯൧. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ - നിരയോ വാ തിരച്ഛാനയോനി വാ''തി? ''നിരയാ, ഭോ സാരിപുത്ത, തിരച്ഛാനയോനി സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ - തിരച്ഛാനയോനി വാ പേത്തിവിസയോ വാ''തി? ''തിരച്ഛാനയോനിയാ, ഭോ സാരിപുത്ത, പേത്തിവിസയോ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി,

കതമം സേയ്യോ - പേത്തിവിസയോ വാ മനുസ്സാ വാ''തി? ''പേത്തിവിസയാ, ഭോ സാരിപുത്ത, മനുസ്സാ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി , കതമം സേയ്യോ - മനുസ്സാ വാ ചാതുമഹാരാജികാ [ചാതുമ്മഹാരാജികാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ദേവാ''തി? ''മനുസ്സേഹി , ഭോ സാരിപുത്ത, ചാതുമഹാരാജികാ ദേവാ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ - ചാതുമഹാരാജികാ വാ ദേവാ താവതിംസാ വാ ദേവാ''തി? ''ചാതുമഹാരാജികേഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദേവേഹി താവതിംസാ ദേവാ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ - താവതിംസാ വാ ദേവാ യാമാ വാ ദേവാ''തി? ''താവതിംസേഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദേവേഹി യാമാ ദേവാ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ - യാമാ വാ ദേവാ തുസിതാ വാ ദേവാ''തി? ''യാമേഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദേവേഹി തുസിതാ ദേവാ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ - തുസിതാ വാ ദേവാ നിമ്മാനരതീ വാ ദേവാ''തി? ''തുസിതേഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, ദേവേഹി നിമ്മാനരതീ ദേവാ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ - നിമ്മാനരതീ വാ ദേവാ പരനിമ്മിതവസവത്തീ വാ ദേവാ''തി? ''നിമ്മാനരതീഹി , ഭോ സാരിപുത്ത, ദേവേഹി പരനിമ്മിതവസവത്തീ ദേവാ സേയ്യോ''തി. ''തം കിം മഞ്ഞസി, ധനഞ്ജാനി, കതമം സേയ്യോ പരനിമ്മിതവസവത്തീ വാ ദേവാ ബ്രഹ്മലോകോ വാ''തി? '''ബ്രഹ്മലോകോ'തി [ഭവം സാരിപുത്തോ ആഹാതി, കതമം സാരിപുത്തോ ആഹ ബ്രഹ്മലോകോതി. (ക॰)] - ഭവം സാരിപുത്തോ ആഹ; 'ബ്രഹ്മലോകോ'തി - ഭവം സാരിപുത്തോ ആഹാ''തി [ഭവം സാരിപുത്തോ ആഹാതി, കതമം സാരിപുത്തോ ആഹ ബ്രഹ്മലോകോതി. (ക॰)].

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഏതദഹോസി - ''ഇമേ ഖോ ബ്രാഹ്മണാ ബ്രഹ്മലോകാധിമുത്താ. യംനൂനാഹം ധനഞ്ജാനിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേയ്യ''ന്തി. ''ബ്രഹ്മാനം തേ, ധനഞ്ജാനി, സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേസ്സാമി; തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസി. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച - ''കതമോ ച, ധനഞ്ജാനി, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ? ഇധ, ധനഞ്ജാനി, ഭിക്ഖു മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. അയം ഖോ, ധനഞ്ജാനി, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ''.

൪൭൬. ''പുന ചപരം, ധനഞ്ജാനി, ഭിക്ഖു കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ... പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. അയം ഖോ, ധനഞ്ജാനി, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ''തി. തേന ഹി, ഭോ സാരിപുത്ത, മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദാഹി - 'ധനഞ്ജാനി , ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ

വന്ദതീ’തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണം സതി ഉത്തരികരണീയേ ഹീനേ ബ്രഹ്മലോകേ പതിട്ഠാപേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ അചിരപക്കന്തേ ആയസ്മന്തേ സാരിപുത്തേ കാലമകാസി, ബ്രഹ്മലോകഞ്ച ഉപപജ്ജി.

൪൯൮. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഏസോ, ഭിക്ഖവേ, സാരിപുത്തോ ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണം സതി ഉത്തരികരണീയേ ഹീനേ ബ്രഹ്മലോകേ പതിട്ഠാപേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കന്തോ”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി, ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി, ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ധനഞ്ജാനി, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ, സോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ”തി. “കിം പന ത്വം സാരിപുത്ത ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണം സതി ഉത്തരികരണീയേ ഹീനേ ബ്രഹ്മലോകേ പതിട്ഠാപേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കന്തോ”തി? “മയ്ഹം ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം അഹോസി - ‘ഇമേ ഖോ ബ്രാഹ്മണാ ബ്രഹ്മലോകാധിമുത്താ, യംനൂനാഹം ധനഞ്ജാനിസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേയ്യ’ന്തി. “കാലങ്കതോച [കാലങ്കതോവ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], സാരിപുത്ത, ധനഞ്ജാനി ബ്രാഹ്മണോ, ബ്രഹ്മലോകഞ്ച ഉപപന്നോ”തി.

ധനഞ്ജാനിസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. വാസേട്ഠസുത്തം

൪൫൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ [ഇച്ഛാനങ്കലേ (സീ॰ പീ॰)] വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ പടിവസന്തി, സേയ്യഥിദം - ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ, താരുക്ഖോ ബ്രാഹ്മണോ, പോക്ഖരസാതി ബ്രാഹ്മണോ, ജാണുസ്സോണി [ജാണുസ്സോണീ (പീ॰), ജാണുസോണീ (ക॰)] ബ്രാഹ്മണോ, തോദേയ്യോ ബ്രാഹ്മണോ, അഞ്ഞേ ച അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ. അഥ ഖോ വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാനം മാണവാനം ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമന്താനം അനുവിചരന്താനം [അനുചങ്കമമാനാനം അനുവിചരമാനാനം (സീ॰ പീ॰)] അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - “കഥം, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഹോതീ”തി? ഭാരദ്വാജോ മാണവോ ഏവമാഹ - “യതോ ഖോ, ഭോ, ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന - ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഹോതീ”തി. വാസേട്ഠോ മാണവോ ഏവമാഹ - “യതോ ഖോ, ഭോ, സീലവാ ച ഹോതി വത്തസമ്പന്നോ [വതസമ്പന്നോ (പീ॰)] ച - ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഹോതീ”തി. നേവ ഖോ അസക്ഖി ഭാരദ്വാജോ മാണവോ വാസേട്ഠം മാണവം സഞ്ഞാപേതും, ന പന അസക്ഖി വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭാരദ്വാജം മാണവം സഞ്ഞാപേതും. അഥ ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭാരദ്വാജം മാണവം ആമന്തേസി - “അയം ഖോ, ഭോ ഭാരദ്വാജ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം

ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. ആയാമ, ഭോ ഭാരദ്വാജ, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണം ഗോതമം ഏതമത്ഥം പുച്ഛിസ്സാമ. യഥാ നോ സമണോ ഗോതമോ ബ്യാകരിസ്സതി തഥാ നം ധാരേസ്സാമാ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭോ’’തി ഖോ ഭാരദ്വാജോ മാണവോ വാസേട്ഠസ്സ മാണവസ്സ പച്ചസ്സോസി.

൪൫൫. അഥ ഖോ വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാ മാണവാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

‘‘അനുഞ്ഞാതപടിഞ്ഞാതാ, തേവിജ്ജാ മയമസ്മുഭോ;
അഹം പോക്ഖരസാതിസ്സ, താരുക്ഖസ്സായം മാണവോ.

‘‘തേവിജ്ജാനം യദക്ഖാതം, തത്ര കേവലിനോസ്മസേ;
പദകസ്മാ വേയ്യാകരണാ [നോ ബ്യാകരണാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ജപ്പേ ആചരിയസാദിസാ;
തേസം നോ ജാതിവാദസ്മിം, വിവാദോ അത്ഥി ഗോതമ.

‘‘ജാതിയാ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, ഭാരദ്വാജോ ഇതി ഭാസതി;
അഹഞ്ച കമ്മുനാ [കമ്മനാ (സീ॰ പീ॰)] ബ്രൂമി, ഏവം ജാനാഹി ചക്ഖുമ.

‘‘തേ ന സക്കോമ ഞാപേതും [സഞ്ഞത്തും (പീ॰), സഞ്ഞാപേതും (ക॰)], അഞ്ഞമഞ്ഞം മയം ഉഭോ;
ഭവന്തം പുട്ഠുമാഗമാ, സമ്ബുദ്ധം ഇതി വിസ്സുതം.

‘‘ചന്ദം യഥാ ഖയാതീതം, പേച്ച പഞ്ജലികാ ജനാ;
വന്ദമാനാ നമസ്സന്തി, ലോകസ്മിം ഗോതമം.

‘‘ചക്ഖും ലോകേ സമുപ്പന്നം, മയം പുച്ഛാമ ഗോതമം;
ജാതിയാ ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, ഉദാഹു ഭവതി കമ്മുനാ [കമ്മനാ (സീ॰ പീ॰)];
അജാനതം നോ പബ്രൂഹി, യഥാ ജാനേമു ബ്രാഹ്മണ’’ന്തി.

൪൫൬. ‘‘തേസം വോ അഹം ബ്യക്ഖിസ്സം, (വാസേട്ഠാതി ഭഗവാ)
അനുപുബ്ബം യഥാതഥം;
ജാതിവിഭങ്ഗം പാണാനം, അഞ്ഞമഞ്ഞാഹി ജാതിയോ.

‘‘തിണരുക്ഖേപി ജാനാഥ, ന ചാപി പടിജാനരേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

‘‘തതോ കീടേ പടങ്ഗേ ച, യാവ കുന്ഥകിപില്ലികേ;

ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

“ചതുപ്പദേപി ജാനാഥ, ഖുദ്ദകേ ച മഹല്ലകേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

“പാദൂദരേപി ജാനാഥ, ഉരഗേ ദീഘപിട്ഠികേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

“തതോ മച്ഛേപി ജാനാഥ, ഉദകേ വാരിഗോചരേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

“തതോ പക്ഖീപി ജാനാഥ, പത്തയാനേ വിഹങ്ഗമേ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം തേസം, അഞ്ഞമഞ്ഞാ ഹി ജാതിയോ.

“യഥാ ഏതാസു ജാതീസു, ലിങ്ഗം ജാതിമയം പുഥു;
ഏവം നത്ഥി മനുസ്സേസു, ലിങ്ഗം ജാതിമയം പുഥു.

“ന കേസേഹി ന സീസേഹി, ന കണ്ണേഹി ന അക്ഖീഹി;
ന മുഖേന ന നാസായ, ന ഓട്ഠേഹി ഭമൂഹി വാ.

“ന ഗീവായ ന അംസേഹി, ന ഉദരേന ന പിട്ഠിയാ;
ന സോണിയാ ന ഉരസാ, ന സമ്ബാധേ ന മേഥുനേ [ന സമ്ബാധാ ന മേഥുനാ (ക॰)].

“ന ഹത്ഥേഹി ന പാദേഹി, നങ്ഗുലീഹി നഖേഹി വാ;
ന ജങ്ഘാഹി ന ഊരൂഹി, ന വണ്ണേന സരേന വാ;
ലിങ്ഗം ജാതിമയം നേവ, യഥാ അഞ്ഞാസു ജാതിസു.

൪൬൭. “പച്ചത്തഞ്ച സരീരേസു [പച്ചത്തം സസരീരേസു (സീ॰ പീ॰)],
മനുസ്സേസ്വേതം ന വിജ്ജതി;
വോകാരഞ്ച മനുസ്സേസു, സമഞ്ഞായ പവുച്ചതി.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, ഗോരക്ഖം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, കസ്സകോ സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, പുഥുസിപ്പേന ജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, സിപ്പികോ സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, വോഹാരം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, വാണിജോ സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, പരപേസ്സേന ജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, പേസ്സകോ [പേസ്സികോ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰ പീ॰)] സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, അദിന്നം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, ചോരോ ഏസോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, ഇസ്സത്ഥം ഉപജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, യോധാജീവോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, പോരോഹിച്ചേന ജീവതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, യാജകോ സോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“യോ ഹി കോചി മനുസ്സേസു, ഗാമം രട്ഠഞ്ച ഭുഞ്ജതി;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, രാജാ ഏസോ ന ബ്രാഹ്മണോ.

“ന ചാഹം ബ്രാഹ്മണം ബ്രൂമി, യോനിജം മത്തിസമ്ഭവം;
ഭോവാദി [ഭോവാദീ (സ്യാ॰ കം॰)] നാമ സോ ഹോതി, സചേ ഹോതി സകിഞ്ചനോ;
അകിഞ്ചനം അനാദാനം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

ർഒവ്വ. “സബ്ബസംയോജനം ഛേത്വാ, യോ വേ ന പരിതസ്സതി;
സങ്ഗാതിഗം വിസംയുത്തം [വിസഞ്ഞുത്തം (ക॰)], തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ഛേത്വാ നദ്ധിം [നന്ധിം (സീ॰ പീ॰)] വരത്തഞ്ച, സന്ദാനം സഹനുക്കമം;
ഉക്ഖിത്തപലിഘം ബുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“അക്കോസം വധബന്ധഞ്ച, അദുട്ഠോ യോ തിതിക്ഖതി;
ഖന്തീബലം ബലാനീകം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“അക്കോധനം വതവന്തം, സീലവന്തം അനുസ്സദം;
ദന്തം അന്തിമസാരീരം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“വാരിപോക്ഖരപത്തേവ, ആരഗ്ഗേരിവ സാസപോ;
യോ ന ലിമ്പതി കാമേസു, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യോ ദുക്ഖസ്സ പജാനാതി, ഇധേവ ഖയമത്തനോ;
പന്നഭാരം വിസംയുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ഗമ്ഭീരപഞ്ഞം മേധാവിം, മഗ്ഗാമഗ്ഗസ്സ കോവിദം;
ഉത്തമത്ഥമനുപ്പത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“അസംസട്ഠം ഗഹട്ഠേഹി, അനാഗാരേഹി ചൂഭയം;
അനോകസാരിമപ്പിച്ഛം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“നിധായ ദണ്ഡം ഭൂതേസു, തസേസു ഥാവരേസു ച;
യോ ന ഹന്തി ന ഘാതേതി, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“അവിരുദ്ധം വിരുദ്ധേസു, അത്തദണ്ഡേസു നിബ്ബുതം;
സാദാനേസു അനാദാനം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യസ്സ രാഗോ ച ദോസോ ച, മാനോ മക്ഖോ ച ഓഹിതോ;
സാസപോരിവ ആരഗ്ഗാ, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

ർരൻഅകക്കസം വിഞ്ഞാപനിം, ഗിരം സച്ചം ഉദീരയേ;
യായ നാഭിസജ്ജേ കിഞ്ചി, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യോ ച ദീഘം വ രസ്സം വാ, അണും ഥൂലം സുഭാസുഭം;
ലോകേ അദിന്നം നാദേതി [നാദിയതി (സീ॰ പീ॰)], തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ആസാ യസ്സ ന വിജ്ജന്തി, അസ്മിം ലോകേ പരമ്ഹി ച;
നിരാസാസം [നിരാസയം (സീ॰ പീ॰)] വിസംയുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യസ്സാലയാ ന വിജ്ജന്തി, അഞ്ഞായ അകഥംകഥിം;
അമതോഗധം അനുപ്പത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യോധപുഞ്ഞഞ്ച പാപഞ്ച, ഉഭോ സങ്ഗം ഉപച്ചഗാ;
അസോകം വിരജം സുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ചന്ദം വ വിമലം സുദ്ധം, വിപ്പസന്നം അനാവിലം;
നന്ദീഭവപരിക്ഖീണം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യോ ഇമം പലിപഥം ദുഗ്ഗം, സംസാരം മോഹമച്ചഗാ;
തിണ്ണോ പാരങ്ഗതോ ഝായീ, അനേജോ അകഥംകഥീ;
അനുപാദായ നിബ്ബുതോ, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യോധകാമേ പഹന്ത്വാന [പഹത്വാന (സീ॰)], അനാഗാരോ പരിബ്ബജേ;
കാമഭവപരിക്ഖീണം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യോധതണ്ഹം പഹന്ത്വാന, അനാഗാരോ പരിബ്ബജേ;
തണ്ഹാഭവപരിക്ഖീണം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ഹിത്വാ മാനുസകം യോഗം, ദിബ്ബം യോഗം ഉപച്ചഗാ;
സബ്ബയോഗവിസംയുത്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ഹിത്വാ രതിഞ്ച അരതിം, സീതീഭൂതം നിരൂപധിം;
സബ്ബലോകാഭിഭും വീരം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ചുതിം യോ വേദി സത്താനം, ഉപപത്തിഞ്ച സബ്ബസോ;
അസത്തം സുഗതം ബുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യസ്സ ഗതിം ന ജാനന്തി, ദേവാ ഗന്ധബ്ബമാനുസാ;
ഖീണാസവം അരഹന്തം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“യസ്സ പുരേ ച പച്ഛാ ച, മജ്ഝേ ച നത്ഥി കിഞ്ചനം;
അകിഞ്ചനം അനാദാനം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

“ഉസഭം പവരം വീരം, മഹേസിം വിജിതാവിനം;

അനേജം ന്ഹാതകം [നഹാതകം (സീ॰ പീ॰)] ബുദ്ധം, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

‘‘പുബ്ബേനിവാസം യോ വേദി, സഗ്ഗാപായഞ്ച പസ്സതി;
അഥോ ജാതിക്ഖയം പത്തോ, തമഹം ബ്രൂമി ബ്രാഹ്മണം.

ർന്നം. ‘‘സമഞ്ഞാ ഹേസാ ലോകസ്മിം, നാമഗോത്തം പകപ്പിതം;
സമ്മുച്ചാ സമുദാഗതം, തത്ഥ തത്ഥ പകപ്പിതം.

‘‘ദീഘരത്താനുസയിതം, ദിട്ഠിഗതമജാനതം;
അജാനന്താ നോ [അജാനന്താ നോതി അജാനന്താ ഏവ (ടീകാ)] പബ്രുന്തി [പബ്രുവന്തി (സീ॰ പീ॰)], ജാതിയാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ.

‘‘ന ജച്ചാ ബ്രാഹ്മണോ [വസലോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഹോതി, ന ജച്ചാ ഹോതി അബ്രാഹ്മണോ [ബ്രാഹ്മണോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)];
കമ്മുനാ ബ്രാഹ്മണോ [വസലോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഹോതി, കമ്മുനാ ഹോതി അബ്രാഹ്മണോ [ബ്രാഹ്മണോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)].

‘‘കസ്സകോ കമ്മുനാ ഹോതി, സിപ്പികോ ഹോതി കമ്മുനാ;
വാണിജോ കമ്മുനാ ഹോതി, പേസ്സകോ ഹോതി കമ്മുനാ.

‘‘ചോരോപി കമ്മുനാ ഹോതി, യോധാജീവോപി കമ്മുനാ;
യാജകോ കമ്മുനാ ഹോതി, രാജാപി ഹോതി കമ്മുനാ.

‘‘ഏവമേതം യഥാഭൂതം, കമ്മം പസ്സന്തി പണ്ഡിതാ;
പടിച്ചസമുപ്പാദദസ്സാ, കമ്മവിപാകകോവിദാ.

‘‘കമ്മുനാ വത്തതി ലോകോ, കമ്മുനാ വത്തതി പജാ;
കമ്മനിബന്ധനാ സത്താ, രഥസ്സാണീവ യായതോ.

‘‘തപേന ബ്രഹ്മചരിയേന, സംയമേന ദമേന ച;
ഏതേന ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി, ഏതം ബ്രാഹ്മണമുത്തമം.

‘‘തീഹി വിജ്ജാഹി സമ്പന്നോ, സന്തോ ഖീണപുനബ്ഭവോ;
ഏവം വാസേട്ഠ ജാനാഹി, ബ്രഹ്മാ സക്കോ വിജാനത’’ന്തി.

ർന്ന൧. ഏവം വുത്തേ, വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാ മാണവാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും – ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ – ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി – ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതേ’’തി.

വാസേട്ഠസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. സുഭസുത്തം

൪൬൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി അഞ്ഞതരസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനേ കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ യസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനേ പടിവസതി തം ഗഹപതിം ഏതദവോച - "സുതം മേതം, ഗഹപതി - 'അവിവിത്താ സാവത്ഥീ അരഹന്തേഹീ'തി. കം നു ഖജ്ജ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പയിരുപാസേയ്യാമാ"തി? "അയം, ഭന്തേ, ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം പയിരുപാസസ്സൂ"തി. അഥ ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ തസ്സ ഗഹപതിസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ഏവമാഹംസു - 'ഗഹട്ഠോ ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം, ന പബ്ബജിതോ ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസല'ന്തി. ഇധ ഭവം ഗോതമോ കിമാഹാ"തി?

൪൬൩. "വിഭജ്ജവാദോ ഖോ അഹമേത്ഥ, മാണവ; നാഹമേത്ഥ ഏകംസവാദോ. ഗിഹിസ്സ വാഹം, മാണവ, പബ്ബജിതസ്സ വാ മിച്ഛാപടിപത്തിം ന വണ്ണേമി. ഗിഹീ വാ ഹി , മാണവ, പബ്ബജിതോ വാ മിച്ഛാപടിപന്നോ മിച്ഛാപടിപത്താധികരണഹേതു ന ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം. ഗിഹിസ്സ വാഹം, മാണവ, പബ്ബജിതസ്സ വാ സമ്മാപടിപത്തിം വണ്ണേമി. ഗിഹീ വാ ഹി, മാണവ, പബ്ബജിതോ വാ സമ്മാപടിപന്നോ സമ്മാപടിപത്താധികരണഹേതു ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസല"ന്തി.

"ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ഏവമാഹംസു - 'മഹട്ഠമിദം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം ഘരാവാസകമ്മട്ഠാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി; അപ്പട്ഠമിദം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം പബ്ബജ്ജാ കമ്മട്ഠാനം അപ്പഫലം ഹോതീ'തി. ഇധ ഭവം ഗോതമോ കിമാഹാ"തി.

"ഏത്ഥാപി ഖോ അഹം, മാണവ, വിഭജ്ജവാദോ; നാഹമേത്ഥ ഏകംസവാദോ. അത്ഥി, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി; അത്ഥി, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി; അത്ഥി, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി; അത്ഥി, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി. കതമഞ്ച, മാണവ , കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി? കസി ഖോ, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി. കതമഞ്ച, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി? കസിയേവ ഖോ, മാണവ,

കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി. കതമഞ്ച, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി? വണിജ്ജാ ഖോ, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി. കതമഞ്ച മാണവ, കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി? വണിജ്ജായേവ ഖോ, മാണവ, കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി.

൪൬൭. "സേയ്യഥാപി, മാണവ, കസി കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി; ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഘരാവാസകമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, മാണവ, കസിയേവ കമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി; ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഘരാവാസകമ്മട്ഠാനം മഹട്ഠം മഹാകിച്ചം മഹാധികരണം മഹാസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, മാണവ, വണിജ്ജാ കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി; ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, പബ്ബജ്ജാ കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം വിപജ്ജമാനം അപ്പഫലം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, മാണവ, വണിജ്ജായേവ കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതി; ഏവമേവ ഖോ , മാണവ, പബ്ബജ്ജാ കമ്മട്ഠാനം അപ്പട്ഠം അപ്പകിച്ചം അപ്പാധികരണം അപ്പസമാരമ്ഭം സമ്പജ്ജമാനം മഹപ്ഫലം ഹോതീ"തി.

"ബ്രാഹ്മണാ , ഭോ ഗോതമ, പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായാ"തി. "യേ തേ, മാണവ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായ - സചേ തേ അഗരു - സാധു തേ പഞ്ച ധമ്മേ ഇമസ്മിം പരിസതി ഭാസസ്സൂ"തി. "ന ഖോ മേ, ഭോ ഗോതമ, ഗരു യത്ഥസ്സു ഭവന്തോ വാ നിസിന്നോ ഭവന്തരൂപോ വാ"തി [നിസിന്നാ ഭവന്തരൂപാ വാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. "തേന ഹി, മാണവ, ഭാസസ്സൂ"തി. "സച്ചം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ പഠമം ധമ്മം പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായ. തപം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ദുതിയം ധമ്മം പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായ. ബ്രഹ്മചരിയം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ തതിയം ധമ്മം പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായ. അജ്ഝേനം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ചതുത്ഥം ധമ്മം പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായ. ചാഗം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ചമം ധമ്മം പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായ. ബ്രാഹ്മണാ, ഭോ ഗോതമ, ഇമേ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ, കുസലസ്സ ആരാധനായാതി. ഇധ ഭവം ഗോതമോ കിമാഹാ"തി?

൪൬൮. "കിം പന, മാണവ, അത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകബ്രാഹ്മണോപി യോ ഏവമാഹ - 'അഹം ഇമേസം പഞ്ചന്നം ധമ്മാനം

സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ വിപാകം പവേദേമീ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''. ''കിം പന, മാണവ, അത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയോപി ഏകാചരിയപാചരിയോപി യാവ സത്തമാ ആചരിയമഹയുഗാപി യോ ഏവമാഹ - 'അഹം ഇമേസം പഞ്ചന്നം ധമ്മാനം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ വിപാകം പവേദേമീ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''. ''കിം പന, മാണവ, യേപി തേ ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ യേസമിദം ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം തദനുഗായന്തി തദനുഭാസന്തി ഭാസിതമനുഭാസന്തി വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, തേപി ഏവമാഹംസു - 'മയം ഇമേസം പഞ്ചന്നം ധമ്മാനം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ വിപാകം പവേദേമാ'''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

''ഇതി കിര, മാണവ, നത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകബ്രാഹ്മണോപി യോ ഏവമാഹ - 'അഹം ഇമേസം പഞ്ചന്നം ധമ്മാനം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ വിപാകം പവേദേമീ'തി; നത്ഥി കോചി ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയോപി ഏകാചരിയപാചരിയോപി യാവ സത്തമാ ആചരിയമഹയുഗാപി യോ ഏവമാഹ - 'അഹം ഇമേസം പഞ്ചന്നം ധമ്മാനം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ വിപാകം പവേദേമീ'തി; യേപി തേ ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം, തദനുഗായന്തി തദനുഭാസന്തി ഭാസിതമനുഭാസന്തി വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു. തേപി ന ഏവമാഹംസു - 'മയം ഇമേസം പഞ്ചന്നം ധമ്മാനം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ വിപാകം പവേദേമാ'തി.

''സേയ്യഥാപി, മാണവ, അന്ധവേണി പരമ്പരാസംസത്താ പുരിമോപി ന പസ്സതി മജ്ഝിമോപി ന പസ്സതി പച്ഛിമോപി ന പസ്സതി; ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, അന്ധവേണൂപമം മഞ്ഞേ ബ്രാഹ്മണാനം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതി - പുരിമോപി ന പസ്സതി മജ്ഝിമോപി ന പസ്സതി പച്ഛിമോപി ന പസ്സതീ''തി.

ർന്നന്ന. ഏവം വുത്തേ, സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭഗവതാ അന്ധവേണൂപമേന വുച്ചമാനോ കുപിതോ അനത്തമനോ ഭഗവന്തംയേവ ഖുംസേന്തോ ഭഗവന്തംയേവ വമ്ഭേന്തോ ഭഗവന്തംയേവ വദമാനോ - 'സമണോ ഗോതമോ പാപിതോ ഭവിസ്സതീ'തി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ബ്രാഹ്മണോ, ഭോ ഗോതമ, പോക്ഖരസാതി ഓപമഞ്ഞോ സുഭഗവനികോ ഏവമാഹ - 'ഏവമേവ പനിധേകച്ചേ [പനിമേകേ (സബ്ബത്ഥ)] സമണബ്രാഹ്മണാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം പടിജാനന്തി. തേസമിദം ഭാസിതം ഹസ്സകംയേവ സമ്പജ്ജതി, നാമകംയേവ സമ്പജ്ജതി, രിത്തകംയേവ സമ്പജ്ജതി, തുച്ഛകംയേവ സമ്പജ്ജതി. കഥഞ്ഹി നാമ മനുസ്സഭൂതോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ സച്ഛി വാ കരിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതീ'''തി?

''കിം പന, മാണവ, ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഓപമഞ്ഞോ സുഭഗവനികോ സബ്ബേസംയേവ സമണബ്രാഹ്മണാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതീ''തി? ''സകായപി ഹി, ഭോ ഗോതമ, പുണ്ണികായ ദാസിയാ

ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഓപമഞ്ഞോ സുഭഗവനികോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച ന പജാനാതി, കുതോ പന സബ്ബേസംയേവ സമണബ്രാഹ്മണാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനിസ്സതീ''തി?

''സേയ്യഥാപി, മാണവ, ജച്ചന്ധോ പുരിസോ ന പസ്സേയ്യ കണ്ഹസുക്കാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ നീലകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ പീതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ലോഹിതകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ മഞ്ജിട്ഠകാനി രൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ സമവിസമം, ന പസ്സേയ്യ താരകരൂപാനി, ന പസ്സേയ്യ ചന്ദിമസൂരിയേ. സോ ഏവം വദേയ്യ - 'നത്ഥി കണ്ഹസുക്കാനി രൂപാനി, നത്ഥി കണ്ഹസുക്കാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; നത്ഥി നീലകാനി രൂപാനി, നത്ഥി നീലകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; നത്ഥി പീതകാനി രൂപാനി, നത്ഥി പീതകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; നത്ഥി ലോഹിതകാനി രൂപാനി, നത്ഥി ലോഹിതകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; നത്ഥി മഞ്ജിട്ഠകാനി രൂപാനി, നത്ഥി മഞ്ജിട്ഠകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; നത്ഥി സമവിസമം, നത്ഥി സമവിസമസ്സ ദസ്സാവീ; നത്ഥി താരകരൂപാനി, നത്ഥി താരകരൂപാനം ദസ്സാവീ; നത്ഥി ചന്ദിമസൂരിയാ, നത്ഥി ചന്ദിമസൂരിയാനം ദസ്സാവീ. അഹമേതം ന ജാനാമി, അഹമേതം ന പസ്സാമി; തസ്മാ തം നത്ഥീ'തി. സമ്മാ നു ഖോ സോ, മാണവ, വദമാനോ വദേയ്യാ''തി?

''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. അത്ഥി കണ്ഹസുക്കാനി രൂപാനി, അത്ഥി കണ്ഹസുക്കാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; അത്ഥി നീലകാനി രൂപാനി, അത്ഥി നീലകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; അത്ഥി പീതകാനി രൂപാനി, അത്ഥി പീതകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; അത്ഥി ലോഹിതകാനി രൂപാനി, അത്ഥി ലോഹിതകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; അത്ഥി മഞ്ജിട്ഠകാനി രൂപാനി, അത്ഥി മഞ്ജിട്ഠകാനം രൂപാനം ദസ്സാവീ; അത്ഥി സമവിസമം, അത്ഥി സമവിസമസ്സ ദസ്സാവീ; അത്ഥി താരകരൂപാനി, അത്ഥി താരകരൂപാനം ദസ്സാവീ ; അത്ഥി ചന്ദിമസൂരിയാ, അത്ഥി ചന്ദിമസൂരിയാനം ദസ്സാവീ. 'അഹമേതം ന ജാനാമി, അഹമേതം ന പസ്സാമി; തസ്മാ തം നത്ഥീ'തി; ന ഹി സോ, ഭോ ഗോതമ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യാ''തി.

''ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഓപമഞ്ഞോ സുഭഗവനികോ അന്ധോ അചക്ഖുകോ. സോ വത ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ സച്ഛി വാ കരിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി''.

൪൩൭. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മാണവ, യേ തേ കോസലകാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ, സേയ്യഥിദം - ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ താരുക്ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ബ്രാഹ്മണോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ പിതാ ച [വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തേ തോദേയ്യോ, കതമാ നേസം സേയ്യോ [സേയ്യാ (സ്യാ॰ കം॰)], യം വാ തേ സമ്മുച്ചാ [സമ്മുസാ (സീ॰ പീ॰)] വാചം ഭാസേയ്യും യം വാ അസമ്മുച്ചാ''തി? ''സമ്മുച്ചാ, ഭോ ഗോതമ''.

''കതമാ നേസം സേയ്യോ, യം വാ തേ മന്താ വാചം ഭാസേയ്യും യം വാ അമന്താ''തി? ''മന്താ, ഭോ ഗോതമ''.

''കതമാ നേസം സേയ്യോ, യം വാ തേ പടിസങ്ഖായ വാചം ഭാസേയ്യും യം വാ അപ്പടിസങ്ഖായാ''തി? ''പടിസങ്ഖായ, ഭോ ഗോതമ''.

“കതമാ നേസം സേയ്യോ, യം വാ തേ അത്ഥസംഹിതം വാചം ഭാസേയ്യും യം വാ അനത്ഥസംഹിത”ന്തി? “അത്ഥസംഹിതം, ഭോ ഗോതമ”.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മാണവ, യദി ഏവം സന്തേ, ബ്രാഹ്മണേന പോക്ഖരസാതിനാ ഓപമഞ്ഞേന സുഭഗവനികേന സമ്മുച്ചാ വാചാ ഭാസിതാ അസമ്മുച്ചാ”തി [അസമ്മുസാ വാതി (പീ॰) ഏവമിതരപഞ്ഹത്തയേപി വാസദ്ദേന സഹ ദിസ്സതി]? “അസമ്മുച്ചാ, ഭോ ഗോതമ”.

“മന്താ വാചാ ഭാസിതാ അമന്താ വാ”തി? “അമന്താ, ഭോ ഗോതമ”.

“പടിസങ്ഖായ വാചാ ഭാസിതാ അപ്പടിസങ്ഖായാ”തി? “അപ്പടിസങ്ഖായ, ഭോ ഗോതമ”.

“അത്ഥസംഹിതാ വാചാ ഭാസിതാ അനത്ഥസംഹിതാ”തി? “അനത്ഥസംഹിതാ, ഭോ ഗോതമ”.

“പഞ്ച ഖോ ഇമേ, മാണവ, നീവരണാ. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദനീവരണം, ബ്യാപാദനീവരണം, ഥിനമിദ്ധനീവരണം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം, വിചികിച്ഛാനീവരണം - ഇമേ ഖോ, മാണവ, പഞ്ച നീവരണാ. ഇമേഹി ഖോ മാണവ, പഞ്ചഹി നീവരണേഹി ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഓപമഞ്ഞോ സുഭഗവനികോ ആവുതോ നിവുതോ ഓഫുടോ [ഓവുതോ (സീ॰), ഓഫുതോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പരിയോനദ്ധോ. സോ വത ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ സച്ഛി വാ കരിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൪൬൮. “പഞ്ച ഖോ ഇമേ, മാണവ, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ…പേ॰… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ… ജിവ്ഹാ വിഞ്ഞേയ്യാ രസാ… കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ - ഇമേ ഖോ, മാണവ, പഞ്ച കാമഗുണാ. ഇമേഹി ഖോ, മാണവ, പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഓപമഞ്ഞോ സുഭഗവനികോ ഗഥിതോ മുച്ഛിതോ അജ്ഝോപന്നോ അനാദീനവദസ്സാവീ അനിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി. സോ വത ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം ഞസ്സതി വാ ദക്ഖതി വാ സച്ഛി വാ കരിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, മാണവ, യം വാ തിണകട്ഠുപാദാനം പടിച്ച അഗ്ഗിം ജാലേയ്യ യം വാ നിസ്സട്ഠതിണകട്ഠുപാദാനം അഗ്ഗിം ജാലേയ്യ, കതമോ നു ഖ്വാസ്സ അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ചാ”തി? “സചേ തം, ഭോ ഗോതമ, ഠാനം നിസ്സട്ഠതിണകട്ഠുപാദാനം അഗ്ഗിം ജാലേതും, സ്വാസ്സ അഗ്ഗി അച്ചിമാ ചേവ വണ്ണവാ ച പഭസ്സരോ ചാ”തി. “അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, മാണവ, അനവകാസോ യം നിസ്സട്ഠതിണകട്ഠുപാദാനം അഗ്ഗിം ജാലേയ്യ അഞ്ഞത്ര ഇദ്ധിമതാ. സേയ്യഥാപി, മാണവ, തിണകട്ഠുപാദാനം പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി തഥൂപമാഹം, മാണവ, ഇമം പീതിം വദാമി യായം പീതി പഞ്ച കാമഗുണേ പടിച്ച. സേയ്യഥാപി, മാണവ, നിസ്സട്ഠതിണകട്ഠുപാദാനോ [നിസ്സട്ഠതിണകട്ഠുപാദാനം പടിച്ച (സീ॰ പീ॰ ക॰)] അഗ്ഗി ജലതി തഥൂപമാഹം,

മാണവ , ഇമം പീതിം വദാമി യായം പീതി അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി.

“കതമാ ച, മാണവ, പീതി അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി? ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, മാണവ, പീതി അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി. പുന ചപരം, മാണവ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, മാണവ, പീതി അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി.

ർന്നൻ. “യേ തേ, മാണവ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ, കതമേത്ഥ [കമേത്ഥ (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബ്രാഹ്മണാ ധമ്മം മഹപ്ഫലതരം പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായാ”തി? “യേമേ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ, ചാഗമേത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ ധമ്മം മഹപ്ഫലതരം പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായാ”തി.

“തം കി മഞ്ഞസി, മാണവ, ഇധ അഞ്ഞതരസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ മഹായഞ്ഞോ പച്ചുപട്ഠിതോ അസ്സ. അഥ ദ്വേ ബ്രാഹ്മണാ ആഗച്ഛേയ്യും - ‘ഇത്ഥന്നാമസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ മഹായഞ്ഞം അനുഭവിസ്സാമാ’തി. തത്രേകസ്സ [തത്ഥേകസ്സ (പീ॰)] ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അഹോ വത! അഹമേവ ലഭേയ്യം ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം, ന അഞ്ഞോ ബ്രാഹ്മണോ ലഭേയ്യ ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡ’ന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, മാണവ , വിജ്ജതി യം അഞ്ഞോ ബ്രാഹ്മണോ ലഭേയ്യ ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം, ന സോ ബ്രാഹ്മണോ ലഭേയ്യ ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം. ‘അഞ്ഞോ ബ്രാഹ്മണോ ലഭതി ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം, നാഹം ലഭാമി ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡ’ന്തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അനത്തമനോ. ഇമസ്സ പന, മാണവ, ബ്രാഹ്മണാ കിം വിപാകം പഞ്ഞപേന്തീ”തി? “ന ഖോത്ഥ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ ഏവം ദാനം ദേന്തി - ‘ഇമിനാ പരോ കുപിതോ ഹോതു അനത്തമനോ’തി. അഥ ഖോത്ഥ ബ്രാഹ്മണാ അനുകമ്പാജാതികംയേവ [അനുകമ്പജാതികംയേവ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ദാനം ദേന്തീ”തി. “ഏവം സന്തേ, ഖോ, മാണവ, ബ്രാഹ്മണാനം ഇദം ഛട്ഠം പുഞ്ഞകിരിയവത്ഥു ഹോതി - യദിദം അനുകമ്പാജാതിക”ന്തി. “ഏവം സന്തേ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാനം ഇദം ഛട്ഠം പുഞ്ഞകിരിയവത്ഥു ഹോതി - യദിദം അനുകമ്പാജാതിക”ന്തി.

“യേ തേ, മാണവ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ, ഇമേ ത്വം പഞ്ച ധമ്മേ കത്ഥ ബഹുലം സമനുപസ്സസി - ഗഹട്ഠേസു വാ പബ്ബജിതേസു വാ”തി? “യേമേ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ, ഇമാഹം പഞ്ച ധമ്മേ പബ്ബജിതേസു ബഹുലം സമനുപസ്സാമി അപ്പം ഗഹട്ഠേസു. ഗഹട്ഠോ ഹി, ഭോ ഗോതമ, മഹട്ഠോ മഹാകിച്ചോ മഹാധികരണോ മഹാസമാരമ്ഭോ, ന സതതം സമിതം സച്ചവാദീ ഹോതി;

പബ്ബജിതോ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, അപ്പട്ഠോ അപ്പകിച്ചോ അപ്പാധികരണോ അപ്പസമാരമ്ഭോ, സതതം സമിതം സച്ചവാദീ ഹോതി. ഗഹട്ഠോ ഹി, ഭോ ഗോതമ, മഹട്ഠോ മഹാകിച്ചോ മഹാധികരണോ മഹാസമാരമ്ഭോ ന സതതം സമിതം തപസ്സീ ഹോതി... ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി... സജ്ഝായബഹുലോ ഹോതി... ചാഗബഹുലോ ഹോതി; പബ്ബജിതോ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, അപ്പട്ഠോ അപ്പകിച്ചോ അപ്പാധികരണോ അപ്പസമാരമ്ഭോ സതതം സമിതം തപസ്സീ ഹോതി... ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി... സജ്ഝായബഹുലോ ഹോതി... ചാഗബഹുലോ ഹോതി. യേമേ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ, ഇമാഹം പഞ്ച ധമ്മേ പബ്ബജിതേസു ബഹുലം സമനുപസ്സാമി അപ്പം ഗഹട്ഠേസൂ''തി.

''യേ തേ, മാണവ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ ചിത്തസ്സാഹം ഏതേ പരിക്ഖാരേ വദാമി - യദിദം ചിത്തം അവേരം അബ്യാബജ്ഝം തസ്സ ഭാവനായ. ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു സച്ചവാദീ ഹോതി. സോ 'സച്ചവാദീമ്ഹീ'തി ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. യം തം കുസലൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം, ചിത്തസ്സാഹം ഏതം പരിക്ഖാരം വദാമി - യദിദം ചിത്തം അവേരം അബ്യാബജ്ഝം തസ്സ ഭാവനായ. ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു തപസ്സീ ഹോതി...പേ॰... ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി...പേ॰... സജ്ഝായബഹുലോ ഹോതി...പേ॰... ചാഗബഹുലോ ഹോതി. സോ 'ചാഗബഹുലോമ്ഹീ'തി ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. യം തം കുസലൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം, ചിത്തസ്സാഹം ഏതം പരിക്ഖാരം വദാമി - യദിദം ചിത്തം അവേരം അബ്യാബജ്ഝം തസ്സ ഭാവനായ. യേ തേ മാണവ, ബ്രാഹ്മണാ, പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ, ചിത്തസ്സാഹം ഏതേ പരിക്ഖാരേ വദാമി - യദിദം ചിത്തം അവേരം അബ്യാബജ്ഝം തസ്സ ഭാവനായാ''തി.

൪൭൦. ഏവം വുത്തേ, സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ - 'സമണോ ഗോതമോ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ജാനാതീ'''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, മാണവ, ആസന്നേ ഇതോ നളകാരഗാമോ, ന യിതോ ദൂരേ നളകാരഗാമോ''തി?

''ഏവം, ഭോ, ആസന്നേ ഇതോ നളകാരഗാമോ , ന യിതോ ദൂരേ നളകാരഗാമോ''തി.

''തം, കിം മഞ്ഞസി മാണവ, ഇധസ്സ പുരിസോ നളകാരഗാമേ ജാതവദ്ധോ [ജാതവഡ്ഢോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]; തമേനം നളകാരഗാമതോ താവദേവ അവസടം [അപസക്കം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] നളകാരഗാമസ്സ മഗ്ഗം പുച്ഛേയ്യും; സിയാ നു ഖോ, മാണവ, തസ്സ പുരിസസ്സ നളകാരഗാമേ ജാതവദ്ധസ്സ നളകാരഗാമസ്സ മഗ്ഗം പുട്ഠസ്സ ദന്ധായിതത്തം വാ വിത്ഥായിതത്തം വാ''തി?

''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

''തം കിസ്സ ഹേതു''?

“അമു ഹി, ഭോ ഗോതമ, പുരിസോ നളകാരഗാമേ ജാതവദ്ധോ. തസ്സ സബ്ബാനേവ നളകാരഗാമസ്സ മഗ്ഗാനി സുവിദിതാനീ”തി. “സിയാ നു ഖോ, മാണവ, തസ്സ പുരിസസ്സ നളകാരഗാമേ ജാതവദ്ധസ്സ നളകാരഗാമസ്സ മഗ്ഗം പുട്ഠസ്സ ദന്ധായിതത്തം വാ വിത്ഥായിതത്തം വാതി, ന ത്വേവ തഥാഗതസ്സ ബ്രഹ്മലോകം വാ ബ്രഹ്മലോകഗാമിനിം വാ പടിപദം പുട്ഠസ്സ ദന്ധായിതത്തം വാ വിത്ഥായിതത്തം വാ. ബ്രഹ്മാനഞ്ചാഹം, മാണവ, പജാനാമി ബ്രഹ്മലോകഞ്ച ബ്രഹ്മലോകഗാമിനിഞ്ച പടിപദം; യഥാപടിപന്നോ ച ബ്രഹ്മലോകം ഉപപന്നോ തഞ്ച പജാനാമീ”തി .

“സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ - ‘സമണോ ഗോതമോ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേതീ’തി. സാധു മേ ഭവം ഗോതമോ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേതൂ”തി.

“തേന ഹി, മാണവ, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം ഭോ”തി ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൪൬൦. “കതമോ ച, മാണവ, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ? ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, മാണവ, മേത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ യം പമാണകതം കമ്മം ന തം തത്രാവസിസ്സതി, ന തം തത്രാവതിട്ഠതി. സേയ്യഥാപി, മാണവ, ബലവാ സങ്ഖധമോ അപ്പകസിരേനേവ ചാതുദ്ദിസാ വിഞ്ഞാപേയ്യ [ഏവമേവ ഖോ മാണവ ഏവം ഭാവിതായ മേത്തായ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ദീ॰ നി॰ ൧.൫൫൬) തഥാപി ഇധ പാഠോയേവ ഉപമായ സംസന്ദിയമാനോ പരിപുണ്ണോ വിയ ദിസ്സതി]; ഏവമേവ ഖോ, മാണവ...പേ॰... ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, മാണവ, മേത്തായ [ഏവമേവ ഖോ മാണവ ഏവം ഭാവിതായ മേത്തായ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ദീ॰ നി॰ ൧.൫൫൬) തഥാപി ഇധ പാഠോയേവ ഉപമായ സംസന്ദിയമാനോ പരിപുണ്ണോ വിയ ദിസ്സതി] ചേതോവിമുത്തിയാ യം പമാണകതം കമ്മം ന തം തത്രാവസിസ്സതി, ന തം തത്രാവതിട്ഠതി. അയമ്പി ഖോ, മാണവ, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ. “പുന ചപരം, മാണവ, ഭിക്ഖു കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, മാണവ, ഉപേക്ഖായ ചേതോവിമുത്തിയാ യം പമാണകതം കമ്മം ന തം തത്രാവസിസ്സതി, ന തം തത്രാവതിട്ഠതി. സേയ്യഥാപി, മാണവ, ബലവാ സങ്ഖധമോ അപ്പകസിരേനേവ ചാതുദ്ദിസാ വിഞ്ഞാപേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, മാണവ...പേ॰... ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, മാണവ, ഉപേക്ഖായ ചേതോവിമുത്തിയാ യം പമാണകതം കമ്മം ന തം തത്രാവസിസ്സതി, ന തം തത്രാവതിട്ഠതി. അയമ്പി ഖോ, മാണവ, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ”തി.

൪൭൮. ഏവം വുത്തേ, സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി - ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതം. ഹന്ദ, ച ദാനി മയം, ഭോ ഗോതമ, ഗച്ഛാമ; ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ"തി. "യസ്സദാനി ത്വം, മാണവ, കാലം മഞ്ഞസീ"തി. അഥ ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

തേന ഖോ പന സമയേന ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ സബ്ബസേതേന വളവാഭിരഥേന [വളഭീരഥേന (സീ॰)] സാവത്ഥിയാ നിയ്യാതി ദിവാ ദിവസ്സ. അദ്ദസാ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ സുഭം മാണവം തോദേയ്യപുത്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന സുഭം മാണവം തോദേയ്യപുത്തം ഏതദവോച - "ഹന്ദ, കുതോ നു ഭവം ഭാരദ്വാജോ ആഗച്ഛതി ദിവാ ദിവസ്സാ"തി? "ഇതോ ഹി ഖോ അഹം, ഭോ , ആഗച്ഛാമി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സന്തികാ"തി. "തം കിം മഞ്ഞസി, ഭവം ഭാരദ്വാജോ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയം പണ്ഡിതോ മഞ്ഞേതി"? "കോ ചാഹം, ഭോ, കോ ച സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയം ജാനിസ്സാമി? സോപി നൂനസ്സ താദിസോവ യോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയം ജാനേയ്യാ"തി. "ഉളാരായ ഖലു, ഭവം ഭാരദ്വാജോ, സമണം ഗോതമം പസംസായ പസംസതീ"തി. "കോ ചാഹം, ഭോ, കോ ച സമണം ഗോതമം പസംസിസ്സാമി? പസത്ഥപസത്ഥോവ സോ ഭവം ഗോതമോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാനം. യേ ചിമേ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണാ പഞ്ച ധമ്മേ പഞ്ഞപേന്തി പുഞ്ഞസ്സ കിരിയായ കുസലസ്സ ആരാധനായ; ചിത്തസ്സേതേ സമണോ ഗോതമോ പരിക്ഖാരേ വദേതി - യദിദം ചിത്തം അവേരം അബ്യാബജ്ഝം തസ്സ ഭാവനായാ"തി.

ഏവം വുത്തേ, ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ സബ്ബസേതാ വളവാഭിരഥാ ഓരോഹിത്വാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഉദാനം ഉദാനേസി - "ലാഭാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ, സുലദ്ധലാഭാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ യസ്സ വിജിതേ തഥാഗതോ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ"തി.

സുഭസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. സങ്ഗാരവസുത്തം

൪൭൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം. തേന ഖോ പന സമയേന ധനഞ്ജാനീ [ധാനഞ്ജാനീ (സീ॰ പീ॰)] നാമ ബ്രാഹ്മണീ ചഞ്ചലികപ്പേ [മണ്ഡലകപ്പേ (സീ॰), പച്ചലകപ്പേ (സ്യാ॰ കം॰), ചണ്ഡലകപ്പേ (പീ॰)] പടിവസതി അഭിപ്പസന്നാ ബുദ്ധേ ച ധമ്മേ ച സങ്ഘേ ച. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനീ ബ്രാഹ്മണീ ഉപക്ഖലിത്വാ തിക്ഖത്തും ഉദാനം ഉദാനേസി - "നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ

സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ''തി .

തേന ഖോ പന സമയേന സങ്ഗാരവോ നാമ മാണവോ ചഞ്ചലികപ്പേ പടിവസതി തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം , പദകോ, വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ. അസ്സോസി ഖോ സങ്ഗാരവോ മാണവോ ധനഞ്ജാനിയാ ബ്രാഹ്മണിയാ ഏവം വാചം ഭാസമാനായ. സുത്വാ ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണിം ഏതദവോച - ''അവഭൂതാവ അയം [അവഭൂതാ ചയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ധനഞ്ജാനീ ബ്രാഹ്മണീ, പരഭൂതാവ അയം [പരാഭൂതാ ചയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ധനഞ്ജാനീ ബ്രാഹ്മണീ, വിജ്ജമാനാനം (തേവിജ്ജാനം) [( ) സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] ബ്രാഹ്മണാനം, അഥ ച പന തസ്സ മുണ്ഡകസ്സ സമണകസ്സ വണ്ണം ഭാസിസ്സതീ''തി [ഭാസതീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ)]. ''ന ഹി പന ത്വം, താത ഭദ്രമുഖ, തസ്സ ഭഗവതോ സീലപഞ്ഞാണം ജാനാസി. സചേ ത്വം, താത ഭദ്രമുഖ, തസ്സ ഭഗവതോ സീലപഞ്ഞാണം ജാനേയ്യാസി, ന ത്വം, താത ഭദ്രമുഖ, തം ഭഗവന്തം അക്കോസിതബ്ബം പരിഭാസിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാസീ''തി. ''തേന ഹി, ഭോതി, യദാ സമണോ ഗോതമോ ചഞ്ചലികപ്പം അനുപ്പത്തോ ഹോതി അഥ മേ ആരോചേയ്യാസീ''തി. ''ഏവം, ഭദ്രമുഖാ''തി ഖോ ധനഞ്ജാനീ ബ്രാഹ്മണീ സങ്ഗാരവസ്സ മാണവസ്സ പച്ചസ്സോസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ കോസലേസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ചഞ്ചലികപ്പം തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ ചഞ്ചലികപ്പേ വിഹരതി തോദേയ്യാനം ബ്രാഹ്മണാനം അമ്ബവനേ. അസ്സോസി ഖോ ധനഞ്ജാനീ ബ്രാഹ്മണീ - ''ഭഗവാ കിര ചഞ്ചലികപ്പം അനുപ്പത്തോ, ചഞ്ചലികപ്പേ വിഹരതി തോദേയ്യാനം ബ്രാഹ്മണാനം അമ്ബവനേ''തി. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനീ ബ്രാഹ്മണീ യേന സങ്ഗാരവോ മാണവോ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ സങ്ഗാരവം മാണവം ഏതദവോച - ''അയം, താത ഭദ്രമുഖ, സോ ഭഗവാ ചഞ്ചലികപ്പം അനുപ്പത്തോ, ചഞ്ചലികപ്പേ വിഹരതി തോദേയ്യാനം ബ്രാഹ്മണാനം അമ്ബവനേ. യസ്സദാനി, താത ഭദ്രമുഖ, കാലം മഞ്ഞസീ''തി.

൪൭൩. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സങ്ഗാരവോ മാണവോ ധനഞ്ജാനിയാ ബ്രാഹ്മണിയാ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സങ്ഗാരവോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സന്തി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്തി. തത്ര, ഭോ ഗോതമ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്തി, തേസം ഭവം ഗോതമോ കതമോ''തി?
''ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താനം, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്താനമ്പി ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, വേമത്തം വദാമി. സന്തി, ഭാരദ്വാജ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അനുസ്സവികാ. തേ അനുസ്സവേന ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്തി; സേയ്യഥാപി ബ്രാഹ്മണാ തേവിജ്ജാ. സന്തി പന, ഭാരദ്വാജ, ഏകേ

സമണബ്രാഹ്മണാ കേവലം സദ്ധാമത്തകേന ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്തി; സേയ്യഥാപി തക്കീ വീമംസീ. സന്തി, ഭാരദ്വാജ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു സാമംയേവ ധമ്മം അഭിഞ്ഞായ ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്തി. തത്ര, ഭാരദ്വാജ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു സാമംയേവ ധമ്മം അഭിഞ്ഞായ ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്തി, തേസാഹമസ്മി. തദമിനാപേതം, ഭാരദ്വാജ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം, യഥാ യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു സാമംയേവ ധമ്മം അഭിഞ്ഞായ ദിട്ഠധമ്മാഭിഞ്ഞാവോസാനപാരമിപ്പത്താ, ആദിബ്രഹ്മചരിയം പടിജാനന്തി, തേസാഹമസ്മി.

൪൭൭. ''ഇധ മേ, ഭാരദ്വാജ, പുബ്ബേവ സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - 'സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജാപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, അപരേന സമയേന ദഹരോവ സമാനോ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ അകാമകാനം മാതാപിതൂനം അസ്സുമുഖാനം രുദന്താനം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിം. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ കാലാമ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജ, ആളാരോ കാലാമോ മം ഏതദവോച - 'വിഹരതായസ്മാ. താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന 'ഞാണവാദഞ്ച വദാമി, ഥേരവാദഞ്ച ജാനാമി, പസ്സാമീ'തി ച പടിജാനാമി, അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി; അദ്ധാ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹരതീ'തി.

''അഥ ഖ്വാഹം, ഭാരദ്വാജ, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'കിത്താവതാ നോ, ആവുസോ കാലാമ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ'തി? ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജ, ആളാരോ കാലാമോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി വീരിയം...പേ॰... സതി... സമാധി... പഞ്ഞാ,

മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ. യംനൂനാഹം യം ധമ്മം ആളാരോ കാലാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. അഥ ഖ്വാഹം, ഭാരദ്വാജ, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ കാലാമ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ'തി? 'ഏത്താവതാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമീ'തി. 'അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ'തി. 'ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ. ഇതി യാഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി; യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി തമഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി. ഇതി യാഹം ധമ്മം ജാനാമി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി, യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി തമഹം ധമ്മം ജാനാമി . ഇതി യാദിസോ അഹം താദിസോ തുവം, യാദിസോ തുവം താദിസോ അഹം. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, ഉഭോവ സന്താ ഇമം ഗണം പരിഹരാമാ'തി. ഇതി ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ആളാരോ കാലാമോ ആചരിയോ മേ സമാനോ അത്തനോ അന്തേവാസിം മം സമാനം അത്തനാ സമസമം ഠപേസി, ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൪൭൩. "സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - 'ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൨൭൮ പാസരാസിസുത്തേ], ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജ, ഉദകോ രാമപുത്തോ മം ഏതദവോച - 'വിഹരതായസ്മാ. താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന 'ഞാണവാദഞ്ച വദാമി, ഥേരവാദഞ്ച ജാനാമി, പസ്സാമീ'തി ച പടിജാനാമി, അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച . തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ രാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസി; അദ്ധാ രാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹാസീ'തി. അഥ ഖ്വാഹം, ഭാരദ്വാജ, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - 'കിത്താവതാ നോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ'തി? ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജ, ഉദകോ രാമപുത്തോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ

മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി വീരിയം…പേ॰… സതി… സമാധി… പഞ്ഞാ, മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ. യംനൂനാഹം യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസി തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

“അഥ ഖ്വാഹം, ഭാരദ്വാജ, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - ‘ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ’തി? ‘ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ’തി. ‘അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ’തി. ‘ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി; യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി തം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി, യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി തം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി. ഇതി യാദിസോ രാമോ അഹോസി താദിസോ തുവം, യാദിസോ തുവം താദിസോ രാമോ അഹോസി. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, തുവം ഇമം ഗണം പരിഹരാ’തി. ഇതി ഖോ, ഭാരദ്വാജ, ഉദകോ രാമപുത്തോ സബ്രഹ്മചാരീ മേ സമാനോ ആചരിയട്ഠാനേ മം ഠപേസി, ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ’തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൪൭൭. “സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ മഗധേസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ഉരുവേളാ സേനാനിഗമോ തദവസരിം. തത്ഥദ്ദസം രമണീയം ഭൂമിഭാഗം, പാസാദികഞ്ച വനസണ്ഡം, നദിഞ്ച സന്ദന്തിം സേതകം സുപതിത്ഥം രമണീയം, സമന്താ ച ഗോചരഗാമം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘രമണീയോ വത, ഭോ, ഭൂമിഭാഗോ, പാസാദികോ ച വനസണ്ഡോ, നദീ ച സന്ദതി സേതകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ, സമന്താ ച ഗോചരഗാമോ. അലം വതിദം കുലപുത്തസ്സ പധാനത്ഥികസ്സ പധാനായാ’തി . സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, തത്ഥേവ നിസീദിം - ‘അലമിദം പധാനായാ’തി. അപിസ്സു മം, ഭാരദ്വാജ, തിസ്സോ ഉപമാ പടിഭംസു അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

“സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ഉദകേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - ‘അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ’തി. തം കിം മഞ്ഞസി, ഭാരദ്വാജ, അപി നു സോ

പുരിസോ അമും അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ഉദകേ നിക്ഖിത്തം ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. തം കിസ്സ ഹേതു? അദുഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം, തഞ്ച പന ഉദകേ നിക്ഖിത്തം; യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി അവൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ സോ ച അജ്ഝത്തം ന സുപ്പഹീനോ ഹോതി ന സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, ഭാരദ്വാജ, പഠമാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

൪൭൮. ''അപരാപി ഖോ മം, ഭാരദ്വാജ, ദുതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, ഭാരദ്വാജ, അപി നു സോ പുരിസോ അമും അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ തേജോ പാതുകരേയ്യാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. തം കിസ്സ ഹേതു? അദുഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം, കിഞ്ചാപി ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം; യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി വൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ സോ ച അജ്ഝത്തം ന സുപ്പഹീനോ ഹോതി ന സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, ഭാരദ്വാജ, ദുതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

൪൭൯. ''അപരാപി ഖോ മം, ഭാരദ്വാജ, തതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, ഭാരദ്വാജ, അപി നു സോ പുരിസോ അമും സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യാ''തി? ''ഏവം ഭോ ഗോതമ. തം കിസ്സ ഹേതു? അദുഞ്ഹി, ഭോ

ഗോതമ, സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം, തഞ്ച പന ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്ത''ന്തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി വൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ സോ ച അജ്ഝത്തം സുപ്പഹീനോ ഹോതി സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, ഭാരദ്വാജ, തതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. ഇമാ ഖോ മം, ഭാരദ്വാജ, തിസ്സോ ഉപമാ പടിഭംസു അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

ർ൮൦. ''തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം ദന്തേഭിദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹേയ്യം അഭിനിപ്പീളേയ്യം അഭിസന്താപേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, ദന്തേഭിദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹാമി അഭിനിപ്പീളേമി അഭിസന്താപേമി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ദന്തേഭിദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചന്തി. സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, ബലവാ പുരിസോ ദുബ്ബലതരം പുരിസം സീസേ വാ ഗഹേത്വാ ഖന്ധേ വാ ഗഹേത്വാ അഭിനിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ അഭിനിപ്പീളേയ്യ അഭിസന്താപേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, ദന്തേഭിദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ഭാരദ്വാജ, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ; സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

ർ൮൧. ''തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു കണ്ണസോതേഹി വാതാനം നിക്ഖമന്താനം അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ കമ്മാരഗഗ്ഗരിയാ ധമമാനായ അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി, ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു കണ്ണസോതേഹി വാതാനം നിക്ഖമന്താനം അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ഭാരദ്വാജ, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ; സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

''തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി ഊഹനന്തി. സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, ബലവാ പുരിസോ,

തിണ്ഹേന സിഖരേന മുദ്ധനി അഭിമത്ഥേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി ഊഹനന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ഭാരദ്വാജ, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം , ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ; സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ ഹോന്തി. സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, ബലവാ പുരിസോ ദള്ഹേന വരത്തക്ഖണ്ഡേന സീസേ സീസവേഠം ദദേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ ഹോന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ഭാരദ്വാജ, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ; സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. സേയ്യഥാപി , ഭാരദ്വാജ, ദക്ഖോ ഗോഘാതകോ വാ ഗോഘാതകന്തേവാസീ വാ തിണ്ഹേന ഗോവികന്തനേന കുച്ഛിം പരികന്തേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ഭാരദ്വാജ, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ; സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭാരദ്വാജ, ദ്വേ ബലവന്തോ പുരിസാ ദുബ്ബലതരം പുരിസം നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ അങ്ഗാരകാസുയാ സന്താപേയ്യും സമ്പരിതാപേയ്യും, ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ ഹോതി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ഭാരദ്വാജ, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ. അപിസ്സു മം, ഭാരദ്വാജ, ദേവതാ ദിസ്വാ ഏവമാഹംസു - 'കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ'തി. ഏകച്ചാ ദേവതാ ഏവമാഹംസു - 'ന കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ, അപി ച കാലങ്കരോതീ'തി. ഏകച്ചാ ദേവതാ ഏവമാഹംസു - 'ന കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ, നാപി കാലങ്കരോതി;

അരഹം സമണോ ഗോതമോ, വിഹാരോത്വേവ സോ അരഹതോ ഏവരൂപോ ഹോതീ'തി.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജേയ്യ'ന്തി. അഥ ഖോ മം, ഭാരദ്വാജ, ദേവതാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'മാ ഖോ ത്വം, മാരിസ, സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജി. സചേ ഖോ ത്വം, മാരിസ, സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജിസ്സസി, തസ്സ തേ മയം ദിബ്ബം ഓജം ലോമകൂപേഹി അജ്ഝോഹാരേസ്സാമ. തായ ത്വം യാപേസ്സസീ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'അഹഞ്ചേവ ഖോ പന സബ്ബസോ അജജ്ജിതം പടിജാനേയ്യം, ഇമാ ച മേ ദേവതാ ദിബ്ബം ഓജം ലോമകൂപേഹി അജ്ഝോഹാരേയ്യും, തായ ചാഹം യാപേയ്യം. തം മമസ്സ മുസാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, താ ദേവതാ പച്ചാചിക്ഖാമി, 'ഹല'ന്തി വദാമി.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരേയ്യം പസതം പസതം , യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം, യദി വാ കുലത്ഥയൂസം, യദി വാ കളായയൂസം, യദി വാ ഹരേണുകയൂസ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരേസിം പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം , യദി വാ കുലത്ഥയൂസം, യദി വാ കളായയൂസം, യദി വാ ഹരേണുകയൂസം. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരയതോ പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം, യദി വാ കുലത്ഥയൂസം, യദി വാ കളായയൂസം, യദി വാ ഹരേണുകയൂസം, അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ ആസീതികപബ്ബാനി വാ കാളപബ്ബാനി വാ, ഏവമേവസ്സു മേ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനി ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ; സേയ്യഥാപി നാമ ഓട്ഠപദം, ഏവമേവസ്സു മേ ആനിസദം ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ; സേയ്യഥാപി നാമ വട്ടനാവളീ, ഏവമേവസ്സു മേ പിട്ഠികണ്ടകോ ഉണ്ണതാവനതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ; സേയ്യഥാപി നാമ ജരസാലായ ഗോപാനസിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ ഫാസുളിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ; സേയ്യഥാപി നാമ ഗമ്ഭീരേ ഉദപാനേ ഉദകതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ അക്ഖികൂപേസു അക്ഖിതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ; സേയ്യഥാപി നാമ തിത്തകാലാബു ആമകച്ഛിന്നോ വാതാതപേന സംഫുടിതോ ഹോതി സമ്മിലാതോ, ഏവമേവസ്സു മേ സീസച്ഛവി സംഫുടിതാ ഹോതി സമ്മിലാതാ തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, 'ഉദരച്ഛവിം പരിമസിസ്സാമീ'തി പിട്ഠികണ്ടകംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി, 'പിട്ഠികണ്ടകം പരിമസിസ്സാമീ'തി ഉദരച്ഛവിംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി; യാവസ്സു മേ, ഭാരദ്വാജ, ഉദരച്ഛവി പിട്ഠികണ്ടകം അല്ലീനാ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ , 'വച്ചം വാ മുത്തം വാ കരിസ്സാമീ'തി തത്ഥേവ അവകുജ്ജോ പപതാമി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, ഇമമേവ കായം അസ്സാസേന്തോ പാണിനാ ഗത്താനി അനുമജ്ജാമി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, പാണിനാ ഗത്താനി അനുമജ്ജതോ പൂതിമൂലാനി ലോമാനി കായസ്മാ പപതന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. അപിസ്സു മം, ഭാരദ്വാജ, മനുസ്സാ ദിസ്വാ ഏവമാഹംസു - 'കാളോ സമണോ ഗോതമോ'തി. ഏകച്ചേ മനുസ്സാ ഏവമാഹംസു - 'ന കാളോ സമണോ ഗോതമോ, സാമോ

സമണോ ഗോതമോ’തി. ഏകച്ചേ മനുസ്സാ ഏവമാഹംസു - ‘ന കാളോ സമണോ ഗോതമോ നപി സാമോ, മങ്ഗുരച്ഛവി സമണോ ഗോതമോ’തി; യാവസ്സു മേ, ഭാരദ്വാജ, താവ പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ ഉപഹതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ.

൪൮൧. “തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയിംസു , ഏതാവപരമം, നയിതോ ഭിയ്യോ; യേപി ഹി കേചി അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയിസ്സന്തി, ഏതാവപരമം, നയിതോ ഭിയ്യോ; യേപി ഹി കേചി ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഏതാവപരമം, നയിതോ ഭിയ്യോ. ന ഖോ പനാഹം ഇമായ കടുകായ ദുക്കരകാരികായ അധിഗച്ഛാമി ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം. സിയാ നു ഖോ അഞ്ഞോ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി ? തസ്സ മയ്ഹം ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം പിതു സക്കസ്സ കമ്മന്തേ സീതായ ജമ്ബുച്ഛായായ നിസിന്നോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതാ. സിയാ നു ഖോ ഏസോ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, സതാനുസാരി വിഞ്ഞാണം അഹോസി - ‘ഏസേവ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘കിം നു ഖോ അഹം തസ്സ സുഖസ്സ ഭായാമി യം തം സുഖം അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ അഹം തസ്സ സുഖസ്സ ഭായാമി യം തം സുഖം അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ’തി.

൪൮൨. “തസ്സ മയ്ഹം, ഭാരദ്വാജ, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ തം സുകരം സുഖം അധിഗന്തും ഏവം അധിമത്തകസിമാനം പത്തകായേന. യംനൂനാഹം ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേയ്യം ഓദനകുമ്മാസ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേസിം ഓദനകുമ്മാസം. തേന ഖോ പന മം, ഭാരദ്വാജ, സമയേന പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോന്തി - ‘യം ഖോ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം അധിഗമിസ്സതി തം നോ ആരോചേസ്സതീ’തി. യതോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേസിം ഓദനകുമ്മാസം, അഥ മേ തേ പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമിംസു - ‘ബാഹുല്ലികോ സമണോ ഗോതമോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായാ’തി.

“സോ ഖോ അഹം, ഭാരദ്വാജ, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേത്വാ ബലം ഗഹേത്വാ വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം… തതിയം ഝാനം… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ

അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. അയം ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, രത്തിയാ പഠമേ യാമേ പഠമാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

ർവ്വർ. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമി...പേ॰... അയം ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, രത്തിയാ മജ്ഝിമേ യാമേ ദുതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം; 'ഇമേ ആസവാ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ആസവസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ആസവനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. തസ്സ മേ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം അഹോസി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി അബ്ഭഞ്ഞാസിം. അയം ഖോ മേ, ഭാരദ്വാജ, രത്തിയാ പച്ഛിമേ യാമേ തതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ''തി.

ർവ്വ. ഏവം വുത്തേ, സങ്ഗാരവോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അട്ഠിതവതം [അട്ഠിത വത (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭോതോ ഗോതമസ്സ പധാനം അഹോസി, സപ്പുരിസവതം [സപ്പുരിസ വത (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭോതോ ഗോതമസ്സ പധാനം അഹോസി; യഥാ തം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, അത്ഥി ദേവാ''തി [അധിദേവാതി (ക॰) ഏവം സബ്ബേസു 'അത്ഥി ദേവാ'തിപദേസു]? ''ഠാനസോ മേതം [ഖോ പനേതം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭാരദ്വാജ, വിദിതം യദിദം - അധിദേവാ''തി [അത്ഥി ദേവാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), അതിദേവാതി (?) ഏവം സബ്ബേസു 'അധിദേവാ'തിപദേസു]. ''കിം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, 'അത്ഥി ദേവാ'തി പുട്ഠോ സമാനോ 'ഠാനസോ മേതം, ഭാരദ്വാജ , വിദിതം യദിദം

അധിദേവാ’തി വദേസി. നനു, ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ തുച്ഛാ മുസാ ഹോതീ”തി? “‘അത്ഥി ദേവാ’തി, ഭാരദ്വാജ, പുട്ഠോ സമാനോ ‘അത്ഥി ദേവാ’തി യോ വദേയ്യ, ‘ഠാനസോ മേ വിദിതാ’തി [ഠാനസോ വിദിതാ മേ വിദിതാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഠാനസോ മേ വിദിതാ അതിദേവാതി (?)] യോ വദേയ്യ; അഥ ഖോത്ഥ വിഞ്ഞുനാ പുരിസേന ഏകംസേന നിട്ഠം ഗന്തബ്ബം [ഗന്തും (ക॰), ഗന്തും വാ (സ്യാ॰ കം॰)] യദിദം - ‘അത്ഥി ദേവാ’”തി. “കിസ്സ പന മേ ഭവം ഗോതമോ ആദികേനേവ ന ബ്യാകാസീ”തി [ഗോതമോ ആദികേനേവ ബ്യാകാസീതി (ക॰), ഗോതമോ അത്ഥി ദേവാതി ന ബ്യാകാസീതി (?)]? “ഉച്ചേന സമ്മതം ഖോ ഏതം, ഭാരദ്വാജ, ലോകസ്മിം യദിദം - ‘അത്ഥി ദേവാ’”തി.

೪೮೩. ഏവം വുത്തേ, സങ്ഗാരവോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി - ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

സങ്ഗാരവസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

ബ്രാഹ്മണവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബ്രഹ്മായു സേലസ്സലായനോ, ഘോടമുഖോ ച ബ്രാഹ്മണോ;
ചങ്കീ ഏസു ധനഞ്ജാനി, വാസേട്ഠോ സുഭഗാരവോതി.

ഇദം വഗ്ഗാനമുദ്ദാനം -

വഗ്ഗോ ഗഹപതി ഭിക്ഖു, പരിബ്ബാജകനാമകോ;
രാജവഗ്ഗോ ബ്രാഹ്മണോതി, പഞ്ച മജ്ഝിമആഗമേ.

മജ്ഝിമപണ്ണാസകം സമത്തം.